VÄRNAMO KOMMUN

KALLELSE/UNDERRÄTTELSE

2025-06-11

Styrelse/Nämnd: Kulturnämnden

Dag, tid: 2025-06-11, kl. 14:00

Plats: Kulturförvaltningen

Övrigt:

Ärenden:		**Dnr:**	**Sida:**
Beslutsärenden			
1	Årsbidrag 2025 Studieförbund	KN.2025.9	3 - 4
2	Remissvar - Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland	KN.2025.22	5 - 295
3	Remissvar - Regional kulturplan 2026-2029 Jönköpings län	KN.2025.28	296 - 335
4	Remissvar - Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026-2029	KN.2025.31	336 - 346
5	Årsredovisning 2024 Stiftelsen Åminne Bruk	KN.2025.33	347 - 358
Beredningsärenden			
6	Budgetuppföljning per den 30 april 2025	KN.2025.38	359 - 360
7	Sänkt ålder för lånekort	KN.2025.36	361 - 363
8	Konstnärlig gestaltning - principbeslut 10% för merkostnader får gå till lös konst	KN.2025.35	364
9	Konstnärlig gestaltning Västhorjaskolan	KN.2022.34	365
10	Remissvar - Trafikplan för Värnamo kommun	KN.2025.37	366 - 462
Informationsärenden			
11	Höstens program		
12	Förvaltning		463 - 470
13	Bibliotek		
14	Konst		
15	Rapporter		

16	Meddelanden	471 - 501
17	Övrigt	

Raymond Pettersson
Ordförande

Veronica Gustafsson
Sekreterare

Årsbidrag 2025 Studieförbund

Ärendebeskrivning

Årsbidragen till de studieförbund som har verksamhet i Värnamo kommun har fördelats enligt gällande fördelningsmodell.

Folkbildningsrådet kommer att släppa en fördelningsmodell för kommuner och regioner. Modellen kommer inte bli klar för att kunna fördela årsbidraget för 2025.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att fördela årsbidraget till studieförbunden enligt redovisat förslag.

Veronica Gustafsson
Ekonomiadministratör

Lars Alkner
Förvaltningschef

Årsbidrag Studieförbund 2025

	Bidrag 2024	Bidrag 2025	Diff.
ABF Jönköpings län	132 000	121 000	-11 000
Bilda Sydöst	198 000	198 000	0
Folkuniversitetet	10 000	17 000	7 000
Studiefrämjandet	61 000	60 000	-1 000
Vuxenskolan	207 000	206 000	-1 000
NBV Sydost	115 000	149 000	34 000
Medborgarskolan	109 000	76 000	-33 000
Sensus	68 000	73 000	5 000
Summa	**900 000**	**900 000**	0

Remissvar - Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 25 januari 2024 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av den nationella filmpolitiken. Kulturdirektör Eva Bergquist förordnades som särskild utredare. Utredningen har antagit namnet Filmutredningen (Ku 2024:01).

Utredningen har överlämnat sitt betänkande Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland (SOU 2025:24).

Värnamo Filmhistoriska Festival har utsetts till remissinstans, vilket innebär en inbjudan att lämna synpunkter senast 26 juni 2025.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att ge förvaltningen i uppdrag att skicka in ett remissvar med huvudsakligt fokus på filmarvet.

Lars Alkner
Förvaltningschef

Publiken i fokus

– reformer för ett starkare filmland

Betänkande av Filmutredningen

Stockholm 2025

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2025:24

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Bild: EyeEm/Hany Rizk
Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2025

ISBN 978-91-525-1171-8 (tryck)
ISBN 978-91-525-1172-5 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen beslutade den 25 januari 2024 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av den nationella filmpolitiken. Kulturdirektör Eva Bergquist förordnades som särskild utredare. Utredningen har antagit namnet Filmutredningen (Ku 2024:01).

Den 25 januari 2024 förordnades analyschefen Tomas Eskilsson, verkställande direktören Raoul Grünthal, filmvetaren Jan Holmberg, medieanalytikern Johanna Koljonen, regissören Lisa Langseth och konstnärliga ledaren Pia Lundberg som experter i utredningen. Den 2 april entledigades Lisa Langseth och samma dag förordnades regissören Ruben Östlund, ämnesrådet Matilda Berggren och departementssekreteraren Tommy Gabrielsson som experter.

Som huvudsekreterare i utredningen anställdes fil. dr Jakob Kihlberg fr.o.m. den 1 februari 2024 och som sekreterare anställdes statsvetaren Rasmus Gedda fr.o.m. den 5 februari. Kulturvetaren Felicia Gaumont Skaarud anställdes som biträdande sekreterare i utredningen fr.o.m. den 5 mars och bolagsjuristen Elisabeth Bill som sekreterare fr.o.m. den 8 maj. Från och med den 1 september t.o.m. den 30 november 2024 var analytikern Josefin Schröder anställd som sekreterare i utredningen.

Härmed överlämnar utredningen sitt betänkande *Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland* (SOU 2025:24). Uppdraget är därmed slutfört i den del som de ursprungliga direktiven avsåg. Utredningen fortsätter dock sitt arbete utifrån tilläggsdirektiv som regeringen beslutade den 23 januari 2025 i syfte att lämna förslag om hur illegal ip-tv kan motverkas.

Stockholm i februari 2025

Eva Bergquist

/Elisabeth Bill
Felicia Gaumont Skaarud
Rasmus Gedda
Jakob Kihlberg

Innehåll

Ordlista **11**

Sammanfattning **15**

1 Författningsförslag **21**

1.1 Förslag till lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv 21

1.2 Förslag till lag om ändring i mervärdeskattelagen (2023:200) 25

1.3 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) 26

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde 27

1.5 Förslag till förordning om statsbidrag till film 28

1.6 Förslag till förordning om produktionsincitament för film och serier 38

2 Uppdrag och genomförande **45**

2.1 Utredningens arbete 46

2.2 Betänkandets disposition 47

3 Publikvanor **49**

3.1 Publikbeteenden och konsumtionsmönster 50

3.1.1 Tittandet på film 52

3.2 Illegal konsumtion ... 56
3.3 Biopubliken och svensk film ... 58
3.4 Filmtittandet i olika visningsfönster över tid ... 66
3.4.1 Den långa svansen – tre exempel ... 70
3.4.2 Strömningstjänsternas betydelse ... 72

4 Filmbranschen ... 75

4.1 Investeringar i film och serier i Sverige ... 75
4.2 Filmnäringens aktörer ... 81
4.2.1 Produktionsledet ... 81
4.2.2 Distributionsledet ... 84
4.2.3 Biografmarknaden ... 86
4.2.4 En filmproduktions finansiering ... 95
4.2.5 Producenternas intäkter ... 102

5 Filmpolitikens utveckling ... 105

5.1 Äldre utredningar och beslut ... 105
5.2 Återkommande frågor ... 107
5.2.1 Värdefull film och kvalitetsbegreppet ... 108
5.2.2 Kultur eller näring? ... 109
5.2.3 Hur organisera kollegiala beslut? ... 110
5.2.4 Biograffönstrets särskilda betydelse ... 111
5.2.5 Monopoltendenser och marknadsdominans ... 112
5.2.6 Filmområdets avgränsning ... 113
5.2.7 Filmarvet som organisationsfråga ... 114
5.2.8 Kompetensutveckling och filmutbildningarna ... 114
5.3 Utifrånperspektiv på svensk filmpolitik ... 115
5.3.1 Filmpolitiska modeller i Europa ... 117

6 Filmpolitiken – styrning och organisation ... 119

6.1 Nationella mål för filmpolitiken ... 119
6.2 Svenska Filminstitutet ... 121
6.3 Statsbidrag till film ... 123
6.3.1 Utveckling och produktion ... 123

6.3.2 Stöd till spridning och visning 132
6.3.3 Tidigare reformer av stödordningarna 137

6.4 Konstnärsnämndens stöd 138

6.5 Internationell verksamhet 138
6.5.1 Filminstitutets internationella arbete 139
6.5.2 Särskilt om bilaterala avtal 142
6.5.3 Svenska institutets insatser 143
6.5.4 Konstnärsnämndens internationella arbete 144

6.6 Filmkulturell verksamhet 144
6.6.1 Filminstitutets stöd 144
6.6.2 Filminstitutets filmkulturella verksamhet 146
6.6.3 Särskilt om regionernas och kommunernas roll 147

6.7 Produktionsincitament 149

7 Filmpolitikens ekonomi 153

7.1 Statens stöd till film 153

7.2 Regioner och annan offentlig finansiering 158
7.2.1 Regionala produktionscentrum 159
7.2.2 Kommunala insatser 160
7.2.3 Särskilt om Internationella Samiska Filminstitutet 160

7.3 Sveriges Television som finansiär 161

7.4 Statsstöd till film i internationell jämförelse 162

8 Utbildning och talangutveckling 167

8.1 Kompetensförsörjning 167

8.2 Utbildningar 169

8.3 Talangutveckling 174
8.3.1 Nationella stöd och satsningar inom talangutveckling 175
8.3.2 Regionerna och talangutvecklingen 177
8.3.3 Filmfestivalernas roll för talangutveckling 180

9 Insatser för filmarvet 183

9.1 Vad räknas till filmarvet? 184

9.2 Bevarandet av analog film 185
9.2.1 Kompetensförsörjning och utrustning 188

9.3 Digitisering och digitalt tillgängliggörande 189
9.3.1 Resurser för digitisering 190

9.4 Hanteringen av ursprungsdigitalt material 193
9.4.1 Digital insamling och pliktlagstiftningen 195

9.5 Samordning och uppgiftsfördelning 197

10 Vägar framåt för filmpolitiken 201

10.1 Filmen – vår populäraste konstart? 201

10.2 De statliga insatserna under kommande år 203
10.2.1 Filmpolitik med utgångspunkt i det audiovisuella 203
10.2.2 Kulturpolitiska bedömningar bör styra 204
10.2.3 Prioritera kvalitativ film som vänder sig till en bred publik 205
10.2.4 Nya offentlig-privata finansieringsmodeller 206
10.2.5 Prioritera biograferna och publikarbetet 207
10.2.6 Barns möte med film som konstnärligt uttryck .. 209
10.2.7 AI och virtuell produktion 209
10.2.8 Lokal kontroll över innehållet 211
10.2.9 Motverka illegal spridning 212
10.2.10 Säkra både det analoga och det digitala filmarvet 213

10.3 Vägen framåt för filmpolitiken 214

11 Reformer för ett starkare filmland 217

11.1 Tydligare nationella filmpolitiska mål 217

11.2 Ett självständigt filminstitut med tydliga ramar för statsbidraget 222

11.3 Höjda anslag och en branschgemensam filmfond 229

11.4 Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter ... 234

11.5 Medfinansieringsavgift för strömningstjänster ... 237

11.6 Ett reformerat produktionsincitament ... 242

11.7 Internationellt program på Konstnärsnämnden ... 243

11.8 Ett nationellt filmarvscentrum ... 245

11.9 Övrigt angående föreslagna bidragsförordningar ... 247

12 Konsekvensanalys ... 249

12.1 Ekonomiska konsekvenser ... 249

12.2 Övriga konsekvenser ... 255

13 Författningskommentar ... 259

13.1 Förslaget till lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv ... 259

13.2 Förslaget till lag om ändring i mervärdeskattelagen (2023:200) ... 268

13.3 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ... 268

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde ... 269

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2024:10 ... 271

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2025:5 ... 281

Bilaga 3 Utredningens samtalspartners i Sverige och utomlands ... 285

Ordlista

I utredningen används ett antal tekniska begrepp och förkortningar för att beskriva olika sätt att lagra och tillgängliggöra film och tv-program. Dessa förklaras nedan.

Analog film:	Även kallat film på filmbas. Fysiskt medium för att spela in, lagra och visa rörliga bilder, bestående av en plastbas belagd med ljuskänslig emulsion. Används i format som 8 mm, 16 mm, 35 mm och 70 mm.
DCP (Digital Cinema Package):	Ett format för att spela upp filmer på digitala bioprojektorer. Paket med digitala filer som används för att lagra och förmedla ljud-, bild- och dataströmmar.
Digitisering av film:	Omvandling av analog film till digital film genom att skanna filmen och lagra den som digital data.
Digital reproduktion:	Digitalt återskapande av analogt filmverk. En mer omfattande process jämfört med digitisering. Handlar ofta om att skapa en ny version av filmen med inslag av digital restaurering eller förbättring. Det kan inkludera färgkorrigering, borttagning av repor, justering av ljud och bildkvalitet samt andra åtgärder för att återskapa en version av filmen som så långt det är möjligt liknar den ursprungliga analoga versionen.

Omkopiering av film: Processen att skapa en ny fysisk kopia av en analog film från ett original. Används för att framställa nytt bevarande- eller visningsmaterial.

SFX och **VFX**: Med SFX avses vanligen specialeffekter som skapas på inspelningsplats och framför kameran, såsom explosioner och bilkrascher, med specialbyggd rekvisita. VFX avser visuella specialeffekter som skapas i postproduktionen, det vill säga efter att råmaterialet till en film eller serie är inspelat.

Strömmad rörlig bild

Vod (video on demand): Samlingsbegrepp för digital video/rörlig bild som distribueras på tittarens begäran.

Svod (subscripion video on demand): Abonnemangsbaserad strömningstjänst. Vanligtvis med månadsbaserad avgift som konsumenten betalar för att få tillgång till en katalog av filmer och serier över internet. Tjänsterna kan även innehålla direktsänt strömmat innehåll som sportsändningar m.m.

S-svod (stand-alone svod) eller **b-svod** (buy-through svod): En svod-tjänst kan nå konsument på olika sätt, antingen att man betalar direkt till tjänsten, så kallad s-svod, eller att den ingår i ett paket som konsumenten köper via en betal-tv-operatör, så kallad b-svod.

Tvod (transactional video on demand): Digital betaltjänst. Konsumenter betalar en avgift per film, evenemang eller avsnitt. Kallas även pay-per-view (PPV) men då avses ofta primärt tillgång till exklusiva sportevenemang. Begreppet innefattar digitala köp, så kallad EST (electronic sell-through). Det innebär att man köper en digital kopia av filmen och kan titta på den flera gånger.

	Tvod-begreppet omfattar även hyra av innehåll för en viss period, DTR (download to rent).
Avod (advertising video on demand):	Annonsfinansierad videotjänst. Tjänsten är kostnadsfri för konsumenten och tjänsten finansieras i stället av reklam. Det finns flera aktörer som har både en avod-tjänst och en svod-tjänst där konsumenten får tillgång till mer innehåll mot en avgift.
Hvod (hybrid video on demand):	En hybrid mellan annonsfinansierad (avod) och abonnemangsbaserad (svod) affärsmodell. Typiskt sätt kan konsumenten välja mellan olika nivåer på månadsavgiften, där en lägre avgift innebär mer reklam.

Tv-format

Beställ-tv:	En digital tjänst där användaren på begäran kan se utvalda program. Det kan antingen vara i separata tjänster eller på särskilda delar av en webbplats. En mer precis definition finns i radio- och tv-lagen (2010:696).
Betal-tv:	Syftar på tv-kanaler som kräver avgift för åtkomst genom ett abonnemang via en operatör. Inom begreppet digital betal-tv ryms tvod, hvod och svod.
Fri-tv:	Avser tillgång till SVT:s och TV4:s kanaler utan utgifter för tv-abonnemang.
Ip-tv:	Tv som tittare tar del av via internet, exempelvis på playtjänster och i appar.
Linjär tv:	Tablålagd tv där tittandet sker på ordinarie sändningstid.

Sammanfattning

Filmen är en av våra populäraste konstarter. I princip alla tar del av film och rörlig bild i form av spelfilmer, dokumentärer, dramaserier och animation. Särskilt framgångsrika verk i dessa format blir inte sällan gemensamma referenspunkter och viktiga tidsdokument. Även om filmen är genuint bred är den också en av de konstarter som kräver mest i termer av produktionsresurser och kunnande.

De offentliga insatserna spelar en avgörande roll för en livaktig nationell filmkultur. Ett levande produktionslandskap som ger angelägna filmer av hög kvalitet som engagerar publiken kräver en helhetssyn på filmkulturens förutsättningar i Sverige. Långsiktiga offentliga åtaganden krävs inte minst för utbildning och filmarvets bevarande, men det är också nödvändigt att satsa i produktionsledet – och särskilt på den långa spelfilmen – om svenska filmskapare ska kunna realisera viktiga projekt och för att behålla filmproduktion i Sverige i ett läge där den internationella konkurrensen hårdnar.

Utredningen visar att Sveriges offentliga investeringar i film under senare år halkat efter andra länder och särskilt våra nordiska grannländer. Från en genomsnittlig investeringsnivå per capita ligger Sverige i dag bland de allra lägsta i Europa. Detta förhållande tillsammans med behovet av både fördjupad samverkan med filmbranschen och en tydligare styrning av statliga insatser motiverar enligt utredningen att ett antal filmpolitiska reformer genomförs.

Tydligare nationella filmpolitiska mål

Utredningens bedömning är att de nuvarande filmpolitiska målen är så pass omfattande att de överlappar de allmänna kulturpolitiska mål som också gäller för filmområdet. För ökad tydlighet bör de ersättas av mer fokuserade mål. Målen för den svenska filmpolitiken bör vara:

- ett brett filmutbud av hög kvalitet,
- att film visas i hela landet,
- att svensk film når en stor publik, och
- att filmarvet bevaras och används.

Ett oberoende och framtidsinriktat filminstitut

Det är viktigt att värna Svenska Filminstitutets oberoende som stiftelse. Stiftelseformen garanterar ett visst avstånd till politiken och ger möjlighet att hantera medel på ett sätt som gagnar verksamheten. Samtidigt är det viktigt att Filminstitutet kan utvecklas i takt med sin tid och utredningen föreslår att verksamheten i vissa delar – utan att släppa filmen som huvudfokus – breddas mot det audiovisuella fältet och framför allt dramaserierna. Även om statsbidrag enligt vårt förslag bör prioriteras till filmen bör Filminstitutet ges ett bredare utrednings- och analysuppdrag än i dag och möjlighet att fördela produktionsincitament även till serier (se nedan).

Tydligare ramar för statsbidraget

En ny förordning om statsbidrag till film föreslås införas där det tydliggörs vilka stöd statliga medel får användas till samt vilket syfte respektive stöd har. Det bör fortsatt finnas stort utrymme för Filminstitutet att prioritera bland olika stöd. Filminstitutet bör för att undvika frågor om otillbörlig styrning av konstnärlig verksamhet i möjligaste mån undvika att sätta upp egna mål och kriterier för de stöd som fördelas, utöver vad som motsvarar sedvanliga tillämpningsföreskrifter. Verksamhet som primärt är en angelägenhet för regioner och kommuner kan i högre grad hanteras inom ramen för kultursamverkansmodellen. Ett särskilt stöd till projekt av nationellt intresse föreslås dock finnas på Filminstitutet.

En ny filmfond med finansiering från visningsledet

En central utmaning för svensk film är att anslagen på nationell nivå inte räknas upp. De befintliga stöden till bland annat utveckling och produktion vid Filminstitutet bör därför ökas med ca 20 procent och ett nytt beslutsorgan kallat Filmfonden, med en egen budget på ytterligare ca 300 miljoner kr, inrättas i Filminstitutet. Filmfonden får fördela ett reformerat produktionsincitament, publikrelaterat stöd, stöd till vissa större filmproduktioner samt finansiera branschgemensam verksamhet. Ledamöter till filmfonden bör nomineras av de branschparter som direkt eller indirekt ska finansiera fondens verksamhet. Filmfonden finansieras enligt vårt förslag i utgångsläget till lika delar av staten, biografägarna och strömningstjänster på den svenska marknaden.

Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter

Utredningen föreslår att momsen på biografföreställningar sänks från 25 till 6 procent. Det snedvrider konkurrensen att biobesök i dag beskattas högre än annan kultur, som konserter och teater, och det gör det dyrt för enskilda att ta del av film på bio. Som förutsättning för att genomföra momssänkningen bör staten dock ställa som krav att biografägarna – som en del av den föreslagna filmfondens finansiering – i avtal med Filminstitutet åtar sig att betala in en biografavgift som beräknas som 10 procent av bruttobiljettintäkterna. Samtidigt bör en avdragsrätt för avgifter och bidrag som betalas till Filminstitutet återinföras för att uppmuntra fler privata aktörer att bidra till den svenska filmens finansiering.

Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

För att säkra en bärkraftig inhemsk filmnäring över tid bör strömningstjänster som riktar sig till svenska konsumenter vara med och finansiera gemensamma insatser för främjande av audiovisuellt innehåll i Sverige genom den föreslagna filmfonden. För att uppnå detta föreslås i betänkandet en ny lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv.

Den föreslagna lagen är tillämplig på leverantörer som antingen är etablerade i Sverige eller i ett annat EES-land men vars tjänster riktas mot publik i Sverige. Bortsett från mindre leverantörer och företag med public service-uppdrag ska sådana leverantörer årligen bidra finansiellt genom en avgift som utgör 1,5 procent av föregående kalenderårs omsättning i Sverige. Leverantörer som investerar över 10 procent av sin omsättning i Sverige i ny svensk film eller serie är enligt förslaget undantagna från att bidra finansiellt.

Ett reformerat produktionsincitament

I syfte att främja investeringar i produktionen av film och serier i Sverige finns sedan ett antal år ett system med produktionsincitament där staten betalar en del av de kostnader som uppstår i landet. Systemet har dock till viss del fungerat dåligt på grund av svårigheten att prioritera mellan ansökningar när medlen är begränsade.

Utredningen föreslår att en ny förordning om produktionsincitament införs där principen om att ansökningar om stöd ska prövas i den ordning de kommer in (först till kvarn-principen) avskaffas och ersätts av en bestämmelse om att det i första hand är nivån på bidragsberättigade kostnader som ska användas för att prioritera mellan ansökningar. Produktioner som bygger på ett manus eller en litterär förlaga som ursprungligen är skriven på svenska eller ett nationellt minoritetsspråk, ska dock uppmuntras genom att värdet på sådana investeringar räknas upp enligt en viss schablon. Ansvaret för produktionsincitamentet flyttas från Tillväxtverket till den filmfond som föreslås i Svenska Filminstitutet.

Ett nationellt filmarvscentrum

Det krävs både resurser, teknik och kunnande för att bevara och förmedla vårt gemensamma filmarv. För att kraftsamla i denna fråga föreslår utredningen att Filminstitutet ges i uppdrag att i samverkan med Kungliga biblioteket och aktörer som SVT lämna ett kostnadsberäknat förslag till ett nationellt filmarvscentrum med ändamålsenliga lokaler, teknik och personal för bevarande och digitisering av analog film från berörda samlingar.

För att säkra det framtida bevarandet av film och serier som i dag enbart distribueras på strömningstjänster är det, enligt utredningen, även angeläget att skyndsamt gå vidare med de förslag om en ny, teknikneutral pliktmateriallagstiftning som tidigare lämnats till regeringen samt att i detta sammanhang även överväga om vissa av uppgifterna kan delegeras till Filminstitutet.

Ett internationellt program på Konstnärsnämnden

Utöver de större föreslagna förändringar som beskrivits ovan, lämnar utredningen även ett flertal andra bedömningar och förslag i enskilda delar. Bland annat föreslås att Konstnärsnämnden ges i uppdrag att beskriva förutsättningarna för att etablera ett eget internationellt program på filmområdet.

1 Författningsförslag

26

1.1 Förslag till lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv i syfte att främja svenskt audiovisuellt innehåll.

Begrepp som används i lagen

2 § I denna lag avses med

1. *audiovisuellt innehåll*: film och serie i olika tekniker och för olika visningsfönster,

2. *film*: lång spelfilm, dokumentärfilm, animation och kortfilm i olika tekniker och för olika visningsfönster,

3. *serie*: audiovisuell produktion i flera avsnitt i olika tekniker och för olika visningsfönster,

4. *leverantör av medietjänster*: den som a) har det redaktionella ansvaret för valet av innehåll i en ljudradio- eller tv-sändning, beställ-radio, beställ-tv eller sökbar text-tv, och b) avgör hur innehållet struktureras, och

5. *beställ-tv*: en tjänst där en leverantör av medietjänster i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahåller allmänheten tv-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät

a) på begäran av användare,

b) vid en tidpunkt som användaren väljer, och

c) från en katalog med program som leverantören har valt ut.

Tillämpningsområde

3 § Denna lag är tillämplig på leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv och som antingen är etablerade i Sverige eller som är etablerade i någon stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat) men vars tjänster riktas mot publik i Sverige.

Förutsättningar för avgiften

4 § Leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv ska årligen bidra finansiellt till utveckling och produktion av film och serier i Sverige. Det finansiella bidraget ska ske genom en avgift som utgör 1,5 procent av föregående kalenderårs avgiftsgrundande omsättning för leverantören i Sverige.

Avgiftsgrundande omsättning är bruttointäkter som härrör från den verksamhet hos leverantören som avser beställ-tv.

Undantagna från att erlägga avgift är

1. leverantörer av medietjänster som har en årlig omsättning på under 20 miljoner kronor eller vars marknadsandel i Sverige är mindre än 1 procent, och
2. public service-företag med ett uppdrag enligt lagen (2020:000) om public service.

5 § Leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv och som investerar minst 10 procent av sin avgiftsgrundande omsättning i Sverige i ny svensk film eller serie har ingen skyldighet att bidra finansiellt i enlighet med 4 §.

Som investering i ny svensk film eller serie kan tillgodoräknas alla investeringar i europeisk produktion och samproduktion av ny film eller serie som i huvudsak är inspelad på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken i Sverige, och som uppfyller minst ett av följande krav:

1. Minst 50 procent av produktionens budget förbrukas i Sverige.
2. Minst 50 procent av inspelningen sker i Sverige.

Investering i form av visningsrättigheter omfattas om filmen eller serien inte är äldre än tre år.

6 § Finansiellt bidrag som leverantör av medietjänster etablerad i Sverige betalar av den bidragspliktiga omsättningen till en annan EES-stat avräknas avgiften. Det avräknade beloppet får dock inte överstiga det avgiftsbelopp som leverantören av medietjänster ska betala enligt denna lag.

Skyldighet att redovisa

7 § Leverantör av medietjänster som omfattas av denna lag är skyldig att till Mediemyndigheten senast den sista februari varje år redovisa det senaste kalenderårets avgiftsgrundande omsättning för beställ-tv i Sverige i enlighet med 4 §. Det ska framgå av redogörelsen från vilken beställ-tv-tjänst den bidragspliktiga omsättningen härrör. Redovisningen ska intygas av auktoriserad revisor.

Skyldighet att redovisa gäller även det senaste kalenderårets investeringar i ny svensk film och serie i enlighet med 5 §.

Betalning av avgift

8 § Betalning av avgiften enligt 4 § ska samtidigt med redovisningen göras till Mediemyndigheten.

Föreläggande och vite

9 § Om leverantör av medietjänster enligt denna lag inte lämnar den redovisning som anges i 7 § eller betalar in avgiften i enlighet med 8 § får Mediemyndigheten besluta om de förelägganden som behövs i det enskilda fallet för att bestämmelserna ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Avgifternas överföring

10 § Mediemyndigheten ska omgående föra över de avgiftsmedel som samlats in från föregående kalenderår till Stiftelsen Svenska Filminstitutet att användas för främjande av produktion av svensk film och serie inom ramen för en särskild filmfond.

Överklagande

11 § Beslut om vite enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Den finansiella skyldigheten tillämpas först under 2027 och baseras på redovisning från leverantörer av medietjänster med avseende på deras verksamhet i Sverige som avser beställ-tv under det föregående kalenderåret.

1.2 Förslag till lag om ändring i mervärdeskattelagen (2023:200)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 14 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
14 §	
Skatt tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för	
1. tillträde till konserter, cirkus-, teater-, opera-, eller balettföreställningar eller andra liknande föreställningar, och	1. tillträde till konserter, cirkus-, teater-, opera-, *biograf-* eller balettföreställningar eller andra liknande föreställningar, och
2. tillträde till och förevisning av djurparker och förevisning av naturområden utanför tätort samt av nationalparker, naturreservat, nationalstadsparker och Natura 2000-områden.	

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

1.3 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att det i inkomstskattelagen (1999:1299) ska införas en ny paragraf, 16 kap. 11 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	16 kap.
	11 §
	Bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet ska dras av.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde ska införas en ny paragraf, 17 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	17 a §
	Om ett beslut som avses i 7 § får överklagas, tillämpas 40 § i förvaltningslagen (2017:900).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.5 Förslag till förordning om statsbidrag till film

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning är meddelad med stöd av 7 § lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde i fråga om 2 § samt med stöd av 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser och innehåller bestämmelser om statsbidrag till

1. utveckling och produktion av svensk film, och
2. spridning och visning av film.

2 § Frågor om statsbidrag enligt denna förordning prövas av Stiftelsen Svenska Filminstitutet.

Statsbidrag får lämnas i mån av tillgång på medel.

3 § Statsbidrag enligt denna förordning lämnas i enlighet med kapitel I, artikel 53 och artikel 54 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av bidrag förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Ändamålet med statsbidraget

4 § Det övergripande ändamålet med statsbidrag enligt denna förordning är att bidra till ett brett utbud av svenska filmer av hög kvalitet samt att film visas i hela landet och når en stor publik.

Definitioner

5 § I denna förordning avses med

1. *film*: lång spelfilm, dokumentärfilm, animation och kortfilm, i olika tekniker och för olika visningsfönster,

2. *svensk film*: film som har en svensk producent och där den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse eller, om filmen inte har en svensk producent, uppfyller de krav som fram-

går av Europarådets konvention av den 2 oktober 1992 för samproduktion av filmverk eller den reviderade konventionen av den 30 januari 2017,

3. *producent*: juridisk person som inte har den offentliga sektorn som huvudägare eller som har betydande kommersiella band till den primära visningsplattformen för produktionen, och som verkställer och har det ekonomiska huvudansvaret för produktionen av en film genom att projektutveckla, finansiera, spela in, färdigställa och exploatera filmen och som därigenom förvärvar och ansvarar för de rättigheter som ingår i filmverket,

4. *svensk producent*: en person som när ansökan beviljas är stadigvarande bosatt i Sverige eller en juridisk person eller utländskt företags filial som är registrerad hos behörig myndighet i Sverige när ansökan beviljas.

Övriga uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014.

Utveckling och produktion av svensk film

6 § Statsbidrag får lämnas för att stödja utveckling och produktion av svensk film. Statsbidrag lämnas i huvudsak till produktioner som spelas in på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken.

Statsbidrag får lämnas som utvecklingsstöd, produktionsstöd, stöd till större filmproduktioner och publikrelaterat stöd.

För att få statsbidrag enligt 10, 13 och 17 §§ krävs att filmen kan visas med svensk text.

Utvecklingsstöd

7 § Statsbidrag enligt 6 § får lämnas i form av

1. projektstöd för att utveckla svensk film, och
2. verksamhetsstöd för att stärka producenter i syfte att säkerställa kontinuitet och utveckling av filmbranschen.

8 § Projektstöd för att utveckla film får lämnas till producent, regissör, manusförfattare, eller annan professionellt verksam person som arbetar med film- och tv-produktion.

Verksamhetsstöd för att stärka producenter får lämnas till producent som har film- och tv-produktion som sin huvudsakliga verksamhet och som uppvisar en väl utarbetad och långsiktig plan för såväl produktionsverksamhet som bolagets generella utveckling.

9 § Vid prövning av ansökan om verksamhetsstöd för att stärka producenter ska följande beaktas:

1. producentens förmåga att förnya och utveckla projekt med hög kvalitet, och
2. producentens tidigare framgångar ur ett brett perspektiv.

Produktionsstöd

10 § Statsbidrag enligt 6 § får lämnas i form av produktionsstöd för att producera svensk film i olika tekniker och för olika visningsfönster.

Produktionsstöd får även lämnas för internationell samproduktion, där huvudproducenten inte är svensk, i syfte att stärka samarbetet mellan utländska och svenska producenter och öka möjligheterna till internationell finansiering.

11 § Produktionsstöd får lämnas till producent som har film- och tv-produktion som sin huvudsakliga verksamhet.

12 § Produktionsstöd ska lämnas innan en film färdigställs utifrån kvalitativa kriterier som förväntad angelägenhetsgrad, hantverksskicklighet och originalitet.

Producenten ska redovisa en väl utarbetad plan för hur filmen ska tillgängliggöras för allmänheten i syfte att nå en så stor publik som möjligt.

Undantag från kravet på plan för spridning i andra stycket får göras för oetablerade filmskapare när det gäller statsbidrag till kortfilm.

Stöd till större filmproduktioner

13 § Statsbidrag enligt 6 § får lämnas som tillskott till produktionsstöd enligt 10 § för större filmproduktioner om det krävs för att en produktion ska kunna genomföras i landet.

14 § Tillskott till produktionsstöd får lämnas till producent som har film- och tv-produktion som sin huvudsakliga verksamhet och som har en dokumenterad erfarenhet av större filmproduktioner.

15 § Tillskott till produktionsstöd ska lämnas innan en film färdigställs utifrån en bedömning av filmens potential att nå en stor publik och betydelsen för svensk filmkultur av att produktionen genomförs i landet. Producenten ska redovisa en väl utarbetad plan för hur filmen ska tillgängliggöras för allmänheten. Planen ska omfatta en bred lansering av filmen.

16 § För att få statsbidraget krävs att produktionens totalbudget uppgår till minst 80 miljoner kronor.

Publikrelaterat stöd

17 § I syfte att attrahera kapital till svensk filmproduktion och främja ett aktivt publikarbete får statsbidrag enligt 6 § lämnas i form av publikrelaterat stöd efter att en film färdigställts baserat på dess publika framgångar.

18 § Publikrelaterat stöd får lämnas till producent som har film- och tv-produktion som sin huvudsakliga verksamhet.

19 § Publika framgångar ska beräknas med hjälp av kvantitativa kriterier som antalet sålda biobiljetter eller antalet tittare via betaltjänster på internet.

Spridning och visning av film

20 § Statsbidrag får lämnas för att främja spridning och visning av film i hela landet samt svensk film utomlands.

Statsbidrag får lämnas som distributions- och lanseringsstöd, biografstöd, verksamhetsstöd, stöd till projekt av nationellt intresse, tillgänglighetsstöd och stöd till spridning och visning av film på de nationella minoritetsspråken.

Distributions- och lanseringsstöd

21 § Statsbidrag enligt 20 § får lämnas för distribution och lansering av film i Sverige för att främja publikens möte med film och särskilt för att svensk film ska nå en stor publik.

Statsbidraget lämnas till distributör eller annan aktör som verkar för att sprida och visa film offentligt och som har förutsättningar att arbeta professionellt med distribution och lansering av film.

22 § Statsbidrag får även lämnas för distribution och lansering av svensk film utomlands till producent eller annan aktör som verkar för att sprida och visa svensk film utomlands.

Biografstöd

23 § Statsbidrag enligt 20 § får lämnas i form av biografstöd till biografägare för att stärka biografverksamhet i hela landet och för att bredda filmutbudet.

24 § Biografstöd får lämnas i form av

1. stöd till visning av ny film som kompletterar det utbud som tillhandahålls på marknadens villkor,
2. stöd till upprustning av biograf i syfte att främja publikens möte med filmen, och
3. stöd till nyetablering på platser där biograf saknas.

25 § Vid beslut om biografstöd enligt 24 § 2 och 3 ska behoven hos biografer på landsbygden och i mindre och medelstora orter samt biografer som kompletterar övriga biografers utbud särskilt beaktas.

Verksamhetsstöd

26 § Statsbidrag enligt 20 § får lämnas i form av verksamhetsstöd till distributör, visningsorganisation, festivalarrangör, strömningstjänst, sammanslutning av biografägare eller annan aktör som verkar för att offentligt sprida och visa kvalitativ film som annars inte skulle kommit en svensk publik till del.

Stöd till projekt av nationellt intresse

27 § Statsbidrag enligt 20 § får lämnas i form av tidsbegränsat stöd till kommun eller region för att främja utveckling av projekt av nationell betydelse inom området spridning och visning av film.

Vid beslut om statsbidraget ska projektets betydelse för att bidra till spridning och visning av film i hela landet särskilt beaktas.

Tillgänglighetsstöd

28 § Statsbidrag enligt 20 § får lämnas i form av stöd för att öka tillgängligheten till svensk film för personer som är synskadade, döva, hörselskadade eller för personer med lässvårigheter.

29 § Tillgänglighetsstöd får lämnas till producent, distributör, biografägare, visningsorganisation, festivalarrangör eller annan aktör som verkar för att sprida och visa film offentligt.

Stöd till spridning och visning av film på minoritetsspråk

30 § Statsbidrag enligt 20 § får lämnas för att öka tillgängligheten till film på de nationella minoritetsspråken.

31 § Stöd till spridning och visning av film på de nationella minoritetsspråken får lämnas till producent, distributör, biografägare, visningsorganisation, festivalarrangör eller annan aktör som verkar för att sprida och visa film offentligt.

Övriga stöd

Branschgemensamma insatser

32 § Statsbidrag får lämnas i form av tidsbegränsat stöd till utveckling av projekt av nationell betydelse för den svenska filmbranschen.

Vid beslut om statsbidraget ska projektets betydelse för att bidra till kunskap om filmbranschen, kompetensutveckling och sunda konkurrensförhållanden särskilt beaktas.

33 § Stöd till utveckling av projekt av nationell betydelse för den svenska filmbranschen får lämnas till sammanslutning av aktörer i filmbranschen som verkar för gemensamma intressen.

Administrativa bestämmelser

Ansökan om statsbidrag

34 § En ansökan om statsbidrag ska vara skriftlig och lämnas till Stiftelsen Svenska Filminstitutet innan arbetet med verksamheten eller projektet inleds. Ansökan ska innehålla

1. uppgifter om den sökande,
2. en beskrivning av den verksamhet eller det projekt som statsbidrag söks för, budget och start- och slutdatum för projektets påbörjan,
3. en förteckning över kostnader för projektet eller verksamheten,
4. uppgift om till vem statsbidraget ska betalas ut,
5. avtal om de rättigheter som behövs för att genomföra projektet, och
6. en förteckning över all konstnärlig och teknisk personal som är knuten till produktionen i Sverige, och annan information som behövs för prövningen av ansökan.

35 § I beslut om beviljat statsbidrag ska villkoren för bidraget och sista dag för redovisning enligt 39 § anges.

36 § Stiftelsen Svenska Filminstitutet får i beslut om statsbidrag enligt 10, 13, 17, 21, 22 §§, 24 § punkt 1, 28 och 30 §§ också besluta om

1. deponering av film- och dokumentationsmaterial till den färdiga filmen hos stiftelsen,
2. säkerställande av tillräckliga immateriella rättigheter för icke-kommersiellt nyttjande av filmen förutsatt att detta inte inverkar på den normala användningen av filmen, och
3. att uppgifter om filmens publiksiffror, intäkter, försäljning och omsättning inges för statistisk användning samt uppföljning av statsbidragen.

37 § Stiftelsen Svenska Filminstitutet får i beslut om produktionsstöd enligt 10 § och stöd till större filmproduktioner enligt 13 § för lång spelfilm, dokumentärfilm och animation besluta om att hela eller delar av statsbidraget ska betalas tillbaka när intäkterna från filmen överstiger producentens och investerarnas intäktsandelar.

Av beslutet ska det framgå hur återbetalningen ska beräknas och göras.

38 § Av artiklarna 1.4 c och 2.18 i förordning (EU) nr 651/2014 följer att statsbidrag enligt denna förordning inte får lämnas till företag i ekonomiska svårigheter. Statsbidrag får heller inte lämnas till en organisation som inte är att anse som ett företag enligt artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, om organisationen har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller är under rekonstruktion, i likvidation eller försatt i konkurs.

Redovisning

39 § En mottagare av statsbidrag enligt denna förordning är skyldig att redovisa för Stiftelsen Svenska Filminstitutet hur medlen har använts och lämna de övriga uppgifter som stiftelsen behöver för uppföljning och utvärdering.

För belopp som överstiger 500 000 kronor ska en revisor på mottagarens uppdrag intyga att redovisningen är tillförlitlig och att villkoren för statsbidraget har följts.

Hinder mot utbetalning

40 § Statsbidrag enligt denna förordning får inte betalas ut till den som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller är under rekonstruktion, i likvidation eller försatt i konkurs. Detta gäller inte om villkoren i beslutet om statsbidrag enligt 35 § redan har uppfyllts och filmen är färdigställd vid tidpunkten för utbetalning av bidraget.

Statsbidrag får inte heller betalas ut till ett företag som är föremål för betalningskrav på grund av ett beslut av Europeiska kommissionen som förklarar att ett statsbidrag beviljat av en svensk stödgivare är olagligt eller oförenligt med den inre marknaden.

41 § Stiftelsen Svenska Filminstitutet får besluta att ett beviljat statsbidrag inte ska betalas ut, om det finns grund för återbetalning enligt 42 §.

Återbetalning

42 § En mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig om

1. mottagaren av bidraget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att bidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. bidraget av något annat skäl än vad som sägs i första punkten har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta,
3. bidraget inte används för det ändamål som det har beviljats för,
4. den som tagit emot bidraget inte lämnar sådan redovisning som avses i 39 §, eller
5. villkor i beslutet inte har följts.

43 § Om en mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig enligt 42 §, ska Stiftelsen Svenska Filminstitutet besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget. Om det finns särskilda skäl för det får Filminstitutet besluta att avstå från kravet helt eller delvis.

Krav om återbetalning av statsbidrag får förenas med dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635).

Förvaltningslagens tillämpning

44 § Vid handläggningen av ärenden enligt denna förordning tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

– 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
– 10 § om partsinsyn,
– 16–18 §§ om jäv,
– 23 § om utredningsansvaret,
– 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
– 25 § om kommunikation,
– 31 § om dokumentation av beslut,
– 32 § om motivering av beslut, och

– 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Överklagande

45 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 39 och 40 §§ får dock inte överklagas.

Övriga bestämmelser

46 § Bestämmelser om offentliggörande, rapportering och registerföring finns i förordningen (2016:605) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (2016:989) om statsbidrag till film.

3. Den upphävda förordningen gäller fortfarande för statsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

1.6 Förslag till förordning om produktionsincitament för film och serier

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning är meddelad med stöd av 7 § lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde i fråga om 2 § samt med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser och innehåller bestämmelser om statsbidrag för produktion av film och serier.

2 § Frågor om statsbidrag enligt denna förordning prövas av Stiftelsen Svenska Filminstitutet.

Statsbidrag får lämnas i mån av tillgång på medel.

3 § Statsbidrag enligt denna förordning lämnas i enlighet med kapitel I och artikel 54 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av bidrag förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Ändamålet med statsbidraget

4 § Ändamålet med statsbidraget är att bidra till att öka antalet film- och serieproduktioner i Sverige för att främja en bärkraftig svensk filmbransch. Statsbidraget ska också bidra till att Sverige och svenska förhållanden skildras i film och serier.

Definitioner

5 § I denna förordning avses med

1. *film*: lång spelfilm, dokumentärfilm och animation i olika tekniker och för olika visningsfönster,
2. *serie*: audiovisuell produktion i flera avsnitt i olika tekniker och för olika visningsfönster, och

3. *producent*: juridisk person som verkställer och har det ekonomiska huvudansvaret för produktionen av filmen eller serien genom att projektutveckla, finansiera, spela in, färdigställa och exploatera filmen eller serien och som därigenom förvärvar och ansvarar för de rättigheter som ingår i filmen eller serien.

Övriga uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014.

Förutsättningar för statsbidrag

6 § Statsbidrag lämnas till producent som har produktion av film eller serier som sin huvudsakliga verksamhet.

Producenten ska vara registrerad hos behörig myndighet i Sverige, eller om det är ett utländskt företag ha en svensk filial registrerad hos behörig myndighet i Sverige. De kostnader på vilka statsbidrag ska beräknas ska bokföras i detta företag.

7 § Statsbidrag får ges med högst 25 procent av statsbidragsberättigade kostnader. Med bidragsberättigade kostnader avses kostnader som är nödvändiga för att genomföra produktionen i Sverige och som avser

1. köp av varor och tjänster från affärsverksamhet som beskattas i Sverige,
2. löner till arbetstagare som är skattskyldiga i Sverige, eller
3. kostnader för royalties och liknande avgifter till branschorganisationer i Sverige.

Kostnaderna får inte vara högre än marknadspriset.

Kostnader som uppkommit innan ansökan om statsbidrag har bekräftats och inkommit till Stiftelsen Svenska Filminstitutet räknas inte som godkända kostnader.

Om det råder tveksamhet om kostnaderna uppfyller de krav som ställs i denna förordning är det stödmottagarens ansvar att dokumentera att villkoren är uppfyllda.

8 § Statsbidrag får lämnas under förutsättning att

1. produktionen helt eller delvis genomförs i Sverige,
2. den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse,

3. produktionens totalbudget uppgår till minst 30 miljoner kronor för lång spelfilm och animation, minst 10 miljoner kronor för dokumentärfilm, eller minst 10 miljoner kronor per avsnitt för serie,

4. de bidragsberättigade kostnaderna för produktionen uppgår till minst 4 miljoner kronor, och

5. produktionen bifogar ett avtal som garanterar distribution eller spridning.

9 § Den produktion som har störst bidragsberättigade kostnader enligt 7 § ska erbjudas bidrag först.

Om produktionen bygger på ett manus eller en litterär förlaga som ursprungligen är skriven på svenska eller ett nationellt minoritetsspråk, ska de bidragsberättigade kostnaderna vid bedömningen multipliceras med 1,5.

Ansökan om statsbidrag

10 § En ansökan om statsbidrag ska vara skriftlig och lämnas till Stiftelsen Svenska Filminstitutet innan produktionen i Sverige startar. Ansökan ska innehålla följande information

1. uppgifter om den sökande,

2. en beskrivning av det projekt som statsbidrag söks för, budget och start- och slutdatum för projektets påbörjan,

3. en förteckning över kostnader för projektet,

4. uppgift om till vem statsbidraget ska betalas ut,

5. avtal om de rättigheter som behövs för att genomföra projektet,

6. en förteckning över all konstnärlig och teknisk personal som är knuten till produktionen i Sverige, och

7. annan information som behövs för prövningen av ansökan.

Prövning och beslut om statsbidrag

11 § Om Stiftelsen Svenska Filminstitutet beviljar statsbidrag, ska det av beslutet framgå när produktionen som ska genomföras i Sverige senast ska vara avslutad och det högsta statsbidrag som kan betalas ut. Efter ansökan från stödmottagaren får stiftelsen, om det finns skäl för det, förlänga tiden för när produktionen i Sverige senast ska vara avslutad.

12 § Statsbidrag som omfattar ett belopp motsvarande 500 000 euro eller mer får endast beviljas om den sökande samtycker till att uppgifter om stödet offentliggörs enligt kommissionens förordning (EU) nr 651/2014.

Ansökan om utbetalning av statsbidrag

13 § Stödmottagaren ska ansöka om utbetalning av statsbidrag hos Stiftelsen Svenska Filminstitutet senast tre månader efter det att produktionen enligt 11 § ska vara avslutad. Ansökan ska göras skriftligt och lämnas till Filminstitutet på det sätt som Filminstitutet anvisar.

Om det finns särskilda skäl, får stiftelsen besluta om att förlänga tiden för när ansökan ska ha kommit in.

14 § Till ansökan om utbetalning ska stödmottagaren bifoga skriftliga underlag som styrker de bidragsberättigade kostnaderna och att övriga förutsättningar för statsbidraget är uppfyllda. En revisor ska på mottagarens uppdrag intyga att redovisningen är tillförlitlig och att villkoren för statsbidraget har följts.

15 § Stiftelsen Svenska Filminstitutet ska efter ansökan om utbetalning slutligt bestämma statsbidragets storlek och fatta beslut om utbetalning.

Hinder mot utbetalning

16 § Statsbidrag enligt denna förordning får inte betalas ut till den som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är under rekonstruktion, i likvidation eller försatt i konkurs.

Statsbidrag får inte heller betalas ut till ett företag som är föremål för betalningskrav på grund av ett beslut av Europeiska kommissionen som förklarar att ett statsbidrag beviljat av en svensk stödgivare är olagligt och oförenligt med den inre marknaden.

17 § Stiftelsen Svenska Filminstitutet får besluta att ett beviljat statsbidrag inte ska betalas ut, om det finns grund för återbetalning enligt 18 §.

Återbetalning

18 § En mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig om

1. mottagaren av bidraget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att bidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,

2. bidraget av något annat skäl än vad som sägs i första punkten har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta, eller

3. villkor i beslutet inte har följts.

19 § Om en mottagare av statsbidrag är återbetalningsskyldig enligt 18 § ska Stiftelsen Svenska Filminstitutet besluta att helt eller delvis kräva tillbaka bidraget. Om det finns särskilda skäl för det får stiftelsen besluta att avstå från kravet helt eller delvis.

Krav om återbetalning av statsbidrag får förenas med dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635).

Förvaltningslagens tillämpning

20 § Vid handläggningen av ärenden enligt denna förordning tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

– 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
– 10 § om partsinsyn,
– 16–18 §§ om jäv,
– 23 § om utredningsansvaret,
– 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
– 25 § om kommunikation,
– 31 § om dokumentation av beslut,
– 32 § om motivering av beslut, och
– 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Överklagande

21 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol.

Övriga bestämmelser

22 § Bestämmelser om offentliggörande, rapportering och registerföring finns i förordningen (2016:605) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (2022:1386) om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk.

3. Den upphävda förordningen gäller fortfarande för statsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

2 Uppdrag och genomförande

50

Utredningen har enligt direktiven (dir. 2024:10) haft i uppdrag att göra en översyn av den nationella filmpolitiken och föreslå förändringar som gör att filmpolitiken bättre ska möta områdets utmaningar och behov (se bilaga 1). Med utgångspunkt i befintliga analyser ska utredningen beskriva nuvarande förutsättningar inom filmområdet och bland annat lämna förslag på hur de nationella målen för filmpolitiken ska formuleras samt hur de statliga filmpolitiska stödformerna bör utformas. I uppdraget ingår även att särskilt analysera förutsättningarna för att främja ett levande filmarv.

Detta är ett brett uppdrag och utredningen har valt att arbeta med det i flera steg. Inledningsvis låg fokus på att beskriva nuläget vad gäller mediekonsumtionen i befolkningen, filmbranschens utveckling, den offentliga finansieringen av filmpolitiska insatser och filmarvets status. I nästa fas prioriterades att sammanställa information om de offentliga insatsernas utformning, regleringen av statsbidrag och styrningsfrågor. I en tredje och avslutande fas, inriktades arbetet på att formulera och diskutera reformförslag. Dessa tre faser av arbetet kommenteras utförligare nedan.

Till utredningen har en expertgrupp varit knuten (se missivet) som också medverkat aktivt i arbetet. Expertgruppen har haft sju ordinarie möten och flera av experterna har även medverkat i andra aktiviteter som utredningen anordnat. Utöver experterna har utredningen även tagit del av information och inspel från en lång rad organisationer, myndigheter, filmskapare och företag vid möten och studiebesök. En lista över vilka utredningen träffat finns som bilaga (bilaga 3).

2.1 Utredningens arbete

I en första fas, under våren 2024, samlade utredningen in information om utvecklingen under det senaste decenniet när det gäller medievanor, filmbranschens förändringar, utmaningar för filmarvet och den offentliga finansieringen av film. Arbetet byggde huvudsakligen på en genomgång av undersökningar och rapporter och samtal med intressenter på området. Under våren genomfördes även ett fyrtiotal möten med olika organisationer, myndigheter, företag och enskilda (manusförfattare, regissörer m.m.). Detta kompletterades med insamling av data via utredningens expertgrupp på områden där information saknades, inte minst för att kunna göra internationella jämförelser.

Arbetet sammanställdes i en preliminär nulägesanalys.[1] En första version av denna presenterades vid en hearing på biograf Fågel blå i Stockholm den 11 juni 2024, till vilken ett hundratal företrädare för filmbranschen och andra berörda var inbjudna. Syftet var att tidigt öppna upp utredningsprocessen och visa vilken information utredningen hade tillgång till samt hur den kunde tolkas. Presentationen resulterade i att utredningen fick in många användbara synpunkter som sedan kunde inarbetas i den vidareutvecklade nulägesbeskrivning som finns i föreliggande betänkande.

I fas två, under hösten 2024, sammanställdes en utförligare analys av de offentliga stödsystemen på filmområdet och relaterade styrningsfrågor. Mötesaktiviteten fortsatte med ytterligare ett tjugotal träffar med olika intressenter. Under hösten genomfördes också ett antal både kortare och längre resor. Utredningen besökte bland annat Regionsamverkan Sydsverige, Västragötalandsregionen, Göteborg Filmfestival och Filmpool Nord. Vidare gjordes studiebesök hos filminstituten i Danmark (Köpenhamn) och Norge (Oslo) samt hos Internationella Samiska Filminstitutet (Kautokeino). Vid dessa resor träffade utredningen utöver personal vid filminstituten även företrädare för departement, nationalbibliotek och Nordisk film- och tv-fond.

I en tredje, delvis överlappande, arbetsfas sammanställdes en reformagenda med utredningens övergripande bedömningar och preliminära förslag. Den diskuterades under hösten och vintern 2024 vid flera möten, bland annat under ett internat med utredningens expertgrupp och även i valda delar med andra berörda parter. Reformagendan vidareutvecklades utifrån denna dialog till de förslag som

[1] ”Preliminär nulägesanalys” (2024), tillgänglig i utredningens arkiv.

presenteras i detta betänkande. I den tredje och avslutande fasen av arbetet har också ingått att producera själva betänkandet.

2.2 Betänkandets disposition

Utredningens betänkande är indelat i 13 kapitel samt ett antal bilagor. De inledande kapitlen består av utredningens nulägesanalys och sammanfattar situationen i dag på relevanta områden i internationell jämförelse. Därefter följer särskilda kapitel med utredningens bedömningar och förslag.

Utgångspunkten i det följande är de förändrade publikvanor som kan iakttas när det gäller konsumtionen av film och annan rörlig bild (kapitel 3). Därefter följer särskilda kapitel om filmbranschens förändringar i för utredningen centrala delar (kapitel 4) samt om de filmpolitiska insatsernas utformning och utveckling (kapitel 5, 6 och 7). I särskilda kapitel behandlas frågor om utbildning och talangutveckling (kapitel 8) samt hanteringen av filmarvet (kapitel 9).

Betänkandet fortsätter sedan med sammanfattande bedömningar utifrån detta (kapitel 10). Bedömningskapitlet innehåller utredningens slutsatser på en generell nivå och fungerar som en brygga över till de förslag som lämnas. Förslagen presenteras i ett eget kapitel (kapitel 11) och i form av utredningens författningsförslag (kapitel 1). Viktig information när det gäller förslagens effekter finns även i konsekvensanalysen (kapitel 12) och i författningskommentaren (kapitel 13) när det gäller hur de ska tolkas.

3 Publikvanor

Medievanorna i den svenska befolkningen har varit expansiva under senare år. Alla åldersgrupper använder medier väsentligt mer i dag än tidigare, mätt i antal minuter per dag, och även om de yngre åldersgrupperna ägnar mest tid åt mediekonsumtion ökar det även i äldre grupper. Övergången till digital konsumtion är i Sverige långt gången i alla åldersgrupper och teknik för att se på just strömmad bild har även ökat markant i befolkningen, liksom abonnemang på kommersiella strömningstjänster.

Mycket tyder på att just filmtittandet är förhållandevis stabilt över tid men inte ökar på samma sätt som den totala mediekonsumtionen. Särskilt unga har en tendens att ofta föredra kortare format, och konsumerar en ökande mängd både serier och kortare videoklipp. Även om den långsiktiga trenden är stabil har biobesöken totalt sett minskat i Sverige under det senaste decenniet och framför allt har andelen som ser svensk film på bio blivit mindre. Trenden med en minskning av biobesök det senaste decenniet är densamma i andra nordiska länder men Sverige avviker i en jämförelse genom en lägre återhämtningsgrad efter covid-19-pandemin och även en relativt låg andel inhemsk film.

Parallellt hävdar sig dock svenskt innehåll – både film och dramaserier – väl i andra visningsfönster. Tittandet är högt både på strömningstjänster och i tv. De globala aktörerna har gett svenska filmer en möjlighet att nå en riktigt stor internationell publik. Vidare når många mer nischade filmer viktiga publikgrupper via kanaler som filmfestivaler och till exempel skolbio.

3.1 Publikbeteenden och konsumtionsmönster

Mediekonsumtionen har förändrats mycket det senaste decenniet, inte minst på grund av strömningstjänsternas ökade betydelse för konsumtionen av rörlig bild. Denna utveckling beskrivs på en allmän nivå i undersökningar som till exempel Mediebarometern från Göteborgs universitet och, när det gäller filmen specifikt, i de sammanställningar som Svenska Filminstitutet gör.

Av Mediebarometern framgår att befolkningen i Sverige de senaste åren ökat sin totala mediekonsumtion. Detta är del av en långsiktig trend som accelererat under senare år. Den svenska befolkningens mediekonsumtion ökade mellan 1979 och 2019, det vill säga innan pandemin, med 46 minuter en genomsnittlig dag.[1] Under pandemin ökade konsumtionen ytterligare kraftigt och siffrorna har sedan dess legat kvar på höga nivåer. Under 2023 spenderade befolkningen (9–85 år) en vanlig dag i genomsnitt 407 minuter med olika medier, en ökning med ca 40 minuter jämfört med 2019.[2]

Olika former av rörlig bild är också den klart vanligaste typen av innehåll att konsumera. En vanlig dag 2023 tittade 95 procent av befolkningen (9–85 år) på rörlig bild i någon form. Det inkluderar både traditionell tablålagd tv och strömningstjänster för rörlig bild (vod).[3] Under 2022 låg andelen på 93 procent. Rörlig bild var också det medieinnehåll som svenskarna 2023 lade mest tid på. Sammanlagt rörde det sig om två timmar och 18 minuter. Längst tid, 64 minuter, upptog tittandet på tablålagd tv. Traditionell tablålagd tv är därmed fortfarande den enskilda medieform som den svenska befolkningen som helhet ägnar mest tid.

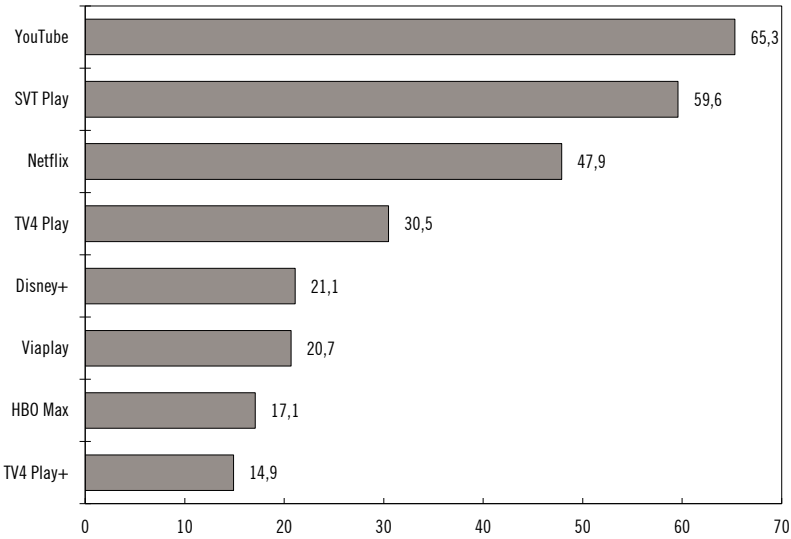
Under pandemiåren förändrades delvis vilken medieteknik hushållen använde. Tillgången till smarta mobiltelefoner är numera i det närmaste total i den vuxna befolkningen. Andelen invånare som även hade tillgång till en mediaspelare som Apple tv eller Chromecast ökade dessutom markant från 2019 till 2023.[4] I åldern 45 till 64 år var andelen med tillgång till en mediaspelare 55 procent 2019 och under 2023 var

[1] Mediemyndigheten, *Medieutveckling 2023: Mediekonsumtion* (2023), s. 5–7.
[2] Den totala tiden är summan av den självuppskattade tiden för användning av enskilda medier och måttet tar inte hänsyn till att olika medier kan användas samtidigt. Exempelvis kan en person lyssna på radio samtidigt som den läser morgontidningen, eller använder Facebook samtidigt som den tittar på Netflix. Nordicom, *Mediebarometern 2023* (2024), s. 16–17.
[3] *Mediebarometern 2023* (2024), s. 10–15.
[4] Jämför *Mediebarometern 2019* (2020) och *Mediebarometern 2023* (2024).

andelen 75 procent. För gruppen 65–79 år var andelen 30 procent 2019 och under 2023 var den 53 procent (65–85 år).

Under de senaste åren har även antalet abonnemang för strömningstjänster för rörlig bild (svod) ökat markant. Under 2023 var tillgången till ett svod-abonnemang ca 13 procent högre än 2019 – totalt 76 procent av befolkningen mellan 9 och 85 år hade 2023 tillgång till ett sådant abonnemang.[5] I åldern 45 till 64 år var andelen med tillgång till svod-tjänster 60 procent 2019 och under 2023 var andelen 77 procent. För gruppen 65–79 år var andelen 27 procent 2019 och under 2022 var den 48 procent (65–85 år).

Figur 3.1 Andel som anger att de tittat på olika strömningstjänster den senaste veckan, 2023 (procent)

Källa: Mediemätning i Skandinavien (MMS).

Räckvidd är ett mått som beskriver hur många som har tagit del av ett medium under en given period oavsett hur mycket tid som lagts ner. Under en genomsnittlig dag 2023 använde 65 procent av befolkningen (9–85 år) någon strömningstjänst för rörlig bild.[6] Det är en ökning med över 15 procent jämfört med 2019. Strömningstjänster med störst veckoräckvidd, det vill säga hur många som uppger att de

[5] *Mediebarometern 2023* (2024), s. 112.
[6] *Mediebarometern 2023* (2024), s. 44–45.

någon gång under den senaste veckan har tittat på dem, var enligt Mediemätning i Skandinavien (MMS) under 2023 Youtube, SVT Play, Netflix, TV4 Play och Viaplay.[7] Även aktörer som Disney och HBO Max (numera Max) har växt under senare år och tagit en försvarlig andel av tittandet.

Befintliga undersökningar av mediekonsumtionen i Sverige tyder också på att det fortfarande finns markanta skillnader mellan yngres och äldres mediekonsumtion, både när det gäller spenderad tid och tillgång till olika medier.[8] En genomsnittlig mediedag 2023 skiljde det en timme och 17 minuter i tid för mediekonsumtion mellan de i åldern 65 till 85 år (435 min) och de i åldern 15 till 24 år (512 min). Förutom att det finns skillnader mellan åldersgrupper i hur mycket tid som spenderas på medier totalt finns det även skillnader i hur olika grupper spenderar den tiden. Äldre föredrar fortfarande oftare än yngre att lyssna på radio och titta på tablålagd tv. De yngre lägger mer tid på att lyssna på strömmad musik och på sociala medier än de äldre. Det finns alltså relativt stora skillnader i medieanvändningen.

3.1.1 Tittandet på film

När det gäller film specifikt – det vill säga lång spelfilm, dokumentär, animation och kortfilm – förefaller trenden inte gå i samma riktning som mediekonsumtionen i stort, det vill säga tittandet ökar inte i befolkningen. En bidragande orsak är med stor sannolikhet att andra former av rörlig bild – och då främst serier eller kortare videoformat – kommit att utgöra en stor del av konsumtionen.

Även om det inte ökar tyder dock mycket på att det totala filmtittandet ändå är relativt stabilt. Av SOM-institutets undersökningar framgår att ungefär 90 procent av befolkningen ser på film minst någon gång om året, drygt 70 procent gör det minst någon gång i månaden och ungefär 45 procent minst någon gång i veckan. Dessa siffror har varit påtagligt stabila under den senaste tioårsperioden, även om andelen som sett film minst någon gång i månaden ökade något under pandemiåren.[9]

[7] Uppgifterna från MMS rapport *Trend & Tema Q4 2023* (2024) som bygger på datainsamling genomförd med hjälp av datorstödda telefonintervjuer. Det görs 3 000 intervjuer i två obundna slumpmässiga urval från Bisnode för 16–99 år och SPAR för vårdnadshavare till barn.
[8] Följande bygger på Mediemyndigheten, *Medieutveckling 2023: Mediekonsumtion* (2023).
[9] Myndigheten för kulturanalys, *Film- och biovanor: Fördjupande rapport om kulturvanor inom film och biobesök* (2024:2), s. 13.

Av Filminstitutets rapport *Filmåret i siffror 2023* framgår dock att det genomsnittliga antalet sedda filmer – benämns ”långfilm” i undersökningen – i den vuxna befolkningen (15–74 år) kan ha minskat något under de senaste åren, från ett länge stabilt filmtittande med runt 40 långfilmer per person och år, till 36 långfilmer per person och år vid det senaste mättillfället.[10]

Tabell 3.1 Filmtittande i Sverige mätt i antal sedda långfilmer per person och år, 2014–2023

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal filmer	43	40	41	39	40	40	41	40	38	36

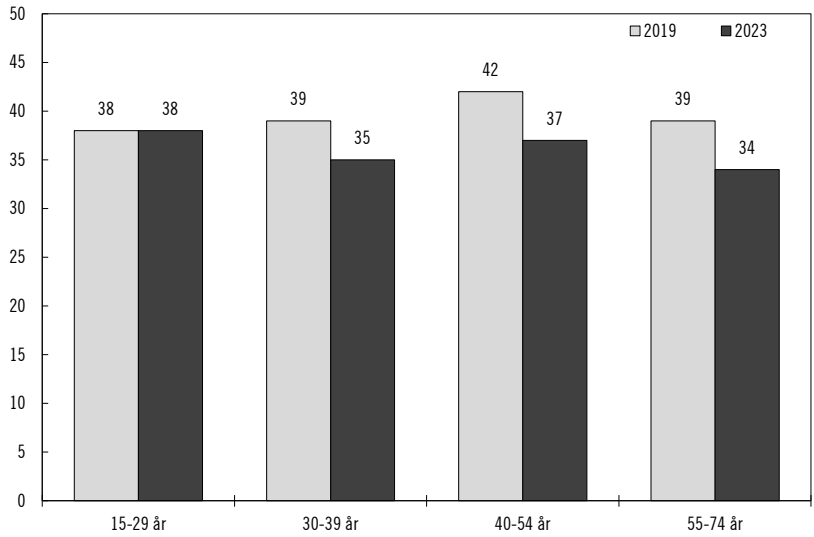
Källa: Filminstitutets publikundersökningar 2014–2023.

Filmtittandet skiljer sig enligt denna undersökning mellan olika åldersgrupper och sett till de senaste åren är det förändringen hos de något äldre grupperna som i viss mån sticker ut. Från en relativt hög filmkonsumtion per person och år verkar konsumtionen i åldersgrupperna 30–39, 40–54 och 55–74 ha minskat något 2023 jämfört med ett tidigare snitt på ca 40 filmer. Den enskilt största minskningen verkar enligt de senast tillgängliga uppgifterna ha skett i åldersgruppen 40–54. I gruppen 15–29 år ser däremot trenden ut att vara annorlunda, här är den totala konsumtionen oförändrad enligt siffrorna för 2023.

Unga mellan 15 och 29 år är generellt den åldersgrupp som ser flest filmer på biograf, vilket bland annat anses ha att göra med att de har mycket fritid och är intresserade av den sociala dimensionen av bioupplevelsen. Enligt tillgänglig statistik tittar män och kvinnor, oavsett åldersgrupp, ungefär lika mycket på film. Däremot är skillnaderna förhållandevis stora när det gäller intresse för olika genrer: drama, romantik, barn-/familjefilm och musik är genrer som i högre grad tilltalar kvinnor än män. Action, thriller, science fiction/fantasy och äventyr är å andra sidan genrer som intresserar män mer än kvinnor. För komedi, skräckfilm, dokumentär och kriminalfilmer är könsskillnaderna små.

[10] I Filminstitutets årliga publikundersökning får publiken svara på frågan ”hur ofta ser du på långfilm oavsett visningsställe?”.

Figur 3.2 Genomsnittligt antal sedda långfilmer per person och år i Sverige, 2019 och 2023

Källa: Filminstitutet, *Filmåret i siffror 2023*.

Totalt sett stod lagliga vod-tjänster för 64 procent av allt filmtittande 2023. Det kan jämföras med 47 procent 2019. Ett relativt stort skifte från traditionell, i synnerhet tablålagd tv, till strömmad filmkonsumtion får därmed anses ha skett under senare år. Sett till de senaste fem åren har den tydligaste övergången till vod-tjänster skett hos de äldre åldersgrupperna. I åldersgrupperna 40–54 och 55–74 har filmtittande i sådana tjänster ökat med 18 procent under dessa år. För den yngre åldersgruppen (15–29) skedde övergången till strömningstjänster tidigare och redan 2019 låg deras filmkonsumtion på svod-tjänster ungefär på den nivå som de äldre grupperna uppnådde 2023.

Tabell 3.2 Totalt filmtittande i Sverige per åldersgrupp och visningsfönster, 2019 och 2023 (procent)

	2019 (15–29)	2023 (15–29)	2019 (30–39)	2023 (30–39)	2019 (40–54)	2023 (40–54)	2019 (55–74)	2023 (55–74)
Fysisk köp/hyr	8	4	8	3	4	3	5	2
Biograf	7	8	6	4	4	2	3	3
Tablå-tv	24	16	24	17	42	26	51	38
Illegala sajter	10	8	8	6	5	2	2	1
Tvod	6	6	5	4	4	3	1	1
Avod/Fvod	14	16	17	19	16	21	18	26
Svod	32	42	31	47	26	43	19	30

Källa: Filminstitutet.

I sammanhanget bör uppmärksammas att kulturvanorna särskilt bland yngre förmodligen har ändrats mer än vad som kanske framgår av ovanstående. Som framhållits i många rapporter ser barn och unga i dag allt fler korta videoklipp och dylikt i sina flöden, samtidigt som det format som kulturpolitiken prioriterar – filmen och särskilt långfilmen – är mindre centralt för vissa åldersgrupper.[11] En dansk studie, där författarna frågat barn och unga i åldern 7 till 18 år om hur de uppfattar sitt umgänge med film, tv-serier och sociala medier, visar till exempel tydligt hur ett luststyrt förhållningssätt kombinerat med en upplevelse av att ha lite tid får många unga att söka sig till kortare format.[12] Mot denna bakgrund uppfattar de också att serieformatet passar bäst in i deras vardag, medan filmen ses som något positivt men tidskrävande som associeras med speciella tillfällen och familjeumgänge.

Hur publikens relation till film och annan rörlig bild förändras hänger också samman med breda kulturella förändringar som går bortom tillgången på ny teknik eller olika sätt att distribuera rörlig bild. Vilken roll format som den långa spelfilmen, dokumentärfilmen eller dramaserien har i det allmänna medvetandet hänger inte minst ihop med hur de marknadsförs och diskuteras i offentligheten, vare sig det är på kultursidorna eller i mer nischade sammanhang på nätet. I denna del kan det noteras att det i dag inte är givet att just långfilm med bio-

[11] Se t.ex. Region Stockholm, *En väv av vanor: En kunskapsöversikt av barns och ungas kulturvanor* (2023).
[12] Danska filminstitutet, *Close-up – a study of 7–18-years-old and their lives with films, series, and social media* (2023).

premiär recenseras på samma sätt som tidigare i dagspressen och att konkurrensen om uppmärksamheten även i denna del hårdnat, vilket till exempel påverkat möjligheterna att nå en publik för svensk film. Filmens ställning som kulturell referenspunkt måste dock totalt sett fortfarande bedömas som stark. Det finns många ideellt engagerade i visningsorganisationer, filmklubbar och föreningsdrivna biografer och vissa typer av film får även stor uppmärksamhet i nätbaserade forum där en yngre publik är engagerad.

3.2 Illegal konsumtion

Det finns en omfattande internationell illegal spridning av film och serier. Marknaden för illegala tjänster har även den blivit alltmer tillgänglig för konsumenter och kräver inte samma tekniska kompetens som tidigare. Numera sker illegal konsumtion framför allt genom illegal strömning och illegal ip-tv, det vill säga olovlig tillgång till exempelvis betalkanaler och strömningstjänster via internet.

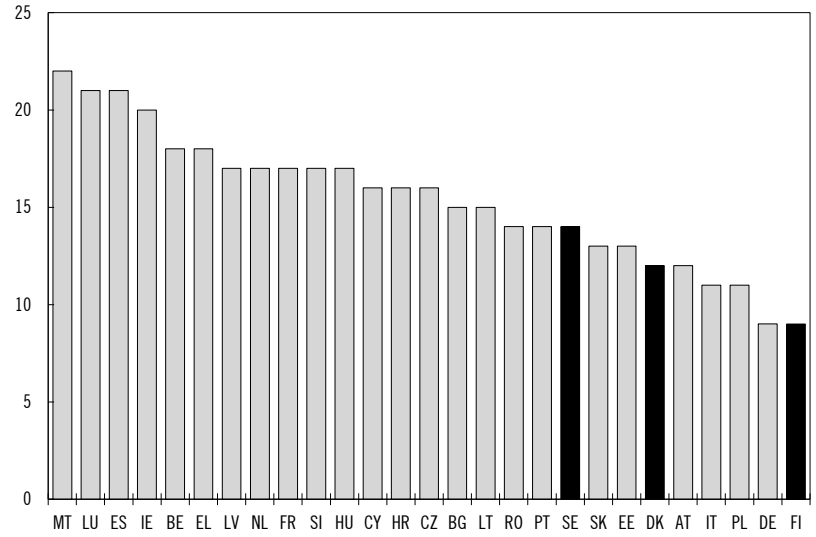
Enligt European Union Intellectual Property Office (EUIPO) har piratkopieringen inom EU ökat igen efter en period av nedgång 2017–2020. Tv-innehåll uppges vara den mest piratkopierade typen av innehåll och det stod för 48 procent av all piratkopiering 2022 (tv, film, musik, mjukvara och publikationer). Film enbart stod för 18 procent. Nivån på illegal konsumtion varierar stort mellan EU-länderna och påverkas av en rad faktorer såsom tillgången till legalt innehåll, ekonomiska och sociala förhållanden, attityder till piratkopiering, teknisk utveckling och marknadsdynamik.[13]

En annan studie från EUIPO visade att illegal konsumtion av film är vanligast när det gäller filmer som nyligen haft premiär och inte finns tillgängliga på strömningstjänster samt när det gäller filmer som varit framgångsrika i produktionslandet men som inte fått bredare internationell distribution. Samtidigt tycks orsakerna till illegal konsumtion variera beroende på typ av innehåll. En amerikansk studie visade exempelvis att drivkraften för illegal konsumtion av film ofta är bristande tillgänglighet, medan konsumenter av tv-program på illegal väg ofta vet var de kan hitta samma innehåll på lagliga sätt men inte är villiga att betala för det.[14]

[13] EUIPO, *Online Copyright Infringement in the European Union* (2023).
[14] Hub Research, *Hub's 2020 privacy and piracy study* (2020).

I Sverige, Danmark och Finland anger en lägre andel av befolkningen att det är acceptabelt att konsumera illegalt innehåll online jämfört med genomsnittet i EU. Högst acceptans för illegal konsumtion verkar finnas i Slovakien, Slovenien, Ungern och Bulgarien. Sett till hur stor andel av befolkningen som uppger att de någon gång ägnat sig åt illegal konsumtion av innehåll ligger, enligt EUIPO, Finland lägst i EU med 9 procent, i Danmark är det 12 procent och Sverige ligger i nivå med genomsnittet i EU på 14 procent.[15] Det ska dock noteras att skillnaderna är relativt små och därmed är den exakta rangordningen mindre intressant än den övergripande tendensen.

Figur 3.3 Andel av befolkningen som uppgett att de medvetet konsumerat illegalt innehåll online i EU, 2023 (procent)

Källa: European Union Intellectual Property Office (EUIPO).

I en tidigare studie från EUIPO om illegal ip-tv uppges Sverige vara ett av de värst drabbade länderna i EU.[16] Även en rapport från Skatteverket om illegal ip-tv bygger på samma studie.[17] EUIPO:s studie är dock delvis baserad på data från 2016 och mycket tyder på att Sverige hamnade högt jämfört med andra EU-länder på grund av en utbredd

[15] EUIPO, *IP Perception Study 2023: European citizens and intellectual property* (2023).
[16] EUIPO, *Illegal IPV in the European Union* (2019).
[17] Skatteverket, *Skatteverkets rapport avseende kontrollen av illegal IPTV* (2023).

digital konsumtion generellt i befolkning, där en stor andel redan då använde strömningstjänster för rörlig bild, legala såväl som illegala. En möjlig tolkning är därmed att orsaken till att Sverige i dag hamnar relativt sett lägre gällande illegal konsumtion inom EU jämfört med tidigare studier är att den digitala utvecklingen kommit i kapp i flera andra EU-länder.

Enligt undersökningsföretaget Mediavision växer den illegala konsumtionen av film, serier och livesport på de flesta nordiska marknaderna och hela 25 procent av befolkningen i Norden uppges ha ägnat sig åt illegal strömning under första kvartalet 2024.[18] Det är betydligt högre än vad som visats i europeiska studier, vilket kan förklaras av mätsvårigheter när det kommer till illegal konsumtion. Det är möjligt att Mediavisions fördjupade mätningar på den nordiska marknaden ger en mer rättvisande bild av läget jämfört med europeiska studier men det finns få indikationer på att nordiska länder i dagsläget skulle vara väsentligt mer drabbade än andra EU-länder. Enligt Mediavision betalar 490 000 svenska hushåll (motsvarande 11 procent av alla hushåll i Sverige) i snitt 187 kr per månad för abonnemang på illegala iptv-tjänster, vilket skulle motsvara totalt 1,1 miljarder kr per år. Oavsett exaktheten i skattningen är det ingen tvekan om att hanteringen ger de kriminella nätverk som sysslar med dessa illegala tjänster omfattande inkomster.

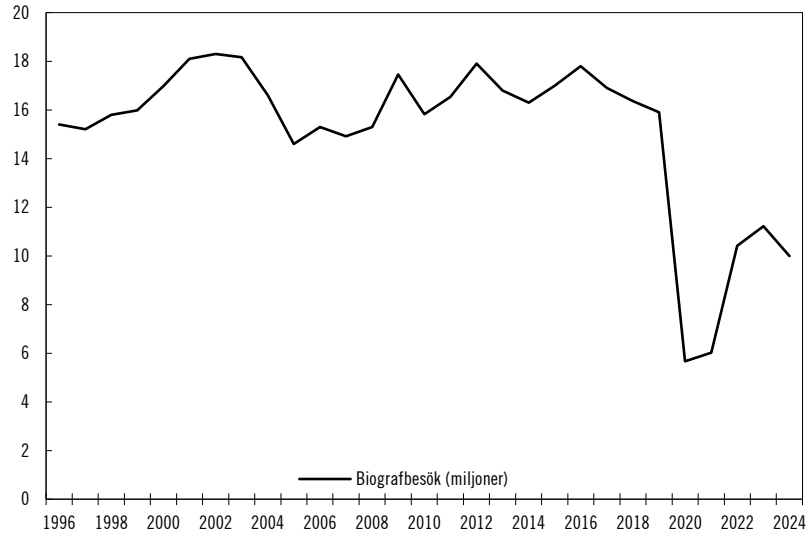
3.3 Biopubliken och svensk film

Biografmarknaden i Sverige präglades före pandemin länge av en stabil utveckling. De genomsnittliga biobesöken låg förhållandevis konstant mellan åren 1996 och 2019, med ca 16 miljoner sålda biobiljetter per år. Avvikelser enstaka år under denna period berodde till stor del på enstaka titlars framgång. Pandemin orsakade en kraftig nedgång i biobesök och under perioden 2020–2021 var antalet biografbesök per år i genomsnitt 65 procent lägre jämfört med 2019 års nivå på grund av de restriktioner som periodvis infördes. Åren innebar stora utmaningar för landets biografer och de flesta biografer var under delar av perioden helt stängda.

[18] Mediavision, ”5 million pirates in the Nordics”, broadbandtvnews.com (senast kontrollerad 24 oktober 2024).

Efter pandemin har inte heller biografmarknaden återhämtat sig helt utan bland annat besökstalen tycks ha stabiliserats på en lägre nivå. År 2024 uppgick antalet biobesök till 10,3 miljoner, vilket var drygt 30 procent lägre än 2019, som kan betraktas som det sista normalåret innan pandemin (figur 3.4).

Figur 3.4 Antal biobesök i Sverige 1996–2024

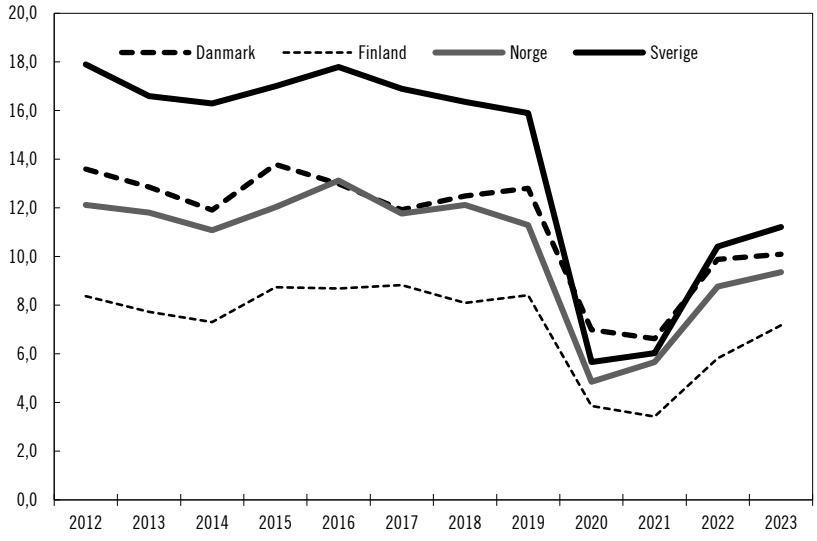
Källa: Filminstitutet.

Det finns flera bakomliggande faktorer som kan förklara den svaga utvecklingen. Redan före pandemin kunde en svag nedgång i antalet biobesök skönjas, något som skulle kunna förklaras av de förändringar i mediekonsumtion generellt som beskrivits i föregående avsnitt. En möjlig tolkning är att biograftittandet redan var på väg ner och att förändringen i publikens beteende påskyndades av pandemin. Samtidigt handlar det lägre biografgåendet troligen även om ett förändrat utbud och då framför allt på grund av ett svagare utbud av bredare amerikanska filmer. Om utbudet av amerikansk film stärks, till exempel när effekterna av den relativt nyligen genomförda strejken i Hollywood klingat av, är det möjligt att biografgåendet även i Sverige återhämtar sig mer.

Ett minskat antal biobesök efter pandemin är dock inte enbart ett svenskt fenomen. Trenden märks även av i Danmark, Norge och Fin-

land, även om nedgången under pandemin inte var lika påtaglig och återhämtningsgraden tycks vara något högre i dessa länder (jämför kurvorna i figur 3.5).

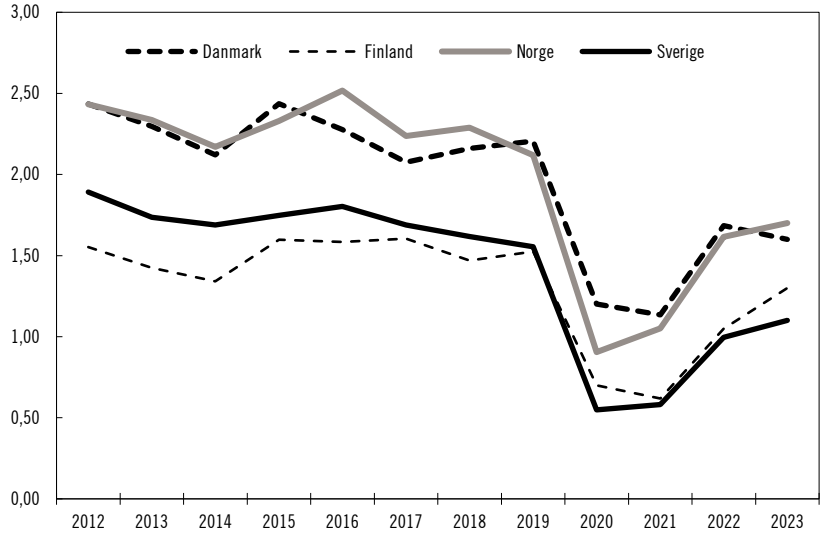
Figur 3.5 Antal biobesök totalt i Danmark, Finland, Norge och Sverige, 2012–2023 (miljoner)

Källa: Filminstitutet.

Eftersom folkmängden skiljer sig åt i Danmark, Finland, Norge och Sverige är det även intressant att jämföra biobesöken per invånare. Under 2023 gick befolkningen i Norge i genomsnitt flest gånger på bio, med 1,7 besök per invånare, tätt följt av Danmark där invånarna gick 1,6 gånger på bio. I Finland gick befolkningen i snitt 1,3 gånger på bio medan Sverige hade det lägsta biogåendet med 1,1 besök per individ och år. Om antalet biobesök per capita analyseras över längre tid framgår det att biobesöken, med undantag för Finland, minskade i alla de nordiska länderna redan innan pandemin (figur 3.6). Nedgången i biobesök är dock något brantare i Danmark och Sverige än i Norge.

Figur 3.6 Biobesök per capita i Danmark, Finland, Norge och Sverige, 2012–2023

Källa: European Audiovisual Observatory.

Efter pandemin verkar Sverige också ha haft en svagare återhämtning än flera andra europeiska länder. I tabellen nedan (tabell 3.3) framgår att Sverige, enligt en sammanställning från Danska Filminstitutet, hamnar i botten vad gäller hur många besökare som återvänt till biograferna efter pandemin. Sveriges återhämtningsgrad (definierad som antalet biobesök 2023 jämfört med antalet biobesök i snitt 2017–2019) uppskattas till 68 procent, vilket är klart sämre än Finland med 85 procent, Danmark med 81 procent och Norge med 80 procent. Den genomsnittliga återhämtningen i EU:s 27 medlemsländer var 82 procent 2023 enligt European Audiovisual Observatory.[19] Senare uppgifter ger vid handen att detta är en tendens som håller i sig och att det 2024 i Europa egentligen bara var i Nederländerna och Storbritannien som antalet besökare var tillbaka på nivåer jämförbara med åren innan pandemin.[20]

[19] ”EAO pressrelease” i maj 2024, www.obs.coe.int (senast kontrollerad den 22 oktober 2024).
[20] Uppgifter från Tomas Eskilsson/Film i Väst Analysis.

Tabell 3.3 Biobesök och återhämtningsgrad efter pandemin i 15 europeiska länder, 2023

	Biobesök (miljoner)	Återhämtningsgrad (procent)
Frankrike	180,8	87
Nederländerna	31,6	86
Österrike	11,7	85
Finland	**7,2**	**85**
Schweiz	10,5	83
Danmark	**10,1**	**81**
Portugal	12,3	80
Norge	**9,4**	**80**
Italien	75,9	77
Grekland	7,4	76
Spanien	76,2	75
Island	1,0	73
Irland	11,5	72
Storbritannien	123,6	71
Sverige	**11,2**	**68**

Källa: Danska Filminstitutet. Återhämtningsgrad definieras som antalet biobesök 2023 jämfört med (procent av) antalet biobesök i genomsnitt 2017–2019.

En viktig faktor för utvecklingen av totalt antal sålda biobiljetter är även hur det går för den inhemska filmen. I Sverige har den svenska filmen under senare år, trots stora framgångar på till exempel internationella filmfestivaler och bio utomlands, inte fullt ut hittat sin publik på bio i landet.[21] Vad detta beror på kan förstås diskuteras. Filminstitutet har i flera rapporter visat att svenska filmer generellt kan klassificeras inom genrer med en relativt sett låg efterfrågan från biopubliken, som drama, och även dokumentärer. Däremot är de underrepresenterade inom mer publikdrivande genrer som komedi, action, fantasy, science fiction, skräck och äventyr. Vilken genre en film tillhör ger dock en begränsad bild av en films publika potential. Vi ser att det i våra grannländer går att nå en större inhemsk publik på bio också med filmer inom till exempel dramasegmentet och en film som *Den sista resan* har just påvisat dokumentärens potential i publikt hänseende även i Sverige.

[21] Redogörelsen i detta avsnitt bygger på Filminstitutets rapport *Varför når inte svensk film en större publik?* (2020) och de samtal utredningen haft med branschaktörer.

I utredningens samtal med branschaktörer har det bland annat framhållits att de många svenska filmer som i dag produceras riskerar att försvinna i mängden av andra filmer. Det sägs ha uppstått en ökad konkurrens om visningstid på biograferna, och ett ökat antal filmpremiärer kan också ha bidragit till att många svenska filmer har svårt att hitta sin publik innan filmen plockas ned från repertoaren.[22] Därtill kommer förstås att svenska filmer ofta har väsentligt mindre budgetar för både produktion och marknadsföring än till exempel amerikanska storfilmer, vilket också lyfts fram som en förklaring till den svenska filmens svaga prestation på bio. I en nordisk jämförelse tycks svensk spelfilm i genomsnitt ha en betydligt lägre budget än inhemsk spelfilm i Norge och Danmark medan den är högre än i Finland.[23]

Under 2023 hade totalt 329 långa spelfilmer och långa dokumentärer biopremiär i Sverige, en ökning med 40 filmer jämfört med år 2022. Ökningen kan delvis härledas till uppskjutna premiärer under pandemin. Vid en nordisk jämförelse kan konstateras att under 2023 hade Sverige flest biopremiärer följt av Norge (248), Finland (227) och Danmark (223). Den generella trenden i de nordiska länderna är en återgång till liknande nivåer som innan pandemin, medan Sverige visar på en uppåtgående trend. Hur detta utvecklas framöver återstår att se men det kan i alla fall konstateras att ett så stort antal filmpremiärer som Sverige haft de senaste åren gör att konkurrensen om visningstider och publik blir mycket hård för alla filmer som inte redan på förhand antas vara stora publikdragare.

I sammanhanget ska det även noteras att antalet *svenska* filmer med biopremiär ökade under 2023 (tabell 3.4). Totalt hade 59 svenska långa spelfilmer och dokumentärer premiär på bio, en ökning med sju filmer jämfört med året innan. Generellt har fler svenska filmer haft premiär de senaste åren än under föregående period om man bortser från nedgången under pandemin. Jämför man första och sista året, 2012 och 2023, i nedanstående tabell kan en ökning på hela 40 procent när det gäller antalet premiärer för svensk film noteras.

En nordisk jämförelse visar att 32 danska långfilmer hade biopremiär 2023, vilket är en minskning med en film jämfört med året innan. I Finland hade 47 finska långfilmer biopremiär under 2023, en

[22] Filmstaden och Sveriges Biografägarförbund har påpekat att svenska filmer inte utnyttjar sommarmånaderna för sina premiärer, en period då konkurrensen är mindre påtaglig. Svenska filmer har ofta biografpremiär i mars, september eller oktober. Med en större spridning över hela året minskar sannolikheten att svenska filmer tar publik från varandra.
[23] Filminstitutet, *Filmåret i Siffror 2023*.

minskning med nio filmer jämfört med året innan. I Norge hade 35 norska långfilmer premiär på biograf under 2023 jämfört med 30 året innan, en ökning med fem filmer. Antalet premiärsatta inhemska filmer i övriga Norden har varit förhållandevis stabilt 2012–2023.[24] I sammanhanget bör nämnas att om hänsyn tas till befolkningsstorlek så har Finland betydligt fler premiärer av inhemsk film per capita än övriga nordiska länder.

Tabell 3.4 Svensk film på biograf, 2012–2023

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Biopremiärer svensk film	42	49	47	46	45	50	55	52	43	36	52	59
Premiärer totalt	219	249	248	273	307	286	305	318	220	226	289	329
Antal biobesök svensk film (miljoner)	3,9	4,1	4,1	3,4	2,7	2,9	3,1	2,1	1,5	0,76	2,0	1,9
Svensk marknadsandel (procent)	21,8	24,8	25,1	20,0	15,1	17,2	18,7	13,2	6,8	12,6	19,4	17,1

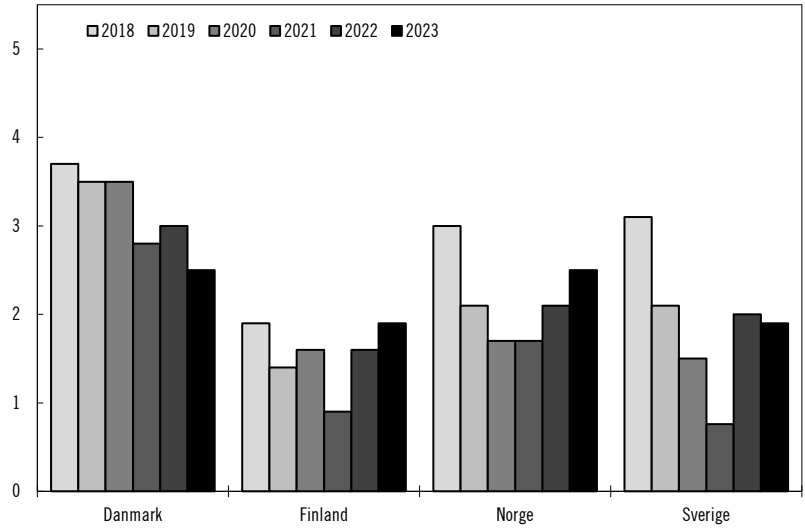
Källa: Filminstitutet.

Svensk film har under de senaste tio åren legat lägre när det gäller andelen av sålda biobiljetter totalt än inhemsk film i de övriga nordiska länderna. Totalt antal sålda biobiljetter till svensk film uppgick till 2,3 miljoner 2024, vilket ger en andel på ca 23 procent av de totala biobesöken i landet. Det är en viss förbättring jämfört med direkt föregående år, men fortsatt lägre nivåer än genomsnittliga besök för svensk film åren före pandemin. Som tidigare nämnts kan dock det svaga utbudet av amerikanska filmer under året inneburit en extra draghjälp för den svenska filmen.

Det totala antalet besökare på *inhemsk film* minskar enligt tillgängliga siffror i alla de nordiska länderna. För svensk film på biograf har perioden 2012–2023 kännetecknats av en brant minskning i antalet besök, från 3,9 till 1,9 miljoner. Även om siffrorna inte är lika dramatiska så är utvecklingen likartad även i Danmark, Finland och Norge. Som framgår av följande figur (figur 3.7) är nedgången i antalet biobesök på inhemsk film likartad i flera av de nordiska länderna men kanske mest påtaglig i Sverige.

[24] Uppgifterna kring biopremiärer är hämtade från SES, *Facts & Figures* (Finland), Danmarks Statistik (Danmark) och NFI Årsrapport (Norge), Filminstitutet *Filmåret i siffror* (Sverige).

Figur 3.7 Antal biobesök inhemsk film i Danmark, Finland Norge och Sverige, 2018–2023 (miljoner)

Källa: Filminstitutet.

Det är också med avseende på biobesök per capita som Sverige sticker ut i jämförelse med de andra länderna. Som tidigare nämnts hade Sverige i jämförelse med Danmark, Finland och Norge det lägsta antalet biobesök per capita 2023. Sett till inhemsk film låg Sverige ännu lägre jämfört med våra nordiska grannländer. Som diagrammet ovan visar hade Sverige lika många biobesök på inhemsk film som Finland år 2023 (1,9 miljoner), trots nära dubbelt så stort invånarantal. Både Danmark och Norge hade högre antal biobesök på inhemsk film jämfört med Sverige 2023. Sett till andel av totala biobesök hade Finland och Norge båda kring 27 procent inhemsk film och Danmark 25 procent 2023. Motsvarande siffra för Sverige var cirka 17 procent.

Den svaga återhämtningen i biobesök efter pandemin i både Sverige och Norden väcker frågor kring om det skett mer bestående beteendeförändringar gällande biogående. Drivkrafterna för att gå på bio är enligt Filminstitutets undersökningar likartade med hur det såg ut före pandemin (stor duk, bra ljud, socialt umgänge), ändå tycks publiken inte återvända till fullo. Det finns inget enkelt svar på om det handlar om filmutbud, ökande biljettpriser, konkurrens från andra former och plattformar för rörlig bild eller om biografen valts bort till förmån

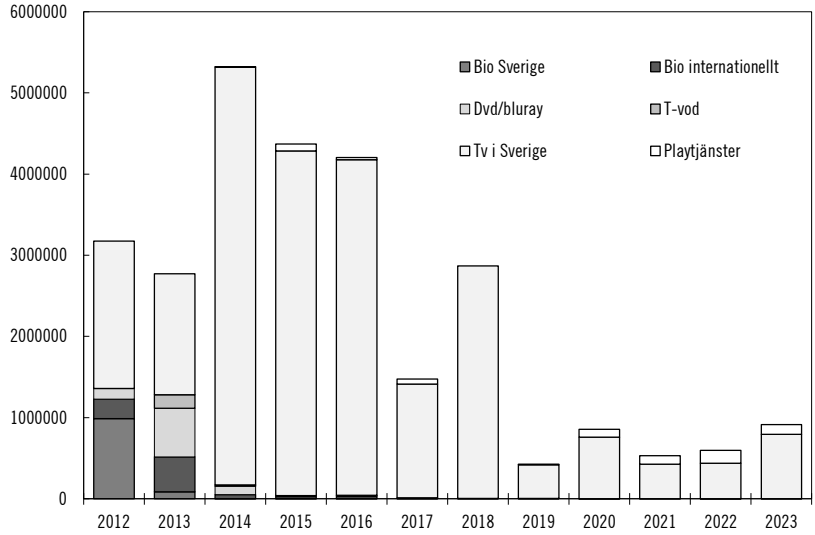
för andra nöjen såsom sport, restauranger eller scenkonst. Under kommande år blir det dock viktigt att skapa en djupare förståelse för detta, både av kulturpolitiska skäl och för branschaktörerna själva så att det kommersiella erbjudandet ska kunna utvecklas.

3.4 Filmtittandet i olika visningsfönster över tid

Inte minst på grund av den negativa trenden för biobesöken är det intressant att se hur filmtittandet har utvecklats också i andra visningsfönster under senare år. Utredningen har, för att exemplifiera detta, undersökt hur tittandet har sett ut i olika visningsfönster för samtliga svenska långa spelfilmer och dokumentärer som fått stöd av Filminstitutet och som hade biopremiär 2012 eller 2014. Uppgifter om det totala tittandet på dessa filmer sträcker sig fram till och med 2023. Det är dock direkt nödvändigt att framhålla att slutsatserna nedan ska tolkas med försiktighet då underlaget är långt ifrån fullständigt; framför allt saknas det uppgifter från globala svod-tjänster.

Under 2012 hade 31 svenska långa spelfilmer och dokumentärfilmer som fått stöd av Filminstitutet biopremiär. Figuren nedan visar att dessa hittills haft minst 1,8 miljoner tittare på biograf i Sverige och utomlands, och 26 miljoner tittare på dvd/bluray/t-vod, tablålagd tv i Sverige samt SVT Play och TV4 Play+ (alltså ej globala strömningstjänster). I grafen redovisas respektive år separat uppdelat på visningsfönster. Av detta kan man se att det mesta tittandet sker de första åren, men också att filmerna generellt sett har ett relativt långt liv efter att de haft premiär, inte minst på tablålagd tv och i olika playtjänster. Vidare kan det till exempel noteras att en försvarlig andel av biopubliken de första åren är internationell.

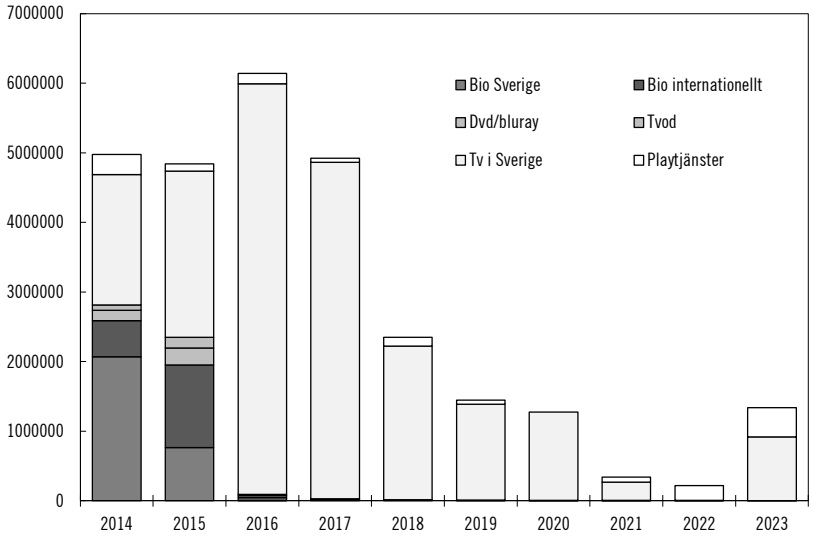
Figur 3.8 Tittare per visningsfönster på svensk lång spel- och dokumentärfilm med biopremiär 2012, 2012–2023 (antal enligt schablon)

Källa: Uppgifter från Filminstitutet, SFF, TV4, SVT, Scanbox Entertainment, SF Studios och Mantaray Film. Antalet tittare baseras på antal sålda biobiljetter i Sverige och antal sålda biobiljetter utanför Sverige. Dvd/bluray/tvod är antalet tittare lika med antalet sålda enheter, tv i Sverige är SVT och TV4 linjärt och antalet tittare är lika med rating. Playtjänster avser SVT Play och TV4 Play+ och är antalet tittare lika med timmar filmen visats dividerat med filmens längd.

Under 2014 hade 34 svenska långa spelfilmer och dokumentärfilmer som fått stöd av Filminstitutet biopremiär. Figuren nedan visar att de svenska filmer som hade biopremiär under 2014 hittills haft minst 4,6 miljoner tittare på biograf i Sverige och utomlands, och minst 23 miljoner tittare i de andra visningsfönster för vilka vi haft tillgång till uppgifter (tv, tvod, dvd/bluray, SVT Play och TV4 Play+).

Figur 3.9 Tittare per visningsfönster på svensk lång spel- och dokumentärfilm med biopremiär 2014, 2014–2023 (antal enligt schablon)

Källa: Uppgifter från Filminstitutet, SFF, TV4, SVT, Scanbox Entertainment, SF Studios, Mantaray Film. Antalet tittare baseras på antal sålda biobiljetter i Sverige och antal sålda biobiljetter utanför Sverige. Dvd/bluray/tvod är antalet tittare lika med antalet sålda enheter, tv i Sverige är SVT och TV4 linjärt och antalet tittare är lika med rating. Playtjänster avser SVT Play och TV4 Play+ och är antalet tittare lika med timmar filmen visats dividerat med filmens längd.

Sammanlagt var det största visningsfönstret för de filmer som undersökts helt klart linjär tv – ca 70 procent av det totala tittandet ägde rum där. Även konsumtionen via svenska playtjänster stod för en försvarlig andel av konsumtionen. Flera av de filmer som ingår i urvalet har dock även funnits tillgängliga på olika internationella strömningstjänster som saknas här eftersom inget av de tillfrågade företagen har velat lämna ut siffror över tittande för specifika filmer över tid. Att information om vod-fönstret ovan enbart avser SVT Play och TV4 Play+ ger förstås en snäv bild av det totala tittandet online men det illustrerar ändå att filmerna når en stor publik denna väg.

Utöver vad som redovisats ovan har många av de filmer som återfinns i urvalet dessutom visats på filmfestivaler, skolbio och av visningsorganisationer som filmstudior. Även om sådana visningar för de flesta filmer inte genererar tittarsiffror som är jämförbara med de här redovisade visningsfönstren, ska det noteras att de kan vara av mycket stor betydelse för vissa typer av filmer. Det gäller inte minst

dramafilmer och dokumentärer som tar upp dagsaktuella ämnen och blir populära att använda i undervisningen. Festivalvisningar kan vara ett mycket viktigt fönster för inte minst svensk arthouse-film som kan nå en stor publik denna väg, också utanför Sverige.

En närmare nedbrytning av siffrorna i undersökningen ovan visar också att andelen av en films tittare som ser den på biograf varierar markant mellan olika titlar. Med andra ord kan biografens betydelse för en films spridning se väldigt olika ut. De filmer som gick sämre på bio kompenserade ofta, enligt våra siffror, med fler tittare i andra visningsfönster. Det är en intressant tendens som visar att det finns en förhållandevis stor publik för svensk film i de fönster som traditionellt kommer senare i filmens publika liv, även om den inte alltid fått så stort genomslag på bio.

Det i sin tur stämmer överens med de skattningar som branschaktörer gör och som visar att efterfrågan på lokalt innehåll på till exempel strömningstjänster ofta är stort, både i Sverige och i andra länder.[25] Samtidigt bör det noteras att det verkar vara en delvis öppen fråga hur relationen mellan biografexponering och framgångar i påföljande fönster generellt ser ut. Det talas ofta om att det krävs visning på bio för fortsatt uppmärksamhet för en film, men samtidigt är det inte givet att det är de största biofilmerna som går bäst i andra fönster. Inte heller är det givet att filmer som går dåligt på bio hämtar hem det i andra fönster.

I urvalet som utredningen gjort tenderar de filmer som haft flest antal åskådare totalt sett vara inom genrer som komedi, action och äventyr. De filmer som haft minst antal åskådare totalt tenderar att vara inom genrer som drama. Här hittar vi även dokumentärer. Produktionsbudget ser också ut att ha en viss effekt på hur många tittare en film får över tid. Antalet tittare är högre för filmer med hög produktionsbudget jämfört med filmer med lägre budgetar. Samtidigt ska detta inte tas till intäkt för att filmer med mindre budget eller inom mindre populära segment inte kan göra bra ifrån sig över tid även publikmässigt. Vissa fortsätter alldeles uppenbart att hitta sin publik i nya fönster år efter år, för att nu inte tala om det värde många mer nischade filmer kan ha för att ge nya konstnärliga perspektiv, skapa debatt etc.

[25] Detta framhålls till exempel i de undersökningar som företaget Mediavision låtit göra. Där har det bland annat uppskattats att bara sex procent av utbudet är svenskt på dessa plattformar samtidigt som det drar 25 procent av publiken.

För att illustrera hur filmer kan hitta sin publik över tid har vi tittat närmare på tre exempel.

3.4.1 Den långa svansen – tre exempel

För att ge en bild av tittandet på filmer med en traditionell distributionsmodell, det vill säga filmer som inte producerats för strömningstjänster eller har sin huvudsakliga exploatering den vägen, har vi tittat närmare på tre exempel. De tre filmer som vi hämtat in mer detaljerade siffror för är *Micke och Veronica*, *Palme* samt *Sameblod*.

Micke och Veronica är en lång spelfilm (komedi) som hade biopremiär 2014. Filmen är regisserad av Staffan Lindberg och hade en budget på ca 20 miljoner kronor. *Micke och Veronica* fick stor uppmärksamhet och blev 2015 den tredje mest sedda svenska filmen på biograf i Sverige. *Palme* är en dokumentärfilm som hade biopremiär 2012. Filmen är regisserad av Maud Nycander och Kristina Lindström och hade en budget på ca 10 miljoner kronor. Filmen väckte ett stort intresse och vann flera priser på internationella filmfestivaler. På Guldbaggegalan 2013 vann filmen pris för bland annat bästa dokumentärfilm. *Sameblod* är en lång spelfilm (drama) som hade biopremiär 2017. Filmen är regisserad av Amanda Kernell och hade en budget på ca 20 miljoner kronor. Filmen vann flera priser på internationella filmfestivaler. På Guldbaggegalan 2018 vann Amanda Kernell pris för bästa manus och filmen fick även en guldbagge för bästa klippning.

Utifrån de underlag som filmutredningen haft tillgång till har filmen *Micke och Veronica* setts av sammanlagt 3,2 miljoner tittare. *Micke och Veronica* hade enligt uppgift totalt ca 553 000 tittare på biograf i Sverige och 2 615 000 tittare på linjär tv i Sverige, SVT Play och TV4 Play+ samt dvd/bluray/tvod. Filmen har i huvudsak haft sin biopublik i Sverige och dessutom en förhållandevis stor sådan, men däremot inte exporterats i någon större utsträckning (endast kring 2 000 visningar i vårt dataunderlag). Sett till de olika visningsfönstren per år har filmen haft störst publik de år filmen visades på tv i Sverige. Noterbart är att vår data antyder att filmen fick ett nytt uppsving och många nya tittare när den sändes linjärt på SVT igen under 2023 samt fanns tillgänglig på SVT Play och TV4 Play+ samma år.

Utifrån de underlag som Filmutredningen haft tillgång till har filmen *Palme* setts av sammanlagt ca 1,2 miljoner tittare. *Palme* hade

enligt uppgift totalt ca 268 000 åskådare på biograf i Sverige och utomlands samt ca 912 000 tittare på dvd/bluray/tvod, SVT Play och linjär tv i Sverige. Filmen gick mycket bra på biograf för att vara en dokumentär men hade ändå sin största publik det året den visades på SVT (linjärt), vilket är vanligt förekommande, särskilt för dokumentärer. Det kan noteras att filmen även visats relativt mycket på biograf utomlands och att den även haft ett antal visningar som här klassificerats som ”annat”. Det senare innefattar skolbio, filmstudior och filmfestivaler. På grund av att det är svårt att få fram siffror för den typen av visning får siffrorna för detta ses som en indikation på att sådan visning förekommit, snarare än en korrekt bild av hur många som faktiskt sett filmen i dessa kanaler.

Utifrån de underlag som filmutredningen haft tillgång till har filmen *Sameblod* setts av sammanlagt ca 937 000 tittare. *Sameblod* hade drygt 357 000 tittare på bio i Sverige och utomlands, 340 000 tittare på tablålagd tv och 135 000 på SVT Play. Styckevis såldes eller hyrdes *Sameblod* ca 84 000 gånger som dvd, bluray eller tvod. Att ca 181 000 såg filmen på biograf i Sverige under 2017 gjorde att filmen var en av de tio mest sedda svenska långa spelfilmerna på bio det året. Som framgår ovan är det noterbart att *Sameblod* över tid har haft en nästan lika stor biopublik internationellt som i Sverige. Sett till de olika visningsfönstren per år har filmen som vanligt haft som störst publik de år den visades på tv. Även i detta fall har ett försvarligt antal tittare (totalt ca 22 000 tittare) klassificerats som annat, vilket bland annat innefattar en stor andel skolbio.

Av utredningens sammanställning framgår att mellan 2012–2023 hade det urval svenska filmer vi undersökt särskilt (65 långfilmer) minst 64 miljoner tittare på biograf i Sverige och utomlands, SVT Play och TV4 Play+, dvd/bluray/tvod och linjär tv. Undersökningen visar också att andelen tittare på biograf varierar markant mellan olika titlar och typer av filmer. Med andra ord kan biografens betydelse för en films spridning se väldigt olika ut och efterföljande fönster har många gånger större betydelse för att en film ska kunna möta sin publik. De filmer som gick sämre på biograf kompenserade i vår sammanställning ofta med fler tittare i andra visningsfönster.

En generell slutsats, som illustreras väl av dessa exempel även om de är relativt begränsade i tid, är att det är viktigt att se till en films hela liv om dess genomslag eller kulturella betydelse ska bedömas. Om den långa svansen när det gäller tittarbeteende uppmärksammas framgår

det också att de kulturpolitiska medel som satsas ofta bidrar till film som når en stor eller till och med mycket stor publik. Trots att filmproduktion är relativt sett dyrt, är filmen en av de konstarter som har störst publikt genomslag per investerad krona.

3.4.2 Strömningstjänsternas betydelse

För att ge perspektiv på hur filmer som ses i en traditionell distributionsmodell och som huvudsakligen innefattar svenska visningsfönster står sig i förhållande till de som släpps för en större marknad online via internationella strömningstjänster, är det intressant att jämföra med tillgängliga siffror på uppskattat tittande hos den största av dessa, Netflix. Enligt Filminstitutet stod svod-tjänster för 39 procent av det totala filmtittandet i Sverige 2023. Av detta stod Netflix för drygt hälften.[26] Under 2023, det enda år för vilket företaget tillgängliggjort tittarsiffror redovisade på titelnivå, hade ett flertal nya svenska filmer (oavsett om de var egna original eller licensierade produktioner) uppenbarligen en mycket omfattande publik.

Ett antal av de långa spelfilmer och dokumentärer med premiär 2012 och 2014, och som utredningen särskilt undersökt ovan, fanns också tillgängliga på Netflix 2023. Utgår man från antalet tittade timmar som Netflix redovisat för dessa filmer såg tittandet på dessa filmer uppskattningsvis ut enligt tabellen nedan (tabell 3.5). Av detta följer att filmerna i utredningens urval åtminstone under senare år kan ha haft ytterligare i storleksordningen ett par miljoner tittare per år på denna visningsplattform. Ingen av dessa filmer har dock tillgängliggjorts globalt av Netflix, vilket sannolikt hade resulterat i ytterligare publik.

Svenska filmer som haft premiär senare än de som ingår i utredningens ursprungliga urval kan också ha ännu högre siffor än nedanstående, och särskilt om de gjorts tillgängliga i många länder. Till exempel har den svenska actionfilmen *Svart krabba* enligt Netflix setts 20 miljoner gånger under 2023, vilket var året efter att den hade premiär.[27] Den svenska komedin *Året jag slutade prestera och började onanera*, med samma premiärår, har enligt företaget 2023 setts ca 14,5 miljoner gånger globalt. Enbart under andra hälften av 2023 har gisslandramat

[26] Filminstitutet, *Filmåret i siffror 2023*.
[27] Se filerna med titeldata och antal tittade timmar respektive antal uppskattade tittningar för den senare hälften av året på https://about.netflix.com (senast kontrollerad den 1 november 2024).

En dag och en halv, haft en publik på 15 miljoner och skräckfilmen *Konferensen* haft 18,8 miljoner tittare under samma period.

Tabell 3.5 Ett urval filmer på Netflix, 2023

	Biopremiårår	Antal tittare
En gång i Phuket	2012	122 000
Bamse och tjuvstaden	2014	952 000
Hallåhallå	2014	128 000
Hamilton – I nationens intresse	2012	114 000
Hypnotisören	2012	105 000
Medicinen	2014	209 000
Pojken med guldbyxorna	2014	61 000
Searching for Sugar Man	2012	72 000
Snabba cash 2	2012	188 000
Sune i fjällen	2014	341 000
Sune i Grekland	2012	462 000
Totalt		**2 754 000**

Källa: Netflix. Eftersom Netflix endast redovisat ”views” under andra halvåret 2023 och företagets exakta beräkningsmodell för tittande (”views”) är okänt har utredningen själv beräknat publikstorlek för filmerna. Här är antal tittare lika med antalet tittade timmar dividerat med filmens längd. Antalet tittade timmar som Netflix redovisar är indelat i fasta intervall, siffrorna bör därmed ses som ungefärliga.

Hur uppgifter som dessa ska värderas i relation till antalet tittare i Sverige i andra visningsfönster beror på vilken synvinkel man anlägger. Till exempel kan det ju vara viktigare om en viss film ger en mindre men engagerad publik en omvälvande konstnärlig upplevelse i ett lokalt sammanhang, än att samma film når så många som möjligt i ett annat fönster. Oavsett detta, är det dock viktigt att ta storleken på siffrorna från de globala strömningstjänsterna i beaktande eftersom en verkligt stor internationell publik – som många framgångsrika svenska filmskapare också når – i dag uppenbarligen finns tillgänglig via strömningstjänsterna.

4 Filmbranschen

Utvecklingen i film- och tv-branschens produktionsled utmärks av att en expansiv period under ett antal år har vänts till en nedgång när investeringarna i svenskt innehåll minskat under de senaste åren. Filmens traditionella finansieringsmodell, som bygger på investeringar från en rad samproducenter och nästan alltid innefattar offentliga medel, är fortfarande viktig men har kompletterats genom att svenskt innehåll – främst dramaserier – beställs och ofta fullfinansieras av globala strömningstjänster som exempelvis Netflix. Tillgängliga uppskattningar tyder på att globala aktörer gjort omfattande satsningar men att dessa varierar tämligen stort mellan åren och att tendensen under den senaste tiden är nedåtgående.[1]

Intäkterna i film- och tv-branschen kommer i allt högre grad från vod i olika former. Intäkterna från biograf ligger relativt stabilt sett över länge tid, men intäkter från vod-tjänster har ersatt försäljning av fysisk media och även en del av annonsintäkterna från både bio och tv. När det gäller biografmarknaden kan det konstateras att antalet biografer och antalet platser på biograf legat stabilt eller ökat över tid, även om det fortfarande finns platser i landet som helt saknar biograf. Inte minst många mindre aktörer har utvecklat sitt kommersiella erbjudande med mat och dryck etc. i anslutning till filmvisningarna. Biljettpriserna har ökat påtagligt under det senaste decenniet.

4.1 Investeringar i film och serier i Sverige

Den svenska filmbranschen omfattar ett brett spektrum av områden och är därmed svår att avgränsa med offentligt tillgänglig statistik. Många bolag verksamma inom filmbranschen rör sig mellan olika sek-

[1] European Audiovisual Observatory, *Audiovisual fiction production in Europe – 2023 figures* (2024).

torer och innehållssegment och i takt med den digitala utvecklingen har en mängd nya typer av aktörer, som kanske inte nödvändigtvis har film eller dramaserier som sina huvudsakliga verksamhetsområden, blivit en betydande del av systemet. Enligt en äldre rapport uppskattades 2015 det totala antalet företag på något sätt verksamma inom tv och film i Sverige till ca 7 900 och antalet anställda till ca 15 000.[2] Dessa företag omsatte drygt 35 miljarder kr.

Siffror som dessa, som baseras på SNI-koder från SCB, avser dock en stor mängd aktörer som inte sysslar med just film och dramaserier, samtidigt som andra aktörer inom till exempel distribution av film och serier inte inkluderas. En mer intressant skattning av den relevanta branschens omfattning i Sverige finns i statistiken över investeringar i just dessa innehållskategorier.

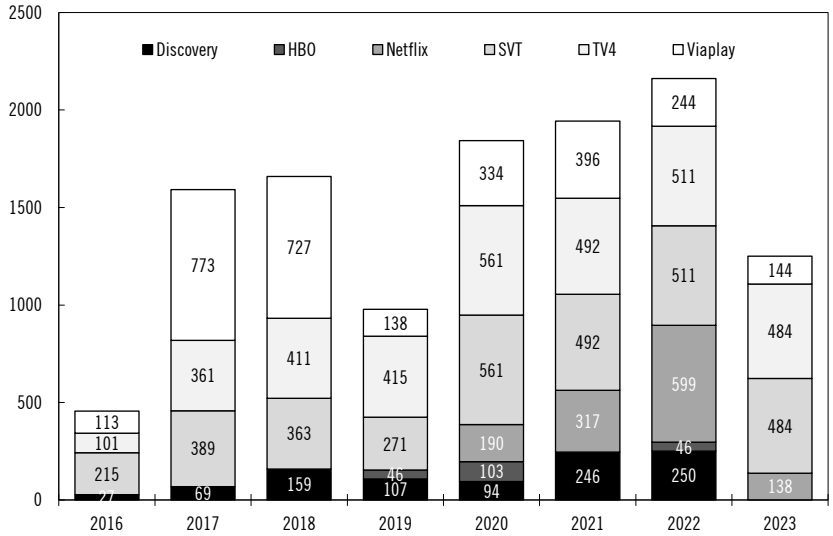
Investeringarna i film och tv har under det senaste decenniet legat på historiskt höga nivåer globalt sett. Störst har ökningen varit i produktion av dramaserier. Utvecklingen har lett till att stora investeringar gjorts av både traditionella samproducenter av film, klassiska tv-aktörer och nya globala strömningstjänster. För globala strömningstjänster har också produktion av lokalt innehåll även på mindre marknader många gånger kommit att bli ett centralt inslag i affärsmodellen. Förutom att investera i engelskspråkiga produktioner riktade till en global publik har en del av affären för vissa även blivit att producera lokalt innehåll för en lokal publik. Utvecklingen har drivits på av att innehåll på det egna språket och med kulturell referens till den egna kulturen har visat sig vara mycket populärt hos tittarna.

I dag finns det ett 20-tal prenumerationsbaserade strömningstjänster (svod) som riktar sig till en svensk publik även om det bara är en handfull av de större av dessa som investerar i svenskt innehåll. Vilka som gör det kan förstås variera över tid. Under perioden 2016–2023, den period för vilken utredningen haft tillgång till mer detaljerad information, var det, förutom SVT och TV4, de internationella bolagen

[2] Statistiken för branschkategorin ”Film och tv” bygger på data från alla företag som klassificerats så i systemet Svensk näringsgrensindelning (SNI). I branschkategorin film och tv ingår produktion av film, video och tv-program, efterproduktion av film, video och tv-program, film-, video- och tv-programdistribution, filmvisning, planering av tv-program och sändningsverksamhet samt uthyrning av videokassetter och dvd-skivor. Tillväxtverket och Svenska Filminstitutet, *Fler filminspelningar till Sverige* (2017).

Warner Bros. Discovery, HBO Nordic/HBO Max, Netflix och Viaplay som gjorde det i större utsträckning.[3]

Figur 4.1 Investeringar i svenska serier per bolag, 2016–2023 (miljoner kr)

Källa: Banijay Norden. Belopp omräknade från euro till svenska kronor. Siffrorna per bolag har erhållits genom att alla produktioner som bygger på svenskt manusbundet innehåll (”scripted content”) om minst tre avsnitt och som har haft premiär ett visst år har räknats samman. I de fall information om produktionsbudget saknats har en uppskattad genomsnittlig kostnad per avsnitt använts.

Om man jämför dessa aktörers investeringar i svenska dramaserier – eller mer exakt manusbundet innehåll (”scripted content”) om minst tre avsnitt – över tid är TV4 det företag som investerat mest tätt följt av SVT och därefter Viaplay, Netflix, Warner Bros. Discovery och HBO Nordic. Som framgår av figuren ovan har Viaplay dock flera år varit den enskilt största beställaren, med en investering som kan uppskattas till över 700 miljoner kr både 2017 och 2018. Det år som det totalt sett investerats mest i svenskt innehåll i form av serier var 2022 då investeringarna uppgick till ca 2,1 miljarder kr.

Det finns dock några aspekter som är viktiga att lyfta fram när det gäller dessa siffror. Investeringarna ovan redovisas för det år som innehållet sänts, vilket inte är samma sak som när det är producerat.

[3] HBO Nordic ersattes 2021 av HBO Max efter sammanslagning av Discovery och Warner Media. När HBO Nordic lades ner försvann även en betydande del av tjänstens nordiska innehåll. Sommaren 2024 slogs HBO Max ihop med Discovery plus till den gemensamma tjänsten Max. Se t.ex. Mediemyndigheten, *Medieekonomi: Medieutveckling 2024* (2024).

Av 2023 års publicerade/sända innehåll uppstod sannolikt en avsevärd del av kostnaderna 2022 eller tidigare vilket innebär att det är en förskjutning i siffrorna. Omvänt så har en sänkt investering effekter på produktionsmarknaden samma år men effekten på utbudet släpar efter. Därför kan man anta att det rekordår som syns i statistiken år 2022 snarare upplevdes av produktionsbranschen 2021 och att 2023 möjligen var ett ännu svagare år för produktionsbranschen än vad som återspeglas i siffrorna.

Ovanstående resonemang stämmer väl överens med uppgifter som utredningen fått av branschföreningen Film- och tv-producenterna där man i stället tittar på ”green lightade” projekt för respektive år, vilket ger en mer aktuell bild av marknadsläget.[4] Enligt Film- och tv-producenterna minskade investeringarna hos medlemsbolagen, framför allt i dramaserier men även i film, med uppskattningsvis närmare en miljard kr mellan 2021 och 2022 (vilket i ovanstående diagram syns först 2023) för att ytterligare minska med ca 400 miljoner kr mellan 2022 och 2023. Det skulle innebära att de faktiska investeringarna i innehåll 2023 var kring hälften av vad de var under åren med toppnoteringar.

En jämförelse visar att investeringarna i danska och norska dramaserieproduktioner generellt varit på betydligt lägre nivåer över tid men i övrigt haft samma trend som i Sverige. Efter flera år av stora investeringar har det till exempel skett en generell tillbakagång i alla tre länder. Orsakerna till inbromsningen ska ha varit flera. Hög ränta och hög inflation gjorde att kostnaderna ökade dramatiskt, men nya lönsamhetskrav i ett skede då abonnenttillväxten stannade av ska även ha bidragit. Det är också mot den bakgrunden som många globala strömningstjänster har aviserat att de framöver även kommer erbjuda reklamversioner av sina tjänster.

För svensk del har inbromsningen inneburit att exempelvis HBO Max (numera Max efter sammanslagning med Discovery) stoppade all produktion av lokalt innehåll redan 2022. Störst lönsamhetsproblem har dock Viaplay haft. Som framgått ovan har Viaplay länge varit en av de största beställarna av svenska serier men 2023 slutade man helt beställa nya. Bolaget hade dock ett stort lager med färdiga dramaserier och filmer och valde att sälja vidare flertalet av dessa, i stället för att

[4] Med ”green lightade” projekt avses filmprojekt som produktionsbolagen beslutat genomföra och där det finns ett underskrivet samproduktions- eller beställningsavtal. Uppgifterna i det följande presenterades bl.a. av Film och tv-producenterna vid ett möte med utredningen den 10 januari 2025.

visa dem själva, till följd av ekonomiska problem.[5] Både TV4 och SVT står också inför åtstramningar. Om och i så fall hur det eventuellt kan komma att drabba beställningen av nya serier och filmer återstår att se. När detta skrivs i början av 2025 är det, av de stora internationella strömningstjänsterna, främst Netflix som med regelbundenhet fortsätter beställa svenskt innehåll. Samtidigt är marknaden ständigt i rörelse och är det något som de senare årens utveckling har visat så är det förstås att pendeln kan svänga snabbt.

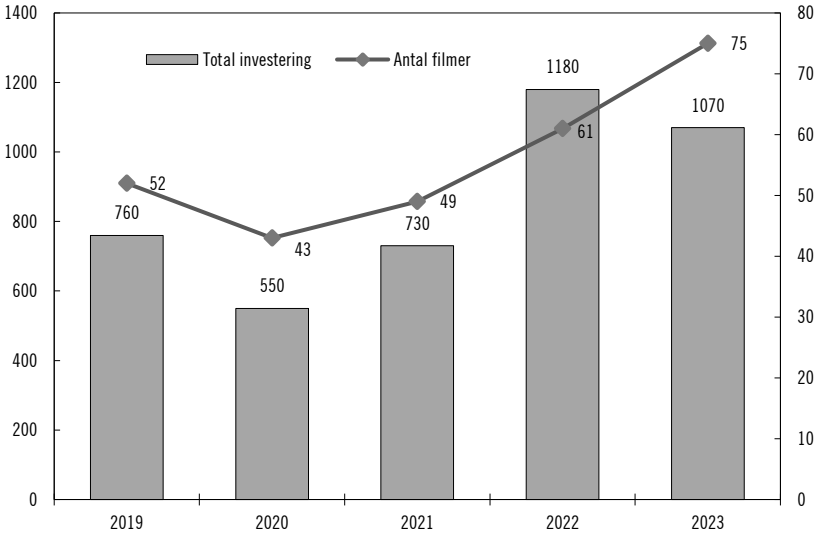
Uppgifterna ovan är en uppskattning av hur mycket olika aktörer har investerat i serier. Det betyder att investeringarna i svensk lång spelfilm och dokumentär inte finns med. Enligt en uppskattning från Filminstitutet var emellertid investeringarna i svensk lång spelfilm och dokumentär mellan 2019 och 2023 totalt ca 4,3 miljarder kr. Efter en tydlig nedgång i investeringarna i film under pandemiåren har dessa därefter åter ökat markant. Det år med den enskilt största investeringen under perioden var 2022, ca 1,2 miljarder kr, och 2023 var siffran nästan lika hög, knappt 1,1 miljarder kr.

När det gäller siffrorna för filminvesteringar bör det påpekas att även denna statistik utgår från när filmer hade premiär och inte när de producerats. Det bör också påpekas att de låga siffrorna under pandemin till viss del återspeglar att det var färre filmer som hade premiär på biograf under pandemin. Det innebär att siffrorna under pandemin troligen är lägre än verkliga investeringar under perioden samtidigt som siffran för 2022 påverkas av uppskjutna filmer som hade premiär 2022 men producerades tidigare. Tittar vi i stället på genomsnittlig investering i svensk långfilm under de senaste fem åren investerades det knappt 900 miljoner kr årligen, vilket kanske ger en mer rättvisande bild över årliga produktionsinvesteringar.

[5] Bland annat köpte Netflix den nya tv-versionen av *Ronja Rövardotter*, en storproduktion med nordiska mått mätt, som visats under 2024 (den finns därmed inte heller med i figuren ovan eftersom den avser premiärer ett visst år). Även serien *Veronika* såldes till Sky Showtime.

Figur 4.2 Total investering i svensk långfilm (spelfilm och dokumentär), 2019–2023

Miljoner kr (till vänster) och antal filmer (till höger)

Källa: Filminstitutet. Den uppskattade investeringen utgår från antalet långa spelfilmer och dokumentärer som haft premiär respektive år. Finansiella data från filmer med produktionsstöd från Filminstitutet används som bas. För långfilmer utan produktionsstöd används den genomsnittliga budgeten för filmer som fått stöd som utgångspunkt. Andelen filmer med känd investering ligger på ca 50–60 procent av totala antalet filmer som årligen har premiär.

Detta sammantaget ger vid handen att den samlade investeringen i serier, lång spelfilm och dokumentär uppgick till ca 2,3 miljarder kr 2023. För tydlighetens skull bör det framhållas att en del av de medel som räknats in i uppskattningen är offentliga stöd. Vidare bör siffrorna ses som en relativt hög skattning eftersom det förmodligen förekommer viss dubbelräkning, till exempel då vissa långa spelfilmer som producerats som uppföljare (Beck-filmerna bland annat) kan ha räknats in i skattningen av investeringarna i serier men också i lång spelfilm. Därtill bör påpekas att de redovisade siffrorna enligt tidigare resonemang släpar efter och att de verkliga investeringarna 2023 skulle

kunna vara så mycket som 400 miljoner kr lägre, det vill säga snarare totalt landa på ca 1,9 miljarder kr.[6]

4.2 Filmnäringens aktörer

Den svenska filmbranschen består av en rad olika aktörer som var och en spelar en eller flera roller i filmens liv – från idé och finansiering till produktion, distribution och visning för slutkund i olika visningsfönster. Grovt kan den svenska filmnäringen delas in i produktionsled, distributionsled och visningsfönster. I det följande beskrivs dessa i tur och ordning med fokus på biograffönstret.

4.2.1 Produktionsledet

Produktionsledet omfattar hela processen från den ursprungliga kreativa idén om filmens innehåll till den färdiga filmen eller serien. Det är en process som kan ta år i anspråk och som bland annat inkluderar manusförfattare, producenter, regissörer, skådespelare, musiker, fotografer, scenografer, kostymörer, ljudtekniker och klippare. I detta är förstås de enskilda upphovspersonerna avgörande för allt framgångsrikt filmiskt berättande. Att ett land har begåvade manusförfattare, regissörer etc. som kan verka under goda förutsättningar är avgörande. Producenten står för att i samarbete med dessa utveckla idéer, säkra finansiering samt genomföra och exploatera filmprojekt och därtill hörande rättigheter. Andra aktörer ur både distributionsledet och visningsledet tar ofta rollen som samproducent i det att de deltar i finansieringen.

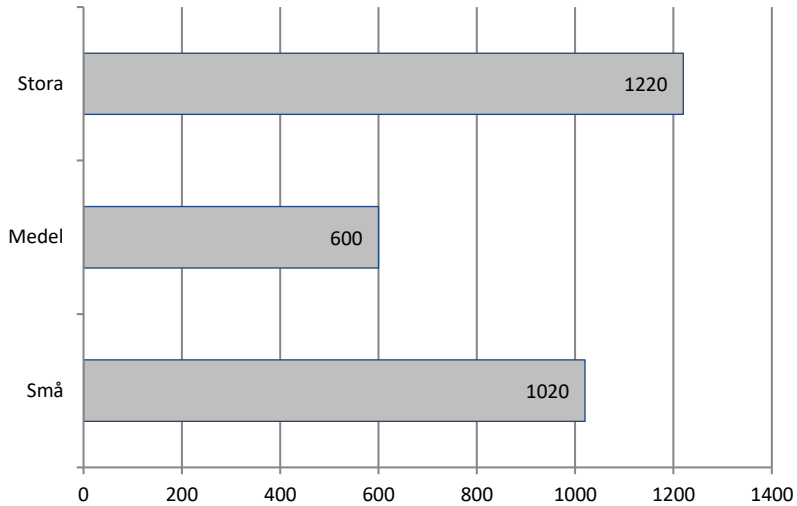
Storleken på produktionsledet är svår att fastställa men enligt en sammanställning av Filminstitutet omsatte produktionsbolag som legat bakom någon svensk film med premiär 2020–2023 drygt 2,8 miljarder kr 2023.[7] Produktion av svensk film har historiskt varit en fragmenterad marknad med ett fåtal stora och många små bolag. År 2023

[6] Som jämförelse kan man även ta de skattningar av marknaden som görs av företaget Mediavision. Under 2022 var t.ex. den uppskattade investeringen i svenskt innehåll inom fiktionssegmentet enligt företaget totalt 2,1 miljarder kr, där globala strömningstjänster som Amazon, Warner Bros., Discovery, HBO, Viaplay och Netflix tillsammans ska ha investerat drygt 1,2 miljarder kr och SVT och TV4 totalt 880 miljoner kr. Även denna uppskattning utgår, i likhet med siffrorna från Banijay i figur 4.1 ovan, från antalet manusbundna produktioner med premiär under året samt deras uppskattade budget.

[7] Skattningen bygger på SNI-koden 50110 (Produktion av film, video och TV-program).

var det 141 produktionsbolag som låg bakom någon svensk film med premiär 2020–2023. Endast en handfull av dessa (8) var så pass stora att de hade en omsättning på mer än 100 miljoner kr, medan 133 bolag omsatte under 100 miljoner kr. 104 av dessa hade en omsättning under 8 miljoner kr, och av dessa hade 63 i sin tur en omsättning på under 2 miljoner kr. Utanför statistiken finns även de små producenter – främst av kortfilm – som inte har aktiebolag. Sett till den totala omsättningen i olika segment står dock de åtta stora och medelstora svenska produktionsbolagen (omsättning på över 100 miljoner kr) för en stor del av produktionsmarknaden, vilket framgår av figur 4.3.

Figur 4.3 Produktionsbolag: Total omsättning per segment, 2023 (miljoner kr)

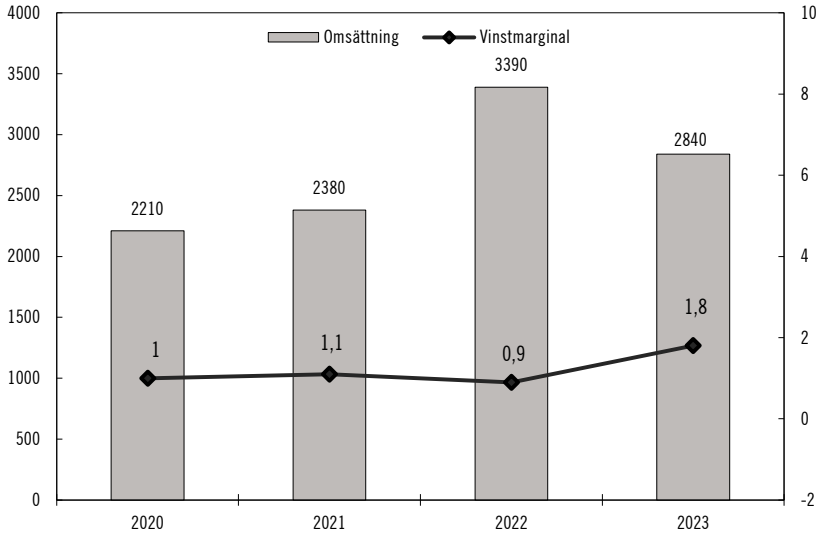

Källa: Filminstitutet. Stora bolag = mer än 200 mkr i omsättning. Medelstora bolag = mellan 100 och 200 mkr i omsättning. Små bolag = under 100 mkr i omsättning. Omfattar svenska produktionsbolag (AB) med SNI-kod 50110 (Produktion av film, video och tv-program) som producerat någon svensk film med premiär 2020-2023. Det finns fler bolag utöver de aktiebolag som ingår i urvalet. Handelsbolag och enskilda firmor är vanligt förekommande.

Enligt Filminstitutet låg vinstmarginalen för de bolag som producerat någon svensk film med premiär 2020–2023 i snitt på 1–2 procent dessa år. Den minskade omsättningen 2023 beror främst på SF Studios, vars omsättning minskade med ca 70 procent. Det i sin tur berodde dock på att året innan, 2022, var ett exceptionellt år där försäljning av filmen *A Man Called Otto* ökade omsättningen för SF Studios kraftigt.

Figur 4.4 Omsättning och vinstmarginal för produktionsbolag bakom svensk film, 2020–2023

Miljoner kr (till vänster) och procent (till höger)

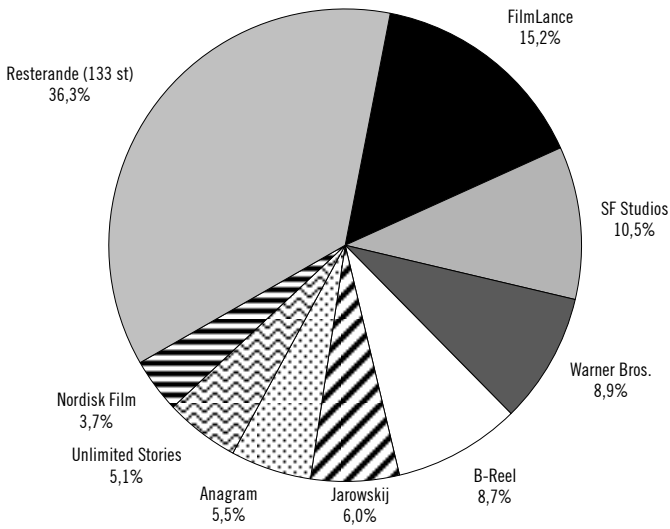
Källa: Filminstitutet. Omfattar svenska produktionsbolag (AB) med SNI-kod 50110 (Produktion av film, video och TV-program) som producerat någon svensk film med premiär 2020–2023. De finns fler bolag utöver de aktiebolag som ingår i urvalet. Handelsbolag och enskilda firmor är vanligt förekommande.

Produktion av framför allt lång spelfilm anses vara finansiellt riskabel för investerare och innefatta en osäker återbetalning. Den finansiella risken ska dessutom ha ökat under senare år på grund av de förändringar som skett i branschen med resultatet att producentledet har konsoliderats, både globalt och lokalt. För svensk del inleddes den utvecklingen i början på 2000-talet då Zodiac Media, ett multinationellt bolag inriktat på tv-mediet, gick in som ägare i de svenska produktionsbolagen Nordisk Film TV, Jarowskij, Mastiff och Yellowbird. Under 2016 slogs Zodiac ihop med världens största innehållsproducent, Banijay, med mer än 130 produktionsbolag i olika länder. Under 2020 skedde nästa stora sammanslagning. Banijay slogs då ihop med Endemol Shine Group som bland annat ägde svenska Meter Television, STO-CPH och Filmlance. Med dessa uppköp har Banijay skaffat sig en stark position på den svenska marknaden. SF Studios, bildat redan 1919 och ägt av Bonnier-koncernen, samt Nordisk film, bildat 1920 och ägt av den danska stiftelsen Egmont, är vid sidan av Banijay störst

på den svenska marknaden. Under 2019 förvärvade SF Studios en majoritetsandel i det svenska produktionsbolaget FLX.

Sett till marknadsandelar var 2023 de fyra största produktionsbolagen (oavsett bakomliggande ägarstruktur) på den svenska marknaden Filmlance, SF Studios, Warner Bros. och B-Reel, som samtliga hade en omsättning över 500 miljoner kronor.

Figur 4.5 Marknadsandelar baserat på omsättning för produktionsbolag bakom svensk film, 2023

Källa: Filminstitutet. Omfattar svenska produktionsbolag (AB) med SNI-kod 50110 (Produktion av film, video och tv-program) som producerat någon svensk film med premiär 2020–2023. De finns fler bolag utöver de aktiebolag som ingår i urvalet.

4.2.2 Distributionsledet

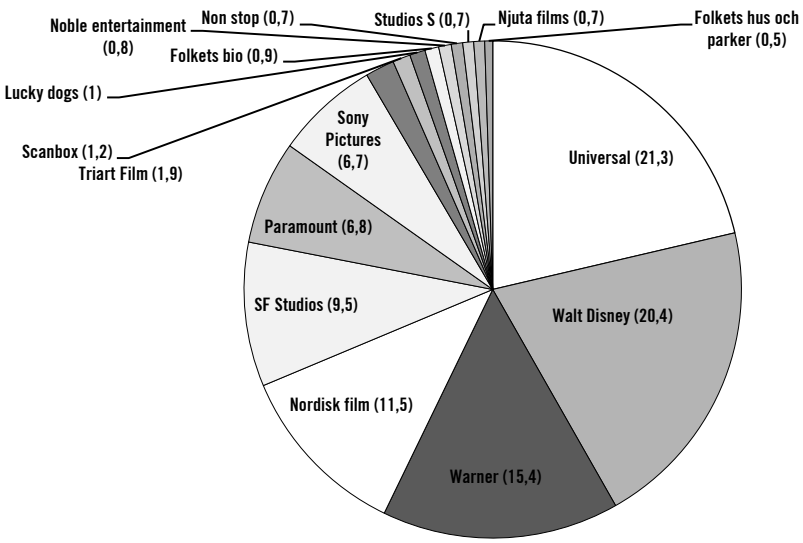
Distributionsledet i filmbranschen kan i någon mån jämföras med grossistledet i andra branscher. Förenklat handlar det om att distributören köper visningsrättigheter till den färdiga filmen och antingen hyr ut den till exempelvis biografer eller förmedlar den till företag som i sin tur hyr ut filmen för visning i olika visningsfönster. Distributörerna står ofta för huvuddelen av marknadsföringen. Distributörer tar på sig en films distribution och marknadsföring mot att få

exklusiv distributionsrätt. Distributörens finansiella anspråk är då i regel en procentsats på mellan 10–20 procent av en films intäkter.

Distributörer bidrar även ofta finansiellt direkt till produktionen av filmen, antingen genom ett förskott på framtida intäkter eller genom att bidra till filmens egna kapital i egenskap av samproducent.

I Sverige kännetecknas distributionsledet av ett stort antal aktörer men med några få riktigt stora. De amerikanska företagen Walt Disney, Universal och Warner Bros. stod för nästan 60 procent av den svenska distributionsmarknaden för biograf 2023, och de distribuerar alla i huvudsak utländska filmer. Av särskild betydelse för spridning av svensk film är aktörer som Nordisk film, SF Studios, Folkets Bio och Tri Art Film.

Figur 4.6 Distributörer på biografmarknaden: Marknadsandelar baserat på biobiljettintäkter för distribuerade filmer i procent, 2023

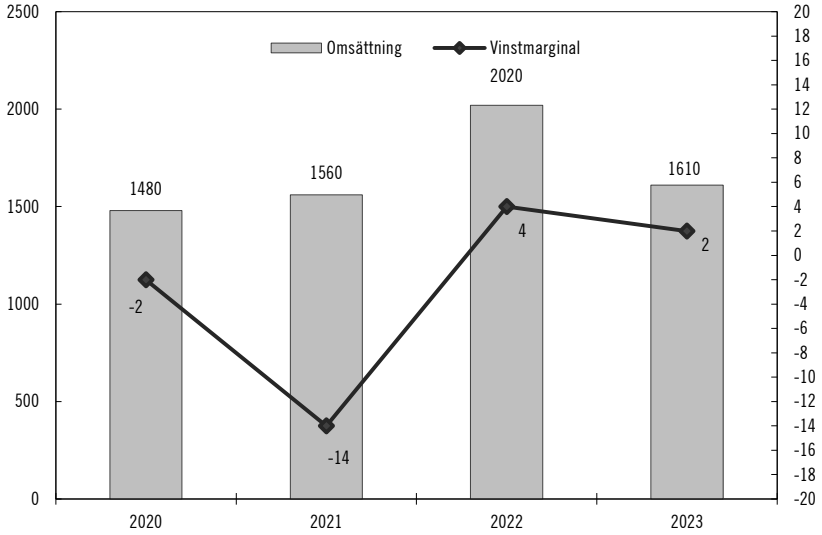
Källa: Sveriges Filmuthyrareförening UPA.

Pandemiåren 2020 och 2021 var som bekant svåra för filmbranschen vilket bland annat fick till följd att distributörernas omsättning sjönk. Under 2022 skedde en återhämtning. Dock minskade omsättningen igen under 2023 vilket framför allt berodde på SF Studios, vars omsättning minskade stort (se ovan i avsnitt 4.2.1). Distributörerna samlat

redovisade en positiv vinstmarginal 2022–2023 efter pandemiårens negativa resultat (se figur 4.7).

Figur 4.7 Omsättning och vinstmarginal för distributörer i Sverige, 2020–2023

Miljoner kr (till vänster) och procent (till höger)

Källa: Filminstitutet. Omfattar distributörer (AB) med SNI-kod 59130 (Film, video- och tv-programdistribution) eller SNI-kod 46433 (Partihandel med inspelade band och skivor för musik och bild) som distribuerat någon film med premiär i Sverige 2020–2023.

4.2.3 Biografmarknaden

Den svenska biografmarknaden domineras av aktörerna Filmstaden och Svenska Bio, som äger 37 respektive 35 biografer runt om i landet. Filmstaden äger dessutom 50 procent av Svenska Bio och tillsammans har bolagen en marknadsandel på 80 procent sett till biljettintäkterna i Sverige. Filmstaden ingår i den europeiska koncernen Odeon Cinema Group. Odeon ägs i sin tur av det amerikanska bolaget AMC Theatres.

Trots den stora ägarkoncentrationen på biografmarknaden finns det även många mindre bolag som driver en eller flera biografer, även kommunägda biografer förekommer. Exempel på biografkedjor som driver biografer på mindre orter är Videvox, Lagan biografer, Eurostar, Björnbiografer och Cinemascenen. Under senare år har det tillkommit nya aktörer. Nordisk Film har öppnat nya biografer i Sverige och till

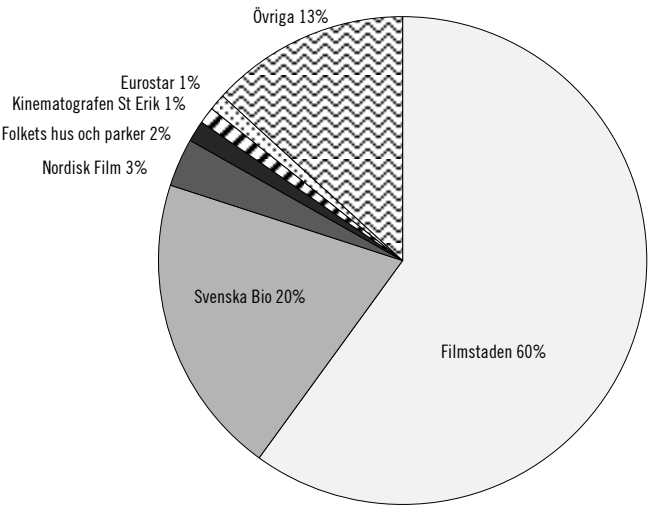
exempel Nonstop Entertainment har återöppnat Bio Capitol i Stockholm.[8] Nordisk Film Bio ägs av Nordisk Film, vilka är en del av Danmarks största mediekoncern Egmont. Under 2018 öppnade Nordisk Film Bio en biograf i Uppsala och under 2020 en i Malmö.[9]

Många av Sveriges mindre biografer drivs annars i föreningsform, ofta med hjälp av en större riksorganisation som ger stöd i form av förmedling och tjänster till sina medlemsbiografer. Riksorganisationer har ofta uppstått ur folkrörelser. Den ideella kulturföreningen Folkets Bio har 19 biografer i Sverige, och distribuerar många filmer som inte visas på mer kommersiella biografer. Andra exempel är Folkets Hus och Parker, Våra Gårdar och Bygdegårdarnas Riksförbund.

För en snabbare spridning av olika typer av film i hela landet har digitaliseringen av biograferna betytt mycket. Nya metoder att distribuera film till biograferna genom digitala kopior underlättar tillgängligheten i hela landet och ofta ökar den även kvaliteten på visningen. Som bland annat Folkets Hus och Parker framhållit i dialog med utredningen kan i princip alla biografer nu vara med och visa breda svenska filmer på premiärhelgen, och gynnas på det sättet av nationella marknadsföringskampanjer och det mediala utrymmet en film ofta får när den först visas på biograf. Biograferna kan också i högre grad än förr vara flexibla och till exempel ta upp filmen på repertoaren igen om den blir en succé. Utvecklingen har även potential för små titlar med begränsad marknadsföringsbudget. Före digitaliseringen fanns så få kopior av dessa titlar att de nästan aldrig visades på landsortsbiografer inom ett halvår efter premiär, men numera är detta fullt möjligt.

[8] Bio Capitol tillhandahåller mat och dryck i salongerna i samband med visning, vilket representerar en viktig trend på biografmarknaden i syfte att bredda bioupplevelsen.
[9] Sveriges Biografägareförbund, *Den svenska film- och biografmarknaden* (2020).

Figur 4.8 Andel av totala biljettintäkter på biografmarknaden, 2023

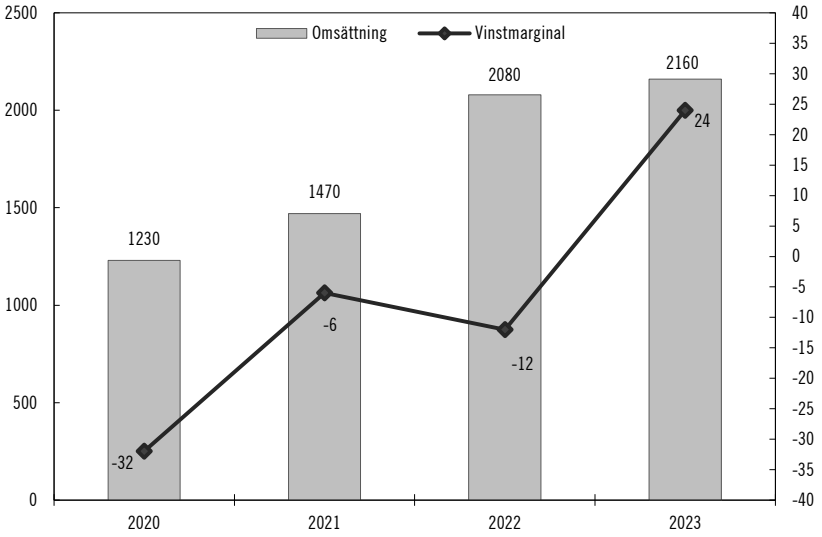

Källa: Filmägarnas kontrollbyrå.

Som nämns i kapitel 3 om medievanor har publiken inte kommit tillbaka fullt ut till de svenska biograferna efter pandemin. Enligt Filminstitutets sammanställning nedan (figur 4.9) vände dock biograferna resultatet till vinst 2023 efter flera år av negativt resultat till följd av pandemin. Detta beror inte minst på att Filmstaden, som står för ca 60 procent av marknaden, gjorde ett kraftigt positivt resultat. Omsättningen 2023 uppgick till knappt 2,2 miljarder kr men var, trots en ökning från föregående år, fortfarande inte tillbaka på samma nivå som 2019 (ca 2,5 miljarder kr i omsättning). Vinstmarginalen uppgick till hela 24 procent, efter flera år av negativa resultat. Om de två största bolagen, Filmstaden och Svenska Bio, räknas bort uppgick dock vinstmarginalen till endast 0,3 procent.

Figur 4.9 Omsättning och vinstmarginal för biografer 2020–2023

Miljoner kr (till vänster) och procent (till höger)

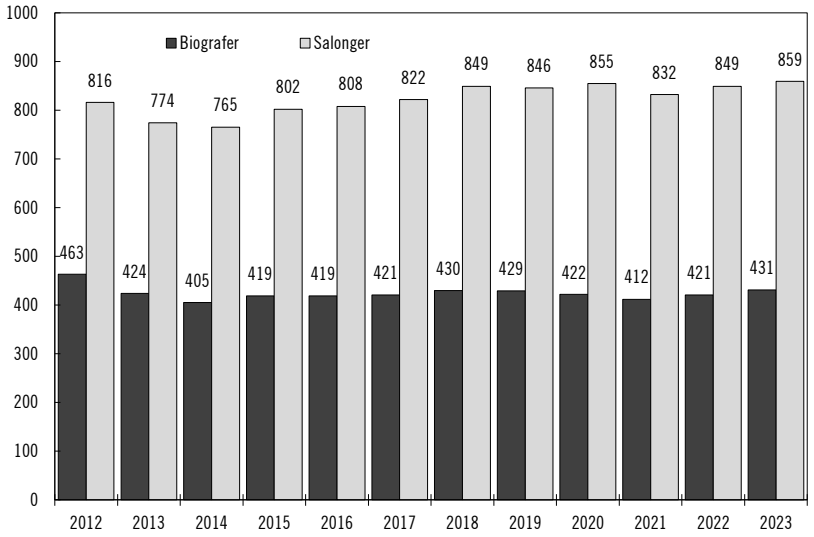
Källa: Filminstitutet. Omfattar aktiva svenska biografer med SNI-kod 59140 (Filmvisning). För handelsbolaget Svenska Bio används nettoomsättningen för biografverksamheten och resultat i stället för omsättning och resultat efter finansnetto. En stor andel av biografaktörerna i Sverige är registrerade som exempelvis enskilda firmor och ideella föreningar, därmed finns det ett väsentligt bortfall av små aktörer i underlaget.

Antalet biografer och salonger

I diskussionen om biografmarknaden återkommer frågan om antalet biografer och salonger och spridningen av biografer över landet. Det totala antalet biografer och salonger har vad utredningen inhämtat varit förhållandevis stabilt över tid.

Som framgår av figuren nedan hade Sverige 431 registrerade biografer och 859 salonger under 2023. Antalet redovisade salonger skiljer sig åt från vissa officiella siffror i till exempel European Audiovisual Observatorys årliga FOCUS-rapport där 945 salonger redovisas för Sverige 2022. Orsaken till detta är att utredningen i siffrorna nedan endast utgått från salonger som haft visningar under året samt rensat bort dubbletter där olika operatörer haft visningar i samma salong under ett år. Det är liknande metodik som Filminstitutet använde fram till och med filmavtalets upphörande 2016 och den ger en mer rättvisande bild av utvecklingen över tid.

Figur 4.10 Biografer och salonger i Sverige, 2012–2023

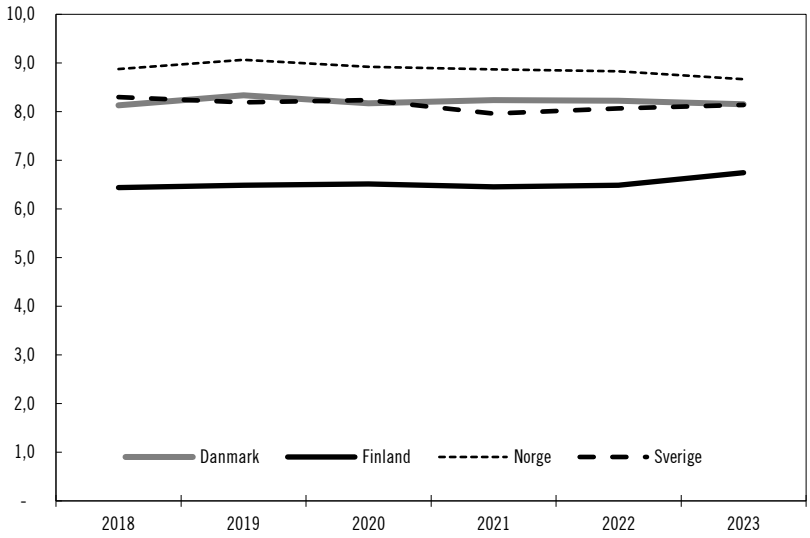

Källa: Filmägarnas kontrollbyrå. Siffrorna avser biografer och salonger som har haft minst en visning under året.

Den nedgång i antal biografer och salonger under början av 2010-talet som kan observeras i ovanstående figur kan förklaras av att flera biografer stängde temporärt och var vilande under den pågående digitaliseringen. Parallellt med digitaliseringen minskade antalet tillgängliga 35mm-kopior och flera små biografer stod utan nya filmer. En bidragande orsak till det stabila antalet biografer under pandemin är med all sannolikhet Filminstitutets krisstöd som kompenserade biograferna för inkomstbortfall under perioden.

I en nordisk jämförelse framgår att den relativt stabila trenden vad gäller antalet biografer och salonger inte bara är ett svenskt fenomen. Under 2023 hade Sverige flest antal biografer (431) i Norden, följt av Norge (198), Finland (189) och Danmark (167). Om hänsyn tas till invånarantal i de nordiska länderna, vilket ger en mer rättvisande jämförelse, är biografтätheten mer jämn mellan länderna. Sett till antalet salonger per invånare ligger Sverige och Danmark i nivå med 8,1 salonger per 100 000 invånare medan Finland har färre (6,7) och Norge något fler (8,7).

Figur 4.11 Antal salonger per 100 000 invånare i Norden 2018–2023

Källa: European Audiovisual Observatory.

När det gäller spridning av biografer över landet har det i tidigare utredningar konstaterats att ett antal kommuner i Sverige saknar biograf. År 2015 framhölls till exempel att ett 30-tal kommuner helt saknade biograf.[10] Enligt uppgifter till utredningen från Filmägarnas kontrollbyrå är det i dagsläget 27 kommuner som inte har någon biograf.[11] Utvecklingen mätt på detta sätt får därmed beskrivas som förhållandevis stabil över tid. I sammanhanget ska det dock noteras att öppen filmvisning även kan ske på platser som saknar regelrätt biograf. Till exempel visas film regelbundet på många av landets bygdegårdar, om än utan fullskalig biografutrustning. Enligt uppgift från Bygdegårdarnas Riksförbund genomfördes 2023 drygt 1 600 filmvisningar vid över 200 bygdegårdar 2023, ofta på små orter.[12]

Under 2023 låg 72 biografer i tätorter med över 100 000 invånare, 67 på orter med mellan 25 000 och 100 000 invånare och 292 på orter med under 25 000 invånare. Som framgår nedan (tabell 4.1) har antalet

[10] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 38.
[11] Bjurholm, Bjuv, Bollebygd, Burlöv, Danderyd, Degerfors, Filipstad, Gnesta, Gällivare, Habo, Höör, Kil, Kristinehamn, Kävlinge, Lekeberg, Lessebo, Lomma, Mullsjö, Munkedal, Norberg, Nykvarn, Oxelösund, Perstorp, Skinnskatteberg, Sollentuna, Staffanstorp, Svedala, Tjörn, Upplands Väsby, Vadstena, Åstorp, Åtvidaberg och Örkelljunga.
[12] Uppgifter från Bygdegårdarnas Riksförbund vid möte den 17 december 2024.

biografer mellan 2012 och 2023 på stora orter ökat en aning. På mellanstora orter och små orter har utvecklingen varit förhållandevis stabil över tid.

Tabell 4.1 Ortsindelning av biografer i Sverige 2012–2023

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stor	65	62	60	63	63	64	66	69	66	69	69	72
Mellan	69	66	68	67	67	65	67	65	67	64	67	67
Liten	329	296	277	289	289	292	297	295	289	279	285	292
Totalt	**463**	**424**	**405**	**419**	**419**	**421**	**430**	**429**	**422**	**412**	**421**	**431**

Källa: Filmägarnas kontrollbyrå. Baserat på antal registrerade biografer som haft minst en visning under året.

Enligt uppgifter från Myndigheten för kulturanalys hade Stockholms län både flest antal besök totalt sett och per miljon invånare 2023.[13] Som framgår av tabellen nedan (tabell 4.2) hade Stockholm högst antal salonger (166) i landet medan Västra Götaland hade flest antal biografer (68). Sett till antal biografer och salonger per miljon invånare var dock biografтätheten störst i Gotlands län, följt av Jämtlands län.[14]

[13] Myndigheten för kulturanalys, *Film på bio 2023* (2024).
[14] Totalt antal salonger och biografer som Kulturanalys redovisar för 2023 skiljer sig något åt från de siffror utredningen använder i övrigt på grund av olika definitioner.

Tabell 4.2 Antal biobesök totalt samt biografer, salonger och besök per miljon invånare i respektive län, 2023

Län	Biobesök	Biografer per miljon inv.	Salonger per miljon inv.	Besök per miljon inv.
Stockholms län	3 480 799	23	68	1,4
Uppsala län	449 694	40	99	1,1
Södermanlands län	240 994	30	83	0,8
Östergötlands län	407 606	32	70	0,9
Jönköpings län	323 958	52	79	0,9
Kronobergs län	175 528	69	103	0,9
Kalmar län	213 528	81	134	0,9
Gotlands län	80 376	229	311	1,3
Blekinge län	113 908	38	82	0,7
Skåne län	1 470 519	27	65	1,0
Hallands län	309 186	26	55	0,9
Västra Götalands län	1 952 870	38	77	1,1
Värmlands län	209 965	56	92	0,7
Örebro län	285 766	32	71	0,9
Västmanlands län	248 930	32	75	0,9
Dalarnas län	208 952	70	122	0,7
Gävleborgs län	229 964	53	95	0,8
Västernorrlands län	178 627	58	120	0,7
Jämtlands län	108 510	128	173	0,8
Västerbottens län	294 129	65	118	1,1
Norrbottens län	173 868	72	113	0,7
Totalt	**11 157 677**	**40**	**83**	**1,1**

Källa: Myndigheten för kulturanalys, *Film på bio 2023* (2024).

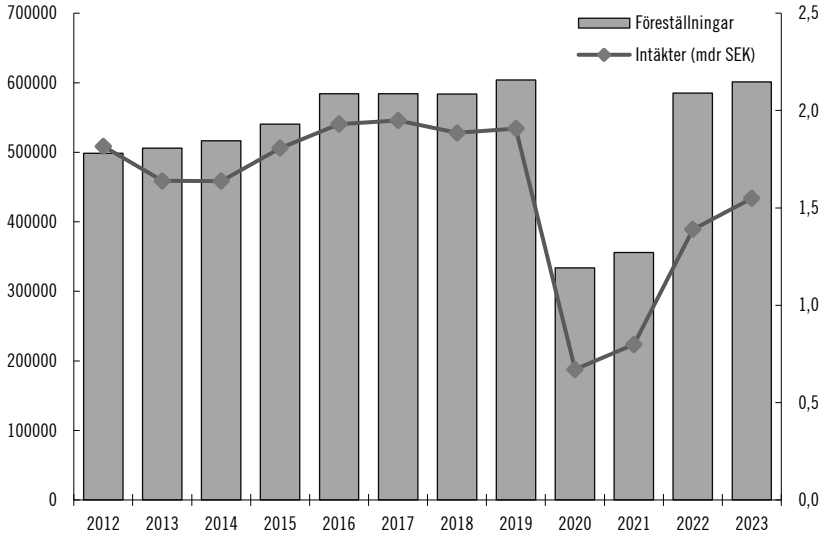
Intäkter och biljettpriser

Som framgått i kapitel 3 var antalet biobesök före pandemiåren på nivån 15–18 miljoner besök årligen med avvikelser som till stor del förefaller ha berott på enskilda titlars framgång. Under pandemin sjönk detta markant och besökstalen har därefter inte återhämtat sig fullt ut. Antalet föreställningar är dock tillbaka på samma nivåer som före pandemin.

De lägre besökstalen de senaste åren i kombination med lika många föreställningar som innan pandemin innebär att det är färre besökare per visning vilket sannolikt pressar biografernas ekonomi. Vad gäller totala biljettintäkter har dessa tidigare legat på nivån 1,8–1,9 mil-

jarder kr. Pandemin innebar en dramatisk minskning av intäkterna men under 2023 skedde en viss återhämning och biljettintäkterna nådde då drygt 1,5 miljarder kr.

Figur 4.12 Antal föreställningar och biljettintäkter biograf, 2012–2023

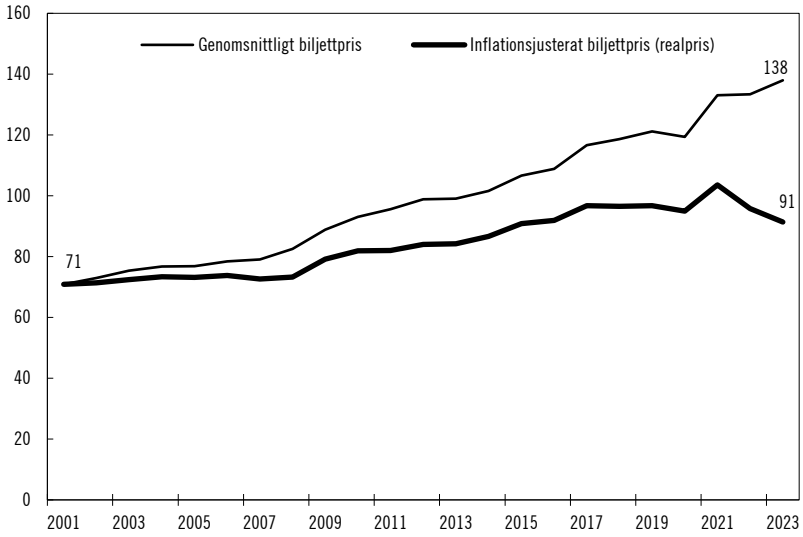

Källa: Filmägarnas kontrollbyrå.

Ett sätt att kompensera för minskade besök är att höja priserna på biobiljetter. Biljettpriserna på svenska biografer har ökat tämligen markant över tid, både i nominella priser och i reala priser justerade utifrån konsumentprisindex (KPI).

Påtagliga ökningar förefaller till exempel både ha skett under pandemin, efter att momsen på biobiljetter höjdes 2017 och efter biografkedjan Astoria Cinemas konkurs 2007, vilket i sin tur ledde till en ökad ägarkoncentration på biografmarknaden. Även om biobiljettpriserna har fortsatt att öka i nominella termer har den höga inflationen under 2022 och 2023 gjort att priset i reala termer sjunkit de senaste två åren. Det reala priset ger en bild av hur biljettpriset har förändrats i förhållande till konsumenternas köpkraft. Sedan 2001 har det reala priset ökat från 71 kr till 91 kronor, det vill säga en biobiljett var knappt 30 procent dyrare i reala termer 2023 jämfört med 2001.

Figur 4.13 Utvecklingen för biobiljettpriser i Sverige 2001–2023

Källa: Filminstitutet, Filmägarnas kontrollbyrå, SCB.

Utvecklingen i genomsnittligt biljettpris visar dock på flera sätt en förenklad bild av prissättningen på biografmarknaden. Generellt sett är till exempel priset på biobiljetter till svensk film lägre jämfört med till amerikansk film. Filmens längd påverkar också prissättningen då långa filmer innebär färre visningstider per salong. Prisdifferentieringen antas även under den aktuella perioden ha ökat med till exempel dyrare biljetter för visningar i VIP-salonger och IMAX-salonger samtidigt som vissa filmer erbjuds till rabatterat pris, till exempel via Biopasset som lanserades i slutet av 2021.

4.2.4 En filmproduktions finansiering

Den traditionella finansieringen av en typisk svensk långfilm kan beskrivas som ett lapptäcke av finansieringskällor, villkor och intressen.[15] Filmens dubbla natur som kommersiell produkt å ena sidan och kulturobjekt å andra sidan gör att olika typer av finansiärer ofta är invol-

[15] Redogörelsen i detta avsnitt bygger bl.a. på en undersökning utredningen beställt av konsulten Göran Blomberg/SweLoc Text AB samt de äldre rapporterna *Svensk filmnäring* (2013 och 2015) av Boston Consulting Group, och *Hur överlever de egentligen: Om ekonomin svensk filmproduktion* (2014) av Charlotta Denward/Film och Tv-producenterna.

verade i enskilda projekt. I Sverige, liksom i de flesta andra jämförbara länder och särskilt inom små språkområden, är offentligt stöd nästan alltid en förutsättning för att långa spelfilmer över huvud taget ska kunna bli gjorda.

I många fall syftar det offentliga stödet dock inte till att på egen hand möjliggöra produktion av film, utan fungerar snarare som finansiell hävstång så att investeringskalkylen för privata investerare blir mer attraktiv (det gäller till exempel uttryckligen det efterhandsstöd som baseras på publikframgångar, PRS). På så sätt är det tänkt att mer privat kapital ska kunna attraheras till produktion och spridning av film. Större investerare i svensk film är typiskt sett distributörer, tv-kanaler och offentliga regionala fonder. En av de viktigaste finansiärerna är även produktionsbolagen själva.

I en filmproduktion finns ofta olika typer av finansieringskapital; både offentliga stödmedel, så kallade mjuka pengar, utan krav på ekonomisk avkastning, och hårda pengar, i form av investeringar som berättigar finansiären till en del i filmens intäkter. De senare finansiärerna brukar räknas som filmens samproducenter. Ägarandelen som varje samproducent får motsvarar i regel den andel av det totala investeringskapitalet som man investerat i filmen, man får en andel ”pro rata” till totalen.

Distribuerande bolag, tv-kanaler och regionala produktionscentrum har dock ofta även andra intressen än direkt avkastning på satsat kapital: att fylla sin distributionsapparat eller innehållskatalog eller olika former av regionalpolitiska motiv. Tv-bolagen har även intresse av att stötta svensk film av flera andra skäl. Exempelvis så betyder närheten mellan produktion av film och tv-drama att investeringar i film samtidigt stödjer det system som även producerar dramaserier. Det kan även finnas intresse av att fylla kanalen med europeiskt innehåll kopplat till politiska krav på detta.[16] En aktör som SVT har dessutom krav i sitt sändningstillstånd om att bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion och att ha en omfattande produktion av kulturprogram i vid mening med särskild vikt på dramaproduktion.[17]

Vid sidan av investeringar och stödmedel gör producenten ofta förförsäljningar i form av visningsrätter (licenser) till svenska eller ut-

[16] Den europeiska lagstiftningen på tv-området utgörs av direktivet om audiovisuella medietjänster (AV-direktivet 2010/13/EU och ändringsdirektivet 2018/1808/EU). Där finns bl.a. krav på att en viss andel av sändningstiden eller en katalog ska bestå av program med europeiskt ursprung för främjande av europeiskt innehåll.
[17] Sändningstillstånd för Sveriges Television AB 2020–2025, 9 §.

ländska tv-kanaler, och distributören bidrar ofta med ett förskott på intäkterna, en så kallad minimigaranti (MG). Det producerande bolaget satsar nästan alltid själv i produktionen, men eftersom de flesta produktionsbolag saknar likvida medel satsar man eget arbete, det vill säga man avstår delar av den interna kostnadstäckningen som blir till en del av filmens finansiering. På så sätt får produktionsbolaget en ägarandel i sin film och därmed del av eventuella intäkter. Den övervägande delen av finansieringen av en svensk filmproduktion kommer från Sverige men en del produktioner får stöd från andra länders filminstitut eller internationella fonder och producenten gör, som sagt, ibland även förförsäljningar till exempelvis utländska tv-bolag.

Det beskrivna upplägget, med många investerare som bidrar till den fulla finansieringen av en produktion, där samproducenter blir delägare i proportion till investeringen och producenten kan sälja visningsrätter (licenser) till svenska och utländska visningsfönster, kan kallas en traditionell finansieringsmodell. Till nackdelarna med den traditionella finansieringsmodellen hör svårigheten att få alla pusselbitar att fogas samman till en full finansiering. Modellen kan å andra sidan sägas ge producenten en betydande kreativ frihet genom att det är svårt för en enskild investerare att dominera med sina villkor. Därmed inte sagt att nytillkomna finansiärer i det svenska systemet känner sig bundna av den traditionella modellen. Det finns i dag många exempel på att andra finansiella lösningar används.

Särskilt om internationella samproduktioner

Internationella samproduktioner har i flera decennier spelat en viktig roll för att finansiera europeisk film (och på senare år även serier), inte minst på marknader med små språk som påverkas av att den potentiella publiken numerärt är liten. Internationella samproduktioner är särskilt viktiga eftersom det är ett sätt för nationella aktörer att dra nytta av varandras resurser, kompetenser och erfarenheter för att producera filmer eller serier och även dra nytta av varandras marknader när filmen är färdig. Internationell samproduktion kan också vara ett sätt att dela på risken. Finansieringsmodellen baseras på territoriell och exklusiv tilldelning av licensrättigheter.

Samproduktion kan bland annat vara avgörande för att få en film visad på de mest eftertraktade filmfestivalerna. Rätt samproducent

kan göra att en film visas på en festival som sedan blir av avgörande betydelse för filmens spridning och publikframgångar. Inte minst har kontakter av detta slag varit viktigt för många av de internationella filmsuccéer som Sverige haft på senare år, vilka ofta utgått från den uppmärksamhet som stora filmfestivaler gett.

I syfte att främja framväxten av en europeisk filmindustri, samproduktioner och samarbeten mellan yrkesverksamma skapades för mer än 30 år sedan en rad europeiska institutioner, däribland Europarådets Eurimages (1989) som ger stöd till europeiska samproduktioner av spelfilm, animation, dokumentärer och serier samt EU:s Mediaprogram (1991), som är en del av Kreativa Europa och bland annat ger stöd till utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska filmer och serier. Inom Europarådet finns även konventioner om samproduktion.[18] Förhandlingar pågår om en konvention om samproduktion av serier.

Internationella samproduktioner får generellt ett större publikt genomslag, fler biobesök och har större totalbudgetar än filmer som enbart är nationellt finansierade.[19] Det senare beror bland annat på att samproduktioner kan söka finansiering från flera länders stödsystem. Vidare främjas det publika mottagandet av att samproduktioner ofta speglar flera länders språk, kultur och miljö, vilket kan tilltala publikmarknaden i flera av de länder som deltagit i produktionen. Men trots uppenbara fördelar med samproduktioner är många europeiska filmproduktioner fortfarande enbart nationellt finansierade.

En förändring som skett på senare år, parallellt med att producentledet i Europa konsoliderats och globala strömningstjänster börjat producera eget lokalt innehåll, är en etablering av olika formaliserade nätverk av oberoende europeiska producenter. Syftet med nätverken är att behålla sin självständighet som bolag men också att kunna konkurrera med globala aktörer på mer lika villkor. Exempel på ett europeiskt nätverk är det franska Athena Collective som består av åtta kvinnliga producenter. Värt att notera är att det även förekommer globala nätverk av oberoende producenter. Exempel på det senare är The Creatives som utgörs av produktionsbolag från en rad europeiska länder men också från Israel och USA. Ytterligare ett exempel på europeiskt samarbete är New8 som består av åtta public service-företag

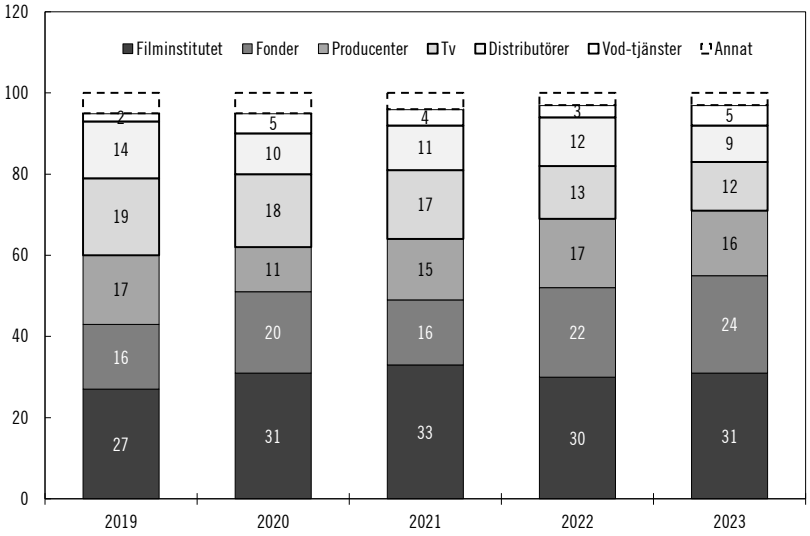
[18] Europarådets konvention av den 2 oktober 1992 för samproduktion av filmverk, reviderad den 30 januari 2017.
[19] *Co-productions that shine: Open method of coordination (OMC) of member states' experts on co-productions* (2022), s. 7.

där, förutom SVT, ZDF (Tyskland), NPO (Nederländerna), VRT (Belgien), DR (Danmark), YLE (Finland), RÚV (Island) och NRK (Norge) ingår. Samarbetet tillkom under 2023 och kommer löpa på under tre år. Deltagarna i nätverket kommer årligen att samproducera och dela åtta dramaserier med varandra vilket ger publiken tillgång till fler högkvalitativa serier från fler länder och på flera olika språk. Under 2023 ingick även TV4 på liknande sätt samarbete med TV 2 Danmark och TV 2 Norge (Scandialliansen).

Genomsnittlig finansiering

Filminstitutet redovisar årligen den genomsnittliga finansieringen för svenska långa spelfilmer som har fått produktionsstöd. Därmed är det möjligt att jämföra vilka typer av finansiärer som förekommit och deras genomsnittliga bidrag olika år. Standardupplägget har förändrats något under de senaste åren. Tv-bolagen tycks ha minskat sin andel något för varje år. Även distributörer och producenters genomsnittliga andel har minskat samtidigt som regionala fonders och Filminstitutets andel har ökat, det vill säga de offentliga medlen. Diagrammet nedan ska dock inte tolkas som att det representerar hur stor andel som respektive finansiär står för av de totala investeringarna i svensk spelfilm eftersom filmer med olika hög budget får samma relativa vikt i diagrammet. Därtill omfattas enbart filmer som har fått produktionsstöd från Filminstitutet, vilket i synnerhet ger en skev bild vad gäller vod-tjänsters investeringar då dessa filmer oftast produceras utan Filminstitutets stöd. Enligt Filminstitutet har ungefär hälften av alla långa spelfilmen som har premiär varje år producerats utan produktionsstöd från Filminstitutet och de återfinns därmed inte i statistiken nedan.

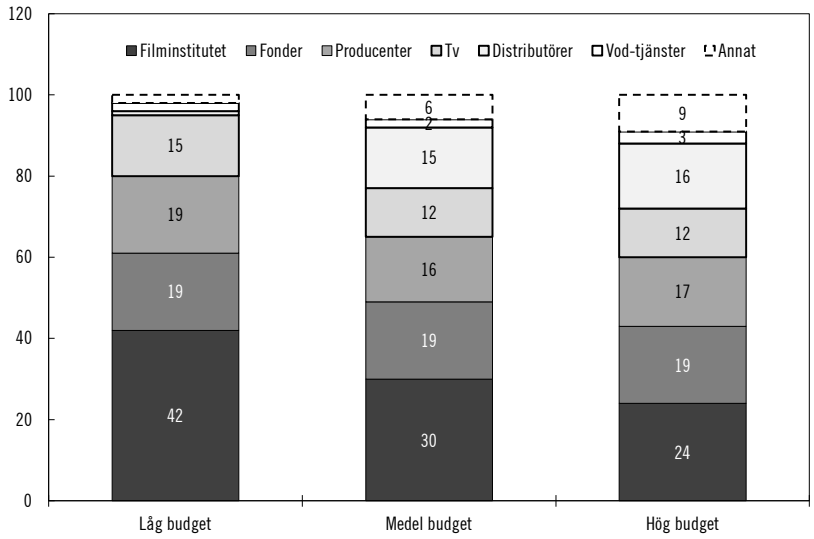
Figur 4.14 Genomsnittlig finansiering av svensk lång spelfilm med produktionsstöd från Filminstitutet, 2019–2023

Källa: Filminstitutet, *Filmåret i Siffror 2023*. Avser filmer med konsulent- eller marknadsstöd.

Storleken såväl som andelen av investeringarna skiljer sig stort åt beroende på filmens budget. Om vi i stället tittar på hur finansieringsupplägget ser ut uppdelat på en films budgetstorlek ser vi till exempel att distributörer i synnerhet är viktiga för medel- och högbudgetfilmer. Filmer med låg budget är i hög utsträckning beroende av Filminstitutet och offentliga fonder samtidigt som filmer med hög budget har en större andel utländsk/internationell finansiering. Högbudgetfilmer har även en större andel ”annat” där det bland annat ryms privat kapital, skattelättnader och investeringar från försäljningsagenter. Sammanställningen nedan visar ett genomsnitt för alla filmer under åren 2014–2023 eftersom det är ett fåtal filmer i respektive kategori varje år och en enskild film därmed skulle kunna påverka utfallet stort.

Figur 4.15 Genomsnittlig finansiering av lång svensk spelfilm med produktionsstöd från Filminstitutet, per budgetkategori 2014–2023

Källa: Filminstitutet, Filmåret *i siffror 2023*. Avser filmer med konsulent- eller marknadsstöd.
Låg budget = 0–20 miljoner, medel budget = 20–30 miljoner, hög budget = 30 miljoner eller mer.

Som tidigare nämnts ingår enbart filmer som har erhållit produktionsstöd från Filminstitutet i statistiken ovan. Det är den huvudsakliga förklaringen till att vod-tjänsters investeringar i figuren är begränsade och inte tycks ha ökat i andel under åren. De filmer som till exempel Netflix har investerat i under senare år har inte erhållit produktionsstöd från Filminstitutet och finns därmed inte med i statistiken. Man skulle alltså förenklat kunna beskriva finansieringsuppläggen som är redovisade ovan som en generell bild över hur den traditionella finansieringsmodellen ser ut. Parallellt har det vuxit fram nya modeller för finansiering av långa spelfilmer, framför allt drivet av globala strömningstjänster.

De globala strömningstjänsterna tycks ha olika strategier på den svenska filmmarknaden. Vissa har till stor del gått in i den traditionella värdekedjan genom avtal med lokala aktörer. I dessa fall är den traditionella fönsterlogiken till stora delar intakt. Som exempel kan nämnas att SF Studios och Warner Bros. Discovery nyligen slutit avtal som innebär att de lokala och internationella filmer som SF distribuerar blir tillgängliga på strömningstjänsten Max efter att filmen visats

på biograf och erbjudits som köp- och hyrfilm.[20] På liknande sätt har Prime Video slutit avtal med Nordisk Film för filmer som Nordisk Film distribuerar på den nordiska marknaden.[21]

En annan strategi är att strömningsföretaget sluter avtal direkt med en films producent med erbjudande om att fullfinansiera produktionen. Så gör till exempel Netflix ofta. Enligt uppgift till utredningen innebär dessa avtal inte sällan förhandsförsäljning av långa exklusiva licenser som i princip betyder att filmen enbart finns tillgänglig på strömningsplattformen. För producenten innebär det en betydligt enklare process för att säkra finansiering för ett filmprojekt. Denna typ av avtal innebär dock ofta att filmen inte släpps på biograf, eller att den får en mycket begränsad biografdistribution.

I förlängningen kan avtal som dessa med internationella strömningstjänster leda till minskad tillgång till svenska filmer på biografer vilket på sikt riskerar att få negativa konsekvenser för biografernas överlevnad, särskilt om avtalen gäller storbudgetfilmer och potentiella publiksuccéer. Även andra aktörer inom filmområdet i Sverige riskerar att påverkas negativt om denna finansieringsmodell blir alltför dominerande, med en svagare inhemsk filmmarknad som följd, till exempel vissa distributörer och produktionsbolag. Å andra sidan innebär fullfinansiering av filmproduktioner en större ekonomisk stabilitet för utvalda filmskapare och produktionsservicebolag samt en generell möjlighet att snabbare komma i produktion om man gör den typ av film som efterfrågas av strömningstjänsterna.

4.2.5 Producenternas intäkter

Som beskrivits ovan kan finansieringen av en film skilja sig mycket åt beroende på om den sker enligt den traditionella samproduktionsmodellen eller via huvudsaklig finansiering av en strömningstjänst. Detsamma gäller intäktsfördelningen och vem som har möjlighet att tillgodogöra sig intäkter i olika led. Producentens insats i en film består som tidigare nämnts framför allt av de egna kostnaderna och att denna insats i bästa fall kan täckas av intäkter i senare led. Eftersom samproducenter i den traditionella modellen delar på risken (och kost-

[20] ”SF Studios and Warner Bros. Discovery sign new partnership agreement”, pressmeddelande på www.press-interational.sfstudios.se (senast kontrollerad den 24 oktober 2024).
[21] ”Nordisk Film and Prime Video partner in one of the biggest movie deals ever signed in the Nordics”, pressmeddelande på www.nordiskfilm.com (senast kontrollerad den 24 oktober 2024).

naderna) tar producenten dock ofta även ut en viss garanterad kostnadstäckning redan när filmen är ”green lightad”, det vill säga vid beslut om att påbörja själva produktionen.

Det har ibland ifrågasatts – bland annat i möten utredningen har haft med branschrepresentanter – om den kostnadstäckning producenterna tar ut redan vid ”green light” är rimlig i förhållande till de ofta mer osäkra ersättningsvillkor som gäller för enskilda konstnärliga upphovspersoner som till exempel manusförfattare. När det ifrågasatts har det också framhållits att denna kostnadstäckning kan göra svenska produktionsbolag mindre engagerade i hur filmen utvecklas konstnärligt och hur den går kommersiellt eftersom en substantiell del av intäkterna hämtas hem så tidigt i processen.

För långa spelfilmer med biopremiär är biljettförsäljning på biograf annars generellt sett fortsatt den enskilt viktigaste intäktskällan, även om biobesök i många fall enbart står för en liten del av en films totala publik. Att biografen är fortsatt viktig för den totala finansieringen blir till exempel tydligt om man tittar på Filminstitutets skattningar för konsumentutgifter, där biobiljetter fortfarande står för ca 40 procent av totala utgifter för film.[22] Konsumentutgifter för film via svod-tjänster står för ungefär samma andel men dessa intäkter kan inte härledas till enskilda filmtitlar och följer därmed en annan logik.

Att en film som går upp på biograf når över ett visst antal sålda biobiljetter i Sverige är ofta helt avgörande för om investeringen når ”break even”.[23] Utöver biobiljettintäkter tillkommer inte sällan även Filminstitutets publikrelaterade efterhandsstöd, som betalas ut i relation till bruttobiljettintäkter och det intäktsberättigade kapital som ingår i filmens finansiering. Stödet syftar till att locka finansiärer att investera i filmproduktion. En film kan typiskt sett därutöver få intäkter via digitala köp/digital uthyrning (tvod). Exploatering i andra visningsfönster är ofta reglerade i licensavtal som en del av filmens finansiering och tillfaller därmed inte producenten.

För en producent som fått filmen fullfinansierad genom avtal direkt med till exempel en strömningstjänst antas både kostnadstäckning och vinst redan vara säkrad när filmen går i produktion, med få möjligheter till ytterligare intäkter för producenten när filmen är klar. De närmare förhållandena beror förstås på villkoren i avtalen, men som tidigare nämnts kan de ofta innebära att strömningstjänsten erhåller

[22] Filminstitutet, *Filmåret i siffror 2023*.
[23] Var denna gräns ligger i antal sålda biobiljetter beror förstås på hur hög filmens budget är.

exklusiva visningsrätter under en så lång period att möjligheten för producenten att exploatera filmen i andra visningsfönster i princip blir försumbar.

5 Filmpolitikens utveckling

Offentliga insatser är viktiga för filmen i Sverige, både i produktions- och visningsledet. Dessa insatser har också en lång historia, vilket fortfarande i dag präglar hur de är utformade. Denna historia återspeglas i en lång rad utredningar och översyner som bidragit till att forma dagens filmpolitik. I det följande sammanfattas vissa viktigare teman i de underlag som genom åren tagits fram på främst statlig nivå. Syftet är att tydliggöra vad som är återkommande frågor och vad som är nya frågeställningar utifrån utvecklingen på filmområdet. Avslutningsvis beskrivs även ett antal nyare rapporter som genom internationella utblickar ger ett utifrånperspektiv på den svenska filmpolitiken.

5.1 Äldre utredningar och beslut

Om man bortser från det tidiga politiska intresset för filmen i Sverige, som i princip uteslutande syftade till att hindra spridningen av vad man uppfattade som skadligt innehåll, tog den moderna filmpolitiken sin början under 1940-talet.[1] Efter flera utredningar kom filmproduktionen i Sverige att erhålla statligt stöd i början av 1950-talet och vad som kallades en ”generell restitution” av den dåvarande nöjesskatten infördes som ett sätt att återföra resurser till filmproducenterna. Perspektivet var här tydligt filmen som ”kulturindustri” och den statliga subventionen var generell och riktad mot producenterna som kollektiv oavsett filmernas kvalitet. Just detta väckte dock kritik från många filmintresserade, till exempel den för filmpolitiken sedermera så viktige Harry Schein.[2]

[1] En användbar historisk sammanfattning finns i Roger Blomgren, *Den onda, den goda och den nyttiga – kulturindustrin, filmen och regionerna* (Högskolan Väst, 2007). Se även Roger Blomgren *Staten och filmen: Svensk filmpolitik 1909–1993* (Gidlunds förlag, 1998).
[2] För perspektiv på perioden se Pelle Snickars, ”Vad är kvalitet?”, i *Citizen Schein* (2010) och Per Vesterlund, ”Därför protesterade regissörerna mot Harry Schein”, *FLM* (2022:11).

Under det senare 1950-talet tog insatserna så småningom en ny vändning och det kulturindustriella perspektivet ersattes delvis av ett som har betecknats ”cineastiskt”.[3] I både utredningar och det riksdagsbeslut från 1962 som låg till grund för skapandet av Svenska Filminstitutet och den moderna filmpolitiken var fokus tydligt kvalitetsfilmens villkor.[4] Dessutom framhölls ofta värdet just av ett från politiken autonomt och självförsörjande centralt institut.

I praktiken kom dock det stöd som sjösattes genom det första filmavtalet 1963 och fördelades av det nyinrättade Filminstitutet att bli en kompromiss: en del fördelades som automatstöd och en annan som ett jurybedömt kvalitetsstöd (i efterhand). Det ska påpekas att det vid denna tid i stort sett saknades direkta insatser över statsbudgeten och medlen huvudsakligen kom från den biografavgift som branschen gått med på att betala i stället för en nöjesskatt (med andra ord kan man se det som att staten vid denna tid satsade på filmen genom att avstå en intäkt).

Det var egentligen först på 1970-talet som staten gick in med större stöd direkt över budgeten, och då skedde det till filmkulturella insatser. Inte minst rörde detta insatser för att filmen skulle nå ut bättre lokalt och regionalt – till exempel stöd till filmklubbar och Folketshusrörelsens biografer – och på så sätt gick filmpolitiken i takt med övriga kulturpolitiska strävanden vid denna tid som starkt fokuserade på decentralisering.5 Successivt ökade sedan även skattefinansieringen av andra insatser som behandlades i filmavtalet. Denna tendens gällde för alla de filmavtal som förhandlades fram efter det första från 1963 (reviderat 1972): det vill säga avtal från 1982, 1993, 2000, 2006 och 2013.

Trots bitvis hård kritik under 1970- och 1980-talet och förslag om en samordning med det nyinrättade Kulturrådet, bestod under hela perioden också Filminstitutet som den centrala instansen.[6] Detta utmärkte förstås filmområdet jämfört med andra konst- och kulturområden; både att det fanns en dedikerad institution och att den var både partsfinansierad och till viss del också styrd genom partsrepresentation i styrelse och nämnder. I samband med att Filminstitutets rättsliga ställning förtydligades 1992 och en stiftelseurkund antogs,

[3] Beskrivningen bygger på Blomgren, *Den onda, den goda och den nyttiga*, s. 34–36.
[4] Se *Filmstöd och biografnöjesskatt: Betänkande avgivet av 1957 års filmstödutredning* (SOU 1959:2) och den senare propositionen (prop. 1962:62).
[5] Bland annat som en följd av förslag från 1968 års filmutredning, se *Samhället och filmen* (SOU 1973:53).
[6] Förslag om att föra in filmen i kulturrådet lämnades av dåtidens stora kulturutredning, se *Ny kulturpolitik* (SOU 1972:66), s. 208 och 408.

ersattes tidigare nämnder för produktionsbeslut av filmkonsulenter med tidsbegränsade uppdrag; även rollen som producent av filmer upphörde vid denna tid.[7]

Det är även värt att notera att regionala produktionscentrum, som successivt bidragit till att sprida filmproduktion till fler delar av landet, skapades under 1990-talet. Dessa hade uppstått ur ett ökat intresse på regionalt håll för filmen som uttrycksmedel, bland annat manifesterat i inventeringar av biografer och videoverkstäder för unga. Snart följdes detta även av insatser för att skapa produktionskapacitet genom det som skulle bli Film i Norrbotten och Film i Väst, som båda startade 1992. Denna utveckling följde på många sätt en paneuropeisk regionaliseringstendens och understöddes senare även av strukturfondsmedel när Sverige gick med i EU.[8]

Argumenten för offentliga insatser kom i detta sammanhang att särskilt på regional nivå förskjutas, med en starkare betoning på insatsernas bredare samhällsnytta och betydelse för sådant som tillväxt och arbetstillfällen. Såtillvida kan man säga att snävt kulturindustriella argument – filmbranschen är viktig att värna som egen näring – och cineastiska argument – filmen är viktig att värna som konstart – här kompletterades med argument om bredare samhällsnytta och dynamiska effekter.[9] Till detta ska även läggas ett tydligt fokus på värdet av att synliggöra den egna regionens kultur, ofta som del av ett transnationellt sammanhang (som Norden eller Arktis) snarare än ett nationellt.

5.2 Återkommande frågor

En genomläsning av statliga utredningar och propositioner på filmområdet sedan 1990 ger vid handen att de var och en tar upp tämligen specifika frågor om hur främst medelsfördelning vid tidpunkten bör se ut, men också att de återkommer till ett antal problemkomplex.

Genomgående kan också både utredningar och reformer som genomförts på filmområdet relateras till bredare förändringar av den medieverklighet inom vilken filmen befinner sig. Utmaningen från

[7] En stiftelseurkund upprättades av parterna som sedan ingick i 1993 års filmavtal. Se *Film- och videoavtalet och statens stöd till filmkulturell verksamhet* (prop. 1992/93:10), s. 14–15.
[8] Tomas Eskilsson, ”Att leda regionala utvecklingsprocesser”, i *Att mobilisera för regional tillväxt* (2004) och delarna om film i 1990-talets kulturutredning: *Kulturpolitikens inriktning* (SOU 1995:84).
[9] Detta är åtminstone Roger Blomgrens tolkning i *Den onda, den goda och den nyttiga*.

tv-mediet vid det förra seklets mitt ledde till halverat antal biobesök och inrättandet av den moderna filmpolitiken, introduktionen av vhs-bandspelare och andra format för filmtittande i hemmet utmanade sedan finansieringsmodellerna på nytt och ledde till omförhandlade filmavtal med nya parter och förslag om avgifter på fysisk inspelningsmedia. Därefter kom först kabel-tv (återigen föreslogs avgifter på kabelnät och betal-tv) och sedan internet med digital distribution via nätverk, vilket återigen ändrade förutsättningarna. Inledningsvis kom diskussionen av digital spridning att handla mycket om problemen med illegal fildelning, vilket tyvärr återkommit i och med att bland annat illegal ip-tv blivit ett växande fenomen. På senare år har också frågor återigen väckts om att beskatta de aktörer (bredbandsleverantörer och andra) som tjänar pengar på distribution av kulturellt innehåll, denna gång över nätet.

Alla dessa nämnda förändringar har utmanat förutsättningarna för att finansiera produktionen av svensk film. Alla genomförda filmpolitiska utredningar konstaterar också, och ofta i snarlika termer, att statliga ekonomiska insatser är ”nödvändiga för att Sverige inom sitt begränsade språkområde skall kunna upprätthålla en filmproduktion som baseras på det svenska språket och på den svenska kulturen”.[10] Redan i 1950 års filmutredning konstaterades detta om än i mindre drastiska ordalag och i denna del har bedömningen egentligen inte ändrats sedan dess.[11] När frågan summerades i en departementsskrivelse 2015 landade man i att en högkvalitativ filmproduktion i Sverige överhuvudtaget inte är möjlig utan offentligt stöd.[12] Utöver dessa allmänna konstateranden har en stor del av nästan alla tidigare utredningar upptagits av frågan om filmpolitikens finansiering och hur resurser ska tillskapas för viktiga ändamål (främst då till det dåvarande filmavtalet).

5.2.1 Värdefull film och kvalitetsbegreppet

Nära sammanhängande med frågor om statens ansvar är frågor om detta ansvar i synnerhet gäller vissa, särskilt högtstående filmiska uttryck, det vill säga frågan om kvalitet. Den ikoniska formuleringen av hur det ska förstås i filmpolitiska sammanhang, som otaliga gånger cite-

[10] *Filmproduktion och filmkulturell verksamhet i Sverige* (SOU 1991:105), s. 16.
[11] *Statligt stöd åt svensk filmproduktion* (SOU 1951:1).
[12] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 118.

rats i senare utredningar och propositioner, härrör från Harry Schein och finns som bedömningsgrund intagen i det första filmavtalet från 1963. Där talas om att en films kvalitet beror på en rad oberoende faktorer:

> […] såsom förnyelse av uttrycksmedel och formspråk, angelägenhetsgraden i filmens ärende, intensiteten eller fräschören i dess verklighetsuppfattning eller samhällskritik, graden av psykologisk insikt eller andlig nivå, lekfull fantasi eller visionär styrka, episka, dramatiska, lyriska värden, den tekniska skickligheten i manus, regi och spel samt övriga artistiska komponenter.[13]

Även om denna formulering inte längre har någon formell ställning fortsätter den uppenbarligen att inspirera. I utredningen från 1998 anses den förvisso vara för vid, men ändå en viktig riktningsmarkering.[14] Fortfarande i departementsskrivelsen från 2015 framhölls detta och även Filminstitutet har länge menat att den kan användas som utgångspunkt, då för en indelning av kvalitetsbegreppet som ofta summerats i ledorden angelägenhetsgrad, hantverksskicklighet och originalitet.[15]

5.2.2 Kultur eller näring?

Redan i det ursprungliga filmavtalet 1963 var avvägningen mellan industri- och kulturpolitik alltså central. Så har det också fortsatt och avvägningen har speglats i respektive filmavtal, liksom i de diskussioner som förts i statliga utredningar sedan 1990. Frågan om den lämpliga balansen mellan olika målsättningar och filmen som ett slags ”blandekonomiskt problem” togs till exempel upp i utredningen 1998. Där talades om betydelsen av att ”vitalisera produktionsmiljön inom svensk film” och det sades bland annat att:

> De kulturpolitiska målen, och de industripolitiska, sammanfaller inom filmpolitiken. Så har det alltid varit. Det gör filmen på många sätt unik. Konstnären och köpmannen, poeten och finansmannen, teknikern och entreprenören, alla arbetar de med samma projekt. Utan en vital filmindustrimiljö krymper konstnärens möjlighet att förverkliga sig själv, och utan konstnären ingen lönsam produkt.[16]

[13] Bland annat citerat i *Ny svensk filmpolitik* (prop. 1998/99:131), s.12, och i Snickars, ”Vad är kvalitet?”, s. 160.
[14] *Ny svensk filmpolitik* (SOU 1998:142), s. 31.
[15] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 85–86.
[16] *Ny svensk filmpolitik* (SOU 1998:142), s. 31–32.

Denna beskrivning av filmens produktionsmiljö refereras också tämligen ordagrant av regeringen i den efterföljande propositionen.[17]

När frågan summerades i den senaste större översynen 2015 ägnades balansen mellan konstnärligt och kommersiellt, kulturpolitik och näringspolitik, återigen stort utrymme, om än i mer uppdaterade ordalag. Det framhölls bland annat att många med rätta uppfattar uppdelningen i bred, kommersiell och lönsam respektive smal, konstnärlig och olönsam film som olycklig.[18] Det är alltid svårt att veta hur en film ska slå i förväg och många har höga både konstnärliga och publika ambitioner. Den viktigaste frågan är snarare hur stöd ska anpassas till det individuella projektets mål och ambitioner, framhölls det, snarare än att dela in filmer i olika fack. Vidare konstaterades en vilja att även överskrida dikotomin mellan kultur- och näringspolitik – samtidigt som det var viktigt att göra det på ett sådant sätt att filmpolitiken skulle främja konsten, kulturarvet och tillgängligheten.

5.2.3 Hur organisera kollegiala beslut?

I alla moderna utredningar har frågan om hur de filmpolitiska stödordningarna ska utformas av naturliga skäl varit central. Även om stiftelsen Svenska Filminstitutet som sådan sällan ägnats annat än flyktig uppmärksamhet, har organisationen av de stöd som fördelas varit central i flera.[19] Som konstaterades i departementsskrivelsen från 2015 kan mycket av dessa diskussioner i branschen sammanfattas på följande vis:

> Å ena sidan fanns åsikten att det är marknadens privata aktörer som genom sina finansieringsbeslut gör de bästa bedömningarna av vad som kan förväntas bli en framgångsrik film. Ett sådant synsätt talar för ett system med automatiska stödformer, dvs. statens insatser ses som schablontillägg till finansieringsbeslut fattade av marknaden. Å andra sidan fanns åsikten att det är professionellt verksamma individer i sektorn som utifrån sina egna erfarenheter och kunskaper bäst kan avgöra vad som

[17] *Ny svensk filmpolitik* (prop. 1998/99:131), s. 12.
[18] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 74–75.
[19] Stiftelsefrågan kommenteras dock tämligen utförligt i 2008 års utredning med anledning av en eventuellt helstatlig filmpolitik (SOU 2009:73, s. 19–20) och det görs även 2015 t.ex. frågan om handlingars offentlighet hos institutet (Ds 2015:31, s. 46–47). Dessutom har Statskontoret genomfört två större granskningar av Filminstitutets organisatoriska frågor: *Scener ur ett filminstitut* (2013:8) och *Från filmavtal till statlig filmpolitik: En analys av verksamheten vid Svenska Filminstitutet* (2019:9).

kan bli en framgång. Ett sådant synsätt talar för ett selektivt system med exempelvis beslutande konsulenter eller nämnder.[20]

Mer konkret har också ett antal reformer föreslagits i olika utredningar. I filmutredningen från 1991 kritiserades de dåvarande stödfördelande nämnderna för att vara konserverande och det har även sagts att det gav upphov till ett slags korporativistiskt kvoteringssystem för filmer: ”ett kollegialt kösystem där filmare med jämna mellanrum kunnat dela ut stöd till varandra”.[21] I stället föreslogs filmkonsulenter efter dansk modell som ensamma skulle föreslå för styrelsen vilka filmer som skulle få förhandsstöd.[22] Vidare föreslogs vid denna tid att institutets egen produktionsverksamhet skulle upphöra. Dessa reformer genomfördes i och med 1993 års filmavtal.

Konsulentsystemet har sedan i sin tur behandlats i flera utredningar men genomgående bedömts vara det mest lämpliga alternativet. Exempelvis landade 2008 års filmutredning i bedömningen att det fanns en bred uppslutning bakom detta system. Inte minst framhölls det att tydlighet i ansvarsfrågan talade för ett konsulentsystem.[23] I utredningar och propositioner har även själva stödordningarna på filmområdet diskuterats ur olika synvinklar. Detta kommenteras utförligare nedan (se kapitel 6).

5.2.4 Biograffönstrets särskilda betydelse

Ytterligare en återkommande fråga är biografernas betydelse. Redan finansminister Gunnar Sträng konstaterade på sin tid att biografen är en kulturell arena av särskild betydelse, värd att värna inte minst på mindre orter. I en proposition från 1957 anförde han bland annat att de ”biografföretag varom här är fråga är i allmänhet belägna på landsbygden och fyller där en inte oviktig uppgift som trivselskapande faktor”.[24]

Denna biografernas särskilda kulturella funktion, är sedan ett återkommande tema i egentligen alla filmutredningar. År 2009 talades det till exempel om ”biografbesöket som något exklusivt, något utöver den vardagliga filmkonsumtionen”, och utredningen skrev att

[20] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 75.
[21] *Ny svensk filmpolitik* (SOU 1998:142), s. 24.
[22] *Filmproduktion och filmkulturell verksamhet i Sverige* (SOU 1991:105), s. 60.
[23] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 121–122.
[24] Citerat i Blomgren, *Den onda, den goda och den nyttiga*, s. 36.

tidigare ”profetior om biografnäringens död” kanske just därför inte hade infriats, även om det var i andra visningsfönster som filmmarknaden vuxit.[25] År 2015 konstaterades återigen att biograferna har en unik betydelse för filmkonsten och som kulturella mötesplatser i hela landet samtidigt som förslagen syftade till ökad ”teknikneutralitet” i den meningen att offentligt stöd till produktion borde kunna ges oavsett i vilket visningsfönster filmerna var tänkta att göras tillgängliga.[26]

Det har i de statliga utredningarna också varit ett viktigt tema att just biograffönstret har en avgörande funktion för branschens ekonomi. Exempelvis konstaterade man senast 2015 att biograferna fortfarande, trots den snabba utvecklingen av nya visningsfönster, var den säkraste intäktskällan för en filmproduktion.[27] En särskild fråga som också fått uppmärksamhet är biografernas digitalisering. I 2008 års utredning konstaterades att denna var oundviklig och att många skulle behöva stöd för att ställa om. Ett förslag om särskilt digitaliseringsstöd, som senare blev verklighet, lämnades också.[28] I departementsskrivelsen 2015 kunde det sedan konstateras att denna process i princip nu var genomförd.[29]

5.2.5 Monopoltendenser och marknadsdominans

I utredningarna på filmområdet diskuteras återkommande ett antal problem relaterade till ägarstrukturen i den svenska filmbranschen. Inte minst rör detta frågor om vertikal integration, det vill säga att samma aktör kontrollerar verksamhet i flera av branschens led. Under 1990-talet gällde detta SF och Sandrews som både producerade film och kontrollerade visningen på olika sätt.

I 2008 års filmutredning var detta återigen en stor fråga, som blev särskilt aktuell på grund av då Bonnierägda SF:s ytterligare stärkta ställning som både producent, distributör och dominerande biografägare.[30] Detta ansågs ge en klart monopolliknande ställning på vissa delar av marknaden och innebära risker för prissättningen samt möjligheter att stänga ute konkurrenter från distribution och visning.

[25] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 55.
[26] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 5.
[27] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 37.
[28] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 16–17.
[29] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 39–40.
[30] Det handlade då bl.a. om att biografkedjan Astoria Cinemas (tidigare Sandrew Metronome) och dess nya ägare distributören Triangelfilm gått i konkurs och många salonger tagits över av SF. *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 55–68.

5.2.6 Filmområdets avgränsning

Grundläggande kriterier för vad filmpolitiken ska stödja – vad avses med långfilm? vad är svensk film? – har angetts i filmavtalen och på förordningsnivå. Samtidigt har filmområdets avgränsning upprepade gånger diskuterats i de statliga utredningarna.

Under en stor del av filmens historia var definitionen av mediet okomplicerad. Ordet ”film” kommer från fornengelskans *filmen* (”hinna”) och betydde länge fotografisk film som projicerades på biograf eller i andra visningslokaler.[31] Med televisionens ankomst under 1950-talet fick filmen en ytterligare distributionsform, men biografen var fortfarande dess primära visningsfönster. När videon lanserades under 1970-talet, och i synnerhet efter mediets i stort sett totala digitalisering i början av 2000-talet, så har själva definitionen utmanats och det är inte längre meningsfullt att med ”film” enbart mena analog film. Inte heller är biografvisning längre gångbart som avgränsning. I dag är filmer ofta inspelade, redigerade, distribuerade och konsumerade digitalt, helt utan att någon ”film” i ordets traditionella mening varit inblandad. Således är den gängse definitionen av film i dag rörliga bilder i vid mening och kan omfatta såväl spelfilm, dokumentärer och animationer (visade på biograf, tv eller strömningstjänster) som videor på till exempel Youtube eller Tiktok.

År 2009 fördes till exempel en fördjupad diskussion om vikten av att definitionen av film inte fick utesluta främjandet av nya konstnärliga uttryck och så kallad ”konvergerad media” (”cross media”) och ett nytt särskilt stöd till utveckling och nyskapande film med bland annat sådan inriktning föreslogs.[32] I filmpropositionen från 2013 konstaterade regeringen att till exempel krav på biografpremiär för långfilmer tagits bort som krav för att beviljas förhandsstöd och att det införts utvecklingsstöd till dramaserier. Detta gjorde att insatserna nu var att betrakta som mer teknikneutrala.[33]

I departementsskrivelsen 2015 refereras diskussioner om att bredda vad som är att betrakta som filmpolitikens område till rörlig bild generellt, respektive fördelarna med ett fokus på mer traditionella filmiska uttrycksformer. I förslagshänseende landade utredningen i att utvecklingsmedel bör kunna användas brett för rörlig bild, medan produktionsmedel kan behöva avgränsas även om befintliga stöd till sådant

[31] Jan Holmberg, *Slutet på filmen: O.s.v.* (2011), s. 35.
[32] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 87–90.
[33] *Bättre villkor för svensk film* (prop. 2012/13:22), s. 27 och 34.

som dramaserier var rimliga.[34] Denna diskussion om prioriteringar mellan olika former av rörlig bild har fortsatt under rubriken filmpolitik kontra audiovisuell politik (då innefattas även dramaserier och ibland även sådant som dataspel).

5.2.7 Filmarvet som organisationsfråga

Både under 1990-talet och i senare utredningar har också filmarvsfrågan tagits upp, och då primärt som en organisatorisk fråga. Mot bakgrund av förslag i en särskild statlig utredning om dokumentärfilmens kulturarv inrättades 2003 ett särskilt filmarkiv i Grängesberg med inriktning på film utanför biografrepertoaren.[35] Detta skapades inom Filminstitutet men redan 2008 års filmutredning föreslog ett överförande till Kungliga biblioteket, som då redan hade införlivat myndigheten Statens ljud- och bildarkiv och bildat en särskild avdelning för audiovisuella medier.[36] Denna överföring genomfördes också 2011.

Utöver detta har även andra samordningsfrågor diskuterats, bland annat om Filminstitutets arkiv skulle kunna införlivas i Kungliga biblioteket.[37] Även frågan om SVT:s stora filmarkiv och ett eventuellt övertagande av det av en annan offentlig institution har varit uppe till diskussion. Dessa olika idéer har dock hittills avvisats och i regeringens proposition 2013 sades bland annat i stället att fortsatt samverkan mellan Filminstitutet och Kungliga biblioteket var prioriterat när det gällde digitalisering av det audiovisuella arvet.[38] På den vägen har det sedan fortsatt (se även kapitel 9).

5.2.8 Kompetensutveckling och filmutbildningarna

I flera utredningar diskuteras de högre filmutbildningarna (numera vid Akademin Valand och Stockholms konstnärliga högskola), ofta med en viss kritisk udd. I 2008 års filmutredning refererades vad som beskrevs som en återkommande kritik och det sades att den framför allt handlade om ”brister i kontakten och kommunikationen mel-

[34] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 73–74, 87–88 och 91–97.
[35] *Bevara dokumentärfilmens kulturarv* (SOU 1999:41).
[36] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 19.
[37] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), kap. 6.
[38] *Bättre villkor för svensk film* (prop. 2012/13:22), s. 47.

lan utbildningarna och den bransch i vilken studenterna efter examen ska etablera sig".[39]

Även i departementsskrivelsen från 2015 beskrevs utbildningarna och det konstaterades bland annat att det fanns utbredda önskemål från yrkesverksamma i filmbranschen om ett ökat utbud av flexibla fortbildningar.[40] Inte minst framhölls behovet av att utbilda alla de tekniska specialister som behövs i en filmproduktion. Utredningen föreslog bland annat fortsatta diskussioner om utbildningarna mellan branschen och akademin, organiserade av Regeringskansliet, tillsammans med samtal om talangutveckling med regionala företrädare.

5.3 Utifrånperspektiv på svensk filmpolitik

Staten har i sin utredningsverksamhet och i samband med filmpolitiska beslut av naturliga skäl fokuserat på frågor som är nära kopplade till offentliga insatser. Perspektivet har ofta också varit relativt snävt nationellt och exemplen mestadels svenska. Fokuset på filmen i Sverige delas också av en rad branschrapporter som varit viktiga för den filmpolitiska diskussionen. Till exempel har organisationer som Film- och tv-producenterna tagit fram flera rapporter om situationen för svenska producenter och om filmbranschen som varit viktiga för diskussionen också av de offentliga insatserna.[41]

Det nationella fokuset har på senare år kommit att kompletteras av en lång rad statistiskt inriktade sammanställningar där olika länders filmbranscher och nationella filmpolitiska insatser jämförs med varandra. Inte minst är det organisationer på europeisk nivå som står bakom dessa, som European Audiovisual Observatory och European Film Agency Directors Association (EFAD).[42] I frågor om specifika filmpolitiska insatser har också vissa internationellt verksamma konsultbyråer kommit att få ett påtagligt inflytande över det politiska samtalet genom rapporter framtagna på uppdrag av olika intressenter, det

[39] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 82–83.
[40] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 49, 78–79 och 89.
[41] Till exempel *Filmens framtida förutsättningar – ett diskussionsunderlag* (2013), *"Hur överlever de egentligen?" Om ekonomin i svensk filmproduktion* (2014) och *Svensk filmnäring: Utveckling, utmaningar och möjligheter 2015* (2015).
[42] Se t.ex. European Audiovisual Observatory, *Yearbook 2023/2024: Key trends* (2024), som innehåller både marknadsstatisk och sammanställningar av filmpolitiska insatser.

främsta exemplet är Olsberg SPI när det gäller frågan om produktionsincitament.[43]

När det gäller filmens framtidsfrågor och de utmaningar som branschen står inför i dag har diskussionen i Sverige under senare år också kommit att kretsa kring internationella jämförelser som gjorts på uppdrag av aktörer som Göteborg Film Festival och Film i Väst Analysis. I de intervjubaserade rapporter som tagits fram inom det så kallade Nostradamus-projektet, som är knutet till Göteborg Film Festival, har den audiovisuella sektorns utvecklingsfrågor beskrivits med fokus på den nära framtiden och pågående förändringar av teknisk och kulturell art.[44] De tankar som presenteras där utgör ett viktigt underlag för de diskussioner om utmaningar som förs längre fram i detta betänkande.

Detsamma gäller de jämförande rapporter om offentlig filmfinansiering och filmpolitik i ljuset av branschens utveckling som Film i Väst Analysis har producerat.[45] Dessa innehåller också rekommendationer för beslutsfattare som kommit att fungera som inspel även till den svenska filmpolitiken. Bland annat diskuteras där frågor som utvecklingen från filmpolitik till en bredare audiovisuell politik i många europeiska länder och hur nationella filminstitut (eller motsvarande) förändrats på senare år, eller underlåtit att förändras trots att marknaden skiftat på fundamentala sätt. Ett antal återkommande teman i de olika nationella filmpolitiska insatserna urskiljs också i dessa rapporter, bland annat att de genomgående vilar på värdet av att främja konstnärliga uttryck som speglar förhållanden i det egna landet (kulturell referens till det egna territoriet), filmen som konstnärligt uttryck, mångfald ur olika aspekter, oberoende producenter, biografen som visningsfönster samt att rättigheterna till film och serier som produceras i Europa ska stanna där.[46]

[43] Olsberg SPI har t.ex. på uppdrag av Tillväxtverket och Svenska institutet nyligen gjort en internationell jämförelse av olika incitamentssystem för att dessa myndigheter ska kunna jämföra det svenska systemet med andra länders system.
[44] Rapporterna har skrivits av Johanna Koljonen i samarbete med Göteborg Film Festival, som driver projektet med Film i Väst som partner och med stöd från Nordisk Film & TV Fond, Västra Götalandsregionen och Kulturakademin. Den senaste rapporten är *Nostradamus Report: Paradox of Hope* (2024).
[45] Se Film i Väst Analysis, *Public Film Funding at a Crossroads* (2022) och *All That is Solid Melts into Air – Public Film and Audiovisual Policy and Funding at the Crossroads II* (2024). Huvudförfattare är Tomas Eskilsson.
[46] *Public Film Funding at a Crossroads*, s. 13.

5.3.1 Filmpolitiska modeller i Europa

I detta sammanhang ska det noteras att rapporter som dessa kommit att sätta den traditionella svenska filmpolitiska modellen i direkt jämförelse med andra länders modeller, vilket öppnat upp delvis nya perspektiv jämfört med många äldre utredningar. I en nyligen presenterad rapport från Film i Väst Analysis urskiljs till exempel tre typiska europeiska tankemodeller när det gäller hur filmpolitiken motiveras och organiseras, en nordisk, en fransk och en brittisk.[47]

Den nordiska modellen sätter medborgaren i centrum för de politiska insatserna: utgångspunkten är vikten av att medborgarna ges tillgång till vissa typer av film och ofta framhålls värdet av att filmen speglar erfarenheter hos olika grupper i respektive land. Politiken finansieras till övervägande del över statsbudgeten utan att kopplas till särskilda intäkter. Modellen bygger i hög utsträckning på selektiva stöd vid nationella filminstitut, som bedöms av enskilda tjänstemän (konsulenter) med tidsbegränsade mandat. Branschens välmående beaktas men är inte en fråga som placerats i första rummet; incitamentssystem som skatterabatter är mindre utvecklade än i många andra länder.

Den franska modellen kan till skillnad från detta ses som en kombination av kultur- och näringspolitik med ett starkt fokus på att främja en framgångsrik bransch. Bransch innefattar i detta sammanhang både film och dramaserier (de senare får substantiella offentliga stöd). Insatserna finansieras i hög utsträckning via punktskatter och det finns en genomgående tanke i systemet om att medel också ska kanaliseras tillbaka till aktörerna i olika led. I grunden är motivet till filmpolitik av fransk modell att värna nationell kultur (mångfald förstås alltså i internationell jämförelse, snarare än som grupprepresentation) och i centrum för insatserna står oberoende inhemska producenter. Stödsystemen är övervägande automatiska och/eller beslutas kollektivt (kommittéer).

Den brittiska modellen, slutligen, utmärks av att den i hög grad är uppbyggd kring skatterabatter och produktionsincitament. Reglerna för vad som räknas som lokalt spenderade medel är liberala och produktionerna kan få relativt hög andel finansierad. Särskilda rabatter finns numera även för oberoende producenter. I modellen står den audiovisuella sektorn (film och dramaserier) som näring i fokus, och

[47] *The Answers: Future Film and Audiovisual Policies – Revolution, Reforms or Just Let It Be*, kap. 4.

stöden har som ett primärt syfte att främja ekonomisk tillväxt. I den brittiska modellen finns relativt sett små resurser för selektiva stöd via det nationella filminstitutet, utan uppdraget för detta är snarast kompletterande med inriktning på internationell marknadsföring, talangutveckling, filmarv samt medie- och informationskunnighet.

En slutsats som Film i Väst Analysis drar av översynen av hur olika modeller utvecklats under senare år är att de i vissa fall konvergerar (till exempel när det gäller betydelsen av näringspolitiskt motiverade incitament) men allt oftare snarare divergerar allt mer när det gäller målsättningar etc.[48] I vilken mån de ökade policyskillnaderna beror på externa faktorer som demokratiutveckling och ekonomisk tillväxt, eller interna faktorer som att marknadsstörande aktörer etablerat sig i sektorn, är frågor som också diskuteras i rapporten. Film i Väst Analysis menar också att utvecklingen är ”stigberoende” på det sättet att grundläggande idéer om vad som är filmpolitikens syfte (den oberoende producenten eller medborgarens tillgång till kultur, etc.) påverkar hur modellerna kommit att utvecklas över tid.

Ur utredningens synvinkel är det viktigt att ha denna europeiska utveckling med som en fond när förändringar av det svenska systemet diskuteras. Liksom den nationella filmpolitiska historien sätter vissa ramar för vad som är både möjligt och önskvärt, gör de filmpolitiska insatserna i andra länder det. Exempelvis påverkar utbyggnaden av incitamentssystem i andra länder indirekt förutsättningarna för den svenska filmpolitiken. Vidare finns det viktiga erfarenheter att hämta från hur andra länder har valt att organisera sitt arbete när det gäller sådant som statsstöd.

[48] *The Answers*, kap. 4.

6 Filmpolitiken – styrning och organisation

Om man med filmpolitik menar alla offentliga insatser för att främja filmskapande och spridning av film i Sverige, är området omfattande och innefattar verksamhet inom både utbildnings-, kultur- och näringspolitiken. Det innefattar också viktiga insatser på både statlig, regional och kommunal nivå. Viktigare delar av allt detta kommer att beskrivas i det här och nästföljande kapitel, även om fokus i linje med vårt uppdrag genomgående är den statliga nivån. I detta kapitel beskrivs inledningsvis hur styrningen och organisationen av den statliga filmpolitiken ser ut med fokus på nationella mål och kulturpolitiskt motiverade stöd och insatser.

6.1 Nationella mål för filmpolitiken

Ursprungligen var målen för filmpolitiken formulerade i filmavtalet och framförhandlade mellan parterna. Ofta var de detaljerade. I 2013 års filmavtal angavs till exempel att parterna var överens om att målet var att svensk film skulle ha den högsta marknadsandelen i Norden för nationellt producerad film i alla visningsfönster, att stöden skulle fördelas jämnt mellan kvinnor och män, att Sverige skulle vara ledande i Europa inom såväl barn- och ungdomsfilm som dokumentärfilm och att svensk film skulle vara representerad i tävlingssektionerna på de internationella filmfestivalerna i Berlin och Cannes etc.[1]

Sedan 1990-talet har även särskilda kulturpolitiska mål för filmen fastställts av regeringen. Detta som del i en bredare övergång till ett system för mål- och resultatstyrning på kulturområdet där filmen kom att regleras i övergripande mål jämte andra sektorer. Till skillnad mot

[1] För alla tio mål se avtalets 4 §, i *Bättre villkor för svensk film* (prop. 2012/13:22), bilaga 4. Jämför även *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 20.

hur saken hanterades på andra områden bands dock inte målen med riksdagen utan redovisades enbart som bedömningar eftersom de i stället låg till grund för skrivningar i filmavtalen. Första gången filmpolitiska mål av detta slag redovisades var i 1996 års kulturproposition och de fanns även med i senare propositioner.[2]

I samband med att staten skulle lämna filmavtalsmodellen och ta ett helhetsansvar för filmpolitiken (se ovan kapitel 5) ville regeringen förtydliga filmpolitikens inriktning. Därför föreslogs bland annat nationella mål för filmpolitiken, vilka riksdagen sedermera också antog. Målen för den nationella filmpolitiken är sedan dess att:

- Utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet.
- Allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet.
- Filmarvet bevaras, används och utvecklas.
- Svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet.
- Barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.
- Jämställdhet och mångfald präglar filmområdet.
- Filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

I samband med att målen förelades riksdagen formulerade regeringen också en vision för svensk film (ej föremål för beslut i riksdagen). Visionen uttrycktes på följande sätt: ”Svensk film ska ha hög kvalitet och uppvisa sådan bredd och mångfald av berättelser att den angår alla. Svensk film ska vara ett självklart och tillgängligt val för publiken i hela landet och attraktiv internationellt.”[3] Regeringen menade att visionen skulle vara vägledande när filmpolitikens mål och ambitioner omvandlades till konkreta åtgärder och insatser.

De nationella målen på filmområdet har framför allt kommit att prägla det arbete som bedrivs vid Stiftelsen Svenska Filminstitutet.

[2] Se *Kulturpolitik* (prop. 1996/97:3) och *Fokus på film* (prop. 2005/06:3).
[3] *Mer film till fler* (prop. 2015/16:132) s. 19–20.

Det tar sig bland annat uttryck i att stiftelsen i dag, i den årliga resultatredovisningen, redovisar sin verksamhet mot målen.

6.2 Svenska Filminstitutet

Stiftelsen Svenska Filminstitutets tillblivelse har kort beskrivits ovan (se kapitel 5) och ska inte behandlas vidare här. Det kan konstateras att stiftelsen i dag verkar inom ramen för den stiftelseurkund som ursprungligen fastställdes 1992 och reviderades 1999. Där anges att stiftelsens syfte är att främja värdefull svensk filmproduktion, spridning och visning av värdefull film och bevarandet av filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse samt att verka för internationellt samarbete i dessa avseenden.[4]

Stiftelsens förmögenhet består huvudsakligen av de fastigheter man äger, i första hand Filmhuset på Gärdet i Stockholm. Filmhuset är en byggnad som är ett fastighetstillbehör till fastigheten, till vilken Filminstitutet innehar tomträtt. Filminstitutet äger även en fastighet i Rotebro i Sollentuna kommun samt ett nitratfilmsmagasin i Grängesberg i Ludvika kommun (tomten ägs av privat markägare). I samband med den helstatliga filmpolitikens införande gjordes bedömningen att stiftelseformen för Svenska Filminstitutet inte var avhängig filmavtalet och att verksamheten kunde fortsätta att bedrivas i stiftelseform även om avtalet upphörde att gälla.[5]

Regeringen utser alla ledamöter i styrelsen – under filmavtalstiden nominerades vissa av branschen – och bestämmer vem som ska vara ordförande.[6] Styrelsen utser i sin tur en verkställande direktör som handhar den löpande förvaltningen. Efter att filmavtalet upphörde gav regeringen stiftelsen i uppdrag att organisera branschråd som en form av inflytandestruktur. Det finns i dag fyra sådana: rådet för filmarvsfrågor, rådet för utveckling och produktion, rådet för spridning och visning samt rådet för filmpedagogiska frågor. Dessa råd an-

[4] ”Stiftelseförordnande för Stiftelsen Svenska Filminstitutet” (1999). För bedömningen att det är denna som är gällande stiftelseurkund se Katarina Olsson, *Stiftelserna inom kulturområdet: En utredning av stiftelsernas rättsliga status* (2019), s. 84–87.

[5] Se promemorian från Setterwalls Advokatbyrå, ”Frågor kring en eventuell ’myndifiering’ av Svenska Filminstitutet” (12 augusti 2015).

[6] För en diskussion av denna förändrade styrning se Statskontorets rapport *Från filmavtal till statlig filmpolitik: En analys av verksamheten vid Svenska Filminstitutet* (2019), kap. 3. Att regeringen utser ledamöter och bestämmer vem som ska vara ordförande framgår av stiftelseförordnandet.

vänds för att få in synpunkter på verksamheten men har ingen beslutande roll.

Filminstitutet är organiserat på så sätt att det till vd finns knutet enheter för kommunikation, informationsförvaltning/registratur, ekonomi och analys, fastighet och IT samt HR och juridik. Det finns också två stora samlade avdelningar: avdelningen för filmstöd respektive avdelningen för filmarv. I filmarvsavdelningen ingår enheterna filmarkivet, digitalisering, cinemateket och biblioteket. I filmstödsavdelningen ingår internationella enheten, enheten för distribution och visning samt produktionsstödsenheten. Till detta ska även läggas en desk för Kreativa Europa som hör till filmstödsavdelningen.

Att Filminstitutet är en stiftelse innebär att institutionen har en särskild sorts självständighet gentemot regeringen trots att verksamheten nästan uteslutande finansieras med anslag. Regeringen styr inte hur Filminstitutet ska arbeta eller vara organiserat på samma sätt som när det gäller en myndighet med en instruktion som regeringen kan ändra. Inte heller får stiftelsen något regleringsbrev med ett årligt uppdrag på samma sätt som myndigheter. I stället styrs Filminstitutets verksamhet, förutom genom utnämningar, av ett årligt riktlinjebeslut från regeringen, där uppdrag som är knutna till de medel som stiftelsen tilldelas formuleras. Det vill säga, regeringen styr på detta sätt hur pengarna ska användas men inte själva stiftelsen som organisation.

Anslaget till Filminstitutet fördelas av formella skäl via Kammarkollegiet och ligger på två separata anslagsposter: statsbidrag till film och övriga filmkulturella verksamheter (anslag 10:1, anslagspost 1 och 2). Filminstitutet ingår inte i det system för automatisk pris- och löneomräkning som (minus ett produktivitetsavdrag) annars är tänkt att kompensera för kostnadsökningar i statlig verksamhet. Det totala grundanslaget har sedan 2017 – då den helstatliga filmpolitiken infördes – i princip varit oförändrat och legat på ca 550 miljoner kr per år. Inom ramen för detta har anslagsposten för statsbidrag till film varit oförändrad sedan dess men anslagsposten för övriga filmkulturella verksamheter har inte förändrats sedan 2006.[7] Under pandemin tillfördes filmområdet dock omfattande statligt stöd utöver dessa grundanslag (se kapitel 7).

[7] Jämför budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1), s. 138 och budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1), s. 120.

6.3 Statsbidrag till film

Centralt för Svenska Filminstitutets verksamhet är det regelverk för stöd till filmområdet som anges i förordningen (2016:989) om statsbidrag till film. Med utgångspunkt i denna förordning har stiftelsen utformat ett mer detaljerat system av stöd till utveckling, produktion, spridning och visning av film samt sådant som filmpedagogik. Dessa stöd och exempel på hur de har fördelats under de senaste åren beskrivs kort i det följande.

6.3.1 Utveckling och produktion

Statsbidrag till produktion får i förordningen (2016:989) om statsbidrag till film lämnas för produktion av svensk film, i olika tekniker och för olika visningsfönster. Svensk film definieras som film som har en svensk producent och där den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse eller, om filmen inte har en svensk producent, uppfyller de krav som framgår av den europeiska konventionen av den 2 oktober 1992 för samproduktion av filmverk.[8]

I förordningen sägs inget i sak om hur begreppet film ska förstås, annat än att det kan avse lång spelfilm, kortfilm, dokumentärfilm och barn- och ungdomsfilm. Statsbidrag får i begränsad omfattning även lämnas för att producera serier. Med serier avses en produktion i minst två avsitt, i första hand avsedd för spridning via tv eller digital visningstjänst. Stöd får endast lämnas till en producent som har film- och tvproduktion som sin huvudsakliga verksamhet, det vill säga det behöver handla om professionell verksamhet.

Produktionsstöd ska enligt förordningen i första hand lämnas innan en film färdigställs utifrån kvalitativa kriterier.[9] Statsbidrag ska i andra hand lämnas efter att filmen färdigställts baserat på en films framgångar. Av förordningen framgår också bland annat att Filminstitutet ska ge den som söker produktionsstöd möjlighet till en andra kvalitativ bedömning av sin ansökan.

[8] Hänvisningen till konventionen möjliggör med andra ord stöd till europeiska samproduktioner även om de enligt övriga kriterier inte skulle vara att betrakta som en svensk film. Se Europeisk konvention om samproduktion av filmverk (SÖ 1993:31). Europarådets konvention reviderades 2017.

[9] Till detta är även knutet ett krav om att producenten ska redovisa en plan för hur filmen långsiktigt ska tillgängliggöras för allmänheten och för personer med olika funktionsförmågor. För att få statsbidrag krävs även att filmen kan visas med svensk text. Undantag från kravet på plan för spridning får göras för oetablerade filmskapare, främst när det gäller statsbidrag till kortfilm.

Utvecklingsstöd får utöver vad som gäller för produktionsstöd även gå till nyskapande projekt inom området rörlig bild som inte är att betrakta som film eller serier. Tre olika sorters statsbidrag för utveckling får fördelas enligt förordningen: 1) stöd för utveckling av enskilda projekt inom film, serier eller rörlig bild, 2) kontinuitetsstöd för att stärka producenter, och 3) kompetensstöd för att stärka utvecklingen av konstnärskap och yrkeskompetenser hos producenter eller professionellt verksamma som arbetar med film- och tv-produktion.

För just kontinuitetsstödet finns i förordningen vissa särskilda villkor angivna. De producenter som får stöd ska ha film- och tv-produktion som sin huvudsakliga verksamhet och uppvisa en väl utarbetad och långsiktig plan för såväl produktionsverksamhet som bolagets generella utveckling. Vid prövning av ansökan ska producentens förmåga att förnya och utveckla projekt med hög kvalitet samt tidigare framgångar ur ett brett perspektiv beaktas. För utvecklingsstöd av enskilda projekt och kompetensstöd är mottagarkretsen något bredare. Förutom producenter får stöd fördelas till andra professionellt verksamma personer som arbetar med film- och tv-produktion. Det kan till exempel vara manusförfattare eller regissörer.

Ovanstående är egentligen det som sägs om produktions- och utvecklingsstödets utformning på förordningsnivå och utifrån det har Filminstitutet, som kommer beskrivas utförligare nedan, fattat egna beslut om hur fördelningen ska organiseras och vilka statsbidrag som ska lysas ut. Vilka dessa är har också, som kommer att exemplifieras nedan, förändrats en del över tid.

I syfte att precisera både vilka stöd som ska finnas och vilka kriterier som ska gälla vid fördelningen har Filminstitutet beslutat om egna riktlinjer i olika former. Till nyligen fanns villkor för produktions- och utvecklingsstöden dels sammanfattade i Filminstitutets pm ”Bestämmelser för produktionsstöd från och med 2017-01-01”, dels i dokumentet ”Stödordning för utveckling och produktion 2018”. Den senare promemorian hänvisade även till fyra särskilda handlingsplaner – för ny svensk lång spelfilm, ny svensk kortfilm, ny svensk film för barn och unga, samt ny svensk dokumentärfilm. Alla dessa dokument länkades det till på webbplatsen och mål för de olika stöden uppställdes både i dessa dokument, i utlysningstexter till enskilda stöd på webbplatsen och i ”Mål för svensk film”, en strategisk vision som

Filminstitutet tagit fram på eget initiativ och som flera utlysningar uttryckligen hänvisar till.[10]

Filminstitutet uppger att man vid bedömningen av samtliga stöd sedan hösten 2024 inte längre utgår från dessa generella dokument, utan i stället från de filmpolitiska målen och riktlinjer som framgår av respektive stöd. Årliga prioriteringar utgår från Filminstitutets strategiska verksamhetsplan. De generella styrdokument (visioner, bestämmelser, handlingsplaner etc.) som tidigare funnits knutet till stödfördelningen är därmed inte längre gällande.

Utvecklingsstöd

Med utgångspunkt i bestämmelserna i förordningen fördelar Filminstitutet *stöd till utveckling av filmprojekt*. Syftet med stödet är, enligt Filminstitutet, att identifiera projekt som lever upp till målen för svensk film och genom stödet ge utrymme för den sökande att stärka projektets möjligheter att utvecklas och förverkligas.

För att beviljas utvecklingsstöd krävs en svensk producent eller professionellt verksamma personer som arbetar med film- och tv-produktion. Utvecklingsstöd för lång spelfilm (över 60 minuter) kan sökas i flera steg. Utvecklingsstöd upp till 200 000 kr för lång spelfilm kan sökas utan producent direkt av etablerade manusförfattare eller regissörer. Stöd över 200 000 kr kan enbart sökas av etablerade producenter ihop med manusförfattare/regissör (dessa behöver då inte själva vara etablerade). Samma regler gäller från och med 1 januari 2025 för lång dokumentärfilm.

Med etablerad producent avses i dessa sammanhang sådan fysisk person som har producerat antingen minst två långa spelfilmer eller en lång spelfilm och en dramaserie. Med etablerad dokumentärfilmsproducent avses fysisk person som ska ha producerat minst två väl genomförda och konstnärligt intressanta dokumentärfilmer. Produktionerna ska ha genomförts utan anmärkning av teknisk eller ekonomisk art. Dessutom ska en etablerad producent vara professionellt verksam i film- och tv-branschen och vara knuten till ett produktionsbolag som har film- och tv-produktion som sin huvudsakliga verk-

[10] Vidare anges vissa villkor av mer administrativ karaktär i promemorian ”Generella villkor för stöd till film”.

samhet. Bolaget ska ha en väl utvecklad produktionsverksamhet för regelmässig film- eller tv-produktion.

För barnfilm, talangprogrammet *Moving Sweden* (lång spelfilm), kortfilm och korta dokumentärer gäller delvis andra regler. För att kunna söka dessa stöd är kraven lägre. För att söka stöd för produktion av kortfilm krävs att både producent och regissör ska ha gjort minst två väl genomförda kortfilmer.

Varje filmkonsulent tilldelas årligen en av styrelsen fastställd budget för utvecklings- och produktionsstöd. Hur stor andel av budgeten som används till utvecklingsstöd beslutar varje konsulent om. Konsulenten har rätt att självständigt besluta om utvecklingsstöd upp till 500 000 kr. Stöd över den nivån ska godkännas av enhetschefen för produktionsstöd eller av vd.

År 2023 beviljades hela 262 filmprojekt utvecklingsstöd, varav lång spelfilm stod för det högsta antalet med 167 beviljade. Totalt fördelades 2023 ca 57 miljoner kr i utvecklingsstöd.

Nivån på utvecklingsstödet är dock i viss mån en bokföringsfråga eftersom om en film som fått utvecklingsstöd senare beviljas produktionsstöd ingår utvecklingsstödet där (det vill säga det räknas av beviljat produktionsstöd). Det bör i sammanhanget noteras att storleksförhållandet mellan utvecklingsstöd och produktionsstöd skiljer sig avsevärt beroende på om det är en spelfilm eller en dokumentärfilm. För dokumentärfilm står utvecklingsstöd för över hälften av det totala stödet från Filminstitutet, och utvecklingen av ett specifikt dokumentärfilmprojekt kan i många fall ses som en del av själva produktionen av filmen. För en lång spelfilm som beviljas både utvecklingsstöd och produktionsstöd står utvecklingsstöd i allmänhet för en mindre del av stöden till filmen.

Utvecklingsstöd baserat på tidigare film

Utöver det vanliga utvecklingsstödet hade Filminstitutet även under en kortare period ett särskilt *stöd till utveckling av filmprojekt baserat på kvalitetsresultat*, som kan betraktas som ett efterhandsstöd. Stödet innebar att utvecklingsmedel fördelades baserat på framgången för en tidigare film, kallad stödgrundande film. Detta stöd avskaffades den 1 januari 2025. En stödgrundande film skulle, för att kunna ligga till grund för ansökan, ha deltagit eller vunnit pris vid vissa utpekade film-

festivaler eller varit nominerad till antingen Guldbaggen, European Film Award eller Oscar.

Ett beviljat utvecklingsstöd av detta slag fördelades jämnt i tre delar till en spelfilms huvudfunktioner, producent, regissör och manusförfattare, eller motsvarande vad gäller dokumentärfilm. Stödet skulle användas till att utveckla kommande filmprojekt och tilldelas respektive huvudfunktion individuellt. Stödet fördelades enligt vissa fasta nivåer. För lång spelfilm och dokumentärfilm gavs 600 000 kr fördelat på producent, regissör och manusförfattare eller motsvarande. För kortfilm gavs 150 000 kr fördelat på huvudfunktionerna. Under 2024 uppgick stöd till utveckling av filmprojekt baserat på kvalitetsresultat till 4,8 miljoner kr.

Kontinuitetsstöd

Filminstitutet fördelar utifrån förordningen om statsbidrag till film särskilda så kallade slate-stöd, alltså stöd som avser utvecklingen av en uppsättning projekt snarare än en enskild film. Ett liknande stöd under filmavtalsperioden benämndes stöd till oberoende producenter men numera kallas stödet *stöd till utveckling – slate för produktionsbolag (*namnbyte av stödet från *stöd till kontinuitet – produktionsbolag* i maj 2024), mottagarna är dock i hög utsträckning desamma. Detta stöd kan sökas av svenska produktionsbolag som har haft film- och dramaserieproduktion som sin huvudsakliga verksamhet de senaste sex åren. Max 400 000 kr beviljas bolag med en omsättning mellan två och åtta miljoner kr i genomsnitt under föregående tre år och max 700 000 kr beviljas bolag med en medelomsättning över åtta miljoner kr.

Produktionsbolagen får under eget ansvar, men inom vissa ramar, nyttja beviljat belopp till både utveckling av långfilmsprojekt, bolagsutveckling och för administration. I september 2024 beviljades 24 svenska produktionsbolag stöd på mellan 400 000 och 700 000 kr. Totalt 14 miljoner kr fördelades.

Slate-stöd för enskilda

Till nyligen fördelade Filminstitutet även ett stöd till *utveckling* av *slate – enskild person*. Detta stöd avskaffades den 1 januari 2025. Syftet med stödet var att stärka den svenska filmen, och bidra till Film-

institutets mål för svensk film genom att möjliggöra för enskilda svenska upphovspersoner att pröva idéer i ett tidigt skede. Stöd kunde sökas för en slate av två till fem projektidéer i långfilmsformat (minst 60 minuter) i ett tidigt utvecklingsskede. Projekten skulle inte ha beviljats utvecklingsstöd av konsulent. Slaten kunde bestå av en mix av dokumentär- och spelfilmsidéer och digitalt berättande i en vidare mening. Stödet för hela slaten kunde beviljas till ett maxbelopp om totalt 200 000 kr för arbete under en period av max sex månader. Ytterligare 150 000 kr kunde sökas för utveckling av en av idéerna.

Stödet kunde sökas av etablerade svenska manusförfattare och regissörer samt producenter i rollen som upphovsperson. Med etablerad regissör avsågs en regissör som regisserat två verk som fått distribution. Med etablerad manusförfattare avsågs en manusförfattare som fått två verk producerade. Med etablerad producent avsågs en producent som producerat minst två långfilmer eller en långfilm och en dramaserie.

Kompetensstöd

Filminstitutet har, i anslutning till bestämmelserna om kompetensstöd i förordningen om statsbidrag till film, ett särskilt *stöd till ökad kompetens inom utveckling och produktion*. Stödet kan i första hand sökas av etablerade och aktiva regissörer, manusförfattare och producenter samt A-funktioner och produktionsbolag. Enskilda personer kan söka stöd för att delta i en kurs, seminarium, master class, lab och liknande kompetenshöjning. Bolag och organisationer kan söka för branschnära insatser som arrangemang av kurser, produktionsforum, marknader, pris eller liknande. År 2023 fördelades knappt 850 000 kr i stöd till ökad kompetens.

Produktionsstöd

Utifrån bestämmelserna i förordningen om att produktionsstöd får lämnas innan en film färdigställs utifrån kvalitativa kriterier fördelar Filminstitutet statsbidrag för produktion av svensk film inom områdena lång spelfilm, kortfilm, dokumentärfilm och barn- och ungdomsfilm. Enligt Filminstitutets egen formulering är *produktionsstödets* syfte att genom svensk filmproduktion få fram en bred repertoar av

svensk film inom alla genrer med hög kvalitet, attraktionskraft och relevans för publiken.[11]

När det gäller vem som kan beviljas produktionsstöd gäller till stor del samma kriterier som för utvecklingsstödet även om mottagaren i detta fall måste vara en etablerad producent (stöd kan inte fördelas till manusförfattare eller regissör på egen hand). Därutöver har Filminstitutet även som kriterium att den som erhåller produktionsstöd alltid ska tillämpa gällande kollektivavtal vid engagemang av medverkande. Stödet fördelas utifrån en bedömning av 1) filmens originalitet, hantverksskicklighet och angelägenhet, 2) projektets möjlighet att nå en publik i hela landet, 3) konstellationen regi, manus och producent, 4) förutsättningar för genomförande, 5) huruvida filmen bidrar till en bred repertoar, samt 6) möjligheten att nå ut internationellt.

Filminstitutet lyfter i utlysningen även särskilt fram att i enlighet med regeringens mål för den nationella filmpolitiken ska filmområdet präglas av jämställdhet och mångfald. Med mångfald menas, enligt Filminstitutet, att summan av alla stöd ska gå till berättelser med olika perspektiv och uttryck samt en mångfald av röster, både framför och bakom kameran. Stöden ska fördelas 50/50 mellan könen över tid.

Ansökan om produktionsstöd bedöms av en av Filminstitutets konsulenter även om det är vd som fattar beslut på rekommendation från konsulenten. Filmkonsulenten kan utfärda ett tidsbegränsat Letter of Commitment (LoC) innebärande en avsikt att till vd föreslå ett produktionsstöd under förutsättning att övrig finansiering faller på plats. Efter beslut skickas ett beslutsmeddelande till producenten där bland annat stödets storlek och sista dag för undertecknande av samproduktionsavtal anges. När det är nödvändigt ska även en så kallad färdigställandegaranti (”completion bond”) tecknas hos ett bolag som Filminstitutet godkänner. I filmens huvudtext ska anges att filmen producerats med produktionsstöd från Filminstitutet, filmkonsulent NN.

År 2023 fördelades total ca 192 miljoner kr i produktionsstöd (inklusive marknadsstöd på 28 miljoner kr). Av detta avsåg merparten, ca 117 miljoner kr, lång spelfilm, 18 miljoner dokumentärer, 10 miljoner kortfilm och nya format samt 19 miljoner internationella samproduktioner där Sverige är minoritetsland. Detta år beviljades stöd för totalt 92 filmer, varav 28 internationella samproduktioner med

[11] Referat från https://www.filminstitutet.se/sv/sok-stod/produktionsstod/ (senast kontrollerad 13 januari 2025).

Sverige som minoritetsland. Totalt 13 långa spelfilmer, 18 långa dokumentärer, 24 korta spelfilmer, och 9 korta dokumentärer beviljades produktionsstöd (inklusive marknadsstöd). Lång spelfilm fick i genomsnitt 7,4 miljoner i produktionsstöd 2023. Motsvarande för lång dokumentärfilm var 1,8 miljoner kr.

Marknadsstöd

Utöver det konsulentbedömda produktionsstödet hade Filminstitutet tills nyligen även ett produktionsstöd som fördelades av en kommitté med särskild hänsyn till filmers publikpotential. Detta stöd benämndes när det infördes först automatstöd men på senare år har det kallats *marknadsstöd*. Marknadsstödet avskaffades från och med den 1 januari 2025 och medlen överfördes till konsulenternas budget.

Marknadsstödet skulle enligt Filminstitutets riktlinjer gå till filmer av hög kvalitet med stark publikpotential och stor förankring på den nationella marknaden. Till dessa filmer med en stark publikpotential kunde stöd utgå med högst 30 procent av budgeten för filmer med en minimibudget på 20 miljoner kr (för dokumentärfilm minst 6 miljoner kr). Ansökan bedömdes av en bedömningskommitté bestående av filmkonsulent, lanseringskonsulent och fyra externa personer verksamma inom filmbranschen.

År 2023 uppgick marknadsstödet till 28 miljoner kr (även inräknat i redovisningen av produktionsstödet ovan) och följande filmer beviljades stöd: *Jönssonligan kommer tillbaka*, *Kungen*, *LasseMajas detektivbyrå och maskoten som försvann* samt *SuperCharlie Begins*. Värt att notera är att en av filmerna som fick marknadsstöd också fick produktionsstöd från en konsulent och de andra projekten hade tidigare fått utvecklingsstöd från konsulent som inte räknas av marknadsstödet.

Publikrelaterat stöd

Filminstitutet fördelar även sedan lång tid tillbaka ett *publikrelaterat stöd* (PRS) till svenska långfilmer i efterhand. Stödet baseras på filmens bruttobiljettintäkter vid öppna visningar på svenska biografer under sex månader efter premiär. Bruttobiljettintäkterna måste vara högre än 3,5 miljoner kr för att filmen ska få ta del av det publikrelaterade

stödet. För film som vänder sig till barn och unga måste bruttobiljettintäkterna vara högre än 1 miljon kr för att filmen ska få ta del av det publikrelaterade stödet. Barnfilm som visas på matinétid är undantagen även från det villkoret och stödet utgår följaktligen från första kronan i biografkassan. För dokumentärfilm måste bruttobiljettintäkterna vara högre än 500 000 kr för att filmen ska få ta del av det publikrelaterade stödet.

Utbetalning av PRS avbryts när ett belopp motsvarande 65 procent av det som Filminstitutet klassificerar som PRS-grundande kapital har uppnåtts. Maximalt belopp per film har oavsett detta länge varit 9 miljoner kr, vilket den 1 januari 2025 höjdes till 12 miljoner kr. PRS-grundande kapital klassificeras i dessa sammanhang som det intäktsberättigade privatkapital från svenska finansiärer som ingår i filmens finansiering. Som svenskt privatkapital räknas samproduktionsinsatser från produktionsbolag, distributörer, tv-bolag (inkl. SVT) och andra privata investerare. Finansiering i form av förförsäljningar (licenser) och distributionsförskott (MG) räknas som svenskt privatkapital även då försäljningen sker till utlandet. Insatser från regionala produktionscentrum räknas inte som svenskt privatkapital.

För 2023 beviljades totalt 16 filmer PRS, fem filmer erhöll maxtaket på nio miljoner och lägst erhöll en dokumentär där stödet uppgick till knappt 83 000 kr.[12] Totalt fördelade Filminstitutet ca 78 miljoner kr i PRS under 2023. Den årliga budgeten för stödet höjdes från 80 miljoner kr till 90 miljoner kr den 1 januari 2025 i samband med att maxbeloppet också höjdes.

Internationella samproduktioner

Enligt förordningen om statsbidrag till film får Filminstitutet även lämna produktionsstöd för internationell samproduktion, där huvudproducenten inte är svensk, i syfte att stärka samarbetet mellan utländska och svenska producenter och öka möjligheterna till internationell finansiering.

Med stöd i förordningen fördelar Filminstitutet *stöd till produktion av filmprojekt – internationell samproduktion*. Under 2023 beviljades 16 långa spelfilmer, sex långa dokumentärer och sex kortfilmer

[12] De filmer som fick beviljat maxbelopp var *Håkan Bråkan*, *Karl-Bertil Jonssons julafton*, *Länge leve bonusfamiljen*, *Mamma Mu hittar hem* samt *Triangle of Sadness*.

sådant produktionsstöd. Totalt fördelades drygt 19 miljoner kr i produktionsstöd till internationella samproduktioner med Sverige som minoritetsland.

6.3.2 Stöd till spridning och visning

Av förordningen om statsbidrag till film framgår att Filminstitutet får lämna stöd till spridning och visning av film. Statsbidrag får bland annat lämnas för att sprida och visa svensk film i alla visningsfönster i hela landet, svensk film utomlands och utländsk film i Sverige, samt stärka biografverksamhet i hela landet. Vidare finns bestämmelser om att statsbidrag får lämnas för att öka tillgängligheten till svensk film för personer som är synskadade, döva, hörselskadade eller för personer med lässvårigheter, öka tillgängligheten till film på de nationella minoritetsspråken, texta svensk film till språk som talas av nyanlända invandrare, och texta svensk film som inte har tagit emot produktionsstöd till svenska.

Dessa statsbidrag får, generellt sett, lämnas till både producent, distributör, biografägare, visningsorganisation, festivalarrangör eller annan aktör som sprider och visar film offentligt. Statsbidrag för att stärka biografverksamhet får dock enbart lämnas till biografägare eller sammanslutning av biografägare. Vid beslut om statsbidrag till biografer ska behoven hos biografer på landsbygden och i mindre och medelstora orter samt biografer som kompletterar övriga biografers utbud särskilt beaktas. Det nämns också att en ideell organisation som får statsbidrag i form av verksamhetsbidrag enligt dessa bestämmelser ska vara demokratiskt uppbyggd och i sin verksamhet respektera demokratins idéer, inklusive jämställdhet och förbud mot diskriminering.

Med stöd i dessa bestämmelser har Filminstitutet inrättat flera olika stöd. Dessa beskrivs i det följande uppdelat på stöd till specifika aktörer inom distribution och visning, med biografstöd redovisade för sig, samt stöd som främst kan sökas för att främja enskilda filmer.

Stöd till aktörer inom distribution och visning

För att främja film i olika visningsfönster och öka möjligheten till en bred och varierad filmrepertoar som kan nå en publik i hela landet, har Filminstitutet inrättat vad man kallar ett *årligt stöd till etablerade dis-*

tributörer, filmfestivaler och plattformar för visning av värdefull film. Stödet uppgick 2023 till totalt ca 23 miljoner kr och fördelades främst till distributörer och filmfestivaler. Mest fick aktörer som Folkets Bio (2,8 miljoner kr), Göteborgs filmfestival (2,7 miljoner kr), Tri Art Film (2,6 miljoner kr), Nonstop Entertainment, Stockholm Filmfestival och Sveriges Förenade Filmstudios (alla 1,8 miljoner kr). I den nedre delen av skalan återfanns mindre aktörer som Finlandsinstitutet (100 000 kr), Asiatiska Filmfestivalen (125 000), Nordisk Panorama (200 000 kr) och CinemAfrica (250 000 kr). Det årliga stödet utgick i januari 2025 och ersattes av separata *distributionsstöd*, *stöd till filmfestivaler och visningsarrangemang*, samt *stöd till streamingplattformar*. Riktlinjerna anpassades efter de olika branschdelarnas verksamhet med inriktning på publikarbete.

Filminstitutet har också inrättat ett årligt *stöd till etablerade medlemsorganisationer för biografer*. Stödet riktas till organisationer som arbetar med utveckling av biografverksamhet i hela landet. Stödet uppgick 2023 till totalt 7,3 miljoner kr varav ca hälften gick till Folkets Hus och Parker (beviljat stöd på 3,35 miljoner kr). I övrigt fördelades resurserna till Biografcentralen Våra Gårdar, Riksföreningen Folkets Bio och Bygdegårdarnas Riksförbund.

Filminstitutet har även ett separat *stöd till spridning och visning av film för barn och ungdom på de nationella minoritetsspråken* (ca 0,3 miljoner kr per år). Stödet kan sökas av producent, distributör, biografägare, visningsorganisation, festivalarrangör eller annan aktör som sprider och visar film offentligt.

Till detta ska läggas ett särskilt *stöd till ökad tillgänglighet inom spridning och visning* (drygt en miljon kr år 2023). Som nämndes ovan får Filminstitutet enligt förordningen om statsbidrag till film lämna stöd för att öka tillgängligheten till svensk film för personer som är synskadade, döva, hörselskadade eller för personer med lässvårigheter. Det har gjorts framför allt genom stöd till syntolkning av filmer, men även genom bidrag till två företag som utvecklat olika syntolkningsappar, Voice Vision respektive MovieTalk. Införandet av just stödet till apparna har sin bakgrund i ett uppdrag från regeringen 2011 till Filminstitutet och Post- och telestyrelsen om att ta fram en teknisk helhetslösning som gör det möjligt för personer med synnedsättningar och läs- och skrivsvårigheter att ta del av film på biograf (Tillgänglig Bio).

Särskilt om stöd till biografer

För att stödja biografledet har Filminstitutet inrättat flera andra stöd utöver det till medlemsorganisationer. Mest omfattande är *stödet till biografägare för visning av ny värdefull långfilm* som från januari 2025 bytte namn till *stöd till visning av svensk film och komplementfilm på biograf.* Namnbytet innebar även förenklingar av regelverket för komplementfilm. Stödet kan sökas av biografägare registrerade hos Filmägarnas kontrollbyrå som haft visningar under föregående år. Biografen ska antingen ligga på en ort med upp till 25 000 invånare eller uppfylla definitionen för en komplementbiograf. Komplementbiografer är biografer vars repertoar till minst 60 procent består av ett utbud vilket, enligt de uppdaterade riktlinjer som gäller från den 1 januari 2025, består av långfilmer med annat huvudproduktionsland än USA eller Storbritannien.

Alla biografer kan söka och vara berättigade till stöd om det är den enda biografen på orten eller om den uppfyller andra krav på verksamheten som gynnar lokalinvånarnas tillgång till film på biograf. Exempel på dessa krav är regelbundna skolbiovisningar i samarbete med kommun och samarbete kring filmvisningar med andra kulturaktörer, till exempel filmstudioföreningar och filmfestivaler, samt om det finns ett ekonomiskt behov av stöd för att kunna upprätthålla biografverksamhet. Bedömning av biografens ekonomiska behov görs utifrån bland annat föregående års omsättning, intäkter från biljettförsäljning och andra förutsättningar som lokalhyra. En bedömning av biografens verksamhet görs utifrån föregående års filmutbud av öppna visningar, antal skolbioföreställningar, filmstudioverksamhet och liknande.

År 2023 uppgick stödet totalt till ca 18 miljoner kr och fördelades till hela 279 biografer; dock till väsentligt färre ägare eftersom vissa äger flera biografer. De summor som fördelades sträcker sig från små belopp, till exempel fick ett femtiotal mindre biografer bidrag på under 10 000 kr, till stöd på ett eller ett par hundra tusen kr. Knappt 20 biografer fick stöd på mellan 200 000 och drygt 800 000 kr. Dessa större stöd fördelades 2023 till biografer som Capitol, Hagabion och Roy i Göteborg, Kino i Lund, Panora och Spegeln i Malmö, Elektra i Västerås, Folkets Bio i Umeå, Folkets hus i Lidköping, Fyris i Uppsala, Biostaden i Värnamo, Biostaden i Visby, Biostaden i Västervik samt Victoria och Zita i Stockholm.

Det genomsnittliga stödet per biograf inom ramen för denna stödordning kan knappast betraktas som högt – ungefär 65 000 kr 2023 – men däremot innebär ordningen att vissa ägare som innehar flera biografer kan få en relativt substantiell subvention totalt sett. Det gäller framför allt bolag som Svenska Bio och Eurostar som driver flera biografer på mindre orter eller komplementbiografer i större städer. Det är även värt att notera att många av de biografer som får stöd annars drivs i ideell form, av folketshusföreningar eller inom ramen för Folkets Bio.

Som komplement till dessa verksamhetsstöd till biografägare och till nationella medlemsorganisationer har Filminstitutet även en rad andra stöd av mer projektinriktad karaktär för att främja utveckling i visningsledet. Det handlar för det första om ett *stöd till biografägare för upprustning och publikarbete på biograf*. Som mycket annat härstammar detta från filmavtalets tid. År 2023 fördelades drygt 8 miljoner kr till ca 60 stödmottagare. Bidragen avser inköp av sådant som projektorer, servrar och ljudutrustning men har även gått till utbyte av inredning som biofåtöljer. Beloppen varierar mellan ca 400 000 kr för nya projektorer till 80 000 kr för ny ljudanläggning. Från 2012 fanns ett särskilt av regeringen inrättat stöd för digitalisering av biografer men detta har sedermera upphört som ett eget stöd. Den digitala biografutrustning som installerades då behöver dock successivt uppdateras vilket medför fortsatt stödbehov som aktualiseras inom ramen för stödet till biografägare för upprustning av biograf.

Vidare kan Filminstitutet fördela ett särskilt *stöd till ny biograf*. År 2023 tilldelades till exempel Munkfors Förenings- och konferenscenter drygt 300 000 kr för etableringen av en biograf.

För att främja utveckling i visningsledet har Filminstitutet under åren även fördelat andra stöd. År 2023 fördelades till exempel ett *stöd till utbildning och kompetensutveckling inom distribution och visning*. Enskilda bidragsbeslut avsåg oftast stöd för att gå biografföreståndarutbildningar och rörde mycket små belopp (i genomsnitt knappt 7 000 kr). Vidare har det lämnats särskilda stöd till projekt inom publikarbete för biografer (ca 1,4 miljoner kr fördelat på fyra mottagare 2023) och stöd till publikanalys och innovativ marknadsföring (knappt 3 miljoner kr fördelat på åtta mottagare 2023). Det förstnämnda stödet avsåg pandemirelaterade insatser för att få tillbaka publik till biograferna och det senare har som mål att göra det möjligt att genomföra fördjupade publikanalyser och utveckla marknads-

föringsmetoder för att främja filmers genomslag. Bidrag inom dessa stödordningar har bland annat fördelats till Riksföreningen Biografernas arbete med European Art House Cinema Day, ett projekt inriktat på Google Ads som Biografcentralen drivit och Folkets Hus och Parkers projekt Cineville Sverige.

Stöd till enskilda filmer

Utöver verksamhets- och utvecklingsbidrag av det slag som beskrivits ovan fördelar Filminstitutet också stöd för spridning och visning av enskilda filmer. För det första finns ett *stöd till lansering av svensk långfilm* som kan sökas av distributörer som är verksamma på den svenska marknaden. Filmer som redan fått produktionsstöd – och där det därmed gjorts en kvalitativ bedömning – hade tidigare automatiskt rätt till lanseringsstöd. Detta villkor togs bort i januari 2025. Under 2023 fördelades knappt 33 miljoner kr för 74 filmer, fördelat på 17 olika distributörer. För filmer med lägre produktionsbudget handlar det om belopp i storleksordningen 50 000–100 000 kr men filmer med större budgetar kan få betydligt mer.

Filminstitutet hade tidigare en stödordning som kallades *stöd till distribution och visning – enskilt projekt och distribution av utländsk värdefull film* och som kunde sökas av både distributörer, filmfestivaler och strömningstjänster. Stödet bytte namn den 1 januari 2025 till *stöd till distribution av utländsk värdefull långfilm* och ersatte även till stor del *årligt stöd för visning av värdefull film* för distributörer. I samband med förändringen av detta stöd infördes även som nämndes ovan två nya stöd: *stöd till filmfestivaler och visningsarrangemang* samt *stöd till spridning av värdefull film på streamingplattformar*. Till detta ska läggas att Filminstitutet också lämnar *stöd till internationell lansering av svensk film* och *stöd till internationell distribution av svensk film* (dessa stöd beskrivs utförligare nedan).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att för stöd för lansering och spridning gäller, liksom för stöden till biografägare, att det totalt sett kan röra sig om relativt stora statsbidrag för vissa aktörer som får subventioner för flera filmer eller sammanhang. Under de senaste åren har det bland annat gällt distributörer som Tri Art Film, Folkets Bio, SF Studios och Nordisk Film, men också vissa produktionsbolag som får stöd för internationell lansering.

6.3.3 Tidigare reformer av stödordningarna

De stödordningar som ovan kort summerats har vuxit fram under tämligen lång tid och lämpligheten av dem har bedömts i flera av de filmpolitiska utredningar som nämndes i föregående kapitel. Ett återkommande tema har till exempel varit om inte produktionsstöden borde kunna fokuseras på färre och större projekt för att främja en hållbar produktionsmiljö.[13]

Det publikrelaterade efterhandsstödet har också flera gånger kritiskt skärskådats. I 2008 års filmutredning föreslogs till exempel att stödet skulle avskaffas och fasas över i ett marknadsstöd på förhand, som redan införts samma år med överblivna medel från potten för PRS.[14] I sammanhanget föreslogs även att förhandsstöd skulle räknas som en del i producentens insats i filmen när denna avtalade med andra finansiärer om fördelning av filmens kommersiella intäkter.[15] Återkommande i dessa resonemang är uppfattningen att producentledet består av alltför många små aktörer utan ekonomisk bärkraft, det som ibland kallats en ”cottage industry”. För både konstnärligt risktagande och kvalitet har det ansetts avgörande att det skapas en större stabilitet.

En rad andra frågor om stödordningar har också förekommit i de statliga utredningarna, relaterade till olika ändamål som vid tiden setts som extra angelägna. Från utvecklingsstöd inriktade på manusbearbetning, barn och unga-satsningar och riktade satsningar på dramaserier och konvergerad media. Inte minst har distributions- och visningsstöden löpande diskuterats. Motivet har, som Filmutredningen 1998 konstaterade, varit att: ”Filmproduktion ’an sich’ är en styggelse, och skattebetalarna har rätt att se de filmer de bidrar att finansiera.”[16] Det skulle föra för långt att här summera dessa diskussioner, men det kan i alla fall konstateras att insatserna löpande setts över och även kunnat modifieras i takt med att nya behov identifierats.[17]

Med tiden har det också byggts upp en rik flora av specialdestinerade stöd hos Filminstitutet, riktade mot olika led i en films livs-

[13] *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 76–77.
[14] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 15–16. Se även bl.a. *Ny svensk filmpolitik* (SOU 1998:142), s. 29.
[15] Detta förslag avvisades men i 2013 års filmavtal infördes i stället ett riktat producentstöd i efterhand som skulle fonderas på ett särskilt klientmedelskonto av Filminstitutet för framtida produktioner (se prop. 2012/13:22, s. 35).
[16] *Ny svensk filmpolitik* (SOU 1998:142), s. 31.
[17] En pedagogisk sammanställning av alla stöd som fanns i det sista filmavtalet innan filmpolitiken blev helstatlig finns i *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 22.

cykel. Detta mångfacetterade stödsystem har dock även lett till invändningar mot att Filminstitutet fördelar för många små och splittrade stöd. Till exempel välkomnade utredningen från 2008 en översyn av hela stödpolicyn mot denna bakgrund.[18] Oavsett hur man ser på denna kritik kan det konstateras att inte minst stiftelseformen verkar ha gett Filminstitutet goda möjligheter att omfördela medel till olika ändamål, också över tid. Inte heller förefaller stiftelseurkunden eller andra styrdokument ha hindrat införandet av stöd till audiovisuella produkter som överskrider filmformatet i mer traditionell mening.

6.4 Konstnärsnämndens stöd

På den statliga nivån fördelas bidrag på filmområdet även av Konstnärsnämnden när det gäller stöd till enskildas konstnärliga verksamhet. Den totala omfattningen av dessa bidrag är relativt sett liten, men stöden kan många gånger vara avgörande för utvecklingen av enskilda konstnärskap och filmprojekt.

Konstnärsnämnden har ett riktat stöd som enkom går till film: anslag 10.1, anslagspost 3 (för närvarande 4,3 miljoner kr) för att stödja produktion av kortfilm, dokumentär och animation samt Stiftelsen Filmform, men större summor fördelas egentligen årligen till filmområdet som långtidsstipendier och andra bidrag till konstnärer. Konstnärsnämnden fördelade 2024 drygt 15 miljoner kr till filmområdet i form av både arbetsstipendier, resebidrag och projektbidrag (bidragen för internationellt utbyte beskrivs närmare nedan i avsnitt 6.5.4).

6.5 Internationell verksamhet

Internationell verksamhet är viktigt på filmområdet då en stor del av konsumtionen av svensk film sker i andra länder. Det är också i hög grad i internationella sammanhang den svenska filmens konstnärliga utveckling bedöms. Filminstitutet arbetar på olika sätt med att öka kunskapen om och sprida den svenska filmen internationellt, men viktiga insatser görs även av Svenska institutet och Konstnärsnämnden.

[18] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 82.

6.5.1 Filminstitutets internationella arbete

Enligt 12 § i förordningen (2016:989) om statsbidrag till film får Filminstitutet lämna bidrag för att sprida och visa film utomlands. Med stöd i förordningen fördelar Filminstitutets internationella enhet ut både *stöd till internationell lansering* och *stöd till internationell distribution*. Stöden kan sökas av svenska producenter av svensk kortfilm, lång spel- och dokumentärfilm. För att erhålla stöd för distribution måste filmen ha en längd på minst 60 minuter.

De internationella stöden delas ut löpande och under 2023 fördelades cirka 6,4 miljoner kr till internationell lansering och knappt 1,8 miljoner kr fördelat på 19 filmer till internationell distribution. De enskilda bidragen varierar i storlek, från ca 6 000 till 300 000 kr beroende på ändamål. Många filmer erhåller stöd upprepande gånger för insatser på olika platser utomlands.

För de filmer som blir uttagna på de ledande festivalerna beviljas lanseringsstöd. Inom ramen för lanseringsstödet ingår dessutom ett särskilt stöd riktat mot producenter vars film är aktuell för Oscarsgalan. Stödet kan sökas av producenter av svensk kortfilm, lång spel- och dokumentärfilm för kampanjarbete i samband med nomineringsprocessen. Från 50 000 kr (kortfilm) till 600 000 kr (långfilm) kan beviljas. Det sammanlagda stödet för en film som går hela vägen till nominering är 100 000 kr för kortfilm och 1 000 000 kr för långfilm.

Främjandeinsatser

Genom främjande insatser arbetar den internationella enheten på Filminstitutet med att marknadsföra, informera om och sprida svensk film utomlands. Filminstitutet samarbetar med många olika organisationer, nätverk, producenter och säljagenter internationellt för att utbyta kunskap och sprida svensk film. En central arena är internationella filmfestivaler.

Via Filminstitutets internationella enhet går det att ansöka om en *begäran om internationell festivaldistribution* av svensk film. En sådan begäran kan sökas av svensk producent av svensk kortfilm, lång spel- och dokumentärfilm. Vid erhållen begäran hanterar den internationella enheten under en avtalad period filmens festivalliv: kontaktar och ordnar anmälningar till festivaler, marknadsför filmen, hanterar in-

bjudningar och leverans av marknadsföringsmaterial samt visningsmaterial till festivaler.

Den internationella enheten arbetar även med andra marknadsföringsinsatser som att delta på festivaler, arrangera nätverksevent och lyfta svensk film i sociala medier. Det tas även fram eget material i syfte att marknadsföra och informera om svensk film för festivaler, distributörer och säljagenter, bland annat magasinet *Swedish Film* som publiceras i anslutning till de större festivalerna. Under 2023 bidrog Filminstitutet, på ett eller annat sätt, till att det visades ca 80 svenska kort- och långfilmer, nya och äldre, på de viktigaste internationella filmfestivalerna.[19]

Det svenska filmarvet internationellt

Genom främjandeprojekt och utlån, av analogt och digitalt filmmaterial, arbetar Filminstitutet för att sprida det svenska filmarvet internationellt. Filminstitutet är med i den internationella sammanslutningen för filmarkiv och cinematek, Fédération Internationale des Archives du Film (FIAF), som arbetar med att tillgängliggöra filmarvet världen över. Internationella cinematek och arkiv kan genom medlemskap i FIAF få tillgång till analog film för biografvisning. Centralt för spridningen av filmarvet är också arbetet med digital reproduktion som möjliggör spridning till andra biografer och strömningstjänster, där filmerna når en bredare internationell publik. I främjandearbetet har det gjorts särskilda satsningar på både digital reproduktion och spridning av framför allt mindre internationellt kända filmskapare från filmhistorien vid sidan av de stora erkända.

Samarbete med internationella organisationer

Av det regleringsbrev som styr Filminstitutets anslag framgår att det bland annat ska användas för avgifter till Eurimages, Nordisk film och tv-fond samt till samordningsinsatser kopplade till MEDIA-delen av EU-programmet Kreativa Europa 2021–2027.[20] Att sådana ska betalas är alltså ett uppdrag från regeringen. Medlen tas från verksamhetsanslaget (anslagspost 2).

[19] Filminstitutet, *Resultatredovisning för 2023* (2024).
[20] ”Kammarkollegiets regleringsbrev avseende budgetåret 2024”.

Eurimages är en europeisk filmfond inrättad av Europarådet. Genom ekonomiskt stöd till europeiska samproduktioner (långfilmer, dokumentärer och animationer) ska fonden främja oberoende filmskapande samt bidra till samarbete mellan länder. Fondens årliga budget ligger på ca 27,5 miljoner euro och finansieras löpande av medlemsstaterna samt genom avkastningen på tidigare beviljade lån. Under 2024 fördelades ca 22,5 miljoner euro till europeiska samproduktioner. Av dessa har kring en miljon euro fördelats till svenska producenter.[21]

Nordisk film och tv-fond stöttar audiovisuella produktioner (lång spelfilm, dokumentär och dramaserier) genom ekonomiska stöd och andra främjande insatser. De fördelar även stöd till distribution och för dubbning av film samt till särskilt värdefulla initiativ inom branschen. Fondens budget finansieras av tre parter: Nordiska ministerrådet, 14 nordiska public service-kanaler och kommersiella programföretag samt fem nationella filminstitut. Enligt avtalet som gällt för perioden 2020–2024 har de tre parterna stått för en tredjedel var av budgeten, vilken 2024 låg på ca 130 miljoner norska kr. Under 2024 fördelades ekonomiskt stöd till ca 130 nordiska produktioner, inklusive distribution och dubbning. Av dessa var ca 30 svenska.[22] Budgeten för 2025 är ca 147 miljoner kr.

Kreativa Europa är EU:s stödprogram för de kulturella och kreativa sektorerna. Under perioden 2021–2027 ska 2,4 miljarder euro fördelas till internationella samarbeten och innovativa kulturprojekt för att öka möjligheten för europeiska aktörer att nå ut till en internationell publik. Tillsammans med Statens kulturråd fungerar Filminstitutet som det nationella kontaktkontoret för att söka medel inom programmet, där Filminstitutet ansvarar för MEDIA-delen. Av Filminstitutets riktlinjebeslut för budgetåret 2024 framgår att de ska verka och utveckla sin roll som kontaktkontor under hela programperioden.

Filminstitutet tillhandahåller bland annat information om vad delprogrammet erbjuder samt bistår i ansökningsprocesserna. Därtill anordnar de seminarier och informationstillfällen på både lokal och nationell nivå för att så många som möjligt inom branschen ska ha möjlighet att ta del av vad programmet erbjuder. Under 2023 fördelades

[21] ”Co-production funding in 2024 – Eurimages”, tillgänglig på coe.int (senast kontrollerad den 22 januari 2025).
[22] ”Projects Funded”, tillgänglig på nordiskfilmogtvfond.com (senast kontrollerad den 22 januari 2025).

ca 4,8 miljoner euro i stöd till svenska projekt inom MEDIA-delen av programmet.

Kostnaderna för avgifter till Eurimages och Nordisk film och tv-fond har under perioden 2017–2023 ökat med ca 4 miljoner kr för Filminstitutet. Dels har själva avgifterna höjts och dels har en försämrad växelkurs påverkat kostnaderna.[23] Under 2023 uppgick de totala kostnaderna för de internationella avgifterna till Eurimages och Nordisk film och tv-fond till 22,3 miljoner kr och de administrativa kostnaderna för Kreativa Europa Desk Media till 1,8 miljoner kr. Utöver detta betalar Filminstitutet även avgifter på totalt 2,3 miljoner kr till Five Nordics, Nordisk Panorama, European Film Academy samt European Film Agencies.

6.5.2 Särskilt om bilaterala avtal

Vid sidan av Europarådets samproduktionskonvention har Sverige även ett antal äldre, bilaterala samproduktionsavtal med olika länder där Filminstitutet står som ansvarig svensk part. Totalt har regeringen slutit fem sådana bilaterala avtal:

- Överenskommelse med Frankrike om samarbete vid filmproduktion (SÖ 1965:80).
- Coproduktionsavtal med Italien (SÖ 1968:24).
- Avtal med Förbundsrepubliken Tyskland om samproduktion av film (SÖ 1977:53).
- Avtal med Kanada om film- och videosamarbete (SÖ 1999:18).
- Samproduktionsavtal med Israel (1971).

Därtill slöts det en avsiktsförklaring om filmsamarbete 1999 mellan filminstituten i Sydafrika och Sverige.

Samtliga dessa avtal är daterade och det kan ifrågasättas om de fortfarande behövs, särskilt mot bakgrund av att Europarådets samproduktionskonvention finns och även är öppen för länder utanför Europarådet.

[23] Filminstitutet, *Budgetunderlag 2025–2027* (2024).

6.5.3 Svenska institutets insatser

Svenska institutets (SI) uppdrag är att sprida kunskap om Sverige, främja svenska intressen internationellt och stärka långsiktiga relationer mellan Sverige och andra länder. I detta ingår att främja ett brett och hållbart internationellt kultursamarbete genom samarbete med aktörer inom kultursektorn i Sverige och utomlands.

På filmområdet har myndigheten bland annat tagit fram informationsmaterialet *A Swedish Love Story*, vilket består av en affischutställning, en folder och material för sociala medier. Materialet lyfter svenska filmer och dramaserier samt Sverige som inspelningsplats. Beställare av materialet är svenska ambassader och konsulat som genomför lokala evenemang tillsammans med SI och svenska aktörer för att marknadsföra Sverige gentemot internationell filmbransch. Utlandsmyndigheterna kan även söka ekonomiskt stöd från SI för tryck av material och för att bjuda in svenska talare och bolag. Informationsmaterialets främsta målgrupp är den internationella filmbranschen i prioriterade länder som Tyskland, USA och Frankrike. I samarbete med Filminstitutet sammanställs även årligen ett kvalitetsurval av svenska aktuella långfilmer och dokumentärer, the Swedish Film Selection, som ska kunna visas av svenska ambassader och konsulat vid lokala filmfestivaler, kulturinstitutioner och andra relaterade evenemang. Det övergripandet syftet med samarbetet är att öka kännedomen om den svenska filmen och att förmedla berättelser om Sverige.

I regleringsbrevet för 2024 har SI ett särskilt uppdrag inom Sveriges strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft. Uppdraget innefattar bland annat att bidra till arbetet med att främja kulturella och kreativa branscher mot för Sverige viktiga exportmarknader. Utifrån detta uppdrag har myndigheten bland annat valt att arbeta särskilt med film och dramaserier. Detta görs till exempel genom att skapa synlighet och mötesplatser för svenska företag i olika länder i syfte att öka exporten av svensk film och svenska dramaserier. SI genomför även delegationsresor till prioriterade marknader och möjliggör svenska företags närvaro vid olika branschevenemang samt arbetar för att synliggöra Sverige som inspelningsplats tillsammans med svenska regionala filmcentrum. Uppdraget har en budget om 10 miljoner kr och ska täcka flera områden. För insatserna på området film och dramaserier har SI valt att avsätta 1,8 miljoner kr under 2024.

6.5.4 Konstnärsnämndens internationella arbete

Konstnärsnämnden fördelar utifrån förordningen (2019:1269) om statsbidrag till konstnärer bidrag till internationellt utbyte. På filmområdet handlar det i dagsläget främst om resebidrag. Stöd kan sökas av den som har en konstnärlig verksamhet som till exempel filmregissör, filmfotograf, animatör, dokumentärfilmare eller filmklippare och syftet med stödet är att stödja konstnärers möjligheter att skapa, utveckla och fördjupa kontakter i utlandet.

Många av bidragen för internationella utbyten söks på filmområdet för resor till internationella filmfestivaler och researchresor samt för att ta del av workshops och fortutbildningar utomlands. Bidragen delas ut löpande och under 2023 fördelades sammantaget ca 1,4 miljoner kr. De enskilda bidragen varierar i storlek, från 5 000 till 30 000 kr.

6.6 Filmkulturell verksamhet

Inom ramen för filmpolitiken genomförs en rad insatser för att främja eget filmskapande utanför professionella sammanhang samt intresse för och kunskap om film och rörlig bild, framför allt med fokus på barn och unga. Filmkulturell verksamhet av detta slag bedrivs i hög grad av regioner och kommuner, men den stöds även av Filminstitutet och via den så kallade kultursamverkansmodellen.

6.6.1 Filminstitutets stöd

Av förordningen (2016:989) om statsbidrag till film framgår att Filminstitutet får lämna bidrag till filmkulturell verksamhet. Statsbidrag får bland annat lämnas för utveckling av filmpedagogisk verksamhet, kompetensutveckling av personal som arbetar med filmpedagogisk verksamhet, filmvisning eller andra insatser som främjar eget skapande och kunskaper om filmarvet. Stöd enligt denna bestämmelse får lämnas till regioner och kommuner med ansvar inom det regionala tillväxtarbetet, eller till andra aktörer som på uppdrag av en region eller en kommun med ansvar inom det regionala tillväxtarbetet anordnar filmkulturell verksamhet, samt till huvudmän inom skolväsendet.

Stöd får också lämnas för regional filmverksamhet i syfte att ge invånare i hela landet möjlighet till filmupplevelser och till eget ska-

pande. Statsbidrag enligt denna bestämmelse får lämnas till huvudmän för regionala resurscentrum för film. Med stöd i detta kan Filminstitutet lämna stöd till Region Stockholm som ännu inte gått med i kultursamverkansmodellen, genom vilken statsbidrag till detta ändamål annars fördelas numera.[24] Vid fördelning av stöd inom dessa områden ska insatser generellt särskilt prioriteras som bidrar till att barn och unga i hela landet ges möjlighet till kvalitativa filmupplevelser och till fördjupade kunskaper om rörlig bild samt till att stimulera deras kreativitet.

Med detta som utgångspunkt har Filminstitutet inrättat flera olika stöd. Filminstitutet fördelar framför allt *stöd till filmkulturella insatser för barn och ungdom* (kring 3 miljoner kr per år de senaste åren). Syftet är att ge barn och ungdomar möjlighet till kvalitativa filmupplevelser och till fördjupade kunskaper om rörliga bilder. Stöd kan sökas av kommunal förvaltning, skola, förskola, bibliotek, kulturskola eller annan organisation som drivs med kommunal finansiering. Stödet kan användas för utveckling av filmpedagogisk verksamhet, kompetensutveckling av personal, insatser som främjar barn och ungas egna skapande, filmvisning på biograf för barn och unga, och för att utforska filmarvet. Stöd ges i första hand till projekt som omfattar en hel kommun och där det finns en plan för hur barn och ungas allmänna kunnande om rörliga bilder ska stärkas. I praktiken fördelas detta stöd både till skolbioprojekt och motsvarande visningsinsatser och till projekt mer inriktade på eget skapande som verksamhet inom ramen för kulturskolan.

Filminstitutet har även inrättat ett mindre separat *stöd för filmkulturell verksamhet för barn och unga på de nationella minoritetsspråken* (ca 200 000 kr per år). Stöd kan sökas av en region, kommun eller av andra aktörer som på uppdrag av en region eller en kommun anordnar filmkulturell verksamhet, till exempel skola, bibliotek, kulturskola, eller annan organisation som drivs med kommunal finansiering. Stöd kan också sökas av huvudmän inom skolväsendet.

[24] Om fördelningen egentligen kan sägas ske med denna bestämmelse som grund är dock oklart då Filminstitutet enligt vad regeringen skriver i regleringsbrevet till Statens kulturråd snarare ska fördela anslagna medel till Stockholm med stöd i förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet där det bl.a. sägs att statsbidraget till regionala resurscentrum för film och video ska syfta till att främja regional och lokal filmverksamhet, framför allt med och för barn och ungdom (8 §).

6.6.2 Filminstitutets filmkulturella verksamhet

Filminstitutet arbetar också särskilt med dialog mellan olika aktörer på dessa områden. Som en del av arbetet med fördelningen av statsbidrag har Filminstitutet till att börja med inrättat två särskilda referensgrupper: en *grupp för stöd till filmkulturell verksamhet för barn och unga* och en *grupp för stöd för insatser som främjar tillgängligheten till film för barn och unga på de nationella minoritetsspråken*. På en mer allmän nivå har Filminstitutet även, som en del av uppdraget från regeringen att utse ”råd med sakkunniga personer”, inrättat ett särskilt *råd för filmpedagogiska frågor*, som bland annat diskuterar frågor som berör filmkultur och barn och unga.[25] Rådets ledamöter nomineras bland annat av regionala resurscentrum, Riksföreningen Biograferna, Föreningen Svenska Filmfestivaler och Föreningen Film och mediepedagogik (FOMP). Det kan även tilläggas att Filminstitutet, till exempel tillsammans med Föreningen Filmregionerna, driver andra nätverk för kunskapsutbyte och kompetensutveckling på området, som Nationella nätverket för film i kulturskolan.

Filminstitutet arbetar även med att ta fram eget material i syfte att främja filmpedagogisk verksamhet i bland annat skolor. Filminstitutet tillhandahåller till exempel på nätet ett filmlexikon som kan användas i undervisningssyfte och filmhandledningar till många av de filmer som visas på skolbio som ett stöd i det pedagogiska arbetet.[26] Institutet har även tagit fram särskilda digitala undervisningsmaterial som kretsar kring utvalda filmklipp. Ett av de mer omfattande är *En filmhistorisk resa*, med ett lektionsupplägg där inte bara filmhistorien utan även filmens grundläggande byggstenar, som iscensättning, kamera, ljud, klippning och berättande, diskuteras och exemplifieras.[27] Man har dessutom publicerat en rad filmpedagogiska modeller för samtal om sådant som rättvisa, jämställdhet, hållbarhet och demokrati samt särskilda pedagogiska resurser inom prioriterade områden, som nationella minoritetsspråk i förskolan.

Till detta bör även läggas andra öppna resurser som Filminstitutet tillhandahåller och som kan användas i undervisning, främst då materialet på webbplatsen filmarkivet.se. Filmarkivet.se vänder sig bland annat till lärare som en viktig målgrupp och på webbplatsen finns

[25] Att det ska var just ett sådant råd framgår dock inte av uppdraget, se ”Riktlinjer för statens bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet för budgetåret 2024” (Ku2023/01296).
[26] *Filminstitutets skolbiorapport* 2022 (2022), s. 12.
[27] Svenska Filminstitutet, *En filmhistorisk resa: Utvärderingsrapport* (2023).

även en undersida som heter ”För klassrummet”.[28] I detta sammanhang bör det dock även nämnas att det finns för hela landet viktiga filmpedagogiska resurser som arbetats fram av andra än Filminstitutet (även om stiftelsen oftast lämnat åtminstone visst stöd till verksamheten). Det gäller till exempel plattformen *filmriket.com* som är en del av Filmpool Nords filmpedagogiska verksamhet, men är tillgänglig utan kostnad för alla skolor i Sverige. Filmriket innehåller övningar i filmskapande, men innefattar även en playtjänst med filmer som är licensierade för att kunna visas i klassrum.

6.6.3 Särskilt om regionernas och kommunernas roll

Som framgått är det i hög grad på regional och framför allt kommunal nivå som den filmkulturella verksamheten utförs. Många av landets kommuner arbetar på ett eller annat sätt med filmkulturella frågor, både inom ramen för kulturskolan och skolan (med skola avses både förskola, grundskola, särskola och gymnasium). Ofta handlar det om projekt med fokus på skolbio, men det kan också vara ungas egna skapande.

Enligt en sammanställning arrangerade kring 65 procent av alla kommuner skolbio 2022 (vilket är ungefär på samma nivå som innan pandemin).[29] Som namnet antyder är skolbio filmvisning som genomförs på biograf, inte i klassrumssammanhang. Skolbio är vanligare i tätortskommuner än på mindre orter. Över 60 procent av de kommuner som arrangerat skolbio uppger att det är en basverksamhet som är tänkt att återkomma varje år. Finansieringen av skolbio är huvudsakligen en kommunal angelägenhet, även om stöd förekommer både från Filminstitutet och Kulturrådets bidrag till Skapande skola. Detta gäller även transporterna till och från visningarna, som kan vara en stor utgift på vissa orter. Det ska dock noteras att skolbio även arrangeras av andra än kommunerna själva, till exempel filmfestivaler, som då snarare söker stöd från kommun eller region.[30]

[28] Detta anses även vara en målgrupp som är viktig att kunna nå i än högre utsträckning om webbplatsen ska vidareutvecklas, se Svenska Filminstitutet, *Genomlysning och kartläggning av Filmarkivet* (2023), s. 23.
[29] *Filminstitutets skolbiorapport* 2022. Skolbio definieras här som en filmvisning som anordnas på biograf i kommunal regi eller på uppdrag av kommunen. Det innebär att det inte omfattar enskilda visningsarrangörers, t.ex. filmfestivalers, erbjudanden till skolor.
[30] Region Stockholm, *Skolbio i Stockholms län* (2023), s. 9.

De kommuner som arrangerar skolbioverksamhet uppger i Filminstitutets undersökningar att de har höga ambitioner när det gäller kvalitet och tematik när de väljer vilka filmer som visas. Dock kan det konstateras att det visas få äldre filmer av klassikertyp. Utbudet på skolbio utgörs till största del av europeisk och svensk film från det senaste decenniet. Detta gör att skolbiovisningarna kan fungera som ett komplement till den nordamerikanska dominansen över ungas filmkonsumtion, vilket många gånger också är ett uttalat syfte.

Enligt en undersökning Filminstitutet låtit genomföra tillsammans med Föreningen Filmregionerna hade 115 kommunala kulturskolor någon form av filmverksamhet läsåret 2020/21 (se vidare kapitel 8).[31] Inriktningen är oftast kort spelfilm eller animation, men även dokumentärfilm, musikvideos och tv-produktion är relativt vanligt förekommande. En dryg tredjedel av kulturskolorna som bedriver filmverksamhet uppger att de även bedriver sådan verksamhet i skolan och samverkan dessa sektorer emellan har pekats ut som ett utvecklingsområde på lokal nivå. När det gäller kulturskolornas filmverksamhet i skolan, finansierades den till mer än hälften av Kulturrådets bidrag Skapande skola.

På regional nivå finns ett nätverk av 19 resurscentrum som arbetar med bland annat filmkulturella frågor. Som tidigare noterats satsade regionerna i storleksordningen 45 miljoner kr på dessa 2023, även om det i vissa fall är svårt att skilja ut detta från annan kultur- och filmverksamhet som drivs på regional nivå.[32] Staten är via Kulturrådets anslag till kultursamverkansmodellen med och finansierar dessa med ca 15 miljoner kr per år. På regional nivå består den filmkulturella verksamheten framför allt av den främjande verksamhet som bedrivs av filmkonsulenter. De har en stödjande roll gentemot både filmskapare, visningsarrangörer och till exempel pedagoger i länet. De flesta regioner arbetar både med stöd till visning och spridning av film samt talangutveckling och alla arbetar i någon utsträckning med filmpedagogik med inriktning mot barn och unga.

När det gäller det sistnämnda kan det konstateras att det ofta handlar om att främja film i skolan, bland annat genom att stödja skolbio-

[31] Filmregionerna & Svenska Filminstitutet, *Fördjupad kartläggning av film i kulturskolan: Läsåret 20/21* (2021).

[32] Skattningen bygger på uppgifter om det totala anslaget till filmkulturell verksamhet på regional nivå (59,6 miljoner kr 2022) minus den antagna statliga andelen (16 miljoner kr). Jämför Statens kulturråd, *”Ett mischmasch av myggor och elefanter”: Arkiv och film i kultursamverkansmodellen* (2022), s. 14.

verksamheten både i kommunal och fristående regi.[33] Regionerna har också på senare år arbetat för att initiera och utveckla filmverksamhet i kulturskolan, detta genom rådgivning, förmedling av pedagoger, fortbildning och tekniklån. I några regioner siktar man också på att lyfta filmen i kommunal fritidsverksamhet och i biblioteksverksamhet. Ungas filmskapande uppmärksammas ofta på till exempel regionala festivaler. Regionerna hjälper också ofta kommunerna att söka stöd till filmkulturell verksamhet för barn och unga samt Kulturrådets stöd Skapande skola och stöd till utveckling av kulturskolan. Vissa regioner fördelar även egna stöd till filmpedagogisk verksamhet. Enligt Filminstitutet har regionernas arbete med till exempel skolbiodagar, nätverksträffar, subventionerat utbud och sökbara bidrag, under senare år varit viktigt för att stärka skolbion i Sverige.[34]

6.7 Produktionsincitament

I syfte att behålla lokala film- och tv produktioner som annars skulle ha spelats in på annat håll och attrahera internationella produktioner har olika former av produktionsincitament för film- och tv-branschen under de senaste åren blivit mycket utbrett, både globalt och i Europa.[35] Produktionsincitamenten innebär att film- och tv-produktioner kan få skattereduktioner eller ekonomisk kompensation för sina kostnader inom ett specifikt land eller en del av ett land (en region eller en delstat). Ett ekonomiskt argument för att införa produktionsincitament har ofta varit att stödet är självfinansierande eftersom skatteintäkterna som det ökade antalet produktioner genererar överstiger det stöd som betalas ut.[36]

Globalt har antalet länder och regioner med olika sorters produktionsincitament ökat till minst 109 i dag. USA var det land som först började använda sig av produktionsincitament. I dag har minst 37 amerikanska delstater detta och det är en helt integrerad del av den amerikanska filmindustrin. I Europa finns nu 32 länder med produktionsincitament, en ökning med sex de senaste fem åren. Bland EU:s

[33] Se ”*Ett mischmasch av myggor och elefanter*”, s. 32–35.
[34] *Filminstitutets skolbiorapport* 2022, s. 14.
[35] Följande avsnitt bygger på Copenhagen Film Fund, *Produktionsrabatter i film- og tv-branchen* (2023) och Olsberg SPI, *Global Film Production Incentives* (2019).
[36] Se t.ex. Olsberg SPI, *A Production Incentive for Sweden* (2015), s. 4–5.

medlemsstater är det bara Luxemburg som inte infört eller är på väg att införa den här sortens stöd.

Utvecklingen har bidragit till att länder och regioner numera konkurrerar med varandra om att vara den plats som erbjuder produktioner de förmånligaste villkoren för större film- och tv-produktioner. Dessa erbjudanden har därför också kommit att bli en viktig del av finansieringen som producenter förhåller sig aktivt till vid planeringen av projekt (ofta talas det om en jakt på subventioner, ”chasing incentives”). En större film- och tv-produktion kan exempelvis förlägga inspelningen i Ungern och USA och efterproduktionen på Nya Zeeland och i Kanada för att på så sätt maximera subventionerna och sänka sina kostnader.

För att få produktionsincitament måste film- eller tv-produktionen vanligtvis uppfylla vissa särskilda kriterier, till exempel att budgeten är tillräckligt stor, att hållbara produktionsmetoder används, filmen spelas in i en viss region, en viss del av finansieringen är internationell, delar av filmteamet är lokalt, filmen främjar det aktuella landets kultur, eller speglar regionens natur eller historia. Sådant säkerställs ofta genom ett så kallat kvalifikationstest där ett visst antal poäng måste uppnås för att kvalificera sig för stöd.[37] Med utgångspunkt i nämnda kriterier kallas dessa filmstöd ofta för automatstöd i och med att produktionsbolagen på förhand vet vad som krävs för att få stöd.

Produktionsincitament infördes 2022 i Sverige och fördelas enligt förordningen (2022:1386) om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk. Tillväxtverket är beslutande myndighet. Med ett audiovisuellt verk avses i förordningen spelfilm, dokumentärfilm, dramaserie och dokumentärserie, oavsett vilken teknik som använts. Stöd får ges till företag som har produktion av audiovisuella verk som sin huvudsakliga verksamhet. Stöd får ges med högst 25 procent av stödberättigande kostnader som uppkommer i Sverige och först efter att dessa har uppstått. Stödet lämnas i mån av medel och ansökningar om stöd ska prövas i den ordning de kommer in. Sverige har inom ramen för kulturbudgeten tidigare år avsatt 100 miljoner kr per år för detta stöd (inklusive kostnader för administration).

När detta skrivs har Tillväxtverket genomfört ett flertal ansökningsomgångar och sammanställt två lägesrapporter och analyser av

[37] Till exempel fungerar det så i Norge, som annars har ett stöd som är snarlikt det svenska.

utfallet från fyra av dessa omgångar.[38] I dessa har det framkommit skarp kritik mot hur stödordningen fungerar. En central del i kritiken är att ansökningar prövas i den ordning de kommer in till myndigheten, vilket ger ett oförutsägbart och orättvist förfarande. Det finns bland annat sökande som använder sig av tekniska hjälpmedel som script och botar för att kunna fylla i ansökningsformuläret snabbare. Det ger större företag en fördel eftersom mindre bolag inte har råd att i samma utsträckning förse sig med sig dessa tekniska hjälpmedel. Enligt myndigheten har utvecklingen gjort att stödgivningen blivit oberäknelig för de sökande och i förlängningen till och med rättsosäker. Dessa problem har nu senast utförligt dokumenterats i en utvärdering av stödet som myndigheten låtit en konsultbyrå göra.[39]

Regeringen har mot bakgrund av denna kritik ändrat i förordningen för produktionsincitamentet. Ändringen innebär att nuvarande bestämmelse om att stöd ska utlysas vid minst två tillfällen per år (10 §) tas bort. Genom ändringen överlämnas frågan om när och hur många gånger per år stödet ska utlysas till Tillväxtverket. Ändringen trädde i kraft den 1 januari 2025. Vidare har nivån på stödet justerats ner för 2025 till 87 miljoner kr, vilket också inneburit att den ansökningsomgång som skulle genomförts under våren detta år ställts in av Tillväxtverket.

[38] ”Statligt stöd till produktion av audiovisuella verk – Lägesrapport och analys för 2022” (Ä 2023–259) och ”Statligt stöd till produktion av audiovisuella verk – Lägesrapport och analys för 2023” (Ä 2024–201).
[39] WSP Advisory, ”Utvärdering av stöd till produktion av audiovisuella verk” (15 nov. 2024).

7 Filmpolitikens ekonomi

När det gäller de nationella kulturpolitiska insatserna på filmområdet har stöden påverkats starkt av de expansiva åtgärderna under pandemiåren. Men bortsett från de stora tillskott som då gjordes – vars effekter på till exempel produktionsmarknaden egentligen först nu klingat av – har de underliggande kulturpolitiska anslagen på nationell nivå legat still och deras värde har därmed i realiteten urholkats. I internationell jämförelse har Sverige gått från att vara ett mellanland till att ha låg offentlig finansiering. Detta har främst att göra med att Sverige inte fullt ut gett sig in i det så kallade incitamentskriget.

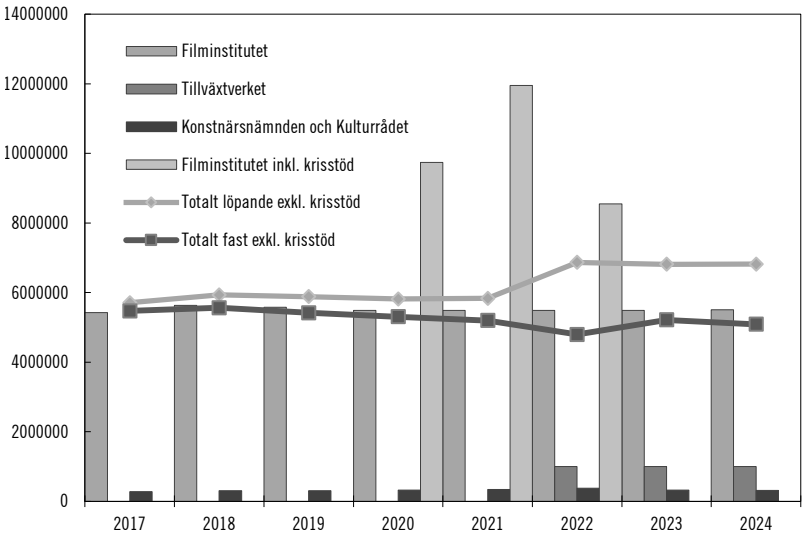
7.1 Statens stöd till film

Nationella filmpolitiska insatser finansieras i Sverige via flera anslag på statsbudgeten. Som framgått av föregående kapitel fördelas stöd huvudsakligen av Svenska Filminstitutet, förutom vissa stöd till enskilda som fördelas av Konstnärsnämnden samt ett mindre stöd till regional filmverksamhet som fördelas via kultursamverkansmodellen. Tillväxtverket fördelar det produktionsincitament som införts på senare år.

Om man ser till den samlade resurstilldelningen till filmpolitiska insatser på statlig nivå i Sverige har dessa totalt sett ökat i nominella termer under de senaste åren, även om man bortser från särskilda stöd under pandemin, främst på grund av det nya produktionsincitamentet som infördes 2022.[1] Den totala statliga finansieringen har utvecklats på följande sätt sedan det som brukar kallas den helstatliga filmpolitiken infördes 2017.

[1] Sammanställningar över anslagsutvecklingen under filmavtalstiden finns i *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 31–35, när det gäller utvecklingen under perioden ca 1950 till 2007, och i Statskontorets rapport *Från filmavtal till statlig filmpolitik* (2019:9), s. 27, när det gäller de sista åren med filmavtal på 2010-talet.

Figur 7.1 Statens anslag på filmområdet, 2017–2024 (miljoner kr)

Källa: Uppgifter från respektive institution. De extraordinära satsningarna under pandemiåren har räknats bort i totalkurvorna för att tydliggöra den långsiktiga trenden. Konstnärsnämnden är exkl. Kulturbryggan och Kulturrådet skattat som en procent av anslaget till kultursamverkansmodellen

Det viktigaste anslag som redovisas ovan är de medel som går till Filminstitutet. Detta anslag ligger ungefär på samma nivå i början av perioden (ca 543 miljoner kr) som i slutet även om det ökat något (ca 550 miljoner kr). Anslagsnivån 2024 är även densamma som den genomsnittliga anslagsnivån på 550 miljoner kr under åren 2014–2016, som var de tre sista åren med filmavtalet.[2]

Denna relativa stiltje i anslagsutvecklingen bröts dock, som synes, av de omfattande tillskott som gjordes under pandemin. Som framgår av staplarna med anslag inklusive krisstöd för perioden 2020–2022 i diagrammet ovan tillfördes filmområdet stora statliga krisstöd under pandemin. Staten tillförde 2020 totalt 425 miljoner kr extra till filmområdet. Filminstitutet fördelade 56 procent av detta till produktionsledet och resten till visningsområdet, varav den absolut största delen till biograferna. År 2021 tillförde staten totalt 646 miljoner kr extra och denna gång gick nästan 80 procent till visningsområdet. År 2022 delades totalt 306 miljoner kr ut i extra anslag varav drygt 40 procent

[2] *Från filmavtal till statlig filmpolitik* (2019:9), s. 27.

fördelades till produktionsledet och knappt 60 procent till visningsområdet.[3]

En reform under de senaste åren som förskjutit kurvan över det totala statliga insatserna är införandet av produktionsincitamentet på ursprungligen 100 miljoner kr årligen. I november 2022 öppnade Tillväxtverket första ansökningsomgången för det statliga stödet till produktion av audiovisuella verk och beslut om rabatter på ca 96 miljoner kr fattades (vilket motsvarar den totala årliga tilldelningen minus administrativa kostnader).[4] Anslaget låg 2023 och 2024 på samma nivå och i snitt 5 miljoner kr användes fortsatt för stödets administration per år. Medlen fördelas dock i efterhand i takt med att upparbetade kostnader redovisas, så beslut och faktiskt utbetalade medel är två olika saker. Det ska, även om det inte syns här, också noteras att stödet för 2025 har sänkts till 87 miljoner kr.

I diagrammet ovan finns även de stöd till film som fördelas av Konstnärsnämnden och Kulturrådet med. Dessa representeras av en samlad stapel där medel från respektive institution utgör ungefär hälften vardera. Konstnärsnämnden har som beskrivits ovan både stöd som är direkt riktade till film samt långtidsstipendier och resestipendier som bland annat kan sökas av filmkonstnärer (kapitel 6). I Konstnärsnämndens stödgivning fördelades i början av perioden totalt ca 14 miljoner kr och i slutet 15,5 miljoner kr till filmområdet i form av både arbetsstipendier, resebidrag och projektbidrag.[5]

Kulturrådet fördelar inom ramen för kultursamverkansmodellen medel till regionerna som i sin tur fördelar detta vidare till verksamhet inom sju utpekade konst- och kulturområden, bland annat filmkulturell verksamhet. I genomsnitt har ungefär 1 procent av det totala statsbidraget i kultursamverkansmodellen hittills fördelats till filmkulturell verksamhet.[6] Om man utgår från detta kan det konstateras att ca 14 miljoner kr tillfördes filmområdet från staten via samverkansmodellen i början av perioden och ca 16 miljoner kr det senast redovisade året, 2023.

[3] Uppgifter från regeringens budgetpropositioner för åren 2021 till 2023.
[4] Tillväxtverket, ”Statligt stöd till produktion av audiovisuella verk: Lägesrapport och analys för 2023” (Ä 2024/201).
[5] Uppgifter från Konstnärsnämnden. I detta är inte stöd från Kulturbryggan med eftersom det varierar tämligen mycket år från år (i snitt torde det röra sig om någon miljon kr per år).
[6] Det kan noteras att stödet till film förefaller ha ökat något över tid, även relativt andra ändamål i samverkansmodellen. Enligt en rapport har de medel som kanaliserats till filmkulturell verksamhet t.ex. ökat med 7,8 procent åren 2010–2020. Statens kulturråd, ”*Ett mischmasch av myggor och elefanter” – arkiv och film i kultursamverkansmodellen* (2022), s. 49.

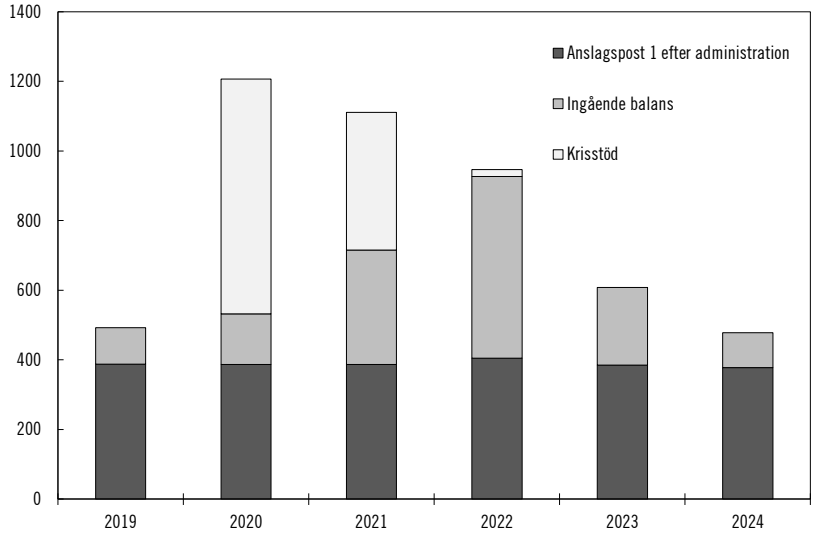
I figur 7.1 finns även en kurva som representerar trenden för det totala statliga stödet (den ljusgrå linjen) om man räknar bort de särskilda pandemistöden. Som synes ökade det totala stödet relativt markant i och med att produktionsincitamentet infördes. Värt att notera är dock vad som sker om man tar hänsyn till de senaste årens kostnadsökningar, här skattade med hjälp av KPI. Anslaget visar sig då snarare (den mörkgrå linjen) ha stagnerat i värde. Med andra ord har tillskottet på 100 miljoner kr för produktionsincitament i princip ätits upp av kostnadsökningarna.

Denna urholkning av anslagens värde har dock inte slagit igenom fullt ut förrän under de senaste åren, vilket beror på att extraordinära anlag från pandemiåren släpat efter och inneburit förhöjda stödutbetalningar till branschen 2022 och till viss del även 2023. Eftersom Filminstitutet som stiftelse har möjlighet att spara anslagsmedel, och även gör avsättningar till framtida efterhandsstöd, släpar faktiska utbetalningar ofta efter och tidigare tilldelade medel kan användas för att öka nivån på stöd även kommande år om tilldelningen då minskar. I praktiken har till exempel utrymmet för stöd från Filminstitutets stödanslag (som används till alla direkta stöd oavsett om det är till utveckling, produktion, spridning eller visning) sett ut på följande sätt om man tar hänsyn till hur ingående balanser kunnat disponeras.[7]

Av figuren 7.2. framgår att den verkligt skarpa nedgången i tillgängliga resurser kommer 2023 och 2024. Mellan 2023 och 2024, alltså långt efter att pandemistöd slutat betalas ut, minskar tillgängliga medel med hela 136 miljoner kr. Den underliggande trenden blir också tydligt om man i stället tittar på de anslagsposter som Svenska Filminstitutet disponerar rensat från både pandemistöd och ingående balanser.

[7] Filminstitutet erhåller medel på två anslagsposter från regeringen: anslagsposten för filmstöd (som används för alla stöd oavsett om det är till utveckling, produktion, spridning eller visning) och posten för filmkulturell verksamhet (som används för institutets andra verksamhetsgrenar, bl.a. filmarvet).

Figur 7.2 Stödanslaget inklusive krisstöd och ingående balans, 2019–2024 (miljoner kr)

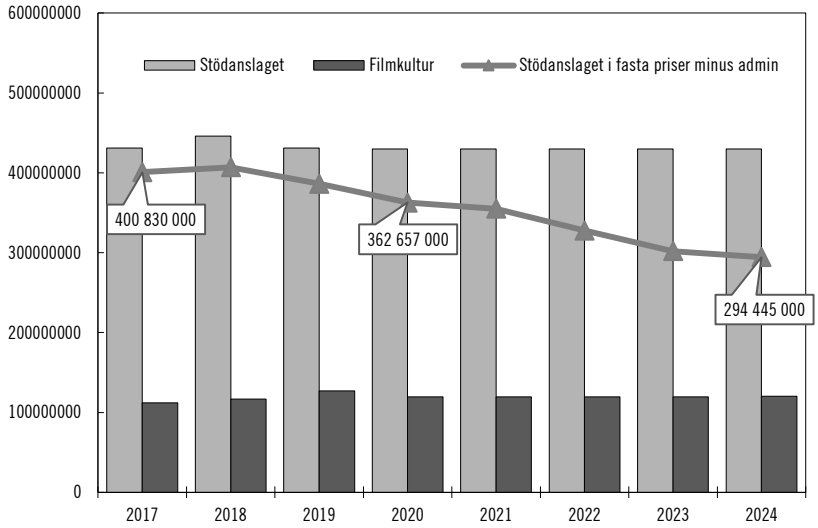

Källa: Filminstitutet.

Av figur 7.3 nedan framgår att båda anslagsposterna exklusive de extraordinära krisstöden legat i princip stilla i nominella termer, om man bortser från vissa tidsbegränsade tillskott 2018 och 2019. Samtidigt förefaller, som den gråa trendlinjen visar, det reala värdet av stödanslaget för mottagarna av stöd ha urholkats markant, framför allt under de senaste åren. Detta beror på stora kostnadsökningar i samhället – återigen skattade med hjälp av KPI – men också på grund av att Filminstitutet fått rätt att använda en större andel av anslaget till administration, för vilken kostnaden ökat på grund av inflationstrycket i samhället. Från och med 2020 höjde regeringen detta bemyndigande från 7 till 12 procent av stödanslaget (anslagspost 1), vilket också successivt kommit att utnyttjas av stiftelsen (fullt ut 2024).

Denna nedpressning av stödanslagets reala värde i mottagarledet med uppemot 25 procent kan tänkas förklara de kritiska synpunkter som utredningen mött om att resurserna inte räcker till och till exempel svårigheterna med att medfinansiera större filmprojekt på en tillräcklig nivå.

Figur 7.3 Filminstitutets anslagsposter exklusive krisstöd, 2017–2024 (miljoner kr)

Källa: Uppgifter har i första hand hämtats från regeringens årliga riktlinjebeslut till Filminstitutet. De extraordinära tillskotten under pandemiåren har exkluderats för att synliggöra den långsiktiga trenden.

Det ska påpekas att det inte är unikt för filmområdet att det reala värdet av olika statsstöd urholkats under senare år. Även om många förvaltningsanslag har viss kompensation för kostnadsökningar genom så kallad pris- och löneomräkning (som dock innehåller ett effektiviseringsavdrag), så ligger bidragsanslagen stilla om inte särskilda tillskott görs. På kulturområdet kan man till exempel jämföra med områden som teater, dans, musik och litteratur – alla dessa har relativt omfattande bidragsanslag som inte räknas upp.

7.2 Regioner och annan offentlig finansiering

Det finns även andra källor till offentlig finansiering än de statsbidrag som beskrivits ovan, både när det gäller filmrelaterad verksamhet och utveckling och produktion av film. Som redan nämnts arbetar till att börja med 19 regioner särskilt med filmkulturell verksamhet, det vill säga att främja filmpedagogik (som skolbio), spridning och visning av film samt talangutveckling. Totalt satsade regionerna i storleksordningen 44 miljoner kr på sådan verksamhet 2023, även om det

som sagt i vissa fall är svårt att skilja ut detta från annan kulturverksamhet som drivs på regional nivå.

7.2.1 Regionala produktionscentrum

Som nämnts ovan har fyra regioner i Sverige sedan 1990-talet byggt upp större regionala produktionscentrum. Dessa är Filmpool Nord, Film i Skåne, Film i Väst och Film Stockholm.

Sammantaget planerar dessa fyra produktionscentrum investeringar på ca 155 miljoner kr i film och dramaserier under 2025. Den största budgeten har Film i Väst, om ca 100 miljoner kr. Filmpool Nord kommer satsa ca 17 miljoner kr, Film i Skåne ca 19,5 miljoner kr och Film Stockholm går 2025 in med totalt ca 19 miljoner kr.[8] Investeringarna från de regionala produktionscentrumen avser både svensk och internationell lång spelfilm, dramaserier, dokumentärer och kortfilm samt i vissa fall även talangutvecklingsprojekt.

Till detta ska läggas mindre produktionsverksamhet i ytterligare några regioners regi. På Gotland finns till exempel den regionala filmfonden Gotlands Filmfond AB, som stödjer viss samproduktion av lång spelfilm och dramaserier.[9] Ett annat exempel är Film Västernorrland som sedan 2022 har en regional filmfond som är med och samproducerar inte bara kort- och dokumentärfilmer utan även vissa långa spelfilmer och tv-serier (total produktionsbudget, ca 6 miljoner kr per år).

Det ska påpekas att de resurser som de regionala produktionscentrumen investerar i filmer skiljer sig från de ”mjuka pengar” – det vill säga medel utan åtföljande krav på rättigheter i produktionen – som fördelas på nationell nivå. De regionala produktionscentrumen går i stället in med ”hårda” pengar, det vill säga de agerar som andra samproducenter och köper rättigheter i produktionerna. Att regionerna inte fördelar mjuka pengar har bland annat att göra med bedömningen att kommunallagen (2017:725) inte medger denna typ av stöd till enskilda näringsidkare. För att vara med som finansiärer kräver de regionala produktionscentrumen också att delar av filmproduktionen ska ske i den egna regionen och att lokala företag och filmarbetare ska engageras.

[8] Uppgifter från Film i Väst, Filmpool Nord, Film i Skåne och Film Stockholm i januari 2025.
[9] Sedan 2021 sker detta i samarbete med Film Stockholm och förfrågningar gällande samproduktion går via denna institution.

7.2.2 Kommunala insatser

I landet finns även ett antal kommuner som är med och finansierar filmproduktion. Det gäller till exempel Malmö stad som nyligen slutit ett avtal med Film i Skåne om att medfinansiera filmer som görs av lokala produktionsbolag med totalt sju miljoner kr åren 2024–2026. Film Västernorrland drivs inom ramen för Scenkonst Västernorrland AB som ägs till 60 procent av Region Västernorrland och till 40 procent av Sundsvalls kommun.

Ett annat exempel är Stockholm, där Film Stockholm ägs och drivs av Region Stockholm (via moderbolaget LISAB) men finansieras i samverkan med Stockholms stad. Totalt investerar staden 10 miljoner kr och regionen knappt 13 miljoner kr för hela uppdraget som utöver produktion även omfattar filmkommission och talangutveckling. Norrköpings filmfond är en kommunal filmfond som bidrar till finansieringen av långfilm och tv-drama. Fonden hanterar mjuka pengar och har under perioden 2015–2023 beslutat om stöd på drygt 36 miljoner kr.[10]

7.2.3 Särskilt om Internationella Samiska Filminstitutet

När det gäller investeringarna i samisk film i Sverige bör också Internationella Samiska Filminstitutet (ISFI) nämnas trots att det inte finansieras med svenska skattemedel. ISFI bildades 2009 och ägs gemensamt av det norska Sametinget och kommunen i Kautokeino där det är beläget. Styrelsen, som består av fyra ledamöter och en ordförande, kommer från Norge, Finland och Sverige. I samtal med utredningen framhåller ISFI att man har en vision av att vara den främsta experten på samiskt historieberättande och att verksamheten riktar sig till hela Sapmi.[11] Centrala mål är att främja samisk kultur, språk och identitet, samt en hållbar och innovativ samisk filmindustri. Under 2023 erhöll ISFI 16,8 miljoner norska kr från det norska kulturdepartementet, 2,4 miljoner norska kr från norska Sametinget, 4,5 miljoner norska kr i olika internationella stöd och 560 000 norska kr från finska kulturdepartementet.

För att nå sina mål fördelar ISFI bland annat utvecklings- och produktionsstöd samt organiserar workshops och utbildningar. Vidare

[10] Uppgifter från Johan Karlsson, Norrköpings filmfond.
[11] Uppgifter från möte med utredningen i Kautokeino den 19 november 2024.

har man även startat dotterbolaget Duottar Studio som erbjuder ljudläggning, mixning och dubbning för samiska filmer. För att sprida samiska filmer har ISFI även utvecklat strömningstjänsten Sapmifilm. ISFI har flera internationella projekt och samarbeten, till exempel med Netflix. ISFI har också ett mångårigt samarbete med Filmpool Nord där man samproducerar filmer på samiska. Under åren 2022 och 2023 samproducerade man sex kortfilmer och fyra dokumentärer för drygt en miljon kr.

7.3 Sveriges Television som finansiär

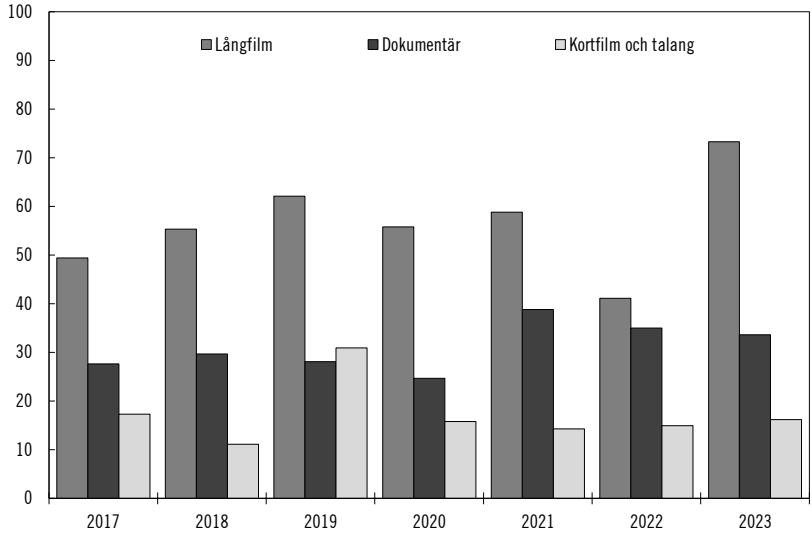
Även de investeringar som Sveriges Television (SVT) gör i svensk film bör räknas in som offentlig finansiering. SVT är en viktig samproducent av svensk film och därtill kommer att bolaget även köper visningsrätter för betydande belopp varje år.[12] Den senaste public service-kommittén betonade i sitt betänkande att SVT spelar en viktig roll för den svenska filmen och för att upprätthålla svensk filmproduktion är det av avgörande betydelse att SVT även fortsatt tar ett ansvar för svensk film.[13] Liksom de regionala produktionscentrumen är de investeringar SVT gör som samproducent förenade med krav på rättigheter i produktionerna.

Fram till och med 2016 beskrevs SVT:s investering på filmområdet i filmavtalet. Enligt 2013 års filmavtal var den summa som SVT skulle bidra med 42 miljoner kr. Utöver detta garanterade SVT att ungefär samma summa skulle användas till samproduktioner, medfinansiering och köp av visningsrätter. Sedan filmavtalet upphörde definierar SVT sin satsning på svensk filmproduktion som en del av kulturuppdraget i sändningstillståndet. Sedan filmavtalet upphörde har SVT gjort treåriga utfästelser om investeringar i svensk film. Nuvarande utfästelse löper till och med 2025.

Enligt en sammanställning SVT gjort för utredningens räkning har investeringarna de senaste åren sett ut på följande sätt.

[12] Enligt sändningstillståndet för SVT för 2020–2025 har SVT bl.a. i uppdrag att bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion inom ramen för sitt kulturuppdrag. Särskild vikt ska även läggas vid dramaproduktion.
[13] *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider* (SOU 2024:34), s. 271–276.

Figur 7.4 Sveriges Televisions utgifter för film, samproduktioner och visningsrätter, 2017–2023 (miljoner kr)

Källa: Uppgifter som SVT lämnat till utredningen i april 2024. Siffrorna avser utfall per år. I ”dokumentär” ingår även det som SVT kallar ”kulturdokumentär”; i ”kortfilm och talang” ingår bl.a. samverkansprojekt med Filminstitutet.

Som framgår av diagrammet har investeringarna i film varierat mellan åren under perioden sedan filmavtalet, även om genomsnittet ligger runt 100 miljoner kr per år. Totalt investerades 94 miljoner kr 2017 och 123 miljoner kr 2023. Störst andel av investerade medel går till lång spelfilm och denna andel har snarare ökat än minskat under perioden. Av medlen till lång spelfilm utgörs i genomsnitt hälften av samproduktionsinsatser och hälften köp av visningsrätter för filmerna.

7.4 Statsstöd till film i internationell jämförelse

Som ofta konstaterats är jämförelser mellan olika länders nivåer på det offentliga stödet till film svåra att göra.[14] Det beror på att stödstrukturerna skiljer sig åt och därmed ofta inte är direkt jämförbara. En del nationella filmbudgetar innefattar till exempel filmarvets bevarande, andra inte. De offentliga insatserna kan också innefatta sådant som tangerar filmen som konstnärligt uttryck, till exempel insatser

[14] Se t.ex. *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), s. 69.

för medie- och informationskunnighet. Gränsen mellan film och andra former av rörlig bild – som dramaserier – hanteras också olika i olika länder och en del länder har stöd till kortfilm på nationell nivå, andra inte. Stöd kan dessutom ges på såväl statlig som regional och kommunal nivå och stöden kan ha olika villkor; några är bidrag utan krav på motprestation, medan andra är regelrätta investeringar med andelar i kommande intäkter. Hur så pass olika storheter ska jämföras är ofta oklart.

Det finns dock en utbredd bild av att Sverige satsar mindre på film än andra jämförbara länder och det är därför intressant att försöka sig på en översiktlig jämförelse. Även om det som sagt är svårt att jämföra systemen kan en rimlig utgångspunkt vara hur mycket medel ett antal jämförbara nationella filminstitut disponerar.

Tabell 7.1 Budget för nationella filminstitut i ett urval europeiska länder 2024 (kr)

	Budget totalt, ca	Budget per capita
Danmark	960 000 000	161
Norge	829 000 000	149
Österrike	> 860 000 000	> 95
Finland	288 000 000	52
Sverige	**550 000 000**	**52**
Spanien	2 140 000 000	45

Anm. Här har bara länder med nationella institut som i termer av uppdrag är någorlunda jämförbara med Svenska Filminstitutet tagits med. Till exempel är den nationella nivån av för liten betydelse i både Tyskland, Belgien och Storbritannien för att en jämförelse ska vara intressant.

Som synes varierar budgeten per capita relativt kraftigt mellan länder och hur man ska förstå detta beror förstås på vad som ingår i uppdraget. I vissa länder ingår, som nämnts ovan, ett ansvar för filmarvet, i andra inte; i vissa länder stöds sådant som talangutveckling, spridning och visning på nationell nivå, i andra inte. Sverige, där finansiering av insatser inom alla dessa områden ingår, ligger som synes lågt per capita. Det ska dock noteras att flera andra länder i stället har vida uppdrag på andra sätt eftersom inriktningen är audiovisuell politik snarare än filmpolitik, i vilket då även inbegrips dramaserier och ibland även sådant som dataspel.

För att få en mer precis bild kan man lämpligen även se på stödet till utveckling och produktion i olika länder.[15] Tabell 7.2 avser både kulturpolitiskt motiverade stöd (i för- eller efterhand, innehållsbedömda eller automatiska) och produktionsincitament (återbetalningar av spenderade medel eller skatterabatter). Uppgifterna avser i huvudsak lång spelfilm och dokumentärfilm, men i många fall innefattas även stöd till dramaserier och i några fall även kortfilm.

Tabell 7.2 Stöd till utveckling och produktion i ett urval europeiska länder 2024 (miljoner kr)

	Kulturstöd	Incitament	Totalt	Kronor per capita
Irland	459	1 200	1 659	227
Österrike	860	1 081	1 941	213
Belgien*	729	1 600	2 329	197
Italien	997	6 220	7 217	148
Storbritannien	320	9 500	9 820	147
Spanien	1 060	5 000	6 060	127
Frankrike**	1 520	1 520	3 040	113
Norge	436	130	566	104
Danmark	444	-	444	75
Finland	211	138	349	63
Nederländerna	646	454	1 100	62
Portugal	194	391	585	56
Tyskland***	2 100	2 300	4 400	53
Grekland	58	400	458	45
Sverige**	**291**	**100**	**391**	**36**

* De egentligen separat organiserade insatserna för flamländsk och franskspråkig film sammantaget.
** Enbart lång spelfilm och dokumentär. Väsentligt mycket högre stöd om dramaserier inkluderas.
*** Inkluderar både federal och delstatlig nivå.
**** Högt räknat. Siffran innefattar budgeterat stöd till utveckling och produktion hos Filminstitutet 2024, dvs. även produktionsbolagsstöd och kortfilm.

Källa: Uppgifter sammanställda av Tomas Eskilsson/Film i Väst Analysis och kompletterade av utredningen. Storleken på produktionsincitamenten är svåra att uppskatta eftersom de i vissa fall inte har någon övre gräns. I dessa fall har utfallssiffror eller skattningar av framtida utgifter använts.

[15] Även tidigare har denna avgränsning gjorts för att möjliggöra mer ingående internationella jämförelser, se t.ex. *Filmfinansiering: En jämförelse av åtta europeiska länders statliga filmfinansiering* (Svenska Filminstitutet, 2012). Här framhölls bl.a. att den statliga finansieringen av produktion och utveckling av film (för- och efterhandsstöd) per capita räknat var lägre i Sverige än i våra nordiska grannländer (s. 6).

Som detta åskådliggör finns det i andra jämförbara västeuropeiska länder dels statsbidrag som motsvarar de svenska kulturpolitiskt motiverade stödordningarna på totalt ca 10 miljarder kr, dels produktionsincitament av olika slag som uppgår till drygt 40 miljarder kr bara i dessa länder. Räknat per capita innebär det i dessa fall stöd till utveckling och produktion av film och serier på mellan 36 kr (Sverige) och 227 kr (Irland) per invånare och år, om man inte räknar med de riktigt små länderna i Europa där per capita-siffror kan vara missvisande.

Tendensen är också att allt större resurser tillförts just automatiskt verkande stödordningar i takt med att länder och regioner genom subventioner försöker locka till sig film- och dramaserieproduktioner för att det ska generera både kulturell synlighet och ekonomisk tillväxt. Det handlar som synes om stora ekonomiska satsningar i flera europeiska länder och globalt kan olika typer av skatterabatter och andra automatiskt verkande produktionsstöd uppgå till så mycket som 20–30 miljarder dollar, vilket förstås påverkar hela branschens funktionssätt.[16]

I denna skattning hamnar Sverige som synes långt ner när det gäller det totala stödet per capita. Generellt kan man säga att Sverige länge var ett mellanland när det gäller stöd till utveckling och produktion, varken ett av de länder som satsade mest eller ett av de länder som satsade minst. I takt med att stora strukturer för produktionsrabatter byggts ut i Europa har Sverige dock hamnat på efterkälken sett till hur mycket resurser som investeras. Detta visar sig också i att många svenska filmer flyttat inspelningen helt eller delvis utomlands för att spelas in med stöd av stora och förutsägbara utländska incitamentssystem.[17] Om denna utveckling fortsätter blir det en viktig fråga vad detta på sikt kan komma att innebära för kompetens och kapacitet i den svenska filmbranschen.

[16] Angus Finney, ”Subsidy wars drive worldwide production but the current climate means muddy calculations”, *Variety*, 25 oktober 2023.

[17] Det finns gott om exempel på svenska filmer som använt sig av andra länders incitamentssystem. Några av dessa är den första av de nya *Lasse Maja*-filmerna (Irland), *Borg vs McEnroe* (Tjeckien), *Den allvarsamma leken* (Ungern), *Triangle of Sadness* (Grekland), *Breaking Surface* (Belgien) och *Avgrunden* (Kanarieöarna).

8 Utbildning och talangutveckling

Film- och tv-branschens kompetensförsörjning bygger på att det finns utbildningar inom film- och tv-området som förser branschen med kvalificerad arbetskraft och nödvändig kompetens.[1] En del av dessa är specifika för området men ett växande antal utbildningsanordnare erbjuder också utbildningar som inte särskilt utbildar för film- och tv-branschen men där rörlig bild ingår och där eleverna mycket väl kan komma att arbeta i denna bransch. Exempel på sådana utbildningar kan vara inom mediestrategi, visualisering, journalistik, pedagogik eller spelutveckling. Även mer teoretiska utbildningar som filmvetenskap kan leda till arbete inom filmbranschen.

Volymen av film- och tv-produktion har som nämnts ovan på senare år ökat kraftigt; drivkraften i förändringen är samhällets och mediavärldens digitalisering. I samhället i stort kompletteras dessutom text i allt högre utsträckning av rörlig bild. Alla stora dagstidningar är i dag också tv-kanaler och mer och mer information förmedlas genom rörliga bilder. Det betyder att kompetensen att producera rörligt bildmaterial efterfrågas på flera håll än från den traditionella film- och tv-branschen. Mot denna samlade bakgrund är det inte förvånande att det på senare år har diskuterats flitigt hur kompetensförsörjningen beträffande produktionspersonal inom film och tv kan förbättras.

8.1 Kompetensförsörjning

För att adressera frågan om kompetensförsörjning har aktörer inom den audiovisuella sektorn gått samman och hösten 2021 bildat Yrkesnämnden för film och tv (YNFT). Syftet är att verka för branschens kompetensförsörjning nationellt genom att främja yrkesutbildning,

[1] Se t.ex. rapporten *Filmrelaterade utbildningar i Sydsverige. En studie om filmrelaterade utbildningar i södra Sverige för Regionsamverkan Sydsverige av Palmgren Vision AB* (2021).

fortbildning och rekrytering inom film- och tv-produktion. Enligt YNFT har branschen i dag otydliga yrkesingångar och präglas av en informell rekryteringsstruktur. Genom att tydliggöra film- och tv-branschen som en arbetsmarknad kommer den enligt nämnden uppfattas som tillgänglig för allt fler, och de som vill arbeta med film och tv kommer i högre utsträckning att hitta vägar in i branschen.

Precis som många andra delar av kulturområdet präglas film- och tv-branschen av en hög andel projektanställningar och frilansare.[2] Det kan både vara en utmaning och en möjlighet. För en arbetsgivare ger det tillgång till arbetskraft med varierande kompetenser och erfarenhet som kan hjälpa till att utföra engångsuppgifter och för arbetstagare en möjlighet att välja de projekt som bäst passar deras färdigheter och intressen. Samtidigt finns risken att den enskilde fastnar i en osäker ekonomisk situation. Dessutom blir det ofta svårare att få tillgång till arbetsrättsliga förmåner som a-kassa och hjälp från omställningsorganisationer. Som projektanställd eller frilansare omfattas man sällan av den allmänna principen på arbetsmarknaden att kompetensutvecklingen av yrkesverksamma är arbetsgivarens ansvar. Det kan också vara svårt för egenföretagare att sätta av pengar till pensionen. Utmaningarna med att planera och styra det egna arbetsåret innebär för många stora svårigheter att tillgodogöra sig tillräcklig återhämtning, särskilt mellan de ofta mycket arbetsintensiva inspelningsperioderna.[3]

En god kompetensförsörjning kräver att tillräckligt många söker sig till film- och tv-utbildningar. Här påverkar ungas syn på jobb och arbetsmarknad vilka utbildningar och jobb de väljer att satsa på. Sedan 2014 utkommer rapporten *Generation Jobb* som återkommande bland annat undersöker synen på anställningsformer och vilka branscher personer mellan 16–30 år ser som framtidsbranscher. I 2022 års undersökning svarade 11 procent av de tillfrågade att de ser kultur – som film- och tv-branschen är en del av – som en framtidsbransch, även om fler hade kunnat tänka sig att jobba inom kulturbranschen. Vidare kan endast var fjärde ung enligt samma underlag tänka sig att arbeta med tidsbegränsade arbeten på olika arbetsplatser, vilket som sagt är vanligt förekommande inom film- och tv-branschen. Av de som ingick

[2] Arbetsförmedlingen, *Långsiktig yrkesområdesanalys – kultur, media och design* (2023:1).
[3] Finlands Arbetshälsoinstitut, *Ork och hälsa hos professionella inom film- och tv-produktioner av oberoende produktionsbolag* (2024), s. 3.

i 2022 års undersökning svarade 82 procent att de föredrar en fast anställning.[4]

AI och den tekniska utvecklingen kan antas få en betydande inverkan på arbetsmarknaden för film- och tv-arbetare och bidra till snabba förändringar inom olika områden framöver. Produktionsteknologierna utvecklas i snabb takt och produktionslandskapet för spelfilm och dramaserier växer sig successivt närmare dataspelsbranschen. Investeringar i virtuella studios för digital produktion skapar kompetensbehov kopplat till exempelvis animering och visuella effekter. I takt med den tekniska utvecklingen blir skillnaden mellan professionell och semiprofessionell produktion också i vissa fall mindre; de tekniska verktygen blir alltmer tillgängliga och billiga. Det betyder inte att kostnaderna för storskalig produktion minskar men att tröskeln till tekniskt högkvalitativ produktion delvis sänks.[5]

8.2 Utbildningar

I Sverige finns ett stort antal film-och tv-utbildningar på flera utbildningsnivåer och med olika inriktning. Nedan beskrivs ett antal sådana utbildningar inom kulturskolan, gymnasieskolan, fristående konst- och kulturutbildningar, folkhögskolor, yrkeshögskolan, universitet och högskolor samt Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar. Syftet är att beskriva det system av utbildningar som lägger grunden för film- och tv-branschens återväxt.

Kulturskolan

Enligt en undersökning Filminstitutet låtit genomföra tillsammans med Föreningen Filmregionerna hade 115 kommunala kulturskolor någon typ av filmverksamhet läsåret 2020/21, alltifrån långa ämneskurser till korta lovkurser och prova-på-verksamhet.[6] I kulturskolorna verkade under denna period ca 130 personer som filmpedagoger (majoriteten på deltid). Kurserna inom kulturskolan riktar sig till barn och unga från 6 till 20 år, men tyngdpunkten ligger i gruppen 12–15 år.

[4] Insight Intelligence, *Generation Jobb: Ungas syn på jobb och arbetsmarknad* (2022), refererad i Arbetsförmedlingen, *Långsiktig yrkesområdesanalys – kultur, media och design* (2023).
[5] *Filmrelaterade utbildningar i Sydsverige* (2021), s. 20.
[6] Filmregionerna och Svenska Filminstitutet, *Fördjupad kartläggning av film i kulturskolan: Läsåret 20/21* (2021).

Inriktningen är oftast kort spelfilm eller animation, men även dokumentärfilm, musikvideos och tv-produktion är relativt vanligt förekommande. Kulturskolan kan i och med det fylla en viktig funktion i att skapa ett livslångt intresse för film, samt en grundläggande förståelse för filmarbetets praktik, och därmed bidra till den framtida kompetensförsörjningen och landets filmkultur.

Gymnasieskolan

Inom gymnasieskolan finns ett antal utbildningar som innehåller fördjupningskurser i film- och tv-produktion, men det är bara Sturegymnasiet i Halmstad och S:t Eriks gymnasium i Stockholm som brukar räknas som spetsutbildningar i film. Dessa utbildningar har riksintag. Riksintag innebär att elever från hela landet kan söka som förstahandssökande.

En spetsutbildning utses av Skolverket, som baserar sin certifiering på undervisningens kunskapsmål, pedagogiska kvalitet och samverkan med branschföreträdare och högskolor. Som exempel på det sistnämnda kan nämnas att Sturegymnasiet har ett samarbete med Göteborgs universitets filmutbildning på HDK-Valand och att eleverna på S:t Eriks gymnasium har möjlighet att läsa vissa universitetskurser inom ämnet film. På skolorna lär sig eleverna grunderna i film- och tv-produktion, regi och att skriva manus.

På gymnasienivå finns även så kallade yrkespaket, vilket är en kombination av nationella kurser som bedöms relevanta för ett visst yrkesområde. Skolverket tar fram exempel på sådana yrkespaket, men skolhuvudmän kan också ta fram egna paket efter lokalt eller regionalt behov på arbetsmarknaden. Ett yrkespaket som tillkom efter förslag från Västra Götalandsregionen och filmbranschen var ”Film och tv-arbetare 900 p”, vilket Skolverket beslutade om våren 2021. För närvarande erbjuds detta program av Uddevalla vuxenutbildningar.

Fristående eftergymnasiala utbildningar

Ett antal fristående (privata) anordnare bedriver konst- och kulturutbildningar på eftergymnasial nivå inom film och tv. Syftet med utbildningarna är både att förbereda för fortsatta studier på högskola och medverka till att utveckla kvalificerat yrkeskunnande.

På exempelvis Stockholms Filmskola utbildar man sammanlagt ca 100 studenter om året. Fokus är hantverkskunnighet inom fältet. I samtal med utredningen framhåller skolan att man även lägger mycket tid på att eleverna ska förstå att filmproduktion bygger på ett fungerande samarbete mellan produktionens olika avdelningar och nyckelfunktioner.[7] Med den utgångspunkten får studenterna lära sig manusskrivande, regi, foto, ljud, ljus, klippning och produktion. Vidare ingår att man får arbeta i team och prova på olika funktioner i filmproduktionen, både i studio och ute på inspelningsplats.

Folkhögskolan

Av Sveriges 154 folkhögskolor hade 15 under 2023 någon form av film- och tv-utbildning och totalt blev drygt 500 personer antagna till dessa utbildningsinriktningar.[8] Inom området finns bland annat utbildningar till filmarbetare på Fridhems och Gotlands folkhögskolor, filmscenografi och attributmakeri på Edelviks folkhögskola i Burträsk och film- och serieproduktion på Kalix folkhögskola. Ett annat exempel är Sörängens folkhögskola i Nässjö där det ges en flerårig grundutbildning i animerad film.

I praktiken fungerar flera filmlinjer vid folkhögskolor som högskoleförberedande utbildningar. Den i dagsläget kanske mest uppmärksammade av folkhögskolorna är Fridhems folkhögskola som många unga talanger gått under senare år.

Yrkeshögskolan

Syftet med yrkeshögskolans utbildningar är att svara upp mot arbetsmarknadens direkta behov. Det betyder att utbildningar ofta byts ut då innehåll och inriktning på utbildningarna varierar utifrån det aktu-

[7] Kontakt med Stockholms Filmskola den 10 september 2024.
[8] Statistik från Folkbildningsrådet avseende skola, skolregion, kurstyp och antal unika individer efter kön för 2023. Underlag från Folkbildningsrådet, den 29 augusti 2024.

ella läget. Utbildningar inom yrkeshögskolan ska leda till arbete eller egenföretagande inom ett yrkesområde. En tanke är därför att utbildningarna ska ske i nära kontakt med arbetslivet. En betydande del av utbildningen är så kallad LIA-praktik (lärande i arbete).

Inom yrkeshögskolan finns sammanlagt 17 utbildningar med inriktning mot film och tv, bland annat en utbildning i Västra Götaland till filmarbetare i teknisk teamfunktion (ljud, ljus och kamera), en filmarbetarutbildning i Skåne med inriktning mot produktionsledning och ett flertal utbildningar i Stockholm till bland annat producent inom film och tv-drama.[9]

Kulturakademin – ett särskilt initiativ

Kulturakademin är ett regionalt initiativ för kompetensutveckling inom scenkonst, musik och audiovisuella medier.[10] Huvudmän för utbildningsverksamheten är Film i Väst, Göteborgsoperan, Göteborgs Symfoniker, Folkteatern, Regionteater Väst samt Teater Halland.

Kulturakademin erbjuder behovsbaserad och nischad kompetensutveckling för yrkesverksamma med validerad yrkeserfarenhet samt för organisationer. Sedan starten 2004 har Kulturakademin i genomsnitt utbildat drygt 600 personer per år. Verksamheten syftar till att komplettera allmänna utbildningsaktöres kursutbud. Kulturakademin erbjuder bland annat kurser i att arbeta på internationella film- och tv-produktioner och i hållbar film- och tv-produktion.

Universitet och högskolor

Många universitet och högskolor i Sverige erbjuder kurser och program där film och tv ingår, men det finns bara två högskolor i Sverige som är specifikt inriktade på att utbilda konstnärliga upphovspersoner för film: HDK-Valand och Stockholms Konstnärliga Högskola (SKH).

Gemensamt för Valand och SKH är att de har både kandidatprogram och utbildningar på avancerad nivå (magister/master). Vid bägge lärosätena bedrivs även konstnärlig forskning inom filmområdet med doktorander knutna till skolorna. Studenter vid de bägge lärosätena producerar under sin utbildning filmer som i vissa fall även når ut till

[9] Statistisk från Myndigheten för yrkeshögskolan, den 2 juli 2024.
[10] ”Långsiktigt uppdrag till styrelsen för Kulturakademin 2021–2024”.

en vidare publik via tv, filmfestivaler och digitala plattformar. En skillnad skolorna emellan är att Valand har en gemensam filmutbildning där studenterna får lära sig alla delar av en filmproduktion medan SKH har fem olika programinriktningar som söks var för sig. SKH utbildar ca 200 filmstudenter per år medan Valand är betydligt mindre med endast 20 studenter per år.

I samtal med Valand framgår att den tekniska utvecklingen och den ökade konsumtionen av rörlig bild troligtvis bidragit till att de som söker till filmutbildningen numera ofta har ett avsevärt högre tekniskt kunnande jämfört med sökanden för 10–15 år sedan.[11] Något som framkommit i samtal med SKH är att den så kallade Bolognaprocessen och den utbildningsreform som följde lett till att genomsnittsåldern på de sökande sjunkit.[12] I samband med att det tillkommit en utbildningsnivå har delar av innehållet i kandidatexamen flyttats upp till den avancerade nivån (master eller magister). Förskjutningen av kursinnehållet har resulterat i att första året är på en mer grundläggande nivå än tidigare.

På Valand och SKH ges det även fristående kurser lämpade som fortbildning för i branschen professionellt verksamma. Vid exempelvis SKH erbjuds kurser i att skriva för tv och på Valand ges bland annat en kurs som fokuserar på visuellt berättande i relation till miljörelaterade frågor. Fackförbundet Scen & Film har dock i samtal med utredningen framhållit att något som ändå saknas är kortare kurser på halvfart, i synnerhet på avancerad nivå, som går att kombinera med yrkesverksamhet.[13]

I utredningens dialog med branschföreträdare och enskilda filmskapare (främst regissörer och manusförfattare) har det även framförts viss kritik mot Valand och SKH. I huvudsak går kritiken ut på att studenterna inte får lära sig att bli bedömda på det sätt man blir i arbetslivet samt att det brister i hur studenterna förbereds för den bransch som de efter examen ska arbeta i. Det sistnämnda ska bland annat ha att göra med ett för litet fokus på hantverksmässigt kunnande och alltför teoretiska utbildningar. Hur dessa synpunkter ska värderas är svårt för utredningen att ta ställning till då ingen systematisk belys-

[11] Möte med HDK-Valand den 10 september 2024.
[12] Möte med Stockholms Konstnärliga Högskola den 1 oktober 2024. Bolognaprocessen är ett samarbete mellan 47 europeiska länder om utbildning på högskolenivå. Samarbetet ska bland annat bidra till att akademiska examina och utbildningskvalitet blir jämförbara på ett tydligare sätt än tidigare.
[13] Kontakt med fackförbundet Scen & Film den 13 september 2024.

ning av frågan kunnat genomföras inom ramen för det aktuella uppdraget. Det kan dock noteras att många framgångsrika filmskapare i Sverige inte gått på dessa filmskolor, vilket enligt vad många framhållit skiljer sig från situationen i flera av våra grannländer där motsvarande utbildningsinrättningar har en mer central roll för branschens återväxt.

Arbetsmarknadsutbildningar

Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar är ytterligare en komponent som bidrar till kompetensförsörjningen inom film och tv-produktion. Dessa är yrkesinriktade, korta utbildningar som syftar till att öka chanserna att få arbete inom ett yrke där det saknas utbildad personal.

För närvarande ges fyra sådana utbildningar på filmområdet, samtliga i Stockholm (videoproduktion, ljudproduktion, videoredigering och bildredigering). De riktar sig till personer som är inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen Kultur Media och är, eller riskerar att bli, arbetslösa.[14]

8.3 Talangutveckling

Initiativen, satsningarna och verksamheterna inom talangutveckling i Sverige är många och spridda över landet. Satsningarna kännetecknas både av direkt finansiering av filmproduktion och rådgivning och andra stöttande och kompetenshöjande insatser. Vidare förekommer det filmtävlingar, workshops, projektstöd, talangprogram och talangträffar. Kommuner, regioner och stat har delvis olika roller i talangutvecklingen. Ibland talas det om en så kallad talangtrappa och då avses en progression från tidiga insatser för filmkunnighet bland barn och unga (ofta på kommunal nivå), till insatser för eget filmarbete hos de talanger som kommit en bit på väg (ofta på regional nivå) och sedan stöd till arbete med en första professionell kort- eller till och med långfilm (då ofta på regional eller statlig nivå).

Mångfalden och variationen av insatserna visar att talangutveckling är ett vitt begrepp och att det i olika sammanhang kan betyda olika

[14] Möte med Arbetsförmedlingen Kultur den 5 juni 2024 och kontakt den 25 juni 2024.

saker. Syftet med talangutveckling kan exempelvis vara att fånga upp nya generationers filmskapare, främja återväxten av svensk film och tillväxten på en viss geografisk plats, stärka individuella uttryck och höja kvaliteten, öka mångfalden och jämställdheten inom filmen eller stötta oetablerade filmskapare eller redan professionellt verksamma.[15] Det handlar således både om återväxt och spets, inklusive att behålla talang i landet. I det sistnämnda fallet avser talang några av de mest framgångsrika filmskaparna vi har i landet och alltså något helt annat än när det till exempel talas om talangutveckling bland unga.

I följande genomgång, med ett antal exempel på talangutveckling, har insatser valts ut utifrån aktörernas egna beskrivningar av talangutveckling. Kartläggningen gör inte anspråk på att vara heltäckande och aktörer som enbart vänder sig till barn och unga under 18 år har inte tagits med här. Filmskaparnas erfarenhetsgrad i de beskrivna insatserna kan variera och sträcka sig från filmskapare som gjort mindre produktioner i form av kortfilm till filmskapare som redan gjort sin långfilmsdebut. Talangutveckling sker i alla funktioner inom filmskapande men i denna kartläggning är det främst funktionerna manusförfattare, regissör och producent som avses. Även om talangutveckling ofta bedrivs av det offentliga på nationell, regional och kommunal nivå är det viktigt att påpeka att den samtidigt sker i filmproduktionens alla led. Produktionsbolag och strömningstjänster som Netflix har en betydande roll i talangutvecklingen genom att träna och kompetensutveckla bland annat regissörer, manusförfattare och producenter. Detta kan ske både genom att nya talanger får arbeta i befintliga projekt och genom att de får utveckla egna projekt under handledning.

8.3.1 Nationella stöd och satsningar inom talangutveckling

Filminstitutet arbetar med talangutveckling genom bland annat vissa särskilda filmstöd, medfinansiering av filmpriser, talangprogram, talangträffar, workshops samt samverkan med regioner och filmfestivaler.

En återkommande talangsatsning är *Moving Sweden* som är ett samarbete mellan SVT och Filminstitutet. Syftet med programmet är att stimulera förnyelsen av svensk film samt stärka återväxten genom att utveckla den svenska filmen i hela landet genom högt kreativt tak

[15] Filminstitutet, *Talangutveckling under utveckling* (2017), s. 8–9.

och enklare finansiering. Satsningen har funnits i olika former sedan 2013. Inom ramen för *Moving Sweden* fördelade Filminstitutet 2024 totalt 5 miljoner kr i utvecklingsstöd och 9 miljoner kr i produktionsstöd. SVT fördelade 9 miljoner kr, där hälften var samproduktionsinsats och hälften förköp av visningsrätt. Enligt Filminstitutet har dessa totalt 18 miljoner kr i genomsnitt gått till tre filmer per år. Filmprojekten har fått en garanterad visning på SVT.

Filminstitutets har även ett stöd på området som kallas *Talangutveckling i hela landet*. Det kan sökas av regionala filmverksamheter eller andra filmorganisationer för exempelvis workshops, seminarier, nätverkande och liknande. Syftet med stödet är att stärka den svenska filmen genom att bidra till talangutveckling i hela landet och öka utbytet av kunskap och erfarenhet för aktörer verksamma inom filmområdet. Inom ramen för stödet beviljade Filminstitutet under 2024 bidrag på totalt ca 1,4 miljoner kr.

En återkommande men särskild satsning är *Stöd till utveckling av filmprojekt – Wild Card* som kan sökas av nyexaminerade personer som under innevarande år avslutat en eftergymnasial film- eller konstutbildning. Syftet med stödet är att fånga upp unika filmröster från de olika utbildningarna. Beslut om fördelning av stöd fattas av filmkonsulenter vid Filminstitutets produktionsstödsenhet. Under 2024 beviljades två stöd om vardera 400 000 kr till två avgångselever, en dokumentär och en lång spelfilm.

Värt att nämna är även pandemistödet *Talent To Watch* som initierades 2021 och som löpte över tre år. Syftet med stödet var att säkerställa att nya röster och talanger i hela landet fick möjlighet att utvecklas och etablera sig i den svenska filmbranschen trots att branschens normala produktionsverksamhet och vägarna in i arbetslivet på grund av pandemin var kraftigt reducerade. För satsningen hade Filminstitutet en budget om totalt 50 miljoner kr, vilket i sammanhanget var betydande.

Det finns som nämnts ovan (se kapitel 6) också ett flertal kortfilmsstöd vid Filminstitutet, vilket är viktigt att lyfta fram ur ett talangutvecklingsperspektiv. Historiskt sett har kortfilmen varit ett första steg på talangtrappan för nya filmskapare. Det kortare formatet ger möjligheter att pröva nya uttryck och hitta sitt filmiska uttryck och specifika konstnärliga röst. Sverige har en aktiv kortfilmstradition och visningsfönster erbjuds både av de stora filmfestivalerna, festivaler riktade särskilt mot unga filmskapare och till exempel SVT.

Förutom *Moving Sweden* arbetar SVT med talangutveckling genom rådgivning och samproduktion av kortfilm och dokumentärfilm, genom satsningar på innehåll för barn och unga och genom projekt riktade mot kortserieformatet. SVT samverkar även med filmutbildningar, regioner, talangträffar och talangprogram samt medverkar vid nationella och internationella mötesplatser.[16] Under 2023 investerade SVT totalt 6 miljoner kr i 17 kortfilmer.[17]

Det är även viktigt att uppmärksamma att Konstnärsnämnden ger projektbidrag till produktion av film samt för experiment och utvecklingsarbete (för en närmare beskrivning, se kapitel 6).

8.3.2 Regionerna och talangutvecklingen

Av Sveriges regioner arbetar 19 med talangutveckling och filmproduktion i någon form och omfattning. Enligt Filminstitutets bedömning sker i praktiken också en stor del av rekryteringen av ny talang i den verksamhet som regionerna stöder.[18] Det är ofta här man fångar upp filmskapare tidigt och kan erbjuda nätverk och kunskap. Vanliga insatser är stöd till filmproduktion, lån av teknik, rådgivning, mentorskap, coachning och resestöd.

Förutsättningarna ser dock olika ut beroende på storlek på region, finansiering av verksamheten, antal verksamma filmare och vilket uppdrag respektive filmverksamheter har från sina huvudmän. Kultursamverkansmodellens införande 2011 medförde att regionerna fick större möjlighet att påverka fördelningen av regionala statliga resurser till regional verksamhet och bidrog därmed i olika grad till en förändring för filmverksamheterna i regionerna.[19]

Talangutveckling i större regioner

I Sverige har som nämnts fyra regioner egna produktionscentrum: Filmpool Nord (Norrbotten), Film i Väst (Västra Götalandsregionen), Film Stockholm och Film i Skåne. Dessa investerar i filmproduktion och arbetar alla i olika grad även med talangutveckling.

[16] Filminstitutet, *Talangutveckling i Sverige: En kartläggning av det svenska talangutvecklingslandskapet* (2017), s. 22.
[17] *Sveriges Televisions public service-redovisning 2023* (2024).
[18] Filminstitutet, *Talangutveckling under utveckling* (2017).
[19] *Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun* (SOU 2023:58), s. 93–95.

Nya röster Norrbotten! är ett talangprogram som Filmpool Nord har och som riktar sig till filmprojekt som är maximalt 15 minuter långa. Projektet kan vara allt från mobilfilm, Youtube-film, animation, drama eller hybridfilm med dokumentära inslag. Sedan 2023 finansieras satsningen av Filmpool Nord och Sparbanken Nord.

Five 4 Fiction är ett projekt som Film i Väst har tillsammans med Lindholmen Science Park och Kulturförvaltningen i Västra Götalandsregionen. Man väljer ut fem regissörer som under ett år får utveckla sina långfilmsprojekt i möte med den professionella filmbranschen. I slutet av programmet ska deltagarna kunna presentera ett välutvecklat filmprojekt gentemot produktionsbolag och finansiärer. Programmet utgår från fyra workshop-träffar där deltagarna fördjupar sig i sina kreativa processer. Utöver handledning, samtal och konkreta uppgifter erhåller deltagarna utvecklingsmedel på sammanlagt 50 000 kr.

Nya röster STHLM är ett projekt som Film Stockholm har och som vänder sig till oetablerade filmskapare boendes i Stockholms län. Programmet består av mellan sex och åtta filmteam (vilka kan bestå av regissör, manusförfattare och producent), som under programmets gång producerar varsin kortfilm. Det ingår även coachning samt ett stipendium eller samproduktionsinsats om ca 50 000 kr per projekt. Film Stockholm har för programmet under 2024 fått 100 000 kr via Filminstitutets stöd *Talangutveckling i hela landet*.

Talangutveckling i mindre regioner och i kommuner

Talangutvecklingssatsningar görs även i många mindre regioner och i vissa kommuner. Några uppmärksammade exempel nämns nedan.

Archipelago Script Lab är en manuskurs som hålls under 5 dagar på Skärgårdsön Hindö i Sankt Annas skärgård i Östergötland. Totalt deltar sju projekt och kursen riktar sig till manusförfattare, producent eller regissör med skrivarambitioner och som vill utveckla ett manus. Fokus under dagarna är eget skrivande, handledning med feedback och nätverkande med andra manusförfattare. Film i Öst har för programmet under 2024 fått 70 000 kr via Filminstitutets stöd *Talangutveckling i hela landet*.

BoostHbg är en kommunal verksamhet som drivs av kulturförvaltningen i Helsingborgs stad där det erbjuds lån av teknik, workshops, coachning och lokaler för unga som vill utvecklas inom bland

annat film. Här kan man som ung filmskapare söka stöd i form av ett personligt stipendium om upp till 50 000 kr. Stipendiet är till för att kunna utveckla ett eget projekt. Stödet kan exempelvis användas för coachinsatser eller för resor knutna till projektet. Förutom stödet ingår också gruppträffar och kreativa workshops med andra filmskapare i Skåne. För att kunna söka stödet måste man vara bosatt i Skåne. Verksamheten finansieras av Helsingborgs stad och Region Skåne.

Talent Up Shorts är ett regionalt talangprogram som ska hjälpa filmskapare i filmregion sydost att ta nästa steg i utvecklingen. Programmet ska leda till två kortfilmer och inspelningarna ska ske i region Sydost och vara berättelser med en tydlig anknytning till Blekinge, Kalmar län eller Kronoberg. Filmerna får vara maximalt 15 minuter långa och får en budget på ca 200 000 kr vardera. Varje produktion får också professionella mentorer från branschen som främst ska stödja A-funktionerna.

GAZE – nya filmröster är ett program framtaget för att stötta unga eller mer etablerade filmare i Jönköpings län. De som blivit beviljade stöd deltar i fyra workshopstillfällen där de får hjälp med inspelningsplanering eller manus, regi eller klippning, beroende på vilken fas de befinner sig i. Vidare fördelas utvecklingsmedel för att deltagarna ska kunna spela in film. Målet är att efter avslutat program visa 15 minuter färdig film eller en ”work in progress” under Värnamo filmhistoriska festival.

Talangprogram och samarbeten mellan regioner

Filmregionerna är en förening som samlar företrädare från flera regioner och har som ambition att samordna och företräda alla de regionala filmverksamheterna i Sverige. Målet med verksamheten är att den regionala nivån ska ha en tydlig plats i den nationella filmpolitiken. För att nå målet utbyter man bland annat kunskap och erfarenheter om talangutvecklingsfrågor. Det finns även ett antal enskilda talangsatsningar som drivs i samarbete mellan flera regionala verksamheter.

Talangprogrammet AC/BD drivs av Film i Västerbotten och Filmpool Nord. Programmet har funnits sedan 2015 och syftar till att öka samverkan mellan filmskapare och filmverksamheter i de båda länen, utveckla talanger och hitta nya konstellationer. Fokus ligger på produktion och de projekt som görs inom programmet ska resultera i får-

diga filmer. Enligt regionerna kompletterar man varandra genom att Västerbotten har erfarenhet av kortfilm och dessutom har man många regissörer verksamma i regionen medan Norrbotten har erfarenhet av långfilm och har många verksamma tekniker i sin region.[20] Filmerna ska vara korta spelfilmer och spelas in i Västerbotten eller Norrbotten med filmskapare och filmarbetare från båda regionerna.

Doc Out West är ett utvecklingsprogram för dokumentärfilmare som drivs i samverkan mellan regionerna Västra Götaland, Halland och Värmland. De som deltar (två filmare från respektive region) får möjlighet att knyta kontakter med övriga deltagare genom workshops, övningar och samtal med verksamma inom filmområdet. Kopplat till utvecklingsprogrammet finns ett stipendium på 10 000 kr som erhålls av de som blir antagna och väljer att gå programmet. Region Värmland har under 2024 fått 60 000 kr för programmet via Filminstitutets stöd *Talangutveckling i hela landet*.

8.3.3 Filmfestivalernas roll för talangutveckling

Filmfestivalerna i Sverige har en viktig roll som visningsfönster och mötesplats för filmare i alla stadier av karriären. Festivalerna fyller ofta även en kompetensutvecklande funktion genom aktuella seminarier och debatter och som inspiratörer genom att erbjuda filmvisningar. Festivalerna har alla under längre tid även arbetat aktivt med att locka deltagare från filmskolorna genom att stå värd för bland annat olika tävlingar. Det senare är inte minst viktigt för att festivalerna ska kunna hålla sig uppdaterade om nya svenska filmskapare.[21]

Stockholms filmfestival har sedan första upplagen av festivalen 1990 filmpriset *1 km film*. Tävlingen är en så kallad pitch-tävling där bästa kortfilmsidé erhåller 100 000 kr från Filminstitutet, 25 000 kr från Film Stockholm och teknik- och kompetensstöd motsvarande en summa på 260 000 kr från ett stort antal branschaktörer. De kortfilmsidéer som går till final i tävlingen får sin film visad på festivalen och bjuds in att delta i träffar med etablerade filmskapare.

Dokumentär- och kortfilmsfestivalen Nordisk Panorama hålls i september i Malmö varje år och genomförs med stöd av Malmö Stad, Region Skåne och Film i Skåne. Festivalen har sedan ett par år tillbaka

[20] *Talangutveckling i Sverige*, s. 9.
[21] *Talangutveckling i Sverige*, s. 11.

ett talangprojekt, *Doc Forward*. Satsningen erbjuder en två dagar lång workshop för nordiska dokumentärfilmsproducenter och regissörer. Målet är att skapa en mötesplats som blir startpunkten för internationella samarbeten mellan både nya och mer etablerade filmskapare. *Doc Forward* stöttas av bland annat filminstituten i Danmark, Norge och Sverige samt finska Promotion Centre for Audiovisual Culture (AVEK). Man har även sedan 2007 talangpriset *New Nordic Voices* som delas ut till lovande nordiska filmskapare. Priset är på 5 000 euro och finansieras av Film i Skåne och AVEK.

Under 2010 startade Göteborg filmfestival programmet *Nordic Film Lab* som är ett samarbete mellan filminstituten i Sverige, Norge, Danmark och sedan 2016 även Finland.[22] Deltagarna – nordiska regissörer, producenter och manusförfattare – handplockas av festivalen i samarbete med filminstituten och har det gemensamt att de är på väg att göra eller har gjort sin första eller andra långfilm. Programmet syftar till att fungera som en nordisk mötesplats för framtida samarbeten. Festivalen driver själv programmet och träffar äger rum i Göteborg, Oslo och Köpenhamn.

För att deltagarna i *Nordic Film Lab* ska kunna presentera sina projekt för säljagenter, festivalprogrammerare, finansiärer och potentiella samproducenter finns även *Nordic Film Lab Discovery*. Det senare blir därmed en finansieringsplattform som under festivalen är öppen för olika genrer och format och inriktad mot projekt i en tidig utvecklingsfas. Göteborg filmfestival har under 2024 fått 100 000 kr för *Nordic Film Lab* via Filminstitutets stöd *Talangutveckling i hela landet*.

Filmfestivalerna som mötesplats för talang

Under Uppsala Internationella Kortfilmsfestival arrangeras *Uppsala Talangdagar* som sker i samarbete med Filminstitutet, Region Gävleborg, Region Uppsala och Film i Skåne. Det är en nationell talangträff riktad till filmskapare som är i början av sina karriärer. Träffen är tänkt att vara ett tillfälle att skapa nätverk med andra filmskapare från hela Sverige och för att börja bygga ett kontaktnät i den professionella filmbranschen. Festivalen har under 2024 fått medel via Filminstitutets stöd till *Talangutveckling i hela landet* om 130 000 kr. Som en del av festivalen arrangeras även *Uppsala Kortfilmspitch*. Sex kort-

[22] *Talangutveckling i Sverige*, s. 23.

filmsprojekt väljs ut och presenteras för en jury. Vinnaren får 50 000 kr som delas ut i samarbete med Filminstitutet.

Tempo dokumentärfestival är en återkommande festival i Stockholm, som förutom att visa just dokumentärfilm även är en mötesplats genom bland annat seminarier och workshops. Festivalen har ett talangpris, *New D*oc, för oetablerade svenska dokumentärfilmsregissörer som består av 50 000 kr. Vidare har man även tävlingen *Tempo Pitch* för nya dokumentärfilmsidéer. Priset består av 90 000 kr i utvecklingsmedel. Tävlingen arrangeras i samarbete med SVT, Filminstitutet och Film Stockholm. Tempo dokumentärfestival har under 2024 fått 95 000 kr via Filminstitutets stöd *Talangutveckling i hela landet*.

Sedan 2009 har Film på Gotland, Filmregionerna och Bergmancenter arrangerat *Bergmanveckans talangdagar* under Bergmanveckan på Fårö. Talangdagarna riktar sig till filmskapare på alla nivåer och deltagarna ges en möjlighet att skapa nätverk med andra filmare. Varje filmregion väljer ut en talang som de skickar till talangdagarna på Fårö. Film på Gotland har under 2024 fått 130 000 kr via Filminstitutets stöd *Talangutveckling i hela landet*.

Tävlingar med fokus på talangutveckling

Noomaraton arrangeras av föreningen Filmregionerna och är en rikstäckande tävling där ett lag har 24 timmar på sig att göra en film (maximalt 5 minuter lång). Tävlingen initierades år 2000 av regionerna Sörmland, Västmanland, Uppland och Örebro. Numera deltar 19 regioner i tävlingen. Inlämnade bidrag vidarebefordras av den regionala tävlingsledningen till en regional jury som utser två filmer som kvalificeras till riksfinalen.

Novemberfestivalen hålls i Trollhättan och riktar sig till unga filmare. Under festivalen arrangeras visning av tävlande filmer, seminarier och möten med aktuella filmpersonligheter. Novemberfestivalen föregås av 19 regionala uttagningar runt om i landet och tävlingen utgör en nationell final. Under festivalens två dagar visas ca 45 kortfilmer gjorda av unga filmskapare. Trollhättans kommun har under 2024 fått 180 000 kr för att anordna festivalen via Filminstitutets stöd till *Talangutveckling i hela landet*.

9 Insatser för filmarvet

Hur det svenska filmarvet kunnat tas om hand, bevaras och tillgängliggöras har i hög utsträckning påverkats av det skifte från analogt till digitalt som skett sedan den senaste filmutredningen. Även om den digitala övergången när det gäller produktion inleddes innan dess är det under det senaste dryga decenniet som varje led i kedjan, även distribution och visning, digitaliserats och den analoga filmen fasats ut.

I princip all film ses numera digitalt, oavsett om det handlar om bio eller tittande i hemmiljö, och det oavsett om den skapats som sådan eller ursprungligen var analog. Rörlig bild har också i mycket hög utsträckning kommit att tillhandahållas direkt till svenska konsumenter via nätet på såväl svenska som internationella plattformar och denna distribution via nätverk påverkar i hög grad också hur film hanteras som kulturarv.

Den tekniska utvecklingen har på många sätt förskjutit diskussionen om filmarvet och skapat både nya möjligheter och problem. Till att börja med kan det konstateras att digitaliseringen gett nya möjligheter att sprida och visa äldre film, både i hemmiljö och på biograf. Den ger också nya möjligheter att söka i och att återanvända äldre material i nya produktioner, vilket inte minst kan vara viktigt i dokumentärfilmsproduktion och i tv-sammanhang.

Arkiven har alltså på många sätt ”aktiverats”. Det råmaterial som de rymmer kan även framöver förväntas vara av stort värde, inte bara kulturhistoriskt utan också i vissa fall även ekonomiskt, då det kan användas i nyproduktion eller till exempel för att träna generativa AI-system. Om man inte utgår från de befintliga arkiven utan snarare frågar sig vad som kommer att utgöra framtidens filmarv har dock den digitala utvecklingen snarare komplicerat saken, inte minst eftersom det på många sätt löst upp själva filmbegreppet.

9.1 Vad räknas till filmarvet?

Det svenska filmarvet har traditionellt sett haft en tämligen tydlig avgränsning. I Filminstitutets insamling avgränsades det länge som rörlig bild som antingen visats på biograf eller avsetts för biografvisning (till exempel granskats av Statens biografbyrå) i Sverige. Film förstods då som just den delmängd av all rörlig bild som hade en särskild relation till Sverige och biografen som visningsfönster, vilket kunde innefatta både utländsk och svenskproducerad film, lång och kortfilm, spelfilm och dokumentär, liksom sådant som journalfilm och reklam.

Även om en avgränsning av detta slag fortfarande i viss mån är operativ i verksamheten såtillvida att de filmer som visas på bio i Sverige fortsatt är kärnan i Filminstitutets insamling och digitalisering, har det blivit allt tydligare att detta sätt att se på filmarvet är alltför begränsat.[1] Det utesluter ju allt från 1980-talets vhs-filmer till dagens populära dramaserier på olika strömningstjänster, för att inte tala om det enorma utbudet av rörlig bild på tjänster som Youtube eller Tiktok.

Filminstitutet har därför arbetat fram en mer omfattande definition av filmarvet som utgår från ”filmen” men pekar på dess vidare sammanhang. I detta sammanhang beskrivs filmarvet brett som ”alla materiella och immateriella uttryck som präglat filmen genom historien och den inverkan filmen haft på sin samtid och framtid”. I filmarvet i denna bemärkelse sägs ingå ”verk, objekt, miljöer, system, verksamheter, skeenden, sammanhang, kunskaper, upplevelser och traditioner, med utgångspunkt i filmen som konstverk, bransch och massmedium”.[2]

Med denna vida förståelse av vad filmarvet är eller hur det bör förstås blir det också tydligt att dagens utmaningar är av flera olika slag. Dels handlar det om att kunna bevara och vidareförmedla det som sedan länge betraktas som filmens kulturarv – grovt sett alltså 1900-talets biografcentrerade filmkultur –, dels handlar det om att skapa förutsättningar för att på ett rimligt sätt dokumentera det som är att betrakta som filmrelaterade uttryck i dagens oöverskådliga medielandskap. Dessutom pekar en vid filmarvsdefinition av detta slag mot behovet av att involvera många olika aktörer. Arbetet måste bäras av centrala parter som Filminstitutet, Kungliga biblioteket (KB) och SVT, men bärs också upp av företag i film och tv-branschen samt oräk-

[1] Se t.ex. ”Riktlinjer för det redaktionella arbetet med digitaliseringen av filmarvet” (dnr SFI-2018-930-1).
[2] Svenska Filminstitutet, *Resultatredovisning 2023* (2024), s. 23.

neliga museer, enskilda samlingar och andra civilsamhällesinitiativ runt om i landet.

9.2 Bevarandet av analog film

Det klassiska svenska filmarvet består till största delen av analog film, eller annorlunda uttryckt, av rörlig bild på filmbas.[3] Det produceras i princip inte längre någon ny analog film så mängden är relativt konstant, vilket är en fördel ur bevarandehänseende då beståndens omfattning går att överblicka. Analog film är också, om man bortser från den brandfarliga nitratfilmen, till skillnad mot digitala filer som måste migreras löpande ett stabilt medium för långtidsbevarade. En kvalificerad bedömning är att film på filmbas kan hålla i minst 500 år om det förvaras under rätt fysiska förutsättningar. Det ska jämföras med livslängden för hårddiskar (runt 10 år) och magnetiska band och skivor (runt 50 år).

Analog film är alltså, i denna bemärkelse, på många sätt ett lagringsmedium för framtiden ur bevarandehänseende. Den kommer inte, annat än i undantagsfall, att kunna ersättas av digitala kopior, utan förhållandet är snarare det omvända. Samtidigt har det digitala skiftet i filmbranschen medfört stora utmaningar just för bevarandet av analogt material då kunskap och utrustning nu försvinner i snabb takt.

Befintliga samlingar av analog film i Sverige har tidigare, som svar på ett regeringsuppdrag, kartlagts i en särskild rapport av Filminstitutet.[4] Här framgår dels vilka samlingar av analog film som finns vid större offentliga institutioner, dels hur dessa samlingar förvaras i termer av lokaler, temperatur, luftfuktighet osv. I en uppföljande rapport har även vissa samlingar vid icke-statliga institutioner undersökts för att illustrera hur situationen kan se ut på lokal och regional nivå samt i den privata sfären.[5] En sammanställning av uppgifter från dessa båda rapporter ger följande skattningar när det gäller samlingar av analog film.

[3] Analog film avser här filmrullar av cellulosanitrat (”nitrat”), cellulosaacetat (”acetat”) eller polyester, vilka oftast förekommer på formatet 16 eller 35 mm film. Däremot innefattas inte, om det inte särskilt anges, magnetband (vhs, Beta SP m.m.) eller analoga stillbilder.
[4] Svenska Filminstitutet, *Svenska Filminstitutets filmarkiv som centrum för bevarande av analog film: Förslag på hur ett samlat ansvar för bevarande av analog film bör utformas* (2018).
[5] Se Eric Sjöströms sammanställning för Svenska Filminstitutet: *Analog film i Sverige: Behov och önskemål hos ett urval regionala, lokala och privata arkiv och museer* (2021).

Tabell 9.1 Samlingar av analog film, uppskattningar från 2018 och 2021

Institution	Mängd analog film
Svenska Filminstitutet	300 000 askar
Sveriges Television	150 000 askar
Kungliga biblioteket	32 000 filmer
Riksarkivet inkl. Krigsarkivet	10 100 filmer
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek	2 000 filmer
Centrum för näringslivshistoria	1 500 timmar
Dalarnas museum	1 500 filmer
Göteborgs stadsmuseum	1 000 filmer
Nordiska museet	1 000 filmer
Filmform	660 askar
Sjöfartsmuseet	480 filmer
Stockholms dramatiska högskola	370 filmer
Postmuseum	150 filmer
Moderna museet	127 filmer
Norrköpings stadsmuseum	100 filmer
Kungsörs hembygdsförening	95 filmer
TAM-arkiv	40 filmer
Akademin Valand	2 filmer

Källa: Uppgifter från rapporterna *Svenska Filminstitutets filmarkiv som centrum* (2018) och *Analog film i Sverige* (2021). Mängd har uppskattats i olika enheter så siffrorna bör ses som en allmän indikation. I de flesta fall avser ”film” förmodligen enskilda ”filmrullar”. Filminstitutet beskriver också sin samling av 300 000 askar som 69 000 material.

Analogt filmmaterial bevaras som synes hos en mängd olika institutioner och det rör sig även om tämligen olika typer av innehåll – allt från kända spelfilmer till företagsfilm, nyhetsinslag och dokumentation av arbetsprocesser. Det ska påpekas att ovanstående uppgifter dessutom i vissa delar bara är att betrakta som exemplifieringar; utöver det som anges här finns stora mängder analogt material hos mindre institutioner och privatpersoner runt om i landet.[6] Mindre sådana samlingar finns i ett oräkneligt antal kommunarkiv, hos företag, enskilda och föreningar. Som framgår av tabellen ovan finns dock de största samlingarna av analog film annars vid Filminstitutet, men en mycket stor samling finns också vid SVT.

[6] I den utredning som låg till grund för inrättandet av filmarkivet i Grängesberg, *Bevara dokumentärfilmens kulturarv* (SOU 1999:41), uppskattades mängden dokumentär film i behov av bevarandeåtgärder till mellan 40 och 60 miljoner meter (s. 6).

Svenska Filminstitutet

Svenska Filminstitutet har ett av världens äldsta filmarkiv och de analoga filmsamlingarna uppgick 2022 till ca 32 000 filmer (eller annorlunda uttryckt ca 69 000 analoga filmmaterial). Till detta kommer förstås en mängd annat filmrelaterat material. Om man bortser från de digitala samlingarna, som kommenteras utförligare nedan, rör det sig bland annat om uppskattningsvis 1,5 miljoner stillbilder eller negativ, 45 000 affischer, 324 kostymer, 1 200 museiföremål, 60 000 böcker, 13 000 tidskrifter, 40 000 manus, 50 000 reklamtryck och 285 hyllmeter person- eller bolagsarkiv.

Till allra största delen utgörs de analoga filmsamlingarna vid Filminstitutet alltså av svenska och utländska filmer som visats på biograf i Sverige: spelfilm, dokumentär, journalfilm, animation, trailrar och reklamfilm. Merparten av filmerna är depositioner och donationer från produktions- och distributionsbolag, men många har också införlivats i samlingarna genom aktiva förvärv och material har också tillkommit som ett resultat av restaureringar. Filmerna bevaras i klimatkontrollerade magasin och lånas ut till rättighetshavare och för visning på cinematek och filmfestivaler över hela världen.

Filmerna på filmbas bevaras av Filminstitutet i dag i kyl- och fryskasematter (säkerhetsbyggnader som är motståndskraftiga mot till exempel explosioner) i Filmhuset på Gärdet i Stockholm och i Rotebro, i en temperatur mellan –6°C och +6°C och en relativ luftfuktighet mellan 25 och 35 procent, vilket är i linje med internationella rekommendationer. I Grängesberg har Filminstitutet en särskild byggnad enbart för explosiv nitratfilm.

I Rotebro hyrs också bevarandeutrymmen ut till ett antal externa kunder, varav SF Studios och SVT är de största. En del av de externa kundernas material bevaras i Filminstitutets egna frys- och kylkasematter, en del av materialet tillsammans med icke-filmmaterial i andra utrymmen med högre temperatur och luftfuktighet. För Filminstitutets eget innehav uppges de nuvarande lokalerna räcka storleksmässigt, men för att bevara externa kunders material under optimala klimatförhållanden skulle nya lokaler behöva uppföras.

Dessutom har Filminstitutet på sikt att hantera två svåra lokalfrågor. Till att börja med har den särskilda byggnaden för att förvara nitratfilm i Grängesberg visat sig olämplig för ändamålet, främst av säkerhetsskäl då byggnaden är felkonstruerad när det gäller att mini-

mera effekterna av brand. Därför kommer, enligt uppgift från Filminstitutet, en ny byggnad för detta material behöva uppföras under kommande år. Vidare är det stora filmarkivet i Stockholm problematiskt placerat då det är inrymt i källaren till Filmhuset. Med tilltagande risk för översvämningar behöver detta arkiv på sikt omlokaliseras till annan plats. Det bör dock inte ske till lokalerna i Rotebro då det av bevarandeskäl är av stor vikt att det finns arkiv på olika platser för möjliggörande av säkerhetskopior m.m.

Sveriges Television

SVT:s arkiv är till stor del unikt och innehåller ett stort källmaterial om svenskt 1900-tal ur både kulturella och politiska perspektiv. SVT har i dagsläget inget utpekat uppdrag om att ta om hand detta material och SVT betraktar det som ett arbetsarkiv för användande i verksamheten. Under senare år har SVT:s arkiv digitaliserats i en kvalitet som räcker för tv-sändning och internt bruk, men inte för långsiktigt bevarande. Det har ökat sökbarheten i materialet och de analoga originalen behöver normalt sett inte heller tas fram när de ska användas i nyproduktion, annat än när något ska skannas i högre kvalitet vilket dock sker mycket sällan.

Eftersom materialet i princip nu är digitaliserat för bruksändamål i företaget, men sällan används löpande i verksamheten, reses frågan om vad som på lång sikt bör ske med originalen. Att dessa måste bevaras då de innehåller väsentligt mycket mer information än de digitala kopiorna står klart, men är det mest rationellt att de förvaras i de bland annat klimatmässigt problematiska lokalerna i Radiohuset i Stockholm där de finns i dag? Det ska i detta sammanhang noteras att det finns få alternativa användningsområden för de utrymmen där arkivet i dag är beläget och att en flytt riskerar att medföra dubbla kostnader för bolaget.

9.2.1 Kompetensförsörjning och utrustning

En av de största utmaningarna vad gäller bevarande av analog film är kompetensförsörjningen. Tidigare rekryterades ofta personal med kunskap om detta material från kommersiella labb, men sedan dessa stängt på grund av övergången till digital teknik har Filminstitutet fått

genomföra egna utbildningsinsatser eller rekryterat personal från andra länder. Men även detta har visat sig svårt och vissa tjänster har på senare år inte kunnat återbesättas. En annan utmaning är att den tekniska utrustningen blivit både svår att få tag på och att underhålla i takt med att den kommersiella marknaden försvunnit.

I Rotebro har Filminstitutet, utöver kyl- och fryskasematter, utrustning för att syna, reparera och rengöra analog film, samt ett fotokemiskt laboratorium för omkopiering och restaurering. Det senare etablerades 2011 då den kommersiella filmlabbverksamheten upphörde i Sverige. Under en period utmärkte sig Sverige också genom att på detta sätt ha bevarat kunnande och kapacitet på detta område, vilket fick aktörer från andra länder att vända sig hit. Denna verksamhet har dock nu tvingats stänga då både utrustning och kompetens blivit för svår att upprätthålla av ekonomiska skäl.

Det som avvecklas är framkallning och analog omkopiering – det vill säga framställning av ny analog film i olika former – vilket innebär att svenskt material nu måste hanteras genom inköp av tjänster från labb i andra länder i Europa. Filminstitutet framhåller till utredningen att detta inte innebär att det övriga filmtekniska arbete som bedrivs i Rotebro ska avvecklas. Olika konserverande aktiviteter som syning, preparering och tvätt av film kommer institutet att fortsätta med då det är förutsättningar för att man ska kunna jobba med analog film, oavsett om syftet är visning eller långsiktig förvaring.

9.3 Digitisering och digitalt tillgängliggörande

Även om behovet av att bevara och tillgängliggöra analoga samlingar i hög grad kvarstår ligger fokus i många diskussioner om det audiovisuella arvet på digitaliseringsarbetet, eller ”digitisering” som själva konverteringen från fysiskt till digitalt ofta kallas. Det är naturligt då detta är en kostsam process, inte minst på filmområdet där målet ofta måste vara att överföra så mycket information som möjligt från det analoga originalet för att den digitala kopian ska kunna fungera för till exempel biovisning.[7]

Film digitiseras av flera anledningar, både i bevarandesyfte och för att kunna tillgängliggöras. När det gäller bevarandedigitisering är denna

[7] Detta beskrivs väl i Kungliga bibliotekets och Svenska Filminstitutets rapport *Digitalisering av audiovisuella samlingar: Förslag på hur ökad samverkan kan effektivisera digitaliseringen av audiovisuellt material inom ABM-området* (2018).

inte alltid det mest centrala när det gäller det klassiska filmarvet (alltså den film som är avsedd för biograf), däremot helt avgörande när det gäller det audiovisuella arvet i bredare bemärkelse.[8] På en övergripande nivå kan man säga att olika bandformat som använts mycket av amatörer (vhs etc.) måste digitiseras både för bevarande och tillgänglighet eftersom de har så kort livslängd, medan analog biofilm främst digitiseras för tillgänglighet men inte för bevarande.

Det finns dock undantag från detta. Till exempel är det helt nödvändigt att digitisera när annars hållbar analog film ansatts av irreversibla nedbrytningsprocesser (det så kallade vinägersyndromet är till exempel ett ofta förekommande hot) som gör att innehållet går förlorat. I sådana situationer måste filmen digitiseras i högsta kvalitet och sedan migreras löpande, precis som annat material som är digitalt. Digitisering i en kvalitet som duger för biovisning och ger rättvisa åt originalet som konstnärligt verk, utförs i Sverige i dag i princip enbart vid Svenska Filminstitutet.

9.3.1 Resurser för digitisering

Filminstitutets arbete med att digitalt bevara och tillgängliggöra det svenska filmarvet inleddes 2013, först i mindre skala inom den befintliga budgetramen och senare med hjälp av särskilda tillskott av medel. Att särskilda satsningar gjordes byggde inte minst på att digital överföring inte är kostnadsbesparande i det här sammanhanget, eftersom den inte ersätter bevarandet av de analoga förlagorna.

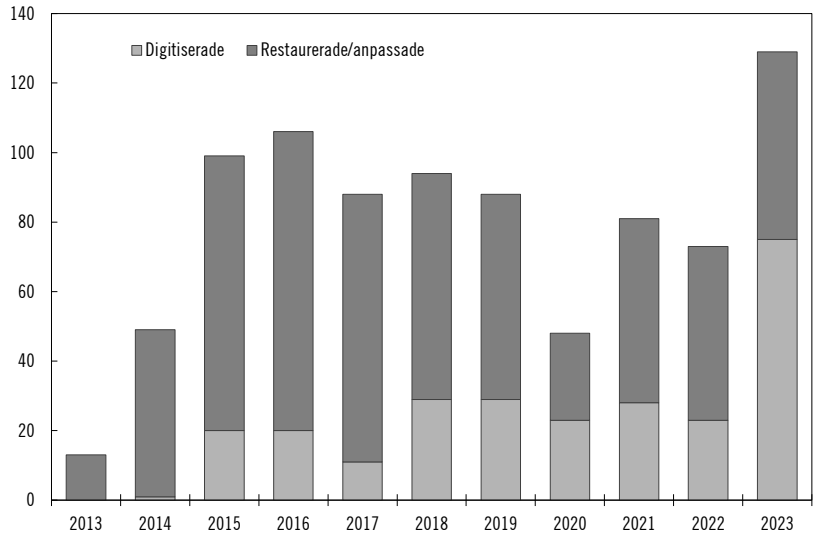
Regeringen avsatte 2014–2018 ungefär 40 miljoner kr i en särskild satsning och senare höjdes stiftelsens grundanslag med 10 miljoner kr per år i samma syfte. Därmed borde frågan kunna anses slutbehandlad ansåg den dåvarande regeringen.[9] Även år 2023 aviserades dock ett tillskott på en miljon per år i tre år för digitisering.

De medel som i olika omgångar skjutits till har använts till uppbyggnad av tekniska lösningar och arbetsflöden samt till framställning av både högkvalitativa visningsmaterial av ett stort antal filmer och digitala versioner av analogt material i bevarandesyfte. Arbetet med att både bevarande- och tillgänglighetsdigitalisera filmer har som

[8] Utöver magnetband är brända cd- och dvd-skivor, liksom nitratfilm, ljudtråd, lackskivor och vaxrullar exempel på äldre tekniska format där informationen riskerar att gå förlorad om den inte digitiseras.
[9] Se budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1), utg. omr. 17, s. 39.

visats av nedanstående diagram fortsatt löpande. Totalt har detta resulterat i att drygt 600 filmer blivit tillgängliga för visning i högkvalitativt digitalt format (varav ca 70 procent är långfilmer och 30 procent kortfilmer) och därutöver har drygt 260 andra filmmaterial digitiserats för bevarande. Hur stor andel av de digitalt restaurerade filmerna som finns tillgängliga via vod, tv, dvd eller bluray är en indikator på filmarvets användning och tillgänglighet. Cirka 84 procent av de digitalt restaurerade eller anpassade filmerna fanns tillgängliga under 2023, vilket var på samma nivå som året innan.[10]

Figur 9.1 Antal filmer som digitaliserats av Filminstitutet, 2013–2023

Källa: Filminstitutet. ”Restaurering/anpassning” är arbeten där nytt digitalt visningsmaterial framställts utifrån ett eller flera analoga (restaurering) eller digitala (anpassning) original. ”Digitisering” är scanning och arkivering av enskilda filmmaterial (bild eller ljud) där inget nytt visningsmaterial framställts.

För att öka tillgängligheten till det digitalt reproducerade filmarvet i sitt ursprungsfönster bedriver Filminstitutet även en distributionsverksamhet för biografvisning. Under 2023 ägde visningar av filmer från Filminstitutets distribution rum i Sveriges samtliga regioner och på totalt 62 orter. Antalet visningar var på samma nivå som året innan. De filmer som bokades mest var barn- och ungdomsfilmer, men även klassiker av Ingmar Bergman och Victor Sjöström. I Filminstitutets

[10] Svenska Filminstitutet, *Resultatredovisning 2023* (2024), s. 24.

katalog finns över 300 titlar och bland dem bokades under året 110 unika titlar, vilket tyder på ett intresse för svensk filmhistoria bortom de välkändaste klassikerna.

Tabell 9.2 Filminstitutets biografdistribution av digitaliserade filmer

	2021	2022	2023
Antal visningar	201	358	334

Källa: Filminstitutet, *Resultatredovisning 2023* (2024), s. 27.

Filminstitutet tillgängliggör också det digitiserade filmarvet via den egna visningsverksamheten Cinemateket och strömningstjänsten Filmarkivet.se som drivs av Filminstitutet och KB. Den senare innehåller framför allt kort-, dokumentär-, journal- och reklamfilm.[11] Cinematekets visningar hade 2023 ca 26 000 besökare totalt, vilket är bättre än föregående år men ändå väsentligt mindre än innan pandemin. Filmarkivet.se ökade under 2023 antalet besökare tack vare en fortsatt satsning på lokala filmer från olika delar av landet. I ett längre perspektiv är besökssiffrorna dock långt under de första årens och en användarunderökning som genomfördes under hösten 2022 visade både på upplevda tekniska brister och otydligheter kring avsändare, målgrupp och webbplatsens primära funktion.[12]

För att både fortsätta digitisera de analoga samlingarna och tillgängliggöra resultatet kommer det även fortsättningsvis krävas att omfattande resurser kan avsättas för ändamålet, vilket kan bli ett problem om Filminstitutets totala budget blir ansträngd och tidigare anslagna medel inte är öronmärkta för just detta. Ur kostnadshänseende är det dessutom viktigt att påpeka att bevarande av det digitala material som tillskapats genom digitisering, som nämnts ovan, löpande måste migreras m.m.

[11] Svenska Filminstitutet, *Resultatredovisning 2023* (2024), s. 28.
[12] En vidareutveckling av en gemensam tjänst som kan hantera både KB:s och Filminstitutets behov, och målgruppernas förväntningar, skulle innebära att betydande resurser för redaktionellt arbete och utveckling behöver skjutas till. För att båda parter på ett mer ändamålsenligt sätt ska kunna uppfylla sina respektive uppdrag är parterna överens om att samarbetet kring webbplatsen ska upphöra i sin nuvarande form.

9.4 Hanteringen av ursprungsdigitalt material

Ovanstående har i hög utsträckning handlat om hur det traditionella filmarvet som tillkommit i analog form ska hanteras och tillgängliggöras. När det gäller ursprungsdigitalt material, alltså sådant som aldrig haft någon fysisk förlaga, har teknikskiftet under de senaste 15 åren fört med sig helt nya utmaningar. Det handlar både om att det är svårt att välja ut material i den oöverskådliga mängd som publiceras i dagens medielandskap och att det uppstått särskilda problem med att samla in även den traditionella biofilmen när den blivit heldigital.

Redan i dag innehåller Filminstitutets samlingar totalt ca 11 500 digitala filmobjekt, vilket motsvarar ca 2,5 petabyte information, och 580 000 digitala bilder, affischer och manus, motsvarande ca 25 terabyte. Dessa digitala samlingar innefattar då både digitiserat och ursprungsdigitalt material. Det är alltså en avsevärd mängd digital information som redan i dag ska hanteras hållbart i termer av både säkerhetskopior och löpande migrering, och den ökar snabbt.

I takt med att allt större mängder information produceras har det också blivit allt svårare för Filminstitutet att tillämpa den fullständighetsprincip som traditionellt har styrt insamlingen av svensk film. De filmer som beviljas olika former av stöd från Filminstitutet samlas fortfarande i hög grad in, eftersom detta kan ställas som villkor för stöd. Men eftersom all insamling annars sker på frivillig basis, och avtal måste slutas med respektive producent separat, har det visat sig förhållandevis svårt att samla in övriga svenska filmer.

Därmed har också en lucka uppstått i insamlingen som Filminstitutet för närvarande arbetar med att täppa till genom att anställa personal för kompletterande insatser. Totalt har Filminstitutet bevarat filmmaterial till ca 93 procent av alla svenska långfilmer, men om man ser till det senaste decenniet sjunker andelen insamlade filmer betänkligt. Detta framgår av följande översiktliga tabell.

Tabell 9.3 Andel helt eller delvis bevarade svenska långfilmer, per decennium filmen haft premiär (procent)

	2021	2022	2023
1930-tal	88,0	88,4	88,4
1940-tal	98,2	98,2	98,2
1950-tal	98,7	98,7	98,7
1960-tal	99,1	99,1	99,1
1970-tal	93,9	93,9	94,9
1980-tal	95,3	95,8	95,8
1990-tal	97,7	97,7	97,7
2000-tal	94,7	94,7	94,7
2010-tal	70,4	76,2	79,3
Totalt	**91,4**	**92,5**	**93,1**

Källa: Filminstitutet, Resultatredovisning 2023 (2024), s. 25.

Utöver den svenskproducerade biofilmen, publiceras i dag även en mängd film riktat till svenska konsumenter direkt på nätet av svenska och internationella aktörer som vod i olika former. Att avgöra vilket material som ska bevaras från vod-marknaden är minst sagt en utmaning. I detta visningsfönster finns i dag uppskattningsvis 25 000 filmer och hundratusentals serieavsnitt som på ett eller annat sätt anpassats för svensk publik.[13] När det gäller svenskt originalmaterial tillgängliggör globala aktörer också en viktig del av det som produceras (se kapitel 3 och 4).

Denna samlade produktion, eller ens ett systematiskt urval av den, är förstås svår att samla in för Filminstitutet och för närvarande pågår ett utvecklingsprojekt tillsammans med KB för att hantera denna situation. Inom ramen för en avsiktsförklaring gällande fördjupat samarbete har Filminstitutet och KB under 2023 genomfört en pilotstudie för hur de bättre kan samverka vid insamling av ny film som visas på både bio och vod.[14]

[13] Filminstitutets svar på remissen av den senaste pliktutredningen (dnr SFI-2021-2764-2).
[14] Rapporten, som ska färdigställas i början av 2024, ska lämna förslag på samarbetsområden. Det övergripande syftet är att gemensamt skapa en mer heltäckande insamling av film på ett effektivare sätt.

9.4.1 Digital insamling och pliktlagstiftningen

Audiovisuellt material har med stöd i lagstiftning sedan 1978 samlats in som pliktexemplar i Sverige.[15] När det gäller film, radio och tv har dock den tekniska kvaliteten varit väsentligt lägre än den som publicerats, det vill säga lägre än den biografvisade filmens eller tv-utsändningens kvalitet. Lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument reglerar insamlingen av fysiskt utgivna medier och utgår från en fullständighetsprincip. Sedan 2012 finns lagen (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material som reglerar leverans av visst distansöverfört elektroniskt material (e-plikt). Den senare lagen bygger på att ett urval ska göras. Den är också subsidiär i förhållande till den förra och syftar till att komplettera denna genom att endast unik information utan motsvarighet i fysisk form omfattas av e-plikt.

När det gäller radio- och tv-sändningar är pliktexemplarslagstiftningen utformad så att det är programbolagens ”referensinspelningar” som ska lämnas som pliktexemplar till KB. Referensinspelningarnas syfte är att programbolagen ska kunna redovisa vad som sänts vid eventuella granskningsnämndsärenden och bolagen är skyldiga att framställa sådana utifrån bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Skyldigheten innefattar dock inte några krav på teknisk kvalitet och för att hålla nere kostnaderna för referensinspelningarna har programbolagen valt att framställa dessa i en kvalitet som ofta ligger långt under utsändningens.

När det gäller biografvisad film är lagen om pliktexemplar av dokument fortfarande utformad så att KB ska kunna framställa kopior av biografvisad film. Utifrån pliktlagstiftningen har KB traditionellt sett kunnat kräva in analog film från distributörerna för att framställa en videokopia innan filmen återlämnas. Eftersom detta aldrig varit tillfredställande har svensk film i stället samlats in i professionell teknisk kvalitet av Filminstitutet, genom avtal med filmbranschen. Sedan biovisningen digitaliserats har också de bestämmelser i lagen om pliktexemplar som avsett biofilm blivit obsoleta eftersom de inte träffar digitalt distribuerad film.[16] Digitalt biografvisad film uppfyller inte heller kriterierna för e-plikt eftersom digital visning av film i biograf

[15] Detta beskrivs i Göran Konstenius rapport *Plikten under lupp: En studie av pliktlagstiftningens roll, utformning och relevans i förhållande till dagens medielandskap* (2017), s. 8–13.
[16] Dagens digitala biografvisningar utgår från filer och inte från fysiska dokument. Därför omfattas de inte av lagen om pliktexemplar av dokument där begreppet dokument alltid avser ett föremål.

inte sker via en så kallad distansöverföring. Sedan 2011 har därför inga pliktexemplar av digitalt biografvisad film lämnats in till KB.

Det kan alltså konstateras att lagstiftningen inte hängt med i utvecklingen och Filminstitutet och KB har länge framhållit behovet av en lagstiftning som säkrar film i originalkvalitet och att även film som endast visas på tv eller som vod ska levereras utifrån liknande principer. Förslaget till en ny modell för pliktleverans av film har bland annat sammanfattats på följande sätt:

> Svensk och utländsk, analog och digitalt biografvisad film ska omfattas av pliktleverans.
>
> Pliktleveranserna för svensk biografvisad film ska kvalitativt motsvara det material som Filminstitutet i dag samlar in. Det innefattar även mastermaterial och dokumentationsmaterial.
>
> Pliktleveranserna för utländsk biografvisad film ska bygga på den princip som gällt för leveransplikt av traditionellt biografvisad film (filmrullar). Det innebär att utgivaren/distributören ska lämna filmen i sitt visningsformat till KB för att KB ska kunna framställa en kopia.
>
> Svensk film som endast visats på tv eller som video on demand ska levereras utifrån samma principer som gäller för svensk biografvisad film. Det vill säga att såväl master- som visningsmaterial ska lämnas (denna modell finns i Norge och Finland).
>
> Det filmmaterial som samlats in som pliktexemplar ska kunna brukas vid KB och Filminstitutet utifrån respektive institutions uppdrag. Det innebär till exempel att Filminstitutet ansvarar för att filmerna kan göras tillgängliga för allmänheten och att KB ansvarar för att ge tillgång till filmmaterial för forskning och studier.[17]

Förslag som i viss mån uppfyllde dessa önskemål har lämnats i den senaste statliga utredningen som behandlade pliktlagstiftningen.[18] I utredningen föreslås en ny samlad pliktlagstiftning med en vid definition av vad som ska omfattas; när det gäller audiovisuellt material egentligen allt material som är avsett för och riktat till allmänheten här i landet. Det förtydligas med att materialet på något sätt ska ha anpassats för en svensk marknad, till exempel genom att översättas till svenska, förses med svensk text eller ett omslag på svenska. Denna vida definition skulle föra med sig att även mycket material på till exempel globala strömningstjänster skulle omfattas. Vidare föreslås den nya lagen reglera insamling av tre slag – leveransplikt, rekvisition och egeninsamling – vilket öppnar upp för mer selektiva insamlingsmetoder i

[17] *Plikten under lupp* (2017), s. 54.
[18] *Papper, poddar och… – pliktmateriallagstiftningen för ett tryggat källmaterial* (SOU 2021:32).

linje med de krav som medieutvecklingen ställer. Regeringen har dock ännu inte gått vidare med utredningens förslag.

I sitt svar på remissen av denna utredning framhöll Filminstitutet att en lagstiftning i linje med utredningens förslag är viktig för att säkra kulturarvet.[19] Vidare framfördes att institutet som utförare av den statliga filmpolitiken bör vara en naturlig mottagare av pliktexemplar för åtminstone viss typ av filmrelaterad rörlig bild, helst direkt och inte via KB.[20] I tekniskt hänseende ansågs det dock finnas problem med förslaget eftersom biofilmer numera distribueras i så kallade Digital Cinema Packages (DCP:er) och det är oklart vem som skulle kunna tillhandahålla okrypterade sådana av de ca 300 svenska och utländska filmer som har premiär i Sverige varje år. Att avgöra vilket material som ska bevaras från vod-marknaden nämns också som en stor utmaning. Filminstitutet framhöll även att det var en brist i utredningen att de ekonomiska effekterna av förslagen inte beräknats närmare, då en utvidgad skyldighet att lämna pliktexempel skulle föra med sig kostnader både för leverantörer och mottagande institutioner.

9.5 Samordning och uppgiftsfördelning

För att komma till rätta med flera av de utmaningar som är relaterade till digitaliseringen och det vidgade filmarvsbegreppet – det vill säga behovet av att ta hänsyn till mer än den biografvisade filmen – blir inte minst samarbete centralt. Filminstitutet i Sverige kan omöjligt på egen hand hantera ett material som är så pass heterogent som det som ringas in av det vidare filmarvsbegreppet. Inte minst blir gränssnittet mot KB, som redan framgått när det gäller AV-materialet och pliktlagstiftningen, av stor betydelse. Även branschaktörer som SVT och andra mediebolag måste involveras, samtidigt som det arbete som utförs av ideella krafter runt om i landet också tas till vara.

I de andra nordiska länderna har motsvarande frågor hanterats på delvis olika sätt men genomgående har insatserna behövt förhålla sig till det audiovisuella materialets mångfacetterade karaktär, vilket också fallit sig naturligt då de i flera länder också öppnat upp för en mer generell audiovisuell politik. I Norge, som satsat mycket resurser på detta, har till exempel Nationalbiblioteket fått ett samlat ansvar för

[19] Filminstitutets svar på remissen av den senaste pliktutredningen (dnr SFI-2021-2764-2).
[20] I detta sammanhang framhålls att även om stiftelsen inte är en myndighet så utför den redan i dag myndighetsliknande uppgifter, som fördelning av statsstöd.

både samlingarna av audiovisuellt material och att det digitiseras och tillgängliggörs. I Norge tog Nationalbiblioteket över Filminstitutets material redan år 2008–2009 och nu flyttas även material från NRK dit. Även om det förekommer synpunkter från filmhåll på kvaliteten i viss digitisering m.m. framhåller aktörer som utredningen träffat att frågan i Norge på många sätt kan anses vara ”hanterad”.[21] Det ska även nämnas att både Norge, Finland och Danmark till skillnad mot Sverige, har en pliktlagstiftning som omfattar film i dess originalkvalitet.[22] I Finland och Norge ska också vissa tv-produktioner lämnas i sin originalkvalitet.

Särskilt om samordningsbehovet

De senaste decennierna har upprepade diskussioner förts om olika former av centrum och samarbeten som skulle kunna samla material, kompetens och utrustning för hantering av AV-material, inklusive filmarvet. I mitten av 2000-talet uppvaktade exempelvis SVT, KB och dåvarande Statens Ljud- och Bildarkiv (SLBA) regeringen angående ett nationellt audiovisuellt arkiv. Det har också förts samtal mellan SVT och Filminstitutet om att flytta SVT:s samling av analog film till institutet.[23]

En bakgrund finns också i etableringen av Filmarkivet i Grängesberg 2003. Denna verksamhet skulle samla in icke biografvisad film – privatfilmer, reklamfilmer, företagsfilmer etc. – som föll mellan olika institutioners bevarandeuppdrag. Den var också ursprungligen tänkt som en ”filmvårdscentral” där filmtekniska tjänster kopplade till analogt bevarande skulle utföras. I dag är fokus bevarande av de filmer som hittills samlats in och digitisering av dessa för tillgängliggörande för forskning i lågupplöst version. Verksamheten övergick 2011 från Filminstitutet till KB efter förslag i den förra filmutredningen, där även ett tätare och mer formaliserat samarbete mellan KB och Filminstitutet förordades.[24]

[21] Uppgifter från utredningens möte med norska Nationalbiblioteket den 5 november 2024.
[22] *Plikten under lupp* (2017), s. 22.
[23] Frågan om samverkan kring bevarande av SVT:s analoga samlingar lyftes t.ex. av Filminstitutet i remissvaret på betänkandet *Nya villkor för public service* (SOU 2012:59) med förslaget att filmen skulle föras över till mer ändamålsenliga lokaler hos Filminstitutet. Behovet av samordning togs återigen upp i Filminstitutets remissvar på den senaste public service-utredningen *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider* (SOU 2024:34).
[24] *Vägval för filmen* (SOU 2009:73), s. 167.

I dagsläget driver ingen av de stora institutionerna frågan om ett heltäckande nationellt fysiskt arkiv för all typ av audiovisuellt material (analog film, ljud m.m.). Arbete pågår dock med att hitta samverkan kring olika delar inom området bevarande och tillgängliggörande, frågor som ett tag även hanterades i en särskild styrgrupp inom det nationella samordningssekretariatet på kulturarvsområdet, Digisam. Digisam föreslog även 2015 att Filminstitutet skulle få ett nationellt ansvar som utpekad nod för analoga mediebärare för film.[25]

I kulturarvspropositionen från 2016 gjorde regeringen också bedömningen att Filminstitutet borde få ett nationellt ansvar för bevarande av analog film, vilket skulle innefatta att tillhandahålla kompetens m.m.[26] Filminstitutet och KB fick därefter först i uppdrag av regeringen att genomföra en utredning om samverkan kring digitalisering av AV-material. I denna föreslogs att KB skulle få ett nationellt koordinerande uppdrag för audiovisuellt material generellt, medan Filminstitutet skulle få nationellt ansvar för frågor som rörde högkvalitativ digitalisering av film. Filminstutet fick parallellt med detta även i uppdrag av regeringen att utreda och föreslå hur ett samlat ansvar för bevarande av analog film borde utformas.

I sammanhanget föreslog Filminstitutet och KB även att det skulle genomföras en nationell inventering av AV-material och att det utifrån denna skulle tas fram ett förslag till nationell digitaliseringsplan, inklusive ett åtagande om att tillföra resurser för detta. Sådana förslag har sedermera preciserats i ytterligare skrivelser men ännu inte realiserats.[27]

Inte heller de förslag som formulerades om förtydligade uppdrag har föranlett några förändringar i regeringens styrning och frågan om hur ansvarsfördelningen bäst kan organiseras kvarstår. Inom kort kan det bli nödvändigt för uppdragsgivaren att ta ställning till detta igen då vissa större förändringar som kan påverka respektive institutions verksamhet pågår. KB har till exempel av resursskäl fattat beslut om att integrera den verksamhet som i dag sker i arkivet i Grängesberg i befintlig insamlings- och digitaliseringsverksamhet i Stockholm. Filminstitutet har å sin sida behov av att se över lokalförsörjningen när det gäller hela sin arkivverksamhet.

[25] *Ett digitalare kulturarv: Digisams verksamhet 2011–2015* (2015), s. 9.
[26] *Kulturarvspolitik* (prop. 2016/17:116), s. 126 f.
[27] Se skrivelsen ”Nationell inventering av analog film” (dnr SFI-2020-3553-1). En mindre förstudie har dock genomförts i form av den tidigare nämnda *Analog film i Sverige* (2021).

10 Vägar framåt för filmpolitiken

I tidigare kapitel har nuläget för filmen och filmbranschen i Sverige redovisats med utgångspunkt i hur konsumtionsmönstren förändrats när det gäller film och rörlig bild under det senaste decenniet. Ovan har också de viktigaste filmpolitiska insatserna beskrivits på en översiktlig nivå – huvudsakligen i Sverige men i internationell jämförelse. Redovisningen har särskilt fokuserat på sådant som statens styrning, den offentliga finansieringen, utbildningsfrågor och filmarvets hantering. Med detta som underlag kommer utredningens syn på vägen framåt för den svenska filmpolitiken att summeras under ett antal tematiska rubriker i detta kapitel. Kapitlet inleds med en sammanfattning av utredningens bedömning av varför offentliga insatser för film behövs och vad som krävs för en livaktig filmkultur.

10.1 Filmen – vår populäraste konstart?

Filmen är en av våra populäraste konstarter. I princip alla tar del av film och rörlig bild i form av spelfilmer, dokumentärer, dramaserier och animation. Särskilt framgångsrika verk inom dessa genrer blir inte sällan gemensamma referenspunkter för stora grupper och kunskap om dessa bidrar till förståelsen av ett lands kultur. Även om filmen är genuint bred är den också en av de konstartarter som kräver mest i termer av produktionsresurser, teknik och specialistkompetens. På det sättet är filmens värld samtidigt snäv och svår att ta sig in i – även om alla i dag med digital teknik själva kan skapa rörliga bilder kräver filmproduktion i mer kvalificerad mening avsevärda resurser och specifikt kunnande. Dessutom produceras film ofta i ett konkurrensutsatt internationellt sammanhang där komplicerade regelsystem och förhandlingar mellan ekonomiskt ojämlika parter styr.

Dessa övergripande faktorer – filmens stora betydelse som brett kulturuttryck och de komplexa produktionsförutsättningarna – är också viktiga anledningar till att det offentliga i alla europeiska länder stöder nationell filmproduktion på olika sätt. Filmen som kulturuttryck har en alldeles egen genomslagskraft och film på det egna språket som återger erfarenheter och miljöer på en viss plats, är en samtidsspegel och referenspunkt som få kan tänka sig att vara utan. Inte minst har den stora angloamerikanska dominansen i medielandskapet i mer än ett halvt sekel fått europeiska länder att stötta nationell utveckling och produktion som motvikt och komplement. Till detta ska läggas att filmproduktion länge även hanterats som en viktig kulturnäring som många länder vill främja eftersom den bidrar till ekonomisk tillväxt i det egna territoriet.

Av liknande skäl är också filmarvet av särskild betydelse. Den skatt som ryms i de nationella filmarven ses i alla europeiska länder som viktig att bevara och tillgängliggöra för framtida generationer – få skulle kunna tänka sig att vara utan den unika dokumentation av olika epokers språk och kultur som ryms i rörlig bild och filmen specifikt. Inte minst gäller detta i länder som Sverige som tidigt under filmmediets historia stod för framgångsrika filmer och där det fortfarande i dag finns en efterfrågan, även internationellt, på landets äldre produktion.

Att garantera filmens fortsatta utveckling i ett land – oavsett om det handlar om filmarvet eller om nyproduktion – kräver både resurser och långsiktighet. Barn och unga måste få möta filmen som konstnärligt uttryck för att nya generationer ska få upp ögonen för dess kreativa potential. Det krävs också omfattande både grundutbildnings- och fortbildningsinsatser för att det ska finnas personal inom alla de yrkeskategorier som behövs för filmproduktion. Utvecklingen av filmen som konstart, även i dess populäraste form, bygger på att det finns utrymme för det experimentella, det formmässigt utmanande och för nya talanger att pröva sig fram. Själva filmproduktionerna är oftast samfinansierade av många parter med det offentliga som en viktig aktör.

Det går heller inte att tänka sig en livaktig filmkultur utan en stor och engagerad publik som efterfrågar film och annan rörlig bild i olika visningsfönster. För att svara upp mot detta publikintresse behövs en väl fungerande marknad för spridning och visning av film och annan rörlig bild, men också insatser på kulturpolitisk grund så att just film (både spelfilm, animation och dokumentärer) kan visas i hela landet. I filmbranschen bär sig vissa delar väl på kommersiella villkor – till

exempel de större strömningstjänsterna och många filmdistributörer samt dramaserier – medan andra knappast skulle kunna hålla i gång verksamheten utan offentligt stöd. Det senare gäller till exempel de många små privatägda eller föreningsdrivna biografer som är av stor betydelse för filmkulturen i både städer och på mindre orter.

De offentliga insatserna spelar alltså en avgörande roll för en livaktig filmkultur. Ett levande produktionslandskap, meningsfulla och angelägna filmer samt en engagerad publik kräver en helhetssyn på filmkulturens förutsättningar i Sverige. Långsiktiga offentliga åtaganden krävs inte minst för utbildning och filmarvets bevarande, men en skarp internationell tävlan gör det också nödvändigt att satsa offentliga medel i produktionsledet – och särskilt på den långa spelfilmen – om svenska företag ska få någorlunda jämlika förutsättningar och för att behålla produktion i Sverige. Det behövs likvärdiga spelregler för marknadsaktörerna, men också kompletterande finansiering av produktion, spridning och visning för att bredda utbudet och väga upp för konjunktursvängningar.

10.2 De statliga insatserna under kommande år

Utredningens analys av nuläget i den svenska filmbranschen och de offentliga insatsernas utveckling visar att filmpolitiken står inför en rad utmaningar om målet är att uppnå eller vidmakthålla det som nämnts inledningsvis. Dessa utmaningar beror på förändringar både i Sverige och i den internationella filmbranschen. Enligt vår bedömning behöver ett antal vägval göras, vilka beskrivs närmare i det följande.

10.2.1 Filmpolitik med utgångspunkt i det audiovisuella

Många länder har under senare år förändrat sina filmpolitiska insatser på så sätt att de breddats i riktning mot en audiovisuell politik. Offentligt stöd ges även till sådant som dataspel, dramaserier och poddar. Det är dock lite som talar för att en sådan ny inriktning i stödgivningen skulle vara gagnelig för Sverige i dagsläget. Spelmarknaden i Sverige är mycket framgångsrik och står säkert på egna ben, samtidigt som dramaserierna huvudsakligen kan finansieras på kommersiell grund. Inte minst av kostnads- och prioriteringsskäl är det svårt att se meningsfulla offentliga satsningar på riktade stöd inom dessa områden.

Detta samtidigt som filmen – i första hand den långa spelfilmen – har svårt att hitta finansiering.

Denna bedömning hindrar dock inte att fler typer av rörlig bild än i dag, även i viss mån interaktiva format, är viktiga att beakta inom filmpolitiken av både konstnärliga och kommersiella skäl. Även om det enligt vår bedömning inte bör utgå kulturpolitiskt motiverade produktionsstöd till exempelvis dramaserier (incitament är en annan sak), är det nödvändigt att förhålla sig till denna produktion när filmpolitiska insatser utformas och genomförs. I framtiden kommer fokus sannolikt i än högre grad än i dag vara själva berättelsen och särpräglade visuella uttryck, inte produkternas längd eller eventuella serialitet. Två decennier av fenomenalt tv-drama har visat att angeläget och kulturellt betydelsefullt berättande i rörlig bild inte heller alltid är beroende av den stora duken. Kreatörer och filmarbetare rör sig dessutom kontinuerligt mellan film och drama vilket gör att utvecklingen i denna del direkt eller indirekt påverkar alla som är verksamma i branschen.

Sammantaget leder detta fram till rekommendationen att offentligt stöd till övervägande del fortsatt bör riktas till film, samtidigt som sådant som analysuppdrag, branschfrämjande insatser och kulturarvsarbetet i möjligaste mån bör vidgas och omfatta hela den relevanta marknaden för rörlig bild. En framtida filmpolitik behöver kunna härbärgera också detta, även utan att byta namn till audiovisuell politik.

10.2.2 Kulturpolitiska bedömningar bör styra

Som framgått ovan är en av de tydligaste internationella trenderna på det filmpolitiska området att näringspolitiska överväganden kommit att bli allt viktigare för insatserna. I många europeiska länder har beslutsfattarna kommit att uppmärksamma de värden som stora film- och dramaserieproduktioner har i termer av arbetstillfällen och skatteintäkter. Stora produktionssubventioner har också införts i takt med detta. Motivet för subventionerna är genomgående att lokalt spenderade medel (”spend”) från denna typ av kapitalintensiv produktion genererar ekonomisk tillväxt där den genomförs. Utvecklingen har fört med sig att det uppstått en skarp konkurrens om film- och dramaserieproduktion länder emellan.

Det är uppenbart att det finns goda näringspolitiska argument för att främja produktionen av både film och dramaserier även i Sverige,

precis som det gör för offentliga investeringar i andra kulturnäringar som genom stora produktioner generar ekonomisk omsättning på en plats. Det gäller kanske framför allt dataspel samt SFX- och VFX-branscherna, men även scenkonst och musik. Utredningens bedömning är dock att det i dagsläget inte finns förutsättningar för att Sverige på allvar ska kunna konkurrera med subventioner på dessa internationella marknader. De medel som anslagits till ett svenskt produktionsincitament har hämtats från kulturbudgeten (utgiftsområde 17) och det finns inga tecken på att det på näringspolitisk grund ska kunna införas mer omfattande stöd till varken film- och dramaserieproduktion eller de andra nämnda branscherna.

Det som däremot har visat sig fungera – och som inte minst av kulturpolitiska skäl kan vara ytterst viktigt – är att försöka behålla så många svenska film- och dramaserieproduktioner som möjligt i Sverige. Att en stor andel av denna verksamhet stannar i landet vidmakthåller infrastruktur och kunnande i den svenska branschen, samtidigt som det ökar sannolikheten för att verken speglar svenska miljöer.

Dessa bedömningar leder oss fram till att ett svenskt produktionsincitament på området film och dramaserier även fortsatt behövs, samtidigt som dess omfattning bör vägas mot andra incitamentsliknande insatser (som publikrelaterat stöd). Systemet bör enligt vår bedömning behålla sin automatiska karaktär och vara inriktat på att främja tillväxt och näringslivsutveckling, samtidigt som det bör sättas upp vissa ramar som säkrar att de ändå begränsade medlen i första hand går till för landet kulturellt särskilt värdefull produktion. På sikt bör stödet finansieras inom ramen för näringspolitiken.

10.2.3 Prioritera kvalitativ film som vänder sig till en bred publik

Utbudet av både film och dramaserier har globalt sett ökat kraftigt under det senaste decenniet, för att inte tala om all annan rörlig bild som omger dagens mediekonsumenter. Alltmer produceras och konkurrerar om vår uppmärksamhet. Detta ställer svensk film- och dramaserieproduktion inför särskilda utmaningar. Dels handlar det om att kunna tränga igenom informationsbruset, dels om att leva upp till de högt ställda förväntningar som många konsumenter numera har vad gäller både kvalitativt innehåll och ambitionsnivå.

Under alla omständigheter behövs en livaktig svensk filmproduktion som kan förmedla berättelser som är angelägna för många. Inte minst är detta av betydelse för att konsumenterna inte enbart ska möta film och serier på engelska med referens till angloamerikanska erfarenheter. Det är avgörande att verkligt breda konstnärliga uttryck, som film, även fortsatt kan spegla svenska erfarenheter, miljöer och språk. Detta är ett utbud som vi som land måste värna, då ingen annan kommer att tillgodose dessa behov.

Utredningens bedömning är att det bland annat av dessa skäl framöver är motiverat att tydligt prioritera kvalitativ svensk film som vänder sig till en bred publik och även filmer på svenska språket. Detta samtidigt som det formmässigt och konstnärligt experimentella också måste ges goda förutsättningar. Dessa prioriteringar bör komma till uttryck på flera olika sätt i styrningen: i de nationella målen, i stödsystemens konstruktion och även i hur mycket resurser som tillförs filmen totalt sett.

För att inhemska produktioner ska få rimliga förutsättningar att uppnå den kvalitet som krävs för att konkurrera med internationella storproduktioner kan det i vissa fall även vara nödvändigt med högre budgetar än i dag. Detta innebär att resurserna på nationell nivå förmodligen behöver koncentreras till färre filmer och att arbetet för att dessa ska nå en stor publik bör intensifieras.

10.2.4 Nya offentlig-privata finansieringsmodeller

Utredningens genomgång har visat att den svenska filmpolitiken dras med problem som beror på att viktiga anslag inte räknats upp på flera år samtidigt som många andra länder tvärtom tillfört stora resurser, av både kultur- och näringspolitiska skäl. Per capita räknat ligger Sverige i dag nästan lägst i Europa när det gäller offentliga investeringar och för att vi ska komma upp i nivå med våra närmaste grannländer krävs en höjning på i storleksordningen 200 miljoner kr per år.

Vår bedömning är att det urholkade anslaget hämmar inte bara större svenska filmproduktioner, utan även mindre kostsamma genrer, som dokumentärfilmen, och hotar filmarvets bevarande. I produktionsledet riskerar det också bli ytterligare problem framöver eftersom flera stora kommersiella aktörer dragit ner på sina investeringar i Sverige samtidigt som de ekonomiska effekterna av de offentliga

pandemistöden nu klingat av. Utvecklingen är även utmanande för mindre aktörer och för konstnärligt mer experimentellt filmskapande. Eftersom stöd från instanser som Filminstitutet och Konstnärsnämnden är så viktiga för denna del av branschen slår anslagens värdeminskning och den samtidiga kostnadsökningen i samhället direkt mot verksamheten.

Samtidigt som detta är faktorer som utmanar filmproduktionen i Sverige, ser vi små möjligheter att finansiera större satsningar framöver genom direkta budgettillskott eller omfördelningar från relaterad verksamhet – den statliga kulturbudgeten ska täcka behov inom många olika områden. Alternativa vägar för att få in kapital till viktiga insatser i den svenska branschen behöver alltså prövas. Offentlig-privat samarbete, vilket ju tidigare varit viktigt i Sverige på just filmområdet, i olika former är en möjlig väg framåt. Detta återspeglas i de huvudförslag som utredningen lämnar i nästa kapitel, bland annat om biografavgifter och medfinansieringsavgifter för strömningstjänster (se kapitel 11).

Reformer för att skapa nya intäktskällor för de filmpolitiska insatserna behöver också utformas på ett sådant sätt att de bidrar till att stärka både konstnärlig frihet och branschens eget inflytande. Detta talar för att den del som ska genomföras i offentlig-privat samverkan också organisatoriskt i viss mån bör hållas åtskild från annan verksamhet på statlig nivå. Eftersom Filminstitutet är en stiftelse finns det goda möjligheter att göra detta inom dess ram (se vidare vårt förslag i kapitel 11).

10.2.5 Prioritera biograferna och publikarbetet

Som beskrivits i kapitel 3 har digitalisering och ett förändrat publikbeteende inneburit nya medievanor. Denna utveckling skyndades på under pandemin och olika vod-tjänster står numera för mer än hälften av det totala filmtittandet. Publiken har inte heller återvänt fullt ut till de svenska biograferna efter pandemin. Den nya medieverkligheten har också fört med sig att det i dag lanseras fler filmer än någonsin och varje svensk film är utsatt för stark konkurrens. En utmaning för såväl svensk som internationell kvalitetsfilm är att bli synlig för mer än nischade målgrupper. Svensk film generellt har en relativt sett låg marknadsandel på biograf, och även om lokalt innehåll är påtagligt

populärt på strömningstjänsterna har svensk film på de största plattformarna en liten andel av det totala utbudet.

I visningsledet står just biograferna inför särskilda utmaningar, samtidigt som de enligt utredningens bedömning även fortsatt är avgörande för en levande filmkultur. För även om filmtittandet i dag i hög utsträckning sker på skärmar i hemmet (inte minst i Sverige där digitaliseringsgraden är förhållandevis hög) består biografens betydelse som visningsfönster. Biografernas värde bygger på att de erbjuder en unik möjlighet att uppleva det enskilda filmverket – som ofta är gjort just för att ses i bioformat – på stor duk i en mörk salong. Biografupplevelsens kollektiva natur främjar samtal om och uppmärksamhet för de filmer som går upp på repertoaren, vilket är avgörande ur såväl medborgerlig som kommersiell synvinkel.

Till detta ska läggas att biograferna som semioffentliga rum fyller en rad andra funktioner på både större och mindre orter. Ofta fungerar biograferna även som samlingslokaler och med den digitala teknikens hjälp har de också kunnat bli nav för livesänd kultur av olika slag (opera, konserter etc.). Det finns få verksamheter som lika effektivt främjar en plats attraktivitet som en aktiv biograf som kvällstid livar upp en annars tyst stadsmiljö. Biograferna samspelar på viktiga sätt med den lokala restaurangnäringen och annan publik verksamhet på orten. På de minsta orterna kan de vara den enda kvällsöppna mötesplatsen.

Vad problemen för de svenska biograferna beror på kan diskuteras men om den negativa tendensen ska kunna vändas, kommer det att krävas både mer angelägna och lockande filmer på bio – framför allt svenska – med tydligare och mer träffsäker lansering samt ytterligare utvecklingsarbete för att skapa mer attraktiva besöksupplevelser i en tid där konkurrensen om publikens uppmärksamhet är enorm.

Mot denna bakgrund bedömer vi att det är särskilt angeläget att de svenska biograferna får bättre ekonomiska förutsättningar. Inte minst handlar detta om att biograferna behöver jämlika förutsättningar att konkurrera med jämförbara verksamheter som konserter och teater genom lika beskattning. Även offentliga stöd för till exempel lansering behöver fokusera mer på ett aktivt publikarbete för att producerade filmer ska nå en så stor publik som möjligt oavsett visningsfönster.

10.2.6 Barns möte med film som konstnärligt uttryck

Barn och unga möter i dag ett enormt utbud av rörlig bild i olika format, inte minst på portabla skärmar. Att de lär sig att förhålla sig kritiskt till dessa bilder som informationsbärare är av stor samhällsbetydelse. Att kunna skilja på manipulerad och autentisk bild kommer bara bli viktigare framöver, liksom att kunna förstå bilders visuella retorik och hur den kan påverka oss. Viktiga nycklar till detta finns i den kompetens som brukar sammanfattas som filmkunnighet, men mycket är också att hänföra till en mer generell medie- och informationskunnighet.

För en levande filmkultur är det även av stor vikt att barn och unga lär känna filmens konstnärliga och kreativa möjligheter. Detta handlar delvis om samma förmågor som bidrar till förståelsen av rörlig bild generellt, men det innefattar även kunskap om filmhistorien, filmen som konstnärligt uttrycksmedel och filmskapandets tekniska förutsättningar. Det är också, enligt utredningens bedömning, på dessa delar som filmpolitiken bör fokusera. Allmän medie- och informationskunnighet kommer, som sagt, vara mycket viktigt framöver, men det måste primärt vara en fråga för myndigheter inom det mediepolitiska fältet. Filmpolitiken bör snarare ta sin utgångspunkt i filmen som konstnärligt uttryck.

Även när det gäller barns och ungas kunskap om filmen som konstnärligt uttryck är det viktigt att vara tydlig med rollfördelningen. Som det ser ut i dag drivs till exempel många insatser för att lyfta fram filmen i skolan av aktörer utanför skolan. Att tillhandahålla material och möjligheter att visa och analysera film i skolan är naturligtvis lovvärt, men om insatserna ska få bredare genomslag och bli en del av den ordinarie verksamheten måste arbetet också ha stöd i skolans egna styrdokument. Detta bör en framtida politik tydligare ge uttryck för.

10.2.7 AI och virtuell produktion

Artificiell intelligens nyttjas redan i dag i delar av filmproduktionsprocessen och användningen bedöms inom de närmaste åren komma att utvecklas snabbt.[1] Generativ AI kan skapa innehåll med hjälp av modeller som generar nya resultat utifrån specifika instruktioner (prompts). Generativa AI-modeller lär sig mönster och struktur från

[1] Johanna Koljonen, *Nostradamus Report: Everything Changing All At Once* (2023), avsnitt 2.

sin träningsdata och genererar därefter nya data med liknande egenskaper. Dessa program kan producera eller manipulera både text, bilder, ljud och video. Generativ AI kan också översätta data från ett format till ett annat och i dag finns det populär programvara som generar både bilder och video utifrån text.[2]

Modellerna tränas på och använder befintligt material – till exempel äldre film och rörlig bild – som kan vara fritt tillgängligt för vidareanvändning men ofta också är upphovsrättsligt skyddat material som inte licensieras. I dessa sammanhang blir inte minst filmarvet en viktig resurs att värna och kulturpolitiken behöver balansera olika intressen. Dels är det av stor betydelse att AI-systemen har tillgång till svensk träningsdata så att landets språk och kultur kan speglas på ett rimligt sätt i nya sammanhang, dels behöver inhemsk produktion värnas så att den inte exploateras i kommersiella syften utan ersättning till kreatörerna och rättighetshavarna.

Utvecklingen och integrationen av generativ AI i den redan i dag oftast digitalt baserade filmproduktionen antas framöver bland annat leda till att fysiska inspelningsplatser i högre utsträckning än i dag kan ersättas av digitala miljöer, att talat språk enklare kan översättas för att anpassa filmer för olika marknader och att skådespelarinsatser i vissa fall kan genereras på maskinell väg, mer eller mindre oberoende av faktiska skådespelare. Enligt utredningens bedömning kommer utvecklingen förmodligen leda till en omstrukturering av viktiga delar av filmbranschen. Hur detta kommer te sig mer i detalj är ännu svårt att bedöma, samtidigt som det är tämligen säkert att vissa yrkeskategorier, inte minst de med tekniska funktioner vid en filminspelning, till viss del kommer att ersättas av datakraft. Parallellt kommer förstås nya uppgifter tillkomma, inriktade på att styra och skapa den hård- och mjukvara som behövs med allt vad det innebär i termer av kompetensförsörjning, rekryteringsbehov etc.

Utvecklingen av AI kommer förmodligen att leda till att ännu större fokus än i dag läggs på det som kan sammanfattas som de kreativa utgångspunkterna för filmskapande: själva berättelserna, idéerna bakom dem och skapandet av unika visuella uttryck. Framöver kommer det med all säkerhet att vara avgörande för framgång, både för enskilda och för Sverige som filmland, att stå för unika och fängslande visuella uttryck i ett allt större informationsbrus där rörlig bild i olika

[2] Film i Väst Analysis, *All That is Solid Melts into Air – Public Film and Audiovisual Policy and Funding at the Crossroads II* (2024), s. 34.

format kan genereras till relativt låg kostnad med semiautomatiska medel. Inte minst mot denna bakgrund bedömer vi att kontrollen över det kulturella innehållet och värnandet av upphovsrätten är av särskild betydelse framöver. Dessutom är det viktigt att eventuella reformer av filmpolitiska stöd under kommande år genomförs med denna utveckling i åtanke så att inte den svenska filmproduktionen låses in i föråldrade arbetsmodeller genom teknikspecifika krav eller dylikt.

10.2.8 Lokal kontroll över innehållet

Affärsmodellerna i den svenska film- och tv-branschens produktionsled har på många sätt förändrats sedan de internationella strömningstjänsterna blev viktiga beställare av lokalt innehåll. Även om den traditionella samfinansieringsmodellen för filmproduktion finns kvar som en viktig komponent, har det senaste decenniet inneburit att en attraktiv uppgörelse också kan vara att få en produktion fullfinansierad av en internationellt bolag som behåller alla rättigheter.[3] I dessa fall vill dock ofta det internationella bolaget inte bara säkra premiär på sin egen plattform utan även behålla alla avgörande rättigheter till produktionen, antingen på obestämd tid eller åtminstone under så pass lång tidsperiod att vidareutveckling av produkten och all meningsfull exploatering från lokala producenter och upphovspersoner hindras.

Så länge dessa finansieringsuppgörelser utgör ett alternativ bland flera på en öppen marknad, där produktionsservicebolag som arbetar på beställning kan samsas med självständiga produktionsbolag som själva projekt för projekt kan välja den lämpligaste finansieringsmodellen, kan de ses som ett produktivt komplement. Om denna typ av avtal blir för dominerande hotas dock de oberoende producenternas ställning som företag med egna långsiktiga intäktsströmmar och förmåga att utveckla och investera i egna produktioner. Om svenska bolag bara arbetar på beställning och utan att behålla rättigheterna till det som skapas, blir de på sikt utlämnade åt de internationella strömningstjänsterna, som när som helst kan välja att lämna den svenska marknaden och då även ta med sig alla rättigheter till film och serier de finansierat.

Som vi sett tidigare (kapitel 5) är de oberoende producenternas självständighet och bärkraft en gammal fråga som nu återkommer i ny

[3] Se t.ex. diskussionen av ”the all-rights deal” i Johanna Koljonen, *Nostradamus Report: Imagining a Sustainable Industry* (2022), s. 29–35.

tappning. För att motverka ett negativt scenario med alltför stort beroende av vissa beställare är det enligt utredningens bedömning rimligt att det allmänna skapar system som främjar att rättigheter stannar hos svenska producenter och kreatörer. Det kan till exempel göras genom tydligare villkor för offentligt stöd.

I detta sammanhang bör det även beaktas att Sverige i jämförelse med andra på filmområdet framgångsrika länder, som Danmark, har förhållandevis många små produktionsbolag. Det är viktigt att alla förändringar som föreslås bidrar till bärkraft för bolag som är verksamma på denna marknad så att de kan vidareutvecklas på ett sätt som gagnar skapandet av högkvalitativ svensk film. Inte minst är det viktigt att reformer som genomförs ger produktionsbolagen tydliga incitament att arbeta med publiken i fokus. Stödsystemen bör därför utformas så att intäkterna kopplas till framgångar i visningsledet, snarare än till att starta upp så många nya projekt som möjligt.

10.2.9 Motverka illegal spridning

Att värna kontrollen över innehållet innefattar också att motverka illegal spridning av film och serier. Detta ligger både i de stora internationella bolagens och de oberoende europeiska producenternas intresse. Det ligger också i samhällets intresse eftersom de illegala sätten att ta del av bland annat vod-tjänster inte bara göder kriminella nätverk, utan även underminerar den kreativa sektorn. Även om det är svårt att uppskatta hur stor den illegala konsumtionen är så omsätter denna hantering i Sverige, som beskrivits ovan (kapitel 3), förmodligen miljardbelopp och pengarna går genomgående till aktörer som också är inblandade i annan allvarlig brottslighet.

Det är alltså ingen överdrift att säga att illegal strömning och illegal ip-tv är ett stort problem som måste motverkas och det av flera olika skäl. Denna fråga kommer, tillsammans med en bredare bedömning av hur problemet ser ut för hela film- och tv-branschen, behandlas inom ramen för arbetet med det tilläggsdirektiv som utredningen fick den 23 januari 2025 (se bilaga 2).

10.2.10 Säkra både det analoga och det digitala filmarvet

Att bevara det svenska filmarvet är en av statens kulturpolitiska kärnuppgifter. Som konstaterats ovan är filmarvet på många sätt både mer tillgängligt och mer uppmärksammat i dag än någonsin tidigare. Utvecklingen under det senaste dryga decenniet har dock även fört med sig ett antal problem. Till att börja med är det uppenbart att det analoga materialets bevarande kräver omfattande insatser. Ur ett risk- och sårbarhetsperspektiv är det tydligt att lokalfrågan kommer att behöva prioriteras framöver, liksom insatser för att vidmakthålla både teknisk utrustning och kompetens i landet. Inte minst för att filmarvet ska kunna göras mer tillgängligt krävs också fortsatt investering i digitisering av äldre film.

Vidare har det digitala skiftet fört med sig stora utmaningar relaterade till det enorma utbudet av information. Att i detta medielandskap identifiera vad som har framtida filmhistoriskt värde är svårt och kräver kontinuerlig omvärldsbevakning och värdering. Utifrån dagens lagstiftning är ett proaktivt arbetssätt ofta nödvändigt eftersom pliktexemplarslagen inte täcker alla de materialtyper som behöver bevaras. Ett sådant arbetssätt med aktiva val och riktade insatser är kostsamt men nödvändigt för att det inte ska uppstå skevheter eller oersättliga luckor i det insamlade materialet. På sikt behövs dock även automatiskt verkande lösningar som bygger på tydliga regler för att rätt material ska kunna samlas in.

Fortsatt samarbete mellan de centrala kulturarvsaktörerna på det audiovisuella området (Filminstitutet, Kungliga biblioteket, SVT m.fl.) kommer framöver också att vara avgörande. Detta både för att skapa överblick över det mångfacetterade material som är en del av filmarvet i vid mening och för att kunna samla teknik, kompetens och resurser i syfte att bygga standardiserade och verkningsfulla rutiner för bevarande. För att främja samarbete och en rationell hantering kommer det enligt vår bedömning krävas både tydligare uppdrag för att säkra en effektiv hantering av det analoga filmarvet och vidareutvecklad lagstiftning för att säkra att rätt digitalt material verkligen levereras till rätt part.

10.3 Vägen framåt för filmpolitiken

Bedömningar: Utredningens analys pekar sammantaget på att filmpolitiken i Sverige under kommande år bör:

- fokusera på film men tydligare än i dag förhålla sig även till andra audiovisuella uttryck,
- hitta nya finansieringsmodeller för att främja investeringarna i svenskt innehåll och branschgemensam utveckling,
- stärka biografernas konkurrenskraft och prioritera arbetet med att öka publiken för främst svensk film,
- prioritera kulturpolitiska motiv om det inte tillförs näringspolitiska medel,
- fokusera på barns och ungas kunskap om film som konstnärligt uttryck,
- framtidssäkra insatserna genom att utforma stödsystem och regelverk med töjmån för AI-utvecklingen,
- främja lokal kontroll över IP-rättigheter för att säkra framtida intäktsströmmar och utvecklingskraft i svenska bolag,
- motverka illegal spridning av film och rörlig bild,
- agera för ett resurseffektivt bevarande av analog film, likväl som bättre möjligheter att samla in digitalt framställd film.

Som beskrivits ovan är det utredningens samlade bedömning att filmpolitiken i Sverige bör utformas utifrån ett antal prioriteringar. Dessa prioriteringar följer av hur både publiken, branschen och de offentliga insatserna utvecklats, samt vilka möjligheter som realistiskt sett står till buds för staten.

Filmpolitiken bör, enligt utredningens bedömning, framöver för det första fokusera på film snarare än andra audiovisuella uttryck. Resurserna är begränsade och det är den svenska filmen snarare än dramaserierna eller dataspelen som har svårt att klara sig på marknadens villkor. Generellt är investeringarna i svenskt innehåll för låga och en viktig uppgift framöver blir att hitta nya finansieringsmodeller för att lyfta dessa och för att bidra till branschgemensam utveckling. Bio-

grafernas konkurrenskraft behöver på olika sätt stärkas och arbetet med att öka publiken för främst svensk film intensifieras. Med tanke på att det inte heller tillförts näringspolitiska medel till filmpolitiska insatser är det dock i dagsläget nödvändigt att prioritera kulturpolitiska snarare än näringspolitiska motiv när stöd fördelas.

Alla insatser som nu genomförs behöver utformas med tanke på den snabba AI-utvecklingen och den successiva övergången till en allt högre grad av virtuell produktion och andra typer av digitala verktyg och processer. Inte minst mot denna bakgrund är det också avgörande att på olika sätt främja lokal kontroll över IP-rättigheter. Detta kan, även i ett snabbt föränderligt medielandskap, bidra till att säkra framtida intäktsströmmar och utvecklingskraft i bolag som är verksamma i Sverige. En del i detta är också att med kraft motverka illegal spridning av film och rörlig bild. Till detta kommer också att staten, som en av sina kärnuppgifter på detta område, bör agera för ett resurseffektivt bevarande av analog film, likväl som bättre möjligheter att samla in digitalt framställd film.

Mot bakgrund av dessa allmänna bedömningar menar vi att ett antal konkreta filmpolitiska reformer bör genomföras under kommande år. Dessa förslag beskrivs närmare i nästa kapitel.

11 Reformer för ett starkare filmland

Utifrån de vägval som beskrivits i föregående kapitel är det utredningens bedömning att det krävs en delvis ny inriktning för filmpolitiken i kombination med ett antal konkreta åtgärder under kommande år. En övergripande ambition framöver bör vara att i relevanta delar återuppliva den svenska samverkanstraditionen från filmavtalets tid, med gemensam offentlig-privat finansiering och mer direkt branschinflytande. Detta samtidigt som staten mer offensivt tar sig an kärnuppgifter som filmarvets bevarande och den film som inte bär sig på marknadens villkor.

En sådan omläggning bör, som framhölls i förra kapitlet, innefatta att mer resurser tillkommer filmbranschen totalt sett: dels genom ökade statsbidrag, dels genom skattesänkningar. Reformerna bör genomföras i samverkan med branschen och en del av resurserna för gemensamma insatser bör komma från branschavgifter. En omläggning av filmpolitiken bör även vägledas av en ambition att åstadkomma förenklad men förtydligad styrning. Större fokus än i dag bör läggas på filmpolitikens kärnuppgifter och staten bör tydligt fokusera på det som är en nationell snarare än en lokal eller regional uppgift. Filminstitutets självständighet som stiftelse och utrymmet att prioritera i stödgivningen bör värnas. Samtidigt bör fler typer av stöd än i dag kunna hanteras av Filminstitutet, vilket kräver ett antal förändringar på förordningsnivå.

11.1 Tydligare nationella filmpolitiska mål

Förslag: Enklare och tydligare nationella filmpolitiska mål införs i Sverige. Målen bör vara 1) ett brett filmutbud av hög kvalitet, 2) att film visas i hela landet, 3) att svensk film når en stor publik, och 4) att filmarvet bevaras och används.

Enligt direktiven har utredningen i uppdrag att lämna förslag på hur de nationella målen för filmpolitiken ska formuleras. En närmare beskrivning av nu gällande mål finns i kapitel 6.

Vår bedömning är att det finns ett antal problem med de nuvarande filmpolitiska målen, bland annat att de är så pass omfattande att de överlappar de allmänna kulturpolitiska mål som också gäller för filmområdet. När det till exempel gäller sådant som barn och unga och yttrandefrihet, finns redan i dag mål för detta som gäller även för filmområdet. Att likartade målsättningar upprepas i snarlik form i olika sammanhang kan dock knappast anses gynna styrningens effektivitet. Sektorsmål inom andra kulturområden, till exempel kulturmiljö eller läsning, är betydligt mer fokuserade och drabbas därför inte av detta problem. Inte heller är detta ett bekymmer på samma sätt i till exempel de nationella målen för gestaltad livsmiljö som ska gälla verksamhet inom flera olika politikområden.

Snarare än att tillämpas på ett mångfacetterat politikområde, som andra sektorsmål inom kulturpolitiken, har de filmpolitiska målen dessutom i praktiken kommit att bli styrande för just Filminstitutet som institution (de ligger bland annat till grund för stiftelsens resultatredovisning). Detta medför att det uppstått en förväntan om att Filminstitutet ska hantera ett stort antal tämligen generella frågor – frågor som stiftelsen i visa fall i praktiken har små möjligheter att påverka. Utvecklingen har också inneburit att målen kommit att tolkas som uppföljningsbara och preciserbara i termer av indikatorer trots att de i grunden är formulerade som strävansmål som är mindre lämpade för det.

För ökad tydlighet borde, enligt vår bedömning, de nuvarande nationella filmpolitiska målen ersättas av enklare mål. Detta skulle minska överlappningen mellan de filmpolitiska och de kulturpolitiska målen och skapa en målstruktur som mer liknar den som finns inom andra kulturområden. Det bör också tydliggöras att målen inte ska vara direkt styrande för Filminstitutet som stiftelse, utan är att betrakta som övergripande sektorsmål som ska var styrande för de statliga insatserna generellt. Nya mål bör fokusera på följande: ett brett filmutbud av hög kvalitet, att film visas i hela landet, att svensk film når en stor publik och att filmarvet bevaras och används. Som regeringen framhöll i propositionen med de nuvarande filmpolitiska målen kan filmpolitiken inte innefatta all rörlig bild som produceras och var gränsen mellan film och annan rörlig bild går är mycket svårt att en

gång för alla precisera.[1] Samtidigt kan filmpolitiken inte heller vara låst till traditionella biografinriktade genrer eller till de format för vilka statsbidrag i dag huvudsakligen lämnas. Inte minst är det tydligt att serier i dag är en fullt integrerad del av det konstnärligt relevanta området och även av själva branschen, där talang och resurser ständigt rör sig mellan till exempel lång spelfilm och dramaserier. Detta förhållande bör kunna innefattas i relevanta delar även med mål som tar sikte på ”film”.

Mål 1. Ett brett filmutbud av hög kvalitet

Filmpolitiken ska bidra till ett brett filmutbud av hög kvalitet. Det innefattar både filmer med ett populärt anslag och smalare filmer, samt både lång spelfilm, animation, kortfilm och dokumentärfilm. I relevanta delar bör målet även inbegripa annan rörlig bild av närliggande slag, som dramaserier.

Hög kvalitet innefattar – som det förutsattes redan i det första filmavtalet från 1963 – såväl hantverksskicklighet som filmens angelägenhetsgrad och originalitet. Angelägenhetsgrad som term kombinerar i sin tur samhällelig och samtida relevans med publik relevans, vilket i sin tur inkluderar aspekter av sådant som upplevd mening, igenkänning, eskapism, samt utforskande och utvecklande av egna upplevelser, ståndpunkter och världsbild. Högkvalitativ film i denna breda mening kan finnas inom alla genrer.

En stark och dynamisk filmbransch är avgörande för framgångsrik produktion av svensk film av hög kvalitet som kan spegla kultur och livsförhållanden i olika delar av landet. Den professionella produktionssektorn måste därför ha goda förutsättningar att verka och utvecklas över tid. Inte minst är det viktigt att det finns oberoende producenter och distributörer i landet som arbetar för att de filmer som produceras når framgång i alla led. Ett tätt internationellt samarbete är av stor betydelse för att uppnå målet, inte minst på europeisk nivå.

[1] Regeringen framhöll att det produceras en enorm mängd rörlig bild som i normalfallet inte faller inom den nationella filmpolitikens avgränsningar. Det handlar t.ex. om filmskapande på amatörnivå i både längre och kortare format som ofta sprids via olika sociala medier, men också om konstnärligt skapande i form av t.ex. videoinstallationer. Det kan förstås också handla om sådant som tv-program av olika slag (”non-scripted”). De nationella insatser som främjar denna typ av skapande finns främst inom andra delar av kultur- och även utbildningspolitiken. *Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik* (prop. 2015/16:132), s. 26.

Mål 2. Film visas i hela landet

Filmpolitiken ska bidra till att film, både svensk och utländsk, kan ses i hela landet. I dag kan detta på grund av utvecklingen av strömnings- och playtjänster – både kommersiella och offentligt finansierade – delvis uppfyllas genom att främja tillgång till sådant som bredband med hög överföringskapacitet. Biograferna har dock en unik ställning för att upprätthålla en levande filmkultur och möjliggöra visning av film i högkvalitativa format i hela landet.

Det är centralt att ta till vara och utveckla biografens särskilda kvaliteter och främja förekomsten av lokala biografer så att tillgängligheten till film på bio kan stärkas i hela landet. Detta är inte minst av vikt för att kunna ge alla barn möjlighet att få möta film på bio, till exempel genom skolbioverksamhet, och för att människor ska kunna ta del av vårt gemensamma filmarv i lämplig form.

Mål 3. Svensk film når en stor publik

Filmpolitiken bör ha som en central målsättning att svensk film når en stor publik. Det är rimligt att insatser riktas mot att stärka den svenska filmens publika ställning i Sverige specifikt eftersom det av språkliga och kulturella skäl är viktigt att det finns film som uppfattas som intressant och angelägen av många i landet. Vidare är framgångar för svensk film i Sverige avgörande för hela den inhemska filmbranschens bärkraft, utveckling och dynamik.

Filmpolitiken ska även verka för att svensk film når ut i världen och att intresset för svenska filmskapare, skådespelare och filmarbetare fortsätter att vara stort utomlands. Svenska filmers framgång på utländska marknader kan ge väsentliga bidrag till en god ekonomi för producenter, upphovspersoner och distributörer. Genom att filmen når en stor publik utomlands är den även betydelsefull i främjandet av en positiv Sverigebild associerad med kultur och kreativitet.

Mål 4. Filmarvet bevaras och används

Att säkra det svenska filmarvet för kommande generationer hör till filmpolitikens kärnuppgifter, liksom att göra det tillgängligt för både forskning och en bred allmänhet. I detta ligger ett åtagande om att be-

vara äldre analog film, att digitalisera samlingar för tillgängliggörande och bevarande samt inte minst att samla in dagens digitalt distribuerade film för att vidareutveckla befintliga samlingar för framtiden.

För att filmarvet ska kunna användas och bidra till nytt skapande krävs även att kunskap om filmens historia och dess klassiska verk sprids brett i samhället, inte minst genom skolan. En annan viktig förutsättning är att det finns platser som har möjlighet att visa äldre film runt om i landet och att det material som digitaliseras nationellt också når ut. För att filmarvet ska både bevaras och nå ut är inte minst de många civilsamhällesinitiativ som finns, ofta knutna till bevarandet av enskilda filmskapares verk och gärning, särskilt viktiga att uppmärksamma.

Strävansmål jämfört med andra sätt att styra

Det är viktigt att betona att riksdagsbundna nationella mål av detta slag är tänkta som *strävansmål* och inte är utformade för att vara direkt uppföljningsbara. Om ambitionen är att sätta upp mer konkreta målsättningar som filmpolitiska insatser ska kunna utvärderas mot, är utredningens bedömning att det görs bäst på en annan normgivningsnivå.

Vid behov kan till exempel tidsbegränsade mål för statliga medel i regleringsbrev (relevanta anslag styrs i ett regleringsbrev ställt till Kammarkollegiet) eller uppdrag i Filminstitutets årliga riktlinjebeslut från regeringen övervägas. Det skulle till exempel kunna handla om att sätta upp mer precisa och uppföljningsbara publikmål (jfr det tidigare filmavtalet). Mer handfast styrning kan också ske genom att medel reserveras för en viss uppgift. I regleringsbrev eller riktlinjebeslut är det inte ovanligt att det anges att ett visst belopp av ett större anslag ska användas för ett specifikt ändamål under ett visst år.

Samtidigt ska detta vägas mot behovet av att värna självständiga beslutsprocesser på Filminstitutet och, ytterst sett, den konstnärliga friheten för de som är verksamma i filmbranschen. Hur dessa aspekter bör vägas mot varandra kommenteras ytterligare i det följande.

11.2 Ett självständigt filminstitut med tydliga ramar för statsbidraget

Förslag och bedömningar: En ny förordning om statsbidrag till film införs där det tydliggörs vilka stöd statliga medel får användas till samt vilket syfte respektive stöd har. Det bör fortsatt finnas stort utrymme för Filminstitutet att prioritera bland olika stöd. Filminstitutet bör dock för att undvika frågor om otillbörlig styrning av konstnärlig verksamhet i möjligaste mån undvika att sätta upp egna mål och kriterier för de stöd som fördelas, utöver vad som motsvarar tillämpningsföreskrifter. Verksamhet som primärt är en angelägenhet för regioner och kommuner bör i högre grad hanteras inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Filminstitutet bör ges ett bredare utrednings- och analysuppdrag än i dag och huvudansvaret för filmstatistiken. Medel överförs från Myndigheten för kulturanalys för detta.

I flera sammanhang har det diskuterats om den nationella filmpolitiken skulle gagnas av att Stiftelsen Svenska Filminstitutets uppgifter fördes över till en myndighet (en ”myndifiering”). Utredningens bedömning är att detta – även bortsett från de stora administrativa kostnaderna för en sådan omgörning – vore olyckligt då stiftelseformen lämpar sig väl för den typ av verksamhet som staten i detta fall vill bedriva. Att Filminstitutet är en stiftelse innebär att grunduppdraget är långsiktigt, vilket borgar för önskvärd stabilitet. Dessutom har stiftelsen möjlighet att ackumulera resurser på ett sätt som en myndighet inte har, vilket också gagnar filmpolitiken. Stiftelseformen är vidare särskilt lämplig för att organisera offentlig-privat samverkan av det slag vi menar bör vidareutvecklas framöver.

Samtidigt som Filminstitutets självständighet som stiftelse alltså bör värnas, ser vi behov av ett antal förändringar i regeringens styrning. Det handlar framför allt om att på förordningsnivå precisera vad de statliga medel som årligen tillförs stiftelsen ska användas till.

Tydligare villkor för Filminstitutets stöd

Att den befintliga förordningen (2016:989) om statsbidrag till film är förhållandevis generellt inriktad ger Filminstitutet en flexibilitet att inrätta, avsluta och förändra stöd utifrån egna bedömningar av förändringar på filmområdet. Detta är på många sätt en fördel då det ger handlingsutrymme och möjliggör insatser där de behövs som bäst. Samtidigt medför friheten även att ansvaret för att se över stödordningarna och hur de bör vara utformade i stor utsträckning ligger på Filminstitutet.

Även om Filminstitutet med jämna mellanrum gjort större översyner av stöden kan det ändå konstateras att det fortfarande förefaller fattas många beslut om, relativt sett, små enskilda bidrag. Att så pass många mindre stöd, inom främst området spridning och visning, handläggs och betalas ut till aktörer med enbart lokal verksamhet aktualiserar frågor om gränsdragningen mellan vad som är av nationellt, regionalt och lokalt intresse samt vem som egentligen har bäst förutsättningar att bedöma vilka behov och utvecklingsmöjligheter som finns i det enskilda fallet. Mängden stöd förefaller även föra vissa bekymmer med sig. Till exempel kan det vara en pedagogisk utmaning att vägleda de sökande rätt bland alla stöd, och framför allt skapar det även mycket administration att hantera många olika stöd med olika ansökningsomgångar, formulär, beslutsordningar, redovisningar etc.

Generellt är det också viktigt att fundera på hur relationen mellan förordningen om statsbidrag till film och de stöd som faktiskt inrättats av Filminstitutet ser ut. Eftersom flera av de statsbidrag som fördelas i dag visserligen har stöd i förordningen men inte uttryckligen nämns där, kan det till exempel i vissa fall vara otydligt för en utomstående vilken enskild bestämmelse som ligger till grund för ett specifikt bidrag. Eftersom relationen mellan förordning och utlysta stöd inte alltid är helt tydlig, är det därmed också i praktiken svårare för regeringen att styra vilka enskilda insatser statens bidrag används till inom detta politikområde än inom andra jämförbara områden.

En särskild utmaning är att det på förordningsnivå i dag inte alltid finns syften uttryckta för de stöd som fördelas. Det har lett till en situation där det periodvis funnits flera lager av andra målsättningar, ibland formulerade på delvis överlappande sätt, som sagts ligga till grund för besluten eller varit tänkta att vägleda den som söker stöd (se kapitel 6). Det har dels handlat om målsättningar i de nationella

filmpolitiska målen, dels om Filminstitutets egna mål för ny svensk film och olika handlingsplaner för ny svensk film samt formuleringar som återfunnits i särskilda promemorior om vissa stöd och i utlysningar på webbplatsen. Mycket av denna tidigare styrning är nu borttagen av Filminstitutet men kan förstås återkomma om målsättningarna inte tydligare formuleras på annan nivå.

Allt detta sammantaget talar för att det vore bra med en större tydlighet på förordningsnivå. Det skulle minska behovet av alternativa styrdokument och skapa större klarhet i vilka stöd som finns, vad de kallas och vilka syften de är tänkta att fylla. I avsikt att åstadkomma detta lämnar utredningen ett förslag till ny förordning om statsbidrag till film där stöden har delats upp på stöd till utveckling och produktion, spridning och visning, samt övrigt (se författningsförslaget, avsnitt 1.5). Förslaget bygger på bedömningen att det är fortsatt viktigt att värna Filminstitutets möjlighet att utifrån förordningen anpassa stödgivningen, men att det samtidigt behöver bli tydligare vilka stöd som finns och deras respektive syften. I avsikt att åstadkomma detta benämns respektive stödordning på rubriknivå, tillåtna mottagare specificeras och stödets övergripande syfte anges kortfattat.

Konstnärlig frihet

Att sätta generella ramar för användning av statliga medel är inte att betrakta som detaljstyrning eller en inskränkning av principen om armlängds avstånd. Som framhållits i den senaste kultursamverkansutredningen är det det kulturella skapandet som ska fredas från politisk och administrativ inblandning, inte administrationens självständighet i förhållande till politiken.[2] Det är med andra ord legitimt att på politisk nivå styra till vilka områden skattemedel ska gå och vilka övergripande mål som ska gälla; däremot bör de politiska eller administrativa bedömningarna inte direkt påverka de konstnärliga eller kreativa processerna.

För att värna den konstnärliga friheten och minska oron för innehållslig styrning är det, i detta fall, snarare betydelsen av de många internt beslutade mål- och strategidokumenten på Filminstitutet som bör tonas ner. Som det tidigare sett ut – när de legat ute på webbplatsen i anslutning till ansökningshandlingarna för stöden – kan det

[2] *Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun* (SOU 2023:58), s. 215.

uppfattas som att de sökande förväntas anpassa sina projekt till dessa målsättningar. Detta vore olyckligt för den konstnärliga integriteten och det riskerar att fortplanta den misstro mot Filminstitutets bedömningssystem som tidigare verkar ha funnits bland vissa i branschen.[3]

Särskilt om språk

Historiskt har det varit en självklarhet att den film som får offentliga stöd i Sverige är på svenska och frågan om språk har ofta inte fått så stort utrymme i tidigare filmutredningar och propositioner.[4] Internationella medietjänster med främst anglosaxiskt utbud har dock under senare år alltmer kommit att utmana innehåll på svenska och många filmer och serier görs i dag på andra språk än svenska även av svenska upphovspersoner. Även om engelskan länge varit dominerande är detta en delvis ny verklighet som understryker betydelsen av att särskilt främja produktion på svenska – och även de nationella minoritetsspråken i Sverige – i en global kontext.

Att staten har ett särskilt ansvar för detta framgår redan av språklagen (2009:600) som syftar till att värna svenskan och den språkliga mångfalden i Sverige. Av förarbetena till lagen framgår att det framför allt ska ske på grund av den engelska dominansen. Det tydliggörs i språklagen att svenska är huvudspråk i Sverige. Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i landet ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. Det tydliggörs också att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. Detta är perspektiv som kommit att få allt större betydelse också inom kulturpolitiken. I den nyligen överlämnade public service-utredningen betonas till exempel vikten av innehåll på svenska som varande ett litet språk.[5]

Mot denna bakgrund är det, enligt utredningens bedömning, motiverat att även i förordningen om statsbidrag till film framhålla att huvudsyftet är att främja film på svenska eller de nationella minoritetsspråken. Det uttrycks dels i en föreslagen ändamålsbestämmelse (4 §) där det framhålls att syftet är att bidra till ett brett utbud av svenska filmer av hög kvalitet, dels i en bestämmelse (6 §) om att statsbidrag

[3] Se enkätsvaren i Myndigheten för kulturanalys, *Så fri är konsten: Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten* (2021), s. 106–153.
[4] Se dock t.ex. *Ny svensk filmpolitik* (SOU 1998:142), s 103–107.
[5] *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider* (SOU 2024:34), s. 219–222.

till utveckling och produktion i huvudsak lämnas till produktioner som spelas in på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken. Det ska dock framhållas att dessa bestämmelser dock inte hindrar att stöd även ges till film på andra språk om det är särskilt motiverat, till exempel i samband med internationella samproduktioner.

Filminstitutets roll som nationellt organ

Som framgått ovan fördelar staten via Filminstitutet och Kulturrådet bidrag både till regionerna och till kommunal och fristående verksamhet på lokal nivå. Bortsett från stöd till tidsbegränsade utvecklingsprojekt är de statliga bidragen till regionerna numera generella och lämnas huvudsakligen inom ramen för kultursamverkansmodellen. Sammantaget innebär detta att staten på det filmkulturella området i viss mån styr via stimulansbidrag, medan den grundläggande verksamhetsinriktningen bestäms självständigt på både regional och kommunal nivå.[6]

Situationen reser vissa frågor om hur gränsdragningen ser ut mellan Filminstitutet och Kulturrådet när det gäller stöd till filmkulturell verksamhet, men framför allt kring uppgiftsfördelningen mellan stat, region och kommun när det gäller att främja allmän filmkulturell utveckling samt insatser riktade till barn och unga. Det går att argumentera för att det är en styrka att det finns flera aktörer som engagerar sig på området, men det skapar också ökad administration om parallella system för dialog och medelsfördelning ska hanteras. Det kan noteras att det i flera jämförbara länder har ansetts vara lämpligt att i sin helhet överlåta vissa filmkulturella frågor, liksom talangutveckling och även ibland stöd till kortfilm, till motsvarande regional och kommunal nivå.

Filminstitutets nationella roll bör enligt vår bedömning avgränsas genom att gränsdragningen mot andra samhällsnivåer tydliggörs. Medel till regional och lokal filmkultur fördelas i dag huvudsakligen via kultursamverkansmodellen och Filminstitutets uppdrag bör i denna del, snarare än att fördela generella stöd, handla om att ha överblick och stödja sådan verksamhet som är av särskild nationell (snarare än

[6] Detta till skillnad mot i Norge t.ex., som annars på många sätt har en jämförbar struktur. I Norge sätter staten (fortfarande) mål som blir gällande på regional nivå eftersom de knyts till löpande verksamhetsbidrag. Jämför diskussionerna om detta i Oslo Economics, *Evaluering av regionale filmsentre og filmfond: Evaluering for Norsk filminstitutt* (2021).

lokal) betydelse. För att förtydliga detta har de filmkulturella delarna i den nuvarande förordningen om statsbidrag till film utgått i utredningens förslag. I stället föreslås en särskild bestämmelse om insatser inom spridning och visning av särskilt nationellt intresse (28 §) utifrån vilken stöd kan fördelas till sådant som är av betydelse för filmkulturens utveckling i landet i stort.

Konsulentsystemet

Filminstitutet fördelar i dag stöd till utveckling och produktion med hjälp av särskilt anställda filmkonsulenter som är förordnade för en begränsad tid. Konsulentsystemet är inte något som är reglerat i förordning förutom att det ställs krav på att Filminstitutet ska ge den som söker producentstöd möjlighet till en andra kvalitativ bedömning av sin ansökan.

Konsulentsystemets varande har tidvis diskuterats flitigt. Fram till 1993 var det olika jurygrupper som fattade beslut (se kapitel 5). Det finns både för- och nackdelar med ett system där enskilda bedömer vilka filmer som bör få produktionsstöd. Enskilda beslutsfattare kan, å ena sidan, vara flexibla och ta snabba beslut, vilket är viktigt i dessa sammanhang. Ett sådant system minimerar också inslaget av kompromiss där olika intressen ska vägas samman. Å andra sidan kan systemet bli sårbart i och med att det är beroende av enskilda personer och dessa får under den period de är förordnade en stark maktposition gentemot branschen.

Utformningen av beslutssystemet bör enligt vår mening vara en fråga för Filminstitutet att avgöra efter samråd med branschen, det gäller även om det ska finnas möjlighet till en eller två kvalitativa bedömningar. Utformningen av systemet bör naturligtvis utgå från filmpolitikens mål och regeringens övergripande riktlinjer för statsbidraget, men i övrigt inte vara styrd. Att fördelningen av produktions- och utvecklingsstöd till film sker genom selektiva beslutssystem, snarare än via automatiska ordningar som exempelvis för det publikrelaterade stödet, är dock viktigt ur kvalitetshänseende, oavsett om bedömningen görs av en enskild eller en grupp.

Utredning och analys

Filminstitutet har i dag en analysverksamhet som på ett ofta initierat sätt beskriver filmbranschens förhållanden. Under ett antal år var det dock svårt för Filminstitutet att få tillgång till viss biografstatistik och det är, fortfarande i dag, en utmaning att kunna beskriva andra delar av den för filmen relevanta marknaden kvantitativt på grund av att många privata företag av konkurrensskäl inte vill lämna ifrån sig uppgifter. För att råda bot på problemen med biografstatistiken gav regeringen år 2020 Myndigheten för kulturanalys i uppdrag att utveckla detta som ett område för den offentliga statistiken.[7] För ändamålet tillfördes myndigheten 2 miljoner kr.

Utredningens bedömning är dock att denna reform inte fallit väl ut i alla delar. De sammanställningar som Myndigheten för kulturanalys kunnat göra har förhållit sig till området på en generell nivå som inte tillför den kunskap till sektorn som efterfrågas. Dessutom tar de för lång tid att sätta samman för att de ska kunna användas som beslutsunderlag. Filminstitutet kan agera betydligt snabbare och har nu återigen tillgång till all den relevanta biografstatistiken, dessutom på en mer detaljerad nivå än myndigheten.

För en mer effektiv användning av skattemedel bör det därför förtydligas att Filminstitutet har huvudansvaret för filmstatistiken och medel för detta (2 miljoner kr) bör återföras från Myndigheten för kulturanalys. Samtidigt bör det tydliggöras att det statliga anslaget i denna del avser ett jämfört med i dag utvidgat utrednings- och analysuppdrag som utgår från hela den relevanta marknaden, där både film och dramaserier ingår. Ett bredare uppdrag av detta slag är centralt för att relevanta filmpolitiska underlag som speglar dagens medieverklighet och konstnärliga utveckling ska kunna tas fram.

[7] Budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1), utg.omr. 17, s. 32.

11.3 Höjda anslag och en branschgemensam filmfond

Förslag: Budgeten för befintliga stöd till bland annat utveckling och produktion vid Filminstitutet ökas med ca 20 procent och därutöver inrättas ett nytt beslutsorgan i Filminstitutet, kallat Filmfonden, med en egen budget på ca 300 miljoner kr. Fonden får fördela produktionsincitament, publikrelaterat stöd, stöd till vissa större filmproduktioner samt finansiera branschgemensam verksamhet. Ledamöterna nomineras av de branschaktörer som direkt eller indirekt finansierar fondens verksamhet.

Filmfonden bör enligt vårt huvudförslag finansieras med ca en tredjedel var av staten, biografägarna och strömningstjänster som riktar sig till svenska konsumenter (samt indirekt även av distributörer och producenter av svensk film). Fonden kan byggas upp successivt om någon del av denna finansiering skulle visa sig svår att åstadkomma på kort sikt.

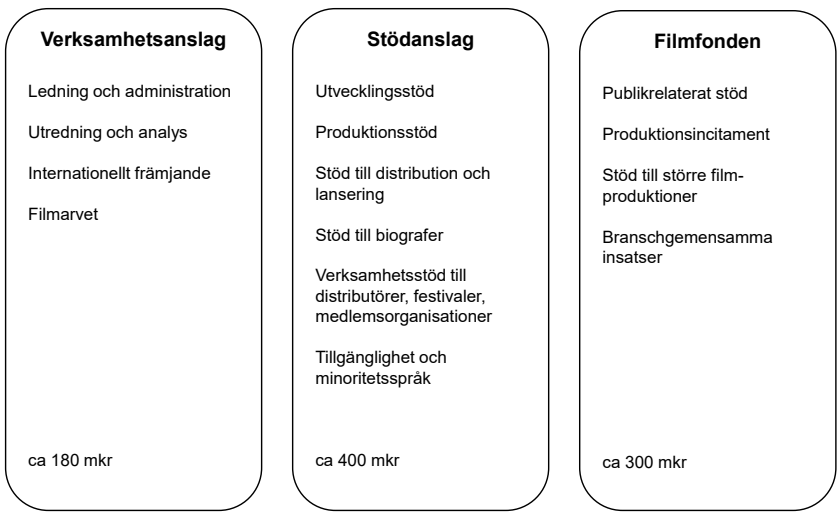
Mer resurser behöver tillföras produktionsledet i den svenska filmbranschen, inte minst för att fler större publika filmer av hög kvalitet ska kunna finansieras och för att ge svenska kreatörer bättre förutsättningar att skapa dessa. Detta kan enligt vår bedömning inte lösas enbart genom tillskott av skattemedel utan det behövs ett system som ger resurstillskott från de branschaktörer som tjänar pengar på exploateringen av film, som biografägare, distributörer och strömningstjänster.

För att göra en sådan offentlig-privat finansiering av filmpolitiska insatser möjlig är bedömningen att det behövs en tydlig struktur där medel för detta hanteras separat och med inflytande från berörda branschaktörer. I detta syfte bör det inrättas en särskild fond i Filminstitutet, med en styrgrupp från branschen och ett avgränsat uppdrag om att stödja utveckling och produktion av svensk film med stor publikpotential. Syftet med att inrätta ett eget organ med en separat budget är att hålla isär målsättningarna och säkra inflytande från de som direkt eller indirekt avstår resurser för fondens verksamhet. Vidare är det för att skapa stadga och i viss mån kunna motverka konjunktursvängningar viktigt att medel kan ackumuleras över tid inom denna ram.

Finansieringsfrågor

För att åstadkomma denna reform föreslår vi, till att börja med, att anslaget till Filminstitutet delas upp på fler anslagsposter än i dag. Detta för att reservera de medel som hanteras i särskild ordning av den föreslagna fonden, men också för att synliggöra hur stor andel som finns tillgängligt för stöd och vad den löpande verksamheten inom Filminstitutet kostar. I sammanhanget vore det önskvärt att 1) alla medel för administration och Filminstitutets löpande verksamhet (inklusive utredning och analys, filmarvet, Cinemateket m.m.) samlas på en anslagspost, 2) medel för befintliga stöd till utveckling, produktion, spridning och visning m.m. läggs på en anslagspost, samt 3) att en särskild anslagspost inrättas för de medel som står till filmfondens förfogande. Även Filmfondens administration bör dock belasta den förstnämnda anslagsposten för löpande verksamhet.

Figur 11.1 Filminstitutets verksamhet med Filmfonden

Anm. Förslag till uppdelning av Filminstitutets verksamhet på tre anslagsposter, med uppskattningar av total budget per år om utredningens förslag genomförs.

Som framgår är förslaget att resurser om totalt ca 300 miljoner kr tillförs Filmfonden samtidigt som denna verksamhetsdel får i uppgift att hantera ett antal befintliga stödordningar. Tanken är att Filmfondens medel ska komma till genom att statliga resurser som i dag

går till incitamentsliknande stöd (ej den konsulentbedömda delen) sammanförs med resurser som berörda branschaktörer betalar antingen frivilligt enligt avtal med Filminstitutet – som träder i kraft mot att staten sänker momsen för biografer – eller genom en avgift på strömningstjänster ifall dessa inte är beredda att bidra enligt avtal på samma sätt som biografägarna (se nedan).

En sådan reform skulle också, parallellt, medge att delar av de befintliga resurserna omfördelades till främst de konsulentbedömda stödordningar som Filminstitutet hanterar på sitt stödanslag (här samlade under anslagspost 2). Sammantaget skulle budgeten för de stöd som ryms där därmed kunna öka väsentligt, med kring 50 miljoner kr, eller ca 20 procent jämfört med i dag. Detta innebär att mer resurser skulle kunna satsas på både enskilda titlar med stor publikpotential, på mer experimentell film och på utvecklingsarbete med till exempel manus. Mer skulle även kunna satsas på insatser i till exempel visningsledet.

Filmfondens styrning och uppgifter

Förslaget innefattar att Filmfondens medel hålls åtskilda från Filminstitutets verksamhet och struktur i övrigt. När det gäller de statliga medlen görs det genom att anslaget läggs på en egen anslagspost. När det gäller avgifter som betalas in från branschaktörer bör det framgå av de avtal som upprättas att Filminstitutet ska reservera medlen för Filmfonden.

Filmfonden bör styras på en generell nivå av regeringen samtidigt som detaljer regleras i avtal mellan Filminstitutet och de branschaktörer som bidrar med resurser. Förslagsvis kan regeringen i anslutning till den beskrivna anslagsposten ange att medlen ska hanteras av ett särskilt beslutsorgan i Filminstitutet (Filmfonden) som är sammansatt av representanter för de som finansierar utveckling och produktion av svensk film enligt avtal med Filminstitutet men leds av Filminstitutets vd. Det bör då även anges att tillförda medel får användas av Filmfonden för att stödja utveckling och produktion av svensk film samt vissa branschgemensamma insatser. Medel får antingen fördelas som produktionsincitament (se förslag till förordning om produktionsincitament) eller som publikrelaterat stöd (se förslag till förordning om statsbidrag till film 17–19 §§), som stöd till större filmproduk-

tioner (samma förordning 13–16 §§) samt branschgemensamma insatser (samma förordning 32–33 §§).

Hur stor del av dessa medel som årligen ska användas för vilken del samt hur mycket som eventuellt ska reserveras för kommande år bör vara upp till Filmfonden att bestämma. En central uppgift för fondens styrgrupp blir alltså att vikta dessa olika insatser mot varandra och utforma de närmare kriterierna för fördelningen av respektive stödordning. I våra förordningsförslag lämnas relativt stort utrymme för självständiga beslut om hur olika stöd ska tillämpas och det blir till exempel en viktig uppgift för fonden att precisera hur det publikrelaterade stödet ska beräknas för att ge optimala incitament för investeringar i svensk film. Till branschgemensamma insatser kan räknas sådant som utvecklande av system för validering, mikromeriter och statistik över kompetensförsörjningen som för närvarande drivs av Yrkesnämnden för film- och tv (YNFT).

Införande

Filmfonden är alltså tänkt att finansieras dels genom att vissa statliga medel tillförs, dels genom att avgifter betalas in från både biografägare och strömningstjänster. Hur finansieringen ska åstadkommas och regleras utvecklas nedan men redan här bör det påpekas att den förutsätter ett antal förändringar av mer omfattande karaktär.

Medel behöver för det första överföras mellan statliga anslag. Detta kan som tidigast genomföras inom ramen för nästkommande budgetprocess men bör annars inte bereda några särskilda svårigheter. Ett avtal behöver för det andra förhandlas fram om biografavgifter. Det bör sedan kunna ligga till grund för budgetförhandlingar om en momssänkning. Realistiskt går allt detta inte att göra snabbare än som tidigast till den 1 januari 2027. Parallellt ska då också, för det tredje, ett system för avgifter för strömningstjänsterna införas genom en ny lag. En sådan lag bedöms, om frågan hanteras skyndsamt, förvisso kunna träda i kraft redan den 1 januari 2026, men inte generera några intäkter förrän följande år.

Om någon del av våra föreslagna reformer skulle visa sig svår att åstadkomma kan valda delar av förslaget förstås ändå genomföras. Viktigt att beakta i det sammanhanget är dock att det, enligt utredningens bedömning, behövs ett tillskott på totalen till utveckling och produk-

tion av svensk film, inte minst för att Sverige ska stå sig i konkurrensen med våra nordiska grannländer. Kan resurser för detta tillskapas på annat sätt än genom branschavgifter skulle dock målet kunna uppfyllas även utan vissa av de reformer vi föreslår.

Särskilt om Filminstitutets inflytandestruktur

Om de förslag som vi lämnar genomförs är det naturligt att det nuvarande branschrådet för utveckling och produktion vid Filminstitutet ersätts av Filmfonden som inflytandestruktur. Uppgifterna för fonden skulle, som beskrivits ovan, kunna bli förhållandevis operativa genom att den kan fatta beslut om hur olika stöd ska hanteras, men gruppen kan förstås även användas för att diskutera och förankra frågor i relevant del av filmbranschen.

I övrigt är vår bedömning att det bör vara upp till Filminstitutet att självständigt besluta om vilka branschråd eller andra stående diskussionsgrupper som är lämpliga. Vi har under utredningens gång generellt sett mött positiva synpunkter på hur de nuvarande råden utvecklats. Efter viss initial kritik verkar dessa samverkansorgan ha funnit sin form och flera råd – framför allt filmarvsrådet – uppger de intressenter vi träffat fungerar bra och hanterar relevanta frågor. Huruvida dessa råd bör finnas kvar i nuvarande form eller vidareutvecklas i någon riktning, bedömer vi dock i första hand är en fråga för Filminstitutet. Regeringen bör därför ta bort regleringen i riktlinjebeslutet i denna del.

11.4 Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter

Förslag: Momsen på biograföreställningar sänks från 25 till 6 procent. Förslaget genomförs genom en ändring i mervärdesskattelagen (2023:200). Som förutsättning för att genomföra momssänkningen bör staten ställa som krav att biografägarna i avtal med Filminstitutet åtar sig att betala in en biografavgift som beräknas som 10 procent av bruttobiljettintäkterna. Samtidigt återinförs en avdragsrätt för avgifter och bidrag som betalas till Svenska Filminstitutet genom en ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) för att uppmuntra fler parter att bidra till den svenska filmens grundfinansiering.

Det finns starka skäl som talar för en sänkning av momsen på biobiljetter. Som det ser ut i dag har biograföreställningar en väsentligt högre momssats än jämförbara kulturaktiviteter som konserter, cirkus-, teater-, opera- och balettföreställningar och även jämfört med litteraturområdet (försäljningen av böcker). Med tanke på vilken kulturell betydelse filmen har och hur stor publik den samlar över hela landet är denna skillnad i grunden inte rimlig.

Den momshöjning, från 6 till 25 procent, som genomfördes 2017, har bidragit till att pressa upp priset på biobiljetter samtidigt som den gett sämre marginaler för många små biografägare, framför allt biografer i landsorten som är momsregistrerade men tidigare inte betalade biografavgift. Vissa men absolut inte alla biografer kunde i samband med momshöjningen kompensera för kostnadsökningen genom höjda biljettpriser. Samtidigt tyder mycket på att det förde med sig att besökstalen totalt sett, och därmed de totala intäkterna, sjönk.[8] För konsumenten blev det i vilket fall genomgående dyrare att gå på bio (se ovan kapitel 4).

Utvecklingen har gjort att potentiell publik i dag sannolikt väljer bort film på bio till förmån för andra visningsfönster och för andra typer av nöjen som uppfattas ge mer värde för pengarna, vilket är en förlust för landets filmkultur i allmänhet och den svenska filmbran-

[8] Se t.ex. den analys som gjordes två verksamhetsår efter förändringen: Svenska Filminstitutet, ”En första analys av den höjda momsen på biografintäkter – en jämförelse mellan åren 2015 och 2018” (2019).

schen i synnerhet.[9] Om besöken på biograf – som ofta kombineras med restaurangbesök etc. – minskar till förmån för tittande i andra format kan det också förväntas slå mot sysselsättningen på de orter där minskningen sker eftersom det innebär mindre ekonomisk aktivitet totalt sett lokalt. Ur ett delaktighetsperspektiv är höga priser också ett problem. Inte minst kan det förmodas att den påtagliga realprisökning som kan iakttas har gjort det avskräckande dyrt för många familjer med lägre inkomster att gå på bio tillsammans och att det blivit svårare att prioritera biobesök för viktiga publikgrupper som unga och studenter.

Förslaget är därför att momsen sänks från 25 till 6 procent, vilket skulle innebära minskade skatteintäkter på ca 200 miljoner kr (se konsekvensanalysen).

Ett förnyat åtagande om biografavgifter

För att genomföra en momssänkning bör staten ställa som villkor att de biografer som har fler än sex visningar per vecka i avtal med Filminstitutet åtar sig att, som under filmavtalstiden, betala in en biografavgift på 10 procent av bruttobiljettintäkterna, vilket i dagsläget skulle kunna ge intäkter uppemot 140 miljoner kr. En sådan avgift är motiverad för att möjliggöra branschgemensamma investeringar i svensk filmproduktion och utgör en viktig del i finansieringen av den filmfond som föreslås. I förslaget förutsätts att åtminstone 100 miljoner kr inledningsvis kommer in denna väg (jfr. konsekvensanalysen). Förändringen bör genomföras genom en ändring i mervärdesskattelagen (2023:200).

Som framgår är utredningens förslag alltså att biografavgifter åter blir ett viktigt medel att finansiera filmpolitiska insatser. Förslaget är dock inte en återgång till det tidigare filmavtalet. I vårt förslag är det biografägarna och Filminstitutet som först avtalar om avgifterna (liksom tidigare innefattar detta även ett bakomliggande avtal mellan biografägarna och distributörerna om fördelningen av kostnaderna för avgifterna) och det är först i nästa läge regeringen skulle bli inblandad.

[9] Detta mönster är t.ex. tydligt i en stor survey-undersökning YouGov nyligen gjort för Nordisk Film Egmont: ”Nordisk filmdistribution: Consumer insights 2024”. Där framgår att Sverige genomgående ligger lägst av de nordiska länderna när det gäller uppskattat värde för pengarna när det kommer till film, och att filmen i sin tur ligger väsentligt lägre än inte bara prenumerationer på vod-tjänster utan också i jämförelse med andra konkurrerande nöjen som restauranter, konserter, museer etc.

Gången skulle med andra ord behöva vara den att ett avtal om avgifter först sluts, som dock enbart träder i kraft under förutsättning att momsen sänks, och att regeringen sedan får detta på sitt bord som utgångspunkt för sedvanlig budgetförhandling.

Avdragsrätt för privata investeringar

Parallellt med momssänkningen bör det återinföras en avdragsrätt för avgifter och bidrag som betalas till Filminstitutet. Sedan 1963, då det första filmavtalet ingicks, fanns en möjlighet att få avdrag för de avgifter och bidrag som betalades till Filminstitutet av berörda avtalsparter. Avdragsrätten reglerades först i en egen lag men överfördes sedermera till 16 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229). Regeln utgjorde ett undantag från huvudregeln att avdrag bara medges för utgifter för att förvärva och bibehålla inkomster. I samband med att biografavgifterna avskaffades slopades också avdragsrätten.[10] Om biografavgifterna återinförs bör dock även denna avdragsrätt, enligt vår bedömning, återinföras i 11 §.

Frågan om avdragsrätt bedöms vara särskilt viktig eftersom en sådan avdragsrätt skulle kunna utgöra ett incitament även för andra privata aktörer än biografägarna att på frivillig väg bidra till finansieringen av den föreslagna filmfonden. En fördel med den föreslagna filmfonden är att medel som kommer in denna väg i sådana fall skulle kunna hanteras vid sidan av den ordinarie statliga stödgivningen i enlighet med de önskemål som eventuella bidragsgivare kan ha, och även fonderas så att avkastningen kan användas för ändamål på längre sikt. Utredningens bedömning är att det finns en potential för sådana samarbeten, och att den föreslagna fonden utgör en viktig infrastruktur för att möjliggöra sådana – på längre sikt även på områden inom den audiovisuella sektorn som inte ingår från början.

[10] *Förslag till statens budget för 2016, finansplan och skattefrågor* (prop. 2015/16:1), s. 260.

11.5 Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

Förslag: För att säkra en bärkraftig inhemsk filmnäring över tid bör strömningstjänster som riktar sig till svenska konsumenter vara med och finansiera gemensamma insatser för främjande av audiovisuellt innehåll i Sverige. I detta syfte föreslås en lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv.

Lagen är tillämplig på leverantörer som antingen är etablerade i Sverige eller som är etablerade i ett annat EES-land men vars tjänster riktas mot publik i Sverige. Bortsett från mindre leverantörer och företag med public service-uppdrag ska sådana leverantörer årligen bidra finansiellt genom en avgift som utgör 1,5 procent av föregående kalenderårs omsättning i Sverige. Leverantörer som investerar över 10 procent av sin omsättning i Sverige i ny svensk film eller serie är undantagna från att bidra finansiellt.

Alltmer film och rörlig bild konsumeras i Sverige via nationella och internationella strömningstjänster. Detta är en utveckling som är positiv då den ökar tillgängligheten till rörlig bild för konsumenterna och erbjuder lagliga alternativ till illegal fildelning. Samtidigt innebär dessa konsumtionsmönster att det även finns ett antal stora aktörer som i dag tjänar pengar i visningsledet utan att bidra till återväxten i den svenska film- och tv-branschen. Detta parallellt med att de har en disruptiv effekt på marknaden genom att de driver upp produktions- och inköpskostnaderna för svenska aktörer för många publikdragande program, både större dramaproduktioner (så kallad high end-drama) och exempelvis sport, där kostnaderna för många sändningar från redan höga nivåer ökat med mellan 40 och 100 procent under senare år.[11] En del strömningstjänster investerar förvisso redan i dagsläget i svensk film- och dramaserieproduktion, men kan, beroende på hur den internationella marknaden utvecklas, snabbt komma att ändra strategi.

För att ge jämlika förutsättningar – inte minst gentemot biografledet och nationellt baserade, breda tv-kanaler – samt säkra den långsiktiga återväxten av svenska filmskapare och filmkunnandet i landet, är det rimligt att även dessa allt viktigare aktörer framöver bidrar till gemensamma satsningar för främjande av svenskt audiovisuellt innehåll. Detta kan antingen ske genom en frivillig avgift eller genom att

[11] Skattningen bygger på uppgifter som utredningen fått från SVT.

en lag om finansiella bidrag till inhemsk produktion införs med utgångspunkt i de möjligheter som ges i direktivet om audiovisuella medietjänster (AV-direktivet).

Syftet med den föreslagna lagen är att främja inhemskt audiovisuellt innehåll. I ett medielandskap där marknaden för rörlig bild alltmer domineras av anglosaxiskt innehåll är det viktigt att det finns tillgång till ett innehållsutbud som speglar erfarenheter i Sverige. Genom att fler aktörer – såväl inhemska som globala – är med och bidrar finansiellt skapas bättre förutsättningar för att på ett konkurrensneutralt sätt värna tillgången till innehåll på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken. Detta är viktigt både för den svenska publiken och för filmbranschen i Sverige då kompetens kan upprätthållas och fler arbetstillfällen skapas.

Totalt 13 europeiska länder har hittills använt AV-direktivets möjlighet att införa finansiella bidrag för såväl inhemska som globala aktörer, nu senast bland annat Danmark och Nederländerna. Ytterligare tre länder ställer samma krav men endast vad gäller inhemska aktörer. Utifrån de särskilda förutsättningarna som finns i det enskilda landet har en del infört krav på direktinvesteringar medan andra har infört avgifter av olika valör, och åter andra har infört en kombination av de två. Förslag om att införa finansiella bidrag finns i ett flertal länder, däribland Island och Norge.

En ordning som tar hänsyn till förutsättningarna i Sverige bör enligt utredningen träffa alla aktörer som i dag tjänar pengar i visningsledet samt nya tjänster som är under utveckling. Det gäller såväl inhemska som globala aktörer. Regleringen bör därför ta sikte på alla leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv, det vill säga digitala tjänster där användaren på begäran kan se program. Även beställ-tv-tjänster som ingår i en videodelningsplattforms utbud bör omfattas. På så sätt skapas en konkurrensneutral ordning som inte missgynnar vissa gentemot andra. Även de leverantörer av medietjänster som sänder till exempel sport och inte har film eller dramaserier i sin tjänst åläggs att bidra. Detta är motiverat eftersom även deras agerande i hög grad påverkar hela marknaden, inte minst genom att driva upp kostnaderna för till exempel sporträttigheter för svenska aktörer, vilket i sin tur gör det svårare för dessa att investera i inhemsk produktion av film och serier.

För en så administrativt enkel ordning som möjligt bör avgiften sättas lågt (förslagsvis 1,5 procent) och räknas fram utifrån företagens

årliga bruttointäkt knuten till beställ-tv-verksamheten i Sverige. Syftet med en, i jämförelse med övriga Norden, låg procentsats, men som omfattar krav på avgift från alla de aktörer som är verksamma på den svenska beställ-tv-marknaden, är att skapa förutsättningar för en konkurrensneutral och över tid hållbar reglering samtidigt som nya medel tillförs svenskt audiovisuellt innehåll. Genom att avgiften utgår från bruttointäkten inkluderas alla intäkter utan avdrag för kostnader och skatter. Det kan handla om abonnemangsavgifter men även andra intäkter som är knutna till beställ-tv-verksamheten, till exempel reklam, sponsring, produktplacering och de intäkter som genereras från telekomoperatörers play-tjänster.

Undantag från att bidra finansiellt görs för de medietjänstleverantörer som har en låg omsättning eller liten publik samt för public service-företagen. Det senare mot bakgrund av att de finansieras med offentliga medel och dessutom har i uppdrag från staten att både bidra till utvecklingen av svensk film och svara för en omfattande produktion av kulturprogram, där särskild vikt ska läggas vid dramaproduktion.

Aktörer som redan investerar mycket i svenskt innehåll föreslås också undantas från avgift. De som kontinuerligt investerar en stor del av sin omsättning i svenska filmer eller serier bidrar redan finansiellt till den relevanta produktionsmarknaden och bör inte åläggas ytterligare krav. Mot denna bakgrund är förslaget att den som föregående år investerat minst 10 procent av sin bidragspliktiga omsättning i ny svensk film eller nya svenska serier undantas från avgift. Aktörer som bidrar med så pass mycket av sin omsättning till nytt svenskt innehåll är viktiga för en kontinuerlig återväxt i den svenska film- och tv-branschen och bör uppmuntras att fortsätta investera, det gäller såväl lokala som globala aktörer.

Med ny svensk film eller serie avses här nya filmer eller serier som i huvudsak är inspelade på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken och där antingen minst 50 procent av produktionens budget förbrukas i Sverige eller där minst 50 procent av inspelningen sker i Sverige. Genom att krav ställs på att filmen eller serien måste vara ny understryks att det inte räcker för en aktör att fylla sin tjänst med licensierat äldre svenskt innehåll. De investeringar som görs i form av köp av visningsrätter kan dock enligt förslaget räknas in om filmen eller serien som det gäller inte är äldre än tre år.

Utredningen har övervägt en utökad modell, på samma sätt som föreslagits i andra nordiska länder, med flera trappsteg där avgiften

minskar i takt med ökade investeringar i inhemskt innehåll, men gör bedömningen att flera steg riskerar motverka en administrativt enkel ordning. Dessutom är den föreslagna procentsatsen redan låg jämfört med den avgift som införts eller föreslagits i de övriga nordiska länderna.

För att ytterligare förenkla administrationen föreslås att den som är skyldig att betala avgift enligt lagen rapporterar och betalar in avgiften utan anmodan till Mediemyndigheten. Mediemyndigheten har bred kunskap om branschen och marknaden för audiovisuella beställ-tv-tjänster och har redan tillsyn över relevanta aktörer på den svenska marknaden i enlighet med radio- och tv-lagen. Myndigheten följer upp att avgiftsskyldigheten följs och för i sin tur vidare avgiften, med eventuellt avdrag för administration, till Svenska Filminstitutet för fördelning via den föreslagna filmfonden.

Regleringen om medfinansiering syftar till att främja produktion av film och serier och Filminstitutet är därmed bäst lämpat att hantera fördelningen av medel. Fördelningen kan ske med stöd av antingen förordningen om statsbidrag till film eller förordningen om produktionsincitament för film och serier. Medietjänstleverantörer som bidrar till fonden bör på ett icke-diskriminerande sätt kunna ta del av tillämpliga stöd, oavsett om dessa avser film eller serier.

Som framgår ovan undantas de medietjänstleverantörer som kontinuerligt investerar en stor del av sin omsättning i svensk film eller serier. För att omfattas av undantaget behöver leverantören visa att man under föregående kalenderår investerat minst 10 procent av sin bidragspliktiga omsättning i ny svensk film eller serie. Även dessa uppgifter redovisas till Mediemyndigheten. Mediemyndigheten bör kunna inhämta rådgivande bedömning från Svenska Filminstitutet kring vad som utgör en investering i ny svensk film eller serie i lagens mening.

Avgift eller skatt?

I de flesta europeiska länder som utnyttjat AV-direktivets möjlighet till finansiella bidrag har bidraget inte ansetts vara en skatt. Utredningen gör dock bedömningen att en motsvarande avgift i Sverige juridiskt är att betrakta som skatt, även om den benämns avgift. I svensk rätt

ses en avgift som något som tas ut för att täcka en kostnad medan skatt är något som inte är förenat med en motprestation.

Men även om flera avgiftsliknande förpliktelser i Sverige formellt betraktas som en skatt hanteras det i tillämpningen på olika sätt, exempelvis genom punktskatter, offentligrättsliga avgifter (liknande den tidigare radio- och tv-avgiften) eller allmän skatt (på samma sätt som public service-avgiften). Budgetlagen (2011:203) medger förvisso inte specialdestinerade skatter, men politiska åtaganden om att anslå en viss intäkt till ett visst ändamål, fast inom ramen för den ordinarie budgetprocessen, kan göras (jfr public service-avgiften). Möjlighet finns exempelvis att finansiera vissa infrastrukturinvesteringar med en särskild skatt eller avgift för detta ändamål. Trängselskatten är ett exempel och även om inte den är en specialdestinerad skatt i formell mening så används inkomsterna för att delfinansiera investeringar i infrastruktur som till exempel investeringar i vägnätet och utbyggnad av tunnelbanan i Stockholm. Betalning och avisering av avgiften hanteras av Transportstyrelsen.

Det är mot denna bakgrund utredningens bedömning att avgiften kan inkasseras av en myndighet för att därefter tillföras filmfonden vid Filminstitutet för främjande av produktion av film och serier. Att avgiften betalas in till Mediemyndigheten i stället för att exempelvis tas ut via skattsedeln är enligt utredningens bedömning det mest resurseffektiva alternativet. Motsvarande lösning finns i många andra länder som använt sig av AV-direktivets möjligheter till finansiella bidrag. Att systemet är enkelt och okomplicerat till sin uppbyggnad är av stor vikt för de som omfattas av avgiftsordningen.

Sveriges internationella åtaganden inom ramen för OECD har av vissa åberopats som skäl att inte införa finansiella bidrag i enlighet med AV-direktivet. Medlemsländerna inom OECD har enats om ramar kring skatter på digitala tjänster med begränsningar för införandet av nya särskilda skatter och även undvikande av sådant som kan betraktas som dubbelbeskattning. Enligt överenskommelsen, som ännu inte har trätt i kraft, får ett land inte införa nya skatter på området digitala tjänster om en koncerns omsättning redan beskattas någonstans inom EU. Utredningen gör dock bedömningen att avgiften inte står i strid med OECD-avtalet eller intentionen med den nya överenskommelsen.

11.6 Ett reformerat produktionsincitament

Förslag: En ny förordning om produktionsincitament införs där principen om att ansökningar om stöd ska prövas i den ordning de kommer in (först till kvarn-principen) avskaffas och ersätts av en bestämmelse om att det i första hand är nivån på bidragsberättigade kostnader som ska användas för att prioritera mellan ansökningar. Produktioner som bygger på ett manus eller en litterär förlaga som ursprungligen är skriven på svenska eller ett nationellt minoritetsspråk, ska dock uppmuntras genom att värdet på sådana investeringar räknas upp enligt en viss schablon. Ansvaret för produktionsincitamentet flyttas från Tillväxtverket till den filmfond som föreslås i Svenska Filminstitutet.

Det nuvarande produktionsincitamentet har, som beskrevs i kapitel 6, kritiserats eftersom först till kvarn-principen inte fungerat med de begränsade medel som finns i systemet. Stödet har tagit slut inom några få minuter när det utlysts och har gått till den som snabbast lyckats lämna in ansökan. Dessutom har produktionsincitamentet sedan det infördes enbart finansierats med kulturpolitiska medel (alltså medel inom utgiftsområde 17 på statsbudgeten) och hittills inte lyckats attrahera näringspolitiska medel. Allt detta talar för att stödets konstruktion bör ändras och tillämpningsområdet inskränkas så att tillgängliga medel gör störst möjliga nytta. Dessutom bör incitamentet på ett enklare sätt kunna vägas mot andra incitamentsinriktade stöd, som det publikrelaterade stödet.

I syfte att göra stödet mer träffsäkert gör utredningen bedömningen att ett antal förändringar bör göras. Det bör förtydligas i förordningen att ändamålet med statsbidraget är att bidra till att öka antalet film- och serieproduktioner i Sverige för att främja en bärkraftig svensk filmbransch och att Sverige och svenska förhållanden skildras i film och serier. Som avgränsning bör det framgå av förordningen att det inte bara är ett krav för att erhålla statsbidrag att inspelningen helt eller delvis förläggs till Sverige, utan även att den svenska insatsen av artistiska medarbetare ska vara av påtaglig betydelse.

För att ge möjlighet att prioritera mellan ansökningar som uppfyller de grundläggande kraven bör det i förordningen anges att den produktion som har störst bidragsberättigade kostnader ska erbjudas bidrag först. Med bidragsberättigade kostnader avses kostnader som är nöd-

vändiga för att genomföra produktionen i Sverige och som avser köp av varor och tjänster från affärsverksamhet som beskattas i Sverige, löner till arbetstagare som är skattskyldiga i Sverige, eller kostnader för royalties och liknande avgifter till branschorganisationer i Sverige.

Produktioner som bygger på ett manus eller en litterär förlaga som ursprungligen är skriven på svenska eller ett nationellt minoritetsspråk, ska dock ges prioritet. Detta uttrycks i förordningen genom att de bidragsberättigade kostnaderna i dessa fall får multipliceras med koefficienten 1,5, vilket gör det mer sannolikt att erhålla stöd i dessa fall utan att man därför utesluter utländska produktioner. På detta sätt bibehåller förslaget, sammantaget och trots införandet av ytterligare kulturkriterier, produktionsincitamentets automatiska karaktär.

De föreslagna förändringarna talar, liksom andra delar av utredningens reformagenda, för att Filminstitutet och den föreslagna filmfonden bör ansvara för stödgivningen. I filmfonden har branschen själv ett inflytande över prioriteringarna och kan vara med och utforma detaljerna i ett effektivt stödsystem. Dessutom medger den föreslagna fondkonstruktionen att en prioritering görs mellan insatser för produktionsincitament och det likaledes incitamentsinriktade publikrelaterade stödet.

Enligt utredningens bedömning är det viktigt att en fördjupad bedömning framöver kan göras av vilka effekter båda dessa stöd har och att nivåerna kan justeras utifrån det. Om de branschaktörer som är representerade i filmfonden kan visa att ett reformerat incitament bidrar till att säkra inspelningar till Sverige bör det också på sikt finnas möjligheter att attrahera näringspolitiska medel för att vidareutveckla systemet (se vidare i konsekvensanalysen i kapitel 12).

11.7 Internationellt program på Konstnärsnämnden

Förslag: Konstnärsnämnden ges i uppdrag att beskriva förutsättningarna för att etablera ett internationellt program på filmområdet.

Film är det enda konstområde som i dag inte har ett internationellt program hos Konstnärsnämnden. Däremot kan filmkonstnärer ansöka om projektbidrag och till exempel resebidrag, vilket många också gör (se kapitel 6). Det handlar i det senare fallet förvisso ofta om små be-

lopp, men de kan ändå ofta vara viktiga och möjliggör bland annat researchresor och besök på filmfestivaler.

Konstnärsnämnden har sedan 1996 ett internationellt program för bild och form (IASPIS), sedan 2009 ett internationellt program för dans och sedan 2012 ett internationellt program för musik. I regleringsbrevet för budgetåret 2022 fick myndigheten i uppdrag att utveckla internationella program även för teater och för cirkus. Uppdraget för de internationella programmen är att främja konstnärlig utveckling genom att stärka konstnärernas internationella nätverk och genom att öka tillgängligheten till en internationell arbetsmarknad. Verksamheten bedrivs bland annat genom residens i Sverige och i utlandet, internationella samverkansprojekt tillsammans med aktörer runt om i landet, samt olika former av program- och informationsverksamhet.

Det finns i dag inget motsvarande på filmområdet trots att det finns en hög efterfrågan på till exempel residens för filmkonstnärer och önskemål från festivaler om att få bättre möjligheter att bjuda in intressanta konstnärer till Sverige för utbyten med svenska filmare och filmbransch. Konstnärsnämnden skulle mot denna bakgrund framöver vilja ha ett uppdrag att utveckla ett internationellt program även för film.[12] Utredningens bedömning är att detta vore önskvärt och förslaget är att regeringen ger Konstnärsnämnden i uppdrag att beskriva förutsättningarna för att etablera ett sådant internationellt program även på filmområdet. I detta sammanhang bör särskilt uppmärksammas möjligheten att samverka med befintlig filmrelaterad verksamhet runt om i landet, som Bergmangårdarna på Fårö, vid etableringen av samarbeten och residens.

[12] Se Konstnärsnämndens skrivelse den 25 oktober 2024 till utredningen, ”Konstnärsnämndens arbete med film ur ett internationellt perspektiv”.

11.8 Ett nationellt filmarvscentrum

Förslag och bedömning: Filminstitutet ges i uppdrag att i samverkan med Kungliga biblioteket (KB) och andra aktörer som SVT lämna ett kostnadsberäknat förslag till ett nationellt filmarvscentrum med ändamålsenliga lokaler, teknik och personal för bevarande och digitisering av analog film från berörda samlingar. I uppdraget ska ingå att föreslå en gemensam finansiering av centret med utgångspunkt i ansvaret för befintliga samlingar. För att säkra bevarandet av film och serier som enbart distribueras på strömningstjänster är det även angeläget att skyndsamt gå vidare med de förslag om en ny, teknikneutral pliktmateriallagstiftning som tidigare lämnats till regeringen samt i detta sammanhang överväga om vissa av uppgifterna kan delegeras till Filminstitutet.

Vårt filmarv är en tillgång som staten har ett särskilt ansvar för att bevara för kommande generationer. Att det rika svenska filmarvet fortsatt kan fungera som inspiration för nytt skapande och som kulturell referenspunkt är av avgörande betydelse. Som beskrivits i kapitel 9 står det svenska filmarvet inför en rad utmaningar, samtidigt som äldre film är efterfrågad av publiken och den typ av rörlig bild som filmarvet representerar också blir en allt viktigare resurs till exempel i den utveckling mot datorgenererad bild som AI-utvecklingen för med sig.

För att det svenska filmarvet ska leva vidare behöver grundläggande bevarandefrågor – som anpassade lokaler – kunna prioriteras, liksom insatser för att vidmakthålla teknisk utrustning och kompetens. Vidare krävs ett fortsatt aktivt arbete med digitisering och spridning av äldre film. När det gäller film och serier som produceras för till exempel internationella strömningstjänster i dag behövs också – för att framtidens filmarv ska kunna säkras – ett regelverk som ger möjlighet att samla in den svenska produktionen utan alltför stor administration.

Prioritera samordning och resursdelning

Som utvecklas i kapitel 9 kommer filmarvet även framöver i hög utsträckning att bestå av analog film som måste bevaras för framtiden. Detta samtidigt som både teknik och kompetens för att bevara och

tillgängliggöra detta blir allt svårare att vidmakthålla. I detta läge behöver de statliga resurserna koncentreras för att bygga upp en nationell miljö i vilken de mest centrala samlingarna kan hanteras.

Det står klart att hanteringen av det samlade filmarvet i dag är splittrad på för många aktörer och det krävs, enligt utredningens bedömning, att resurserna på statlig nivå samlas. Förslaget är därför att Filminstitutet ges i uppdrag att i samverkan med KB och andra aktörer som SVT lämna ett kostnadsberäknat förslag till ett nationellt filmarvscentrum med ändamålsenliga lokaler, teknik och kompetens för bevarande och digitisering av analog film från berörda samlingar.

Filminstitutet utreder just nu vilka lokaler som kommer att krävas i framtiden för säkrande av det analoga filmarvet. Utredningen utgår från krav på kompetensförsörjning och säkerhet såväl som externa klimathot och de aktörshot som beskrivs i Totalförsvarets forskningsinstituts rapport *Hoten mot kulturarven*.[13] Utmaningarna är desamma för de andra stora filmarvsaktörerna SVT och KB. Filminstitutet kommer enligt uppgift också att närmare beskriva de lokalbehov som finns i den egna verksamheten i sitt budgetunderlag till regeringen för 2026–2028. Båda dessa underlag kan tas till utgångspunkt för det uppdrag som föreslås här, men bör kompletteras i dialog med de andra intressenterna på nationell nivå. Inte minst bör KB:s pågående flytt av verksamhet från Grängesberg beaktas, liksom hanteringen av SVT:s olika arkiv under den kommande tillståndsperioden för public service.[14]

Reformera pliktlagstiftningen

I kapitel 9 beskrevs också hur situationen ser ut ur ett bevarandeperspektiv för nyare svensk film som aldrig funnits på analog bärare. Det är ett stort problem att svenska filmer och serier som inte fått stöd av Filminstitutet i dag inte alltid kan samlas in i bevarandesyfte.

På regeringens bord ligger sedan flera år ett förslag till ny samlad pliktlagstiftning som enligt vår bedömning skulle kunna råda bot på detta problem om det genomfördes i sina huvuddrag.[15] När det gäller audiovisuellt material bör, enligt förslaget i pliktmaterialutredningen, egentligen allt tillgängliggjort material som är avsett för och riktat till

[13] *Hoten mot kulturarven – En analys av aktörsdrivna hot mot kulturarv i Sverige* (2024).
[14] Betydelsen av dessa lyfts särskilt i den senaste public service-utredningen: *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider* (SOU 2024:34), s. 222.
[15] *Papper, poddar och… Pliktmateriallagstiftning för ett tryggat källmaterial* (SOU 2021:32).

allmänheten här i landet vara leverenspliktigt, vilket skulle föra med sig att även mycket film på till exempel globala strömningstjänster skulle omfattas. Sådan film lämnas i vissa fall in redan i dag, men det finns stora luckor och kvaliteten på materialet är ofta bristfällig. Den nya pliktlagen föreslås reglera insamling av tre olika slag – leveransplikt, rekvisition och egeninsamling – och ger därmed bättre möjligheter till automatiserad insamling än i dag men öppnar även upp för mer selektiva insamlingsmetoder, i linje med vad det moderna medielandskapet ofta kräver.

Utredningens bedömning är att det är angeläget att skyndsamt gå vidare med utredningens förslag för att säkra att film och serier som distribueras digitalt bevaras för framtiden. I sammanhanget bör även övervägas möjligheten att i lag delegera myndighetsuppgiften att kräva in material inom filmområdet till Filminstitutet som har den expertkunskap som krävs för området, både vad gäller att bedöma vilket format som är bäst lämpat för ändamålet och som ansvarig för kvalitetskontroll av det material som lämnas in. Det skulle kunna göras genom att det i den föreslagna pliktmateriallagen förs in en bestämmelse om att den pliktansvariga myndigheten delegerar insamlandet för vissa avgränsande områden. Ett sådant avgränsande område skulle kunna vara film och serier. Att Filminstitutet är en stiftelse hindrar inte en sådan ordning, givet att den har stöd i lag.

11.9 Övrigt angående föreslagna bidragsförordningar

Förslag: En bestämmelse om att beslut om bidrag, i det fall beslutet är överklagbart, överklagas till allmän förvaltningsdomstol införs i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde.

Enligt 7 § lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde prövar Stiftelsen Svenska Filminstitutet frågor om fördelning av statliga medel inom stiftelsens verksamhetsområde. I såväl den föreslagna förordningen om filmstöd som den föreslagna förordningen om produktionsincitament, föreslås, på samma sätt som i nuvarande förordningar, bestämmelser om att vissa beslut ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Som framhållits i Demokrativillkorsutredningen krävs dock lagstöd för att ställa upp bestämmelser om överklagande i förordning som hanteras av enskilda organ.[16] Förvaltningslagens bestämmelser om överklagande gäller nämligen inte när enskilda rättssubjekt handlägger ärenden inom ramen för en överlämnad förvaltningsuppgift och det krävs därför uttryckligt författningsstöd för att ett beslut av ett privaträttsligt organ ska kunna överklagas.

I utredningen föreslogs att en bestämmelse om att beslut om bidrag, i det fall beslutet är överklagbart, överklagas till allmän förvaltningsdomstol ska införas i de lagar där det överlämnats till enskilda organ att besluta i fråga om bidrag. Det föreslås därför att det införs en bestämmelse med denna betydelse i lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde.

[16] *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället* (SOU 2019:35).

12 Konsekvensanalys

Av kommittéförordningen (1998:1474) framgår att om förslagen i ett betänkande påverkar kostnaderna eller intäkterna för bland annat staten, företag eller andra enskilda så ska en beräkning av dessa konsekvenser redovisas i betänkandet. För förslag som innebär kostnadsökningar eller intäktsminskningar för bland annat staten så ska kommittén föreslå en finansiering (14 §).[1]

Enligt förordningen ska konsekvenser också bland annat anges när ett förslag har betydelse för sysselsättning, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen (15 §). Om ett betänkande innehåller förslag till nya eller ändrade regler, ska förslagens kostnadsmässiga och andra konsekvenser anges i betänkandet. Konsekvenserna ska anges på ett sätt som motsvarar de krav som finns i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning (15 a §).[2]

12.1 Ekonomiska konsekvenser

Utredningens förslag medför ekonomiska konsekvenser på ett antal områden. Dessa redovisas nedan, inklusive en beskrivning av hur utredningen har gjort för att uppskatta dessa, knutet till respektive för-

[1] Kommittéförordningen (1998:1474) ändrades den 6 maj 2024. Enligt övergångsbestämmelserna gäller den äldre lydelsen av 14–15 a §§ för kommittéer och särskilda utredare som tillkallats före ikraftträdandet.

[2] Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning har ersatts av förordning (2024:183) om konsekvensutredningar. Enligt övergångsbestämmelserna tillämpas den nya förordningen inte för kommittéer och särskilda utredare som tillkallats före ikraftträdandet den 6 maj 2024. För utredningar som har tillsatts före den 6 maj 2024 gäller dock fortfarande 6 och 7 §§ i den upphävda förordningen.

slag. Avslutningsvis görs en samlad bedömning av förslagens effekter på de offentliga finanserna.

Sänkt moms på biobiljetter

Enligt de siffror från Filmägarnas kontrollbyrå som utredningen har tillgång till uppgick de samlade bruttobiljettintäkterna hos Sveriges biografägare 2023 till ca 1,55 miljarder kr. Detta är väsentligt lägre än åren innan pandemin (då var genomsnittet snarare 1,82 miljarder kr) och man hade kunnat förvänta sig att intäkterna vid det här laget skulle ha återgått till en högre nivå. Ingenting tyder dock på att så kommer bli fallet per automatik, då även de preliminära besökssiffrorna för 2024 verkar hamna på ungefär samma nivå som året innan. Intäkterna 2023 kan alltså fortfarande användas för att bedöma värdet av en momssänkning i termer av minskade intäkter för staten (”skatteutgiften”).[3]

Om de totala bruttobiljettintäkterna var 1,55 miljarder kr var uppskattningsvis drygt 300 miljoner kr av detta moms. Totalbeloppet inklusive moms dividerat med 1,25 ger summan exklusive moms (här 1,24 miljarder kr) och därmed kan resterande del förutsättas vara moms (här 310 miljoner kr). En mindre del av intäkterna kan dock förmodas komma från biografer som inte är momsregistrerade (ideella föreningar, biografer i kommunal regi eller biografer med en omsättning under 120 000 kr per år), vilket skulle innebära att de totala momsinbetalningarna skulle vara ca 10 miljoner kr lägre.

Skulle momsen i stället ha varit 6 procent skulle det förmodligen ha gett drygt 85 miljoner kr i skatteintäkter. Allt annat lika hade en sådan sänkning alltså resulterat i en minskning av intäkterna på 215 miljoner kr. Men denna beräkning är osannolik eftersom en sänkning borde ge billigare biljetter – hur mycket beror förstås på hur mycket av momssänkningen som slår igenom på konsumentpriset – och därmed högre konsumtion. Skulle konsumtionen med hjälp av sänkningen kunna fås att återgå till det som var snittet innan pandemin (med en total intäkt från biljettförsäljningen på 1,82 miljarder kr), vilket inte är något orimligt antagande givet att kärvare hushållsekonomi verkar förklara en del av den minskade konsumtionen under

[3] Jämför beräkningsgrunderna i regeringens skrivelse *Redovisning av skatteutgifter 2024* (skr. 2023/24:98).

de senaste åren, skulle 6 procents moms på biobiljetter i stället ge drygt 100 miljoner kr i intäkter för statskassan.

Denna beräkning ger vid handen att en momssänkning kan uppskattas kosta ca 200 miljoner kr i minskade skatteintäkter, eller något mer om konsumtionen inte ökar som förväntat.

Intäkter från biografavgifter

Biografavgifter skulle enligt utredningens förslag och beräkningar ge drygt 140 miljoner kr i avgift till Filminstitutet (Filmfonden), baserat på nivån på samlade bruttobiljettintäkter hos Sveriges biografägare 2023 (1,55 miljarder kr). Beräkningen utgår från en ny momssats på 6 procent i stället för 25 procent och på att biografägarna åtar sig att betala 10 procent av bruttobiljettintäkterna, på liknande sätt som i det gamla filmavtalet, samt att bruttobiljettintäkterna för biografer med färre än i genomsnitt sex visningar i veckan är undantagna. I beräkningen antas bruttobiljettpriset sjunka i linje med effekterna av sänkt momssats och införd avgift. Om förslaget genomförs beror den exakta avgiftsintäkten på hur biljettförsäljningen utvecklas (antal sålda biljetter och pris) samt hur många små biografer som slutligen undantas.

Eftersom skattningen av intäkterna av en framtida biografavgift är tämligen osäker, förutsätter utredningens förslag att enbart ca 100 miljoner kr kommer in denna väg i ett första skede. Om det sedan visar sig bli mer än så är detta dock positivt. Medlen kan då antingen användas för att ytterligare stärka stöden som fördelas inom ramen för Filmfonden eller för att kompensera för neddragningar som kan behöva göras för att täcka upp för den intäktsminskning som momssänkningen innebär för staten.

De aktuella medlen skulle inte hanteras över statsbudgeten utan betalas in direkt till Filminstitutet enligt avtal mellan parterna. En avgift av detta slag betalas in av biografägarna men finansieras i praktiken av både biografägare och distributörer samt andra rättighetshavare eftersom den påverkar vinsten per biljett i visningsledet. Hur den bakomliggande uppgörelsen kring detta bör se ut får, liksom under filmavtalstiden, bli en fråga mellan dessa båda parter. Indirekt kommer även andra som är med och finansierar svensk film att påverkas eftersom det förändrar investeringskalkylerna. Detta är inte minst vik-

tigt att beakta när det kommer till frågor om representation i den föreslagna filmfonden.

Intäkter från medfinansieringsavgifter

Betalmarknaden för vod uppgick enligt företaget Mediavision till ca 9,1 miljarder kr 2023 (jfr kapitel 3). Denna siffra inkluderar både direkt betalning (stand alone svod eller s-svod) och indirekt betalning via operatör (buy through svod eller b-svod) för prenumerationer till strömningsaktörerna samt styckevis betalning för filmer eller program (transactional vod eller tvod). B-svod innebär att det i betal-tv-operatörernas intäkter ingår strömningsabonnemang som paketeras (bundlas) i betal-tv-paket. För tio år sedan fanns det inga sådana intäkter, men i framtiden är det inte omöjligt att det kan bli merparten av operatörernas intäkter. Ett ytterligare begrepp som blivit vanligare är som nämnts ovan hvod (hybrid-vod), det vill säga strömningsabonnemang som är både reklam- och betalfinansierade och där konsumenten kan välja ett lägre pris på sitt abonnemang om en viss mängd reklam accepteras. Mediavision uppskattar att dessa abonnemang i dag inte är så vanliga (högst 10 procent av abonnemangen), men att de antas växa framöver.

Om vi bortser från intäkter för svod-tjänster via operatörssamarbeten så uppskattar Mediavision att den fristående svod-marknaden första kvartalet 2024 uppgick till 1,4 miljarder kr (vilket skulle innebära ca 5,6 miljarder kr på helåret). Det är i nivå med Filminstitutets beräkningar av konsumentutgifter för svod-tjänster under 2023, som uppskattas till 5,5 miljarder kr. Dessa skattningar baseras på tjänsternas genomsnittliga månadskostnad i kombination med uppskattat antal prenumerationer baserat på räckviddsmätningar. Enligt Filminstitutets uppgifter var Netflix den största aktören i detta segment med en marknadsandel på 35 procent, följt av Viaplay med 18 procent, TV4 Play/Cmore med 15 procent, HBO/Max med 11 procent och Disney+ med 10 procent.

I tillägg till prenumerationsmarknaden kommer, oavsett betalmodell för konsumenterna, annonsintäkter för strömningstjänsterna för reklam (avod), som 2023 uppgick till ca 2,9 miljarder kr enligt

Institutet för reklam- och mediestatistik (IRM).[4] I siffran ingår videodelningsplattformar som Youtube, som antas stå för en stor del av intäkterna på denna reklammarknad. Enligt MMS stod Youtube under fjärde kvartalet 2024 för ca 80 procent av det dagliga tittandet på annonsfinansierade tjänster som ingår i MMS:s mätningar och tittandet på de kommersiella tv-kanalernas tjänster stod för drygt 10 procent av tittandet. Det kan dock antas att tittandet inte avspeglar annonsintäkterna då till exempel kvaliteten på innehåll påverkar vilket pris en annonsör är beredd att betala för annonseringen. Baserat på detta kan därför TV4 Play antas stå för den största delen av de reklamintäkter som inte tillfaller Youtube.

Sammanfattningsvis så kan, med ledning av ovanstående, den totala omsättningen på den i sammanhanget relevanta marknaden i Sverige 2023 uppskattas till 9,1 miljarder kr (intäkt från konsument för betalvod, direkt eller via bundlade abonnemang) plus 2,9 miljarder kr (intäkt från reklam), vilket ger 12 miljarder kr. Dessa intäkter tillfaller både strömningsaktörer som visar film och dramaserier, som Netflix, Disney+, Viaplay, TV4 Play, Max, Amazon Prime, Pluto TV, Apple TV+, Sky Showtime och SF Anytime, och videodelningsplattformar som Youtube.

En rak avgift på 1 procent av en sådan total omsättning skulle alltså ge ca 120 miljoner kr, 2 procent knappt 240 miljoner kr osv. Med tanke på de undantag som föreslås skulle dock detta i praktiken komma att bli lägre. Efter flera år av stora investeringar i svenskt innehåll har det under senare år skett en generell tillbakagång. Av de stora internationella leverantörerna av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv är det, när detta skrivs, i praktiken bara Netflix som med regelbundenhet fortsätter beställa svenskt innehåll i riktigt stor omfattning (mer än 10 procent av omsättningen). Av de inhemska leverantörerna som omfattas av förslagets krav på avgifter fortsätter TV4 i hög utsträckning att beställa svenskt innehåll (väsentligt mer än 10 procent av omsättningen). Den andra stora inhemska beställaren av svenskt innehåll är SVT som dock föreslås undantas.

Tar man bort den uppskattade omsättningen för Netflix och TV4 landar den totala omsättningen på drygt 10 miljarder kr, men denna skattning bör förmodligen sänkas ytterligare något eftersom omsättningen för små tjänster också bör räknas bort liksom reklamintäkter

[4] Avser reklam som visas eller är såld i anslutning till redaktionell video, inklusive användargenererat innehåll. Mediemyndigheten, *Medieekonomi: Medieutvecklingen 2023* (2023).

som är knutna till vissa videodelningstjänster som inte är att betrakta som beställ-tv. En avgift på 1 procent av detta skulle alltså ge strax under 100 miljoner kr. Den föreslagna avgiften på 1,5 procent skulle då förmodligen ge strax över 100 miljoner kr. Dessa summor ska dock tolkas med försiktighet eftersom det i dagsläget är oklart vilka beställ-tv-tjänster som i slutändan kommer att omfattas alternativt undantas.

Konsekvenser för de offentliga finanserna

Det är viktigt att framhålla att utredningens förslag förväntas leda till positiva samhällsekonomiska effekter eftersom det finns starka belägg för att offentliga investeringar i till exempel filmproduktion genererar både tillväxt och direkta skatteintäkter. Även en mer livaktig biografnäring bidrar till tillväxt.

Utredningens huvudförslag om en filmfond är dels finansierat genom en omfördelning inom utgiftsområde 17 (medel som i dag går till produktionsincitament), dels genom medfinansieringsavgifter för strömningstjänster och biografavgifter. Med andra ord medför det inga ökade utgifter för statskassan. Förslaget om sänkt moms på biobiljetter innebär en intäktsminskning för staten som kan uppskattas till ca 200 miljoner kr.

Utredningens bedömning är dock att denna intäktsminskning om förslagen genomförs fullt ut delvis kommer att vägas upp av ökade intäkter för staten i andra delar genom att både biografgåendet och filmproduktionen i landet antas öka. De positiva skatteeffekterna är svåra att exakt förutsäga men att det finns ett samband mellan ökad aktivitet i dessa sektorer och ökade skatteintäkter är tydligt i en rad svenska och internationella studier.[5]

Samma sak, det vill säga att insatserna har positiva ekonomiska effekter, kan sägas om produktionsincitament till film- och dramaserieproduktion (se kapitel 11). Detta talar också för att kostnaden för sådana incitament bör belasta näringspolitiken snarare än kulturpolitiken. Det är på det området som kompetensen finns att fullt ut bedöma insatsernas effekter och ställa satsningarna i relation till annan industripolitik. Om näringspolitiska medel på sikt tillkommer kan de resurser som använts för ändamålet inom utgiftsområde 17 i stället användas för att förstärka Filminstitutets selektiva stöd, eller vid behov

[5] Se UNIC, *Box office and beyond: The cultural, social and economic impact of cinema* (2024).

kompensera den intäktsminskning som den föreslagna momssänkningen för biografföreställningar medfört.

Utredningens förslag om att leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv ska bidra till att finansiera svenska filmer och serier antas innebära en ökad administrativ börda för Mediemyndigheten, främst när det gäller genomförandet och tillsynen av att berörda leverantörer följer lagen. Utredningen bedömer att uppdraget kommer kräva ca 2 helårsanställningar och kostnaden för det nya uppdraget beräknas uppgå till ca 2–3 miljoner kr per år. Vid behov föreslås kostnaderna kunna tas från insamlade avgifter.

Utredningens förslag om att Filminstitutet ska hantera produktionsincitamentsordningen i stället för Tillväxtverket förväntas inte leda till ökade kostnader för staten. Däremot innebär det en ökad administrativ börda för Filminstitutet, dels initialt med att ta fram en ordning för fördelning utifrån den föreslagna förordningen om produktionsincitament, dels i den löpande hanteringen av medlens fördelning. De administrativa kostnaderna för detta bör täckas av Filminstitutets verksamhetsanslag. Filminstitutets verksamhetsanslag bör räknas upp med två miljoner kr som överförs från Myndigheten för kulturanalys, mot bakgrund av förslaget om ett utökat statistikansvar.

12.2 Övriga konsekvenser

Nedan behandlas konsekvenser av utredningens förslag enligt 15 § kommittéförordningen (1998:1474). Utredningens förslag bedöms inte ha någon direkt påverkan på kommunala självstyret, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Dessa aspekter kommenteras därför inte närmare nedan.

Konsekvenser för företagen

För de leverantörer av medietjänster som omfattas av förslaget om avgifter och redan investerar substantiellt i svenska produktioner kommer förslaget att få begränsade eller inga konsekvenser. Enligt förslaget ska skyldigheten beräknas på grundval av leverantörens brutto-

omsättning. De ekonomiska konsekvenserna för företag som är skyldiga att lämna bidrag kommer följaktligen att bero på leverantörens omsättning i Sverige och i vilken utsträckning leverantören investerar i svenskspråkiga produktioner i dag.

Om andelen av den totala omsättningen per företag förutsätts vara samma som i Medievisions skattning av s-vod-marknaden första kvartalet 2024 och investeringarna i svenskt innehåll motsvarar vad vi redovisat i kapitel 4, skulle aktörer som Netflix och TV4 undantas avgift. Aktörer som Disney+, Max och Viaplay skulle betala ca 10 miljoner kr per år och företag som Amazon Prime, Apple TV och Sky Showtime omkring 5 miljoner kr. Till detta kommer avgifter på mindre summor som avser ett antal mindre aktörer.

Förslaget kommer dock att medföra vissa administrativa kostnader även för aktörer som inte behöver betala en avgift eftersom de fortfarande måste rapportera omsättning och investeringar. Hur stora dessa kostnader blir är svårt att uppskatta men utredningens bedömning är att de är marginella för företag av den storleksordning som det handlar om här eftersom de redan har tillgång till alla uppgifter det rör sig om. Leverantörer som har en låg omsättning eller en låg publikandel kommer att helt undantas från skyldigheterna och för dessa blir de direkta konsekvenserna alltså små, samtidigt som de liksom andra aktörer i branschen generellt sett gynnas av en bättre fungerande svensk filmproduktion.

Konsekvenser för sysselsättningen

Utredningens förslag antas öka antalet film- och serieproduktioner i Sverige och medföra en ökad efterfrågan på varor och tjänster i framför allt den svenska filmbranschen. Detta ligger väl i linje med regeringens strategi för kulturella och kreativa branscher.[6] Så länge det finns tillräckligt med ledig kapacitet för att hantera en ökad efterfrågan kommer utredningens förslag att ha en positiv effekt för den svenska filmbranschen. Om det inte finns tillräckligt med outnyttjad kapacitet i den svenska filmindustrin kan förslagen förvisso leda till högre priser på marknaden på kort sikt, men på lång sikt kommer priserna enligt vår bedömning att stabiliseras till följd av ökad kapacitet.

[6] *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher* (skr. 2023/24:111).

Fler film- och serieproduktioner antas även stimulera inköp av varor och tjänster från andra branscher, särskilt från tjänstenäringar som erbjuder hotell-, restaurang- och transporttjänster. Detta kommer att ha en positiv effekt på sysselsättningen. Dessa effekter gör det bland annat motiverat med ökade näringspolitiska insatser på området, till exempel för det svenska produktionsincitamentet.

Bedömning av förslagen i förhållande till de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Utredningens förslag bedöms vara i överensstämmelse med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till den europeiska unionen. Som framgår av avsnitt 11.5 samt 13.1 gör utredningen bedömningen att den föreslagna lagen om medfinansieringsavgifter för strömningstjänster följer av den möjlighet som ges i AV-direktivet (2018/1808/EU). Föreslagna definitioner följer av befintlig lagstiftning, bland annat i radio- och tv-lagen (2010:696) som i sin tur bygger på tidigare genomföranden av direktivet. De stödförordningar som föreslås (se författningsförslaget i kapitel 1) följer i allt väsentligt den befintliga förordningen (2016:989) om statsbidrag till film samt förordningen (2022:1386) om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk. De enskilda stöden har liksom tidigare utformats i enlighet med EU:s statsstödsregler med strävan att stöden utformas så att de faller inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER) och kommissionens meddelande om statligt stöd till filmer och andra audiovisuella verk.

13 Författningskommentar

264

13.1 Förslaget till lag om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om avgifter för leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv i syfte att främja svenskt audiovisuellt innehåll.

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Begrepp som används i lagen

2 § I denna lag avses med

1. *audiovisuellt innehåll*: film och serie i olika tekniker och för olika visningsfönster,
2. *film*: lång spelfilm, dokumentärfilm, animation och kortfilm i olika tekniker och för olika visningsfönster,
3. *serie*: audiovisuell produktion i flera avsnitt i olika tekniker och för olika visningsfönster,
4. *leverantör av medietjänster*: den som a) har det redaktionella ansvaret för valet av innehåll i en ljudradio- eller tv-sändning, beställradio, beställ-tv eller sökbar text-tv, och b) avgör hur innehållet struktureras, och
5. *beställ-tv:* en tjänst där en leverantör av medietjänster i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahåller allmänheten tv-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät
   a) på begäran av användare,
   b) vid en tidpunkts som användaren väljer, och
   c) från en katalog med program som leverantören har valt ut.

I paragrafen definieras de begrepp som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Med begreppet *audiovisuellt innehåll* avses i lagen film och serier. Med *film* avses lång spelfilm, dokumentärfilm, animation och kortfilm. Lång spelfilm, dokumentärfilm och kortfilm har länge använts som vedertagna begrepp på filmområdet och överensstämmer även med de begrepp som används i förordningen (2016:989) om statsbidrag till film. Animation används som ett vedertaget begrepp i internationella sammanhang och återfinns exempelvis vid sidan av fiktion och dokumentärer, i Europarådets samproduktionskonvention från 2017. Bestämmelsen är teknikneutral vilket innebär att filmen kan spelas in i olika tekniker och visas i olika visningsfönster, till exempel på biograf men även i digitala visningsfönster. Med *serie* avses en audiovisuell produktion i flera avsnitt. Även denna bestämmelse är teknikneutral.

Begreppen *beställ-tv* och *leverantör av medietjänster* överensstämmer med definitionerna i radio- och tv-lagen (2010:696). Dessa infördes i radio- och tv-lagen i samband med genomförandet av AV-direktivet (prop. 2009/10:115, s. 107–109). Leverantörer av medietjänster definieras i AV-direktivet som den fysiska eller juridiska person som har det redaktionella ansvaret för valet av audiovisuellt innehåll för den audiovisuella medietjänsten och som avgör hur det ska struktureras (artikel 1 d). I tillämpningen har det tolkats som att leverantörer av medietjänster både kan vara aktörer som tillhandahåller en strömningstjänst och aktörer som erbjuder olika programbolags tv-kanaler och innehåll genom en internetbaserad play-tjänst utifrån vilken kunden kan välja ut program att se på vid en tidpunkt som kunden själv bestämmer. Även videodelningsplattformar kan omfattas i den del de tillhandahåller beställ-tv. Beställ-tv definieras i direktivet som en audiovisuell medietjänst som tillhandahålls av en leverantör av medietjänster för att ge möjlighet att se program vid en tidpunkt som användaren väljer och på dennes begäran utifrån en katalog av program som valts ut av leverantören av medietjänster (artikel 1 g).

Tillämpningsområde

3 § Denna lag är tillämplig på leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv och som antingen är etablerade i Sverige eller som är etablerade i någon stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat) men vars tjänster riktas mot publik i Sverige.

I paragrafen anges vilka aktörer som omfattas av lagens krav på avgifter. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Av *första stycket* framgår att alla leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv omfattas, både de som är etablerade i Sverige och de som är etablerade i någon stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet men vars tjänster riktas mot publik i Sverige. Att avgiftskrav kan ställas på aktörer som är etablerade i en annan EES-stat, såvida krav även ställs på aktörer som är etablerade i Sverige, följer av artikel 13.2 i AV-direktivet (direktiv 2018/1808/EU). Genom att ställa samma krav på inhemska aktörer som sådana som är etablerade utanför Sverige men som riktar sig till en svensk publik skapas förutsättningar för en konkurrensneutral reglering.

Om tjänsterna riktas till publik i Sverige får bedömas utifrån de kriterier som anges i AV-direktivet. För att fastställa om en medietjänstleverantör riktar sig till publik på dess territorium bör enligt AV-direktivets ingress (38) beaktas sådant som reklam eller liknande som särskilt riktar sig till kunder på medlemsstatens territorium, tjänstens huvudsakliga språk eller förekomsten av innehåll eller kommersiella meddelanden som särskilt riktar sig till publiken i den mottagande medlemsstaten.

Förutsättningar för avgiften

4 § Leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv ska årligen bidra finansiellt till utveckling och produktion av film och serier i Sverige. Det finansiella bidraget ska ske genom en avgift som utgör 1,5 procent av föregående kalenderårs avgiftsgrundande omsättning för leverantören i Sverige.

Avgiftsgrundande omsättning är bruttointäkter som härrör från den verksamhet hos leverantören som avser beställ-tv.

Undantagna från att erlägga avgift är

1. leverantörer av medietjänster som har en årlig omsättning på under 20 miljoner kronor eller vars marknadsandel i Sverige är mindre än 1 procent, och

2. public service-företag med ett uppdrag enligt lagen (2020:000) om public service.

Av paragrafen framgår att leverantörer av medietjänster ska bidra finansiellt till film och serier med en avgift om 1,5 procent av bruttoomsättningen som härrör från beställ-tv-verksamheten i Sverige.

Det framgår även vilka som är undantagna från att bidra. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

I *första stycket* ställs krav på leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv att årligen bidra finansiellt till utveckling och produktion av film och serier i Sverige. Bidraget utgörs av en avgift på 1,5 procent av det senaste årets bidragspliktiga omsättning i Sverige. Bidraget kan användas till utveckling och produktion av svensk film och serie i vid mening.

Med bidragspliktig omsättning avses, i paragrafens *andra stycke*, leverantörens bruttointäkt från beställ-tv-verksamhet i Sverige. Den bidragspliktiga omsättningen omfattar alla intäkter som härrör från leverantörens beställ-tv-verksamhet. Det kan handla om abonnemangsavgifter men även andra intäkter som är knutna till beställ-tv, till exempel intäkter från reklam, sponsring och produktplacering, även intäkter som genereras från telekomoperatörers play-tjänster. Att den bidragspliktiga omsättningen omfattar alla intäkter som kan knytas till beställ-tv-verksamheten innebär att även intäkter från till exempel sportprogram och intäkter från linjär programverksamhet som görs tillgänglig genom beställ-tv omfattas. Genom att avgiften utgår från bruttointäkten inkluderas alla intäkter utan avdrag för kostnader och skatter. Syftet med att utgå från bruttointäkten samt att inte exkludera exempelvis sportprogram är bland annat att skapa en enkel ordning med låg administration.

I *tredje stycket* anges vilka aktörer som är undantagna från att bidra i enlighet med lagen. Undantagna är de medietjänstleverantörer som har en låg omsättning eller liten publik. Om krav ställs på leverantörer av medietjänster som riktar sig till publik i andra medlemsländer ska kraven, enligt AV-direktivet (artikel 13.6), inte gälla leverantörer av medietjänster med låg omsättning eller liten publik. Det finns ingen anledning att göra skillnad i detta avseende på inhemska leverantörer av medietjänster.

EU-kommissionen har tagit fram riktlinjer för definitionen av liten publik och låg omsättning i ett meddelande (2020/C 223/03). Enligt riktlinjerna bör tröskeln för låg omsättning följa den tröskel som används i definitionen av mikroföretag, det vill säga företag vars sammanlagda årsomsättning inte överstiger 2 miljoner euro. Genom att undanta mikroföretag undviks hinder för nya aktörers marknadstillträde. Av kommissionens meddelande framgår även att medlemsstater med mindre nationella audiovisuella marknader bör kunna fastställa lägre

omsättningströsklar. Begreppet ”liten publik” menar kommissionen kan kopplas till försäljningen av tjänsterna i beställvideosektorn. Kommissionen anser att leverantörer med en publikandel på mindre än 1 procent bör anses ha liten publik.

Undantagna enligt *tredje stycket* är även public service-företagen. I praktiken gäller det SVT och UR utifrån deras uppdrag att bedriva tv-verksamhet i allmänhetens tjänst. SVT tillhandahåller till exempel beställ-tv-tjänsten SVT Play. Att avgiftsbelägga aktörer som är skattefinansierade och som enligt sändningstillstånden har i uppdrag att erbjuda ett mångsidigt programutbud – i SVT:s sändningstillstånd ställs dessutom uttryckliga krav på att lägga särskild vikt vid dramaproduktion samt bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion – synes vara både opraktiskt och omotiverat. Hänvisning görs till den föreslagna public service-lagen som förväntas träda i kraft senast den 1 januari 2026.

5 § Leverantörer av medietjänster som tillhandahåller beställ-tv och som investerar minst 10 procent av sin avgiftsgrundande omsättning i Sverige i ny svensk film eller serie har ingen skyldighet att bidra finansiellt i enlighet med 4 §.

Som investering i ny svensk film eller serie kan tillgodoräknas alla investeringar i europeisk produktion och samproduktion av ny film eller serie som i huvudsak är inspelad på svenska eller något av de nationella minoritetsspråken i Sverige, och som uppfyller minst ett av följande krav:

1. Minst 50 procent av produktionens budget förbrukas i Sverige.
2. Minst 50 procent av inspelningen sker i Sverige.

Investering i form av köp av visningsrättighet omfattas om filmen eller serien inte är äldre än tre år.

Av paragrafen framgår att leverantörer av medietjänster inte har någon skyldighet att bidra finansiellt om de investerar en viss mängd av sin omsättning i Sverige i ny film eller serie. Det anges också vilka investeringar som kan tillgodoräknas. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

I *första stycket* anges att leverantörer av medietjänster som investerar över 10 procent av sin bidragspliktiga omsättning i Sverige i ny svensk film eller serie inte har någon skyldighet att bidra finansiellt i enlighet med 4 §. Bestämmelsen knyter an till AV-direktivets bestämmelser om direktinvestering (jfr. artikel 13.2). Syftet är att undanta de medietjänstleverantörer som investerar en stor del av sin omsättning i svenska filmer eller serier. Dessa aktörer kan sägas redan

bidra finansiellt till svenskt audiovisuellt innehåll och bör därför inte avgiftsbeläggas.

Av *andra stycket* framgår de krav som ställs på investeringarna för att de ska kunna tillgodoräknas. Som investering i ny svensk film eller serie kan tillgodoräknas alla investeringar i produktion och samproduktion av ny film eller serie som i huvudsak är inspelade på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken i Sverige och därtill uppfyller minst ett av kraven att minst 50 procent av produktionsbudgeten förbrukas i Sverige eller att minst 50 procent av inspelningen sker i Sverige.

Vad gäller kravet på att innehållet ska vara inspelat på svenska eller på de nationella minoritetsspråken är utgångspunkten artikel 13.2 i AV-direktivet om europeiska produktioner. Av den föreslagna bestämmelsen framgår att det handlar om europeiskt producerat innehåll. Svenskt innehåll är en del av europeiskt innehåll. Därtill är svenska ett litet språk, marknaden för film och serier på svenska är begränsad och produktionskostnaderna behöver bäras av en mindre publik. Det finns därför skäl att ställa krav på att en viss del av investeringarna ska vara i innehåll som är inspelat på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken. De nationella minoritetsspråken är samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch. För att ta höjd för de möjligheter vad gäller olika språkversioner av en produktion som utvecklingen med AI på ett enkelt sätt kan komma att generera förtydligas att det handlar om inspelningsspråket.

Kravet om att spendera minst hälften av produktionsbudgeten eller att spela in minst hälften i Sverige öppnar upp för att både lokalt producerade filmer och serier samt internationella samproduktioner kan räknas som investering i svenskt innehåll.

Det tydliggörs vidare att enbart investering i ny film eller serie avses. Det innebär att det inte räcker för en leverantör att enbart fylla sin beställ-tv-tjänst med äldre material för att bli undantagen från att erlägga avgift.

För att köp av visningsrättigheter ska kunna räknas in som investering får, enligt *tredje stycket*, filmen eller serien som visningsrättigheten gäller inte vara äldre än tre år.

6 § Finansiellt bidrag som leverantör av medietjänster etablerad i Sverige betalar av den bidragspliktiga omsättningen till en annan EES-stat avräknas avgiften. Det avräknade beloppet får dock inte överstiga det avgiftsbelopp som leverantören av medietjänster ska betala enligt denna lag.

Paragrafen följer av AV-direktivets artikel 13.3. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Enligt artikel 13.3 bör det finansiella bidraget endast baseras på intäkter som genereras i de medlemsländer mot vilka tjänsterna riktas. Om den medlemsstat där leverantören är etablerad inför ett krav på ett sådant finansiellt bidrag ska den ta hänsyn till eventuella krav på finansiella bidrag som införts av de medlemsstater mot vilken tjänsten riktas. Mot bakgrund av bestämmelsen föreslås att det i lagen förtydligas att finansiellt bidrag som leverantör av medietjänster etablerat i Sverige betalar av den bidragspliktiga omsättningen till en annan EES-stat dras ifrån avgiften. Det avdragna beloppet får dock inte överstiga det avgiftsbelopp som medietjänstleverantören ska betala enligt denna lag.

Skyldighet att redovisa

7 § Leverantör av medietjänster som omfattas av denna lag är skyldig att till Mediemyndigheten senaste den sista februari varje år redovisa det senaste kalenderårets avgiftsgrundande omsättning för beställ-tv i Sverige i enlighet med 4 §. Det ska framgå av redogörelsen från vilken beställ-tv-tjänst den bidragspliktiga omsättningen härrör. Redovisningen ska intygas av auktoriserad revisor.

Skyldighet att redovisa gäller även det senaste kalenderårets investeringar i ny svensk film och serie i enlighet med 5 §.

Paragrafen innehåller en skyldighet för medietjänstleverantörer att rapportera föregående års bidragspliktiga omsättning i Sverige samt de investeringar som gjorts i ny svensk film eller serie för samma period. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

I *första stycket* anges att medietjänstleverantörer är skyldiga att varje år senast den sista februari redovisa det senaste kalenderårets avgiftsgrundande omsättning för beställ-tv i Sverige. Redovisningen ska inges till Mediemyndigheten. Det ska tydligt framgå av redogörelsen vilken beställ-tv-tjänst som omsättningen gäller. Redovisningen ska intygas av auktoriserad revisor.

I *andra stycket* anges att samma skyldighet även gäller redovisning av det senaste kalenderårets investeringar i ny svensk film eller serie i enlighet med lagen. Även denna redovisning ska inges till Mediemyndigheten senast den sista februari varje år och intygas av auktoriserad revisor. På så sätt kan bedömas om medietjänstleverantören investerat över 10 procent av sin avgiftsgrundande omsättning i Sverige i ny svensk film eller serie och därmed inte har någon skyldighet att bidra finansiellt i enlighet med lagen.

Betalning av avgift

8 § Betalning av avgiften enligt 4 § ska samtidigt med redovisningen göras till Mediemyndigheten.

Paragrafen innehåller en skyldighet för medietjänstleverantörer att betala in medfinansieringsavgiften. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Av paragrafen framgår att avgiften ska betalas in till Mediemyndigheten samtidigt som redovisningen över den avgiftsgrundande omsättningen för beställ-tv-tjänsten i Sverige lämnas in.

Föreläggande och vite

9 § Om leverantör av medietjänster enligt denna lag inte lämnar den redovisning som anges i 7 § eller betalar in avgiften i enlighet med 8 § får Mediemyndigheten besluta om de förelägganden som behövs i det enskilda fallet för att bestämmelserna ska följas. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

I paragrafen regleras föreläggande och vite om leverantören inte lämnar information om den avgiftsgrundandeomsättningen eller inte betalar in avgiften. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Av paragrafen framgår att Mediemyndigheten får besluta om de förelägganden som behövs i det enskilda fallet om medietjänstleverantören inte lämnar erforderlig redovisning eller inte betalar in avgiften. Av paragrafen framgår också att föreläggande får förenas med vite. Allmänna bestämmelser om vite finns i lagen (1985:206) om viten.

Avgifternas överföring

10 § Mediemyndigheten ska omgående föra över de avgiftsmedel som samlats in från föregående kalenderår till Stiftelsen Svenska Filminstitutet att användas för främjande av produktion av svensk film och serie inom ramen för en särskild filmfond.

I paragrafen regleras medlens överförande till Stiftelsen Svenska Filminstitutet. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Av paragrafen framgår att de avgiftsmedel som samlats in från föregående kalenderår ska föras över till Svenska Filminstitutet. Överföringen ska ske utan dröjsmål. De medel som förts över ska användas för främjande av produktion av svensk film och serie inom ramen för en särskild filmfond.

Överklagande

11 § Beslut om vite enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

I paragrafen anges att beslut om vite i enlighet med 9 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Den finansiella skyldigheten tillämpas först under 2027 och baseras på redovisning från leverantörer av medietjänster med avseende på deras verksamhet i Sverige som avser beställ-tv under det föregående kalenderåret.

I bestämmelsen anges när lagen ska träda i kraft och vilka övergångsbestämmelser som ska finnas. Medfinansieringsavgift tillämpas första gången under 2027. Överväganden finns i avsnitt 11.5.

Av *punkt 1* framgår att lagens bestämmelser träder i kraft den 1 januari 2026.

Av *punkt 2* framgår att medfinansieringsavgift enligt denna lag först kommer att tas ut under 2027 mot bakgrund av att avgiften enligt 4 § baseras på föregående kalenderårs omsättning.

13.2 Förslaget till lag om ändring i mervärdeskattelagen (2023:200)

9 kap.

14 §

Skatt tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget för

1. tillträde till konserter, cirkus-, teater-, opera-, *biograf-* eller balettföreställningar eller andra liknande föreställningar, och
2. tillträde till och förevisning av djurparker och förevisning av naturområden utanför tätort samt av nationalparker, naturreservat, nationalstadsparker och Natura 2000-områden.

I bestämmelsen anges att skatt tas ut med 6 procent av beskattningsunderlaget även för biografföreställning. Övervägandena finns i avsnitt 11.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna är beroende av att avtal har slutits om biografavgifter med Stiftelsen Svenska Filminstitutet. Förhållandena är därmed sådana att tidpunkten när lagen ska träda i kraft inte går att bestämma när lagen stiftas. Mot denna bakgrund anges att lagen träder i kraft den dag som regeringen bestämmer. Övervägandena finns i avsnitt 11.4.

13.3 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

16 kap.

11 §

Bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet ska dras av.

I bestämmelsen, som är ny, anges att bidrag som lämnas till Stiftelsen Svenska Filminstitutet ska dras av. Övervägandena finns i avsnitt 11.4.

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:318) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Kulturdepartementets verksamhetsområde

17 a §

Om ett beslut som avses i 7 § får överklagas, tillämpas 40 § förvaltningslagen (2017:900).

Den föreslagna paragrafen är ny och är en förutsättning för att beslut i förordningar om bidrag som prövas av Stiftelsen Svenska Filminstitutet ska kunna överklagas. Övervägandena finns i avsnitt 11.9.

Kommittédirektiv 2024:10

En översyn av den nationella filmpolitiken

Beslut vid regeringssammanträde den 25 januari 2024

Sammanfattning

En särskild utredare ska göra en översyn av den nationella filmpolitiken. Syftet med översynen är att filmpolitiken bättre ska möta områdets utmaningar och behov.

Utredaren ska bl.a.

- med utgångspunkt i befintliga analyser, utredningar och rapporter beskriva och analysera nuvarande förutsättningar inom filmområdet,
- lämna förslag på hur de nationella målen för filmpolitiken ska formuleras,
- analysera och vid behov föreslå nya former för parts- och branschsamverkan,
- lämna förslag på hur de statliga filmpolitiska stödformerna inklusive produktionsincitament bör utformas med beaktande av EU:s regler om statligt stöd,
- analysera förutsättningarna för att främja ett levande filmarv som bevaras, används och utvecklas bl.a. genom en fortsatt digitisering, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

Uppdraget att beskriva och analysera nuvarande förutsättningar inom filmområdet som grund för en genomgripande översyn av filmpolitiken

Den nationella filmpolitiken utgår från de mål som riksdagen har beslutat om. Stiftelsen Svenska Filminstitutet (Filminstitutet) ansvarar för att genomföra den statliga filmpolitiken och fördela statliga filmpolitiska stöd. Enligt stiftelseförordnandet är Filminstitutets syfte att främja värdefull svensk filmproduktion, spridning och visning av värdefull film, och bevarandet av filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse samt att verka för internationellt samarbete i dessa avseenden. Det är insatserna inom dessa fyra områden som brukar lyftas fram som den nationella filmpolitikens huvuduppgifter (prop. 2012/13:22 s. 17).

Från den 1 januari 2017 har staten ett helhetsansvar för den nationella filmpolitiken (prop. 2015/16:132). Sedan 2017 finansieras Filminstitutets verksamhet till cirka 98 procent genom statliga medel.

Före covid-19-pandemin präglades den svenska biografmarknaden av en relativt stabil utveckling. Av Filminstitutets promemoria Scenarier för biografmarknadens utveckling i Sverige 2023–2025 (2023) framgår att biobesöken mellan 2012 och 2019 var i genomsnitt cirka 16 miljoner årligen och de svenska biograferna hade en pålitlig och återkommande publik. Det totala antalet biografbesök har efter covid-19-pandemin däremot varit på en lägre nivå och under 2022 uppgick biografbesöken till 10,4 miljoner.

För svensk film på bio har utvecklingen 2012–2019 kännetecknats av ett minskat antal besökare, från 3,9 till 2,1 miljoner. Filminstitutets rapport Varför når inte svensk film en större publik? (2020) visar att svenska filmer på biograf generellt är överrepresenterade inom genrer med en relativt låg efterfrågan från publiken, som drama och dokumentärer. Däremot är de underrepresenterade inom mer publikdrivande genrer som komedier, action, fantasy, science fiction, skräck och äventyr. Det är samtidigt svårt att förutse vilka filmer som blir en publikframgång.

Den tidigare etablerade praxisen som innebar att biografer hade en exklusiv visningsrätt under en period efter filmens lansering luckrades upp under covid-19-pandemin. Flera filmer som hade premiär på biograf släpptes kort därefter via någon digital tjänst. Detta var en förutsättning för att nå en stor publik när biograferna var stängda

eller öppna med ett kraftigt reducerat antal platser. För abonnemangsbaserade strömningstjänster är premiär i det egna visningsfönstret ett viktigt sätt att locka och behålla kunder på en marknad präglad av allt hårdare konkurrens.

Parallellt med besöksutvecklingen på biografmarknaden har det skett en omvälvande digital utveckling och framväxt av strömningstjänster för rörlig bild. Nya digitala tjänster för rörlig bild har lockat en stor publik, till exempel via abonnemangsbaserade strömningstjänster som lanserades brett i Sverige 2012. För att skapa attraktiva tjänster på marknaden krävs en omfattande innehållsproduktion av rörlig bild och utbudet för publiken är därför stort. Av Filminstitutets rapport Filmåret i siffror 2022 (2023) framgår att det genomsnittliga filmtittandet i den vuxna befolkningen (15–74 år) uppgått till cirka 40 filmer per år och person de senaste 5 åren, varav knappt 2 filmer på biograf. Resten av filmerna ses framför allt via strömningstjänster och på traditionell tv, och till dem ska det läggas en stor mängd dramaserier.

Sammantaget har framväxten av nya distributions- och visningsformer påverkat samspelet mellan branschens aktörer och utmanat rådande affärsmodeller. Utvecklingen har bl.a. inneburit att affärsmodellen för svensk filmproduktion, som länge byggt på intäkter från biografvisningar, kraftigt försämrats.

Film är en konstform som också finns på en kommersiell marknad. Det leder till ett samspel mellan det rent kommersiella och offentliga insatser för produktion, spridning och visning av film. Det gäller i Sverige liksom i många andra länder, särskilt inom små språkområden. Offentliga stöd har syftat till att långsiktigt upprätthålla en inhemsk produktion och distribution av en mångfald av filmer – för biografer, tv eller strömningstjänster.

Den nationella filmpolitiken förutsätter ett väl fungerande organisatoriskt och resursmässigt samspel och samarbete mellan staten, regioner och kommuner. I Sverige finns fyra regionala produktionscentrum: Film i Väst i Trollhättan, Filmpool Nord i Luleå, Film i Skåne AB i Ystad och Film Stockholm AB. Dessa samproducerar film och tv-drama med internationella aktörer som helt eller delvis bedriver verksamhet i Sverige. I dag finns även 19 regionala resurscentrum för film och rörlig bild som får stöd via kultursamverkansmodellen, dvs. inom det statliga stöd till regional och lokal kultur som regionerna ansvarar för att fördela.

Sveriges Television AB (SVT) är sedan länge en viktig aktör som beställare och producent av svensk film och dramaserier. SVT definierar formerna för sina satsningar på svensk filmproduktion som en del av kulturuppdraget (prop. 2018/19:136 s. 63–65).

Artificiell intelligens (AI) nyttjas redan nu i många delar av filmproduktionsprocessen och användningen bedöms inom de närmaste åren komma att utvecklas ytterligare (Göteborg Film Festivals rapport Nostradamus Report: Everything Changing All At Once, 2023).

Sedan helförstatligandet 2017 har kritiken mot svensk filmpolitik successivt växt i styrka. Det system för stödgivning som i dag tillämpas har skapat osäkerhet och frustration hos branschen, parallellt med att publikintresset för svensk film har utvecklats sämre jämfört med inhemsk nordisk film i våra grannländer. Filmskaparnas konstnärliga frihet har heller inte kunnat garanteras fullt ut. Detta riskerar att påverka utbudet negativt, men också allmänhetens förtroende för hur skattemedel används för att stötta svensk film.

Biografen spelar – och kommer fortsatt att spela – en viktig roll som kulturell mötesplats, inte minst i glesbygd där den i många fall är helt central för det lokala kulturlivet. Den tekniska utvecklingen och de förändrade konsumtionsmönstren gör att filmpolitiken behöver anpassas för att bättre stämma överens med sättet som svensk film produceras, distribueras och konsumeras i dag.

Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns skäl att göra en genomgripande översyn av filmpolitiken med utgångspunkt i en analys av nuvarande förutsättningar inom filmområdet.

Utredaren ska därför

- med utgångspunkt i befintliga analyser, utredningar och rapporter beskriva och analysera nuvarande förutsättningar inom filmområdet med särskilt beaktande av bl.a. tittarvanor, publikbeteenden, konsumtionsmönster, teknikutvecklingen inom distribution och visning av rörliga bilder, biografens framtida roll, ägar- och konkurrensförhållanden och ekonomiska förutsättningar inom branschens olika led, betalningsströmmar i svensk film, samspelet mellan statliga, regionala och kommunala verksamheter, kompetensförsörjningen inom filmområdet, filmskapares konstnärliga och ekonomiska villkor, AI:s framtida roll och betydelse för filmområdet, och

- beskriva och analysera hur dagens filmpolitik är utformad i Norden och några andra för Sverige relevanta länder i Europa samt vilka lärdomar som kan dras för utformningen av svenska filmpolitiska insatser.

Uppdraget att lämna förslag på hur de nationella målen för filmpolitiken ska formuleras

Den nuvarande nationella filmpolitiken är formulerad i den vision och de sju mål som riksdagen beslutat om i enlighet med förslaget i propositionen Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik (prop. 2015/16:132, bet. 2015/16:KrU11, rskr. 2015/16:289). Målen är att

– utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet

– allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet

– filmarvet bevaras, används och utvecklas

– svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet

– barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande

– jämställdhet och mångfald präglar filmområdet

– filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

Sedan de nationella målen för filmpolitiken infördes har det skett stora förändringar inom filmområdet med bl.a. nya aktörer och nya vägar till publiken. Regeringen ser därför ett behov av att säkerställa att filmpolitikens utformning är anpassad efter utvecklingen och att detta sker med ambitionen att säkra konstnärlig frihet och kvalitet samt minskad politisk detaljstyrning, vilket samtidigt också kan bidra till ökat kommersiellt genomslag.

Utredaren ska därför

- utifrån analyserna om nuvarande förutsättningar inom filmområdet föreslå hur de nationella målen för filmpolitiken ska formuleras.

Uppdraget att lämna förslag på hur de statliga filmpolitiska stödformerna bör utformas

Stöd till produktion, visning och distribution av film

I propositionen Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik bedömde den dåvarande regeringen att branschens inflytande över Filminstitutets verksamhet skulle komma att säkerställas genom inrättandet av branschråd (prop. 2015/16:132 s. 30). I riktlinjebeslutet för statens bidrag till Filminstitutet för budgetåret 2023 framgår att Filminstitutet ska utse råd med sakkunniga personer från olika delar av filmområdet. Rådens syfte är att ha en rådgivande roll i utformningen av de filmpolitiska stöden och i andra frågor där det är relevant att Filminstitutet inhämtar filmområdets expertis.

Riksdagen har riktat flera tillkännagivanden till regeringen om att införandet av branschråden inte har varit tillräckligt för att ta till vara parternas erfarenheter och garantera deras inflytande samt att det skyndsamt bör utredas hur parts- och branschsamverkan kan utvecklas (se t.ex. rskr. 2017/18:91 punkt 10 och rskr. 2021/22:85 punkt 3).

Filminstitutets stödgivning regleras i förordningen (2016:989) om statsbidrag till film. I förordningen definieras för stödgivningen centrala begrepp som ”svensk film” och ”svensk producent”. Statsbidrag får fördelas till utveckling av svensk film och rörlig bild, produktion av svensk film, spridning och visning av film och annan filmkulturell verksamhet. Statens stöd till film syftar till att möjliggöra en bredd av film, inklusive konstnärligt värdefull film.

Statens stöd till svensk filmproduktion omfattar i dag i huvudsak två stödformer: förhandsstöd, som baseras på en kvalitetsprövning som görs av institutets sakkunniga experter (konsulenter), samt publikrelaterat stöd, ett efterhandsstöd som ges i relation till filmens bruttobiljettintäkter.

Konstnärsnämnden fördelar stöd till yrkesverksamma filmare genom olika typer av bidrag och stipendier enligt förordningen (2019:1269) om statsbidrag till konstnärer. Konstnärsnämndens film-

stöd har särskild betydelse för dokumentärfilmen och annan konstnärligt värdefull kortfilm.

Sedan 2022 har Sverige ett produktionsincitament som fördelas enligt förordningen (2022:1386) om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk där Tillväxtverket är beslutande myndighet. Syftet med stödet är att öka antalet audiovisuella verk som helt eller delvis produceras i Sverige. Produktionsincitamentet innebär att staten i efterhand betalar ut högst 25 procent av stödberättigande kostnader som uppkommer i Sverige. Stöd kan ges till spelfilm, dokumentärfilm, dramaserie eller dokumentärserie, oavsett vilken teknik som används. Stödet lämnas i mån av medel och ansökningar om stöd ska prövas i den ordning de kommer in till myndigheten. Efter de första ansökningsomgångarna finns det anledning att se över stödet. Tillväxtverket har också i en hemställan (Ku2023/00501) påtalat att det finns behov av vissa ändringar i förordningen, bl.a. att fler kostnader ska vara stödberättigande och att antalet stödomgångar ska ändras till en gång per år.

Förändringarna inom filmområdet, bl.a. tittarvanor, publikbeteenden och konsumtionsmönster, gör att den statliga stödgivningen till filmområdet behöver ses över så att dess utformning och insatser är anpassade efter utvecklingen och framtida behov. En viktig fråga är vilken roll staten och andra offentliga finansiärer ska spela för svensk film när strömningstjänsterna investerar stora belopp i svenska produktioner (Film i Väst Analysis rapport Public Film Funding at a Crossroads, 2022). En ny filmpolitik bör utformas med utgångspunkt i var statens stöd kan göra mest nytta.

Grundläggande för konstnärlig bedömning i stödgivning på kulturområdet är principen om konstnärlig frihet och armlängds avstånd från politisk styrning. I Myndigheten för kulturanalys rapport Så fri är konsten (2021:1) identifierades ett antal brister och risker i hur kulturpolitiken i dag är utformad i relation till principen om konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd. En översyn av den statliga stödgivningen bör därför också omfatta en analys av det nuvarande bedömningssystemet med utgångspunkt i att principen om konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd upprätthålls.

Utredaren ska därför

- analysera och vid behov föreslå nya former för parts- och branschsamverkan,
- utifrån de föreslagna nationella filmpolitiska målen lämna förslag på utformningen av stödsystem och definitioner av centrala begrepp för den statliga stödgivningen inklusive produktionsincitament,
- analysera bedömningssystemet och vid behov föreslå ett nytt bedömningssystem för statens stöd till utveckling och produktion av film, och
- lämna nödvändiga författningsförslag med beaktande av EU:s regler om statligt stöd.

Stöd till filmkulturell verksamhet

Statens stöd till filmkulturell verksamhet syftar främst till att stärka filmpedagogisk verksamhet, eget skapande och kunskap om film i hela landet. Ett viktigt syfte är att ge bl.a. barn och ungdomar möjlighet till kvalitativa filmupplevelser och till fördjupade kunskaper om rörliga bilder. Stöd lämnas både av Filminstitutet och inom kultursamverkansmodellen. Stödet inom kultursamverkansmodellen fördelas av regioner till lokal och regional kulturverksamhet, bl.a. inom filmområdet. Stöd till filmkulturell verksamhet lämnas även av regioner och kommuner utanför modellen.

Den filmkulturella verksamheten innefattar också Filminstitutets arbete med att bevara filmarvet. Filminstitutets arbete med att bevara filmarvet går ut på att samla in, katalogisera, bevara, restaurera och tillgängliggöra den del av vårt gemensamma kulturarv som består av film och filmrelaterat material, samt att tillhandahålla information om det svenska filmarvet i form av databaser och bibliotekstjänster.

Ett samhälles kulturarv utgör ett fundament för gemenskap, historia och bildning. Det är av största vikt att det är tillgängligt för samtiden och bevarat för framtiden. Regeringens prioriterade arbete med att stärka beredskapsarbetet har ytterligare synliggjort behovet av att kulturarvet finns digitalt tillgängligt. Den digitala dokumentationen kan bl.a. möjliggöra restaurering av skadade föremål och ökar spårbarheten och därmed kontrollen och kunskapen om vilka typer av föremål och material som samlingarna innehåller.

Den samlade uppföljningen av filmområdets utveckling i hela landet behöver stärkas och rollfördelningen mellan stöd som fördelas inom ramen för kultursamverkansmodellen och Filminstitutet bör tydliggöras. Att tillgängliggöra film för barn och unga är fortsatt en viktig uppgift.

Utredaren ska därför

- analysera förutsättningarna för att främja ett levande filmarv som bevaras, används och utvecklas bl.a. genom en fortsatt digitisering,
- föreslå hur stödet till den filmkulturella verksamheten bör utformas bl.a. så att det tydligare samspelar med det statliga stödet inom kultursamverkansmodellen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Närliggande frågor

Utredaren är oförhindrad att ta upp andra närliggande frågor som har samband med uppdraget, så som frågor om organisering och uppgiftsfördelning inom det statliga åtagandet i den nationella filmpolitiken, om det bedöms motiverat och ryms inom tiden för uppdraget.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska belysa de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna av de förslag som lämnas. De offentligfinansiella effekterna av de förslag på åtgärder som lämnas ska beräknas. Om kostnader för det allmänna förväntas, ska förslag till finansiering redovisas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska bedriva sitt arbete utåtriktat och i nära dialog med Filminstitutet, berörda statliga myndigheter, regioner, kommuner, civilsamhällesorganisationer och andra för filmområdet relevanta samtalspartners i Sverige och utomlands. Vidare ska utredaren beakta förslagen i betänkandena Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58) och Kreativa Sverige! Natio-

nell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (SOU 2022:44) samt förslag som lämnas av 2023 års parlamentariska public service-kommitté (Ku 2023:1) som ska redovisas senast den 30 april 2024. Utredaren ska även analysera sina förslag i förhållande till EU:s regelverk om statligt stöd.

Utredaren ska löpande hålla Regeringskansliet (Kulturdepartementet) informerat om sitt arbete.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

(Kulturdepartementet)

Kommittédirektiv 2025:5

Tilläggsdirektiv till Filmutredningen (Ku 2024:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 23 januari 2025

Utvidgning och förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 25 januari 2024 kommittédirektiv om en översyn av den nationella filmpolitiken (dir. 2024:10). Enligt direktiven ska uppdraget redovisas senast den 28 februari 2025.

Utredaren får nu även i uppdrag att bland annat

- beskriva hur innehållet i ip-tv som tillhandahålls utan tillstånd från berörda rättighetshavare görs åtkomligt och distribueras,
- analysera hur sådan ip-tv påverkar den svenska film- och tv-branschen,
- analysera behovet av och förutsättningarna för ett förbud för privatpersoner att ta emot sådan ip-tv och föreslå hur ett förbud bör utformas, och
- vid behov föreslå andra åtgärder för att motverka distributionen.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 30 september 2025. Ett delbetänkande som avser delarna i de ursprungliga direktiven ska dock lämnas senast den 28 februari 2025.

Användningen av ip-tv utan rättighetshavarnas tillstånd behöver motverkas

Den som har skapat ett verk, till exempel en film, ett musikaliskt verk eller ett sceniskt verk, har upphovsrätt till detta. Upphovsmannen har enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) bland annat ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten (2 §). Till upphovsrätten finns även vissa närstående rättigheter. En sådan rättighet är den s.k. signalrätten (48 §) som ger radio- och tv-företag ensamrätt att på olika sätt förfoga över utsändningar av exempelvis film och livesänd idrott. Det upphovsrättsliga regelverket är till stor del harmoniserat på EU-nivå, inklusive vad som är tillåtet och inte när det handlar om användning av skyddat material.

Kapacitetsökningen i distributionsnät för överföring via internet innebär att tv-program, film och livesänd idrott nu på ett enkelt sätt kan tillhandahållas över internet. Den lätt tillgängliga ip-tv:n har de senaste åren tagit stora andelar av marknaden inom distributionen av film, serier och idrott. Tekniken möjliggör dock även spridning av ip-tv som tillhandahålls utan tillstånd från berörda rättighetshavare. Sverige är ett av de länder inom EU där användningen av sådan ip-tv är störst, och den svenska marknaden för sådan ip-tv beräknades omsätta över 550 miljoner kronor redan 2018 (Skatteverkets rapport avseende kontrollen av illegal IPTV, 22 november 2023). Enligt uppgifter från branschen har användningen av sådan ip-tv dessutom ökat de senaste åren.

Det är olagligt att tillhandahålla ip-tv utan tillstånd från berörda rättighetshavare. Rättsläget är mer oklart när privatpersoner tar emot sådan ip-tv. Vid sådan användning framställs i regel i mottagarens dator s.k. tillfälliga exemplar av det innehåll som användaren tar del av. Under vissa förutsättningar kan sådan framställning av exemplar vara otillåten (se EU-domstolens avgörande, Filmspeler, mål nr C-527/15, dom den 26 april 2017). Att bevisa att den som har tagit emot ip-tv har framställt tillfälliga exemplar av enskilda skyddade verk är dock förenat med stora svårigheter.

Lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (avkodningslagen) anger bland annat att privatpersoner inte får inneha, anskaffa eller använda avkodningsutrustning i syfte att göra vissa tjänster tillgängliga utan tjänsteleverantörens godkännande (5 §).

Med avkodningsutrustning avses utrustning eller programvara som har utformats eller anpassats för att göra en sådan tjänst tillgänglig i tolkningsbar form (4 §). En privatperson som tittar på ip-tv utan godkännande från en tjänsteleverantör tar som regel del av ett innehåll som redan har avkodats. I sådana fall krävs inte någon utrustning eller programvara som har utformats eller anpassats för att göra tjänsten tillgänglig i tolkningsbar form. Brott mot avkodningslagen har inte heller prövats i något fall där en tjänst först har gjorts tillgänglig med tjänsteleverantörens godkännande, till exempel genom ett betalat abonnemang, för att senare distribueras och tillhandahållas någon annan i avkodad form utan godkännande.

De möjligheter som den befintliga lagstiftningen erbjuder för att motverka förekomsten av ip-tv som tillhandahålls privatpersoner utan rättighetshavarnas godkännande framstår som otillräckliga. Nya åtgärder för att komma åt problemet i alla led bör prövas. Det bör bland annat övervägas om nya regler om förbud mot att ta emot ip-tv utan rättighetshavarnas tillstånd, till exempel genom kriminalisering eller med andra sanktioner, kan vara effektiva för att uppnå ett sådant syfte. Det bör också analyseras om avkodningslagen kan ändras för att motverka sådan ip-tv.

Det kan även finnas anledning att vidta andra åtgärder, till exempel kunskapshöjande insatser riktade till de som tar emot sådan ip-tv eller till relevanta personalkategorier hos de brottsbekämpande myndigheterna. Det kan också finnas behov av ytterligare sanktioner riktade mot aktörer i någon del av distributörskedjan. För att de åtgärder som föreslås ska vara effektiva är det viktigt att förstå hur den som tillhandahåller sådan ip-tv får tillgång till det skyddade innehållet, hur det distribueras och hur den slutliga mottagaren tar del av innehållet. Det är också viktigt att förstå hur sådana ip-tv-tjänster marknadsförs och hur förekomsten av ip-tv som tillhandahålls utan rättighetshavarnas tillstånd påverkar film- och tv-branschen och andra rättighetshavare.

Utredaren ska därför

- beskriva hur innehållet i ip-tv som tillhandahålls utan tillstånd från berörda rättighetshavare görs åtkomligt och distribueras samt beskriva hur sådan ip-tv marknadsförs,
- analysera hur förekomsten av sådan ip-tv påverkar den svenska film- och tv-branschen,

- analysera behovet av och förutsättningarna för ett förbud för privatpersoner att ta emot sådan ip-tv och föreslå hur ett förbud bör utformas,
- föreslå åtgärder som motverkar distributionen av sådan ip-tv,
- vid behov föreslå andra åtgärder för att motverka användningen av sådan ip-tv, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utöver det som sägs i de ursprungliga direktiven ska utredaren i det nya uppdraget särskilt redovisa förslagens konsekvenser för brottsbekämpningen och för enskildas fri- och rättigheter.

Kontakter och redovisning av uppdraget

I fråga om det nya uppdraget ska utredaren ha en dialog med och hämta in upplysningar från berörda aktörer och rättighetshavare inom film- och tv-branschen och andra särskilt berörda rättighetshavare. Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och kommittéväsendet. Utredaren bör särskilt beakta uppdraget Genomförande av direktivet om återvinning av tillgångar och förverkande (dir. 2024:122).

Utredaren ska löpande informera Regeringskansliet (Kulturdepartementet) om sitt arbete.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 30 september 2025. Ett delbetänkande som avser delarna i de ursprungliga direktiven ska dock lämnas senast den 28 februari 2025.

(Kulturdepartementet)

Utredningens samtalspartners i Sverige och utomlands

Offentliga aktörer

Arbetsförmedlingen, Rådet för kulturarbetsmarknaden
Det Danske Filminstitut
Film i Skåne
Film i Väst
Film Stockholm
Filmpool Nord
Filmregion Sydost
HDK-Valand
Helsingborgs Stad
Internationella Samiska Filminstitutet (ISFI), Norge
Konstnärsnämnden
Kultur- og Likestillingsdepartementet, Norge
Kulturförvaltningen, Västra Götalandsregionen
Kulturutskottet Regionsamverkan Sydsverige
Kungliga biblioteket
Malmö Stad
Mediemyndigheten
Myndigheten för kulturanalys
Myndigheten för yrkeshögskolan
Nasjonalbiblioteket, Norge
Nationella nätverket för regionala kulturchefer
Norsk Filminstitutt
Region Halland
Region Örebro län
Regionsamverkan Sydsverige
SKR (bl.a. kultur- och fritidsberedningen)
Slots- og Kulturstyrelsen, Danmark

Stockholms Konstnärliga Högskola
Svenska Filminstitutet
Svenska institutet
Sveriges utsända kulturråd
Sörängens Folkhögskola
Teaterhögskolan i Malmö
Tillväxtverket
Trelleborgs museer
Yrkeshögskolan Jönköping
Ystad kommun

Företag och organisationer

Amazon Prime Video
Anagram Sverige
Banijay Nordic
Brikk Animation
BUFF Filmfestival
Bygdegårdarnas Riksförbund
Creative Nexus
Danska Producentföreningen
Dramatikerförbundet
European Film Agency Directors association (EFAD)
Fackförbundet Scen & Film
Film i Båstad
Film- och tv-branschens samarbetskommitté
Film- och tv-producenterna
Filmlance International
Filmstaden
Folkbildningsrådet
Folkets Hus och Parker
Föreningen Filmregionerna
Föreningen Våra Gårdar
Goodbye Kansas Studios
Göteborg Filmfestival
Important Looking Pirates
Iris Film
Ljudbang

Mediavision
Milford Animation Studios
MT Cinema Group
Netflix Nordics
Nordisk Film
Nordisk film och tv-fond
Oberoende Filmares Förbund (OFF)
Riksföreningen Biograferna
Rättighetsalliansen
SF Studios
Stiftelsen Filmform
Svenska Bio
Sveriges Biografägareförbund
Sveriges Filmregissörer
Sveriges Filmuthyrareförening UPA
Sveriges Förenade Filmstudios
Sveriges Television (SVT)
Synskadades Riksförbund
Tempo Dokumentärfestival
Triart Film
TV4
Unlimited Stories
Värnamo Filmhistoriska Festival
Women in Film and Television (WIFT)
Yrkesnämnden för film och tv

Enskilda

Anna Serner, fd vd Svenska Filminstitutet
Axel Öhman, filmregissör
Bo Erik Gyberg, preses, Svenska Filmakademin
Camilla Sigray, analytiker
Carl Johan Malmberg, författare
Claus Ladegaard, fd direktör Det Danske Filminstitut
Dag Ösgård, filmproducent
Göran Blomberg, konsult
Hassan El-Saghir, praktikant, representationen i Bryssel
Isabella Carbonell, filmregissör

Janine Andersson, biografkonsult
Jesper Kurlandsky, dokumentärfilmare
Kalle Boman, filmproducent och professor, HDK-Valand
Kerstin Brunnberg, ordförande, Stiftelsen Bergmangårdarna på Fårö
Martin Persson, filmproducent
Mats Svegfors, tidigare filmutredare
Melissa Lindgren, dokumentärfilmare
Mikael Timm, journalist och författare
Per Strömbäck, verksamhetschef, Dataspelsbranschen
Peter Pontikis, filmregissör
Petri Kemppinen, konsult
Rickard Gramfors, Klubb Super 8
Sanna Lenken, filmregissör
Simon Kölle, Tulpa Creatives och FrameSage
Stina Gardell, dokumentärfilmare
Tobias Lindberg, forskare, Nordicom
Tobias Nielsen, förlagschef, Volante förlag

1. Skärpta krav för svenskt medborgarskap. Ju.
2. Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. Ju.
3. Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskattereglerna. Fi.
4. Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. Fi.
5. Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. LI.
6. Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret. Fö.
7. Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. KN.
8. Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. U.
9. På språklig grund. U.
10. En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. S.
11. Straffbarhetsåldern. Ju.
12. AI-kommissionens Färdplan för Sverige. Fi.
13. En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. Fi.
14. En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. KN.
15. Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare. Volym 1 och 2. S.
16. Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. Ju.
17. Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. LI.
18. Ett likvärdigt betygssystem. Volym 1 och 2. U.
19. Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. U.
20. Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Fi.
21. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). KN.
22. Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet. KN.
23. Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. Ju.
24. Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland. Ku.

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskatte-reglerna. [3]

Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. [4]

AI-kommissionens Färdplan för Sverige. [12]

En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. [13]

Kommunal anslutning till Utbetalnings-myndighetens verksamhet. [20]

Försvarsdepartementet

Plikten kallar! En modern personal-försörjning av det civila försvaret. [6]

Justitiedepartementet

Skärpta krav för svenskt medborgarskap. [1]

Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. [2]

Straffbarhetsåldern. [11]

Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. [16]

Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. [23]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. [7]

En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. [14]

Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändnings-sektorn (LULUCF). [21]

Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet [22]

Kulturdepartementet

Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland. [24]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. [5]

Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. [17]

Socialdepartementet

En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. [10]

Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare Volym 1 och 2. [15]

Utbildningsdepartementet

Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. [8]

På språklig grund. [9]

Ett likvärdigt betygssystem Volym 1 och 2. [18]

Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. [19]

Remissvar - Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län

Ärendebeskrivning

Den 2 april 2025 tog nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet beslut om att skicka ut Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län på remiss.

I förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, står det att en region får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av regionen och kulturplanen överensstämmer med ovan nämnda förordning och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna. En region ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Med kulturplanen som grund beslutar Statens kulturråd om det statsbidrag som regionen ska fördela. Förordning (2019:1082) (§7). Region Jönköpings län har tagit fram Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län i dialog med länets alla kommuner, civilsamhället, det professionella kulturlivet, regionala intresseorganisationer, tjänstepersoner inom kultursamverkansmodellen, kultur- och förvaltningschefer, samt regionala politiker.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att godkänna förvaltningens förslag till remissvar, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad**.**

Lars Alkner
Förvaltningschef

Remissvar - Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län

Processen med den nu gällande planen upplevdes som väldigt gedigen och planen innebar ett stort steg framåt i strävan efter att skapa en instrumentell regional kulturplan för Jönköpings län. Förslaget till Regional kulturplan 2026–2029 innebär inte lika drastiska förändringar. Värnamo kommun har synpunkter på ett par av de områden som lyfts.

Kulturlivets infrastruktur

Här bör ansvaret som länsinstitutionerna har för att kulturen kommer hela länet till del lyftas. Kommunerna har ett stort eget ansvar, men institutionerna behöver ta initiativ till att hitta modeller för att kulturen ska nå fler invånare i hela länet. Det skulle därför var lämpligt med en skrivning om att länsinstitutioner som Smålands Musik och Teater, Jönköpings läns museum och Arkiv Jönköpings län aktivt ska verka för att mer kultur kommer alla länets kommuner tillgodo.

Enskilda arkiv

Förtydliga att Arkiv Jönköpings län aktivt ska verka för att vara en resurs för hela länet.

Bibliotek

Här behöver vikten av en ökad samverkan mellan länets folkbibliotek lyftas och det bör övervägas om ”Samverkan mellan folkbiblioteken” ska läggas till som ett fokusområde. Detta är nödvändigt för att alla kommuner oavsett storlek ska klara av både verksamhets- och kompetensutveckling. Det är även nödvändigt för att klara välfärdsutmaningen där kommunernas budgetar ska räcka till alltmer.

För att arbetet för en ökad samverkan ska kunna bedrivas på ett bra och effektivt sätt, behöver Biblioteksutveckling få ett tydligt uppdrag att initiera, driva och även praktiskt leda och genomföra samverkan mellan folkbiblioteken. Som en regional aktör med hela länet som område är det naturligt att Biblioteksutveckling har en mer operativ roll i arbetet för en ökad samverkan, givetvis i nära dialog med kommunernas bibliotekschefer.

Se vidare Värnamo kommuns remissvar gällande Biblioteksplan 2026–2029.

Museer, kulturarv och kulturmiljö

Region Jönköpings län saknar som organisation resurser och tillräcklig specialistkompetens för att arbeta med kulturarvsfrågor. Hur samspelar det med att ”det är strategiskt viktigt att Region Jönköpings län samordnar kulturarvssektorn på kulturmiljöområdet”? För att regionen ska kunna driva det arbetet behöver kulturarvsfrågorna få en tydligare roll i sektionen för kulturutveckling inom Regional utveckling, med både mer resurser och en koppling till övriga verksamhetsområden inom

såväl sektionen som övriga delar av Regional utveckling. Den förstudie gällande kulturarv som gjorts på uppdrag av Kulturutveckling regionen kan med fördel utgöra en utgångspunkt för arbetet.

Förtydliga att Jönköpings läns museum är en viktig aktör för hela länet och att museet aktivt ska verka för att dess kompetens och verksamhet kommer invånarna i alla länets kommuner tillgodo.

Litteratur

Här bör Smålands Litteraturfestival SmåLit lyftas fram som en arena för litteraturen.

Film

Här saknas filmarvet helt. Det bör nämnas, eftersom länet genom Värnamo Filmhistoriska Festival och Visuellt center i Skillingaryd har tagit en nationell tätposition i arbetet med att bevara och tillgängliggöra det svenska filmarvet.

Värnamo Filmhistoriska Festival bör även lyftas som en viktig arena och mötesplats både för filmarvet och för arbetet med att stärka biografen som visningsplats.

Musik

Förtydliga att Smålands Musik och Teater aktivt ska verka för att deras produktioner ska komma invånare i hela länet till del.

Dans

Förtydliga att Smålands Musik och Teater aktivt ska verka för att invånare i hela länet ska kunna ta del av professionell dans.

Det treåriga projektet Dans Spira Extended där nyutexaminerade dansare kan få sin första anställning har haft stor betydelse och det är av yttersta vikt att det kan fortsätta i någon form. Projektet har stärkt dansen som scenkonst och blivit en brygga mellan professionella dansare och breddverksamheten för unga dansare, vilket inspirerat många unga att fortsätta med dans. Behovet av att fortsätta stärka dansen som scenkonst och skapa en brygga mellan professionella dansare och unga utövare bör lyftas i kulturplanen.

Teater

Förtydliga att Smålands Musik och Teater aktivt ska verka för att deras produktioner ska komma invånare i hela länet till del.

I det arbete med planförslaget som genomförts med personalen, har ytterligare ett par synpunkter framkommit:

- För att göra planen mer tillgänglig för allmänheten, bör introduktioner till fokusområden övervägas. Det finns även behov av att förklara flera begrepp och fackuttryck, som till exempel ”biblioterapeutiskt förhållningssätt”, ”normbrytande konst”, ”filmens ekosystem”, ”sydsvenska kulturpolitiska positionspapper” och ”ökad hälsolitteracitet”.
- Ord som främja, möjliggöra och utveckla förekommer flitigt. De kan behöva förklaras och preciseras.
- Bra att planen betonar samverkan, konstnärlig frihet och öppenhet. Viktigt att folkbildningens roll kopplad till demokrati och livslångt lärande lyfts fram.
- Barns rätt till kultur är central. Här kan kopplingen till ekonomiska hinder lyftas, inklusive kulturskolan.
- Gör en översyn och förtydliga där det är möjligt med exempel på vad som ska göras.
- Betydelsen av Kulturunderstödd rehabilitering (KUR – tidigare kultur på recept) för både folkhälsan och länets professionella kulturaktörer bör lyftas i planen.

Region
Jönköpings län

REGIONAL KULTURPLAN 2026-2029 JÖNKÖPINGS LÄN

REMISSVERSION

Innehåll

Regional kulturplan 2026–2029 ... 3
Inledningsord ... 3
Jönköpings län i siffror ... 3
Kultursamverkansmodellen 2023 ... 3
Länets demografiska struktur (2023) ... 4
Befolkningsprognos 2024-2033 ... 4
Region Jönköpings län ... 4
Vision: För ett bra liv i en attraktiv region ... 4
Mål: Bästa platsen att växa upp, leva, verka och åldras på ... 4
Regional utvecklingsstrategi 2020–2035 ... 5
Regional kulturplan 2026–2029 ... 5
Syfte och strategiska principer ... 5
Nationella kulturpolitiska mål ... 6
Regionala kulturpolitiska mål ... 7
Samverkan och dialog ... 8
Flernivåsamverkan ... 8
Samverkan med civilsamhället ... 8
Samverkan med länets kommuner ... 9
Interregional samverkan och Regionsamverkan Sydsverige ... 9
Samverkan mellan Region Jönköpings län och staten ... 10
Internationella samarbeten ... 10
Tvärsektoriell samverkan ... 10
Prioriterade utvecklingsområden ... 11
Kulturlivets infrastruktur ... 11
Barns och ungas rätt till kultur ... 12
Breddat deltagande ... 12
Kulturens roll för ett hållbart samhälle ... 13
Samverkan och samarbeten ... 14
Konst- och kulturområden ... 15
Enskilda arkiv ... 15
Bibliotek ... 16
Museer, kulturarv och kulturmiljö ... 17
Rätten till det fria ordet ... 18
Folkbildning ... 19
Hemslöjd ... 20

Bild, form och gestaltad livsmiljö 20
Litteratur 21
Film 23
Scenkonst 23
Musik 25
Dans 25
Teater 26
Samtida cirkus 27
Spelkultur 27
Kulturpolitisk organisation, roller och uppdrag 28
Organisation och uppdrag 28
Kultursamverkansmodellen i Jönköpings län 29
Implementering av regional kulturplan 30
Uppdragsbeskrivningar och handlingsplaner 30
Dialoger 30
Uppföljning och utvärdering 31
Hur kulturplanen har tagits fram 31
Dialog med fria kulturlivet 31
Dialog med unga 32
Dialog med kommuner 32
Dialog med kultursamverkansmodellens parter 32
Förlaga till Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län 32
Bilagor: 33
Organisationer med verksamhetsbidrag 33
Lagar och förordningar relevanta för kulturområdet 33
Kontaktuppgifter Kulturutveckling, Region Jönköpings län 35

Regional kulturplan 2026–2029

Regional kulturplan 2026–2029 är en strategisk plan för utvecklingen av kulturen i Jönköpings län. Regionfullmäktige antog den regionala kulturplanen xxx. Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län sorterar under Region Jönköpings läns övergripande plan: Budget med flerårsplan.
Den övergripande strategiska planen överför de politiska besluten till handling. Planen binder samman visionen ”För ett bra liv i en attraktiv region” och de strategiska målen med den operativa verksamheten.

En tillgänglighetsanpassad digital version av Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län finns på webbplatsen www.rjl.se/kultur.

Inledningsord

Kompletteras av nämndens ordförande.

Jönköpings län i siffror

Kultursamverkansmodellen 2023

(Källa: Kulturrådets rapport Kultursamverkansmodellen 2023)

Inom kultursamverkansmodellen fördelar Kulturrådet statliga bidrag till regioner med regionala kulturplaner. Regioner fördelar bidragen vidare till professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete, biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, professionell bild- och formverksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet samt främjande av hemslöjd. Störst andel (65,6 %) av de sammanslagna årliga statliga och regionala bidrag som gått att härleda till ett kulturområde har fördelats till professionell teater, dans och musik. Näst störst andel av de totala årliga bidragen (18,2 %) gick till museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete. För övriga ekonomiskt sett mindre områden i modellen varierade områdenas andel av bidragen mellan en och tre procent. Fördelningen mellan de olika kulturområdena har inte förändrats i någon större utsträckning mellan 2014 och 2023.

Totalt har det årliga statliga bidraget ökat med 17,4 % i Jönköpings län mellan 2014–2023 (näst mest efter Halland). Under samma period har det regionala bidraget ökat med 4,8 % och de kommunala med 0,6 %.

Den ekonomiska fördelningen i Jönköpings län 2023 är statliga bidrag 23,6 %, regionala bidrag 67,7 % och kommunala bidrag 8,7 %. Det totala bidraget till kulturverksamheter (inom kultursamverkansmodellen) uppgår till 524 kr per invånare 2023.
Kostnaden för kulturverksamhet i Jönköpings län 2023 var 721,1 kr/invånare, jämfört med hela riket där kostnaden var 535,1 kr/invånare. (Källa: KOLADA)

Länets demografiska struktur (2023)

Invånare 368 856 fördelat på 168 179 hushåll.

- 181 477 kvinnor 49,2 %
- 187 379 män 50,8 %
- Medelåldern är 42 år
- 78 799 personer (21 %) är 65 år och äldre
- 60,8 % bor i kommunhuvudorterna, 22,6 % i övriga tätorter och 16,6 % utanför tätort, det vill säga landsbygd
- 25,5 % har utländsk bakgrund (utrikesfödd eller inrikesfödd med två utrikesfödda föräldrar). Andelen är något högre bland länets ungdomar 0-19 år, där 27,1 % har utländsk bakgrund.

Befolkningsprognos 2024-2033

Enligt prognosen kommer åldersgruppen 0-19 år att minska med 7 028 personer, gruppen 20-64 år öka med 4 862 personer, gruppen 65-70 år öka med 1 932 personer och 80+ med 8 509 personer. Medelåldern kommer alltså att öka ganska mycket de kommande 10 åren.
Den geografiska utvecklingen skiljer sig kraftigt åt och urbaniseringen fortsätter. Jönköpingsområdet (Jönköping, Habo och Mullsjö) beräknas öka med 10 745 personer, höglandskommunerna (Eksjö, Nässjö, Sävsjö, Vetlanda, Aneby, Tranås) beräknas minska med 979 personer och GGVV-området (Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Värnamo) beräknas minska med 1 234 personer fram till 2033.

Region Jönköpings län

Region Jönköpings län finns till för alla invånare i Jönköpings län. Grunden för hur verksamheten styrs och utvecklas utgår från vision och mål samt fastställda grundläggande värderingar.

Vision: För ett bra liv i en attraktiv region

Vår vision är att ett län med bra miljö, goda möjligheter till arbete, utbildning och utveckling, bra kommunikationer och ett rikt kulturliv är attraktivt och ger förutsättningar för god hälsa och ett bra liv. Det får människor att söka sig till länet och det får dem att stanna. Visionen förverkligas genom vårt engagemang i att tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård, folkhälsa, kultur, utbildning, kollektivtrafik och regional utveckling. Vi behöver ständigt arbeta med frågan ”Varför och för vem finns vi till?”

Mål: Bästa platsen att växa upp, leva, verka och åldras på

Region Jönköpings län ska bidra till att Jönköpings län är bästa platsen att växa upp, leva, verka och åldras på. För att nå dit behöver vi nöjda kunder och intressenter och skolorna behöver ha ett utbildningsinnehåll som är anpassat till elevernas behov. Vi behöver arbeta för en god tillgänglighet till våra sjukhus och vårdcentraler, men även för ett vitalt och tillgängligt kulturliv.

Regional utvecklingsstrategi 2020–2035

Region Jönköpings län har regeringens uppdrag att samordna och leda det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet. Det innebär bland annat att ta fram och fastställa en strategi för utvecklingen i länet – en regional utvecklingsstrategi (RUS). Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut pekar ut vad som krävs för att Jönköpings län ska bli Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region år 2035. Dokumentet är kopplat till Agenda 2030 och dess beskrivning av en hållbar samhällsutvecklings ekonomiska, sociala och ekologiska dimensioner. Den regionala utvecklingsstrategins inriktningsmål beskriver en hållbar, attraktiv, tillgänglig, smart, kompetent och global region. Den regionala kulturplanen och den regionala utvecklingsstrategin verkar tillsammans för att nå gemensamma målsättningar.

Regional kulturplan 2026–2029

Den regionala kulturplanen är ett strategiskt dokument som visar den riktning organisationen tror på för en utveckling av kultur i hela Jönköpings län. Sedan 2012 ingår Region Jönköpings län i den nationella kultursamverkansmodellen och har att följa den statliga förordningen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2010:2012). Detta för att främja en god tillgång för länets invånare till professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet, biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, konst- och kulturfrämjande verksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet och främjande av hemslöjd. Kulturplanen är därmed en grund för Region Jönköpings läns ansökan till Kulturrådet om statsbidrag till regional kulturverksamhet inom kultursamverkansmodellen. Kulturplanen är samtidigt ett styrande dokument för Region Jönköpings läns kulturpolitik. Den kan också vara vägledande för kommunernas och civilsamhällets arbete inom kulturområdet.

Syfte och strategiska principer

Syftet med kulturpolitik är att främja ett levande och oberoende kulturliv som omfattar allt från kulturskaparnas villkor till invånarnas tillgång till kultur i alla dess former. Kulturpolitiken i Region Jönköpings län utgår från en förståelse av att konst och kultur spelar en central roll i den enskilda människans upplevelse av ett gott liv, samt att den lägger grunden för ett demokratiskt samhälle. Kulturpolitiken i Region Jönköpings län utgår från att:

- konst och kultur spelar en central roll i den enskilda människans upplevelse av ett gott liv
- kulturen genomsyrar länets hela sociala och ekonomiska liv
- yttrandefrihet och konstens självständighet är hörnstenar i ett demokratiskt samhälle.

För att skapa en hållbar kulturpolitik som värnar om konstnärlig frihet, ger rättvisa förutsättningar för delaktighet i kulturlivet och främjar samhällsutvecklingen, ska kulturpolitiken i Region Jönköpings län de kommande åren vägledas av:

Armlängds avstånd:
Principen om armlängds avstånd mellan politik å ena sidan och olika kulturuttryck inklusive

museiverksamhet å andra sidan är en förutsättning för ett fritt och demokratiskt kulturliv. Kulturpolitiken ska värna om kulturens egenvärde och det konstnärliga uttryckets frihet även när det utmanar och provocerar rådande normer. I Jönköpings län ska politiker och politiska församlingar i enlighet med sitt demokratiska uppdrag besluta om de offentliga resurserna till konsten och kulturen, men avhålla sig från styrning som påverkar eller riskerar att påverka vilka företeelser konstnärer och kulturskapare väljer att skildra, men också hur olika företeelser skildras.

Demokratisk öppenhet:
Kulturpolitiken ska skapa rättvisa förutsättningar för alla att delta i kulturlivet – som publik, deltagare eller genom eget skapande. Principen baseras på det nationella kulturpolitiska målet om allas rätt att delta i kulturlivet och FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna.

Konstnärlig kvalitet:
Att värna om konstnärlig kvalitet som ett föränderligt och ifrågasatt, men nödvändigt, mål är av högsta vikt för kulturpolitiken. Kulturpolitiken kan inte själv åstadkomma konstnärlig kvalitet, men den kan skapa bättre eller sämre förutsättningar för innovation och skapande. En av kulturpolitikens svåraste uppgifter är att vara observant på, och tillräckligt flexibel för att hantera, att det konstnärligt intressanta och nyskapande ofta dyker upp på oväntade ställen.

Social relevans:
Kulturen bidrar till att skapa livsmiljöer och verksamheter som upplevs som meningsfulla och stimulerande av dem som lever och verkar i dem. Region Jönköpings län arbetar för ett kulturliv präglat av jämlikhet, jämställdhet och mångfald, som både värnar konstens egenvärde och de goda effekter som konst och kultur har för samhällsutvecklingen.

Ekonomisk potential och regional profilering:
Kulturpolitiken i Region Jönköpings län ska även beakta kulturens ekonomiska potential och regionala profilering. Kulturellt intressanta platser attraherar både boende, företag och besökare. Det fria och det ideella kulturlivet kan vara lika viktigt för den regionala profileringen som exempelvis kulturhus, mässor och festivaler. Genom att samverka med andra politikområden i medvetenhet om att kulturen påverkar en regions förmåga till utveckling, genom såväl det fria kulturlivet som institutioner och föreningsliv. Det är viktigt med nya företag inom kulturbranschen, men lika viktigt är att öka kunskapen om kulturens utökade samhällsekonomiska roll. Rimliga ekonomiska villkor till yrkesutövande konstnärer ska ses som samhällsinvesteringar snarare än som bidrag.

Nationella kulturpolitiska mål

Den statliga styrningen av regional kulturverksamhet utgår från de nationella kulturpolitiska målen:

- Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.
- Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet.
- Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att nå de nationella kulturpolitiska målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och inter-kulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Regionala kulturpolitiska mål

De regionala kulturpolitiska målen ska ge en riktning för kulturpolitiken och skapa förutsättningar för kulturutveckling, utan att styra innehållet. Målen för planperioden 2026-2029 är:

- Alla ska ges möjlighet att delta i och ta del av ett kulturliv av både bredd och spets.
    - Att alla ska vara delaktiga i kulturlivet innebär att skapa ett inkluderande och tillgängligt kulturliv för alla invånare, oavsett ålder, socioekonomisk status eller geografisk plats. Region Jönköpings län ska arbeta för att alla invånare i Jönköpings län ska ha likvärdig rätt att konsumera och skapa kultur, samt bidra till kulturlivet. Genom att eliminera barriärer och diskriminering som hindrar vissa invånare från att delta i kulturlivet, skapas lika möjligheter för alla.
- Konst och kultur ska vara tillgänglig i, och en angelägenhet för, hela länet.
    - Tillgänglighet inom kulturområdet innebär att göra kulturaktiviteter, arrangemang och institutioner tillgängliga för alla invånare, oavsett var man bor. Det handlar om att skapa en stark kulturell infrastruktur i hela länet, både i stads- och landsbygdsområden. För att göra detta möjligt ska Region Jönköpings län främja närheten till ett relevant kulturliv för alla invånare, skapa ett brett engagemang för kulturfrågor, samt göra kulturen angelägen för fler aktörer som kan bidra till ett utvecklat kulturliv,
- Konstnärer och kulturaktörer i länet ska ges förutsättningar att utvecklas, verka och påverka.
    - Konstnärer och deras arbete utgör grunden för kulturens utveckling och utan dem skulle inget kulturliv existera. En plats där konstnärer och kulturaktörer kan etablera sig och utvecklas är en förutsättning för länets kulturella infrastruktur och för invånarna att få ta del av kultur. Konstnärer ska ses som en viktig del i samhällsutveckling då de ofta ifrågasätter normer, utforskar identiteter och berättar om både samtid och historia. Region Jönköpings län ska därför aktivt arbeta med att stödja konstnärer och den fortsatta utvecklingen av konstformerna.
- Kulturen ska integreras som en central kraft i samhällsutvecklingen.
    - Att positionera kulturen som en central del i den regionala samhällsutvecklingen skapar värden som sträcker sig långt bortom kulturpolitiken och gynnar invånarna i hela länet. Genom att Region Jönköpings län aktivt arbetar för att integrera kulturen i det regionala utvecklingsarbetet, stärks områden som demokrati, folkhälsa, näringsliv och besöksnäring, liksom förutsättningarna för ett hållbart kulturliv.

Samverkan och dialog

Samverkan mellan kommun, region, stat och civilsamhälle är avgörande för att skapa ett hållbart och inkluderande kulturliv. Genom samverkan och samarbeten kan resurser och kompetens samordnas och gemensamt säkerställa ett brett kulturutbud. Det fria kulturlivet spelar en viktig roll i att främja mångfald, kreativitet och innovation, vilket berikar den regionala och nationella kulturpolitiken.
Genom tvärsektoriell samverkan, när kulturen samspelar med andra områden som utbildning, hälsa och näringsliv, tas samhällsutmaningar an på nya sätt. En stark samverkan gör det möjligt att skapa långsiktiga insatser som stärker både den kulturella och samhälleliga utvecklingen.
En annan förutsättning för att stärka utvecklingen av kulturen i länet är dialog. Genom dialog skapas möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till relevanta insatser som är förankrade bland kulturens aktörer. Dialog ska ske kontinuerligt med civilsamhället samt lokala, regionala, nationella och internationella parter.

Flernivåsamverkan

En av Region Jönköpings läns uppgifter är att genom flernivåsamverkan bidra till ett tillgängligt kulturliv med stark infrastruktur. Flernivåsamverkan innebär att olika aktörer, såsom kommun, region, stat, EU och civilsamhälle, samverkar för att uppnå ett relevant och varierat kulturutbud.
Den regionala nivån lämpar sig väl för att samordna parter för att främja samverkan. Region Jönköpings län intar därmed en roll att samordna och utveckla flernivåsamverkan inom kulturområdet. Ett brett engagemang, av både offentlig sektor och civilsamhälle, bidrar till att kulturen får ett förankrat stöd bland invånare och beslutsfattare. Gemensamma insatser skapar en större hållbarhet i kulturlivet och en helhet som gynnar länets invånare.

Samverkan med civilsamhället

Samverkan mellan Region Jönköpings län och civilsamhället ska bidra till en långsiktig utveckling och främja mötesplatser för kultur, kulturproduktion och nya kulturprojekt. Samråd med civilsamhället är en förutsättning för ett samtida och tillgängligt kulturliv. Civilsamhället är också de som många gånger utgör mötesplatser för kultur som främjar social sammanhållning och livskvalitet. Det skapar möjligheter för en större mångfald av kulturella upplevelser som kommer invånarna närmare.

Region Jönköpings län ska möjliggöra samverkan med och mellan länets fria kulturliv. Detta skapar förutsättningar för det fria kulturlivet att verka och leder till konstnärlig utveckling. Genom att det fria kulturlivet speglar vår samtid och bidrar till nya perspektiv skapas en angelägen utveckling av kulturen, och behöver därmed vara en självklar del av länets kulturliv.

Länets kulturliv ska ges möjligheter att gemensamt utforska nya initiativ inom ramen för de kulturpolitiska prioriteringarna. En del av detta är att Region Jönköpings län uppmuntrar och samordnar initiativ till dialog från länets kulturaktörer. Region Jönköpings län bjuder också

årligen in till dialoger med länets kulturliv där samverkan mellan Region Jönköpings län och länets kulturliv, och mellan kulturlivets olika aktörer, ska främjas. Arenor för ökad samverkan kan med fördel stärkas för att skapa en gemensam kraft, inte minst för mindre aktörer.

Samverkan med länets kommuner

Kommunerna står för den största delen av kulturens resurser i länet och har det kulturpolitiska ansvaret för huvuddelen av den offentligt finansierade kulturverksamheten i länet. I kommunerna möter invånarna kulturen i sin vardag. Varje kommun beslutar om sina egna ambitionsnivåer och sina kulturpolitiska inriktningar.

Jönköpings län har 13 kommuner som organiserar sin kulturpolitik på olika sätt. De flesta kommunerna är relativt små befolkningsmässigt och har därmed också begränsade resurser för att bedriva det kulturpolitiska utvecklingsarbetet. Kommunernas politiska organisation skiljer sig åt och i flertalet kommuner behandlas kulturpolitiska frågor i samma nämnder som fritids- och utbildningspolitiska frågor.

Region Jönköpings län och kommunerna verkar tillsammans för ett närmare samarbete såväl mellan kommunerna som mellan kommunerna och Region Jönköpings län. Genom att bedriva gemensamt utvecklingsarbete med utgångspunkt i parternas kulturpolitiska prioriteringar används kommunala, regionala och statliga resurser mer effektivt och parternas olika styrkor tas tillvara.

Genom kulturchefsnätverk och bibliotekschefsnätverk sker samverkan mellan kommunerna och regionen för att gemensamt flytta fram kulturens position i länet. Den politiska nivån i Region Jönköpings län kommer också att bjuda in till dialogmöten med politiska företrädare för kommunerna. Dialog kan mynna ut i utvecklingsprocesser, konkreta satsningar och projekt. För innevarande kulturplansperiod prioriterar kulturchefsnätverket särskilt spelkultur, kulturarv, arrangörskap och publikutveckling samt bibliotekssamverkan. I Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029 framgår fokusområden med grund i relevanta styrdokument samt omvärldsanalys, länets kommunala biblioteksplaner och bibliotekschefsnätverkets prioriteringar.

Interregional samverkan och Regionsamverkan Sydsverige

Genom samordning och samutnyttjande av kompetenser och resurser över regiongränserna ska Region Jönköpings län öka förutsättningarna för att de kulturpolitiska målen uppnås. Region Jönköpings län samverkar interregionalt inom olika projekt, processer och nätverk på politisk nivå, med tjänstepersoner och andra aktörer. Befintliga, framgångsrika samarbeten ska fördjupas och nya initiativ ska utvecklas.

De sex regionerna inom Regionsamverkan Sydsverige (Region Blekinge, Region Halland, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg och Region Skåne) verkar tillsammans för att utgöra en dynamisk bas för kulturell och regional utveckling. Grunden är det sydsvenska kulturpolitiska positionspapper som regionerna antagit. När Sydsverige samverkar förbättras förutsättningarna för konstnärlig produktion och förnyelse. Samarbete över de administrativa gränserna möjliggör insatser som ingen region hade kunnat genomföra på egen hand. Inom Regionsamverkan Sydsverige finns gemensamma kulturpolitiska

ambitioner för ett flertal konstområden och för att utveckla interregionala samverkansstrukturer. Ett enat Sydsverige skapar ett starkt kulturliv.

Samverkan mellan Region Jönköpings län och staten

Regionernas roll i förhållande till staten när det gäller kultur och kultursamverkan är att samordna den nationella kulturpolitiken med de lokala förutsättningarna i olika delar av landet. Genom den regionala nivån anpassas statens kulturpolitik till de specifika behov och förutsättningar som finns på lokal nivå, och de har ofta en viktig roll i att stödja och samordna kulturella initiativ, främja kulturell mångfald och stärka kulturens tillgänglighet för olika grupper i samhället.

Genom kultursamverkansmodellen arbetar Region Jönköpings län och staten tillsammans för att säkerställa en bred och hållbar utveckling av kulturarvet och nya kulturella uttryck i Jönköpings län. Region Jönköpings län för årliga samtal med Kulturrådet, och andra ansvariga myndigheter för kulturfrågor, kring utvecklingsområden och utveckling av kultursamverkansmodellen.

Region Jönköpings län ska föra samtal med Länsstyrelsen Jönköpings län i frågor gällande kulturmiljö, kulturarv, gestaltad livsmiljö och frågor som rör nationella minoriteters språk och kulturarv och mänskliga rättigheter med fokus på barnrätt.

Internationella samarbeten

Internationella samarbeten bidrar till att länets invånare i högre utsträckning får tillgång till kultur från hela världen, samtidigt som det stärker möjligheterna för länets kulturaktörer att påverka och synas på den internationella arenan. Region Jönköpings län ska stärka samarbeten med, och utbyta kunskaper och erfarenheter, i internationella nätverk.

Länets kulturliv och kulturaktörer stärks genom EU:s samverkansplattformar och finansieringsmöjligheter där nya samarbeten skapas, vilket utvecklar både det lokala kulturlivet och ökar synligheten för länets kulturaktörer på den internationella arenan. Region Jönköpings län fungerar därmed som en brygga mellan det lokala och det internationella och gör det möjligt för kulturaktörer att ta del av olika EU-program.

Tvärsektoriell samverkan

Tvärsektoriell samverkan leder till ett mer hållbart och utvecklat kulturliv där olika intressen sammanförs för att skapa positiva effekter på både individ- och samhällsnivå. Genom att samordna resurser och kompetens från olika områden kan samverkan skapa nya möjligheter för kulturens utveckling och invånarnas möjlighet att ta del av och skapa kultur.

För att uppnå de regionala kulturpolitiska målen ska Region Jönköpings län arbeta tvärsektoriellt. Denna samverkan ska ge kulturen en drivande roll i samhällsutvecklingen och ge andra samhällssektorer möjligheter att bidra till den kulturella utvecklingen. Som ett exempel behöver näringslivspolitik och kulturpolitik samverka för att främja kulturella och kreativa branscher. Men medan kulturföretag är huvudsak för näringspolitiken är de för kulturpolitiken enbart medel, aldrig mål i sig. Andra viktiga områden där samverkan behöver stärkas är folkhälsa, funktionsrätt, gestaltad livsmiljö, utbildning och kompetensförsörjning

samt besöksnäring, digitalisering och länstrafik. När kunskaper och erfarenheter delas mellan sektorer uppstår utveckling och innovation som annars inte är möjlig.

Genom att tydliggöra roller och anlägga ett tvärsektoriellt helhetsperspektiv kan den regionala utvecklingen stärkas. En tvärsektoriell samverkan, där kulturen ges stort utrymme och involveras i processerna, främjar ett mångfacetterat, inkluderande samhälle där Jönköpings läns unika tillgångar kommer till sin rätt.

Prioriterade utvecklingsområden

I arbetet med att uppnå kulturpolitikens nationella och regionala mål prioriterar Region Jönköpings län ett antal utvecklingsområden som är övergripande och samspelar med varandra. Utvecklingsområdena ska under planperioden utforskas, utvecklas och stärkas genom samverkan och samråd mellan berörda aktörer.

Kulturlivets infrastruktur

Ett levande kulturliv förutsätter en kulturell infrastruktur med flera sammanhängande delar, som ändamålsenliga och tillgängliga lokaler, fort- och utbildningsmöjligheter, mötesplatser, kontakter med omvärlden, ekonomiska resurser, goda kommunikationer och en förtroendefull samverkan mellan berörda parter: fria kulturlivet, civilsamhället, region, kommunala förvaltningar, politik och näringsliv.

Den kulturella infrastrukturen är dynamisk och har ett dubbelt fokus. Det ena är att människorna som lever och verkar i Jönköpings län ska ges möjlighet att ta del av och växa med den livskraft som konsten och kulturen erbjuder. För detta krävs ett starkt arrangörsled, eftersom detta fungerar som en länk mellan kulturskapare och publik och möjliggör genomförandet av kulturella arrangemang och projekt. Det andra är att främja en kulturell infrastruktur som möjliggör för länets yrkesverksamma kulturskapare att utöva sin konst och därigenom skapa tillgång till denna livskraft. För att Jönköpings län ska bli en plats där kulturskapare kan verka och bo behöver deras villkor stärkas genom utveckling av arbetsmöjligheter, kompetensutveckling och främjande av produktionsvillkor. Genom att verka för utbildningsmöjligheter, både permanenta och tillfälliga, stärks hela länets kulturliv.

Genom digitaliseringen har tillgången till kulturella uttryck breddats och människor kan nu nå kulturyttringar som tidigare varit begränsade geografiskt. Dessutom har digitaliseringen möjliggjort innovativa sätt att skapa och dela kultur. Genom att utnyttja digitaliseringens potential kan fler invånare ges möjlighet att både ta del av och bidra till ett brett kulturliv. Samtidigt innebär den digitala utvecklingen nya utmaningar, särskilt när det gäller konstnärers villkor och upphovsrätt.

Den kulturella infrastrukturen ska stärkas genom att Region Jönköpings län:

- främjar utvecklingen av kulturella mötesplatser i hela länet
- främjar kulturskapares villkor
- främjar utveckling av residens och produktionsplattformar
- arbetar för fler konstnärliga utbildningar i länet och stärker dialogen med centrala utbildningar
- främjar arrangörskap och publikutveckling i hela länet
- tar tillvara på civilsamhällets engagemang för att öka kulturens närvaro i hela länet

- tar tillvara på digitaliseringens möjligheter
- främjar kunskap om hur digitaliseringen påverkar konstnärers villkor.

Barns och ungas rätt till kultur

Alla barn och unga har rätt till kultur och ska ha likvärdiga möjligheter att utveckla sina intressen och talanger. Barn och unga har kunskaper, erfarenheter och perspektiv som inte vuxna har och ska därför ses och behandlas med respekt och som en resurs. Med stöd i FN:s konvention om barnets rättigheter har barn och unga enligt lag rätt att till fullo delta i konst- och kulturlivet. Det innebär att de behöver ges förutsättningar att vara delaktiga i och bidra till kulturlivet genom sitt eget skapande, och att kulturaktiviteter behöver vara tillgängliga för alla barn oavsett funktionsförmåga eller var i länet man bor.

Barn och unga ska ges möjlighet att möta professionella kulturskapare som återspeglar hela befolkningen, samt själva prova på olika kreativa uttryck både på fritiden och i skolan. Kulturrätten verkar för kultur i skolan och alla barns rätt till kultur, både genom ekonomiskt stöd och kunskapsbyggande insatser. Länets kulturskolor bidrar till att lägga grunden för ett kulturellt skapande hos barn och unga. En tillgänglig kulturskola skapar meningsfull sysselsättning för länets barn och unga och övar framtida kulturskapare. För att kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag bör kulturskolornas utbud breddas över hela länet, samt ges möjlighet att utvecklas utifrån ungas egna perspektiv.

För att skapa relevanta kulturupplevelser behöver ungas delaktighet och inflytande över kulturlivet stärkas. Ett sätt att möjliggöra detta är att skapa plattformar där ungas röster kan höras. Kunskapsbyggande insatser för beslutsfattare och vuxna som möter barn och unga är viktigt för att skapa hållbara strukturer för detta.

Unga och unga vuxna ska introduceras för möjligheten att utbilda sig och arbeta med kultur på en professionell nivå, både som konstnärliga utövare och inom arrangörsledet. Insatser som KulturCrew som stärker ungas arrangörskap och feriepraktik inom kultur är viktiga för att visa unga de möjligheter som finns.

Barns och ungas rätt till kultur ska stärkas genom att Region Jönköpings län:

- utvecklar hållbara strukturer för ungas delaktighet och inflytande genom riktade insatser och kunskapsbyggande arbete
- ökar kunskapen om ungas kulturintressen och kulturvanor
- skapar möjligheter för unga att ta del av professionell kultur i skolan och på fritiden
- möjliggör för unga kulturskapare att gå från amatör till yrkesutövare
- verkar för ett breddat utbud och deltagande i länets kulturskolor.

Breddat deltagande

Kulturlivet i Jönköpings län ska vara tillgängligt för alla att delta i, bidra till och ta del av. Tillgängligheten till kultur ska i Jönköpings län inte hindras av kön, könsöverskridande identitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller politisk övertygelse. Att uttrycka sig genom

musik, dans och konst kan vara en genväg till mänskliga möten. När vi delar med oss av det som berör oss på djupet skapas gemenskap och förståelse.

För att fler ska känna sig representerade och engagerade är det viktigt att kulturlivet speglar mångfalden i samhället. Det kan handla om att lyfta fram olika konstformer, traditioner, berättelser och perspektiv. Genom ett varierat och inkluderande kulturliv, med hänsyn till representation och mångfald, kan fler invånare känna att kulturen är relevant för just dem och deras erfarenheter.

Människors möjlighet att delta i och ta del av kultur ska inte begränsas av eventuella hinder, varken fysiska eller sociala. Det kan handla om att anpassa lokaler för personer med funktionsnedsättningar, erbjuda material på olika språk, samt att arbeta för att göra kulturarrangemang tillgängliga för personer med olika bakgrunder, åldrar och förutsättningar.

Region Jönköpings län ska bidra till att sprida kunskap om inkluderande arbetssätt och metoder och se till att fler utövare, upphovspersoner och konstnärliga ledare med funktionsnedsättning kan berika svenskt och internationellt kulturliv. Konsten utvecklas genom ökad inkludering. ShareMusic & Performing Arts och Freja Musikteater vid Smålands Musik och Teater är viktiga verksamheter i arbetet för att skapa en bred och tillgänglig scen.

Länets kulturliv breddas och stärks av kulturskapare med olika bakgrund och traditioner. Konsten och kulturen berikas och utmanas av att synliggöra och skapa samarbeten med konstnärer från olika delar av världen, samtidigt som det ger möjlighet till kulturupplevelser med en mångfald av perspektiv, uttrycksformer och erfarenheter som speglar hela samhället.

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetslagstiftningen anger ett antal rättigheter för dem som tillhör en nationell minoritet. De viktigaste rättigheterna är delaktighet, möjligheten att få använda sitt språk och rätten till kultur. Region Jönköpings län har mål och riktlinjer för arbetet med minoritetspolitiken, där möjligheten till att behålla och utveckla sin kultur och sitt språk är en viktig del. Region Jönköpings län är finskt förvaltningsområde.

Breddat deltagande i kulturlivet ska stärkas genom att Region Jönköpings län:

- bidrar till ökad kompetens inom tillgänglighets- och likabehandlingsfrågor
- främjar representation och mångfald i kulturlivet
- synliggör och främjar nationella minoriteters kultur, kulturarv och språk.

Kulturens roll för ett hållbart samhälle

Konst och kultur bidrar till samhällets välmående, främjar medvetenhet och engagemang kring samhällsfrågor. Genom kulturen skapas möten mellan människor, som bidrar till social sammanhållning och ömsesidig förståelse. Kultur fungerar därmed inte bara som en källa till kreativitet och uttryck, utan även som en kraft för fredliga, jämlika och inkluderande samhällen. Ett kulturliv med tillgång till mötesplatser för kunskap, kulturupplevelser och skapande stärker individers möjligheter till delaktighet och engagemang i det demokratiska livet. En stark och oberoende kultursektor är avgörande för att bygga och upprätthålla en hållbar demokrati.

Konst och kultur spelar en viktig roll för människors välbefinnande och hälsa. Deltagande inom aktiviteter som dans, slöjd, konst, litteratur och musik bidrar till stärkt självkänsla och förebygger ohälsa. Kulturupplevelser ger människor en känsla av sammanhang, kan förbättra livskvalitén och främjar därmed en god folkhälsa i samhället.

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling är en viktig utgångspunkt för Region Jönköpings läns arbete med social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Visionen om ett i alla avseenden hållbart samhälle ska genomlysa länets kulturliv. Kulturen och dess olika uttryck ska ges förutsättningar som skapar hållbara system i samhället och samhällsplaneringen.

Kulturens roll för ett hållbart samhälle ska stärkas genom att Region Jönköpings län:

- verkar för att länets kulturliv bidrar till ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle
- främjar mötesplatser för samtal om yttrandefrihet, demokrati och mänskliga rättigheter
- utvecklar strukturer för arbete med kultur och hälsa som fokuserar på upplevelse, eget skapande och kunskapsutbyte.

Samverkan och samarbeten

Kulturpolitiken står inför komplexa utmaningar som kräver en tillitsfull samverkan där olika roller och funktioner samspelar för att nå kulturpolitiska mål. Samverkan är en ständig utvecklingsprocess som stärks genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte, tydliggörande av roller och ansvarsfördelning samt en ökad medvetenhet om kulturpolitikens innehåll och betydelse. Samverkan och samarbeten skapar förutsättningar för kulturen att nå fler målgrupper, att vara innovativ och nyskapande samt stärkas över tid. Genom att samla resurser och kompetens, både lokalt, internationellt och tvärsektoriellt, skapas mer hållbara strukturer i länet och invånarna erbjuds ett mer varierat kulturliv.

För kommuner och regioner är samarbeten viktiga för att kunna erbjuda invånarna ett brett och varierat kulturutbud. Kommuner har ofta ett ansvar för att främja kultur på lokal nivå, medan regioner kan ha ett bredare ansvar för regional kulturpolitik och stödja kulturella satsningar som påverkar utvecklingen av kulturen, inte minst för yrkesverksamma kulturaktörer.

Genom Regionsamverkan Sydsverige tas respektive regions styrkor tillvara och hållbara strukturer skapas för att främja en likvärdig tillgång till kultur för invånare och besökare i Sydsverige. För de olika konstområden har denna samverkan en stor betydelse, inte minst för de områden med svag infrastruktur, där fler kan göra mer tillsammans.

En viktig aspekt i EU:s kulturpolitik är att ta tillvara kulturens och den kulturella mångfaldens kraft att främja social sammanhållning och välfärd, men också att stärka den kreativa branschen. För att integrera det lokala kulturlivet med det internationella stödjer Region Jönköpings län kulturaktörer med att identifiera möjligheter att söka EU-bidrag som kan finansiera olika kulturella projekt och initiativ. Genom samarbeten på både regional och internationell nivå, kan kulturområdet utvecklas på ett sätt som bidrar till både lokal och europeisk tillväxt.

Kultur är en central drivkraft för samhällsutveckling och ska integreras i flera sektorer för att skapa hållbar och inkluderande tillväxt. Många aktörer är inblandade; Länsstyrelsen för kulturarv och kulturmiljö, universitet och högskola för innovation och forskning och länets näringsliv och Tillväxtverket för kulturella och kreativa branscher. Genom att bygga broar mellan olika sektorer och kulturaktörer skapas synergier som gynnar kulturutvecklingen och kulturaktörerna i länet.

Samverkan och samarbeten ska stärkas genom att Region Jönköpings län:

- skapar mötesplatser där kunskapsdelning och innovation kan uppstå
- utvecklar samarbetet inom Regionsamverkan Sydsverige
- stärker nätverk på europeisk nivå för att främja kulturens tillväxt lokalt och internationellt
- initiera dialog mellan kulturens aktörer och ansvariga för näringsliv, folkhälsa, funktionsrätt, samhällsplanering, utbildning och kompetensförsörjning samt besöksnäring.

Konst- och kulturområden

Region Jönköpings län har identifierat möjligheter och utmaningar som omfattar utvecklingsarbete inom ett antal konst- och kulturområden. Några av dem är definierade i den statliga förordning (2010:2012) som reglerar kultursamverkansmodellen. Andra områden är definierade av Region Jönköpings län i dialog med företrädare för kommunerna, det fria professionella och ideella kulturlivet samt civilsamhället. Utvecklingsambitionerna inom de olika konst- och kulturområdena styrs av de kulturpolitiska målen och prioriterade utvecklingsområdena. Parter inom kultursamverkansmodellen har ett gemensamt ansvar att arbeta för att stärka det konstområde man verkar inom. För att nå utveckling krävs också samverkan med och mellan en rad andra aktörer, som civilsamhälle, professionella kulturlivet, region och kommun.

Å ena sidan är det viktigt att understryka att samtliga områden är dynamiska och i ständig utveckling, inget konst- och kulturområde är statiskt och en gång för alla givet. Å andra sidan bör det betonas att det inte finns några fasta gränser mellan de konstarter och kulturformer som nedan presenteras – tvärtom. Att överskrida gränser och skapa nya hybrider är konstens och kulturens sätt att fungera.

Enskilda arkiv

Arkiv är en del av samhällets kulturhistoriska minne och en kontinuerlig beskrivning och reflektion över samhället förr och nu. Arkiv belyser folkviljans betydelse och funktion i samhällsutvecklingen: hur människor i förening på ett organiserat sätt erövrar, försvarar och utvidgar demokratin. För att kunna göra detta krävs öppna och tillgängliga arkiv.

Enskilda arkivinstitutioners möjligheter att samspela med och vara relevanta för föreningar, företag, nätverk och grupper som inte är organiserade på traditionella sätt, behöver förstärkas. Samordningen mellan olika kunskapsbärare inom arkivområdet i Jönköpings län ska fördjupas. Arkiv Jönköpings län är en arkivorganisation som, tillsammans med Jönköpings läns museum, utgör en resurs för att främja arkivfrågor i hela länet. I kombination med regionens planerade arkivhus i Nässjö får Jönköpings län en välbehövlig förstärkning på arkivområdet när det kommer till möjligheter att samverka kring arkivfrågor, men också för att hantera de växande arkivbestånden i praktiken. Arkiv Jönköpings län utforskar också möjligheten att ta ett utökat ansvar för företagens arkiv i Jönköpings län.

Den tekniska utvecklingen påverkar både insamlandet av information och tillgängliggörandet av insamlat material. Vägen mot e-arkiv och digital långtidslagring är ett område där stor nytta kan dras av kunskapsutbyte och övrig samverkan på nationell nivå. Varken digitalisering eller e-arkiv kan ersätta fysiska arkiv, men innebär fler informationsbärande medier och en ökad tillgänglighet. För tillförlitligheten är det viktigt att insamling, urval, gallring och utställningsproduktion utförs av professionella yrkesutövare.

Området stärks genom att:

- främja samordningen mellan kunskapsbärare inom arkivområdet
- öka allmänhetens tillgänglighet till enskilda arkiv
- samordna kunskap kring den digitala infrastrukturen för föreningsarkiven
- utveckla möjligheten till företagsarkiv.

Bibliotek

Biblioteksverksamheten i det allmänna biblioteksväsendet regleras i bibliotekslagen (SFS 2013:801). Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla och lagen visar också en gemensam riktning med särskilt prioriterade grupper.

Folkbibliotek finns i alla länets kommuner och är i sitt lokala sammanhang centrala arenor för det demokratiska samhällets utveckling. De utgör också en betydelsefull infrastruktur för kultur.

Med syftet att länets invånare ska erbjudas en relevant och jämlik biblioteksverksamhet av hög kvalitet, ansvarar Biblioteksutveckling Region Jönköpings län för uppdraget att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Biblioteksutveckling är en del av kultursamverkansmodellen och ingår i sektionen för kulturutveckling inom Regional utveckling. Region Jönköpings län ansvarar också för Sjukhusbiblioteken som är en del av Futurum, med uppdrag att stödja kunskapsbaserad och hälsofrämjande vård. Skolbibliotekens verksamhet ska bidra till att främja läsning och medie- och informationskunnighet, bidra till goda studieresultat och även verka för kultur, litteratur och bildning.

Regioner och kommuner ska enligt lagen anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet, samt följa upp hur de antagna biblioteksplanerna har utformats och

används. I Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029 tydliggörs Biblioteksutvecklings Sjukhusbibliotekens och Skolbibliotekens uppdrag, ansvarsområden och kompetens. Planens syfte är också att vara ett stöd för prioritering och planering av utvecklingsinsatser. Till grund för planen ligger utöver bibliotekslagen en omvärldsanalys, länets kommunala biblioteksplaner och dialog med berörda målgrupper, såsom bibliotekscheferna vid länets folkbibliotek.

Region Jönköpings län arbetar med de utmaningar och behov som identifierats och formuleras i biblioteksplanens fokusområden: biblioteken i samhället, digital kompetens och digital delaktighet, läsfrämjande, berättelser och bildning, kunskapsbaserad vård och hälsofrämjande vård.

Området stärks genom att:

- möjliggöra utveckling av folkbibliotekens verksamhet för likvärdig tillgång utifrån användarnas behov
- stödja folkbiblioteken som aktörer i den digitala samhällsutvecklingen för att medverka till att skapa förutsättningar för invånarna att bli digitalt delaktiga
- bidra till folkbibliotekens uppdrag att främja språkutveckling och stimulera till läsning, vilket skapar förutsättningar för invånarna att aktivt delta i ett demokratiskt samhälle
- ge vårdpersonal i Region Jönköpings län förutsättningar att följa kunskapsutvecklingen och stärka sin kompetens i evidensbaserad vård
- bidra till ökat välmående för patienter, närstående och vårdpersonal genom ett biblioterapeutiskt förhållningssätt, samt genom kunskapsförmedling främja ökad hälsolitteracitet
- skolbiblioteken främjar och stödjer läsning och medie- och informationskunnighet hos elever och deltagare

Museer, kulturarv och kulturmiljö

Kulturarv avser såväl materiella som immateriella uttryck, som traditioner, språk, konstnärliga verk, hantverkskunnande, arkiv- och föremålssamlingar, historiska lämningar samt kulturmiljöer och kulturlandskap. Kulturarv är inte statiskt utan något som människor enskilt eller i grupp ständigt skapar, omformulerar, förändrar, förstärker och försvagar över tid. Begreppet kulturarv ska tolkas i sin fulla bredd och vara en angelägenhet för fler konst- och bildningsområden. Museisektorns roll som kunskaps- och demokratiutvecklande verksamhetsområde är i förändring. Samhällsuppdraget har breddats och en stödjande museilag har stiftats.

I ett samhälle som befinner sig i snabb strukturell omvandling är museernas bevarandeuppgift en utmaning och en nödvändighet. Minnesinstitutionernas uppdrag är att ge människor möjligheter att förstå och ta ansvar för kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser. Kulturmiljön bidrar till invånarnas trivsel och till regionens profilering. Kommunerna och den kommunala samhällsplaneringen har stor betydelse för att utveckla och tillvarata kulturmiljövärden i länet. Det är strategiskt viktigt att Region Jönköpings län samordnar kulturarvssektorn på kulturmiljöområdet med utgångspunkt i de nationella målen, utvecklingsarbetet på nationell nivå och landskapskonventionens intentioner.

Samverkan mellan kulturarvsaktörerna i kulturmiljöfrågor ska främjas med särskilt fokus på individernas behov av identitetsskapande och känsla av samhörighet. Civilsamhället, i form av exempelvis hembygdsrörelsen, lämnar viktiga bidrag till kulturarvssektorn.

För att skapa förutsättningar för museiverksamheter som främjar god livsmiljö och hälsa, långsiktighet och innovationskraft, behövs gränsöverskridande samverkan. Nationella och internationella samarbeten inom EU:s ramverk behöver utvecklas systematiskt.

Konstnärliga uttrycksmedel och upplevelser bidrar positivt till barns och ungas utveckling till självständiga och kritiskt tänkande individer, och ger även insikter om demokratiska värden. Kulturarvsaktörerna ska tillse att barn och unga, oavsett förutsättningar, kan ta del av kulturarvets mångfald. Jönköpings läns museum är en viktig aktör inom detta arbete och möjliggör eget skapande, delaktighet och inflytande.

Kulturarvssektorn arbetar med digital delaktighet och lärande genom digitala miljöer. Genom sina arkiv och samlingar kan kulturarvsaktörerna öka kunskapen om och intresset för kulturarv och historiebruk samt uppmuntra till källkritiska diskussio-ner kring kulturarv som identitetsskapande faktor i ett mångkulturellt samhälle.

Området stärks genom att:

- samarbeta med skolan i pedagogiska projekt
- främja tvärsektoriellt arbete för att nå och angå nya målgrupper
- främja fortsatt digitalisering för tillgänglighet, delaktighet och lärande
- stärka samspelet inom kulturmiljöarbetet
- främja samlingstillväxt för materiellt och immateriellt kulturarv.

Rätten till det fria ordet

Kulturen är en grundpelare för yttrandefrihet och demokrati eftersom den möjliggör ett fritt uttryck för idéer, åsikter och identiteter. Demokratins värderingar om öppenhet och mångfald stärks genom en mångfald av kulturuttryck och rätten till det fria ordet. Interkulturella och gränsöverskridande möten bidrar till att motverka diskriminering, att skapa social sammanhållning samt ett mer jämlikt och inkluderande samhälle.

Genom medlemskap i ICORN (International Cities of Refuge Network) står Region Jönköpings län upp för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter. Som fristadsregion ges en förföljd konstnär, som inte kan verka fritt i sitt yrke i hemlandet, möjlighet att skapa och samtidigt berika sitt eget konstnärskap och länets kulturliv. Värdskapet bidrar samtidigt till internationalisering av det lokala kulturlivet. Region Jönköpings län ska verka för att fristadsprogrammet utgör en del inte bara i större kommuner utan även i de mindre kommunerna genom att samordna och öka kompetens om att vara fristadsregion.

Området stärks genom att:

- främja interkulturella möten och samverkan vid befintliga mötesplatser
- uppmärksamma rätten till det fria ordet och verka för yttrandefrihet
- öka kunskapen om fristadsprogrammet i hela länet
- bidra med stöd i form av kompetens, samordning och ekonomi till kommuner som blir medlemmar i ICORN.

Folkbildning

Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för att gagna personlig utveckling och delaktighet i samhället. Folkbildningen syftar till att stärka och utveckla demokratin och bygger på idén om ett livslångt lärande samt frivilligt och aktivt medskapande. Den skapar förutsättningar för människor att påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen genom att jämna ut utbildningsklyftor.

Folkbildningen för kulturen nära invånarna och når ett stort antal människor från många olika samhällsgrupper. Genom att fungera som arbetsgivare åt kulturarbetare, möjliggöra utbildning inom kulturområdet och bidra till möten mellan professionella och icke professionella utgör folkbildningen en viktig del av länets kulturella infrastruktur.

Folkhögskolan är en egen utbildningsform med ett omfattande utbud av korta och långa kurser där utgångspunkten är människors behov och vilja att lära. Studierna är individanpassade och når bland andra ungdomar med korta eller oavslutade studier. Flera folkhögskolor i Jönköpings län har kulturprofil och utgör en självklar del i den kulturella infrastrukturen, både som mötesplatser och arenor för kultur i lokalsamhället. Folkhögskolorna erbjuder utbildningar som förberedelse för högre studier inom det konstnärliga området och har en stor betydelse som utbildningsaktörer för det professionella kulturlivet.

De studieförbund som finns i Jönköpings län har god geografisk spridning. De genomför studiecirklar och kulturarrangemang som bidrar till att skapa ett varierat kulturliv för invånarna i länet. Studieförbunden bidrar till landsbygdsutveckling och fungerar som aktiva noder i ett litet samhälle, inte bara genom de aktiviteter som är synliga, utan även för en bredare social sammanhållning. Med sin unika organisationsform, demokratiska utgångspunkt och närhet till invånarna har studieförbunden till sin fördel att snabbt kunna möta samhällsförändringar, och även efterfrågan på nya kulturuttryck. Region Jönköpings län ska tillsammans med studieförbunden öka möjligheter att möta invånarnas behov av kulturupplevelser, folkbildning och eget skapande. Studieförbunden är en resurs för ungas och unga vuxnas kulturutövande och genom ökad samverkan kan detta område stärkas och utvecklas.

Området stärks genom att:

- främja folkbildningsaktörernas roll i kultur- och samhällsutvecklingen, med fokus på demokrati och yttrandefrihetsfrågor
- främja folkhögskolornas betydelse som utbildningsaktörer för det professionella kulturlivet
- främja förutsättningarna för studieförbunden att samarbeta med övrigt kulturliv
- främja studieförbundens arbete med ungas delaktighet, inflytande, inkludering och eget skapande
- främja relationen mellan Region Jönköpings län och länets studieförbund med syfte att öka delaktigheten i kulturlivet.

Hemslöjd

Hemslöjd är idag mer varierat och betydelsefullt än tidigare, med flera aktörer som bidrar till att utveckla och bredda området. Det innefattar både skapandet av fysiska föremål kopplade till identitet, kreativitet och livsstil, samt möjligheten att påverka vardagen, både praktiskt och värderingsmässigt. Hemslöjd har med tiden, liksom konsthantverk och konst, fått mindre skarpa gränser och en utvidgad tolkning av vad begreppet kan inrymma.

Hemslöjd är påtagligt och värdebärande, på en gång materiell och immateriell kultur, och innefattar ett brett omfång från pyssel till konst, livsstilsfrågor och politiskt engagemang. Hemslöjd kan vara en avgörande faktor för upplevd hälsa och livskvalitet. Digitaliseringen ger förutsättningar för nya sätt att skapa, nya mötesplatser, uttryck och nya samarbeten när det lokala knyts ihop med det globala. Hemslöjd kan vara samhällsutveckling i praktiken med kultur, näring och hållbarhet i fokus.

Region Jönköpings län ska stärka förnyelsen och utvecklingen av hemslöjden ur ett kultur-, närings- och hållbarhetsperspektiv. Verksamheten ska även ta tillvara och utveckla hemslöjdens kunskaper, formspråk, traditioner och kvaliteter, samt belysa hemslöjdens värden för individ och samhälle.

Området stärks genom att:

- främja intresset för och tillgången till hemslöjd
- skapa mötesplatser och produktionsplattformar för slöjdare
- låta hemslöjd bidra till individens och samhällets utveckling
- utvidga möjligheterna för hemslöjden att vara en kunskapsbärare för hållbar utveckling.

Bild, form och gestaltad livsmiljö

Region Jönköpings län arbetar med att utveckla förutsättningarna för bild, form och gestaltad livsmiljö i Jönköpings län. Genom att möjliggöra konstupplevelser för länets invånare, främja eget skapande och skapa förutsättningar för bild- och formkonstnärer och designers att bo och verka i länet, bidrar området till länets utveckling.

Till länets fördelar hör en gynnsam geografisk placering mittemellan landets tre storstadsregioner, vilket ger möjligheten att stärka länet som bild-, form- och designlän. Goda kommunikations-möjligheter och länets många industriföre-tag attraherar bild- och formkonstnärer som exempelvis arbetar med produktutveckling, skulptur och gestaltningsuppdrag. Ett nav för form och design i Jönköpings län är Vandalorum museum för konst och design, som har i uppdrag att främja intresset för och tillgången till bildkonst, form och design, samt att vara länets konst- och designpedagogiska centrum.

På senare år har samarbetet inom det fria kulturlivet för bild, form och design stärkts. Inom civilsamhället finns nu aktörer som tar ett främjande ansvar och samordnar konstprojekt, både inom länet och interregionalt. Det interregionala samarbetet stärkts även genom Regionsamverkan Sydsveriges insatser riktade mot såväl barn och unga som yrkesverksamma konstnärer. För infrastrukturen inom området bild, form och design är det fria kulturlivet och de offentliga kommunala konsthallarna viktiga aktörer. Länets kulturskolor erbjuder barn och unga möjlighet att skapa och ta del av konst, och fria aktörer har utvecklat barn- och

ungdomsverksamhet med inriktning bild och form. I länet finns konstutbildningar på förberedande nivå. Studieförbund och konstföreningar ger kurser i bildkonst och form inom ramen för sin verksamhet. Även de lokala konstföreningar som är verksamma på många platser i länet är centrala för bild- och formområdet.

För att stärka konstnärers villkor, skapa förutsättningar för utställningsarrangörer och ge möjlighet för allmänheten att möta konstnärer har Region Jönköpings län avsatt medel för medverkansersättning.

Områdets utmaningar i Jönköpings län är att man har få offentliga konstinstitutioner, inget samlande konstmuseum, och länet saknar professionella gallerier, produktionsplattformar samt högre konstnärliga utbildningar. Genom att stärka infrastrukturen för konstområdet, med stöd till befintliga konstinstitutioner, främja mötesplatser, produktionsplattformar, kollektivverkstäder och samarbeten mellan kulturskapare, institutioner och andra aktörer, etableras ett starkare bild- och formområde. Residensprogram inom bild- och formområdet har börjat etableras i länet och fler internationella samarbeten har påbörjats, men fler behöver komma till stånd.

Region Jönköpings län medverkar till att informations- och utbildningsinsatser rörande medverkans- och utställningsavtalet genomförs för institutioner, kommuner och bild- och formkonstnärer.

Samhällsutvecklingen medför nya villkor för hur miljöer bör utformas för att människor ska uppleva stimulans och trivsel. Den gestaltade livsmiljön berör flera politikområden och fordrar en medvetenhet om arkitektur-, form- och designfrågornas betydelse inom en rad samhällssektorer. Region Jönköpings län bidrar till kunskap om gestaltad livsmiljö och kan vara en samlande kraft för länets aktörer inom området.

Region Jönköpings län avsätter medel för konstnärlig gestaltning i samband med ny-, om- och tillbyggnad av sina fastigheter. Detta förhållningssätt kan även omfatta konstnärlig medverkan inom ramen för olika byggprocesser. Sedan 2016 arbetar Region Jönköpings län med enprocentsregeln för nya och större ombyggnationer.

Området stärks genom att:

- främja intresset för och tillgången på bildkonst, form och design
- främja mötesplatser och produktionsplattformar för länets bild- och formkonstnärer
- etablera en hållbar struktur för residens inom bild- och formområdet
- öka möjligheten till fortbildning för yrkesverksamma bild- och formkonstnärer
- tillämpa enprocentsregeln vid ny-, om- och tillbyggnad av Region Jönköpings läns fastigheter
- förvalta och tillgängliggöra Region Jönköpings läns konstsamling.

Litteratur

Litteraturen skärper förmågan till kritiskt tänkande, skapar förutsättningar för inlevelse och förståelse för andra människor, utökar ordförrådet, stimulerar fantasin och skänker njutning och glädje – oavsett om du möter den i form av en bok, ljudbok eller på en digital plattform. De nationella målen för litteratur och läsfrämjande slår fast att alla i Sverige ska, oavsett

bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

I Jönköpings län finns många litterära arrangörer, som tillsammans med folk- och skolbiblioteken bjuder in till offentliga samtal kring litteratur. För att säkra ett fritt och demokratiskt samhälle där alla, utifrån sina förutsättningar, kan ta plats och påverka är det viktigt att öka invånarnas medie- och informationskunnighet och stödja den goda litteraturen och journalistiken i en tid präglad av ett ständigt pågående mediebrus, falska nyheter och starka kommersiella intressen. Det är därför viktigt att barn och unga från tidig ålder ges möjlighet att komma i kontakt med litteratur och berättelser. Möjlighet att läsa och att uttrycka sig i skrift ska under uppväxten uppmuntras och övas med hjälp av kulturskola, bibliotek, bildningsförbund och föreningsliv. Alla har en viktig roll att fylla i att utveckla ungas skrivlust och skapa utrymme för ungas berättelser och perspektiv. Region Jönköpings län arbetar med att stärka möjligheten för unga att skriva genom feriepraktik, workshops och nätverk.

Litteraturbranschen (författare, dramatiker, översättare, publicister, förläggare och bokhandlare) utmanas och ges nya möjligheter av den digitala teknikens utveckling och invånarnas ändrade medievanor. I digitaliseringens tidevarv behöver upphovsrätten stärkas och värnas, men också uppdateras utifrån en förändrad produktion, distribution och marknad. Enskilda författare behöver stöd för att navigera i detta förändrade landskap och relationen mellan branschens olika aktörer bör stärkas. Även arenor och samarbeten som synliggör professionella författare, scenkonstnärligt och tvärkonstnärligt, behövs för att stärka författarnas möjligheter och villkor. Exempel på detta kan vara utbudsdagar, novelltävlingar och antologier. Här verkar Region Jönköpings län som plattform, nätverksbyggare och stödfunktion för den regionala litteraturbranschens olika aktörer för att skapa nya möjligheter för litteraturen.

För att synliggöra det arbete som utförs inom litteraturområdet och ge läsarna möjlighet att möta professionellt verksamma författare ska fler digitala och fysiska arenor etableras. En central roll spelar folkbiblioteken i Jönköpings län, som har såväl kompetens och medier som lokaler, men även bokhandlare, litteraturföreningar, litterära sällskap, stiftelser, studieförbund och andra aktörer.

Region Jönköping län arbetar främjande för att stärka litteraturområdet. Det innebär att utveckla litterära mötesplatser och nätverk för Jönköpings läns författare, stärka verksamheter för att öka det litterära professionella utövandet i länet samt främja litterär verksamhet.

Området stärks genom att:

- främja litterär verksamhet för barn och unga
- omvärldsbevaka finansieringsformer och publiceringsformer
- skapa lokala, regionala och internationella nätverk för verksamma inom litteraturområdet
- främja arenor och samarbeten som synliggör professionella författare och ökar möjligheten för den att verka
- främja relationen mellan författare och bibliotek, arrangörer och bokhandel
- verka för att skapa ytterligare möjligheter för författare i regionen att nå ut i Europa.

Film

Region Jönköping län arbetar med filmkunnighet med fokus på barn och unga, filmskapare, filmproduktion samt visning och spridning av film.

Filmens ekosystem i länet växer kraftfullt och har en större betydelse än någonsin. Att e, uppleva och skapa film i olika former ska vara en möjlighet för alla. Film engagerar många yrkesgrupper som är sysselsatta i verksamheter som handlar om produktion, visning och spridning, talangutveckling och pedagogisk verksamhet för barn och unga. Även den ideella sektorn spelar en viktig roll.

Bland barn och unga ökar både användningen och det egna skapandet av film. Filmkunnighet har stor betydelse när det gäller att stärka barns och ungas förmåga att navigera och tolka innehållet i det utbud de exponeras för. Region Jönköpings län ska med medvetna satsningar fortsätta stärka filmkulturell verksamhet för, med och av barn och unga.

Region Jönköpings län satsar på talangutveckling genom fler olika insatser, bland annat det årliga talangutvecklingsprogrammet Gaze som nu är en del av den permanenta regionala filmverksamheten. Det regionala produktionsstödet har lett till att filmproduktionen i länet kommit igång, vilket även stimulerar produktionsbolag inom genrer som spelfilm, dokumentärfilm och animerad film.

Samarbeten sker inom Regionsamverkan Sydsverige och inom Filmregionerna. Nätverk och noder skapas i länet med aktörer som biografer, kulturskolor, studieförbund, festivaler, residens, folkhögskolor och yrkesutbildningar.

Biografen som visningsplats ska stärkas. Genom samverkan med kommuner, bibliotek, föreningsliv, organisationer och näringsliv kan stabila strukturer byggas för att öka tillgängligheten och möjliggöra en större publik vid visningsarrangemang i Jönköpings län.

Region Jönköpings län arbetar för att ge kompetens- och utvecklingsmöjligheter till de aktörer som utgör den regionala infrastrukturen för film. Genom att stödja samarbete mellan dessa aktörer kan Region Jönköpings län bidra med nya insatser och sätt att arbeta. I Jönköpings län finns utbildningsmöjligheter inom film och animation vid länets folkhögskolor samt filmmusikproduktion vid Yrkeshögskolan.

Området stärks genom att:

- främja alla barns och ungas möjlighet att skapa, se och analysera film
- främja konstnärlig utveckling inom film
- utveckla hållbara strukturer för visning och spridning av film
- etablera en regional filmpolitik
- stärka förutsättningarna för större filmproduktioner.

Scenkonst

Scenkonstområdet i Jönköpings län består av institutioner, fria grupper, enskilda kulturskapare och arrangörer inom bland annat teater, dans, musik och samtida cirkus. Här finns också de kommunala kulturskolorna, studieförbund, amatörgrupper och konstnärliga utbildningar på folkhögskole- och yrkeshögskolenivå. Tillsammans bildar dessa ett ekosystem av aktörer som står för ett varierat utbud i hela länet.

Region Jönköpings läns uppdrag är att genom strategiskt stöd, samordning och i dialog med nyckelaktörer arbeta för att stärka scenkonstens ställning i Jönköpings län, och skapa förutsättningar för de scenkonstnärer som verkar inom området. Tre verksamheter inom scenkonstområdet får statsbidrag genom kultursamverkansmodellen; ShareMusic & Performing Arts, Smålands Musik och Teater samt Riksteatern Jönköpings län. Organisationerna står som garant för långsiktighet och kontinuitet i utbudet, och kan i kraft av sin verksamhets anseende locka scenkonstnärer med nationell och internationell lyskraft till Jönköpings län.

I Jönköpings län finns ett antal fria teatergrupper, verksamma dansare, samt flera musikgrupper och orkestrar, som spelar en viktig roll inom scenkonstområdet. Även aktörer inom samtida cirkus har etablerat sig i länet och blivit en del av scenkonstområdet. En stor del av de scenkonstföreställningar som produceras av det fria kulturlivet riktar sig till den yngre målgruppen.

De lokala riksteaterföreningarna i Jönköpings län och deras regionala organisation, Riksteatern Jönköpings län, är centrala aktörer för att nå ut med scenkonst i hela länet. De bidrar till att ett kvalitativt utbud inom talteater, musikteater, dans och samtida cirkus får chansen att möta en publik i de flesta av länets kommuner, oavsett storlek.

Scenkonstens ställning i Jönköpings län ska utvecklas och stärkas genom att institutionerna ges möjlighet att inom ramen för sina uppdrag bedriva konstnärligt utvecklingsarbete. Villkoren för fria scenkonstaktörer och professionella kulturskapare ska stärkas för att möjliggöra att scenkonst av hög kvalitet når fler invånare i hela Jönköpings län. För att gynna återväxten och inflyttning av professionell yrkeskompetens ska Region Jönköpings län stärka kulturskaparnas villkor. Region Jönköpings läns uppdrag är att genom strategiskt stöd, samordning och i dialog med nyckelaktörer arbeta för att stärka scenkonstens ställning i Jönköpings län och skapa förutsättningar för de scenkonstnärer som verkar inom området. För att bredda området ska Region Jönköpings län verka för ökad internationalisering genom utbyten och samarbeten mellan kulturskapare och mellan aktörer inom scenkonstområdet.

Formerna för dialog och samverkan ska utvecklas mellan institutioner, arrangörer och kommuner kring turnerande scenkonstföreställningar och gästspel. Ett särskilt prioriterat område är att stötta länets tretton kommuner i att med sina olika förutsättningar bidra till konstområdets utveckling och ge sina invånare möjlighet att ta del av professionell scenkonst. Särskilt fokus ska läggas på de unga arrangörerna i länet för att säkra och stärka en långsiktig utveckling av scenkonstområdet.

Inom scenkonstområdet, liksom övriga konstnärliga yrkesområden, saknas utbildningsmöjligheter på högskole- och universitetsnivå i Jönköpings län. För att möta detta bör den konstnärliga utvecklingen inom scenkonstområdet stödjas på andra sätt, som att erbjuda konstnärsresidens och arrangera lokala fortbildningsmöjligheter. Man bör också se över samarbeten med närliggande utbildningsinstitutioner eller digitala plattformar och därigenom skapa tillgång till konstnärlig utbildning och kreativa nätverk. För att främja scenkonsten på lång sikt behöver utbildningskedjan ses över och göras möjlig utifrån de regionala förutsättningar som finns. Genom att knyta samman basutbildning, vidareutbildning och talangutveckling ökar förutsättningarna för nya generationer av konstnärer och kulturutövare att verka i länet.

Området stärks genom att:

- öka möjligheten för fria kulturlivet att producera kultur
- skapa nya spelplatser för scenkonst
- främja barns och ungas möte med scenkonsten och möjlighet till att arrangera scenkonst
- främja samverkan mellan institutionerna, de fria professionella och ideella scenkonstaktörerna och kommunerna
- erbjuda konstnärsresidens och lokala fortbildningsmöjligheter
- stärka arrangörsledet.

Musik

Musiklivet är rikt i Jönköpings län. För det breda musicerandet har såväl studieförbund som föreningsliv och kyrkor spelat en viktig roll för fortbildning, scen och sammanhang. Jönköpings läns musikliv kännetecknas av föreningar och arrangörer, musikgrupper, körer, orkestrar och yrkesverksamma musiker. På Smålands Musik och Teater återfinns den professionella Sinfoniettan. Den kommunala kulturskolan är stark på musikområdet och utbildningar finns på både folkhögskola och yrkeshögskola.

Runt om i länet finns flera initiativ, både privata scener och lokala aktörer, som med nationell samordning främjar livemusik. En utmaning ligger i bristen på samordning och infrastruktur. För att länets invånare ska få möta livemusik och musiker ska få arbetstillfällen krävs en utveckling av arrangörsledet och möjliga spelplatser, liksom att nyttja de möjligheter digitaliseringen innebär.

För att främja en konstnärlig utveckling inom området arbetar Region Jönköpings län med att ta tillvara på och stödja genreöverskridande projekt och produktioner i nya format. Region Jönköpings län arbetar också främjande för att länets invånare ska få möta livemusik och att musiker ska få arbetstillfällen.

Området stärks genom att:

- skapa nätverk, mötesplatser och förutsättningar för professionella musiker
- främja samarbete mellan bildningsorganisationer, musiker och arrangörer
- stärka arrangörsledet inom musikområdet.

Dans

Dansutvecklingen i länet har stärkts genom samverkan mellan organisationer, institutioner, studieförbund, fria utövare och kommuner. Dansaktörerna i länet ska tillsammans med kommunerna stimulera samverkan och samordning mellan lokala dansaktörer.

I länet finns två större scener för dans och på Smålands Musik och Teater har det de senaste åren producerats egna dansföreställningar. ShareMusic & Performing Arts agerar kunskapsbyggande för att tillgängliggöra dansen för alla. Region Jönköpings län har ett främjande uppdrag som ska stärka danskonsten som konstnärlig uttrycksform och utveckla

dansens infrastruktur i länet. Genom att sprida, vidareutveckla och synliggöra dans för allmänheten, speciellt för barn och ungdomar i Jönköpings län, stärks dansen som konstform.

För att stärka utvecklingen av och tillgängligheten till dans i hela Jönköpings län behöver infrastrukturen utvecklas. Produktionsförhållanden och stödstrukturer för fria koreografer och dansare behöver stärkas för att möjliggöra etablering av yrkesverksamma danskonstnärer. För att öka utbudet av dansproduktioner i hela länet krävs fler dansanpassade spelplatser och arrangörsutveckling. All dans behöver dock inte kravspecifika platser. Det hör till vissa dansformers fördel att den kan utövas på platser där annan kultur inte alltid finns. Dans förekommer dessutom ofta i olika tvärkonstnärliga konstellationer. Kunskap är ett nyckelord för utveckling av området, där arrangörskap är en stor del, samt att öka de lokala och regionala förutsättningarna genom främjandearbete.

Samverkan på nationell nivå är nödvändig för att stärka förutsättningarna inom dansområdet. Genom att samordna turnéläggning, tekniksättning och utbudspresentationer samt tillhandahålla spetskompetens och samordna kompetensutbyte främjas hela området; från yrkesutövande dansare till arrangörer. Residensverksamhet med lokal förankring är också en viktig insats inom främjandearbetet.

Under de senaste åren har ett kunskapsbyggande arbete gjorts inom de estetiska programmen i länet. Pedagogisk fortbildning och möten med högre utbildningar och professionella danskonstnärer har genomförts, med syfte att skapa trygghet till att våga söka till högre konstnärlig utbildning inom dans. Detta har lett till att flera elever från länet har kommit in på högre dansutbildningar, vilket på sikt gynnar tillväxten av dans i länet. Ett ytterligare led i detta är att etablera utbildning på högre nivå i länet i samarbete med nationella utbildningsaktörer.

Området stärks genom att:

- stärka infrastrukturen för danskonsten i hela länet
- främja möjligheter för danskonstnärer att etablera sig i Jönköpings län
- främja kunskaps- och erfarenhetsförmedling inom dansområdet genom nationell samverkan
- främja barn och ungas möte med dansen
- möjliggöra pedagogisk fortbildning.

Teater

Teaterutveckling i länet sker av flera parter såsom institutioner, fria teatergrupper, arrangörer, studieförbund och kommuner. Etablerade teateraktörer förser länet med kvalitativa teaterupplevelser med möjlighet till spridning i hela länet, men också nationellt och internationellt. Smålands Musik och Teater ger en lokalt förankrad professionell kompetens till konstområdet och förser regionen med talteater och musikteater för barn och vuxna. Region Jönköpings län ska verka för att den repertoar som erbjuds ska ha både bredd och spets, samt kunna spela på både stora och mindre scener.

Hela Jönköpings län ska ha möjlighet att uppleva teater och för detta krävs fler spelplatser, konventionella och okonventionella. Spelplatserna och de lokala arrangörerna har en avgörande betydelse för att invånarna i Jönköpings län ska få möjlighet att ta del av

teaterföreställningar. De lokala teaterföreningarna runt om i länet är viktiga aktörer ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Förbättrade villkor för att producera teater i Jönköpings län är en viktig del av utvecklingen inom området, liksom utbildning och fortbildning. Etablerade aktörer i länet fungerar som inspiratörer för barn och unga, amatörteaterensembler och mindre etablerade professionella teateraktörer. Ett ökat samspel mellan institution, kommun och det fria kulturlivet främjar teaterområdet i stort.

Region Jönköpings län arbetar främjande för att stärka teaterområdet genom att stärka villkor för att producera teater i Jönköpings län, liksom utbildning, fortbildning och ett ökat samspel mellan institution, kommun och det fria kulturlivet.

Området stärks genom att:

- öka tillgängligheten till teaterupplevelser i hela länet
- skapa plattformar för samspel mellan institution, det fria kulturlivet, arrangörer och kommuner
- främja möjligheten att producera och turnera med professionell teater i Jönköping län
- utveckla fortbildningsmöjligheter och mötesplatser för yrkesverksamma inom teaterområdet.

Samtida cirkus

Samtida cirkus är en konstart under stark utveckling i länet. Fler yrkesutövande cirkuskonstnärer har etablerat sig i länet och scenkonstarrangörer erbjuder invånarna att möta samtida cirkus. En förutsättning för utveckling av området är också de nätverk som byggts upp, både regionalt och nationellt.

Centralt för en fortsatt utveckling av konstarten är att stödja samverkan mellan aktörerna och att stärka förutsättningarna för cirkuskonstnärer att verka i länet. Det handlar om att synliggöra och kunskapsbygga kring området, samt att stärka platser där invånare i alla åldrar kan möta samtida cirkus. För att yrkesverksamma cirkuskonstnärer ska kunna etablera sig i Jönköpings län behöver produktionsmöjligheter och pedagogisk verksamhet stärkas.

Region Jönköpings län främjar samtida cirkus genom att bygga nätverk och stärka samarbeten både regionalt, nationellt och internationellt.

Området stärks genom att:

- främja infrastrukturen för den samtida cirkusen i hela länet
- främja barns och ungas möte med samtida cirkus
- möjliggöra för cirkuskonstnärer att verka både lokalt, nationellt eller internationellt.

Spelkultur

Region Jönköpings län ser spelkultur som en del av kulturområdet, både genom det kreativa skapandet och deltagandet. Spelkultur är ett samlingsnamn för kreativt uttryck och

upplevelser som är kopplade till spel och spelande. Det är en kulturform, eller rättare sagt flera kulturformer, som ingår i hybrider med många olika konstarter. I den ena ändan engagerar den digitala spelutvecklingen skådespelare, musiker, manusförfattare, bildkonstnärer och grafiker. I andra ändan återfinns lajvrörelsen som genom konsthantverk och hemslöjd, scenografi, författande och kostymmakande, återskapar miljöer hämtade från fantasin och historiska miljöer. Någonstans mittemellan skapar bordrollspelare nya världar och fantastiska historier genom ett sagoberättande som knyter an till urgamla myter och legender, medan figurspelarna utforskar beprövade skulpturtekniker i skapandet av sina figurer.

Idag finns nätverk både regionalt och nationellt som samlar området spelkultur. Det finns ett intresse inom offentlig sektor att arbeta för att främja området, främst för barn och unga, men området behöver också stärkas för kreatörer och pedagoger. Region Jönköpings län arbetar med kunskapsbyggande insatser som lyfter spelkulturen och spelkunnighet, främjar det egna skapandet och möjliggör för invånarna att ta del av kulturformen. Men arenor för spel och spelskapande behöver också utvecklas och för detta krävs flera olika aktörer som kulturskola, näringsliv och utbildning.

Med sin blandning av global industri och lokal föreningsverksamhet, tidsslukande eskapism och gränsöverskridande samtidskonst, hypermodern teknik och urgammalt sagoberättande, kräver området ett tvärsektoriellt samarbete.

Området stärks genom att:

- möjliggöra arenor för kunskap och samarbeten
- främja barns och ungas möjlighet till spelskapande
- skapa hållbarhet genom tvärsektoriella relationer.

Kulturpolitisk organisation, roller och uppdrag

Organisation och uppdrag

Region Jönköpings län

Region Jönköpings län har en politisk organisation med regionfullmäktige, regionstyrelse och tre nämnder. Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet ansvarar för kulturpolitiska frågor, samt andra områden som har betydelse för hållbar och långsiktig regionutveckling.

Med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen initierar, samordnar och utvärderar Region Jönköpings län insatser för att utveckla kulturen i Jönköpings län. Region Jönköpings läns utvecklingsarbete av kulturen bedrivs av sektionen för kulturutveckling inom Regional utveckling. Sektionen ingår i kultursamverkansmodellen och arbetar för god tillgång till, samt utveckling av, professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete, biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, professionell bild- och formverksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet och främjande av hemslöjd.

Utvecklingsarbetet bedrivs som ett processinriktat arbete tillsammans med kommunerna, civilsamhället och det fria kulturlivet, för att med ett regionalt perspektiv komplettera och stödja kommunala insatser och initiativ från civilsamhället. Region Jönköpings län stödjer även kulturaktörer, institutioner, det fria professionella kulturlivet och folkbildning genom olika bidrag, som verksamhets- och projektbidrag, produktionsbidrag, arrangörsbidrag och stipendier.

Region Jönköpings län arbetar utifrån den kulturpolitiska principen om armlängds avstånd. Vid handläggning av projektansökningar som kräver konstnärliga bedömningar anlitas i möjligaste mån särskilda referens-personer med expertkunskap. Vid politiska beslut om bidrag till kulturverksamheter tillämpas jävsreglerna.

Kultursamverkansmodellen i Jönköpings län

Kultursamverkansmodellens syfte är att föra kulturen närmare invånarna och att ge regionerna en möjlighet att anpassa utveckling av kultur utifrån länets egna förutsättningar. Staten har ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken, men genom samverkan mellan staten, regionerna, kommunerna och även det civila samhället och de professionella kulturskaparna ökar möjligheten till lokala prioriteringar och närheten till invånarna. De verksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen i en region ska tillsammans bidra till en stark kulturell infrastruktur. Verksamheter med stöd från Region Jönköpings län genom kultursamverkansmodellen:

- Arkiv Jönköpings län
- Jönköpings läns museum
- Kulturutveckling, Region Jönköpings län (främjande verksamhet inom film, scenkonst, bild och form, hemslöjd, biblioteksutveckling och litteratur)
- Regionsamverkan Sydsverige
- Riksteatern Jönköpings län
- ShareMusic & Performing Arts
- Smålands Musik och Teater, Region Jönköpings län
- Vandalorum Museum för Konst och Design

I verksamheternas uppdrag ingår att:

- långsiktigt planera och agera enligt de nationella och regionala kulturpolitiska målen, kulturplanens prioriterade utvecklingsområden samt Regional utvecklingsstrategi för Jönköpings län 2020–2035.
- tillämpa barnrättsperspektivet i verksamheten utifrån FN:s barnkonvention i ett systematiskt och utvecklingsinriktat arbete
- utveckla strukturer för samråd med länets aktörer inom berört konst-/bildningsområde.

Därutöver har verksamheterna specifika uppdrag inom sina respektive områden, som ska bidra till utveckling av konst- och kulturområdena.

Medlen inom kultursamverkansmodellen fördelas med utgångspunkt i de regionala kulturplanerna, där de regionala målen och utvecklingsområdena ska tydliggöras. Utöver

statens medel i modellen bidrar regioner och kommuner med en väsentlig del av den totala finansieringen av verksamheterna i modellen.

Implementering av regional kulturplan

Implementeringen av kulturplanen kräver samverkan och dialog med och mellan flera olika aktörer såsom kommun, civilsamhälle och andra sektorer. Genom strukturerad uppföljning av mål och prioriterade utvecklingsområden kan framsteg mätas och insatser justeras. Uppföljning sker genom statlig statistik samt dialog mellan Region Jönköpings län, kommuner, kultursamverkansmodellens parter och andra kulturaktörer i länet. I handlingsplaner, uppdrag och uppföljning ska i möjligaste mån jämställdhets-, barnrätts- och hållbarhetsperspektiv integreras, analyseras och synliggöras.

Uppdragsbeskrivningar och handlingsplaner

Uppdragsbeskrivningar finns för de regionalt finansierade kulturverksamheterna inom kultursamverkansmodellen. Uppdragen följer kulturplanen och innebär ett särskilt ansvar att långsiktigt planera och agera enligt de nationella och regionala kulturpolitiska målen, den regionala utvecklingsstrategin samt kulturplanens prioriterade utvecklingsområden. Uppdragen följs upp årligen i dialog med ansvariga politiker och tjänstepersoner från Region Jönköpings län.

Sektionen för kulturutveckling ansvarar för att kulturplanen kompletteras med uppföljningsbara handlingsplaner utifrån prioriterade utvecklingsområden och uppdragsbeskrivningar, för de verksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen. Handlingsplanen ska vara en beskrivning av hur man tar sig an uppdraget och visa på förflyttningar i relation till den regionala kulturplanen. Handlingsplanerna utvecklas i samråd med relevanta aktörer så att verksamheter kan samverka och komplettera varandra. Handlingsplanerna följs upp och revideras årligen och utgör det huvudsakliga underlaget för uppföljning av kulturplanen.

Dialoger

Årliga dialoger mellan Region Jönköpings län och kulturlivet syftar till fördjupad förståelse för varandras förutsättningar och utmaningar, och att gemensamt utforska möjligheter till nya initiativ inom ramen för de kulturpolitiska målen och prioriterade utvecklingsområden. Region Jönköpings län har i uppdrag att bjuda in till dialoger, men initiativ kan också komma från andra aktörer. Dialoger kan vara både konstområdesspecifika och konstartsöverskridande. Dialoger som specifikt avser den regionala kulturplanen ska ske med följande parter:

- länets kommuner
- det fria professionella kulturlivet
- regionala och nationella intresseorganisationer
- civilsamhället och det ideella kulturlivet
- folkbildningens organisationer
- barn och unga.

Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering fokuserar på de prioriterade utvecklingsområdena genom uppföljning av handlingsplaner, bidrag till regionala verksamheter inom kultursamverkansmodellen och på mer långsiktiga kulturpolitiska effekter.

Kontinuerliga dialoger mellan Region Jönköpings län och länets kulturliv görs för uppföljning av insatser som relaterar mot de kulturpolitiska målen och särskilda uppdrag.

Region Jönköpings län är i egenskap av mottagare av det statliga stödet inom kultursamverkansmodellen, ansvarig för uppföljning av bidragen till de regionala kulturverksamheterna. Uppföljningen ska vara ett stöd i dialogen med stat, län, kommuner och andra aktörer inom kulturområdet. Region Jönköpings län rapporterar årligen till Kulturrådet via de framtagna riktlinjerna för kvantitativ och kvalitativ uppföljning. Kulturdatabasen är ett verktyg för insamling av kvantitativ data, som har standardiserade kriterier för kulturstatistik och kan utgöra en plattform för att jämföra både regional och nationell statistik. Utvärderingen bör kompletteras med regionala undersökningar om invånarnas kulturvanor för att ge nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet ökade insikter i invånarnas eget kulturskapande och hur de använder sig av kulturlivet.

De långsiktiga effekterna av den regionala kulturpolitiken kan utläsas ur de resultat som den löpande uppföljningen visar. Men det kommer även att krävas ytterligare kvalificerade analyser. Region Jönköpings län bör skaffa sig en mer samlad bild av de kulturpolitiska effekterna på längre sikt genom ett nära samarbete med kulturpolitisk och annan samhällsforskning. Resultaten kan komma att återkopplas genom seminarier och dialog med invånare och företrädare för kommuner och kulturverksamheter.

Hur kulturplanen har tagits fram

För att en regional kulturplan ska kännas angelägen för alla inblandade aktörer och utgöra en färdplan för att nå kulturpolitiska mål, behöver den vara förankrad och utgå från en relevant analys. Utformningen av Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län har skett i samverkan mellan ansvarig sektion och politik på regional nivå, med ansvariga chefer på kommunal nivå och i samråd med civilsamhälle, det fria kulturlivet och kulturinstitutioner. Särskilda dialoger har ägt rum inom de olika konstområdena, med folkbildningen och med barn och unga, där förtroendevalda från kommun och region bjudits in, samt tjänstepersoner, civilsamhälle och det fria kulturlivet.

Dialog med fria kulturlivet

För att få en fördjupad inblick i olika konst- och kulturområdens förutsättningar, utmaningar och möjligheter har dialoger genomförts inom mer specifika områden:

- scenkonst
- film
- arkiv, museum, kulturmiljö, kulturarv
- litteratur och yttrandefrihet

- bild och form
- hemslöjd
- spelkultur
- dialog med unga
- folkbildning.

Fokus under dessa dialoger var att lyssna in civilsamhället och det fria kulturlivet, men även tjänstepersoner, representanter från kulturorganisationer och politiker var inbjudna. Dialogerna med konst- och kulturliv samlade cirka 80 deltagare.

Dialog med unga

Inför revideringen av kulturplanen hölls dialog med unga. 74 unga födda mellan 2004–2011, från 5 av länets kommuner, deltog i dialogerna som genomfördes av organisationen Youth2030. En fullständig rapport om vad som framkom under dialogerna går att läsa på Region Jönköpings läns hemsida.

Dialog med kommuner

Inom befintlig mötesstruktur diskuterades kulturpolitikens roll och syfte, de nationella och regionala kulturpolitiska målen samt prioriterade utvecklingsområden för den kommande planperioden med länets kommunala kulturchefer. Kommunala tjänstepersoner deltog även i de konstområdesspecifika dialogerna.

Dialog med kultursamverkansmodellens parter

Inom befintlig mötesstruktur fördes dialog med kultursamverkansmodellens parter om förflyttningar relaterat till föregående planperiod, nuvarande utmaningar och utvecklingsområden. Delvis skedde detta tillsammans med tjänstepersoner inom Region Jönköpings län med ett främjandeuppdrag inom olika konstområden. Kultursamverkansmodellens parter deltog även i de konstområdesspecifika dialogerna. Kultursamverkansmodellens parter möter årligen ansvarig nämnd presidium för uppföljning och dialog om utveckling. Även dessa dialoger ligger till grund för Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län.

Förlaga till Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län

2024 gav nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet sektionen för kulturutveckling i uppdrag att revidera Regional kulturplan 2023–2025 Jönköpings län. Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län har därmed Regional kulturplan 2023–2025 Jönköpings län som förlaga. Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län har tagits fram enligt Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet och är antagen av Regionfullmäktige.

Bilagor:

Organisationer med verksamhetsbidrag

Region Jönköpings län fördelar verksamhetsstöd till kulturaktörer i länet som anses ha en betydande roll för den kulturella infrastrukturen. Dessa aktörer har en viktig roll i att uppnå de regionala kulturpolitiska målen:

- Folkets Hus och Parker, sydöstra regionen
- Grenna Bluegrass
- Huskvarna folkets park
- Internationell poesifestival Jönköpings län
- JONK! Scenkonst
- Jönköpings litteraturhus
- Jönköpings läns Bygdegårdsdistrikt
- Jönköpings läns Hembygdsförbund
- Jönköpings läns hemslöjdsförbund
- Jönköpings läns konstförening
- Kultivera
- Minopera
- Skådebanan Jönköpings län
- Småland Live
- SmåLit
- Stiftelsen Kulturreservatet Åsens by
- Stiftelsen Lehmanns Verkstad
- Stiftelsen Smålands konstarkiv
- Sveriges konstföreningar distrikt Jönköpings län
- TEATERi
- Underjord
- Värnamo Filmhistoriska festival
- Österängens konsthall

Utöver detta fördelar Region Jönköpings län arrangemangs-, projekt-, och produktionsbidrag för att gynna kulturutvecklingen i länet, samt bidrag inom Kulturrätten som ska ge fler barn och unga möjligheten att möta kultur i skolan.

Lagar och förordningar relevanta för kulturområdet

Kommunallagen reglerar hur kommuner och regioner ska styras och organiseras. Lagen syftar till att säkerställa att den lokala självstyrelsen respekteras och att beslutsfattande i kommuner och regioner sker på ett öppet och demokratiskt sätt.

Regeringsformen utgör den mest fundamentala delen av landets konstitution. Den fastställer de grundläggande principerna för statsskicket, fördelningen av offentlig makt och skyddet av medborgarnas fri- och rättigheter.

Tryckfrihetsförordningen reglerar rätten att fritt ge ut böcker, tidningar och tidskrifter. I tryckfrihetsförordningen finns också offentlighetsprincipen. Den innebär att alla har rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter som inte omfattas av sekretess

Yttrandefrihetsgrundlagen reglerar rätten att uttrycka sina åsikter i radio, tv, film, ljud- och bildupptagningar, video och cd-skivor samt webbplatser.

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter slår bland annat fast att var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv. 47 konventioner är bindande för de anslutna staterna, bland annat barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) berör kulturområdet genom att slå fast barns rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster, barns rätt till yttrandefrihet: frihet att oberoende av territoriella gränser söka, ta emot och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer, att barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar tilltron till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning erkänner bland annat rätten att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och att personer med funktionsnedsättning ska erbjudas möjlighet att utveckla och använda sin egen kreativa och artistiska förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.

Bibliotekslagen (2013:801) bestämmer om det allmänna biblioteksväsendet som består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet, bland annat regionbibliotek. Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska finnas tillgänglig för alla och främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet reglera kultursamverkansmodellen och fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. En region får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av regionen och kulturplanen överensstämmer med förordningen.

Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete slår bland annat fast att regionala kulturplaner ska beaktas i framtagande av den regionala utvecklingsstrategin. I förordningen finns bestämmelser om regionalt tillväxtarbete och statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet.

Kulturmiljölagen (1988:950) tillförsäkrar nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön.

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk beskriver vilka rättigheter som minoriteterna har i hela landet och inom de speciella förvaltningsområden som finns för finska, meänkieli och samiska. Samtliga kommuner och andra myndigheter är skyldiga att informera minoriteterna om deras rättigheter. De är också skyldiga att skydda minoriteternas språk och kultur och särskilt viktigt är barns och ungas rätt att få utveckla sitt språk och sin kultur. Dessutom är kommuner och andra myndigheter skyldiga att ge minoriteterna inflytande över frågor som berör dem. I språklagen (2009:600) anges att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk slår bland annat fast vad som avses med upphovsrätt, inskränkningar i upphovsrätten och ansvar och ersättningsskyldighet. Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket.

Museilagen (2017:563) fastställer att ett museum, utifrån sitt ämnesområde, ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. I museilagen finns bestämmelser om det allmänna museiväsendet som bland annat innefattar regionala och kommunala museer. Lagen anger allmänna utgångspunkter för museernas arbete med samlingsförvaltning, kunskapsuppbyggnad och publik verksamhet.

Plan- och bygglag (2010:900) (PBL) ska främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna nu och i kommande generationer. I PBL finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att PBL har relevans inom arbetet med gestaltad livsmiljö och för stora delar av den byggnadsantikvariska verksamheten vid museerna och det generella kulturmiljöarbetet i länet.

Skollag (2010:800) anger att varje skolform och fritidshemmet ska ha en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen. Ett av målen i **Läroplan (Lgr22)** för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet lyder så här: ”Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud”.

Kontaktuppgifter Kulturutveckling, Region Jönköpings län

På rjl.se/kultur finns mer information om hur Region Jönköpings län arbetar med kultur. Där kan du också läsa om kulturbidrag, stipendier och pågående insatser. Här finns också mer information om de olika konstområdena och kontaktuppgifter till utvecklare på respektive område.

Region Jönköpings län, Kulturutveckling, Box 1024, 551 11 Jönköping. 010-241 00 00. Epost: kultur@rjl.se. Webbsida: www.rjl.se/kultur

Remissvar - Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029

Ärendebeskrivning

Den 2 april 2025 tog nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet beslut om att skicka ut Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029 på remiss.

Biblioteksverksamheten i det allmänna biblioteksväsendet regleras i Bibliotekslag SFS 2013:801. Där anges att regioner och kommuner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Tillsammans med Kungliga biblioteket ska de också följa upp hur de antagna biblioteksplanerna har utformats och hur de används. Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029 har tagits fram av och omfattar de biblioteksverksamheter Region Jönköpings län är huvudman för: Biblioteksutveckling, Sjukhusbiblioteken Futurum och skolbiblioteken. Biblioteksutveckling ansvarar för uppdraget att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Sjukhusbiblioteken har i uppdrag att stödja kunskapsbaserad och hälsofrämjande vård med målgrupperna patienter, närstående, personal och studenter inom Region Jönköpings läns verksamheter. Skolbibliotekens verksamhet ska bidra till att främja läsning och medie- och informationskunnighet hos eleverna, bidra till goda studieresultat och även verka för kultur, litteratur och bildning.

Till grund för planen ligger relevanta styrdokument samt omvärldsanalys, länets kommunala biblioteksplaner och dialog med berörda målgrupper, såsom bibliotekscheferna vid länets folkbibliotek. De utmaningar och behov som identifierats, formuleras som strategiska fokusområden i planen. Tillgänglighet och ett inkluderande förhållningssätt är genomgående perspektiv. Biblioteksverksamhet är också ett område i Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län. Med kulturplanen som grund beslutar Statens kulturråd om det statsbidrag som regionen ska fördela i

kultursamverkansmodellen, där Biblioteksutveckling Region Jönköpings län ingår. Förordning 2019:1082.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att godkänna förvaltningens förslag till remissvar, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Lars Alkner
Förvaltningschef

Remissvar - Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029

Värnamo kommun bedömer att förslaget till biblioteksplan på ett bra och övergripande sätt beskriver några av folkbibliotekens största utmaningar.

För länets folkbibliotek ska kunna möta utmaningarna på ett bra sätt är ökad samverkan en nödvändighet. Både mellan Biblioteksutveckling och kommunerna och mellan kommunernas folkbibliotek sinsemellan.

Genom samverkan skapas bättre förutsättningar för att utveckla både verksamheten och personalens kompetens, vilket även är viktigt med tanke på kompetensförsörjningen. Samverkan kan frigöra administrativa resurser som kan användas till en ökad och utvecklad biblioteksverksamhet som kommer länsinvånarna till del. Det kan till exempel gälla utbildningar eller hanteringen av upphandlingar och avtal, saker som tar mycket tid i anspråk. Det är tid och resurser som skulle kunna användas till verksamheten istället.

Behovet av ökad samverkan mellan länets folkbibliotek är något som återkommande lyfts i länets kulturchefsnätverk. Bibliotekssamverkan är ett prioriterat område i såväl gällande regional kulturplan som i förslaget till regional kulturplan 2026–2029, där det står att Biblioteksutveckling ansvarar ”för uppdraget att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet”.

För att arbetet för en ökad samverkan ska kunna bedrivas på ett bra och effektivt sätt, behöver Biblioteksutveckling få ett tydligt uppdrag att initiera, driva och även praktiskt leda och genomföra samverkan mellan folkbiblioteken – något som är fallet i flera andra regioner. Som en regional aktör med hela länet som område är det naturligt att Biblioteksutveckling har en mer operativ roll i arbetet för en ökad samverkan, givetvis i nära dialog med kommunernas bibliotekschefer. Det ska även betonas att kommunerna har ett stort ansvar att aktivt bidra i arbetet för en ökad samverkan.

För att understryka vikten av ökad samverkan bör det övervägas att tillföra ett fjärde fokusområde med rubriken ”Samverkan mellan folkbiblioteken”.

I det arbete med planförslaget som genomförts med folkbibliotekens personal i Värnamo kommun, har utöver behovet av ökad samverkan ytterligare ett par synpunkter framkommit:

- Bra med fokus på MIK.
- Det behövs ett starkare barnperspektiv och mer fokus på läsfrämjande.
- Planen kan göras mer tillgänglig för de som inte är verksamma inom bibliotek. Det kan bland annat ske genom tydligare introduktioner till fokusområdena och genom att förklara en del begrepp.

Biblioteksplan Region Jönköpings län 2026–2029

Remissversion

Region Jönköpings län

Inledning

Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling. Det sker genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamheten i det allmänna biblioteksväsendet ska finnas tillgänglig för alla och regleras i bibliotekslagen (SFS 2013:801). Den visar en gemensam riktning med prioriterade grupper: personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Folkbiblioteken ska också ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar.

Enligt lagen ska regioner och kommuner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Tillsammans med Kungliga biblioteket ska de också följa upp hur de antagna biblioteksplanerna har utformats och hur de används.

Denna plan har tagits fram av och omfattar Biblioteksutveckling Region Jönköpings län, Sjukhusbiblioteken Futurum samt skolbiblioteken som Region Jönköpings län är huvudman för. Till grund för planen ligger relevanta styrdokument samt omvärldsanalys, länets kommunala biblioteksplaner och dialog med berörda målgrupper, såsom bibliotekscheferna vid länets folkbibliotek. De utmaningar och behov som identifierats, formuleras som strategiska fokusområden i planen. Tillgänglighet och ett inkluderande förhållningssätt är genomgående perspektiv.

Biblioteksplanen är styrande för de biblioteksverksamheter som planen omfattar och för politiska beslut som rör dessa. För kommunala biblioteksplaner är den vägledande.

Planens syfte är

- att tydliggöra verksamheternas uppdrag, ansvarsområden och kompetens
- att vara ett stöd för prioritering och planering av utvecklingsinsatser

Biblioteksplanen fastställdes av regionfullmäktige [åå-mm-dd] och kommer att följas upp genom Region Jönköpings läns ordinarie styrsystem.

Biblioteksutveckling

Verksamhetsidé
Dela kunskap – främja samverkan – möjliggöra utveckling

Målgrupp
Primär målgrupp är personalen vid folkbiblioteken i Jönköpings län, där bibliotekscheferna är de främsta dialog- och samarbetsparterna.

Verksamhet
Biblioteksutveckling arbetar strategiskt för att länets invånare ska erbjudas en relevant och jämlik biblioteksverksamhet av hög kvalitet. Uppdraget enligt bibliotekslagen är att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.
De områden som följer av bibliotekslagens skrivningar samt folkbibliotekens behov och deras lokala förutsättningar är grunden för verksamheten. För att nå gemensamma målsättningar är också Regional kulturplan 2026-2029 och Regional utvecklingsstrategi 2020-2035 utgångspunkter.
Biblioteksutveckling är en del av kultursamverkansmodellen och ingår i sektionen för kulturutveckling inom Regional utveckling, Region Jönköpings län.

Arbetsformer
Biblioteksutveckling initierar, driver, handleder och följer upp projekt och processer i nära samverkan och dialog med folkbiblioteken. Ett handledande förhållningssätt som också är processorienterat främjar och stimulerar reflektion, dialog och lärande. Tillsammans med folkbiblioteken söker, utforskar och delar Biblioteksutveckling nya kunskaper och provar nya metoder, som möjliggör utveckling och främjar samverkan.

Biblioteksutveckling stödjer folkbibliotekens systematiska förbättringsarbete med grund i biblioteksplanerna. Arbetet baseras på forskning och beprövad erfarenhet med användaren i fokus, vilket säkrar kvalitet och långsiktig hållbarhet.

Omvärldsbevakning fördjupar förståelsen för nuvarande och kommande behov på biblioteksområdet. Biblioteksutveckling skapar kontakter och strategiska relationer samt medverkar i nätverk inom och utanför biblioteksfären för att stärka bibliotekens roll och betydelse. Genom samverkan med övriga regionala biblioteksverksamheter och myndigheter är Biblioteksutveckling en del av det allmänna biblioteksväsendet. I verksamheten ryms även internationella utblickar.

Fokusområden

Biblioteken i samhället
Folkbiblioteken är i sitt lokala sammanhang centrala arenor för det demokratiska samhällets utveckling. Med uppdraget att förmedla kunskap och stimulera fri åsiktsbildning har folkbiblioteken en samhällsviktig funktion kopplad till beredskap. De utgör också en betydelsefull infrastruktur för kultur. Grunden för folkbibliotekens verksamhet är personalen, som med professionell kompetens förmedlar tjänster, medier och upplevelser genom att möta användare både digitalt och fysiskt. I ett samhälle i ständig förändring utvecklas verksamheten för likvärdig tillgång utifrån användarnas behov.

Biblioteksutveckling ska:
- stärka folkbibliotekens professionella kompetens och stimulera kontinuerligt lärande för att bidra till hållbar verksamhetsutveckling
- stärka folkbiblioteken i demokratifrämjande arbete och som samhällsviktig funktion

- utforska och introducera metoder och arbetssätt för att göra folkbiblioteken tillgängliga för prioriterade målgrupper och nya användare
- stödja folkbibliotekens barnrättsarbete med särskilt fokus på barns delaktighet och inflytande

Digital kompetens och digital delaktighet

Folkbiblioteken är en aktör i den digitala samhällsutvecklingen och medverkar till att skapa förutsättningar för invånarna att bli digitalt delaktiga. Den digitala omvärldens snabba utveckling, särskilt inom artificiell intelligens, kräver ett medvetet förhållningssätt till medieanvändning och kommunikation. Folkbiblioteken har en central roll för tillgång till trovärdiga källor och faktabaserad information. Att bidra till invånarnas medie- och informationskunnighet, MIK, blir allt viktigare.

Biblioteksutveckling ska

- stärka folkbibliotekens digitala kompetens för att möta och utforska den digitala transformationen
- stärka folkbibliotekens kompetens inom medie- och informationskunnighet (MIK)
- främja samverkan mellan folkbiblioteken och andra aktörer, med särskilt fokus på digitalt utanförskap

Läsfrämjande, berättelser och bildning

Folkbibliotekens uppdrag är att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Det relaterar till det nationella målet för litteratur- och läsfrämjande: Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Litteratur och berättelser i olika format, upplevelser av det lästa och det egna skapandet är i sig meningsfullt. Det är också grunden för bildning, kunskap och lärande för att aktivt kunna delta i ett demokratiskt samhälle.

Biblioteksutveckling ska

- stärka folkbibliotekens kompetens inom litteraturförmedling och läsfrämjande
- stödja folkbiblioteken i att skapa hållbara strukturer för samverkan med andra verksamheter och professioner
- stärka och stimulera folkbibliotekens arbete med tidiga insatser för små barns språkutveckling
- stödja folkbibliotekens arbete med att göra läsning tillgänglig för fler

Sjukhusbiblioteken Futurum

Uppdrag

Sjukhusbiblioteken är en del av Futurum, Region Jönköpings läns forsknings- och utbildningsenhet, och har i uppdrag att stödja kunskapsbaserad och hälsofrämjande vård. I centrum står patienten med sina unika behov och runt patienten finns en kunskapsintensiv vårdorganisation som utvecklas snabbt och möter nya och stora utmaningar. Tillgänglighet och ett inkluderande förhållningssätt är genomgående perspektiv i verksamheten.

Målgrupper

Målgrupper är patienter, närstående, personal och studenter inom Region Jönköpings läns verksamheter inklusive vårdvalsverksamheter. En prioriterad grupp är barn som besöker vården i egenskap av patient eller anhörig.

Verksamhet

Sjukhusbiblioteken skapar och utvecklar kunskapsfrämjande miljöer och ger pedagogiskt stöd för att möta målgruppernas skilda behov. Bibliotekariernas kompetens är sjukhusbibliotekens viktigaste resurs för att kunna vägleda i ett föränderligt informationslandskap och ge plats för lärande, reflektion och kreativa processer.
Digitala och fysiska resurser samspelar vilket bidrar till god tillgänglighet. Fysiska bibliotek finns på regionens tre sjukhus samt vid Odontologiska Institutionen. Målet är att skapa platser som präglas av öppenhet och tillgänglighet, nära men ändå skilda från vårdmiljön. De ska vara platser för lärande och en hälsofrämjande miljö för patienter, närstående och personal. Med barnbiblioteket Glänta bidrar sjukhusbiblioteken till samverkan och utveckling av ett stärkt barnperspektiv kring läsfrämjande och kultur i vården.

Arbetsformer

Via ett aktivt urval tillgängliggör sjukhusbiblioteken ett kvalitativt och allsidigt utbud av medier. Sjukhusbiblioteken handleder i specialiserad informationssökning och värdering av information. Verksamheten har ett fokus på biblioterapeutisk metod som handlar om att läsning och skrivande kan vara ett stöd för ökat välmående. Det läsfrämjande arbetet sker i mötet med användarna i biblioteken, ute på avdelningar och genom programverksamhet.
Sjukhusbiblioteken omvärldsbevakar med fokus på utveckling och forskning om bibliotek, samhälle och hälso- och sjukvård. Verksamhetsutveckling sker i dialog med användarna och genom erfarenhetsutbyte och samverkan med andra verksamheter. Av särskild betydelse är det nationella sjukhusbiblioteksamarbetet Eira, liksom de lärosäten som Region Jönköpings län har avtal med.

Fokusområden

Kunskapsbaserad vård

Sjukhusbibliotekens verksamhet ger vårdpersonal i Region Jönköpings län möjlighet att följa med i kunskapsutvecklingen, stärka sin kompetens i evidensbaserad vård, och stöd i att själva bidra till ny kunskap genom forskning.
Sjukhusbiblioteken tillgängliggör medicinsk och vårdvetenskaplig litteratur, databaser och kliniska kunskapsstöd, och följer utvecklingen av nya tjänster. Bibliotekarierna vägleder i hur resurserna kan användas och tar emot sökuppdrag för att stödja det kliniska vardagsarbetet. I forskarstödet ingår sökhandledning, stöd i referenshantering och strategiskt stöd inför vetenskaplig publicering.
Att möta patienters och närståendes kunskapsbehov är en viktig uppgift för sjukhusbiblioteken. Patientinformation, livsberättelser och anpassad litteratur om hälsa och sjukdom kan öka patienters möjlighet att ta informerade beslut och känna delaktighet i sin egen vård.

Sjukhusbiblioteken ska

- verka för att anställda i alla verksamheter i Region Jönköpings län har likvärdig tillgång till bibliotekens resurser
- stärka kunskapen i frågor som rör informationssökning, upphovsrätt, källkritik och etik relaterat till AI
- utforska sätt att möta vårdpersonalens behov av ny kunskap i vardagsarbetet
- utveckla forskarstödet kring vetenskaplig publicering.

Hälsofrämjande vård

Sjukhusbibliotekens verksamhet ska främja hälsa och hållbarhet i vården och utgår från ett salutogent perspektiv i stödet till patienter, närstående och personal. Det är en plats där man kan söka kunskap eller finna ro och avkoppling.
Bibliotekarierna vägleder till enskild läsning, vid läsning i grupp och i reflekterande skrivande. Läsning och skrivande kan skapa en känsla av sammanhang och väcka nyfikenhet och kreativitet. Målet är att främja välmående och personlig utveckling.
Det läsfrämjande arbetet för barn och vuxna bidrar till att stärka förutsättningarna för jämlik hälsa. All slags läsning och att samtala om det man läser bildar grund för språkinlärning och läs- och skrivkunnighet. Det behövs för att utveckla en god hälsolitteracitet och för att aktivt kunna delta i det demokratiska samhället.

Sjukhusbiblioteken ska

- utveckla biblioterapeutiska arbetssätt för att nå fler barn och vuxna
- stärka det läsfrämjande arbetet med fokus på läsfrämjande vårdmiljöer

Skolbiblioteken

Region Jönköpings län är huvudman för fyra skolenheter. Två naturbruksskolor, Stora Segerstad Naturbrukscentrum och Tenhults naturbruksgymnasium samt två folkhögskolor, Värnamo folkhögskola och Sörängens folkhögskola. Sörängens folkhögskola har också en filial, Jönköpings folkhögskola. Skolbiblioteken har en viktig roll i att höja elevernas kunskap om medie- och informationskunnighet för att stärka deras förmåga att söka, analysera och kritiskt värdera information, men även verka för kultur, litteratur och bildning. På samtliga skolor har alla elever tillgång till skolbibliotek inom den egna skolenhetens lokaler. För en tydlig koppling till skolans pedagogiska arbete läggs särskild vikt vid aktuell facklitteratur inom de olika utbildningarna och inriktningarna vid varje skolenhet. Region Jönköpings läns skolbibliotek använder sig av biblioteksdatasystemet Koha.

Verksamheter

Stora Segerstad Naturbrukscentrum

Skolan är belägen i Gislaveds kommun. Stora Segerstad Naturbrukscentrum erbjuder utbildningar inom lantbruk, skogsbruk och djurvård inom gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och vuxenutbildning. Det går ca 180 elever på skolan och arbetar ca 78 personal där.
Skolbiblioteket är öppet under skoltid och ligger i en av skolans sidobyggnader. I dagsläget finns en lärare som inom ramen för sin tjänst har specifikt ansvar för skolbiblioteket.

Tenhults naturbruksgymnasium

Skolan är belägen i Jönköpings kommun. Tenhults naturbruksgymnasium erbjuder utbildningar inom lantbruk, häst, djurvård och trädgård inom gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och vuxenutbildning. Det går ca 220 elever på skolan och arbetar ca 75 personal där.
Skolbiblioteket är öppet under skoltid och ligger i skolans huvudbyggnad. I dagsläget finns en lärare som inom ramen för sin tjänst har specifikt ansvar för skolbiblioteket.

Värnamo folkhögskola

Skolan är belägen i Värnamo kommun. Värnamo folkhögskola erbjuder utbildningar inom allmän kurs, baskurs, teater, fritidsledare, socialpedagog och textil. Det går ca 200 elever på skolan och arbetar ca 40 personal där.
Skolbiblioteket är öppet under skoltid och ligger i skolans huvudbyggnad. I dagsläget finns en lärare som inom ramen för sin tjänst har specifikt ansvar för skolbiblioteket. Biblioteket har också ett tidningsrum.

Sörängens folkhögskola

Skolan är belägen i Nässjö kommun. Sörängens folkhögskola erbjuder utbildningar inom allmän kurs, naturvetenskapligt basår, animation, bilderbok, fotografi, författarskola, keramik, konstkritik, konstskola och seniorkurs. Det går ca 190 elever på skolan och arbetar ca 45 personal där.
Skolbiblioteket är öppet under skoltid och är belägen i en av skolans större utbildningscenter. I dagsläget finns en lärare som inom ramen för sin tjänst har specifikt ansvar för skolbiblioteket
Skolan har också utrustat varje klassrum med aktuell facklitteratur utifrån utbildningens specifika behov.
Till Sörängens folkhögskola finns också en filial, Jönköpings folkhögskola i samarbete med Ädelfors folkhögskola.

Fokusområden

Med skolbiblioteken avses biblioteksrummet, men skolbiblioteket är också en del av den pedagogiska verksamheten som utgår från målen i läroplanerna. Rektor ansvarar för att organisera så att skolbiblioteket på olika sätt stärker eleverna och deltagarnas utbildning/bildning. Skolbibliotekens verksamhet ska bidra till att främja läsning och medie- och informationskunnigheten hos eleverna och deltagarna. Skolbibliotekens tillgänglighet och bemanning är viktig för att kunna vara en lugn och trygg plats för skolarbete. Skolans storlek och elevunderlag har betydelse för graden av bemanning och om skolbiblioteket bemannas med lärare eller annan personal är det lämpligt att de får

kompetensutveckling utifrån skolbiblioteksperspektiv. Genom överenskommelse kan skolan samverka med ett folkbibliotek.

Skolbiblioteken ska:

- vara en trygg, tillgänglig och lugn plats för studiero och skolarbete
- utveckla eleverna och deltagarnas tillgång till relevant litteratur för ökad likvärdighet
- främja och stödja läsning och medie- och informationskunnighet för eleverna och deltagarna
- utveckla samverkan med folkbiblioteken i skolornas närområden för att stärka elevers och deltagares läsförmåga och läsintresse.

Referenser

Bibliotekslag (SFS 2013:801)
Anpassade gymnasieskolan - Läroplan Gy25
Gymnasieskolan - Läroplan Gy25
Mål för kultur - Regeringen.se med riksdagsskrivelse 2013/2014:117
Patientlag (2014:821)
Regional kulturplan 2026–2029 Jönköpings län
Regional utvecklingsstrategi för Jönköpings län 2020–2035
Skollag (2010:800) | Sveriges riksdag
Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård, Region Jönköpings län

Årsredovisning 2024 Stiftelsen Åminne Bruk

Ärendebeskrivning

Kulturnämnden har fått Stiftelsen Åminne Bruks årsredovisning för 2024.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att föreslå kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att dela revisionens uppfattning och godkänna årsredovisningen för Stiftelsen Åminne Bruk 2024.

Lars Alkner
Förvaltningschef

Årsredovisning

för

STIFTELSEN ÅMINNE BRUK

Org.nr. 802425-1632

Räkenskapsåret

2024-01-01 — 2024-12-31

Styrelsen avger följande årsredovisning

Innehåll	**Sida**
Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	4
Balansräkning	5
Noter	7
Underskrifter av årsredovisning	8

Styrelsen för STIFTELSEN ÅMINNE BRUK avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2024-01-01 – 2024-12-31.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor (SEK), om inte något annat anges.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Stiftelsens styrelse

Ordförande Dhan Åstrand, kassör Elisabeth Malmsten-Johansson tom 30/9, from 1/10 Helena Nyberg, Raymond Pettersson, sekreterare Johan Gärskog, Lina Tryggvesson

Ersättare till styrelseledamöterna

Mikael Nordström, Jessica Ekman, Jan Ivarsson, Thomas Rask, Helena Nyberg (t.om 30/9)

Stiftelsens revisorer

Daniel Johansson med Håkan Davidsson som ersättare.

Stiftelsen Åminne Bruk

Stiftelsen Åminne Bruk registrerades av Länsstyrelsen i Jönköpings län 2006-05-16. Stiftare är Värnamo Kommun, Jönköpings läns museum, Föreningen Åminne Gille och Föreningen Åminne Bruksmuseum.

Stiftarna vill genom bildandet av denna stiftelse bevara och vårda industriminnet Åminne Bruk samt driva ett aktivt och levande industrimuseum över sjömalms - och järnhanteringen i Åminne i ett småländskt perspektiv.

Stiftelsen har till föremål för sin verksamhet att äga, vårda och förvalta Åminne Bruk, Helmershus 6:52 och 6:53 Värnamo kommun, med befintliga anläggningar och inventarier.

Arbetsfördelning föreningen – stiftelsen

Föreningen Åminne Bruksmuseum och Stiftelsen Åminne Bruk har enats om en arbetsfördelning som finns fastslagen i respektive styrelsers protokoll. Fördelningen är i korthet att föreningen ansvarar för drift av verksamheten som museet, övrig kulturell verksamhet och tillfällig uthyrning av lokaler och båtplatser.

Stiftelsen svarar i korthet för fastighetsunderhåll, driftskostnader som el, VA och kostnader för larm. Arbetsfördelningen är föremål för revidering med syfte att skapa mer likvärdiga ekonomiska förutsättningar för stiftelsen och föreningen.

Verksamhetens bidrag
Stiftelsen har under året erhållit bidrag från Värnamo kommun på 396 000 kr,
vilket stiftelsen tacksamt noterar.

Renoveringsarbeten
Stiftelsen Åminne Bruk har av Länsstyrelsen för år 2024 erhållit i anslag av
byggnadsvårdsmedel 204 210 kr. Dessa medel har använts för målning av kolladan.
Samtliga arbeten har genomförts enligt upprättad vård- och underhållsplan och är genomförda så att de uppfyller de antikvariska kraven.

Övriga aktiviteter under året

Översyn av energiförbrukningen (el) har påbörjats med stöd från kommunens energirådgivare. Åtgärder planeras till 2025.

Underlaget för fastighetens fasta VA-avgift har omräknats av kommunen. Det har inneburet en betydande reduktion av den fasta VA-avgiften. Återbetalning har även skett för 2022 och 2023.

Medel för att nästa år genomföra ommålning av "Snicken" samt lagning av golv i verkstadsvinden har sökts via länsstyrelsen.

Löpande fastighetsunderhåll har genomförts av vår vaktmästartjänst.

Vår kassör Elisabeth-Malmsten Johansson lämnade på egen begäran styrelsen under året. Ett stort tack till Elisabeth för mångåriga insatser som kassör i stiftelsen.

Den ekonomiska redovisningen handhas from 1/10 av Eva Stigsson redovisning AB.

Slutord

Stiftelsen har med denna verksamhetsberättelse genomfört sitt artoende verksamhetsår.

Som redovisas har vi även i år tack vare frikostigt bidrag från Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet kunnat genomföra betydande förbättringar på fastigheten.

Att fastigheten Åminne Bruk är en uppskattad anläggning framgår av besöksantalet, både vad gäller privata fester och tillställningar i brukets lokaler, samt av de arrangemang som ordnats av Föreningen. Föreningen Åminne Bruksmuseum bedriver en omfattande kulturell verksamhet av olika slag som genomgående är mycket välbesökta.

Med tillfredsställelse kan vi notera att Åminne Bruk väl lever upp till den målsättning som är antagen, om att vara ett industriminne, museum och en mötesplats.

Stiftelsens styrelse vill tacka alla de som på olika sätt bidragit till årets verksamhet och resultat.

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning	641 010	690 921	639 722	613 000
Resultat efter finansiella poster	31 443	44 588	-143 730	102 772
Soliditet (%)	81	92	91	93

Nyckeltalsdefinitioner

Förändringar i eget kapital (EK)

	Aktiekapital	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	400 200	140 372	44 588	585 160
Balanseras i ny räkning	0	44 588	-44 588	0
Årets resultat	0	0	31 443	31 443
Belopp vid årets utgång	400 200	184 960	31 443	616 603

Resultatdisposition

Till årsstämmans förfogande står följande medel:

Balanserat resultat	184 960
Årets resultat	31 443
Summa	216 403

Styrelsen föreslår att medlen disponeras enligt följande:

Balanseras i ny räkning	216 403
Summa	216 403

Resultaträkning

Resultaträkning	Not	2024-01-01 2024-12-31	2023-01-01 2023-12-31
Rörelseresultat			
Rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.			
Nettoomsättning		641 010	690 921
Övriga rörelseintäkter			0
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		**641 010**	**690 921**
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		-604 544	-638 557
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-7 981	-7 981
Summa rörelsekostnader		**-612 525**	**-646 538**
Rörelseresultat		**28 485**	**44 383**
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		2 958	205
Summa finansiella poster		**2 958**	**205**
Resultat efter finansiella poster		**31 443**	**44 588**
Resultat före skatt		**31 443**	**44 588**
Årets resultat		**31 443**	**44 588**

352

Balansräkning

Balansräkning Tillgångar	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och mark	2	259 854	267 835
Summa materiella anläggningstillgångar		**259 854**	**267 835**
Summa anläggningstillgångar		**259 854**	**267 835**
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar		58 187	
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		32 314	17 838
Summa kortfristiga fordringar		**90 501**	**17 838**
Kassa och bank			
Kassa och bank		413 361	348 718
Summa kassa och bank		**413 361**	**348 718**
Summa omsättningstillgångar		**503 862**	**366 556**
SUMMA TILLGÅNGAR		**763 716**	**634 391**

Balansräkning

Balansräkning Eget kapital och skulder	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		400 200	400 200
Summa bundet eget kapital		**400 200**	**400 200**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		184 960	140 372
Årets resultat		31 443	44 588
Summa fritt eget kapital		**216 403**	**184 960**
Summa eget kapital		**616 603**	**585 160**
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		127 113	29 231
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		20 000	20 000
Summa kortfristiga skulder		**147 113**	**49 231**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**763 716**	**634 391**

Noter

Not 1 – Redovisningsprinciper

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR2016:10) om årsredovisning i mindre företag (K2).

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Tillgångarna skrivs av linjärt över tillgångarnas bedömda nyttjandeperiod förutom mark som inte skrivs av. Nyttjandeperioden omprövas per varje balansdag. Följande nyttjandeperioder tillämpas:

Avskrivning

Avskrivningsprinciper

Typ av tillgång	Procent	År
Byggnader		
Byggnader	Procent	34 År

Not 2 – Byggnader och mark

Byggnader och mark

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	408 191	408 191
Utgående anskaffningsvärden	**408 191**	**408 191**
Ingående avskrivningar	-140 356	-132 375
Förändringar av avskrivningar		
Årets avskrivningar	-7 981	-7 981
Utgående avskrivningar	**-148 337**	**-140 356**
Redovisat värde	**259 854**	**267 835**

Not 3 – Ställda säkerheter

Ställda säkerheter

	2024-12-31	2023-12-31
Summa ställda säkerheter	**0**	**0**

Underskrifter av årsredovisning

Dhan Åstrand

Styrelseordförande / Styrelseledamot

Johan Gärskog

Styrelseledamot

Lina Tryggvesson

Styrelseledamot

Helena Nyberg

Styrelseledamot

Raymond Pettersson

Styrelseledamot

Min revisionsberättelse har lämnats den 2025-03-20

Real Revision & Redovisning AB

Daniel Johansson

Auktoriserad Revisor

REVISIONSBERÄTTELSE

Till bolagsstämman i Stiftelsen Åminne Bruk
Org.nr. 802425-1632

REVISIONSBERÄTTELSE

Till styrelsen i Stiftelsen Åminne Bruk
Org.nr. 802425-1632

Rapport om årsredovisningen
Uttalanden
Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen Åminne Bruk för år 2024.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden
Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet "Revisorns ansvar". Jag är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.
Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens ansvar
Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar
Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.
Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Stiftelsen Åminne Bruk för år 2024.

Enligt min uppfattning har styrelseledamöterna inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet "Revisorns ansvar". Jag är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mitt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen, eller om det finns skäl för entledigande, eller

- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande.

Värnamo den 20 mars 2025

Daniel Johansson
Auktoriserad revisor

Att hållas tillgänglig för envar
Till styrelsen
Orgn nr: 802425- 1632

Till fullmäktige i Värnamo kommun

Revisionsberättelse för Stiftelsen Åminne Bruk år 2024

Jag, av fullmäktige i Värnamo kommun utsedd kommunal revisor, har, utifrån den auktoriserade revisorns granskning, bedömt stiftelsens räkenskaper, årsredovisning och styrelsens förvaltning för år 2024.

Jag har granskat hur verksamheten förhåller sig till lag och stadgar, om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

I granskningen av stiftelsens räkenskaper och årsredovisning har jag förlitat mig på den auktoriserade revisorns granskning och bedömning.

Jag bedömer sammantaget att styrelsen har utfört sitt uppdrag enligt Stiftelsen Åminne Bruks stadgar, att verksamheten har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Utifrån min granskning tillstyrker jag att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet.

Värnamo ort 2025-04-08

Lennart Swerlander
Utsedd revisor av Värnamo kommun

Budgetuppföljning per den 30 april 2025

Ärendebeskrivning

Enligt kommunstyrelsens beslut 17 september 2019 § 313 så ska budgetuppföljningar inklusive helårsprognoser under 2025 ske per 31 mars, 30 april, 31 augusti, 31 oktober.

Kulturförvaltningen har inkommit med budgetuppföljningsrapport per 30 april 2025 med helårsprognos.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att godkänna redovisningen av budgetuppföljningen per 30 april med helårsprognos för 2025.

Veronica Gustafsson
Ekonomiadministratör

Lars Alkner
Förvaltningschef

Prognos drift

		april		
		Prognos	**Budget**	**Diff**
10006, 13000	Nämnd	687	687	0
31500-31503	Programverksamhet, bidrag	7 074	7 074	0
32000-32008	Bibliotek	21 766	21 766	0
32500	Allmänkultur	6 664	6 664	0
		36 190	**36 190**	**0**

April:
VÄSENTLIGA EKONOMISKA OCH VERKSAMHETSRELATERADE HÄNDELSER

VÄSENTLIGA FÖRÄNDRINGAR JÄMFÖRT MED FÖREGÅENDE PROGNOS

Prognos investering

		april		
		Prognos	**Budget**	**Diff**
150000	Inventarier	377	377	0
150001	It-utrustning	175	175	0
150002	Årligt konstanslag	215	215	0
150003	Konstnärlig gestaltning KN	184	184	0
150004	Konstnärlig gestaltning TU	1 703	3 187	1 485
150007	Biblioteksfilialer, bokbil och bybibblor	400	895	495
		3 054	**5 033**	**1 980**

April:
VÄSENTLIGA EKONOMISKA OCH VERKSAMHETSRELATERADE HÄNDELSER
Nytt verksamhetssystem för biblioteket blir inte fullt infört under 2025.
Konstnärliga gestaltningar: Ny fotbollsarena framflyttad, Expoområdet slutförs inte under 2025.

PLANERADE ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA UNDERSKOTT

Sänkt ålder för lånekort

Ärendebeskrivning

Fler och fler folkbibliotek i Sverige väljer att göra det möjligt för unga som är 13–17 år att skaffa lånekort (eller bibliotekskort som det också heter) på egen hand och vi vill följa i deras spår. Processen för att sänka den nedre åldersgränsen från 18 till 13 år har föranletts av ett förarbete i form av en kartläggning av konsekvenser samt vilka tekniska och/eller rutinmässiga förändringar som behöver genomföras. Barnets rätt till eget lånekort trumfar de hinder eller motargument som finns.

Förändringen är planerad att genomföras under hösten 2025.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att sänka den nedre åldersgränsen för att skaffa lånekort på egen hand från 18 till 13 år.

Åsa Rocén
Bibliotekschef

Lars Alkner
Förvaltningschef

Utredning

Folkbiblioteken i Värnamo kommun har idag en åldersgräns på 18 år för att skaffa lånekort på egen hand och utan målsmans medgivande.

Fler och fler folkbibliotek inför möjligheten för barn från 13 år att ansöka om lånekort (eller bibliotekskort som många bibliotek väljer att benämna det) utan vårdnadshavares medgivande. Det är ett konkret steg mot att förverkliga barnkonventionens skrivelser om alla barns rätt till information och kultur.

Folkbiblioteken i Region Örebro län har gjort en prövning och analys av frågan om barns rätt till ett eget lånekort. I det arbetet brottades gruppen med frågor kring tekniska begränsningar i avgiftssystem på bibliotek, barnets mognad i förhållande till möjligheten att förstå vad ett låneavtal innebär, den lagstiftning som styr barns rättshandlingsförmåga, vårdnadshavares rätt och skyldighet att bestämma om frågor som rör barnet samt deras ansvar för att skydda sitt barn. Det hela landade slutligen i att flertalet av folkbiblioteken i Region Örebro län införde 13-årsgräns för barn att ansöka om lånekort utan vårdnadshavares medgivande. Ett beslut som bland annat lutar sig mot skrivelser i dataskyddsförordningen GDPR och det regelverk som gäller för vårdens informationstjänst 1177.

Ledningsgruppen för folkbiblioteken i Värnamo kommun har tagit del av skrivelser och lyssnat på Biblioteksutveckling Region Örebro län, Länsbibliotek Dalarna, Götabiblioteken och Härnösands bibliotek om hur de gått tillväga rent praktiskt för att möjliggöra för barn från 13 år att få lånekort utan vårdnadshavares medgivande. All personal på Värnamo bibliotek har processat förslaget att införa lånekort från 13 år och har tillsammans gjort ställningstaganden och sett över vilka förordningar och lagar vi behöver förhålla oss till för att genomdriva en sådan förändring.

I arbetet har vi utgått från det faktum att de som arbetar inom offentlig verksamhet har en skyldighet att arbeta rättighetsbaserat och att all offentlig verksamhet ska genomsyras av ett barnrättsperspektiv. Som lag har FN:s konvention om barnets rättigheter dessutom företräde framför regler och bestämmelser som inte är lagstadgade.

Värnamo bibliotek har redan slopat förseningsavgifter på all barnmedia, oavsett om det är ett barn, ungdom eller vuxen som har lånat barnmedia så utgår inga förseningsavgifter. Vi har inte kvar administrativa avgifter på borttappade böcker/barnmedia, men vi har tills vidare kvar avgiften för borttappade böcker/barnmedia. Räkning på avgiften går då till vårdnadshavare. Det finns tankar på att slopa avgift på borttappad barnmedia men vi har ännu inte kommit fram till något beslut gällande detta. Beslut om lånekort från 13 år kan tas utan att vi slopar avgiften för borttappad bok, då den avgiften krävs av vårdnadshavare. Viktigt för beslutet är att det inte finns några avgifter direkt kopplade till barn och ungdomar upp till 18 år.

Biblioteksekretessen gäller även för barn från 13 år, enligt 40 kap. 3 § i offentlighets- och sekretesslagen. Ungdomarna kommer i och med det nya beslutat att uppmuntras att ange sina egna kontaktuppgifter i bibliotekssystemet, inte sina vårdnadshavares.

Inför beslutet så behöver biblioteket justera rutiner, ändra låntagarkategori i bibliotekssystemet Book-IT och ta fram lathundar. Vi behöver även genomföra ett omfångsrikt informationsarbete för att uppmärksamma ungdomar, vårdnadshavare och skolor om förändringen. Det är viktigt att berätta om att biblioteket inte lämnar ut några uppgifter om utlån och att de unga kan välja att få alla meddelanden från biblioteket till sin privata telefon eller e-post.

Rapporter med mer information:

Slutrapport Barn och bibliotekskort Region Örebro län

Rapport Vi gjorde en barnrättsprövning! Vad hände sen?

slutrapport-bibliotekskort-for-barn-dalabiblioteken.pdf

Konstnärlig gestaltning – principbeslut gällande enprocentsmedel

Ärendebeskrivning

Konstnärlig gestaltning enligt enprocentsregeln gäller i Värnamo kommun vid all nybyggnation, om- och tillbyggnad av offentliga byggnader och miljöer där kommunen står som byggherre.

Vid uppstart av varje projekt sätter kulturnämnden av 10% av budgeten för ökade eller oförutsedda kostnader innan upphandling sker. Det kan vara stigande materialkostnader eller annat som är svårt att förutse eftersom projekten ofta löper över flera års tid.

I de fall det i slutskedet av projektet visar sig att dessa pengar inte behövs för att täcka merkostnader, föreslår kulturförvaltningen att dessa pengar vid behov kan användas till inköp av lös konst till samma objekt. Den lösa konsten är särskilt viktig vid nybyggnation, då lokalerna är helt tomma på konst. Samma delegationsordning som vid övriga inköp av lös konst föreslås, med den skillnaden att delegationen avser den totala summan av lös konst inköpt till det aktuella objektet och inte de enskilda verken.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att hela eller delar av den pott för ökade eller oförutsedda kostnader vid projekt med konstnärlig gestaltning enligt enprocentsregeln, kan gå till inköp av lös konst vid samma objekt, samt

att samma delegationsordning som vid övriga inköp av lös konst ska gälla.

Marlene Ulfsax
Kultursekreterare

Lars Alkner
Förvaltningschef

Konstnärlig gestaltning Västhorjaskolan

Ärendebeskrivning

Västhorjaskolan är färdigbyggd och den konstnärliga gestaltningen på skolgården och i trapphallen som har finansierats med enprocentsmedel är i slutfasen. Återstår att köpa in och hänga lös konst i byggnaden, för att lyfta arbetsmiljön för såväl elever som personal.

Av den totala budgeten för konstnärlig gestaltning sattes vid projektstart 10% av för ökade eller oförutsedda kostnader, vilket i detta fall motsvarar 250 000 kronor. Nu i slutskedet ser vi att hela den potten inte kommer gå åt, utan kulturförvaltningen föreslår att 100 000 kronor kan användas till inköp av lös konst till skolan. Det nyinköpta kommer kompletteras med konst från Värnamo kommuns samling, konst som har hängt på andra platser fram till nu eller som tillfälligt har förvarats i kommunens konstförråd.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att använda 100 000 kronor av potten för oförutsedda kostnader i Västhorjaskolans gestaltningsprojekt, till inköp av lös konst till skolan.

Marlene Ulfsax
Kultursekreterare

Lars Alkner
Förvaltningschef

Remissvar - Trafikplan för Värnamo kommun

Ärendebeskrivning

Samhällsbyggnadsnämnden har beslutat att skicka ut Trafikplan för Värnamo kommun på remiss till kommunen nämnder med flera för yttrande samt att svarstiden ska vara senast 30 juni.

Trafikplan för Värnamo kommun.
Trafikplan - Värnamo kommun

Kulturförvaltningen har tagit del av förslaget utifrån förvaltningens ansvarsområden och vill framhålla följande:

I all trafikplanering måste hänsyn tas till kulturmiljö, arkitektur, offentlig konst och gestaltad livsmiljö – både avseende bevarande och tillgänglighet. Detta är nödvändiga delar i arbetet med att skapa ett attraktivt och levande centrum. Ur den aspekten motsätter sig kulturnämnden starkt idén om en ny väg längs med järnvägen mellan Ringvägen och Västermogatan genom Apladalen.

Plan för kulturmiljön bör läggas till som ett dokument som trafikplanen har att förhålla sig till.

Beslutsförslag

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att godkänna förvaltningens förslag till remissvar, samt

att överlämna svaret till samhällsbyggnadsnämnden.

Lars Alkner
Förvaltningschef

Protokollsutdrag:

Sbn § 65 Dnr TRAFIK.2024.811

Trafikplan för Värnamo kommun

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att skicka ut förslaget på Trafikplan för Värnamo kommun på remiss till kommunens nämnder, räddningstjänsten, polisen, Trafikverket, Länsstyrelsen, Region Jönköping, Jönköpings länstrafik, Värnamo City, Värnamo Näringsliv, kommunala bolag, tillgänglighetsrådet, pensionärsrådet, branschorganisationen Fastighetsägarna, Värnamo handel och de politiska partierna med representation i kommunfullmäktige samt att svarstiden ska vara senast 30 juni.

Bakgrund

Kommunledningsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och teknik- och fritidsförvaltningen delar på uppdraget att ha en övergripande bild av trafikrelaterade frågor.

Policy för trafik blev antagen 29 augusti 2024, diarienummer: KS.2023.1006 § 107. För att få en tydlig, samlad och transparent bild av kommunens viljeinriktning i mer operativa frågor rörande trafik behöver Policy för trafik kompletteras med en trafikplan. Kommunfullmäktige beslutade 25 april 2024, diarienummer: KS.2024.301 § 64 att ge samhällsbyggnadsnämnden tillsammans med teknik- och fritidsnämnden i uppdrag att ta fram en trafikplan.

Ärendebeskrivning

Trafikplan för Värnamo kommun pekar ut hur de ställningstaganden som policyn pekar ut ska genomföras. Den är mer detaljerad än policyn och ska vara ett planeringsunderlag för ett transportsystem som är socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart. I trafikplanen definieras till exempel ett trafiknät för respektive trafikslag. Den visar en riktning, sätter mål och tydliggör vilka prioriteringar som ska styra utvecklingen. Trafikplanen blir ett verktyg för samtliga kommunala nämnder, förvaltningar och verksamheter.
Syftet är att konkretisera och beskriva hur kommunens trafiksystem bör utformas för att stödja samhällsutvecklingen i riktning mot kommunens uppsatta mål om ett långsiktigt hållbart transportsystem. Särskilt fokus ska ligga på hållbart resande, trafiksäkerhet och säkra skolvägar.

forts.

Nämndsbeslut 2025-05-21 Samhällsbyggnadsnämnden (SBN)

Sbn § 65 forts.

Avsikten är att Trafikplan för Värnamo kommun ska innehålla resonemang kring och förslag på ny central förbindelse över järnvägen i centrala Värnamo. Planen ska också svara på det uppdrag som samhällsbyggnadsnämnden i samarbete med teknik- och fritidsnämnden fått av kommunstyrelsen angående säkra skolvägar och cykelstrategi.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har inkommit med tjänsteskrivelse 7 maj 2025.

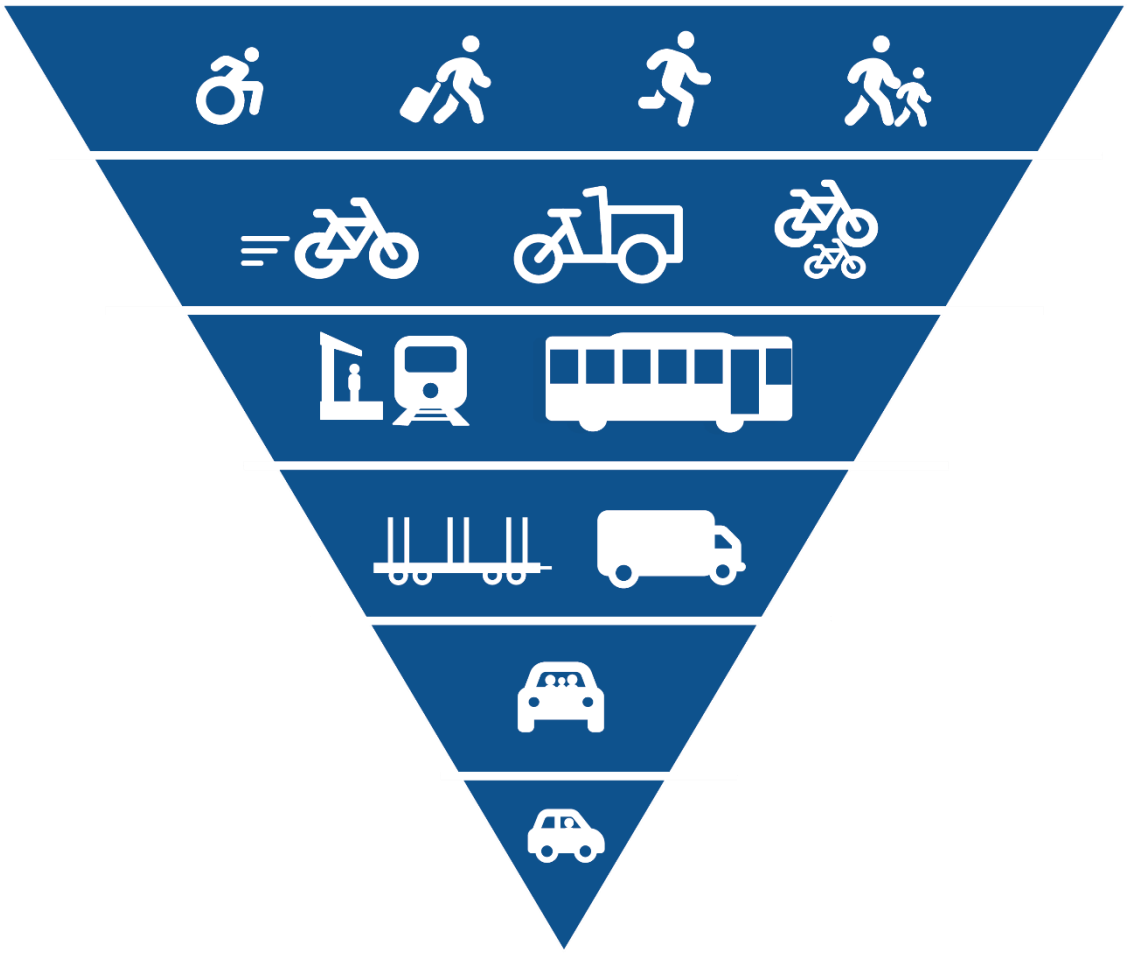
Förslag till beslut

Samhällsbyggnadsnämnden föreslås besluta

att skicka ut förslaget på Trafikplan för Värnamo kommun på remiss till kommunens nämnder, räddningstjänsten, polisen, Trafikverket, Länsstyrelsen, Region Jönköping, Jönköpings länstrafik, Värnamo City, Värnamo Näringsliv, kommunala bolag, tillgänglighetsrådet, pensionärsrådet, branschorganisationen Fastighetsägarna, Värnamo handel och de politiska partierna med representation i kommunfullmäktige samt att svarstiden ska vara senast 30 juni.

Samhällsbyggnadsnämnden har tidigare behandlat ärendet 30 april 2025, § 50.

Trafikplan för Värnamo kommun

Reglemente
Kommunala beslut som utöver kommunallag och andra författningar styr och reglerar kommunala verksamheter. Innefattar Nämndreglementen, Delegeringsordningar, Bolagsordningar, Ägardirektiv, Föreskrifter, Kommunala taxor och avgifter.

Policy
Anger principer och värdegrundsbaserat förhållningssätt och tjänar som vägledning inom det aktuella området.

Plan
Beskriver strategier för arbetet med utvecklingen av Värnamo som kommun, och utvecklingsarbete inom kommunens organisation.

Åtgärdsplan
Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Riktlinje
Beskriver hur förvaltning bedriver den befintliga verksamheten, eller ett visst område, så att den bedrivs effektivt och med god kvalitet.

Fastställd av: Kommunfullmäktige
Datum: 2025-xx-xx, § xxx
Dokumentet gäller från: 20xx-xx-xx
Dokumentet gäller för: Kommunstyrelsen och kommunens nämnder och utskott
Dokumentansvarig: Förvaltningschef**,** Samhällsbyggnadsförvaltningen

Innehåll

1 Inledning ... 5
1.1 Syfte ... 5
1.2 Målbilden av ett attraktivt och levande centrum ... 5
1.3 Befintliga dokument med ställningstaganden för trafik ... 8
1.4 Trafikplanen i förhållande till andra dokument ... 8
1.5 Barnperspektivet ... 9
1.6 Befolkningsprognos ... 9
1.7 Trafikprognos Värnamo ... 9
2 Gaturummets funktion och karaktär ... 11
2.1 Trygghet ... 11
2.2 Trafiksäkerhet ... 12
2.3 Hållbart resande ... 14
3 Gående ... 15
3.1 Gångnät ... 15
3.2 Målstandard för gångnätet ... 16
4 Cykeltrafik ... 17
4.1 Cykelnät ... 18
4.2 Vägvisning ... 19
4.3 Cykelparkering ... 19
4.4 Målstandard för cykelnätet ... 20
5 Korsningspunkter ... 21
5.1 Målstandard för korsningspunkter ... 24
5.2 Målstandard för korsningspunkter vid skolor ... 24
6 Kollektivtrafik ... 25
6.1 Tåg ... 25
6.2 Buss ... 25
6.3 Värnamo station ... 26
7 Biltrafik ... 27
7.1 Bilnät ... 27
7.2 Målstandard för bilnätet ... 28
8 Biltrafik i Värnamo stad ... 29
8.1 Pumparebron ... 30
8.2 Uddebovägen eller Viadukten ... 30
8.3 Ringvägen ... 33
8.4 Historiska förslag på biltrafiknät för Värnamo stad ... 34

8.5 Parkering i centrala Värnamo 34
9 Trafik utanför Värnamo stad 35
9.1 Cykling mellan tätorter 35
9.2 Bor 36
9.3 Bredaryd 37
9.4 Forsheda 39
9.5 Rydaholm 40
10 Tung trafik 42
11 Säkra skolvägar 42
12 Beteendepåverkande kampanjer 42
13 Mätning av trafik 42
14 Förslag på vidare utredningar 43
15 Revidering 43
16 Bilagor 43

1 Inledning

Kommunens vision om den mänskliga tillväxtkommunen handlar om att alla räknas och att varje människa är en tillgång. Arbetet mot visionen ska präglas av långsiktighet, delaktighet, tolerans och integration.

Fyra mål ska prägla kommunen.

- En stark kommun - en stark kommun säkrar välfärden. Värnamo kommun ska fortsätta att utveckla en effektiv förvaltning, med klok användning av resurserna, för att klara kommunens uppdrag kring välfärd, demokrati och samhällsplanering.
- En attraktiv kommun - genom välmående näringsliv och växande arbetsmarknad skapas ekonomisk hållbarhet som ger valfrihet och möjligheter att investera i välfärd, trygghet och en grönare kommun.
- En grön kommun - en god miljö är grunden för vår välfärd. Värnamo kommun ska utvecklas så att både människa och miljö mår bra.
- En trygg kommun - Värnamo ska vara en kommun där varje invånare ges goda möjligheter att leva utifrån sina förutsättningar och att leva livet hela livet.

För att nå dessa mål i trafiken har Policy för trafik, antagen 2024-08-29 § 107, tagits fram. Som en direkt följd av policyn har denna trafikplan tagits fram. Trafikplanen är mer detaljerad än policyn och ska vara ett planeringsunderlag för infrastruktur som är socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart. Den ska ligga till grund för all trafikrelaterad planering i Värnamo kommun och vara ett verktyg för samtliga kommunala nämnder, förvaltningar och verksamheter.

I trafikplanen konkretiseras ambitionerna i Policy för trafik genom att definiera ett trafiknät för respektive trafikslag. Trafikplanen beskriver vidare en målbild över bland annat konfliktpunkter och vägstandarder. Detaljeringsgraden ligger mellan policyn och en planerad teknisk handbok.

1.1 Syfte

Syftet är att konkretisera och beskriva hur kommunens trafiksystem bör utformas för att stödja samhällsutvecklingen i riktning mot kommunens uppsatta mål om ett långsiktigt hållbart transportsystem. Särskilt fokus ska ligga på hållbart resande, trafiksäkerhet och säkra skolvägar medan möjligheten att nå Värnamo centrum med bil också behöver säkerställas.

Syftet är också att vara ett stöd vid framtagandet av en åtgärdsplan som beskriver vilka åtgärder som behöver genomföras, samt i vilken ordning, för att målen ska uppfyllas. Åtgärdsplanen ligger till grund för kommunens investeringsplan.

1.2 Målbilden av ett attraktivt och levande centrum

Trafikplanens viktigaste uppgift är att se till att trafiken utvecklas på ett så genomtänkt sätt som möjligt över tid i hela kommunen. Ett stort fokus ligger på Värnamo stad och att få till ett så attraktivt och levande centrum för så många som möjligt. Avsikten är därför att biltrafiken ska få en så enkel väg som möjligt in till parkeringsplatserna i centrala Värnamo, samtidigt som tydliga och trygga stråk för fotgängare och cyklister säkerställs.

När man nått centrum är det viktigt att det på ett smidigt sätt går att ställa sin cykel och parkera sin bil. För utvecklingen av centrum är det viktigt att människor vill vistas och uppehålla sig i centrum, vilket gynnar både livet i staden och handeln.

För att illustrera hur centrum skulle kunna se ut har idéskisser tagits fram. Syftet med idéskisserna är att skapa en tydligare bild av den målbild vi har för ett attraktivt och levande centrum. En mer preciserad lösning kommer arbetas fram och presenteras ett gestaltningsprogram för centrum.

Figur 1 Idéskissen visar Bruno Mattssons plats från Lasarettsgatan. Grönområden, sittplatser, torghandel och cykelstråk kan skapas genom att omvandla en hårdgjord yta, vilket bidrar till en mer levande och trivsam miljö.

Figur 2 Idéskissen visar Åbron. Sittplatser och uteserveringar med utsikt över Lagan kan ersätta ytor som idag är täckta av asfalt.

Figur 3 Idéskissen visar Storgatan, sedd från Åbron. Även här kan vi skapa en mer levande och trivsam miljö.

Figur 4 Idéskissen visar Åbroparken, sedd från gångfartsområdet.

1.3 Befintliga dokument med ställningstaganden för trafik

Det finns dokument i kommunen som pekar ut ställningstaganden för trafik. Trafikplanen har tagit hänsyn till dessa.

- Policy för trafik (antagen 2024-08-29 § 107)
- Koldioxidbudget Värnamo kommun (v 6.0.1 2024-09-04)
- Ny stadsbyggnadsvision för Värnamo stad (Dnr 16.1254.200 2019-02-28)
- Översiktsplan (antagen 2019-05-29 § 111)
- Fördjupad översiktsplan (antagen 2022-06-22 § 86)

1.4 Trafikplanen i förhållande till andra dokument

Trafikplanen förhåller sig till kommunens övriga dokument enligt figur 5.

Figur 5 Bild på styrande dokument i Värnamo kommun.

1.5 Barnperspektivet

Att prioritera gående och cyklister i trafiken är fördelaktigt för barn, eftersom de är oskyddade när de rör sig själva i trafiken. Ur ett barnperspektiv är barnets självständighet viktigt. Barn bör inte bli begränsade utan ska kunna ta sig fram tryggt och säkert i trafiken. Tillgängligheten i trafiken behöver anpassas efter barnens förmågor, framför allt i anslutning till skolor. Därför har trafikplanen lagt ett stort fokus på analys av trafikmiljöer kring skolor. Är det tryggt och säkert för barn är det tryggt och säkert för alla, även för till exempel funktionshindrade och äldre.

1.6 Befolkningsprognos

I slutet av år 2024 hade Värnamo kommun 34 542 invånare. Vid utgången av år 2028 antas folkmängden överstiga 35 000. År 2033, förväntas befolkningen bestå av cirka 36 280 invånare.

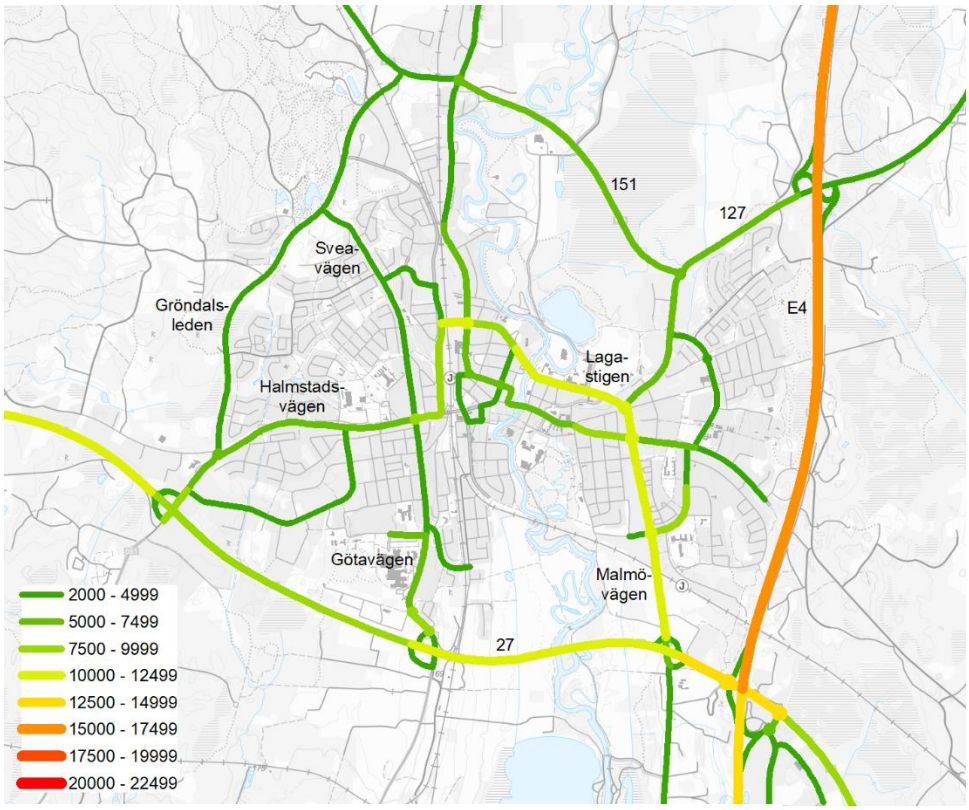
Folkökningen i kommunen förväntas främst ske i Värnamo stad. I kommunens övriga fem delområden väntas invånarantalet minska jämfört med år 2023 med undantag för Bor.

1.7 Trafikprognos Värnamo

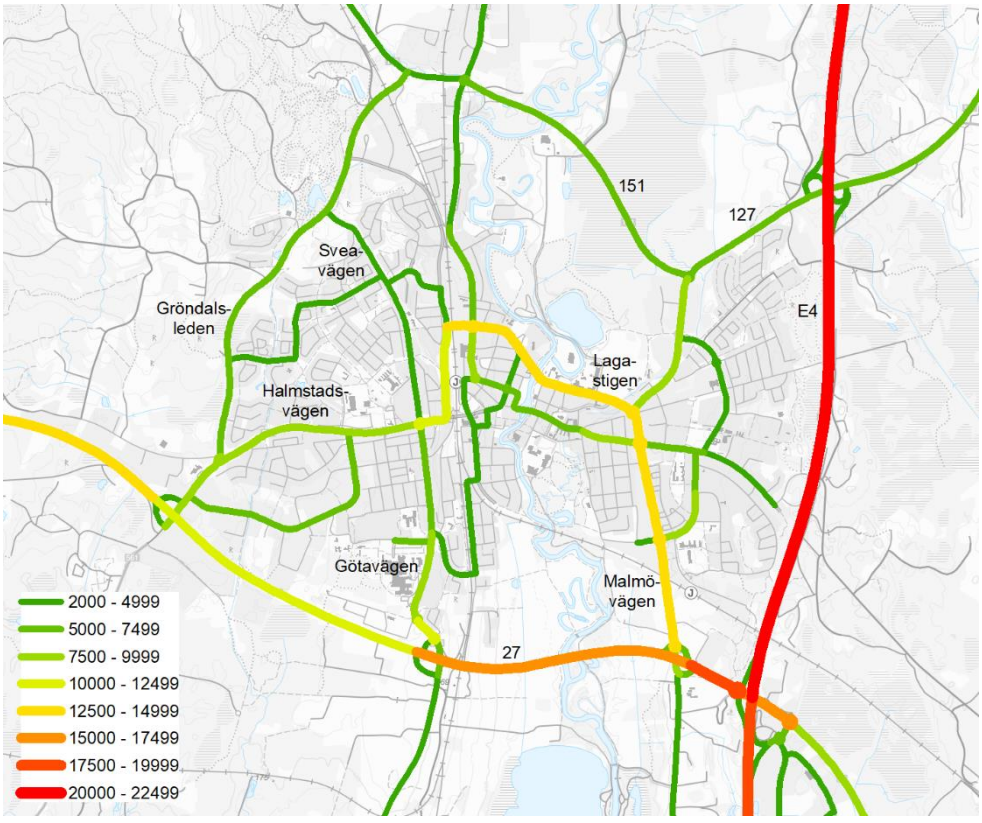
Värnamo stad förväntas växa, vilket ligger i linje med kommunens mål. För att veta hur detta påverkar trafiken har en trafikprognos för år 2050 tagits fram. Prognosen bygger på planerade framtida exploateringar och den mängd trafik som de förväntas alstra. Prognosen tar även hänsyn till Trafikverkets trafikutvecklingstal för år 2045.

Trafikmängden på omkringliggande statliga vägar har också tagits med och de har endast räknats upp med hjälp av Trafikverkets trafikutvecklingstal.

I figur 6 presenteras nuvarande trafikmängd för de gator i Värnamo med fler än 2 000 fordon per dygn och i figur 7 presenteras prognosen för år 2050 med befintlig trafikinfrastruktur.

Figur 6 Karta över dagens trafikflöden.

Figur 7 Karta över förväntade trafikflöden 2050.

2 Gaturummets funktion och karaktär

I Värnamo stad utgör järnvägen och Lagan betydande barriärer som delar staden i två delar. Höjdskillnaden som barriären innebär är dessutom ett hinder för gång- och cykeltrafik. Kommunen är till största del väghållare innanför tätortsgränsen men det finns enstaka gator med enskilt huvudmannaskap i Värnamo.

I övriga tätorter är kommunen oftast bara väghållare för enstaka gång- och cykelvägar. Resterande gator har enskilt huvudmannaskap som den lokala väg-föreningen ansvarar för. De större vägarna runt och genom orterna är statliga och där är Trafikverket väghållare.

Biltrafikens framkomlighet är god i hela Värnamo kommun och detta behöver bevaras. För att främja hållbara resor behöver fokus också riktas mot att främja framkomligheten för gående och cyklister i den fortsatta planeringen. Där är trygghet och trafiksäkerhet viktiga faktorer som behöver prioriteras i trafik-planeringen.

2.1 Trygghet

Trygghet är subjektivt och upplevelsen av trygghet varierar mellan olika människor och grupper. Känslan av att känna sig trygg beror på var och ens förutsättningar. Fysisk förmåga, erfarenhet och kunskap om trafikregler, samt dygns- och säsongsvariationer är faktorer som kan inverka på trygghetskänslan. I trafiken kopplas känslan av otrygghet ofta till risken att råka ut för en trafikolycka, rädsla för människor eller oöverskådliga gaturum. Hur miljön upplevs kan kopplas till individens möjlighet till överblickbarhet, känslan av kontroll och friheten att göra vägval. Vidare påverkas upplevelsen av platsens belysning och skötsel, bostäders fönster och entréer, samt om det upplevs vara hög närvaro av andra människor i rörelse.

Exempel på miljöer som kan upplevas otrygga kan vara ensliga, storskaliga och bullriga miljöer som ger låga upplevelsekvaliteter. Det kan vara trånga gångtunnlar och passager, hållplatser och terminaler till allmänna färdmedel, parkeringar för cykel och bil samt garage.

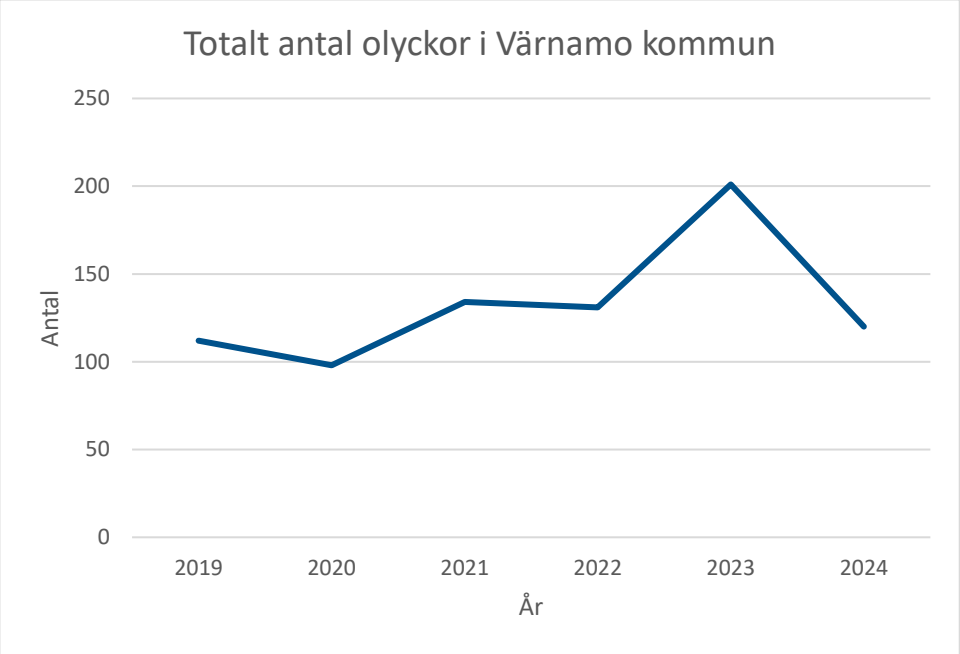
För att trafikmiljöer ska upplevas som trygga behöver de även vara tillgängliga, särskilt för barn, äldre och funktionsnedsatta.

2.2 Trafiksäkerhet

Skillnaden mellan säkerhet och trygghet är att säkerhet är den faktiska risken att utsättas för brott och olyckor, medan trygghet är individens upplevelse av säkerheten eller risken.

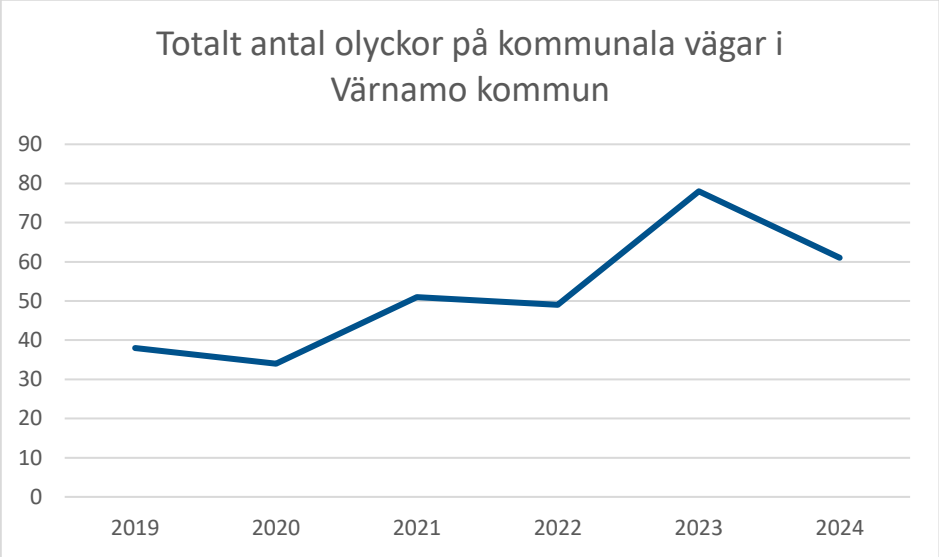
En upplevd hög trafiksäkerhet har stor betydelse för människors vilja att röra sig i staden, inte minst för barn och äldre. Genom att förbättra trafiksäkerheten förbättras livskvaliteten för kommunens medborgare, vilket ger en mer socialt hållbar kommun.

Statisk på trafikolyckor finns sammanställt i STRADA (Swedish Traffic Data Acqusition). STRADA är ett informationssystem som hanterar skador och olyckor inom hela vägnätet. Systemet bygger på data från två källor, polisen och akut-sjukhusen. Här finns dock ett stort mörkertal av lindriga olyckor eftersom olyckor inte rapporteras in från vårdcentraler.

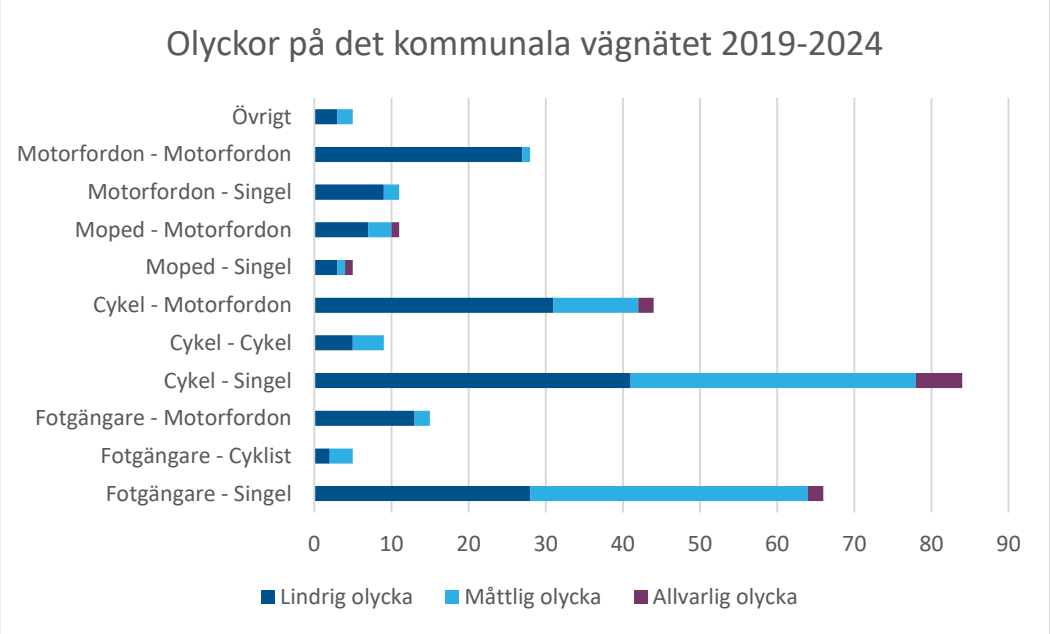
Figur 8 Graf över det totala antalet olyckor i Värnamo kommun mellan 2019 och 2024.

I figuren ovan redovisas det totala antalet trafikolyckor i hela Värnamo kommun, oavsett väghållare, som inrapporterats till STRADA. År 2024 var antalet olyckor 120.

Figur 9 Graf över det totala antalet olyckor på kommunala gator i Värnamo kommun mellan 2019 och 2024.

I figuren ovan visas de trafikolyckor som skett på de vägar där kommunen är väghållare. År 2024 var antalet olyckor drygt 60. Vad som gör att år 2023 sticker ut i båda figurerna är i nuläget oklart.

Figur 10 Graf över vilken typ av olyckor som inträffat på det kommunala nätet i Värnamo stad under år 2019-2024 i förhållande till dess olycksgrad.

Olyckorna på det kommunala vägnätet är uteslutande i Värnamo stad eftersom det är den enda tätorten i kommunen med kommunalt huvudmannaskap. Singelolyckor hos gående och cyklister är den vanligaste olycksformen och efter det hamnar olyckor mellan motorfordon och cykel. Det här visar på en låg trafiksäkerhet för cyklister jämfört med de andra trafikslagen och det behöver därför bli säkrare att cykla i Värnamo.

2.3 Hållbart resande

Med hållbart resande avser trafikplanen transporter och resor som är effektiva ur ett ekonomiskt, samhällsutvecklingsmässigt, hälsomässigt och miljömässigt perspektiv. Mer konkret innebär hållbart resande främst att använda hållbara färdsätt, såsom gång, cykel och kollektivtrafik, samt att undvika onödiga resor. I andra hand kan även en mer hållbar bilanvändning, exempelvis samåkning, räknas som hållbart resande.

3 Gående

Nästan alla resor startar till fots. För att nå sin parkeringsplats för cykel eller bil, eller för att komma till sin hållplats, krävs oftast en kort promenad. Det finns olika syften med att gå. Det kan vara att ta sig snabbaste vägen till arbetet, att gå en promenad i naturen eller att flanera i staden.

Ett sammanhängande, gent, säkert, tryggt och tillgängligt gångnät är viktigt för att det ska vara attraktivt att använda. Gångnätet ska vara kontinuerligt så det finns möjlighet att nå fram till viktiga målpunkter. Faktorer som påverkar säkerhet och trygghet är bland annat separering mellan gång- och cykeltrafik, lutning, gångbanans bredd, standard på markunderlag, vinterväghållning, belysning, passagers utformning och möjligheten till att se andra människor.

För de som av hälsoskäl har svårt att gå är möjligheten att vila en mycket viktig faktor. Detta ställer krav på vilomöjligheter i form av bänkar och vilplan där gång-vägar lutar. För de som flanerar kan en kvalitet vara att man inte behöver gå samma väg i båda riktningarna.

3.1 Gångnät

Gångnätet i Värnamo kommun delas in i fyra olika kategorier: huvudnät för gående, lokalnät för gående, trottoar och rekreationsgångnät.

Huvudnät för gående
Huvudnätet för gående är samma som huvudnätet för cyklister. Nätet ska vara separerat från cyklister för att öka tryggheten för gående. Nätet finns främst i de centrala delarna av Värnamo stad och grenar ut sig i olika riktningar därifrån.

Lokalnätet för gående
Lokalnätet för gående är till stora delar samma som lokalnätet för cykel. I detta nät är gång och cykel inte separerat. Den största delen av det totala nätet tillhör denna kategori.

Trottoar
Trottoarer är bara till för gående. Skötsel av trottoarer så som sopning och snöröjning sker av fastighetsägaren.

Rekreationsnät för gående
Syftet med det rekreativa nätet för gående är att det ska finnas vägar för att ”gå ut och gå”. Rekreationsnät för gående består av gångvägar och stigar med till exempel begränsad belysning som inte lämpar sig för dagens alla timmar. Det kan också vara stigar som inte underhålls på vintern.

3.2 Målstandard för gångnätet

För att öka tryggheten och trafiksäkerheten för gående har en målstandard tagits fram. Målstandarden ska följas vid ny- och ombyggnation där det är möjligt. Standarden skiljer sig åt för de olika kategorierna och presenterar i tabellen nedan.

	Huvudnät	Lokalnät	Trottoar	Rekreationsnät
Separering mot cyklister	Ja, med smågatsten i två rader, linje-målning eller med olika beläggning	-	Ja, cyklister inte tillåtna	-
Bredd	Minimum 2,0 m	Minimum 1,75 m	Minimum 1,5 m	-
Separering mot biltrafik	Kantstöd eller refug	Kantstöd eftersträvas	Kantstöd	-
Drift och underhåll	Prio 1	Prio 2	Fastighetsägarens ansvar	Prio 3 inget krav på vinterunderhåll
Belysning	Ja	Spilljus från vägbana kan räcka	Spilljus från vägbana	-
Omledning och skyltning vid vägarbeten	Ja, höga krav på jämnhet och bredd	Ja	Ja	-
Beläggning	Hårdgjord yta	-	Hårdgjord yta	-

Tabell 1 Tabellen visar målstandarden för de olika näten utifrån kategorierna.

4 Cykeltrafik

Det finns många anledningar till att prioritera cykeltrafik i tätortsmiljö. Cykeln är ett pålitligt, snabbt, smidigt och billigt transportmedel. Cyklande påverkas sällan av rusningstrafikens köer eller tidtabeller och kan ofta komma väldigt nära sin målpunkt och parkera där. En cykel kräver endast en tiondel av den yta som en bil upptar i trafiksystemet, det gäller även vid parkering.

Det finns en stor potential att överföra bilresor till cykel, framför allt för resor som är kortare än 5 kilometer. För pendling och rekreation kan avstånden vara betydligt längre och den ökade användningen av elcykel gör det möjligt att täcka längre sträckor.

För barn är cykling ett steg i utveckling mot självständighet och större rörelse-frihet. Att börja cykla i tidig ålder uppmuntrar till vana att cykla även i vuxen ålder. Därför är det viktigt att särskild hänsyn tas till barn vid planering av cykelinfrastruktur.

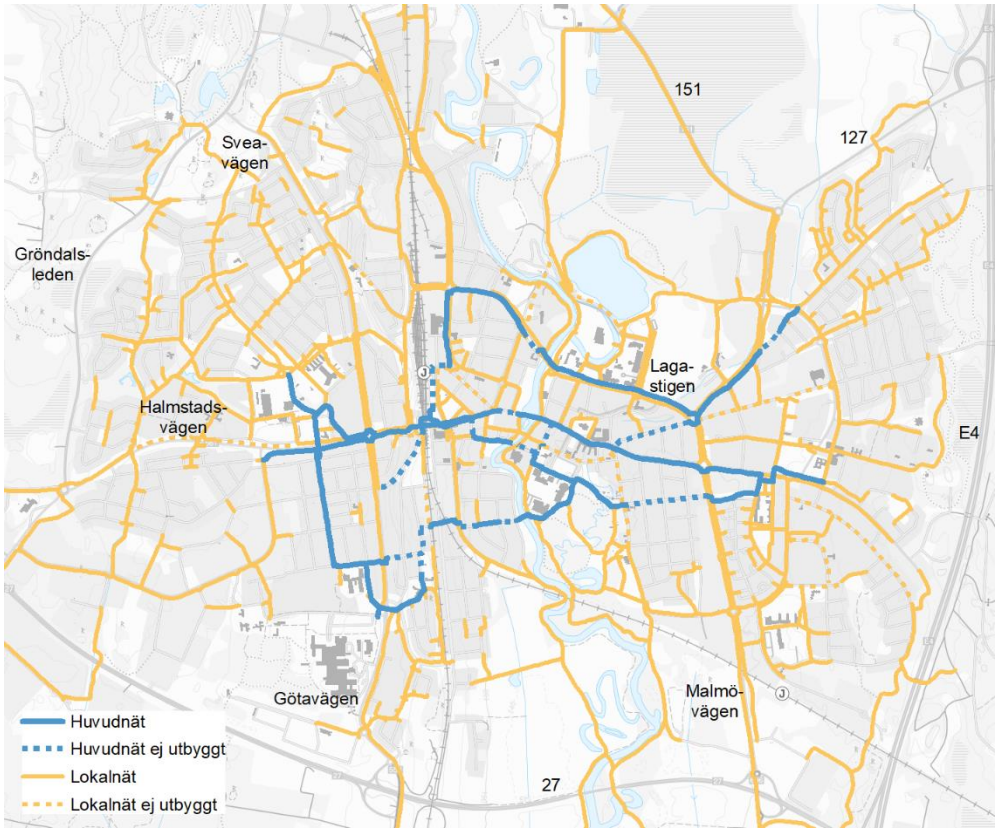
Cyklister har olika kunskaper, förutsättningar, önskemål och krav. Trenden är också att nya typer av cyklar ökar dessa skillnader. Detta ställer krav på utrymmen eftersom hastighetsspridningen ökar och på svängradier för att möjliggöra för alla olika typer av cyklar.

Cyklister är liksom gående extra utsatta för olyckor i trafikmiljön varför trafik-säkerhet behöver beaktas både i korsningspunkter och längs sträckor.

4.1 Cykelnät

Cykelnätet delas in i tre olika kategorier: huvudnät för cykel, lokalnät för cykel och cykelled. Cykelnätet för Värnamo finns i bilaga 1 och visas även i figur 11 nedan.

Figur 11 Karta över huvudnät och lokalnät för cykel.

Huvudnät för cykel

De cykelvägar som har över 200 cyklister per dag tillhör kategorin huvudnät för cykel. Nätet ska vara separerat från gående. Nätet finns främst i de centrala delarna av Värnamo stad och grenar ut sig i olika riktningar därifrån.

Lokalnät för cykel

Lokalnätet för cykel är till stora delar samma som lokalnätet för gående. I detta nät är gång och cykel inte separerat. Den största delen av det totala nätet tillhör denna kategori.

Cykelled

Cykelleder är rekreationsvägar eller cykelbara vägar mellan kommunens orter. Dessa har inget vinterunderhåll.

4.2 Vägvisning

Vägvisning är en viktig del i trafiknätet och idag finns väl utformad skyltning för motortrafiken på gatunätet i Värnamo kommun. Däremot är skyltning mycket bristfällig på cykelnätet och det har därför identifierats som en brist.

Vägvisning för cyklister bör vara en lika naturlig del av den allmänna skyltningen som vägvisningen i biltrafiknätet. Det finns flera goda anledningar till att införa vägvisning för cyklister. Vägvisningen leder trafikanterna mot målet via den snabbaste eller den mest lämpliga vägen och den hjälper också trafikanterna att orientera sig. Den utgör därmed ett komplement till appbaserade vägvisnings-system som många trafikanter använder.

Vägvisningen markerar att cyklister har en plats i trafiksystemet och är prioriterade. Ett väl genomfört och prydligt vägvisningssystem för cyklister är en bra marknadsföring för hållbart resande i kommunen. Trafikplanen föreslår att en riktlinje för vägvisning för cyklister tas fram.

4.3 Cykelparkering

För att det ska vara attraktivt att cykla krävs inte bara ett väl genomtänkt cykelnät med gott underhåll, cykeln behöver också kunna parkeras på ett tryggt ställe, gärna så nära målpunkten som möjligt. För att en cykelparkering ska vara attraktiv krävs det att den är placerad på rätt ställe samt att det finns möjlighet att låsa fast cykeln på ett smidigt sätt. Cykelparkeringen bör vara utformad för att klara olika typer av cyklar, som till exempel lådcyklar och transportcyklar.

Värnamo kommun bör, som den största arbetsgivaren, vara en förebild i frågan om cykelparkeringar och bör på sina arbetsplatser säkerställa fullgod cykelparkering, till exempel möjligheten att låsa fast cykeln under tak. Exakt vad som behöver tillföras för att detta ska bli verklighet behöver utredas vidare. Trafikplanen föreslår en cykelparkeringsutredning för viktiga målpunkter i kommunen samt för de egna verksamheterna och dess personal.

4.4 Målstandard för cykelnätet

För att öka tryggheten och trafiksäkerheten för cyklister har en målstandard för utformning av cykelnätet tagits fram. Målstandarden ska följas vid ny- eller ombyggnation där det är möjligt. Standarden skiljer sig åt för de olika kategorierna och presenterar i tabellen nedan.

	Huvudnät	Lokalnät	Cykelled
Separering mot gående	Ja, med smågatsten i två rader, linjemålning eller med olika beläggning	-	-
Bredd	2,2 – 3,0 m	3 - 4 m (ink. gående)	3 m (ink. gående)
Separering mot biltrafik	Kantstöd eller refug	Kantstöd eller refug. Blandtrafik tillåts på villagator	-
Dimensionerande hastighet	30 km/h	15-20 km/h	-
Drift och underhåll	Prio 1	Prio 2	Prio 3 inget krav på vinterunderhåll
Belysning	Ja	Ja, men spilljus från vägbana kan räcka	-
Vägvisning	Ja	-	Ja
Omledning och skyltning vid väg-arbeten	Ja, höga krav på jämnhet och bredd	Ja	-
Sikt	30 m sikttriangel	10-20 m sikttriangel	-
Radier	Skarpa svängar ska undvikas	Skarpa svängar ska undvikas	-
Beläggning	Hårdgjord yta	-	-

Tabell 2 Tabellen visar målstandarden för olika näten utifrån kategorierna.

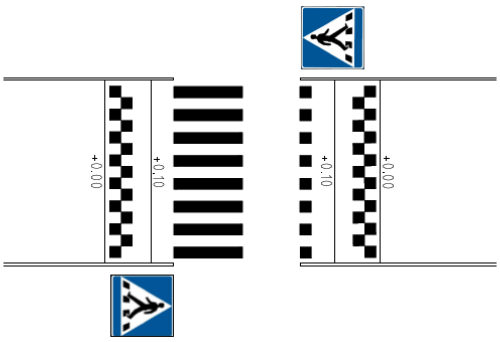
5 Korsningspunkter

För att garantera låga hastigheter på motorfordonstrafiken och därmed hög trafiksäkerhet bör alla korsningspunkter mellan oskyddade trafikanter och motorfordon vara utformade så att en högsta hastighet på 30 km/h kan säkras. Detta är fallet i många av de befintliga korsningspunkterna, men det är inte konsekvent genomfört.

Korsningspunkter kan utformas på olika sätt och nedan beskrivs de olika varianterna.

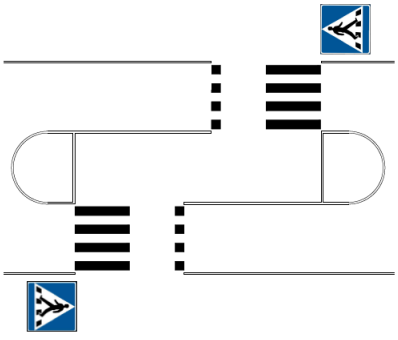
Planskild
En planskild korsning innebär att gång- och cykelvägen korsar bilvägen via bro eller tunnel. Detta är den säkraste typen av korsning. Nivåskillnaden som uppstår vid planskilda korsningar kan upplevas som ett hinder för gående och framför allt för cyklister. Därför behöver markens lutning anpassas vilket kräver stora utrymmen. Tryggheten i tunnlar är svår att säkerställa men inte omöjlig.

Upphöjd passage
En upphöjd passage innebär att gång- och cykelvägen upplevs fortsätta i samma nivå genom korsningen. Det innebär ett gupp för bilarna. En upphöjd passage kan vara med eller utan mittrefug.

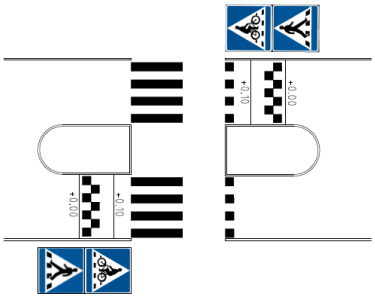
Figur 12 Exempelbild på upphöjd passage utan mittrefug.

Sidoförskjuten passage
Vid en sidoförskjuten passage är gång- och cykelvägen förskjuten genom en mittrefug i korsningen med biltrafiken. Cyklister tvingas sänka farten då passagen går i sicksack över gatan. Biltrafikens hastighet sjunker i och med den avsmalning som uppstår.

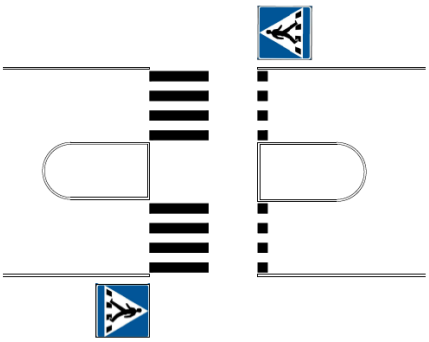
Figur 13 Exempelbild på sidoförskjuten passage.

Cykelöverfart
En cykelöverfart är ett övergångställe för cykeltrafiken. Här har Cyklister företräde framför biltrafiken. För att få skylta cykelöverfart krävs det att passagen är hastighetssäkrad, vanligtvis via gupp. För att inte göra det mer förvirrande när det gäller vem som har företräde föreslår trafikplanen att denna typ av passage används restriktivt. Överfarter bör inte placeras i anslutning till korsningar för biltrafik.

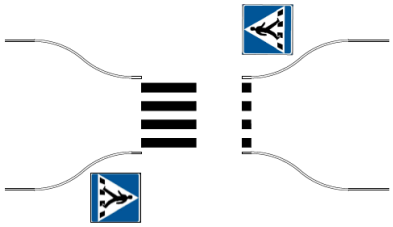
Figur 14 Exempelbild på cykelöverfart och upphöjd passage med mittrefug.

Passage med mittrefug
En passage med mittrefug är en förenklad version av en sidoförskjuten passage. Den används bland annat vid cirkulationsplatser. Biltrafikens hastighet sjunker i och med den avsmalning som uppstår.

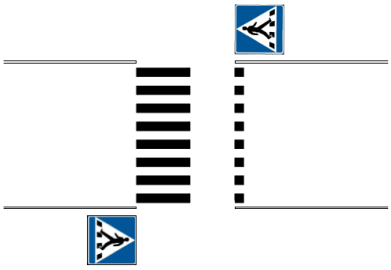
Figur 15 Exempelbild på passage med mittrefug.

Avsmalnad passage
En avsmalnad passage har bara ett körfält för biltrafiken vid passagen. Lösningen kan användas där det inte finns plats med mittrefug och där mängden bilar är låg.

Figur 16 Exempelbild på avsmalnad passage.

Passage
Med passage menar trafikplanen ett övergångställe med cykelpassage utan mittrefug.

Figur 17 Exempelbild på passage.

5.1 Målstandard för korsningspunkter

De olika utformningarna av korsningspunkter påverkar trafikslagen på olika sätt. En upphöjd passage ger till exempel en ökad trafiksäkerhet för gående och cyklister medan det ger en minskad framkomlighet för motorfordonen. En målstandard för när de olika typerna av korsningspunkterna ska användas har därför tagits fram, se tabell 3 nedan. Målstandarden ska följas vid ny- eller ombyggnation där det är möjligt. Undantag kan göras om det kan motiveras.

	Huvudcykelstråk	Cykelstråk
Genomfartsgata	Planskild eller sidoförskjuten passage	Planskild, sidoförskjuten passage eller passage med mittrefug
Uppsamlingsgata	Planskild, upphöjd passage eller överfart	Planskild, upphöjd passage, sidoförskjuten passage eller passage med mittrefug
Lokalgata	Upphöjd passage eller överfart	Upphöjd passage, passage med mittrefug, avsmalnad passage eller passage
Villagata	Upphöjd passage	Passage

Tabell 3 Målstandard för korsningspunkter utifrån vägnätens kategorier.

Passager utan varken vägmarkering och vägskyltar kan tillåtas på platser där antalet bilar och cyklister är lågt och hastigheten är låg.

5.2 Målstandard för korsningspunkter vid skolor

I anslutning till skolor prioriteras trafiksäkerheten för gående och cyklister högt och korsningspunkter intill skolor och längs skolvägar har därför en egen målstandard. Den presenteras i tabell 4 nedan.

I anslutning till skolor ställs högre kvar på trafiksäkerhet. De presenteras i tabellen nedan.

	Huvudcykelstråk	Cykelstråk
Genomfartsgata	Planskild eller upphöjd passage	Planskild eller upphöjd passage
Uppsamlingsgata	Planskild, upphöjd passage eller överfart	Planskild, upphöjd passage, sidoförskjuten passage eller passage med mittrefug
Lokalgata	Upphöjd passage eller överfart	Upphöjd passage
Villagata	Upphöjd passage	Passage

Tabell 4 Målstandard för korsningspunkter i anslutning till skolor utifrån vägnätens kategorier.

6 Kollektivtrafik

För många personer är kollektivtrafiken nödvändig för resor. Det finns framför allt två olika typer av kollektiva färdmedel i Värnamo kommun, tåg och buss. Regionen ansvarar för kollektivtrafiken i samarbete med kommunen.

Det finns även ett tredje färdmedel i kollektivtrafiken, nämligen närtrafik. Närtrafik är en typ av kollektivtrafik som binder samman landsbygd med tätort. Närtrafiken kräver inga infrastrukturella åtgärder då den ingår i nätet för biltrafik och hanteras därför inte separat i trafikplanen.

6.1 Tåg

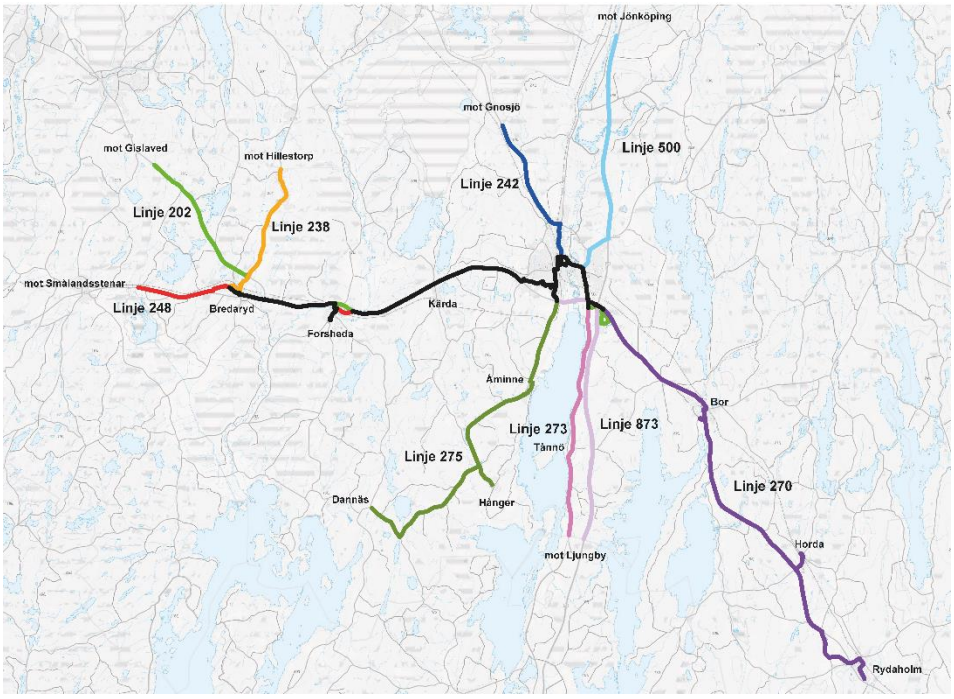
I kommunen finns två linjer med Krösatåg. Det är linjen Jönköping-Växjö som stannar på stationen i Värnamo, Rörstorp, Bor och Rydaholm. Den andra linjen är Nässjö-Halmstad som stannar på stationen i Värnamo, Forsheda och Bredaryd.

Utöver Krösatåg finns avgångar med SJ regionaltåg mellan Göteborg och Kalmar som stannar på Värnamo station.

Det pågår satsningar på infrastrukturen för järnvägen. Trafikverket kommer påbörja elektrifiering av järnvägen på sträckan mellan Värnamo och Nässjö under år 2028.

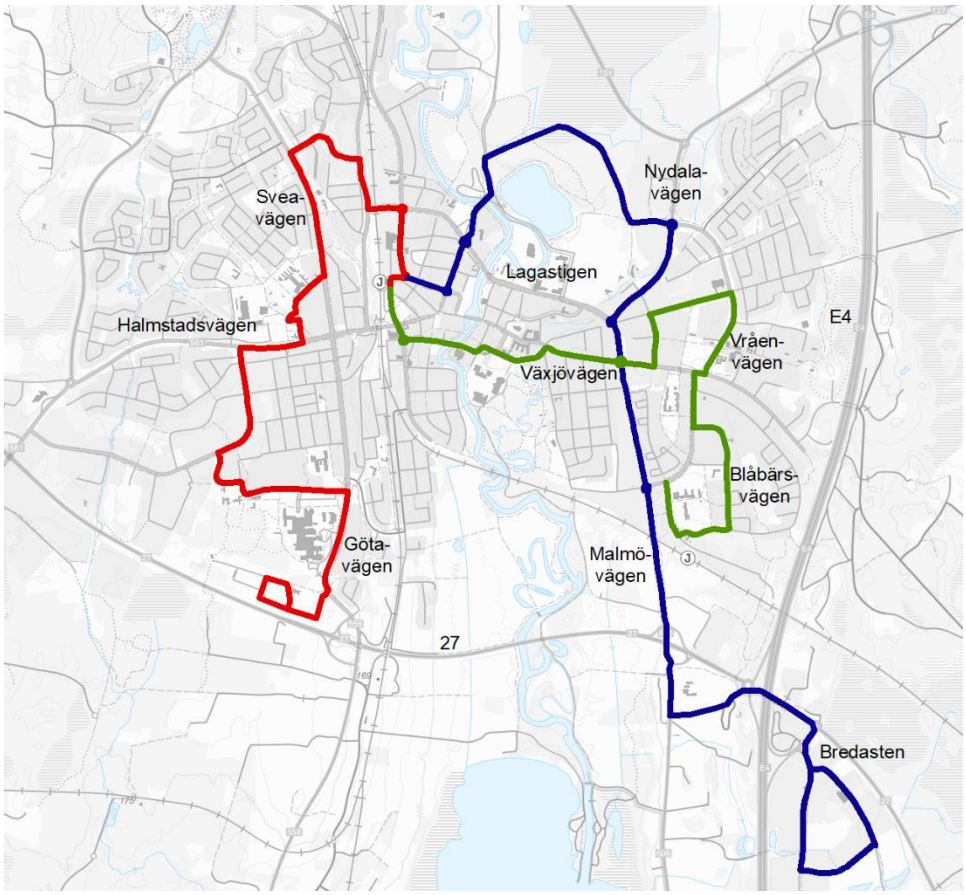
6.2 Buss

I kommunen finns både stadsbuss och regionbuss. En av länets mest trafikerade busslinje är linjen mellan Gislaved och Värnamo. Kommunen behöver fortsätta arbeta för en så bra kollektivtrafik som möjligt för så många som möjligt.

Figur 18 Regionbusslinjer i Värnamo kommun.

Stadsbussen har skurits ner från tre linjer till en på grund av ekonomiska sparkrav hos Jönköpings Länstrafik (JLT). Kommunen verkar tillsammans med JLT för att fler linjer med stadstrafik ska kunna trafikeras i framtiden. Ett förslag på hur tre nya busslinjer för stadsbussen skulle kunna se ut har tagits fram baserat på tidigare statistik för antal påstigande vid busshållplatser och övriga målpunkter placering i Värnamo. Dialog förs med JLT för att se om det är möjligt att trafikera de önskade sträckorna.

Figur 19 Karta över förslag på stadsbusslinjer i Värnamo stad.

Standard för busshållplatser
För att göra bussen till ett så attraktivt färdmedel som möjligt behöver utformningen av hållplatser ses över. Trafikplanen föreslår att kommunen följder länstrafikens riktlinjer för hållplatser i Hållplatshandbok region Jönköpings län 2022.

6.3 Värnamo station

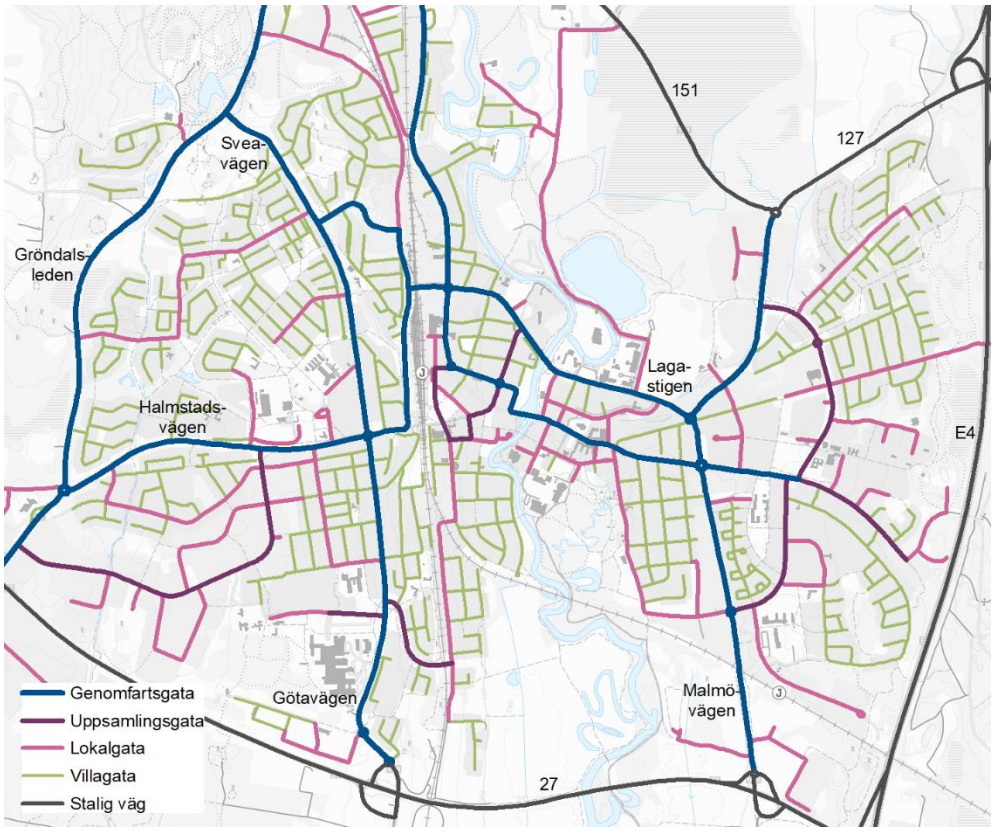
Ytorna som finns vid stationen används inte på det mest optimala sättet utifrån dagens behov. Värnamo kommun behöver i samarbete med JLT utreda hur stationsområdet bör se ut i framtiden. Stationen är även en viktig målpunkt för cyklister och därför behöver tillgängligheten för denna grupp optimeras.

7 Biltrafik

Bilen har historiskt sett spelat en stor roll i utformningen av infrastrukturen i Värnamo kommun. Möjligheten att resa med bil anses viktig även i framtiden. För att biltrafiken ska få enhetlighet och tydlighet har den delats in i olika kategorier där målstandarder tagits fram för respektive kategori.

7.1 Bilnät

Bilnätet delas in i fyra kategorier, genomfartsgata, uppsamlingsgata, lokalgata och villagata. Näten presenteras enklare i bilden nedan. En mer detaljerad karta över näten finns i bilaga 2.

Figur 20 Karta över de olika näten för biltrafik.

Genomfartsgator
Genomfartsgatorna är de stora lederna som går genom hela staden.

Uppsamlingsgator
Uppsamlingsgator är gator som går genom en del av staden, till exempel ett större industri- eller bostadsområde.

Lokalgator
Lokalgatorna är gator med låg trafikvolym utan villabebyggelse.

Villagator
Villagator är gator med villabebyggelse längs ena eller båda sidorna.

7.2 Målstandard för bilnätet

Målstandarden ska följas vid ny- eller ombyggnation där det är möjligt. Standarden skiljer sig åt för de olika kategorierna och presenterar i tabellen nedan.

	Genomfartsgata	Uppsamlingsgata	Lokalgata	Villagata
Trafikmängd	-	Över 2 000 fordon/dygn	Under 2 000 fordon/dygn	-
Trädallé	Dubbelsidig är önskvärt men enkelsidig kan accepteras där utrymmet saknas	Enkelsidig är önskvärt men inget krav där utrymme saknas	Nej	Nej
Trottoar	Dubbelsidig, där det inte finns GC-väg	Dubbelsidig, där det inte finns GC-väg	Enkelsidig, där det inte finns GC-väg	Nej
Väjningsregler	Huvudled	Huvudled men undantag kan göras	Högerregeln	Högerregeln
Gatubredd	≤40 km/h minst 7,0 m ≥60 km/h minst 7,5 m	minst 6,5 m	minst 6,0 m	minst 5,5 m
Utfarter	Restriktiva mot utfarter	Restriktiva mot utfarter	-	-
Parkering tillåten	Nej	Nej	Beror på gatans förutsättningar	Ja

Tabell 5 Tabellen visar målstandarden för olika näten utifrån olika parametrar.

8 Biltrafik i Värnamo stad

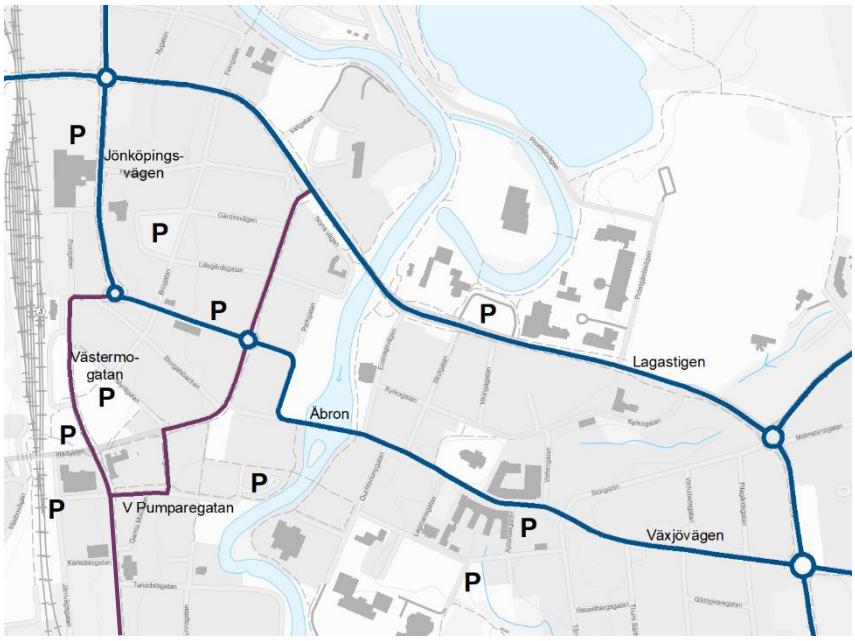
Värnamo förväntas fortsätta växa, vilket innebär ökad trafik. För att möta denna ökning har olika lösningar analyserats. Dessa behöver införas stegvis, vilket ger möjlighet att utvärdera och prioritera resurserna effektivt. Alla alternativen behöver utredas vidare och ska endast ses som förslag till tänkbara lösningar.

Idag är det mycket trafik som passerar genom centrum även om de inte har en direkt målpunkt där, utan bara vill ta sig från en sida stan till den andra. Genomfartstrafiken i centrum bör minskas och möjligheten att ta sig till parkeringsplatser, som är bilen målpunkt, bör underlättas.

I centrum rör sig många till fots eller med cykel och målet är att det antalet ska öka. Biltrafiken tar upp stora ytor och skapar otrygghet för gående och cyklister. Genom att flytta bort biltrafiken från den mest centrala delen av centrum, och samtidigt göra det enklare att hitta en bra intilliggande parkering, kan dessa centrala ytor omvandlas till trevliga miljöer som blir lätta att nå även för bilister.

Tanken är att göra centrum trevligare genom mer grönska, sittplatser och en lekplats i Åbroparken. Om fler rör sig och uppehåller sig i centrum kommer det ha en positiv effekt för handeln.

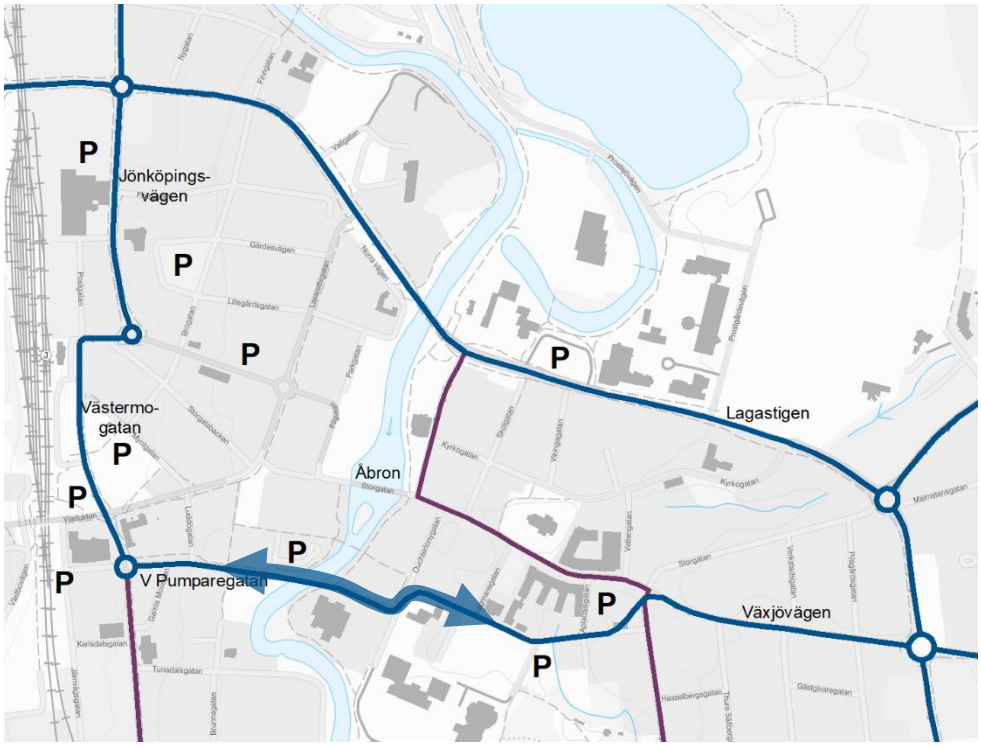
För att öka attraktiviteten i centrum och frigöra ytor behöver biltrafiken hitta andra vägar till parkeringsplatserna än genom stadskärnan. För att få ut biltrafiken ur de mest centrala delarna av centrum behöver biltrafik på Åbron begränsas. Detta är inte möjligt att göra utan att ha en lösning på vart den trafiken som idag kör på Åbron ska köra i stället. Det finna bara två broar över Lagan för biltrafiken inne i Värnamo och om den ena, Åbron, ska begränsas behöver det finnas ett alternativ. I kommande kapitel presenteras förslag på lösningar för biltrafiken i Värnamo på lång sikt.

*Figur 21 Karta över **befintligt** bilnät i de centrala delarna av Värnamo stad. Befintliga parkeringsplatser är markerade med P.*

8.1 Pumparebron

Pumparebron kopplar ihop Östra Pumparegatan med Västra Pumparegatan och innebär också ombyggnation av delar av Lagmansgatan, som blir en genomfartsgata. Pumparebron tillsammans med andra gator skapar en ringled runt centrum, vilket ger smidigare tillgång till parkeringar och förbättrar trafiksituationen runt Apladalsskolan.

*Figur 22 Karta över bilnätet i centrala Värnamo med **ny bro.***

Kartan visar hur den nya Pumparebron skapar en ringled runt centrum. Här finns också befintliga parkeringsplatser markerade med ett P och de ligger lämpligt placerade utmed ringleden.

8.2 Uddebovägen eller Viadukten

Efter att Pumparebron etablerats och trafiken utvärderats finns två olika alternativ på lösning. Lösningarna fungerar tillsammans men kan också klara sig utan varandra. Vilket av alternativen, Uddebovägen eller Viadukten, som är nästa steg efter Pumparebron behöver utredas vidare. Bland annat behöver nyttan vägas mot kostnaden ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

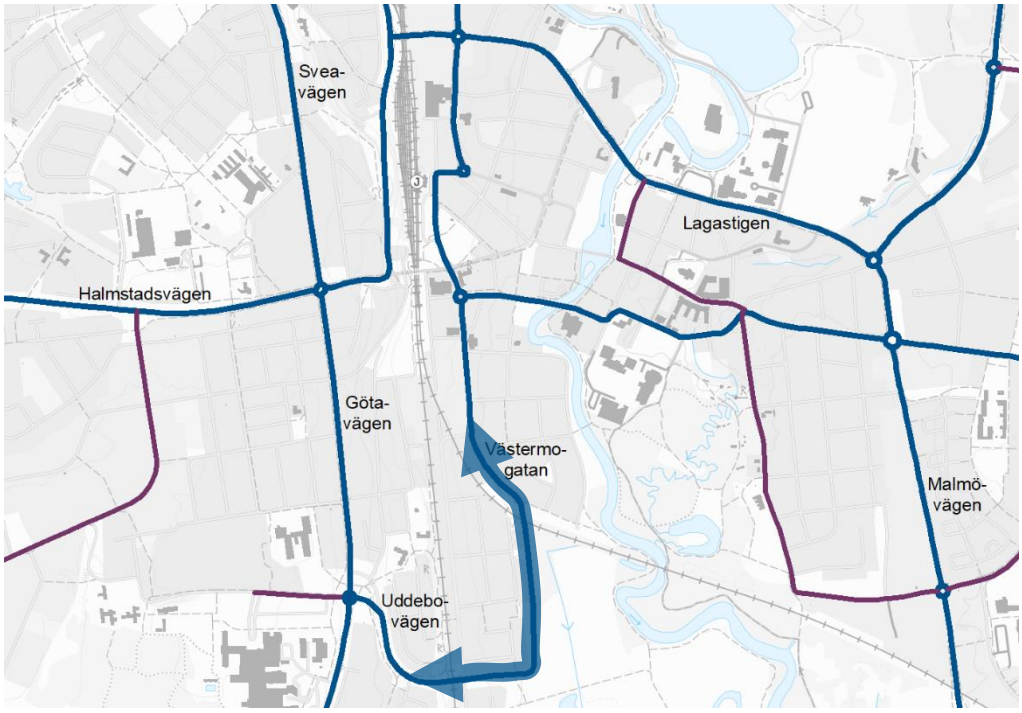
Uddebovägen
Uddebovägen går idag från Götavägen till Mosslegatan. Trafiken leds via Mosslegatan och Västermogatan till Värnamos centrala delar. På vägen korsas järnvägen i två plankorsningar.

Det nya förslaget innebär att Uddebovägen förlängs i korsningen med Mosslegatan för att runda bostadsområdet och ansluta direkt till Västermogatan via en ny undergång under järnvägen.

Korsningen mellan Götavägen och Uddebovägen skulle eventuellt kunna flyttas söder ut för att ansluta på samma plats som Doktorsgatan. En cirkulationsplats i den korsningen skulle öka korsningens kapacitet och underlätta för bussens angöring till hållplats Doktorsgatan.

Förslaget innebär även att den befintliga järnvägskorsningen mellan Uddebovägen och Mosslegatan byggs om till en planskild korsning. Järnvägskorsningen mellan Mosslegatan och Västermogatan föreslås stängas. Mosslegatan görs då om till en återvändsgata för att slippa genomfartstrafiken. Mosslegatan är inte utformad för genomfartstrafik utan är i grunden en villagata. Med detta förslag finns inga järnvägskorsningar med biltrafik i plan kvar i Värnamo vilket är positivt för trafiksäkerhet och framkomlighet.

Om föreslagna åtgärder är möjliga att genomföra utifrån höjdskillnader och andra fysiska förutsättningar samt vad det skulle kosta behöver utredas vidare.

Figur 23 Karta över bilnätet i Värnamo med Uddebovägen lösningen.

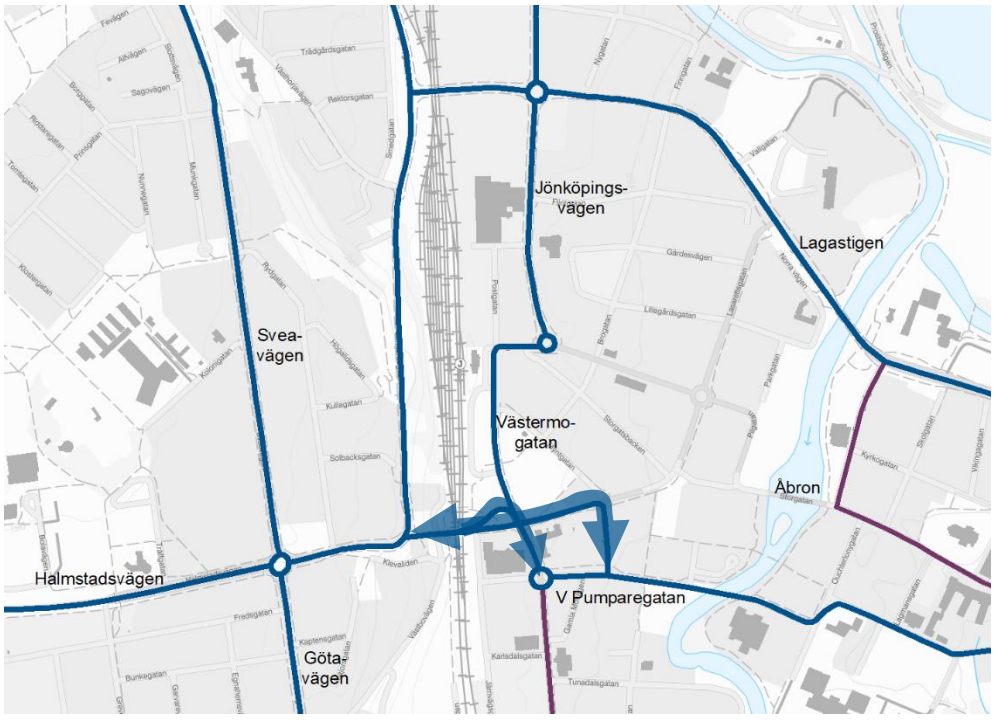
Viadukten
Den befintliga viadukten leder idag gång- och cykeltrafik ner till centrum. Under sommarhalvåret cyklar i snitt 430 cyklister per dag på viadukten. Det nya förslaget presenterar tre olika lösningar på koppling mellan Värnamos västra delar och centrum där även biltrafiken ingår.

Den ena lösningen är en ny bredare viadukt på befintlig plats som möjliggör för både biltrafik och gång- och cykeltrafik i båda riktningarna. Anslutningen till centrum föreslås ske via Luddögatan till den nya Pumparebron för att underlätta för trafiken att nå parkeringsplatser och inte behöva köra genom handelsstråket.

Den andra lösningen är en ny viadukt som ansluter till Västermogatan för att sedan leda trafiken vidare till den nya Pumparebron.

Det tredje förslaget är renovering av den befintliga viadukten. Om det är möjlig behöver frågan om vilka trafikslag som får trafikera den lyftas. Den befintliga viadukten är inte bred nog för dubbelriktad biltrafik och gång- och cykeltrafik. Ett alternativ är då att enkelrikta biltrafiken eller enbart tillåta enkelriktad kollektivtrafik så att gång- och cykeltrafiken även fortsatt ryms.

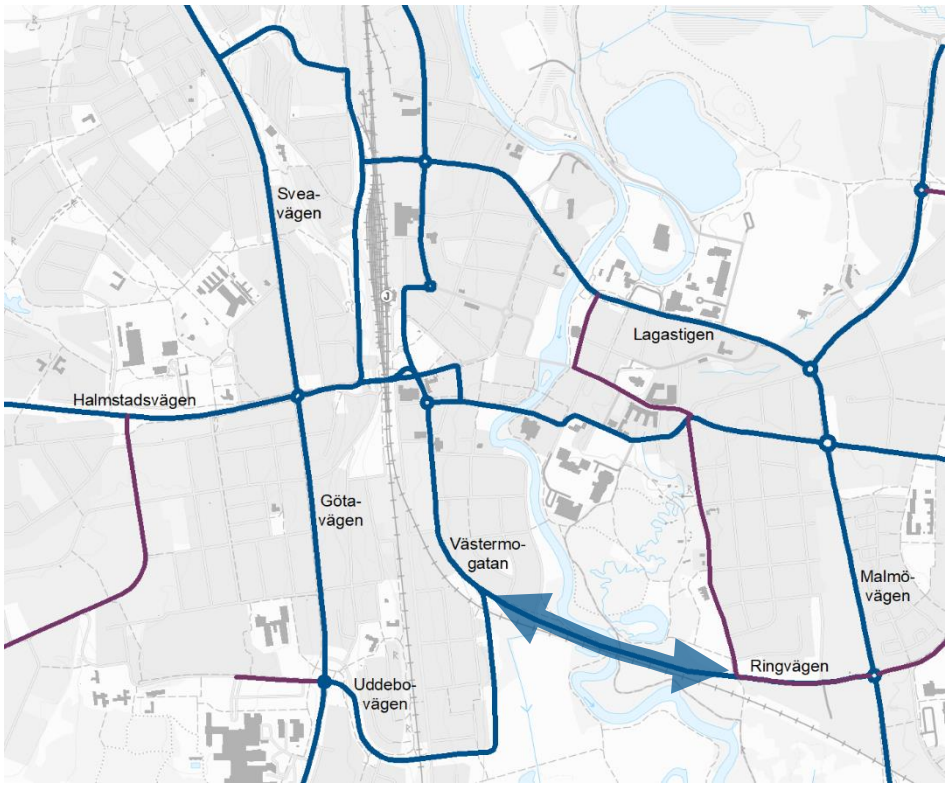
Om föreslagna åtgärder är möjliga att genomföra utifrån höjdskillnader och andra fysiska förutsättningar samt vad det skulle kosta behöver utredas vidare. Det som är viktigt att fokusera på i de vidare utredningarna är möjligheten att kunna cykla över järnvägen då den nuvarande tunneln har branta lutningar och upplevs som otrygg för många.

Figur 24 Karta över bilnätet i Värnamo med Viadukten.

8.3 Ringvägen

Om Värnamo växer mycket kan det på lång sikt behövas ytterligare ett ställe att korsa Lagan på. Det alternativ som skulle kunna vara en lösning är då en ny väg utmed järnvägen i Apladalen, mellan Ringvägen och Västermogatan. Detta är inte en optimal lösning då det kräver stort intrång i Apladalen. Dessutom finns väg 27 ganska nära och genvägen med den nya vägen blir inte jättestor. Eventuellt kan detta bli aktuellt långt fram i tiden.

Figur 25 Karta över bilnätet i Värnamo med Ringvägen.

8.4 Historiska förslag på biltrafiknät för Värnamo stad

Trafiken i Värnamo stad har diskuterats under lång tid och det finns några förslag som diskuterats genom åren som trafikplanen övervägt som alternativa lösningar men valt att inte gå vidare med. Dessa presenteras här.

Sågareliden

Ett alternativ till viaduktens nuvarande läge är en ny förbindelse mellan Västbovägen och Västra Pumparegatan alternativt Karlsdalsgatan. Problemet med en förbindelse här är att gatubredden på Västbovägen är för smal för den typen av genomfartsgata. Det är idag bara en villagata. Ett annat problem är den tillgängliga ytan i korsningen där Västbovägen ansluter till Götavägen. Det saknas utrymme för att göra en cirkulationsplats. De två alternativen på korsningar på andra sidan järnvägen vid Västra Pumparegatan eller Karlsdalsgatan har samma problem. Trafikplanen har därför valt att inte presentera denna förbindelse som en lämplig lösning.

Undergång Mosslegatan

Under 90-talet fanns en tanke om att bygga om järnvägskorsningen på Södra övergången till en planskild korsning genom en tunnel under fastigheten norr om den befintliga korsningen. Nackdelen med den lösningen är att Mosslegatan fortsatt blir en genomfartsgata vilket den inte är utformad för. Dessutom behöver flera fastigheter köpas in så att byggnader kan rivas för att ge plats för de slänter som tunneln behöver.

8.5 Parkering i centrala Värnamo

För att få ett attraktivt och levande centrum i Värnamo stad är möjligheten att kunna parkera sitt fordon av största vikt. För att säkerställa att parkeringsbehovet uppfylls föreslår trafikplanen att en separat utredning tas fram för parkeringsfrågan i centrala Värnamo i samarbete med näringslivet. Även frågan om ett parkering- eller mobilitetshus och dess centrala placering behöver utredas. I en sådan utredning behöver även skyltningen till parkeringsplatserna ingå.

9 Trafik utanför Värnamo stad

Stora delar av trafiken rör sig utanför Värnamo stad. På dessa gator och vägar är kommunen inte väghållare men kan till viss del påverka Trafikverket och andra aktörer. När det gäller gång- och cykelvägar utanför Värnamo tätort är kommunen väghållare till stor del.

I detta kapitel hanteras både gång- och cykelvägar och övriga vägar utanför Värnamo stad. Åtgärderna som föreslås prioriteras i Åtgärdsplan för trafik.

9.1 Cykling mellan tätorter

För att det ska vara möjligt att cykla mellan kommunens tätorter behöver det finns säkra vägar att det göra det på. Det behöver inte nödvändigtvis röra sig om full-skaliga gång- och cykelvägar. På vissa platser kan det räcka med mindre trafikerade vägar i blandtrafik eller enklare cykelleder.

Trafikplanen föreslår att en inventering genomförs av var det finns cykelbara vägar mellan tätorterna och var det saknas säker förbindelse. I projektet behöver dessa vägar tydliggöras via kommunikation så att de kan användas och eventuella brister åtgärdas. En av de viktigaste åtgärderna bedöms vara utvecklad skyltning. Projektet behöver genomföras i samarbete med Region Jönköping och Trafikverket.

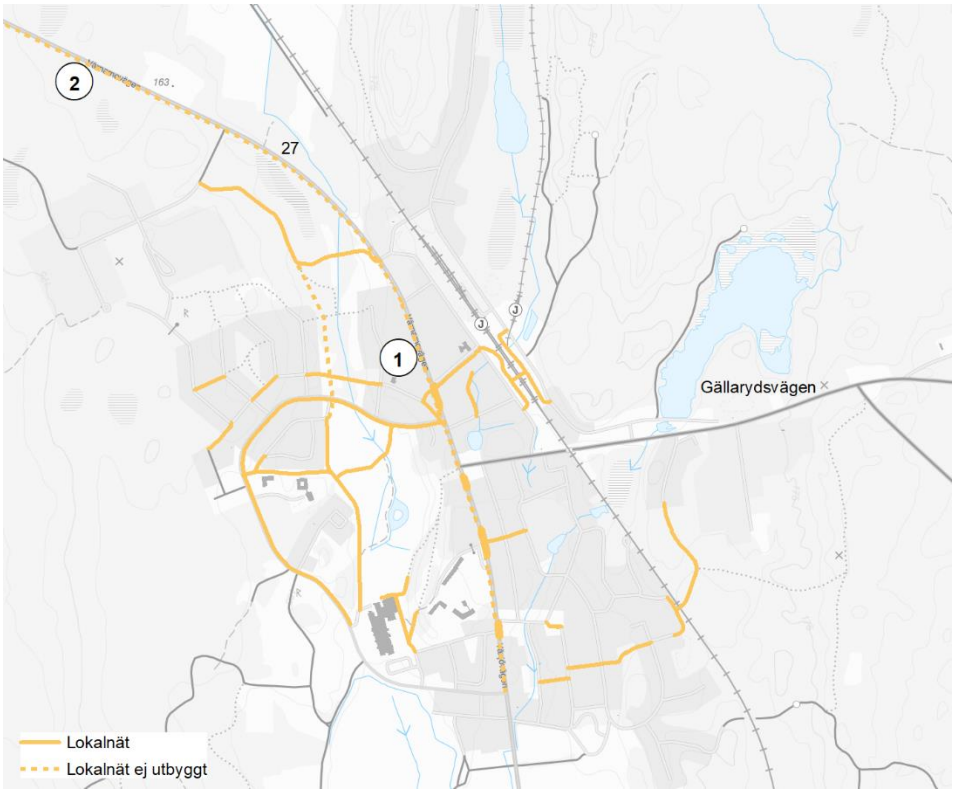

9.2 Bor

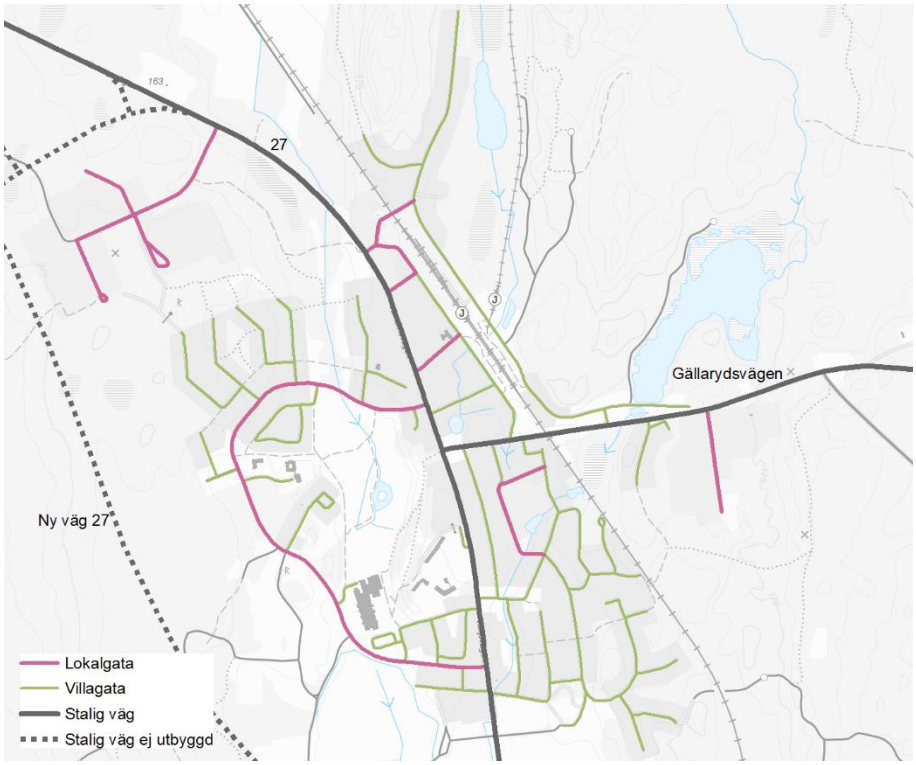
Det händer mycket när det gäller trafiken i Bor. Byggnation av förbifarten på väg 27 förväntas starta efter sommaren 2025. Detta möjliggör för en annan typ av trafik på Växjövägen i Bor som idag är väg 27, punkt 1 i kartan. Gång- och cykelväg på ena sidan av Växjövägen genom hela Bor är önskvärt.

Att kunna cykla från Bor till Värnamo är en självklarhet, punkt 2 i kartan. Sträckan är cirka en mil vilket är en rimlig sträcka att cykla både med vanlig cykel och elcykel. I samband med de ombyggnationer som Trafikverket genomför ska kommunen verka för att det blir så säkert som möjligt för oskyddade trafikanter på sträckan. Målet är att separera cykel- och motortrafik.

Cykelnätet och bilnätet presenteras i bilderna nedan. En mer detaljerad karta över näten finns i bilaga 3 och 4.

Figur 26 Karta över cykelnätet i Bor.

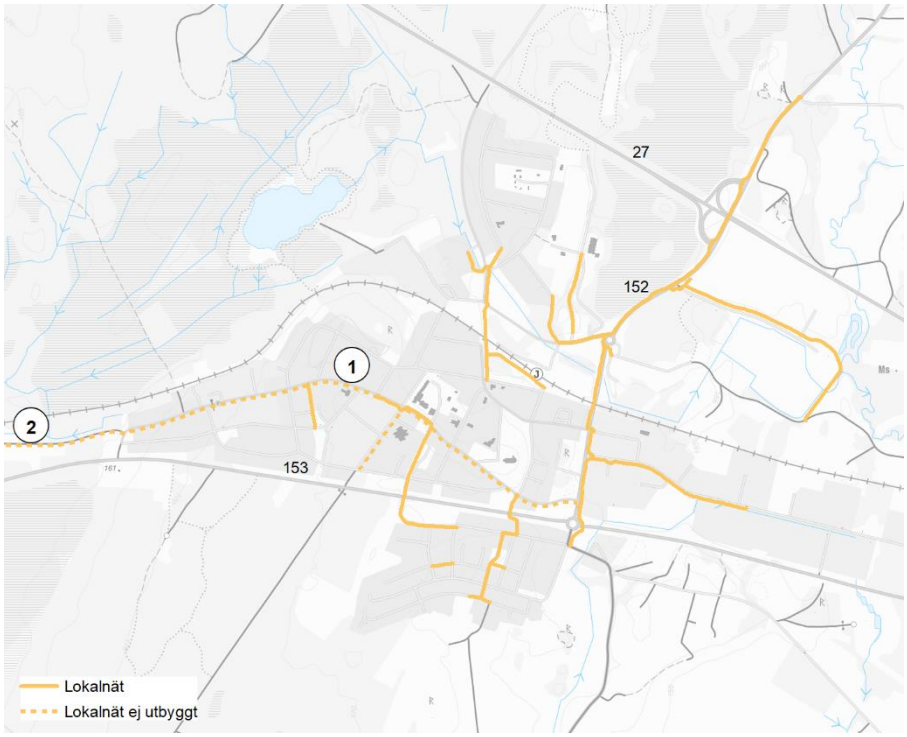

Figur 27 Karta över bilnätet i Bor.

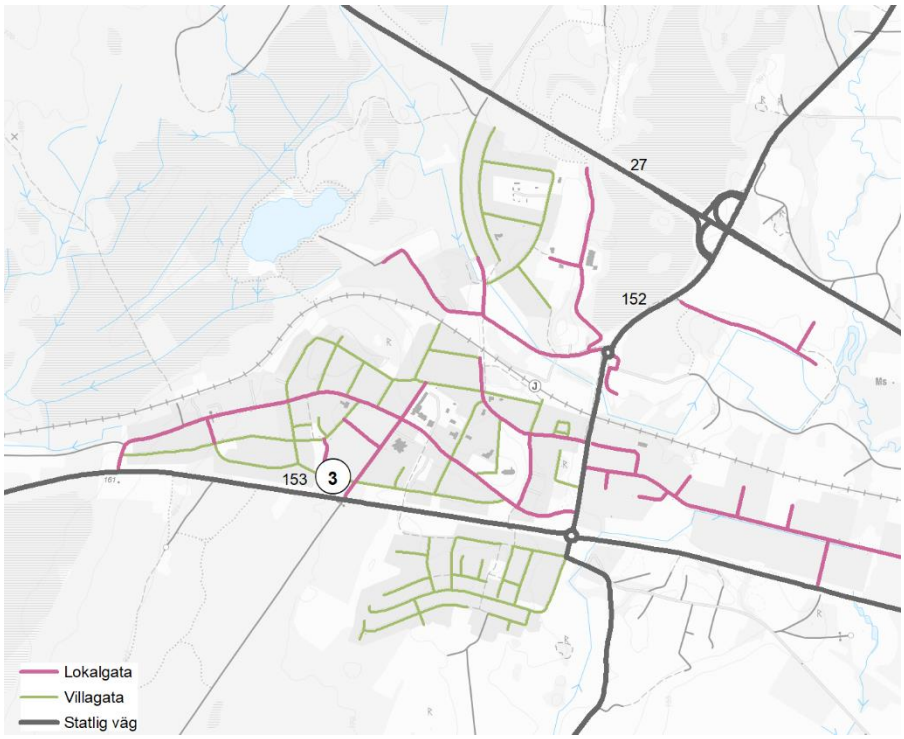
9.3 Bredaryd

I Bredaryd föreslås en ombyggnation av Lundavägen så att gång- och cykelväg kan anläggas utmed sträckan, punkt 1 i kartan. Den tunga trafiken bör också ledas bort från Lundavägen på sträckan mellan Västra vägen och Östra vägen. I stället bör den tunga trafiken ledas ner till väg 153 via Västra vägen. Utformningen av korsningen väg 153 och Västra vägen behöver ses över så att den blir lättare att använda för den tunga trafiken, punkt 3 i kartan. Samtidigt behöver den delen av Lundavägen bli lite mindre attraktiv för den tunga trafiken. Detta behöver ske i dialog med Trafikverket. Möjligheten att ta sig till Annebergssjön och dess badplats med cykel behöver ses över, punkt 2 i kartan.

Cykelnätet och bilnätet presenteras i bilderna nedan. En mer detaljerad karta över näten finns i bilaga 5 och 6.

Figur 28 Karta över cykelnätet i Bredaryd.

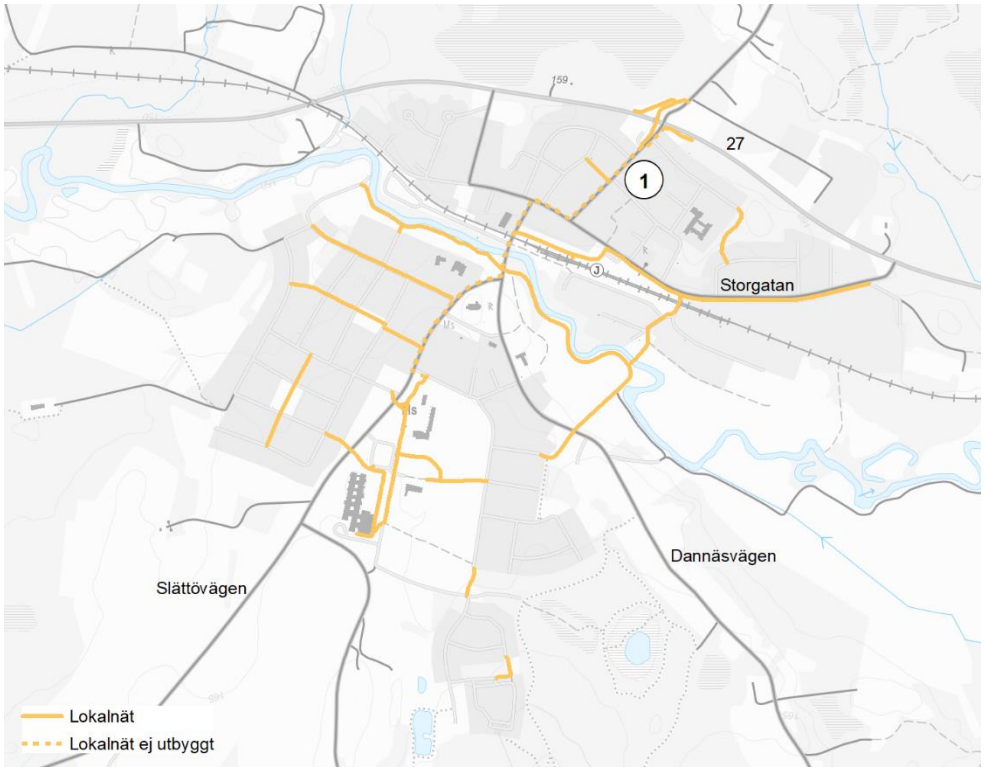
Figur 29 Karta över bilnätet i Bredaryd.

9.4 Forsheda

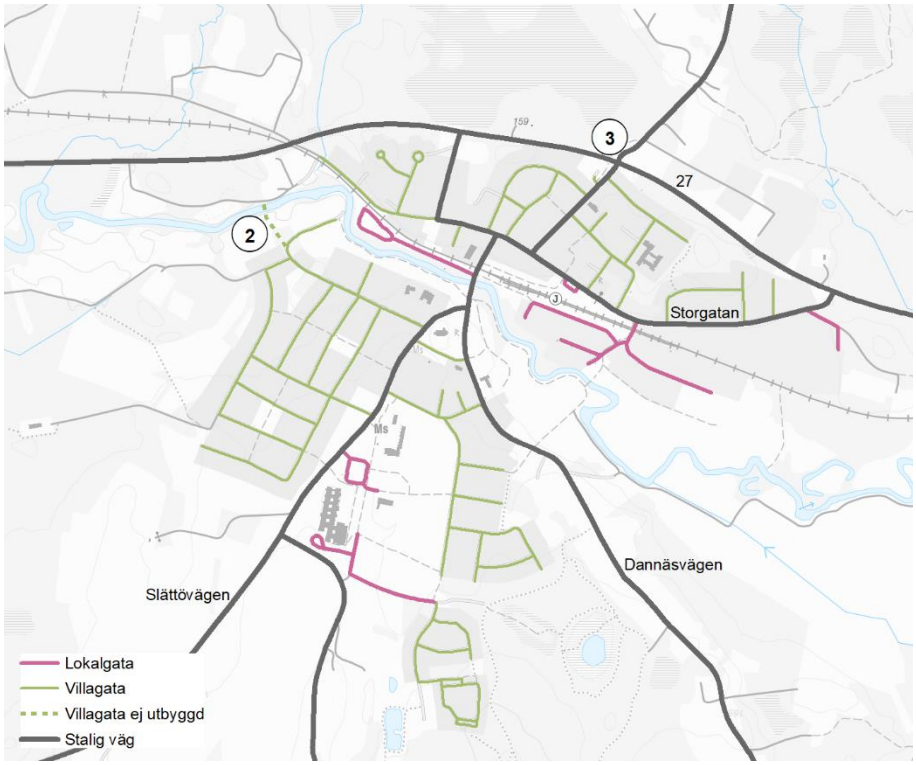
I Forsheda måste man kunna ta sig från busshållplatsen på väg 27 genom samhället till skolan på ett säkert sätt, punkt 1 i kartan. Trafikplanen föreslår att gång-och cykelväg anläggs på sträckan i samarbete med Trafikverket. På sträckan behöver järnvägskorsningen särskilt beaktas. Säkerheten för oskyddade trafikanter i den plankorsningen behöver säkerställas.

I dagsläget finns bara en väg att korsa järnvägen och Lagan i Forsheda. För att minska känsligheten i det föreslås en ny bro över Lagan, punkt 2 i kartan, från Kyrkogatan. I korsningen där Fänestadsvägen ansluter till väg 27 behöver trafiksäkerheten ses över då det sedan 2005 skett 9 trafikolyckor på platsen, punkt 3 i kartan, enligt STRADA.

Cykelnätet och bilnätet presenteras i bilderna nedan. En mer detaljerad karta över näten finns i bilaga 7 och 8.

Figur 30 Karta över cykelnätet i Forsheda.

Figur 31 Karta över bilnätet i Forsheda.

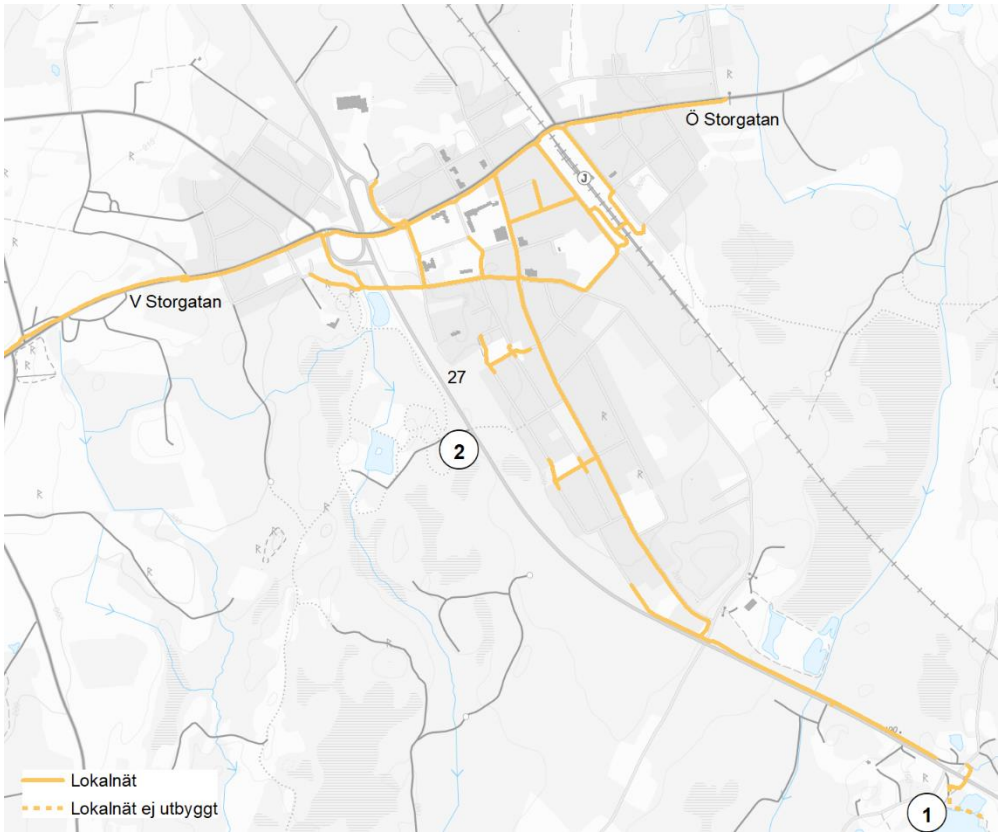
9.5 Rydaholm

På sikt vore det bra om väg 27 blev mötesseparerad och att det då blev en trafikplats vid den södra infarten i korsningen med Alvestavägen. I väntan på det föreslår trafikplanen ett vänstersvängskörfält på väg 27 i den korsningen, punkt 3 i kartan. Det har skett 5 olyckor på platsen sedan 2005, den senaste var 2018 enligt STRADA, vilket trafikplanen bedömer som en olycksdrabbad korsning.

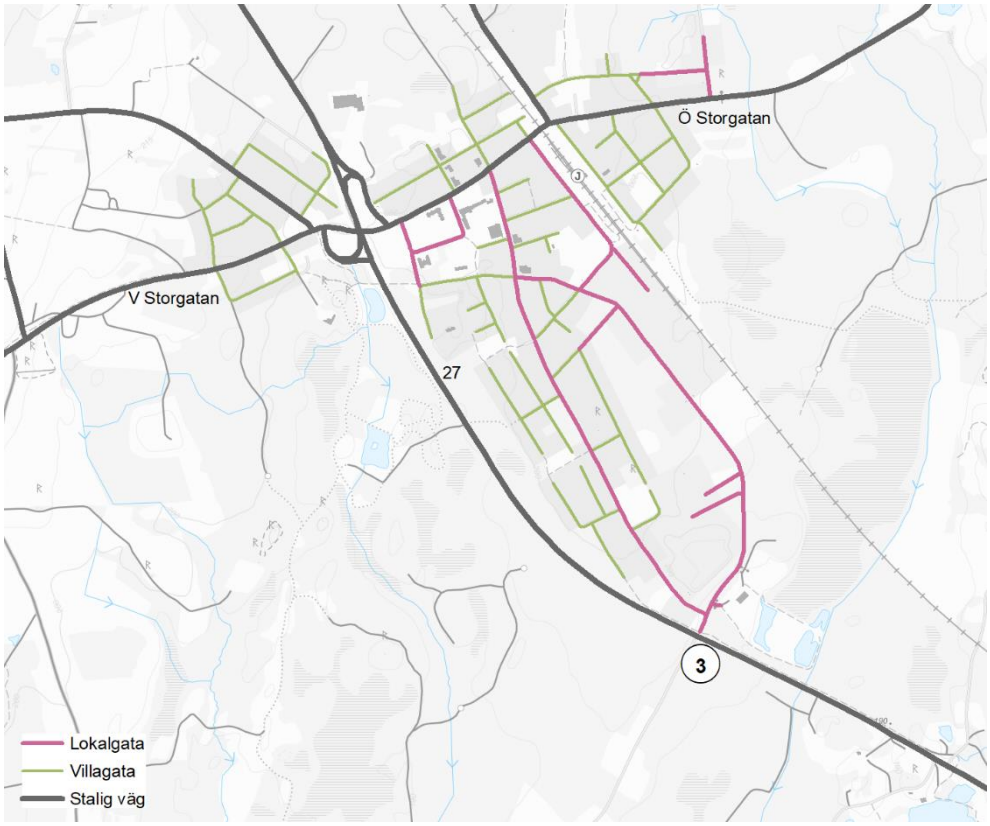
Det har framkommit önskemål om möjlighet att ta sig hela vägen fram till badplatsen med cykel. Idag är det en bro sista biten som behöver ses över. Ett alternativ kan vara att anlägga en gång- och cykelväg utmed väg 27 sista biten, punkt 1 kartan.

I höjd med Oxelvägen har en smitväg över väg 27 uppstått. För att komma från den östra sidan till rekreationsområdet på den västra sidan korsas vägen här, punkt 2 i kartan. På sikt bör det bli en planskild gång- och cykelpassage här.

Cykelnätet och bilnätet presenteras i bilderna nedan. En mer detaljerad karta över näten finns i bilaga 9 och 10.

Figur 32 Karta över cykelnätet i Rydaholm.

Figur 33 Karta över bilnätet i Rydaholm.

10 Tung trafik

Transporter är viktiga på många sätt och de behöver kunna nå sina målpunkter på ett smidigt och säkert sätt. Den tunga trafiken som inte har målpunkter i Värnamo stad bör däremot köra runt och inte genom staden. Trafikplanen föreslår ett förbud mot genomfart för tung trafik i Värnamo stad.

11 Säkra skolvägar

För att få en bild av trafiksituationer runt kommunens låg- och mellanstadieskolor har NTF anlitats för att analysera detta. Rapporten i sin helhet finns i bilaga 11. Enkelt sammanfattat kan sägas att cirka 25 procent, det vill säga vart fjärde barn, blir skjutsat med bil till skolan. Drygt 40 procent av eleverna tar sig till skolan genom att gå eller cykla. Resterande åker skolskjuts.

Kommunen behöver arbeta med beteendeförändrande åtgärder riktade mot elever och föräldrar för att få fler barn att gå eller cykla till skolan. Utöver det behöver några åtgärder genomföras i den fysiska miljön för att öka trafiksäkerheten vid några av skolorna.

12 Beteendepåverkande kampanjer

För att öka andelen hållbara resor kommer det, utöver förbättringsåtgärder i den fysiska miljön, även behövas beteendepåverkande kampanjer. Kampanjer som ändrar vanor och bryter beteenden är det mest effektiva sättet att få fler att resa mer hållbart. Kommunen är en stor arbetsgivare och bör vara ledande i beteende-påverkande åtgärder för den egna personalen, både till och från jobbet och tjänste-resor på arbetstid. Medel bör avsättas för projekt som arbetar med beteende-påverkan som till exempel Styr framåt!

13 Mätning av trafik

För att kunna följa upp hur resvanor ändras över tid behövs kontinuerliga trafik-mätningar för både cykel och biltrafik. Målet är att minst vart annat år mäta biltrafiken på det platser där vi historiskt gjort det för att följa utvecklingen. Med vilken teknik det ska göras och om kommunen har resurser till detta bör utredas. Det behöver också utredas hur mätning av cykeltrafik ska se ut i framtiden. Även den bör mätas vart annat år för att skapa ett underlag för att kunna se hur de åtgärder vi genomför påverkar resandet.

14 Förslag på vidare utredningar

Trafik är komplext och allt kan inte lösas i trafikplanen. Därför föreslår trafikplanen att vidare utredningar behöver göras inom vissa områden. Nedan följer en sammanställning.

1. Viadukten och Uddebovägen (se kap. 8.2)
2. Parkeringsutredning cykel med fokus på kommunala arbetsplatser (se kap. 4.3)
3. Parkeringsutredning bil inkl. parkerings- eller mobilitetshus (se kap. 8.5)
4. Utredning och identifiering av cykelbara vägar mellan tätorterna (se kap. 9.1)
5. Riktlinje vägvisning för cykeltrafik (se kap. 4.2)
6. Värnamo station (se kap. 6.3)
7. Trafikmätning (se kap. 13)

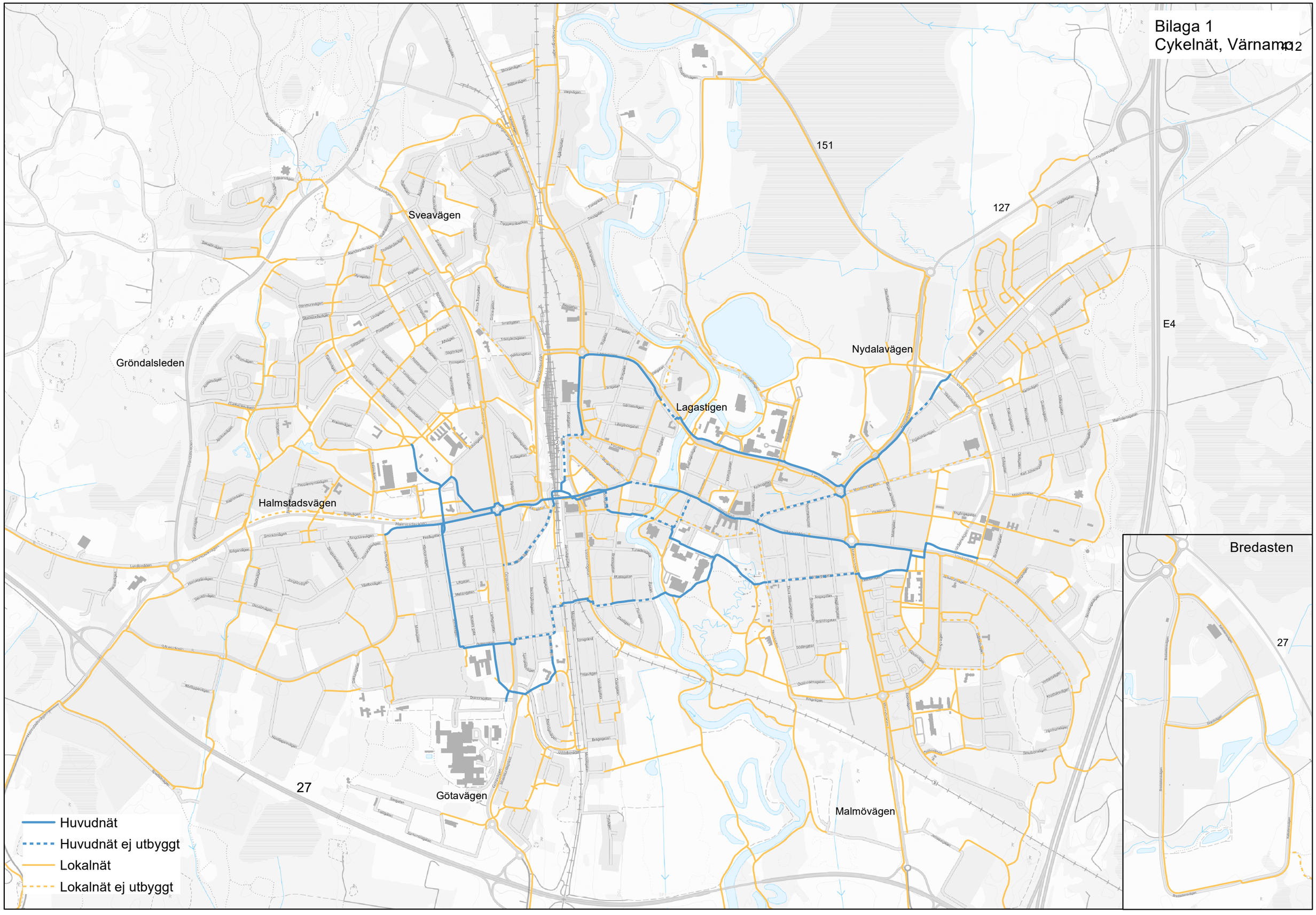
15 Revidering

Revidering sker löpande under varje mandatperiod och vid behov.

16 Bilagor

1. Cykelnätet i Värnamo
2. Bilnätet i Värnamo
3. Cykelnätet i Bor
4. Bilnätet i Bor
5. Cykelnätet i Bredaryd
6. Bilnätet i Bredaryd
7. Cykelnätet i Forsheda
8. Bilnätet i Forsheda
9. Cykelnätet i Rydaholm
10. Bilnätet i Rydaholm
11. Säkra skolvägar NTF:s rapport

Bilaga 1
Cykelnät, Värnamo

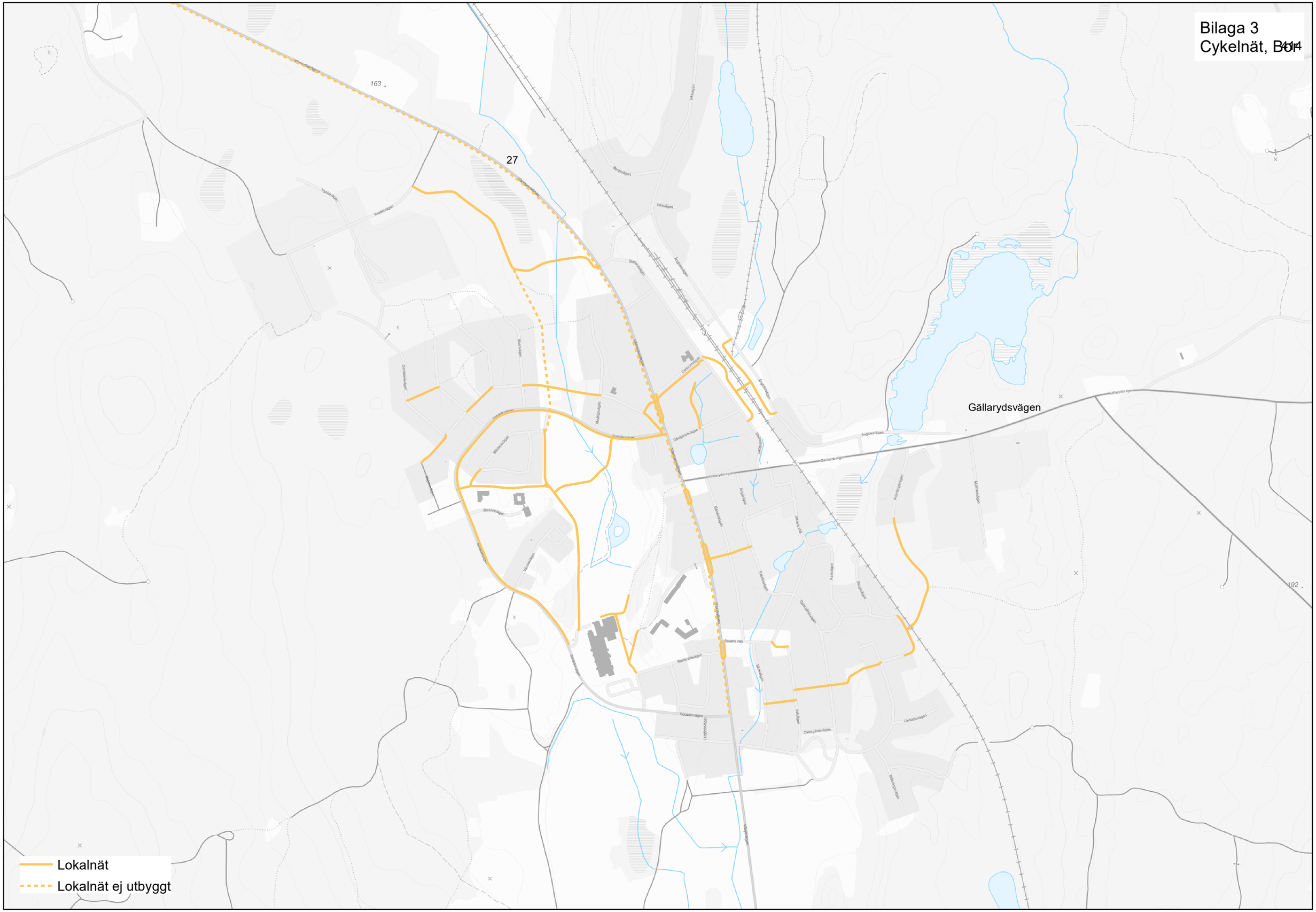
Bilaga 2
Bilnät, Värnamo 413

Sveavägen
151
127
E4
Gröndalsleden
Nydalavägen
Lagastigen
Halmstadsvägen
27
Götavägen
Malmövägen

Bredasten
27

Genomfartsgata
Uppsamlingsgata
Lokalgata
Villagata
Stalig väg

Bilaga 3
Cykelnät, Bor

Bilaga 4
Bilnät, Bor 415

27

Ny väg 27

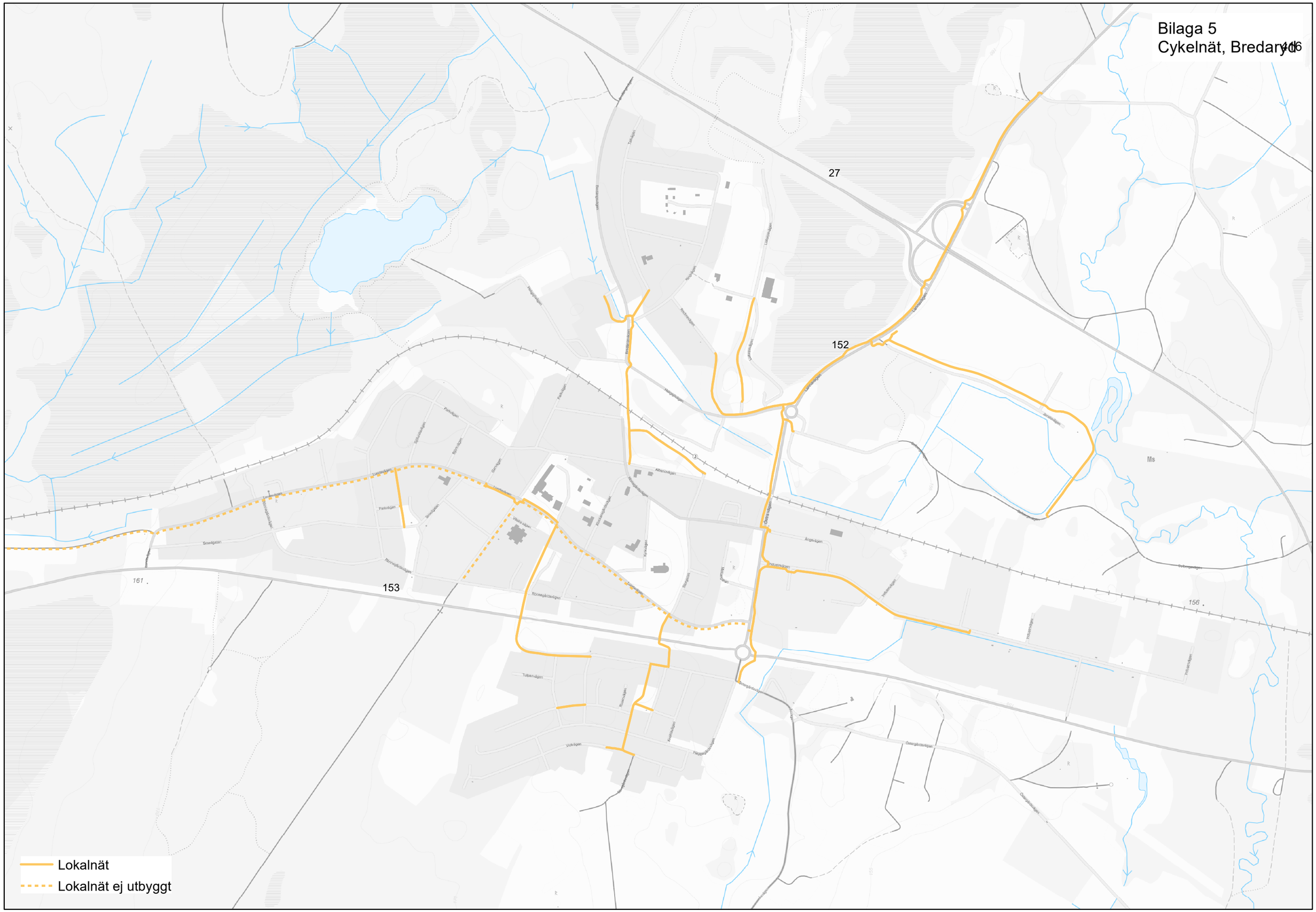
Gällarydsvägen

163

192

Lokalgata
Villagata
Stalig väg
Stalig väg ej utbyggd

Bilaga 5
Cykelnät, Bredaryd

Bilaga 6
Bilnät, Bredaryd 417

27

152

153

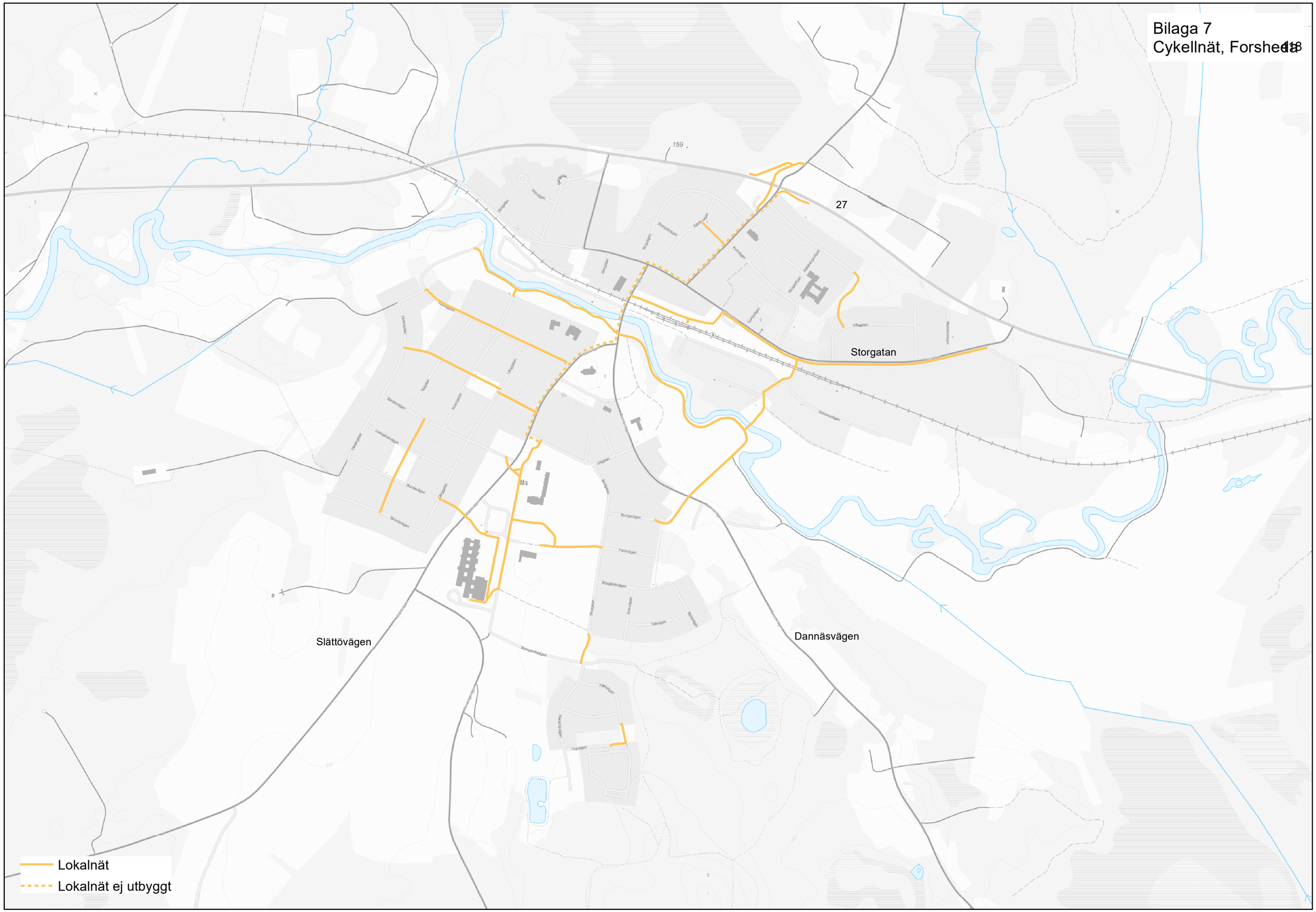
161

156

Ms

Lokalgata
Villagata
Stalig väg

Bilaga 7
Cykellnät, Forsheda

Bilaga 8
Billnät, Forsheda 419

27

Storgatan

Slättövägen

Dannäsvägen

Lokalgata
Villagata
Villagata ej utbyggd
Stalig väg

Bilaga 9
Cykelnät, Rydaholm

Östra Storgatan

Västra Storgatan

27

190

Lokalnät
Lokalnät ej utbyggt

Bilaga 10
Bilnät, Rydaholm

Östra Storgatan

Västra Storgatan

27

Lokalgata
Villagata
Stalig väg

Säkra Skolvägar
- Rapport Värnamo kommun 2024

Uppdragsgivare: Värnamo kommun
Utövare och sammanställning: NTF i Jönköpings län

Innehåll

Inledning 3
Uppdraget 5
Redovisning & sammanställning 6
Borbackaskolan 6
Bredaryds skola 8
Enehagens skola 9
Exposkolan 12
Fryele skola 14
Gällaryd skola 16
Hanahöjskolan 18
Horda skola 21
Hånger skolan 24
Kärda skola 26
Mossleskolan 28
Rydholms skola 30
Rörstorpsskolan 33
Tånnö skola 36
Sammanställning skjutsning 39
Sammanställning mobilitet 39
Slutsatser & Rekommendationer 40

Inledning

Under våren och hösten 2024 har NTF i Jönköpings län, på uppdrag av Värnamo kommun, genomfört mätningar av hastigheter, flöden utanför samtliga F-6 skolor i kommunens upptagningsområde. Förutom det har NTF genomfört en kartläggning av elevers sätt att ta sig till skolan, på egen hand, tillsammans med kompisar, vuxen eller bli skjutsad med bil. Syftet med kartläggningen av trafikmijön runt skolorna är att ta fram ett konkret och aktuellt faktaunderlag, som kan vara en del av det lokala trafiksäkerhetsarbetet.
Åtgärder som ökar trafiksäkerheten i anslutning till skolor och förskolor är avgörande för barns trygghet och säkerhet. Att hastigheten är begränsad till 30 km/h och att vägen är försedd med fartdämpande hinder syftar till att hålla nere hastigheten där barn kan befinna sig. Trots detta är det allt för vanligt att många ändå väljer att köra fortare än tillåtet.

I många trafikolyckor bidrar hög hastighet till att olyckor över huvud taget inträffar. Hastigheten i kollisionsögonblicket är också helt avgörande för hur svårt människor skadas i en trafikolycka. Det finns fastställda gränsvärden om vilka hastigheter som människokroppen klarar av, det vill säga vilket krockvåld vi tål. Värdena bygger på dagens utformning av bilar och vägar. Exempel:

- De flesta människor överlever om de blir påkörda av en bil i 30 km/h.
- Betydligt fler omkommer om de blir påkörda av en bil i 50 km/h.
- En modern bil klarar att skydda åkande i 70-80 km/h vid en frontalkollision och i 50-60 km/h vid en sidokollision. Förutsättningen är naturligtvis att alla i bilen använder bilbälte.
- En krock i 50 km/h får samma konsekvenser som ett fall från tredje våningen i ett höghus. 70 km/h motsvarar sjätte våningen och 90 km/h den tionde våningen.

Även miljön tjänar på lägre hastigheter. Om alla höll hastigheten skulle koldioxidutsläppen minska med 700 000 ton – lika mycket som 240 000 personbilar släpper ut tillsammans per år. Kostnaderna för bilisten skulle också minska genom mindre slitage på däck och fordon och en lägre bränsleförbrukning.

Varför 30 och inte 50 km/h?
Den enskilt största faktorn som påverkar hur allvarlig en trafikolycka blir är hastigheten. Ju högre hastigheter desto mindre marginaler och desto större krockvåld. Vägens standard och trafiksäkerhetsstatus tillsammans med hur mycket våld en människokropp tål vid en krock bestämmer vilken hastighetsbegränsning som ska gälla.

30 km/h är högsta hastigheten som rekommenderas i trafikmiljöer där bilar och andra fordon samsas med oskyddade trafikanter, till exempel vid skolor, centrum-
gator och nära bostadsområden. Till oskyddade trafikanter räknas gående, cyklister och mopedister. Dessa trafikantgrupper utgör också en stor andel i olycksstatistiken.

Skillnaden i hastighet mellan 30 och 50 km/h är bara 20 km/h, men konsekvenserna är stora. Om någon kliver ut framför en bil hinner bilföraren sannolikt stanna om
hastigheten är 30 km/h. När hastigheten är 50 km/h hinner föraren inte ens påbörja inbromsningen. Tidsvinsten är dessutom minimal när man kör i 50 jämfört med i 30 km/h: mindre
än 10 sekunder på en sträcka av 200 meter.

Föräldrarna största trafikfaran?
En del av trafiken i anslutning till skola och förskola består troligtvis av föräldrar som lämnar och hämtar sina barn. En studie genomförd av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL, 2013) visar att många rektorer anser att föräldrar är den största trafikfaran vid skolor.

En vanlig anledning till att barn blir skjutsade är att föräldrarna anser att trafiken är för farlig. Samtidigt är man själv med och bidrar till den ökade trafikmängden.
I många familjer är det en vana att ta bilen och man väljer bilen trots att det i många fall är kort väg. Barnen vänjer sig lätt vid att bli skjutsade. Att det finns nackdelar med att skjutsa sina barn kan man inte bortse ifrån:

- Det blir mer trafik.
- Riskerna ökar för att andra barn skadas som oskyddade trafikanter till fots eller på cykel.
- Barnen går miste om möjligheten att träna sig i att vistas i trafiken.
- Barnen går miste om ett naturligt tillfälle att röra på sig.

Föräldrar som skjutsar sina barn till skolan i bil är ett vanligt fenomen. Det finns många orsaker till att skjutsa barn, även om skolvägen inte alltid är lång. I den tidigare omnämnda SKL-rapporten ”Varför skjutsar föräldrarna barnen till skolan” beskrivs att de vanligaste skälen är att det är mest praktiskt för familjen för att få ihop livspusslet och att föräldrarna tycker att vägen till skolan är farlig.
Att skjutsa sina barn anses också vara ett sätt att visa engagemang.

Missriktad omtanke?
Men denna omsorg också har negativa aspekter. Trängseln ökar vid skolorna och farliga situationer uppstår när föräldrar lämnar sina barn med bil på platser som inte är dimensionerade för en stor mängd biltrafik. Troligt är
också att det ofta är just föräldrar som kör för fort utanför skolorna. Barn som skjutsas missar ett tillfälle att röra på sig. Dessutom har skjutsandet en negativ miljöpåverkan.

Barns säkerhet är de vuxnas ansvar
Det går att minska skjutsandet. Exempel på långsiktiga insatser är en genomtänkt placering av skolbyggnaderna samt trygga och säkra gång- och cykelvägar. Som förälder kan man fundera över om det finns alternativ till att ta bilen till skolan och om barnet kan ta sig dit på annat sätt. Samtidigt är det viktigt att veta att barn inte kan tränas över sin mognadsnivå. När yngre barn rör sig i en komplicerad trafikmiljö ska de, tills de är trafikmogna, alltid ha sällskap av en vuxen. Gradvis behöver barnen lära sig att ta eget ansvar och det är upp till de vuxna att bedöma när barnen kan börja gå eller cykla till skolan, i sällskap eller på egen hand. Först i 10–12-årsåldern kan barn förväntas klara sig på egen hand i trafikerade miljöer.

Uppdraget

Uppdraget omfattar ”Säkra skolvägar” för Värnamo kommuns räkning under tidsperioden mars-oktober 2024. Uppdraget och genomförandet består i huvudsak av två delar. Den första delen handlar om att mäta trafiken utanför sammanlagt 13 stycken, F-6 skolor i Värnamo kommun. Mätningarna som utförs med radarutrustning, Sierzega, SR 4, omfattar bland annat flöden, hastigheter, fordonstyper, tidpunkter, medelhastigheter. I uppdraget ingår att mäta biltrafik och tung trafik utanför angivna platser. Mätningar har i huvudsak utförts med hjälp av NTF:s mätutrustning. Men på några platser där Trafikverkets vägar går utanför skolan, får inte NTF mäta. Där har kommunens egn mätningar, legat till grund i detta projekt. De mätningarna har också utförts vid andra tidpunkter än detta projekts ramar.
Den andra uppdragsdelen utgör en kartläggning av trafikmiljön på samma 13 stycken F-6 skolor i Värnamo kommun. Vid en kartläggning av trafikmiljö dokumenteras antalet skjutsande föräldrar, beteenden, antal skolbarn som går själv, cyklar själv eller går och cyklar med annan person, antal barn som åker kollektivtrafik eller får skolskjuts. Här ingår också kontakter med skolornas rektorer för en kortare intervju om trafiksituationen på varje skola. Mätningarna som utförs okulärt, betyder att utbildad NTF-personal finns på plats vid varje skola för att dokumentera med text och bild.

De skolor som har ingått i årets projekt är:
Borbackaskolan, Bredaryds skola, Enehagens skola, Exposkolan, Fryele skola, Gällaryds skola, Horda skola, Hånger skola, Kärda skola, Mossleskolan, Rydaholms skola, Rörstorpsskolan, Tånnö skola

Redovisning & sammanställning

Borbackaskolan

Borbackaskolan är en centralt belägen F-6 skola i östra delen av Värnamo tätort. Skolan med cirka 150 elever ligger i samhället Bor. De allra flesta barn har gångavstånd till skolan och bor alltså i dess närheten men cirka en tredjedel åker skolskjuts till skolan varje dag. Det finns en regionalbuss som passerar riksvägen som går genom samhället, men annars är inte kommunikationsmöjligheterna många för personalen som jobbar på skolan.

Skolans område ligger precis intill Växjövägen som trafikeras av vanlig biltrafik och tung trafik varje dag. Många fordon passerar samhället på väg mot Värnamo eller Växjöhållet.

I direkt anslutning till skolan finns ett 30-tal parkeringar längs den stora vägen. Här finns även avlämningsplats för skolskjutsfordon. På skolan åker ett 30-tal barn skolskjuts varje dag, resterande går, cyklar eller åker bil till skolans område.

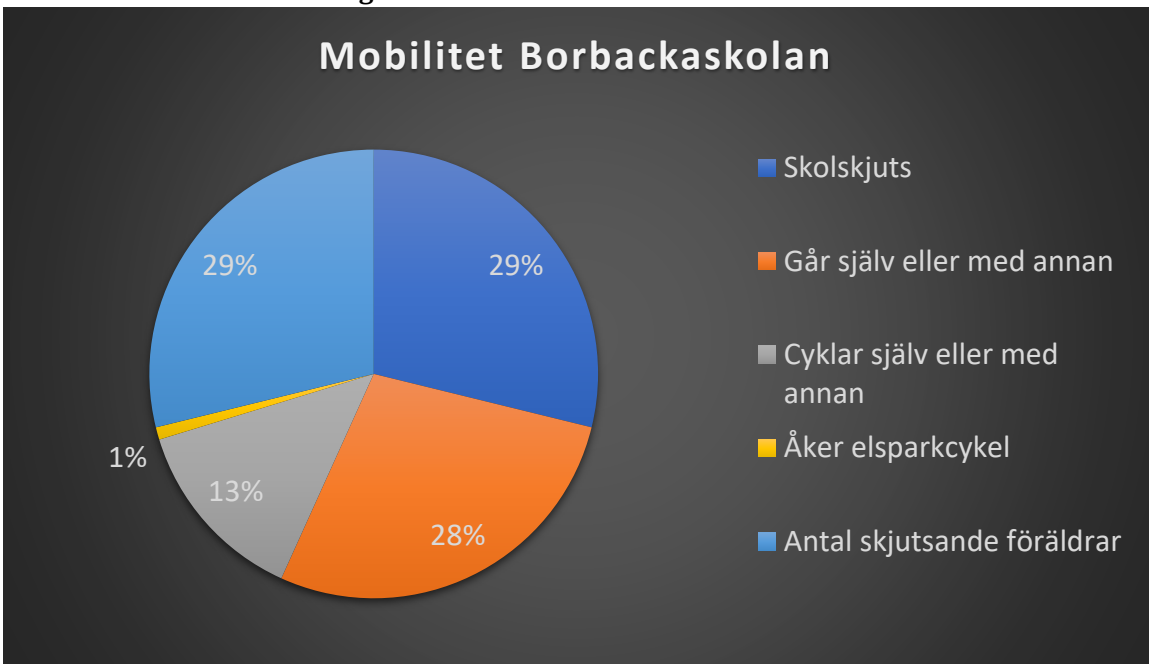
Enligt rektorn kan de flesta elever ta sig till skolan genom att gå eller cykla. Men många skjutsas på morgonen. Enligt rektorn finns det gott med parkeringsplatser för både föräldrar och personal på skolan. Bilden av trafiksituationen på skolan är okej men skolans personal oroas av all tung trafik som passerar skolans område varje dag. En del av skolans elever passerar Växjövägen varje dag då man ska ta sig till skolans område. Det finns övergångställen och hastigheten är satt till 30 km i timmen utanför skolans område, men det är alltid ett orosmoment menar rektorn.

Genomförande

Mätningen utanför Borbackaskolan, Växjövägen, är hämtad från Trafikverkets vägtrafikflöden. Mätningen är genomförd under 2023. Skyltad hastighet var 30 km/h. Granskning av trafikmiljön har utförts 14 och 15 april 2024. Personal har utförd okulär granskning av trafikmiljön längs med skolans område, längs med Växjövägen och närliggande gator som Gärdesvägen.

Analysen visar att genomsnittshastigheten under mätperioden var 35 km/timmen. Högsta uppmätta hastighet var 80 km/h. Totalt passerad 16 597 fordon under tidsperioden. Det ger ett ÅDT på 2 371 fordon per dygn. 86 procent som passerade var personbilstrafik, 14 procent tillhörde den tunga trafiken. Tyvärr så saknas diagram för flöden och hastigheter för denna mätning.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Det var allmänt lugnt trafikbeteende när vi granskade trafikmiljön. De flesta tycks respektera den 30 km gräns som gäller utanför skolans område. Det finns gott med parkeringsplatser så det blev aldrig någon trängsel vid lämningstid. Antalet skjutsande föräldrar skulle minska då ett stort antal barn bor på orten.

Bredaryds skola

Bredaryds skola är en centralt belägen F-6 skola i samhället Bredaryd. Skolan har cirka 170 barn med ett upptagningsområde som sträcker sig över Hamra, Tovhult, Eskilstorp och Lanna.

Majoriten av skolans barn åker inte skolskjuts utan har möjlighet att gå eller cykla till skolan menar rektorn. Hon upplever att många barn ändå blir skjutsade till skolan. De allra flesta föräldrar stannar till på skolans parkeringar som är 20-talet till antal eller vid det intilliggande värdshuset ca 100 meter därifrån.

Skolans område ligger precis intill Lundavägen där en hel del tung trafik passerar. Det finns ett par övergångställen längs med vägen, som är en skolväg för många av de gående barnen uppger rektorn. Upplevelsen är att det går fort på Lundavägen även om det är gällande 30 km i timmen. Det är ett orosmoment menar rektorn då hon upplever att många mindre barn får gå själva till skolan. Med mindre barn menar hon barn i 6-7 årsåldern.

Genomförande

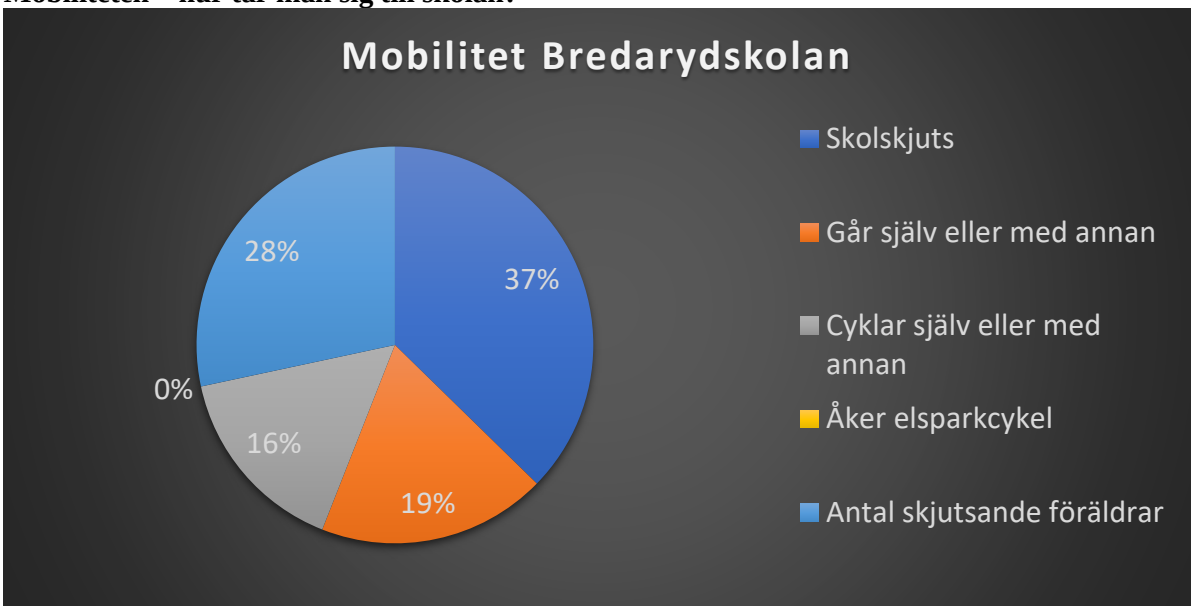
NTF har genomför en granskning och analys av trafikmiljön runt Bredarydsskolan vid två tillfällen under mitten av maj. Mätningen genomfördes av kommunen under oktober 2023. Tyvärr saknas diagram till denna mätning. Granskning av trafikmiljö genomfördes 14 och 15 april 2024.

Personal har utförd okulär granskning av trafikmiljön längs med skolans område, framför allt längs med Lundavägen, Västra Vägen, Klockaregårdsvägen och den enkelriktad väg som leder in mot skoans område.

Mätningen utanför Bredarydsskolan genomfördes på Lundavägen under sju dagar 17 oktober-24 oktober 2023. Skyltad hastighet var 40 km/h, alltså inte vid befintligt 30 km område.

Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 40 km/tim.Totalt passerade 6 010 fordon under tidsperioden. ÅDT är 858 fordon per dygn. Allra flest fordon per timme var klockan 7:00 på förmiddagen (93 fordon) och klockan 16:00 på eftermiddagen (146 fordon). Den tunga trafiken är 10 procent av alla fordon.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Det finns potential för att få flera barn att gå själva till skolan. Det höga flödet längs med vägen och en lite för hög hastighet bidrar säkert till att föräldrarna väljer att skjutsa istället.

Enehagens skola

Enehagens skola är en centralt belägen skola i Värnamo tätort. Skolan har cirka 345 barn där de allra flesta bor i skolans närområde. I närheten ligger också ett av tätortens gymnasium.

Majoriteten av skolans barn åker inte skolskjuts utan tar sig till skolan genom att gå eller cykla eller bli skjutsade uppger skolans rektor. Rektorn uppskattar att närmare hälften av alla barn cyklar till skolan då säsongen är som mest frekvent.

De barn som blir skjutsade av sina föräldrar släpps i huvudsak av längs med en utmarkerade linje som finns i anslutning till skolans parkeringar för skolskjutsbussar. Precis vid skolan ligger en av tätortens största parkeringsplatser med över 100 parkeringsoplatser. En del föräldrar stannar där och släpper av sina barn uppger rektorn.

Hon upplever mycket trafik främst på morgonen i samband med att skolan startar. Det har under åren inkommit klagomål på att föräldrar stannar till och släpper av sina barn på den zoon som gäller för skolskjutsbussar. Det har rektorn försökt att stävja genom att kontinuerligt upplysa föräldrar i veckobrev.

Genomförande

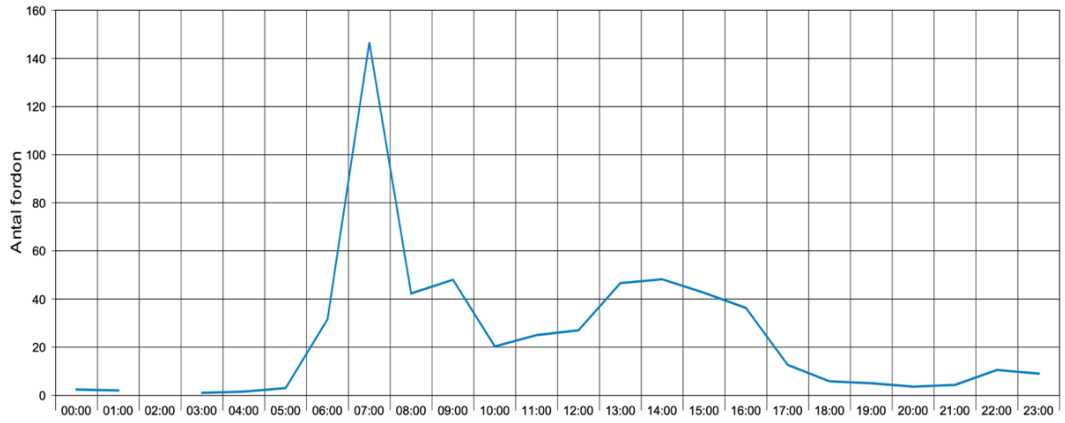
NTF har genomför en granskning och analys av trafikmiljön runt Enehagens skola vid två tillfällen, 9 och 13 april Mätutrustning har satts upp på kommunal mark, i anslutning till en av skolans infarter mot parkeringen. Den andra mätningen är utförd av kommunens entreprenör på Lagastigen i april 2023.

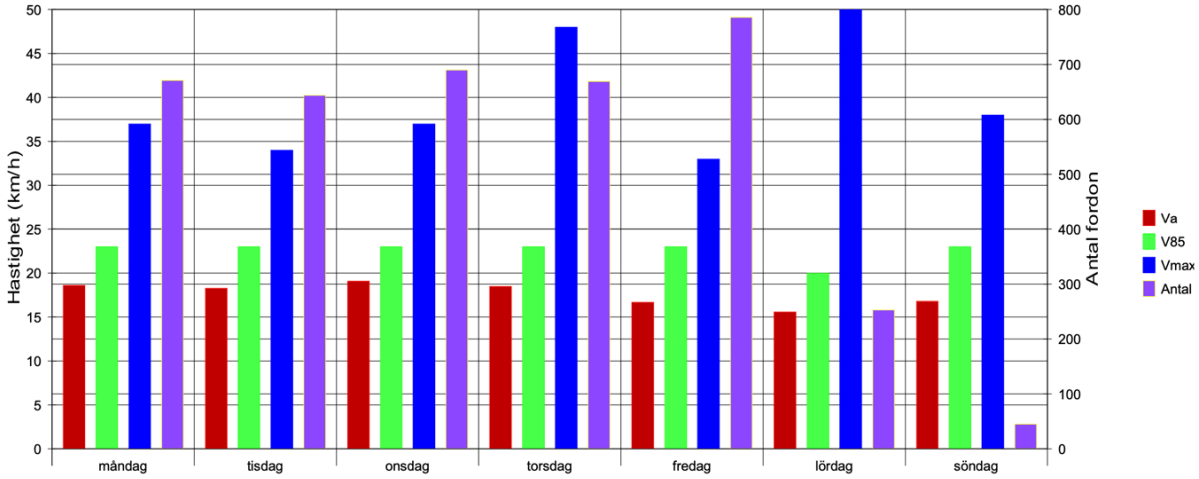
Personal har utförd okulär granskning av trafikmiljön runt hela skolans område. Från parkerings infart vid Lagastigen, mot gymnasieområdet och bakom skolans huvudbyggnad längs med gc-vägar och befintligt område för skolskjutsar.

Mätning och mätplats 1 utfördes under sju dagar 8-15 april 2024. Utrustningen har varit placerad på en stolpe i anslutning till skolans parkering, den östra infarten till parkeringen.

Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 22 km/tim.Totalt passerade 3 773 fordon under tidsperioden. ÅDT är 539 fordon per dygn. Allra flest fordon per timme var klockan 7:00-08:00 på förmiddagen (149 fordon) och klockan 14:00 på eftermiddagen (50 fordon). Den tunga trafiken är 6 procent av alla fordon. Allra flest fordon har passerat mätningen på fredag och onsdag.

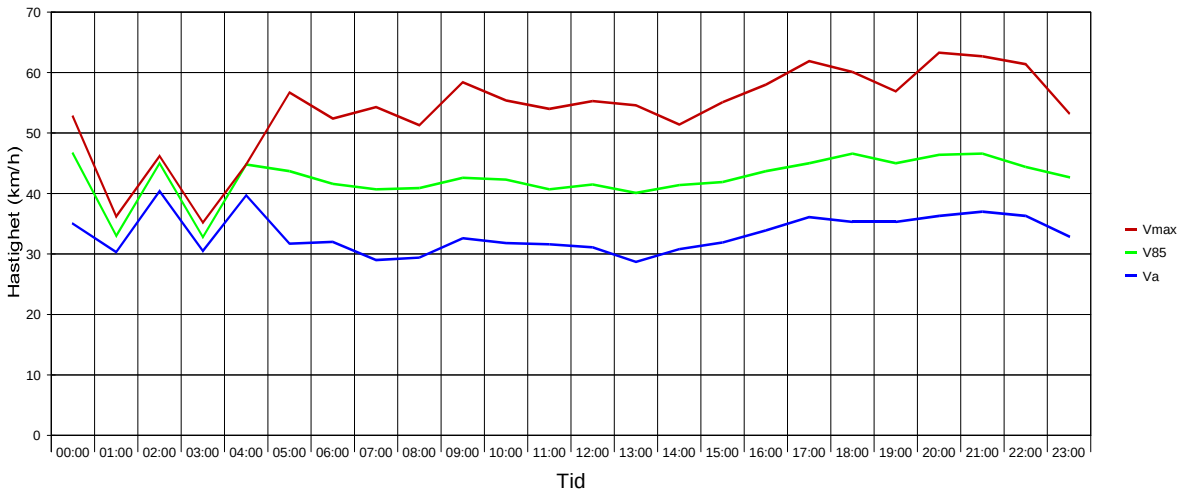

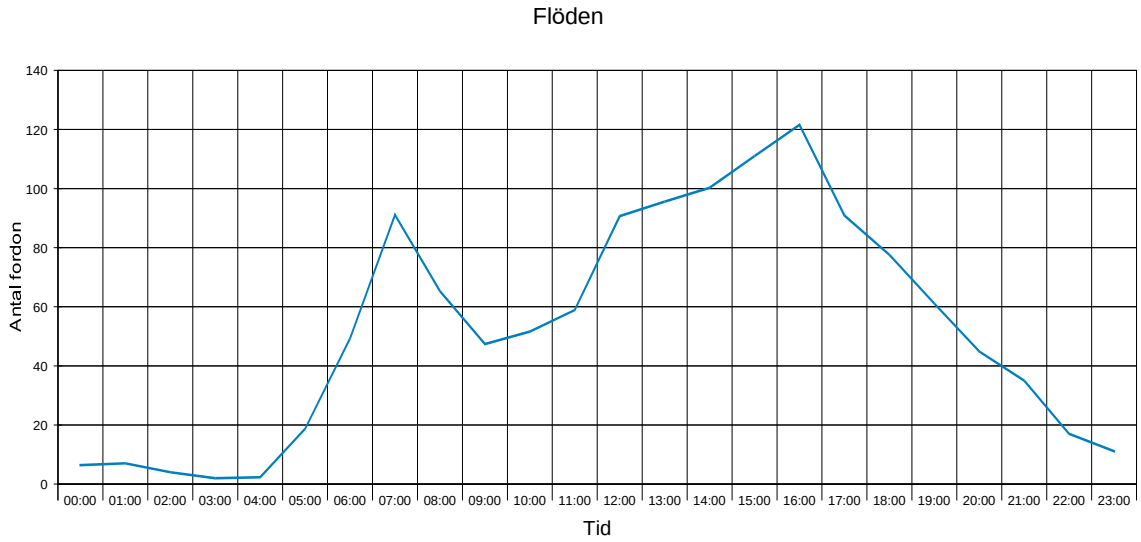
Den andra mätningen utanför Enehagens skola genomfördes under våren 2023, av kommunen själva. Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 42 km/tim Skyltad hastighet är 40 km i timmen.

Totalt så har 35 499 fordon registrerats under veckan, vilket ger ett ÅDT på 11 052 fordon per dygn.

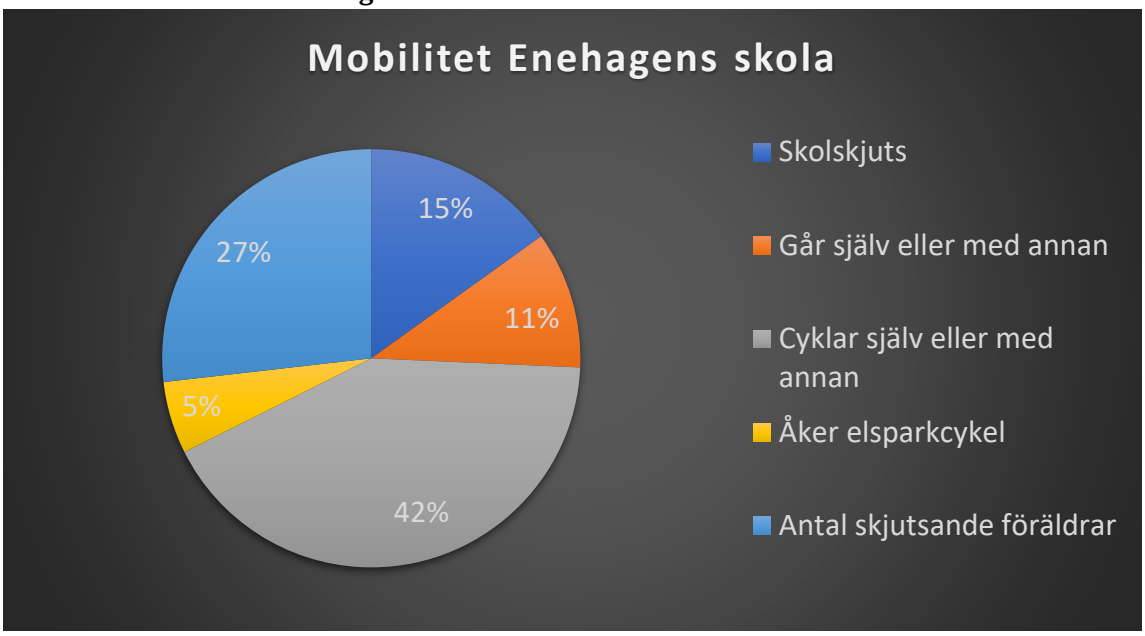
Hastigheter under mätperioden. (Vmax=maxhastighet, V85=85-percentil, Va=Genomsnittshastighet)

Mest trafik på sträckan passerar mellan 07:00-08:00, samt mellan 16:00-17:00. Mellan 07:00-08: 00 passerar det ca 95 fordon/h.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

En majoritet av skolans elever tar sig till skolan genom att gå, cykla eller åka elsparkcykel. Här finns stor potential att bygga vidare ett utökat mobilitetstänk. En tredjedel blir dock skjutsade vilket borde minskas på sikt. Runt skolans område finns höga flöden av oskyddade trafikanter, då det ligger en gymnasieskola i närheten. Många barn och ungdomar cyklar och går i området.

Exposkolan

Exposkolan är en centralt belägen skola i Värnamo tätort. Skolan har cirka 200 barn där de allra flesta bor i skolans närområde.

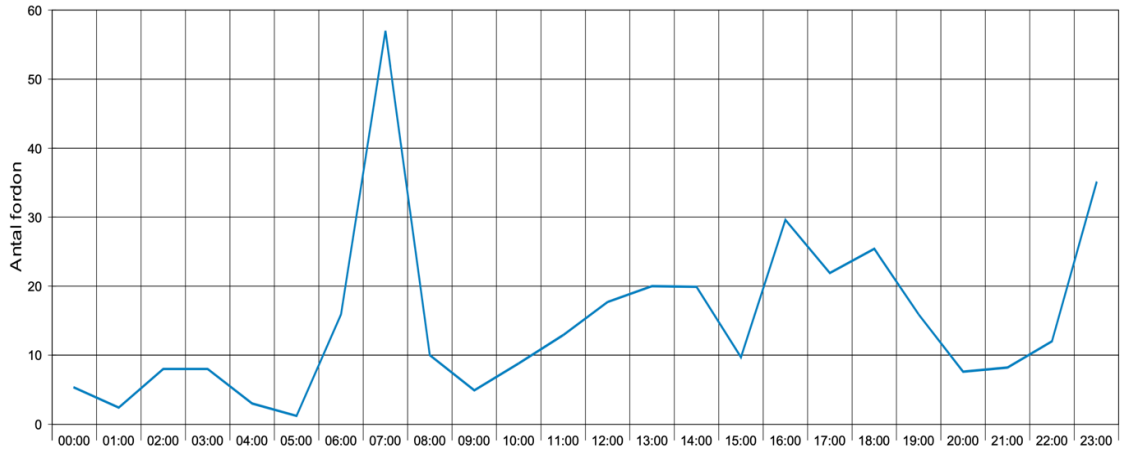
Majoriteten av skolans barn åker inte skolskjuts utan tar sig till skolan genom att gå eller cykla eller bli skjutsade uppger skolans rektor. Rektorn uppskattar att många av skolans barn har möjlighet att gå eller cykla till skolan.

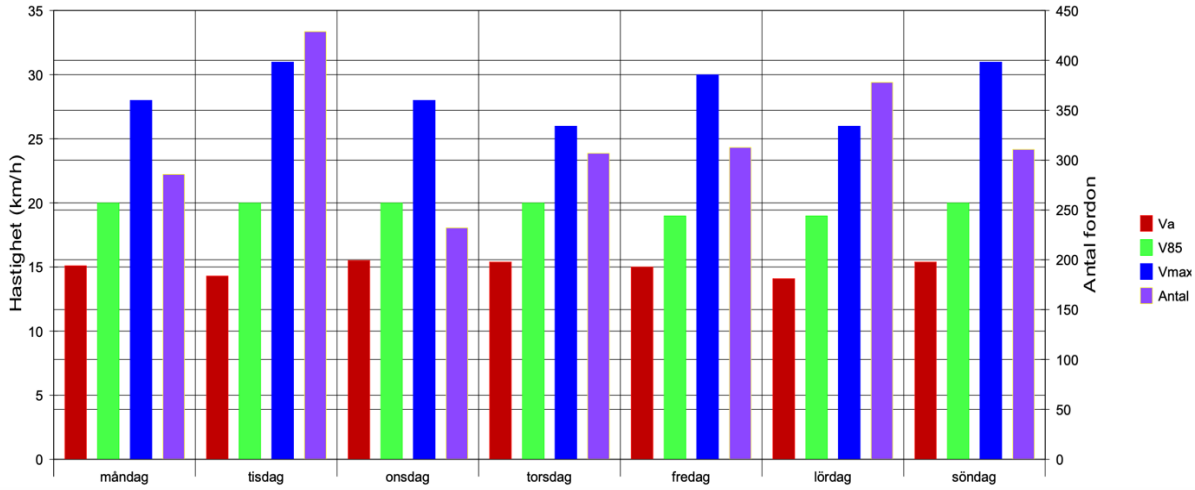
De barn som blir skjutsade av sina föräldrar släpps i huvudsak av vid skolans västra parkeringar eller längs med Expovägen, norr om skolans huvudbyggnad.

Genomförande:
NTF:s mätning utfördes under sju dagar 8-15 april 2024. Utrustningen har varit placerad på en stolpe längs med Expovägen i anslutning till en av sträckans övergångsställen. Skyltad hastighet är 40 km i timmen.

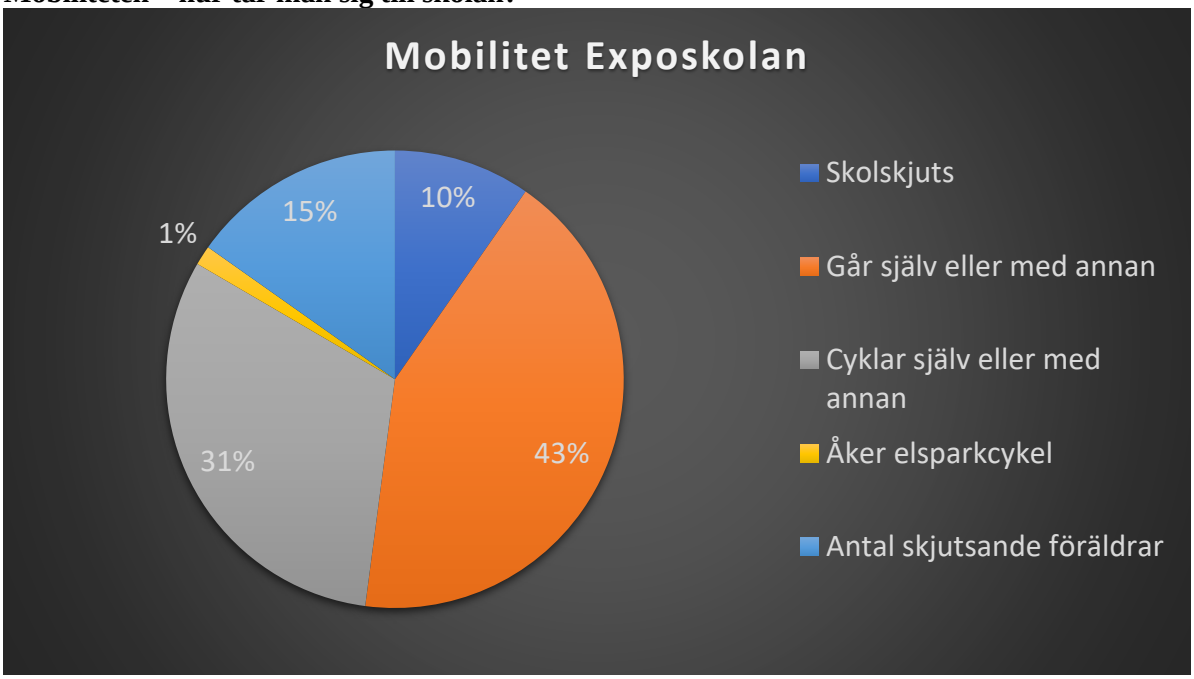
Granskning av trafikmiljön genomfördes den 9 april 2024. Personal har rört sig längs med Expovägen och noterar tidvis många barn som går längs med Expovägen och använder befintliga övergångsställen vid bland annat ICA Kvantum. Upptagningsområdet är stort och barnen kommer ifrån flera håll för att ta sig till skolan..

Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 44 km/tim Totalt passerade 2 256 fordon under tidsperioden. Allra flest fordon är personbilar (74 procent) ÅDT är 324 fordon per dygn. Allra flest fordon per timme var klockan 7:00-08:00 på förmiddagen (57 fordon) och klockan 16:30 på eftermiddagen (30 fordon). Den tunga trafiken är 7 procent av alla fordon. Allra flest fordon har passerat mätningen på tisdag och lördag.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

En högre andel än genomsnittet i kommunen, går här själva, cyklar eller åker elsparcykel visar den okulära granskningen av trafikmiljön. Det finns många oskyddade trafikanter i området runt skolan. Hastigheten längs med Expovägen är alldeles för hög. Här är det motiverat att se över befintlig hastighet och ta ställning till att hastighetssäkra de övergångsställen som finns i området.

Fryele skola

Fryele skola är belägen centralt på orten som ligger i kommunens nordöstra del. Skolan har 58 barn och är en av kommunens minsta F-6 skolor.

Majoriteten av skolans barn åker skolskjuts då skolans upptagningsområde är stort, cirka 1,5 mil i omkrets. Rektorn uppger att väldigt få går eller cyklar själva eller med vuxen till skolan. De allra flesta bor inte i närheten av skolan.

Rektorn upplever inga större trafikfaror då ytterst få barn rör sig till eller från skolan själva, utan åker skolskjuts eller blir skjutsade av sina föräldrar. Lite trångt kan det bli på morgonen utanför skolans parkeringsplats i samband med lämning av barnen uppger rektorn.

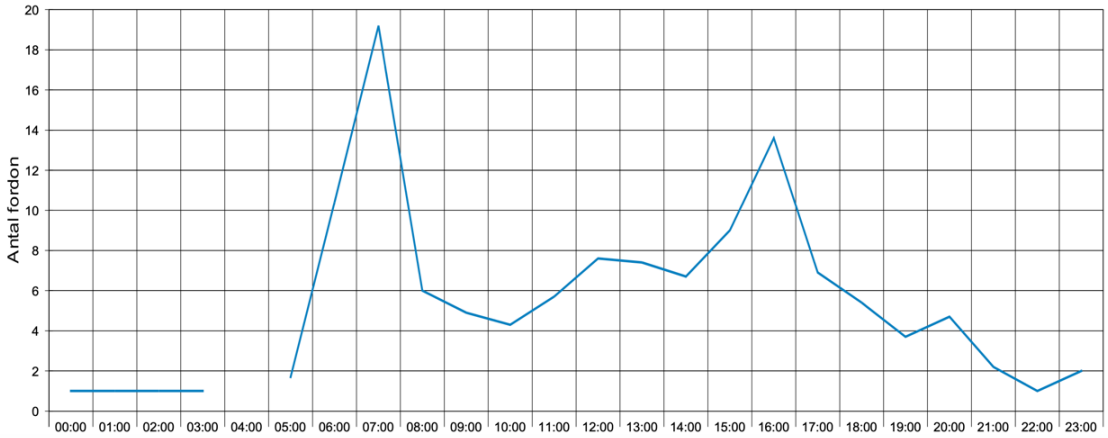
Genomförande

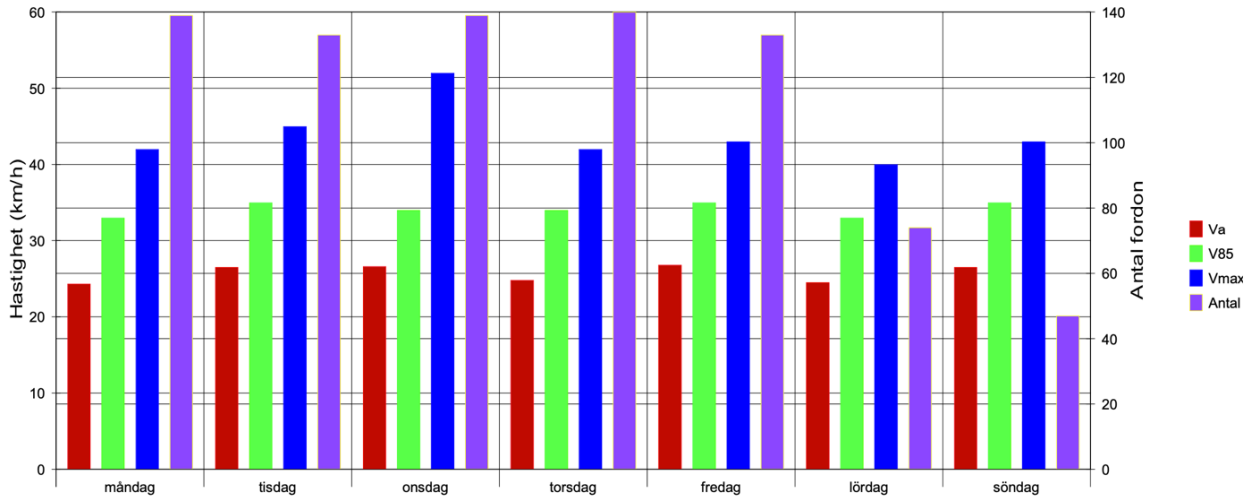
NTF:s mätning utfördes under sju dagar 8-15 april 2024. Utrustningen har varit placerad vid skolans grusparkering, längs med vägen. Skyltad hastighet är 50 km i timmen. Granskning av trafikmiljön genomfördes 24 maj 2024.

Granskning av trafikmiljön utfördes runt skolan område för parkering och längs med vägen i direkt anslutning till skolans område.

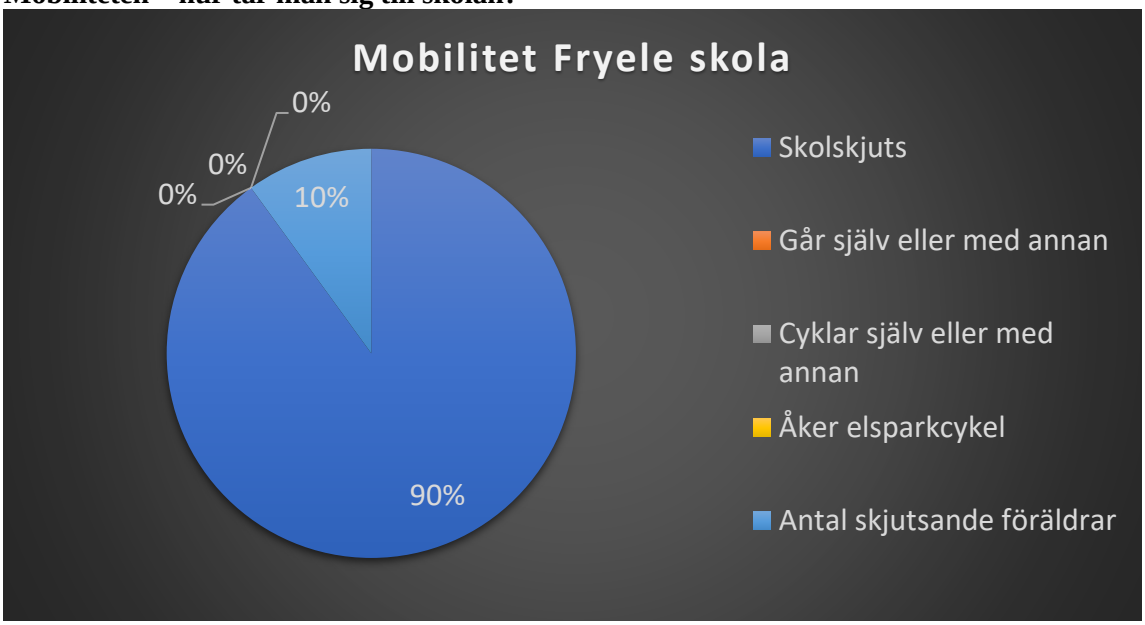
Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 51 km/tim.Totalt passerade 583 fordon under tidsperioden. Allra flest fordon är personbilar (88 procent) ÅDT är 83 fordon per dygn. Allra flest fordon per timme var klockan 7:00-08:00 på förmiddagen (19 fordon) och klockan 16:30 på eftermiddagen (13 fordon).

Den tunga trafiken är 7 procent av alla fordon. Allra flest fordon har passerat mätningen på måndag, onsdag och torsdag.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Hastigheten är relativt hög utanför skolans område. Dock rör sig inte speciellt många oskyddade utanför skolans område. Antingen blir man skjutsade eller så åker man skolskjuts.

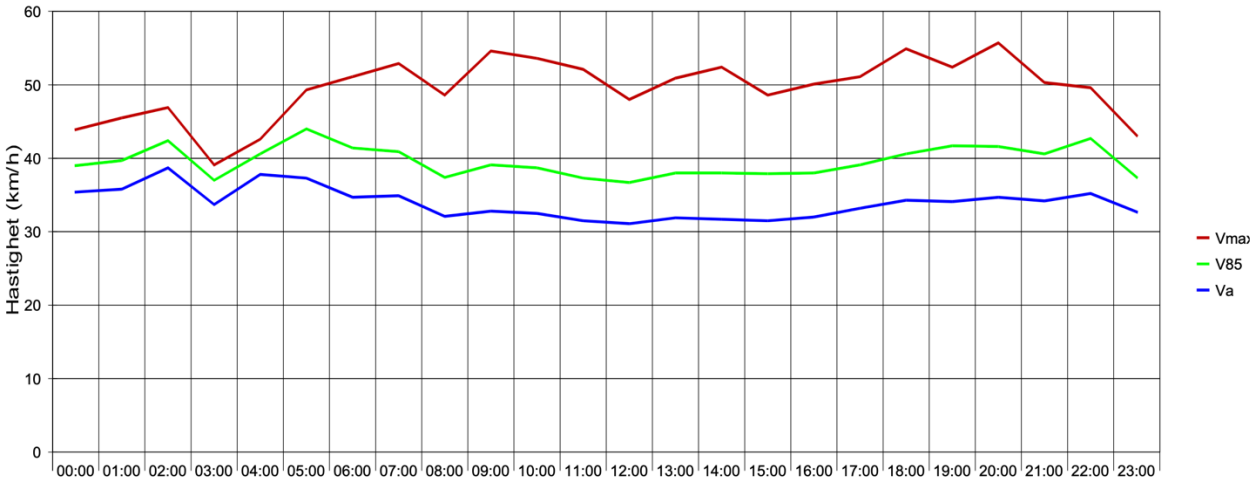
Gällaryd skola

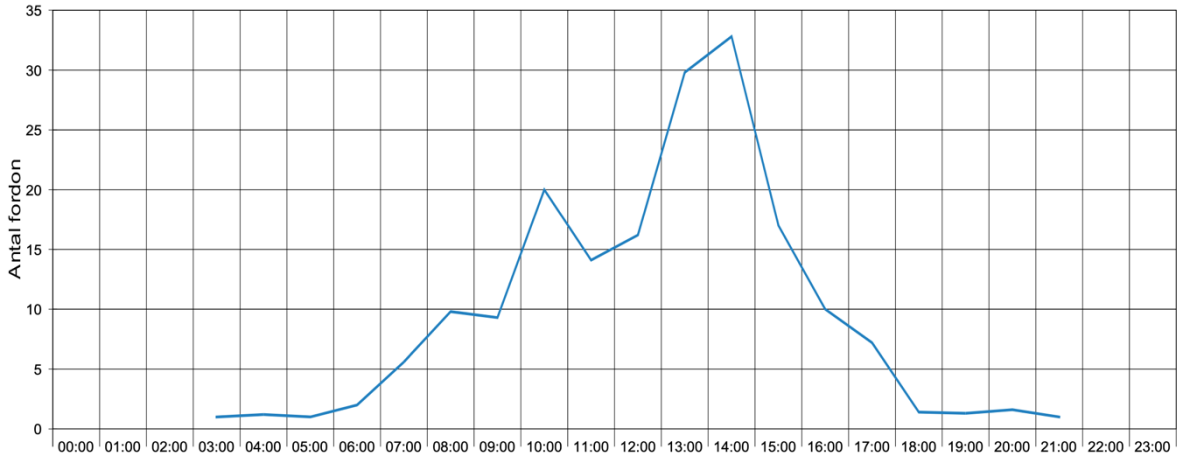
Gällaryd skola är en centralt belägen skola i samhället Gällaryd. Skolan är kommuns minsta till antalet när det gäller barn, totalt 47 barn.

Majoriteten av skolans barn åker skolskjuts varje dag om man inte blir skjutsade av sina föräldrar. Inga många barn bor i anslutning till skolan. De barn som blir skjutsade av sina föräldrar släpps i huvudsak av vid skolans befintliga parkeringar som tar cirka 10 platser, eller vid den intillgande gamla affär som ligger nedanför skolans område. Hela skolans område är inhängnat. 50 km/timen råder på riksväg 714. Granskning av trafikmijö runt skolan har genomförts den 16 maj. Området runt skolan och längs med riksväg 714 har granskats.

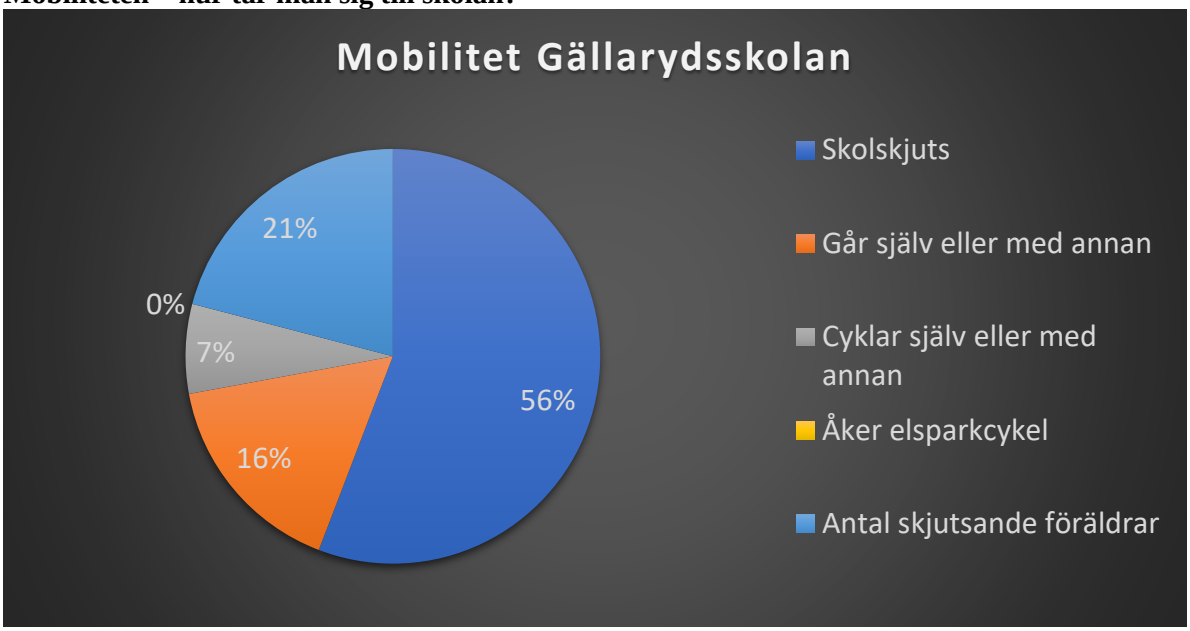
Genomförande

Mätningen är genomförd av Trafikverket, den februari 2023 på riksväg 714, som leder genom samhället Gällaryd. Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 42 km/tim Totalt passerad 1049 fordon under tidsperioden. Allra flest fordon är personbilar (84 %), resterade tilhör lastbilar eller annan tung trafik. ÅDT är 150 fordon per dygn.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

En klar majoriten av skolans barn får skolskjuts eller blir skjutsade till skolan. Det finns dock ett antal barn som går eller cyklar till skolan. Trafikmiljön längs med riksväg 714 är inte bra. Utanför skolans område finns ingen längsgående gång eller cykelväg för barnen att gå eller cykla på. I höjd med den gamla affären finns en passage, men kvalitén är undermålig. Det finns heller ingen belysning vid denna plats. Hastigheten utanför skolan bör ses över och sänkas till åtminstone 40 km i timmen. Befintlig passage bör också ses över för bättre trafikmiljö.

Hanahöjskolan

Hanahöjskolan ligger i det lilla samhället Forsheda cirka 2 mil från Värnamo tätort. Skolan har cirka 170 barn med ett upptagningsområde som sträcker ett par kilometer runt samhället. Det primära antalet elever bor i närheten av skolan. Intill skolan ligger också samhällets högstadieskola.

Cirka en fjärdedel av skolans elever åker skolskjuts till skolan varje dag. Man kommer med utpekade skolskjutsfordon och med linjetrafik från Jönköpings länstrafik. Vid intervju med skolans rektor kunde hon inte lämna en självklar bild av trafiksituationen då hon inte tjänstgjort som rektor någon längre period. Men hon upplever att fler barn får skjuts med bil än som går och cyklar själv till skolan. Hon säger att de flesta föräldrar lämnar vid den stora parkeringen som ligger sydväst om skolans område, men det finns också två andra platser längs med Skolgatan där föräldrar lämnar eller hämtar. Den stora parkeringsplatsen rymmer cirka 60 platser och delas med den tilliggande högstadieskolans personal. Skolans område ligger längs med Slättövägen där en del tung trafik passerar. Det finns två övergångställen, samt en gångpassage längs med vägen, som är en skolväg för många av de gående barnen uppger rektorn.

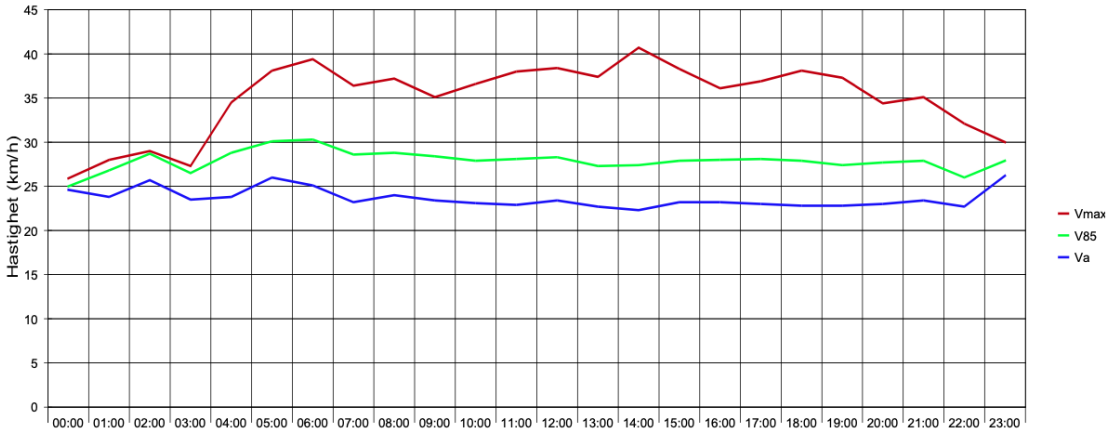
Genomförande

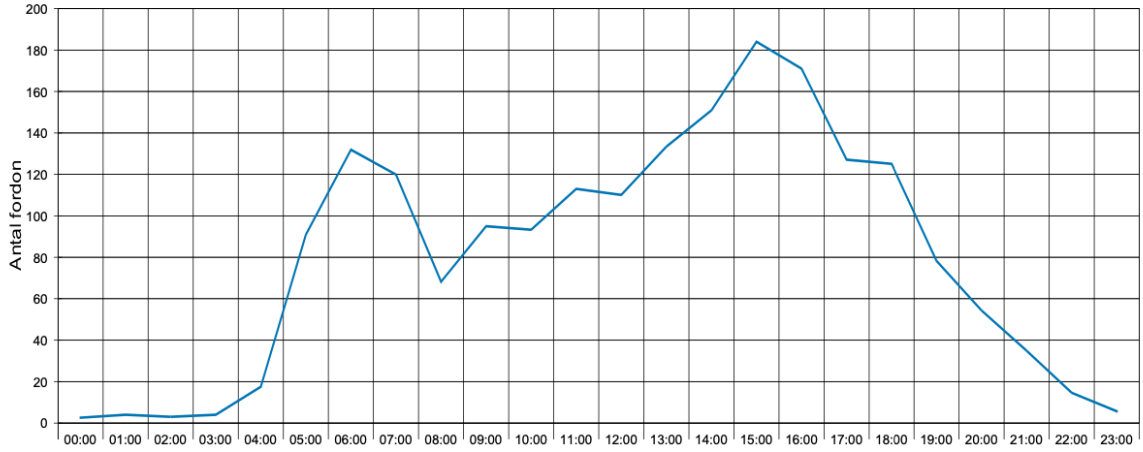
NTF har genomför en granskning och analys av trafikmiljön runt Hanahöjskolan vid två tillfällen under början av april 2025. Mätning av trafikflöden och hastighet har utförts 4–11 april. Granskning av trafikmiljön genomfördes tidigt på morgonen 4 april och morgon 11 april. Skyltad hastighet i området är 40 km/h.

NTF personal har utfört en okulär granskning av trafikmiljön längs med skolans område, framför allt längs med Slättövägen och längs med Skolgatan som leder runt stora delar av skolans område.

Analysen för Skolgatan, visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 29 km/h. Totalt passerad cirka 5 000 fordon mätplatsen under perioden 4 april-11 april. Det ger ett ÅDT på 742 fordon per dygn.

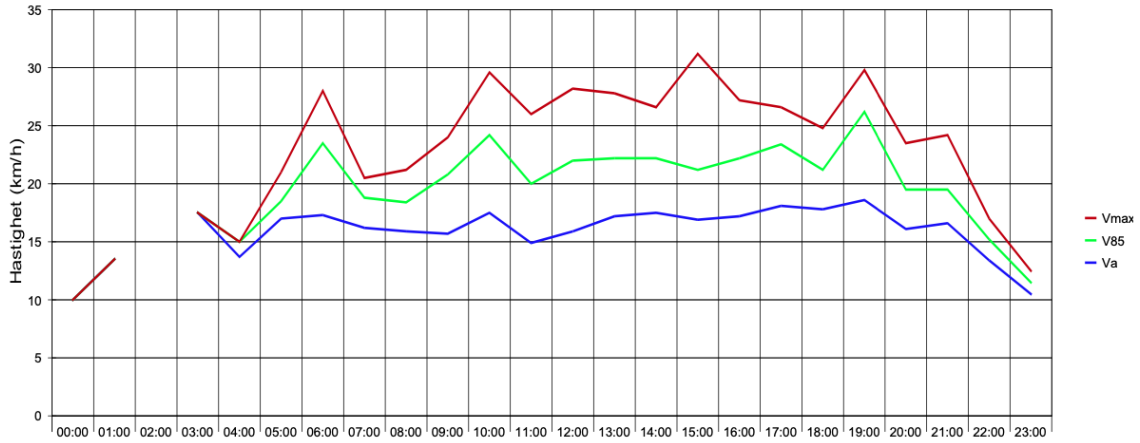
Allra flest fordon per timme var klockan 06:30-07:30 och på eftermiddagen vid ca 15:30.

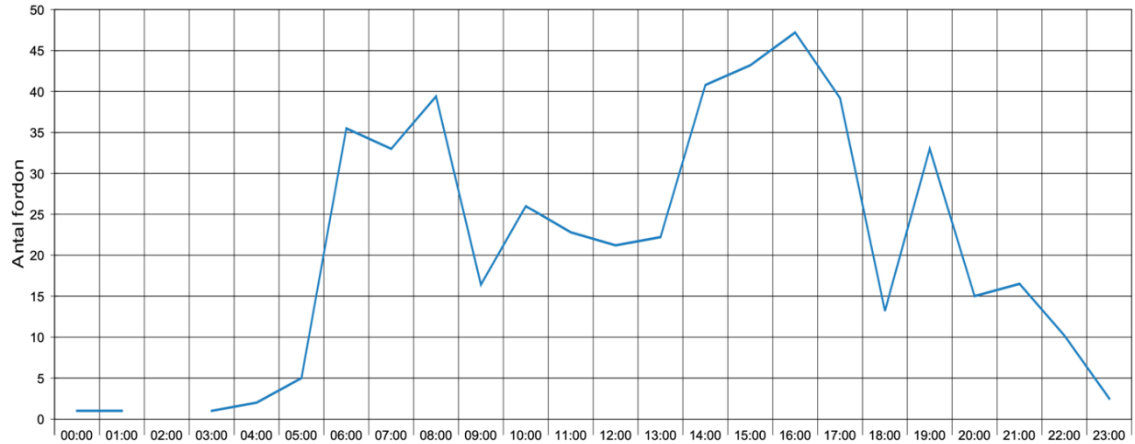

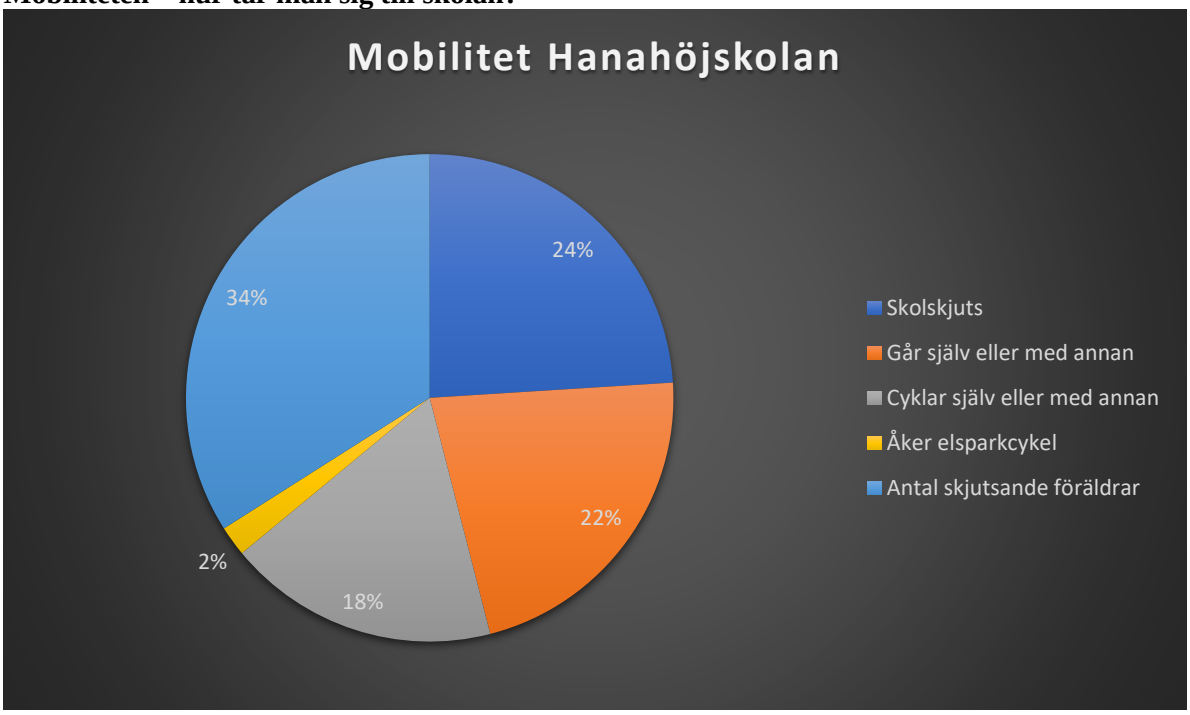
Analysen för skolparkeringens infart visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika eller lägre än 23km/tim. Totalt passerad cirka 3 000 fordon mätplatsen under perioden 4 april-11 april. Det ger ett ÅDT på 437 fordon per dygn.

Allra flest fordon per timme var klockan 07:30 och på eftermiddagen ca 16:30.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Det var allmänt lugnt trafikbeteende när vi granskade trafikmiljön. Det finns gott med cykelvägar i närområdet och breda trottoarer längs med Slättövägen som går förbi hela skolområdet. Längs med Slättövägen, som är skyltad 40 km/h, ligger två övergångsställen och en gångpassage. Kvalitén på övergångsställena är helt okej med målning, liten upphöjning, avsmalning. Mätningen har inte utförts på Slättövägen utan vid infarten till skolans stora parkeringsområde, samt Skolgatan som till viss del leder runt hela området. Det finns ett 60-tal parkeringsplatser vid stora parkeringen och det var aldrig fullt, heller ingen stökig trafikmiljö för barnen. Eleverna blir avsläppta längs med avsatt skolskjuts och linjetrafikplats.

Horda skola

Horda skola är en medelstor F-6 skola belägen i sydostra delen av kommunen. Ungefär hälften av skolans 80 barn åker skolskjuts varje dag. Upptagningsområdet är stort och de allra flesta bor på ännu mindre orter runt Horda samhälle.

Rektorn uppskatta ändå att ett antal barn går och cyklar själva till skolan och att föräldrar skjutsar. Lämningen sker på Hembygdsvägen i anslutning till den aviserade plats där skolskjutsfordon hämtar och släpper av barnen.

Skolans område är inhängnat. Det finns tre ingångar och grindar att ta sig in på skolans område.

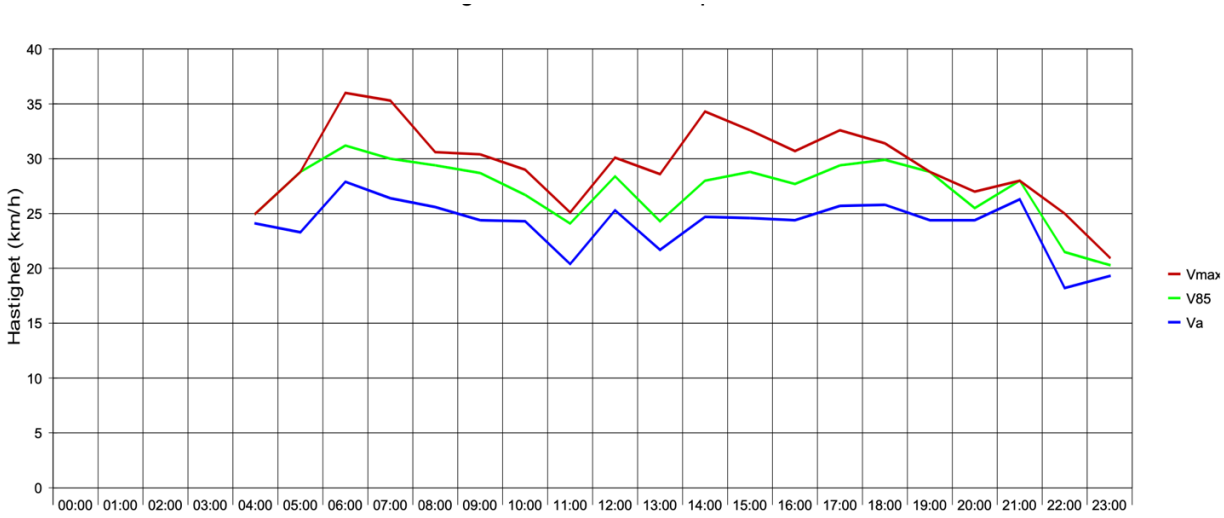
Genomförande

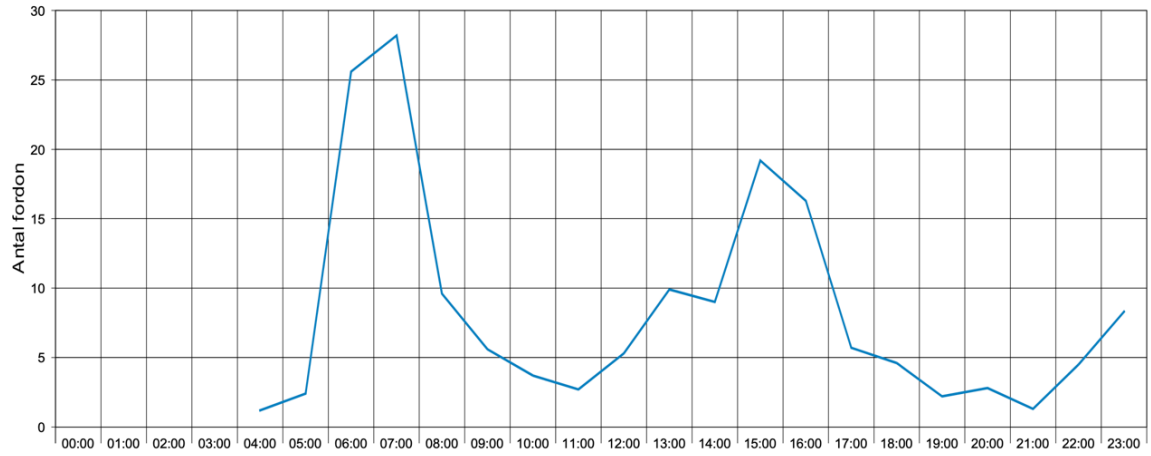
Mätningar har utförts på två platser runt skolans område under perioden 8-15 april 2024. Utrustningen har varit placerad på Hembygdsvägen och Järnvägsgatan. Skyltad hastighet i tätorten är 40 km i timmen. Det finns ingen angiven 30 km i timmen skylt vid Hembygdsvägen, så där gäller också 40 km i timmen. Granskning av trafikmiljön genomfördes 19 april 2024. Personal har rört sig längs med Parkvägen, Järnvägsgatan, runt skolans inhängande område och vid hämta och lämnaplats på Hembygdsvägen.

Mätplats 1

Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 30 km/tim på Hembygdsvägen. Totalt passerad 980 fordon under tidsperioden. Allra flest fordon är personbilar (91 %), resterade tilhör lastbilar eller annan tung trafik. ÅDT är 141 fordon per dygn.

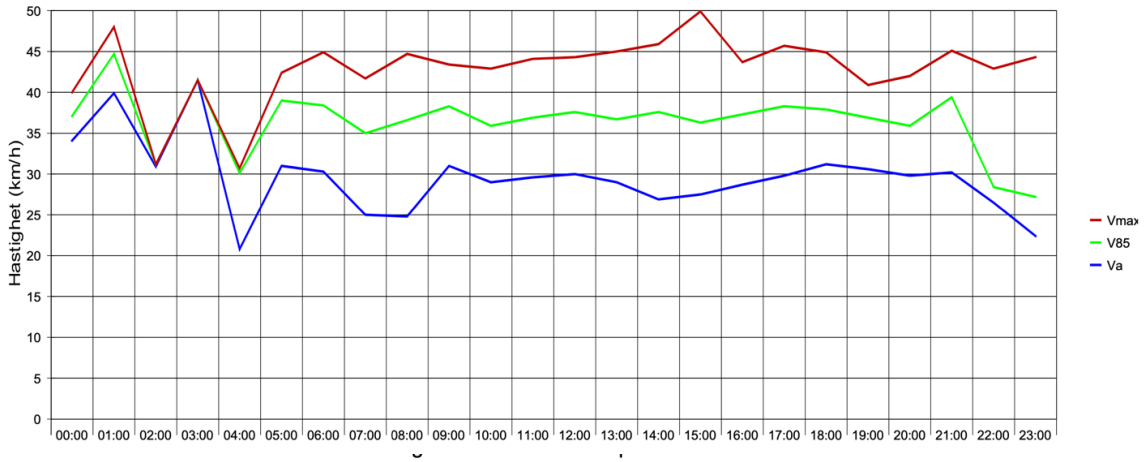
Allra flest fordon per timme var klockan 7:30 på förmiddagen (28 fordon) och klockan 15:30 på eftermiddagen (19 fordon). Den tunga trafiken är 7 procent av alla fordon. Allra flest fordon har passerat mätningen på tisdag och onsdag.

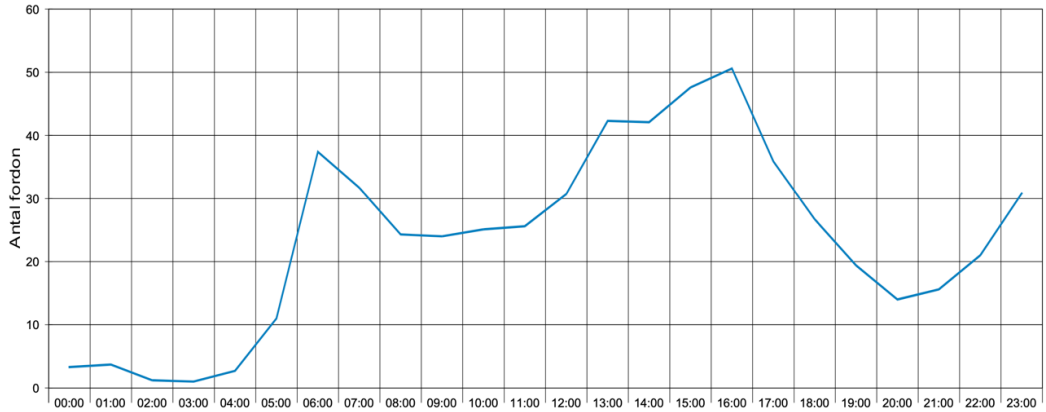

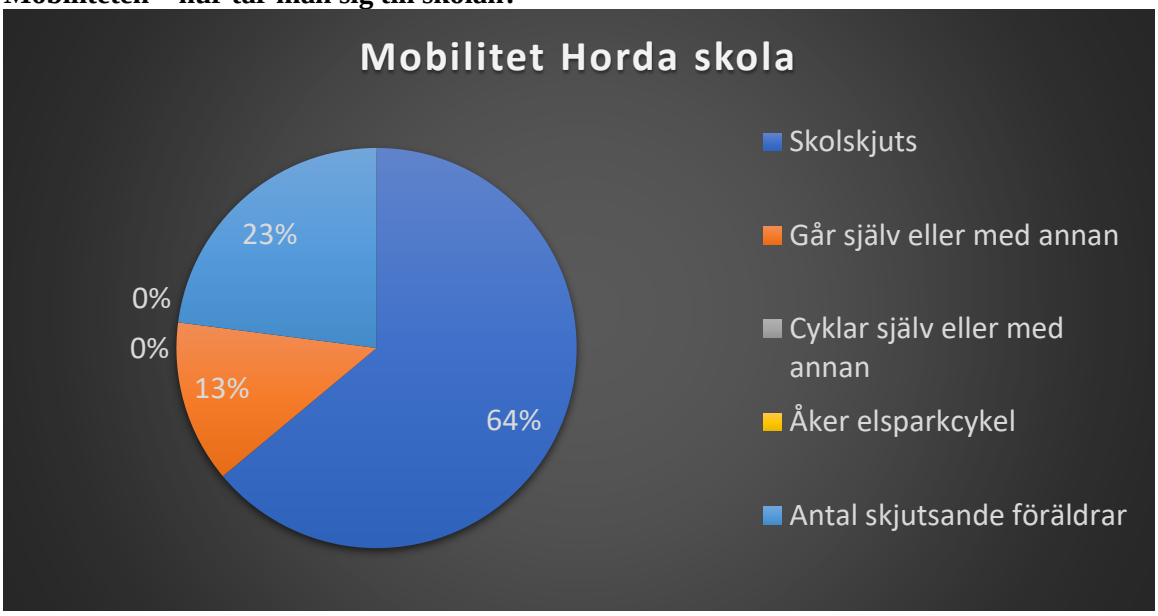
Mätplats 2
Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 38 km i timmen på Järnvägsgatan. Totalt passerade 3 920 fordon under tidsperioden. Allra flest fordon är personbilar (89 %), resterade tilhör lastbilar eller annan tung trafik. ÅDT är 563 fordon per dygn.

Allra flest fordon per timme var klockan 16:30 på eftermiddagen (50 fordon) och klockan 6:30 på morgonen (38 fordon). Allra flest fordon har passerat mätningen på tisdag och fredag.

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Hela skolans område är inhägnat. Flest föräldrar lämnar sina barn på Hembygdsvägen. Där finns inga höga hastigheter. Dock är utrymmet på gatan inte stort då parkerade bilar till boende upptar plats. Skolskjutsfordon, skjutsande föräldrar och matleverens har begränsat med utrymme. I korsningen Hembygdsvägen/Järnvägsgatan är sikten dålig. Den spegel som är uppsatt är undermålig och behöver ses över för att öka trafiksäkerheten.

Hånger skolan

Hånger skola är en av kommunens mindre F-6 skolor med totalt 67 barn på skolan. Majoriten av barnen åker skolskjuts till skolan, som ligger en bit utanför själva tätorten. Upptagningsområdet är stort och dom allra flesta av skolans elever bor utanför tätorten.

Möjligheten att cykla till skolan finns. Längs med väg 559 som sträcker sig från tätorten till skolans område finns en kombinerad gång och cykelväg.

Genomförande

Mätplats 1

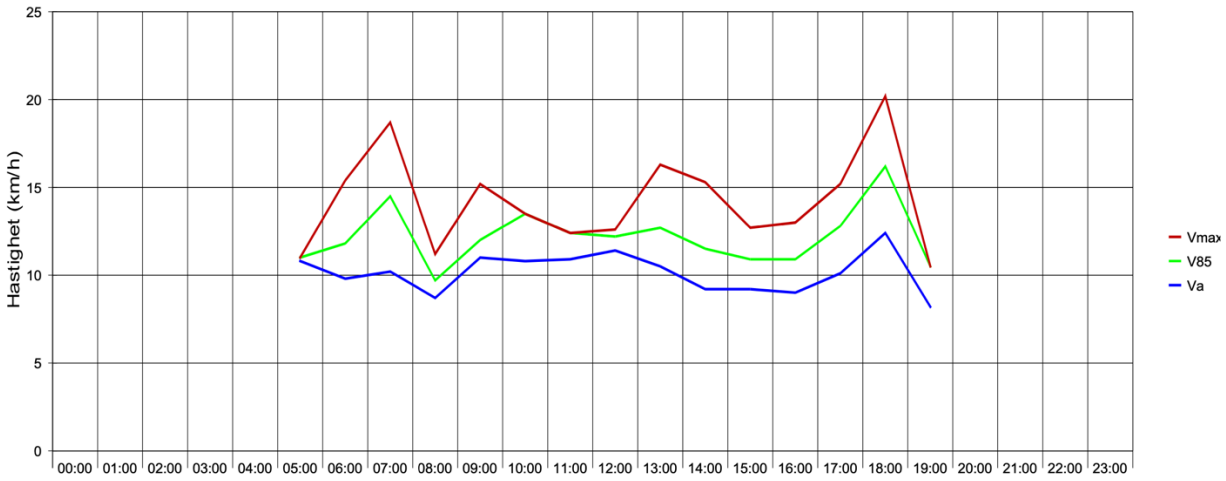
Väg 559 som passerar skolans område är en statlig väg. Trafikverket har genomfört den senaste mätningen i januari 2016 (enligt TRV trafikflödeskarta). Dock har inte mätningen skett i anslutning till skolan. Totalt passerade 4 928 fordon i veckan vilket ger ett ÅDT på 704 fordon per dygn. Den tunga trafiken var 8 procent. Skyltad hastighet är 70 km/tim och medelhastigheten var 63 km i timmen. Diagram saknas för mätningen. Observera! Denna mätning är alltså inte genomförd i anslutning till skolan.

Granskning av trafikmiljön genomfördes 19 april 2024. Personal har rört sig i direkt anslutning till skolans område och en bit norr och söder om skolan, längs med Värnamovägen.

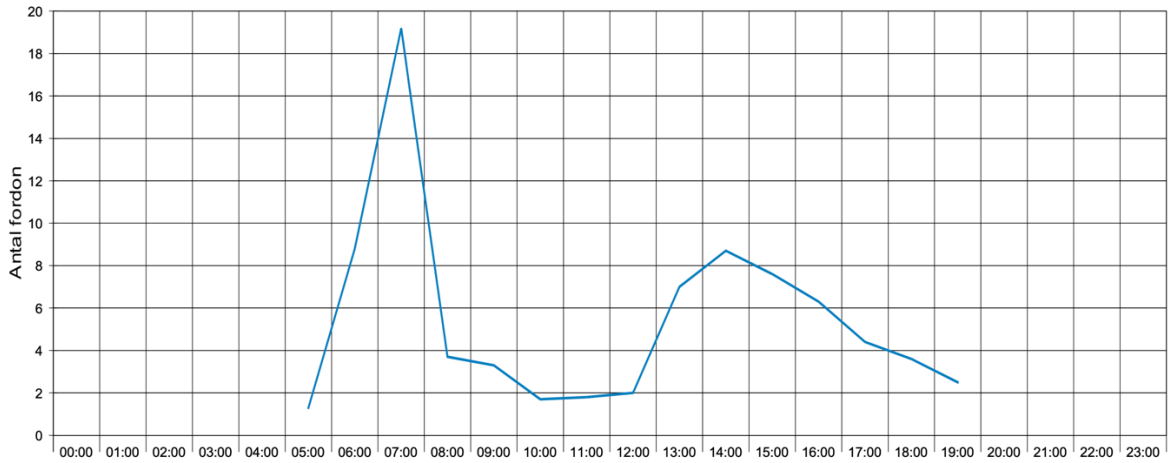
Mätplats 2:

Den andra mätplatsen har varit placerad i direkt anslutning till skolans parkering och syftar i första hand till att notera antalet fordon. Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 14 km i timmen. Under perioden 12-22 april 2024 har 478 fordon registrerats vilket ger ett ÅDT på 69 fordon per dygn.

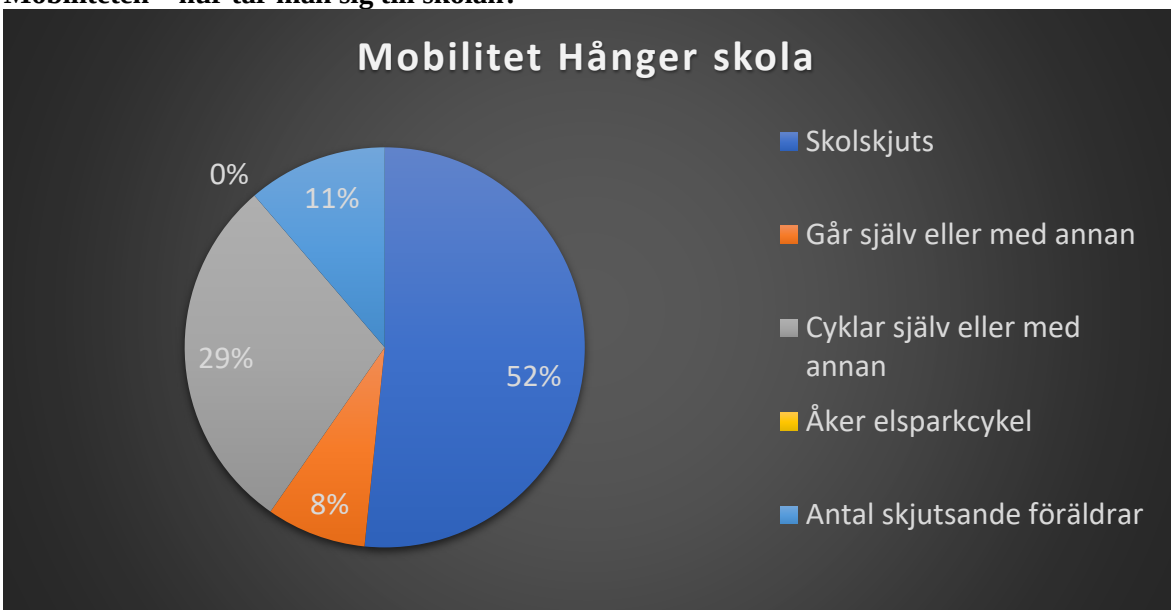
Allra flest fordon per timme var 7:30 på morgonen (18 fordon). Allra flest fordon har passerat mätningen på tisdag och torsdag.

Tidpunkter:

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Majoriten av barnen åker skolskjuts men betydande andel barn går eller cyklar själva. Det finns kombinerad gång och cykelväg men belysning och passagemöjlighet borde finnas längs med Värnamovägen, då det är barnens huvudsakliga skolväg. Vid skolan är det också skyltat 50 km vilket är alldes för högt. Kommunen bör se över möjligheten att sänka till 40 km genom samhället.

Kärda skola

Kärda skola är en av kommunens mindre skolor med cirka 60 elever. Skolan ligger längs Kärdavägen som går genom samhället. Ungefär hälften av barnen bor i samhället medan resterande barn åker skolskjuts eller blir skjutsade av sina föräldrar.

Möjligheten att cykla till skolan finns. Längs med väg Kärdavägen finns en kombinerad gång och cykelväg, på båda sidorna genom samhället. Skyltad hastighet genom orten är 40 km.

Skolans rektor upplever trafikmiljön som lugn över lag.

Genomförande

Granskning av trafikmiljön genomfördes 26 april 2024. Personal har främst rört sig runt skolans område, längs med Kärdavägen, Skolvägen och Parkvägen.

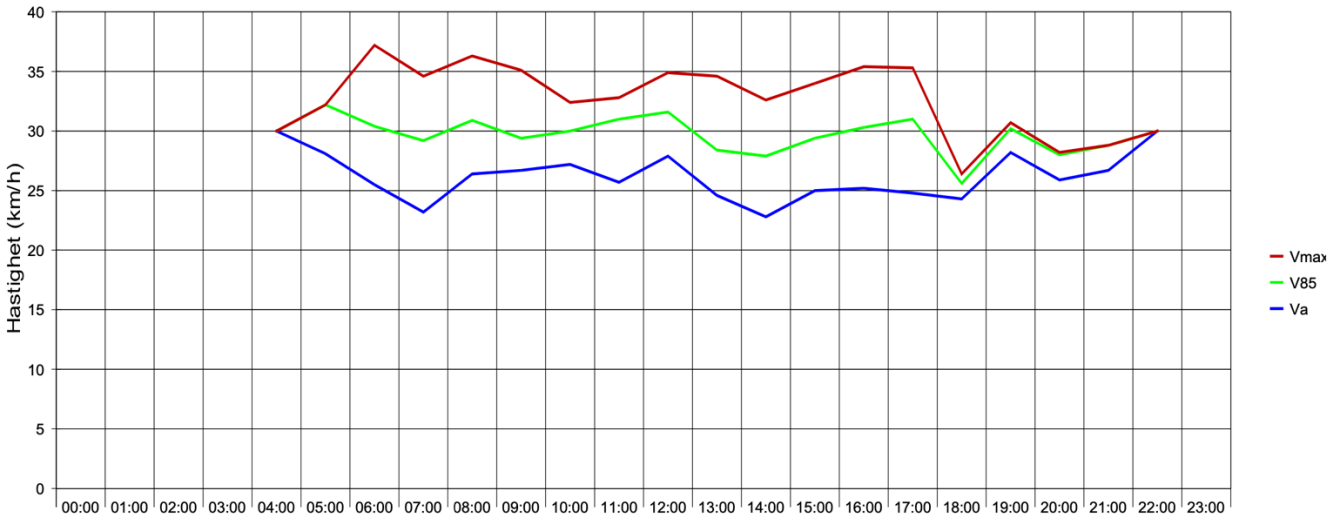
Mätplats 1

Väg 559 som passerar skolans område är en statlig väg. Trafikverket har genomfört den senaste mätningen i januari 2016 (enligt TRV trafikflödeskarta). Dock har inte mätningen skett i anslutning till skolan. Totalt passerade 4 928 fordon i veckan vilket ger ett ÅDT på 704 fordon per dygn. Den tunga trafiken var 8 procent. Skyltad hastighet är 70 km/tim och medelhastigheten var 63 km i timmen. Diagram saknas för mätningen.

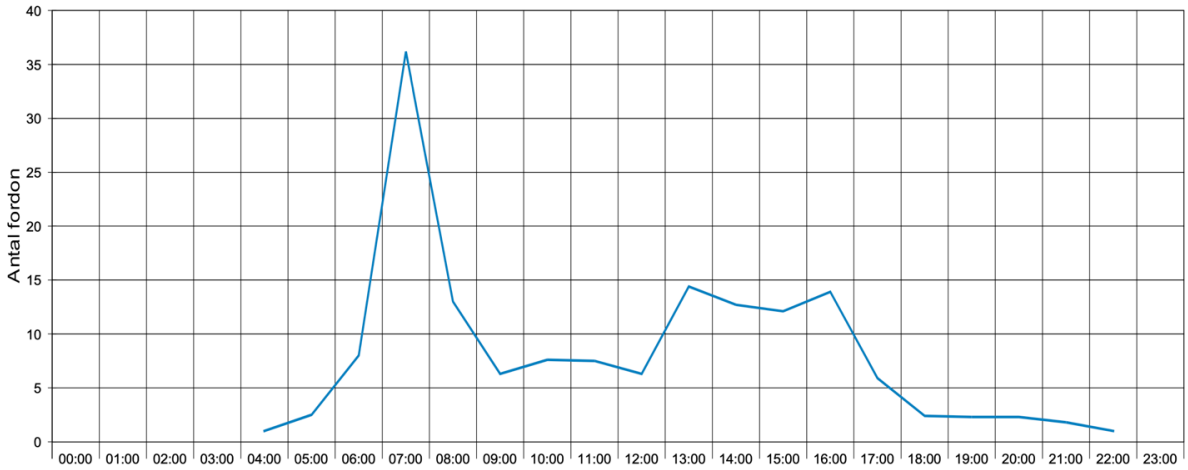
Mätplats 2:

Den andra mätplatsen har varit placerad på Skolvägen, som ligger i anslutning till skolans område. Skolvägen går runt kyrkans område som ligger precis bredvid skolan. Mätningen har genomförst under tidsperioden 15 april-22 april 2024. Totalt har 960 fordon registrerats under perioden vilket ger ett ÅDT på 140 fordon per dygn.

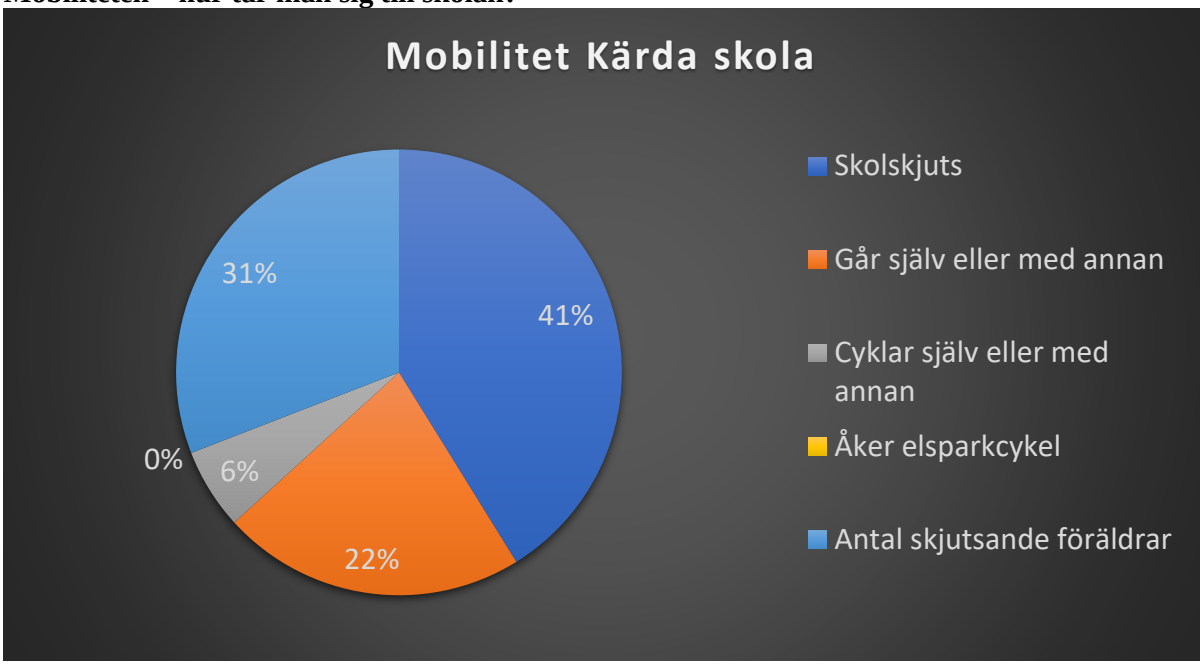
Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 32 i timmen. Allra flest fordon per timme var 7:30 på morgonen (36 fordon). Allra flest fordon har passerat mätningen på onsdag och torsdag.

Tidpunkter:

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

En relativt lugn skolmiljö. Inga högre hastigheter vid mätpunkten. Det finns goda möjligheter att både gå och cykla till skolan. Det finns en kombinerad gång och cykelväg på båda sidor genom samhället.. Skyltningen att här finns en skola kan förtydligas bättre än idag.

Mossleskolan

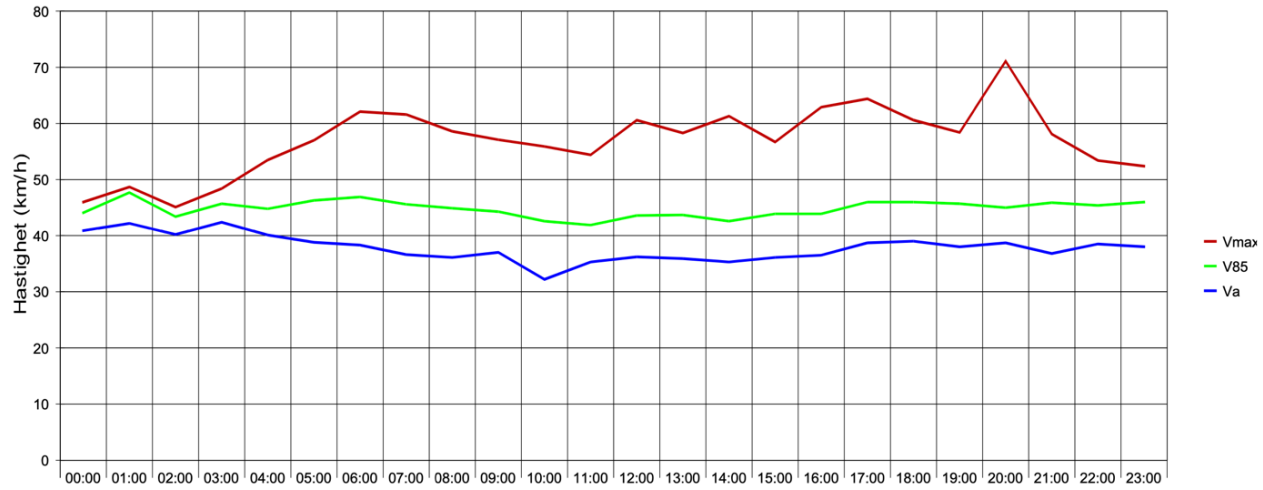
Mossleskolan är en ny F-3 skola centralt belägen i Värnamo tätort. Här går cirka 250 barn som de allra flesta bor i närområdet. Enligt skolans rektor är upplevelsen att de flesta barn går eller cyklar själva eller tillsammans med kompisar och föräldrar. Trots det finns det många barn som blir skjutsade. De lämnas i huvudsak av på skolan parkeringsplats. I anslutning till skolans parkeringsplats finns ett tiotal avsatta hämta och lämnaplatser för föräldrar.

Runt skolans område finns det gott med cykelvägar och gångstråk. Många barn som bor i höghusen bakom huvudbyggnaden till skolan går själva på morgonen.

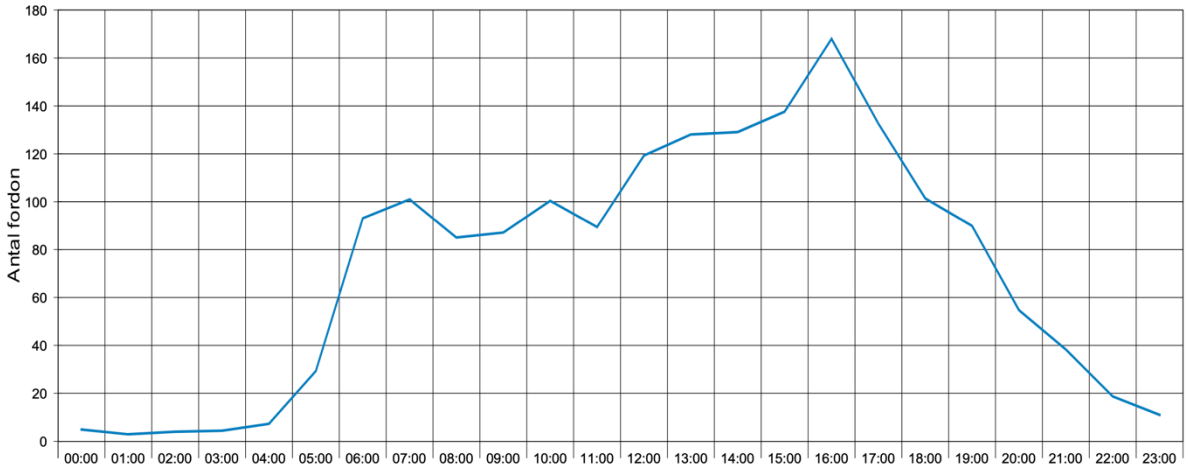
Genomförande:
Mätplatsen har varit placerad i direkt anslutning till en av skolans främsta parkeringplatser längs med Gränsgatan. Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 45 km i timmen. Under perioden 28 augusti-3 september 2024 har 6 878 fordon registrerats vilket ger ett ÅDT på 982 fordon per dygn. Hastigheten är hög då skyltad hastighet i området är 40 km/tim.

Granskning av trafikmiljön genomfördes 3 september 2024. Personal har rört sig i området runt hela skolan, främst längs med parkeringsplatser vid Gränsgatan och Doktorsgatan.

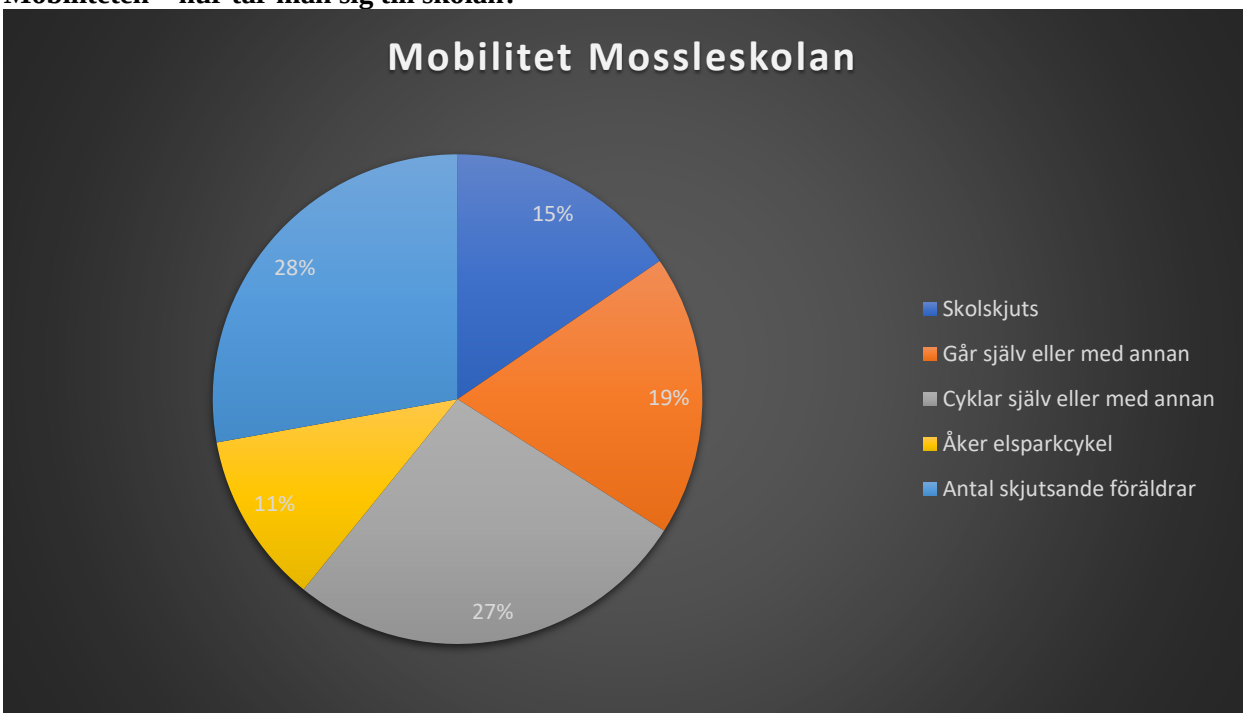
Allra flest fordon per timme var 7:30 på morgonen (100 fordon) med maxtimme 16:30 pp eftermiddagen (165 fordon) Allra flest fordon har passerat mätningen på tisdag, onsdag och torsdag,

Tidpunkter:

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

Andelen skjutsande föräldrar är hög med tanke på skolans placering och goda möjlighet att cykla och gå till skolan själva. Gränsgatan är lång och rak vilket inbjuder till högre hastigheter vilket det också är enligt mätningen. Med tanke på att Gränsgatan är en huvudsakliga skolväg för många barn på skolan bör trafikmiljön ses över. Hastighetssäkrande åtgärder bör prioriteras.

Rydholms skola

Rydholms skola är en av kommunens största F-6 skolor med 180 elever. Skolan ligger i östra delen av kommunen och skolan är centralt belägen på orten. En majoritet av skolans barn bor i tätorten eller i närheten av den. Ungefär en tredjedel åker skolskjuts.

Skolans område är inhängnat och det finns kombinerad gång och cykelväg runt området. På ena sidan finns en stor parkering där i huvudsak personal parkerar men den fungerar även som en hämta och lämnaplats för skjutsande föräldrar.

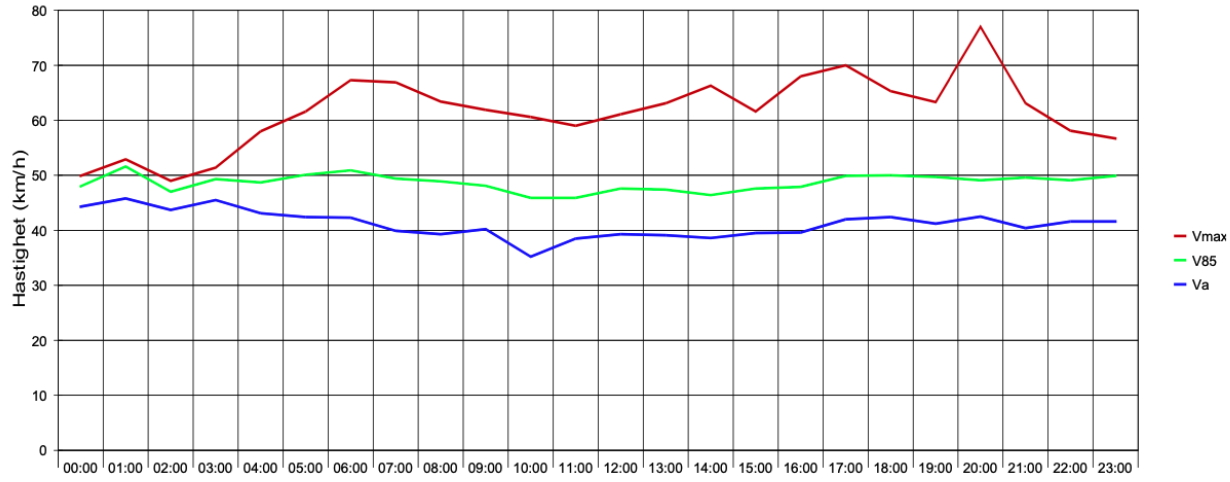
Genomförande

Två mätningar har genomförts under perioden 8 april-15 april 2024. Den första mätaren har varit placerad på Alvestavägen som är ett huvudstråk förbi skolan. Den andra mätaren har sutitt på Västra Storgatan i direkt anslutning till skolans huvudsakliga parkeringar. Här lämnar skolskjutsfordon och föräldrar sina barn.

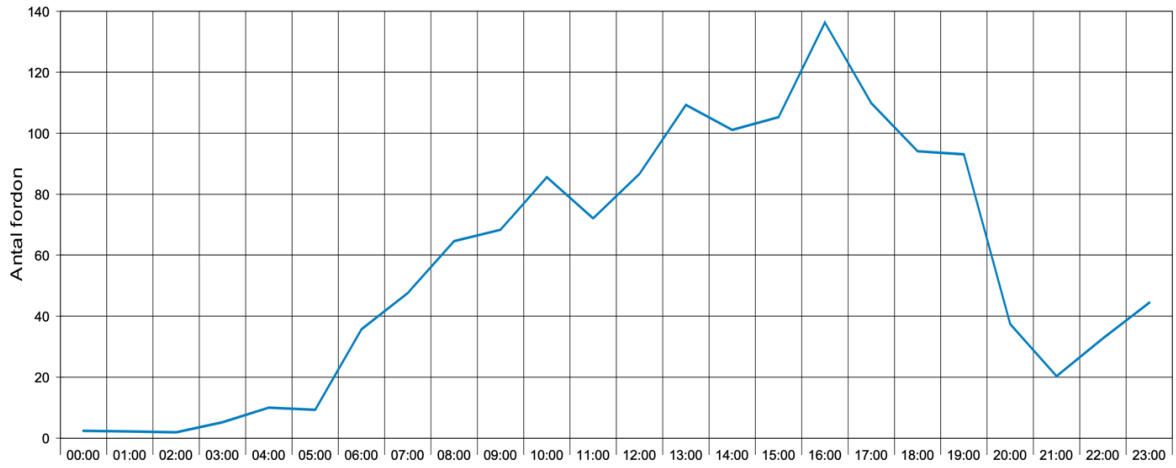
Granskning av trafikmiljön genomfördes 12 april 2024. Personal har rört sig runt hela skolans område, från Stallagårdsvägen till Västra Storgatan.

Analysen för mätning 1 på Alvestavägen, visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 49 km i timmen. Skyltad hastighet är 40 km/tim.

Totalt har 11 875 fordon passerad under mätningen vilket ger ett ÅDT på 1 706 fordon per dygn. Det är i huvudsak personbilar som kör på sträckan (88 procent) och cirka 10 procent lastbilar och annan tung trafik.

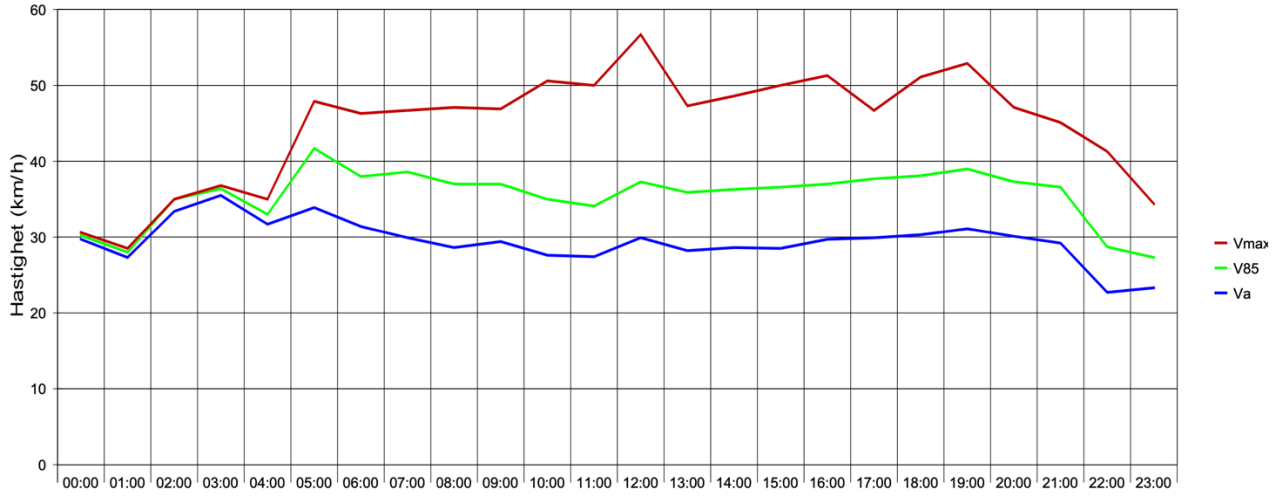

Allra flest fordon per timme var under eftermiddagen, cirka 16:30 (140 fordon) Allra flest fordon har passerat mätningen på tisdag, onsdag och torsdag,

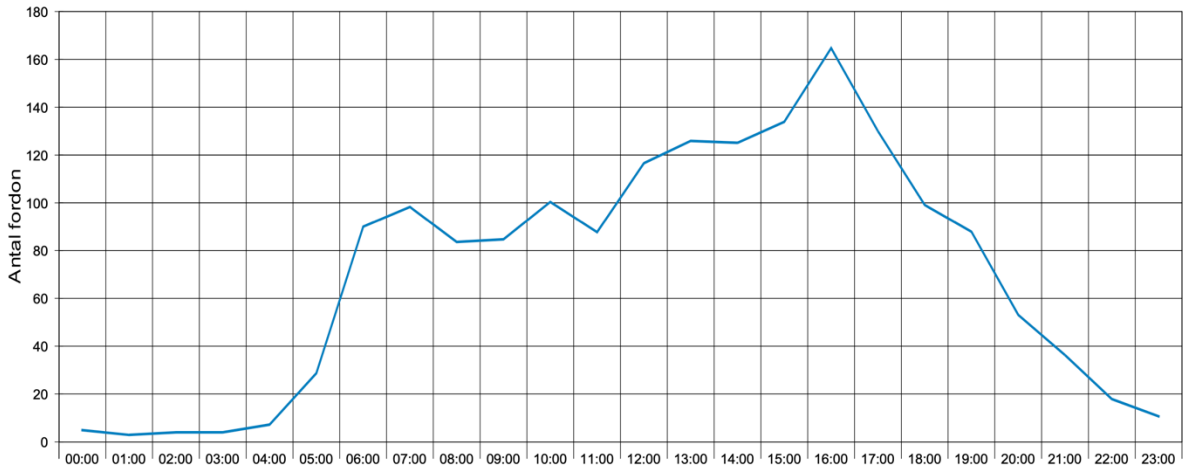

Mätplats 2:
Analysen för mätning 2 på Västra Storgatan, visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 37 km i timmen. Skyltad hastighet är 40 km/tim.

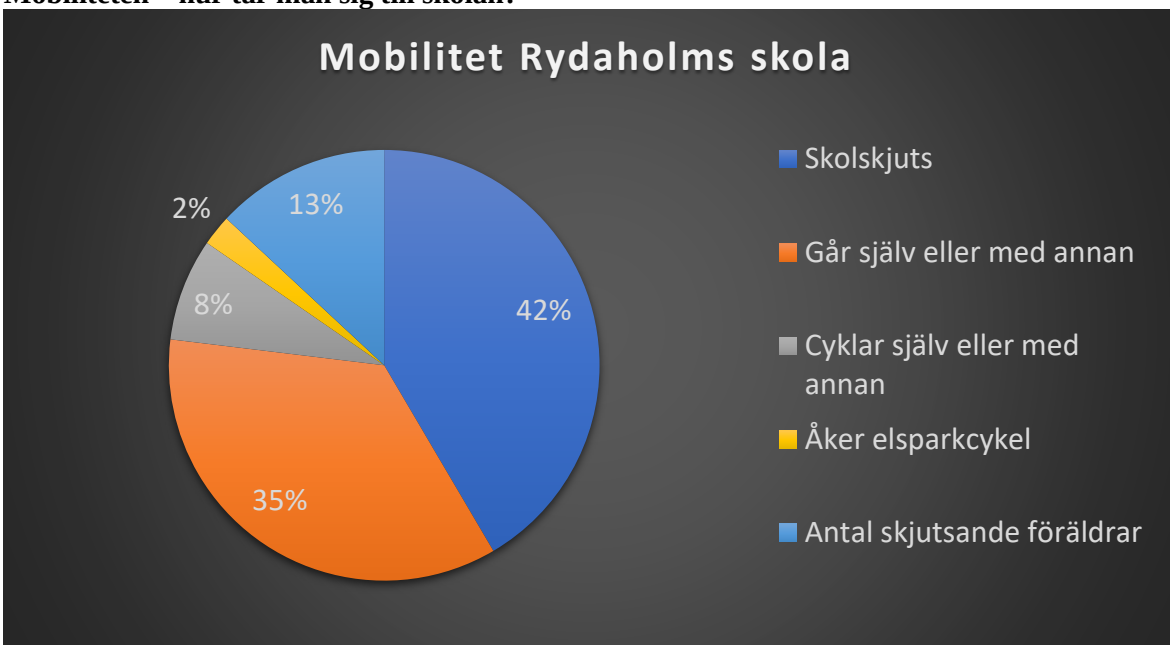
Totalt har 9 567 fordon passerad under mätningen vilket ger ett ÅDT på 1 373 fordon per dygn. Det är i huvudsak personbilar som kör på sträckan (85 procent) och cirka 6 procent lastbilar och annan tung trafik. Mest trafik är det ca 16:30 på eftermiddagen (160 fordon)

Tidpunkter:

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

De två mätpunkterna skiljer sig väsentligt. På Västra Storgatan råder inga högre hastigheter, däremot längs Alvestavägen där många av skolans barn rör sig till och från skolan. Längs med Västra Storgatan lämnas i huvudsak barnen av sina skjutsande föräldrar. Belysningen bör ses över vid de övergångsställen som finns längs med Alvestavägen.

Rörstorpsskolan

Rörstorpsskolan är en av kommunens största F-6 skolor, centralt belägen i Värnamo tätort. Här går över 300 barn som de allra flesta bor i närområdet. Enligt skolans rektor är upplevelsen att de flesta barn går eller cyklar själva eller tillsammans med kompisar och föräldrar.

De lämnas i huvudsak av på skolan parkeringsplats vid Vallmovägens slut. I anslutning till skolans parkeringsplats finns ett tiotal avsatta hämta och lämnaplatser för föräldrar.

Runt skolans område finns det gott med cykelvägar och gångstråk. Många barn som bor i höghusen bakom huvudbyggnaden till skolan går själva på morgonen.

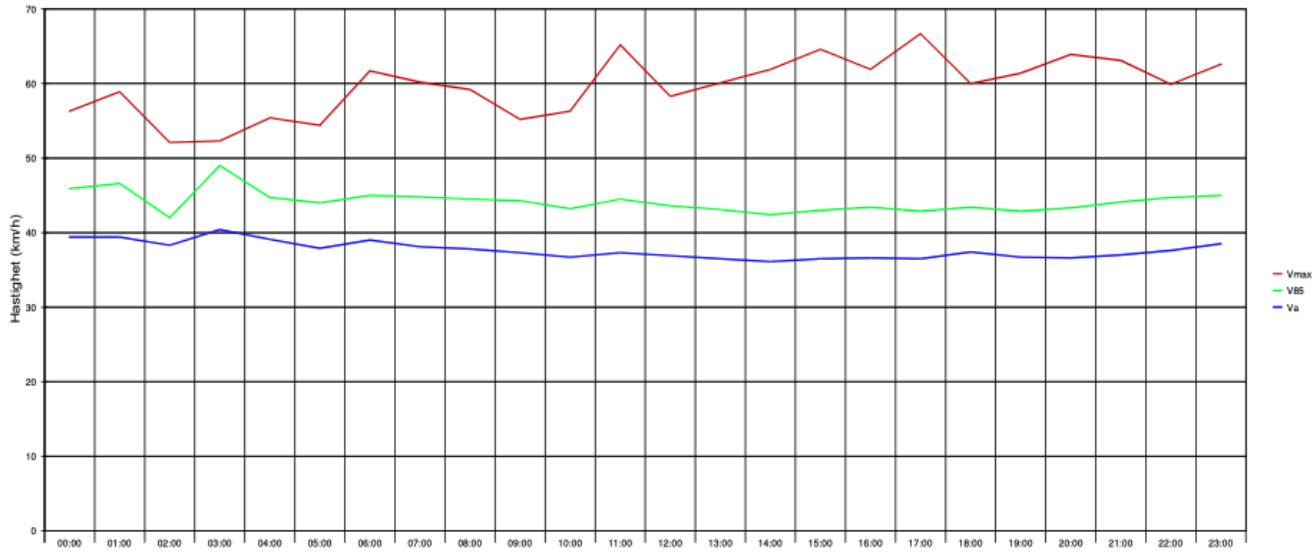
Genomförande:
Det har genomförts två mätningar runt skolan. Den första mätningen är utförd av kommunen 23-30 mars 2020 och har varit placerad på Ringvägen. Ringvägen är en av de mer trafikerade gatorna i tätorten och leder runt skolans område.

Den andra mätningen har varit placerad i direkt anslutning till skolans huvudsakliga parkeringsplats på Vallmovägen. Perioden 15 april-22 april 2024.

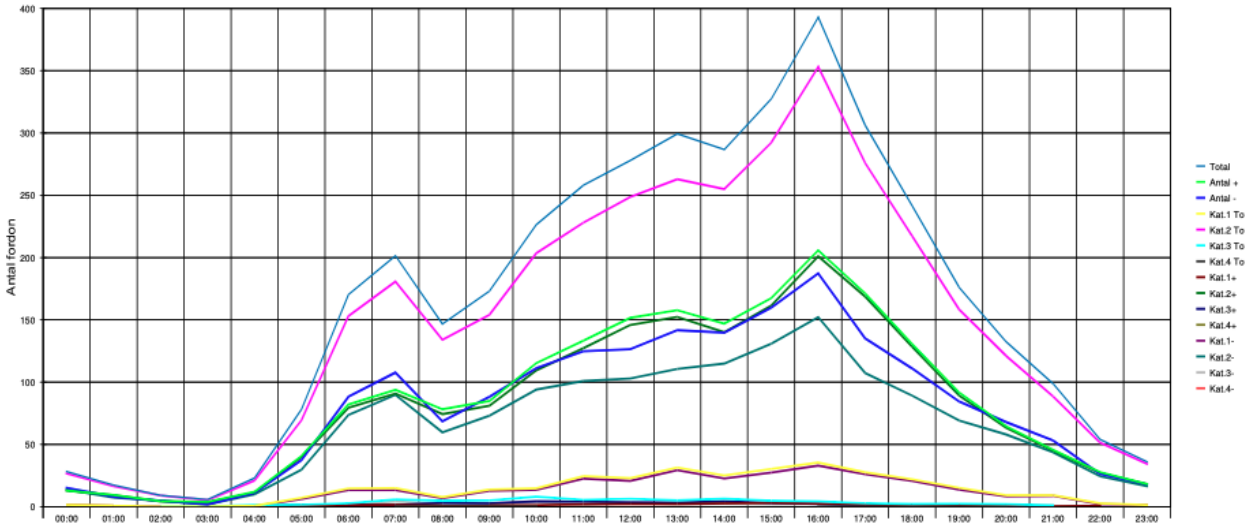
Granskning av trafikmiljön genomfördes 26 april 2024. Personal har rört sig från skolans parkeringsplats på Vallmovägen, runt hela skolans område vid intilliggande gator och gc-vägar.

Analysen för mätning 1 på Ringvägen, visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 44 km i timmen. Skyltad hastighet är 40 km/tim. Totalt har 26 575 fordon passerat under mätperioden vilket ger en ÅDT på 3 959 fordon per dygn. I huvudsak är det biltrafik som trafikerar sträckan (82 procent).

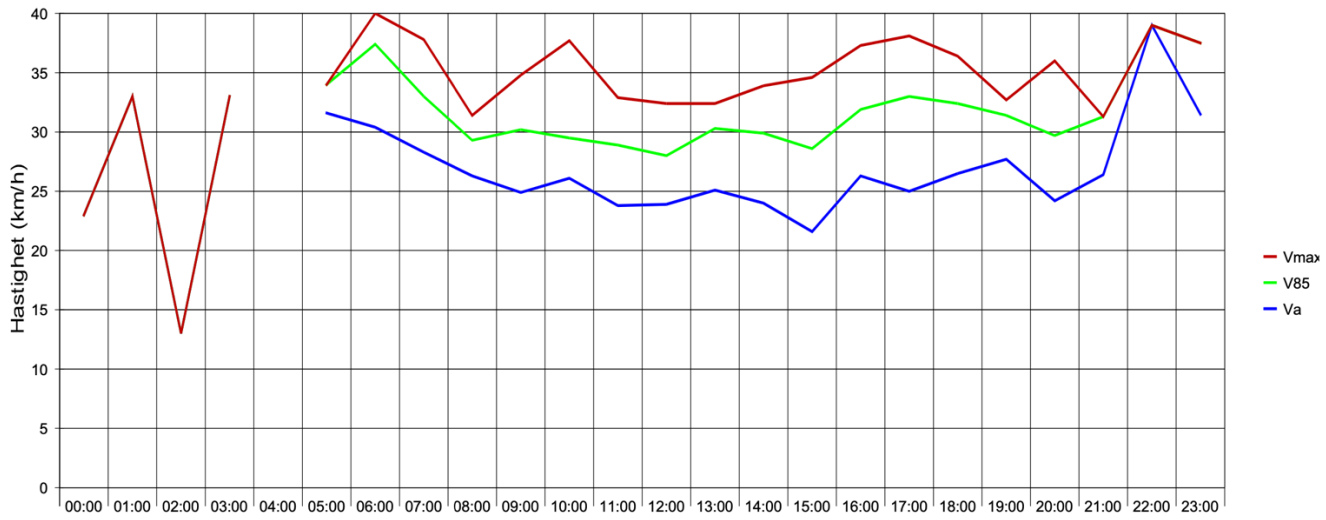
Mest trafik noterades under eftermiddagen vid 16-tiden och klockan 7:00 på morgonen. Det är jämnt fördelat med trafik under veckans dagar.

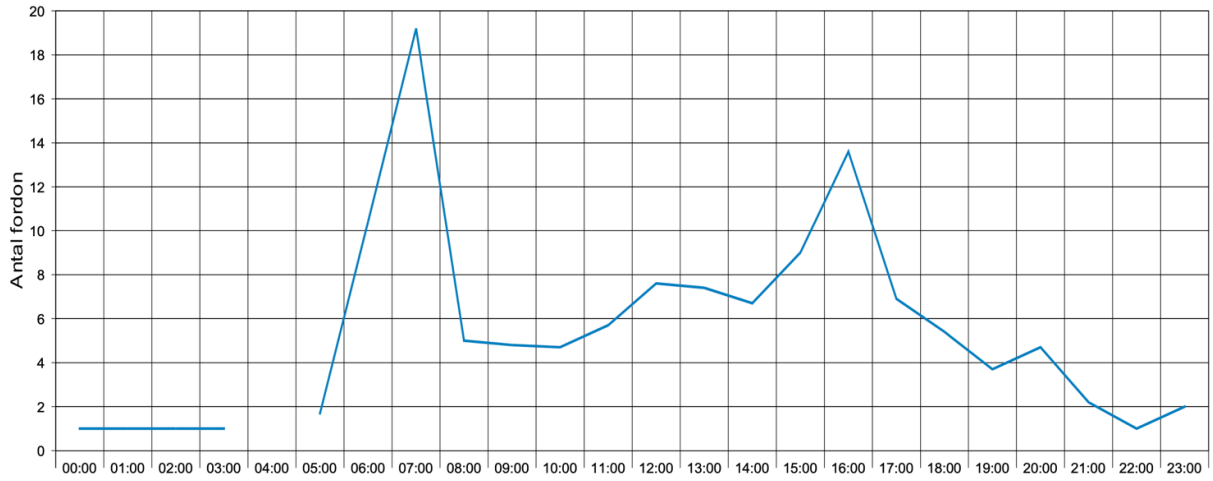
Tidpunkter:

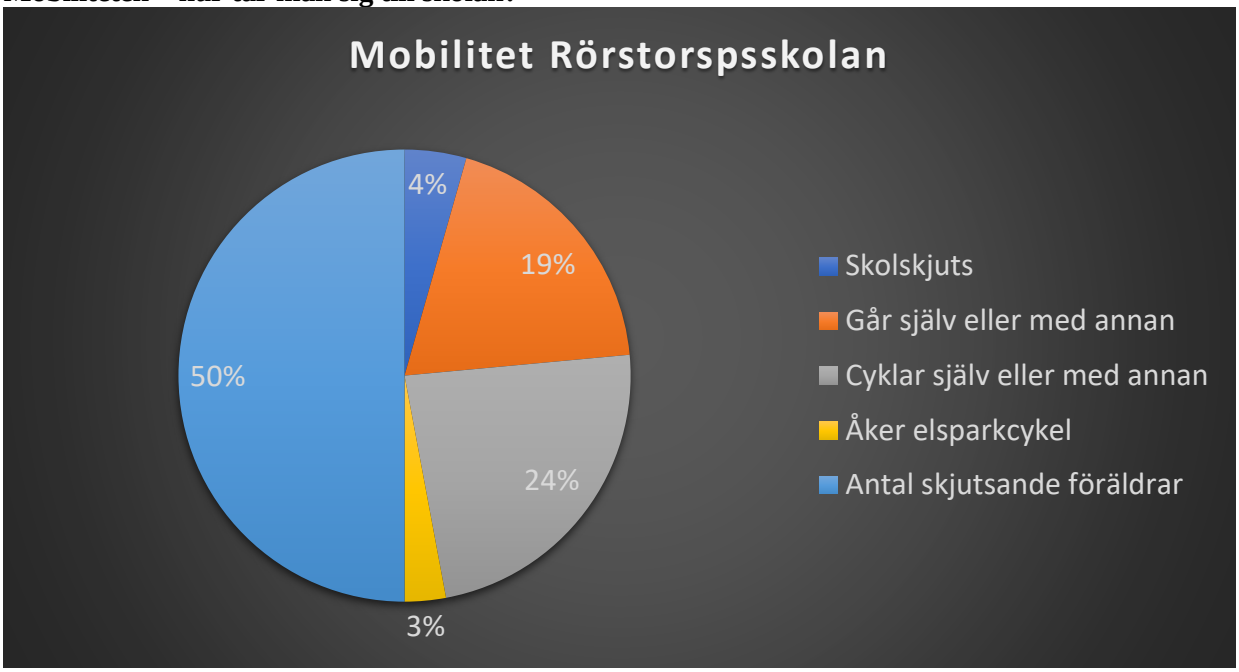
Analysen för mätning 2 på Vallmovägen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 35 km/tim. Under perioden har totalt 791 fordon noterats vilket ger ÅDT på 115 fordon per dygn. 90 procent är biltrafik på sträckan. Mest trafik är det 7:30 på morgonen (19 fordon) och 16:30 på eftermiddagen (13 fordon). Dagar som är mest trafikerade är onsdag, torsdag och fredag.

Tidpunkter:

Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

Kommentar

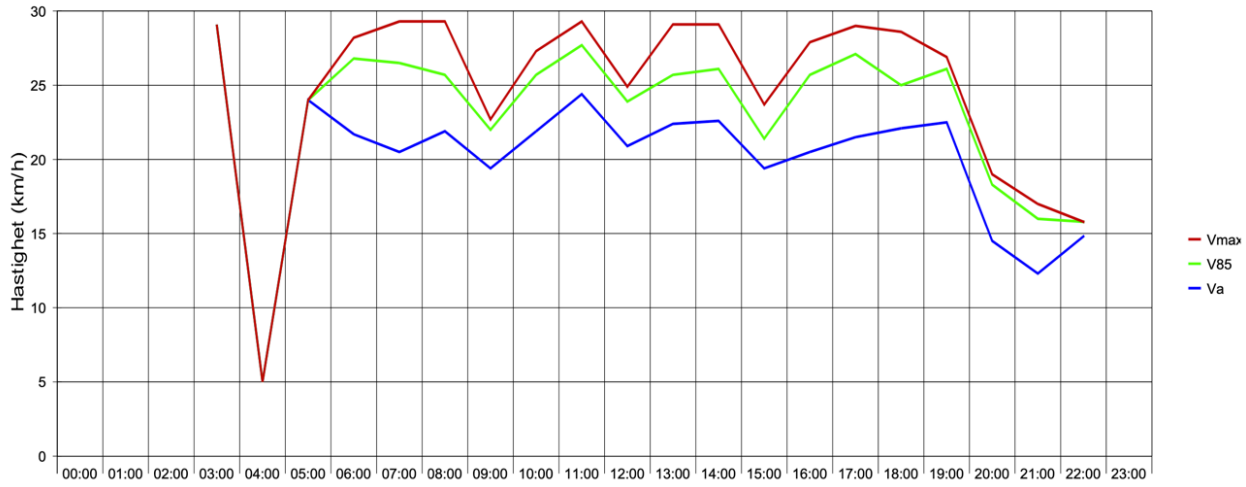
Skolan ligger i ett område omgärdat av gångstråk, cykelbanor, villor och höghus. Skolan ligger centralt med goda möjligheter att både gå, cykla själv eller med vuxen och kompisar. Då ska inte hälften av barnen behöva skjutsas till skolan. Det skapar en onödig trafiksituation framför allt på Vallmovägen där antalet hämta, lämnaplatser är begränsade. Stora delar av den befintliga parkeringen vid Vallmovägen är upptagen av personal under dagtid. Här bör insatser kring mobilitetsfrågan diskuteras och föräldrar informeras om antalet skjutsande föräldrar.

Tånnö skola

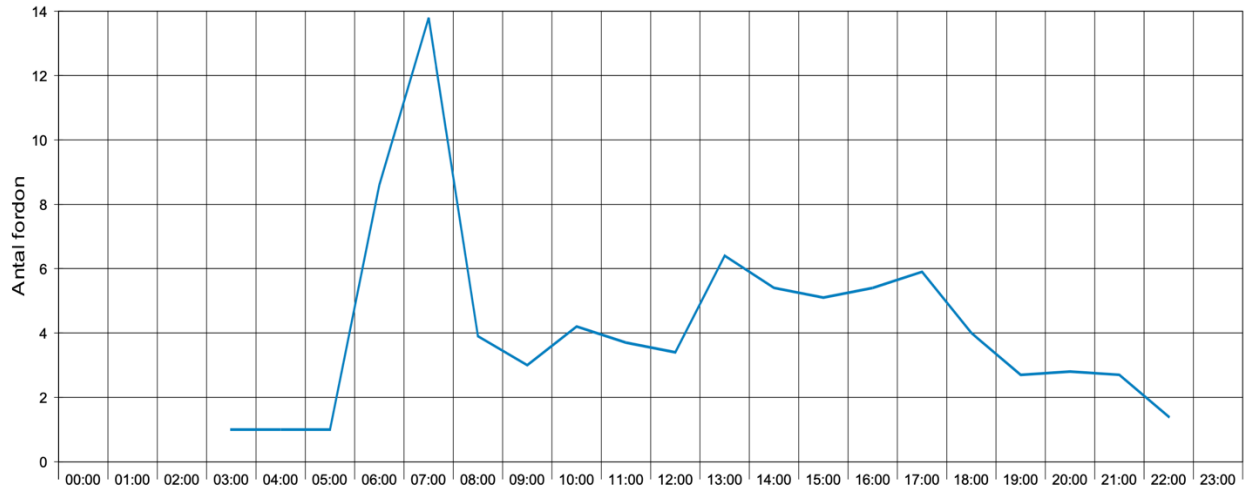
Tånnö skola är kommunens minsta F-3 skola med 30-talet elever. Skolan ligger centralt belägen i samhället Tånnö längs med Kyrkvägen. Hela skolans område är inhängnat och två mindre gator går in på vardera sida om skolan, Trastvägen och Lärkvägen. Dessa vägar används i huvudsak för de föräldrar som väljer att lämna och hämta sina barn på skolan. De allra flesta barn bor i samhället eller utanför. Ett fåtal åker skolskjuts till skolan.

På skolområdes bottre del finns ett gång och cykelområde med lekplats och fotbollsplaner. Framför skolans område, längs med Kyrkvägen finns inga gång eller cykelstråk.

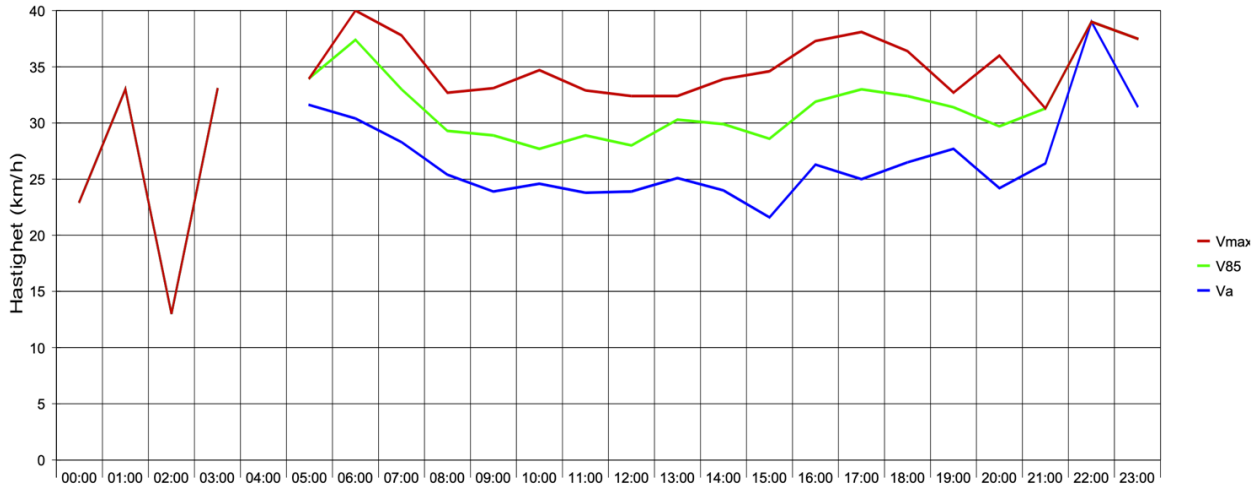
Genomförande:
Det har genomförts två mätningar runt skolan. Den första mätningen har genomförts på Trastvägen 15-22 april 2024. Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 28 km i timmen. Skyltad hastighet är 40 km/tim. Totalt har 534 fordon passerat under perioden vilket ger ett ÅDT på 77 fordon per dygn. 89 procent är biltrafik. Granskning av trafikmiljön genomfördes 17 maj 2024.

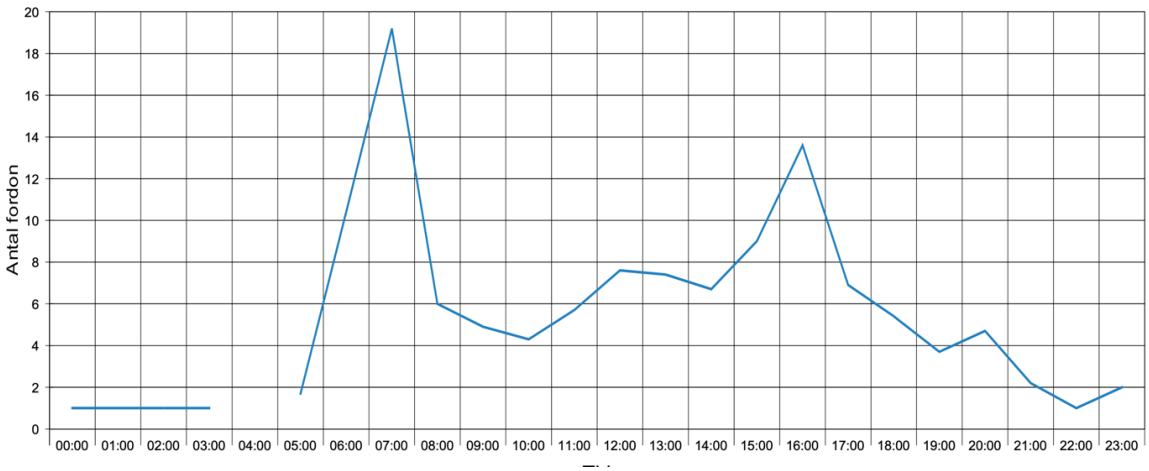
Mest trafik noterades på morgonen vid 07:30 (13 fordon). Under tisdag och fredag noterades högst flöden.

Den andra mätningen har genomförts på Lärkvägen mellan 15-22 april 2024. Analysen visar att 85-percentilen, det vill säga att 85 procent av alla fordon, körde i en hastighet lika med eller lägre än 34 km i timmen. Skyltad hastighet är 40 km/tim. Totalt har 805 ordon passerat under perioden vilket ger ett ÅDT på 116 fordon per dygn. 88 procent är biltrafik.

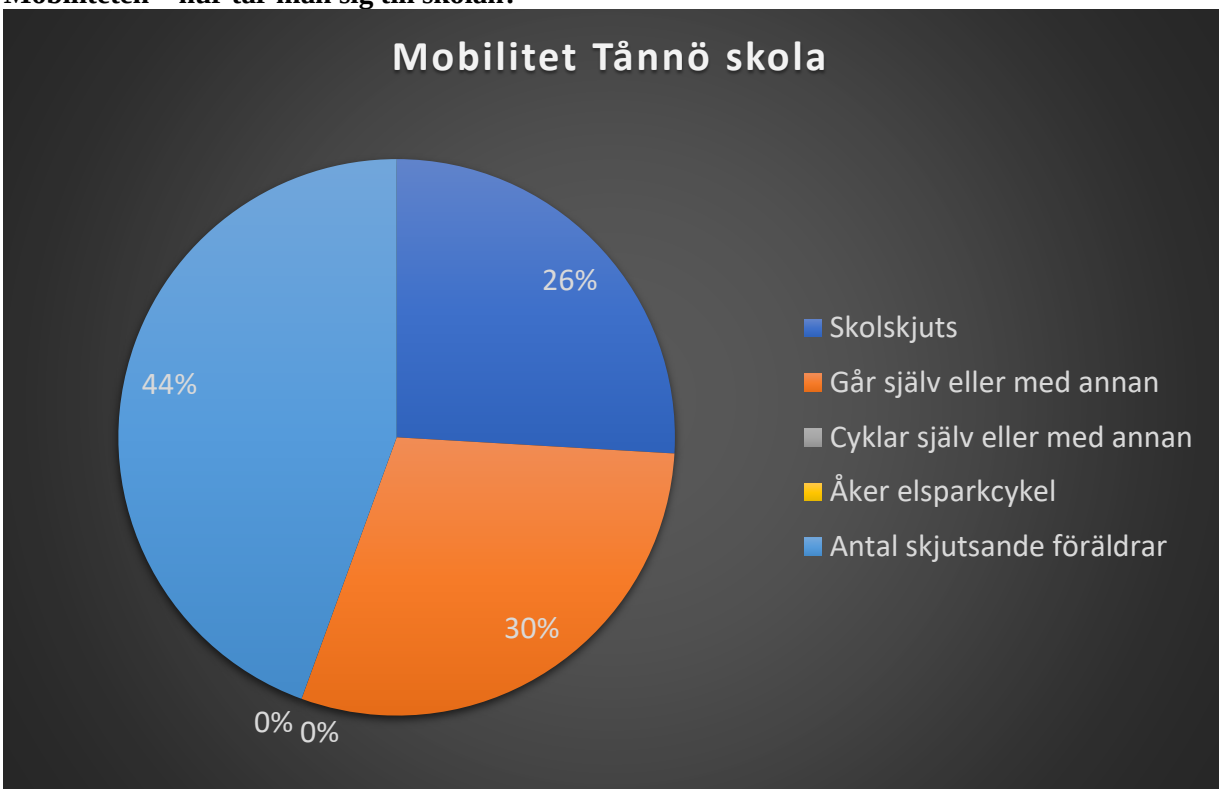

Allra flest fordon passerar vid 07:30-tiden på morgonen (19 fordon) och under eftermiddagene vid 16:30-tiden (13 fordon). Flest fordon noterades under tisdag, torsdag och fredag.

Granskning av trafikmiljön har gjorts runt skolans område. I huvudsak har personal granskat miljön vid Trastvägen och Larkvägen, där trafiken är som intensivast.

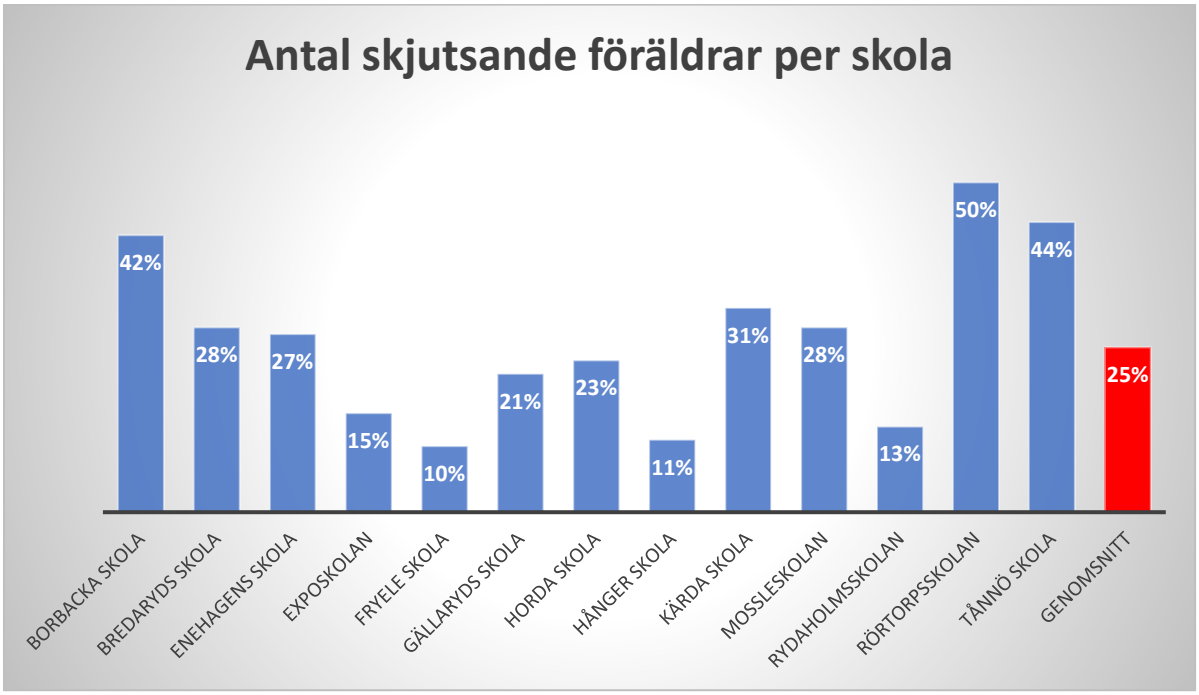
Mobiliteten – hur tar man sig till skolan?

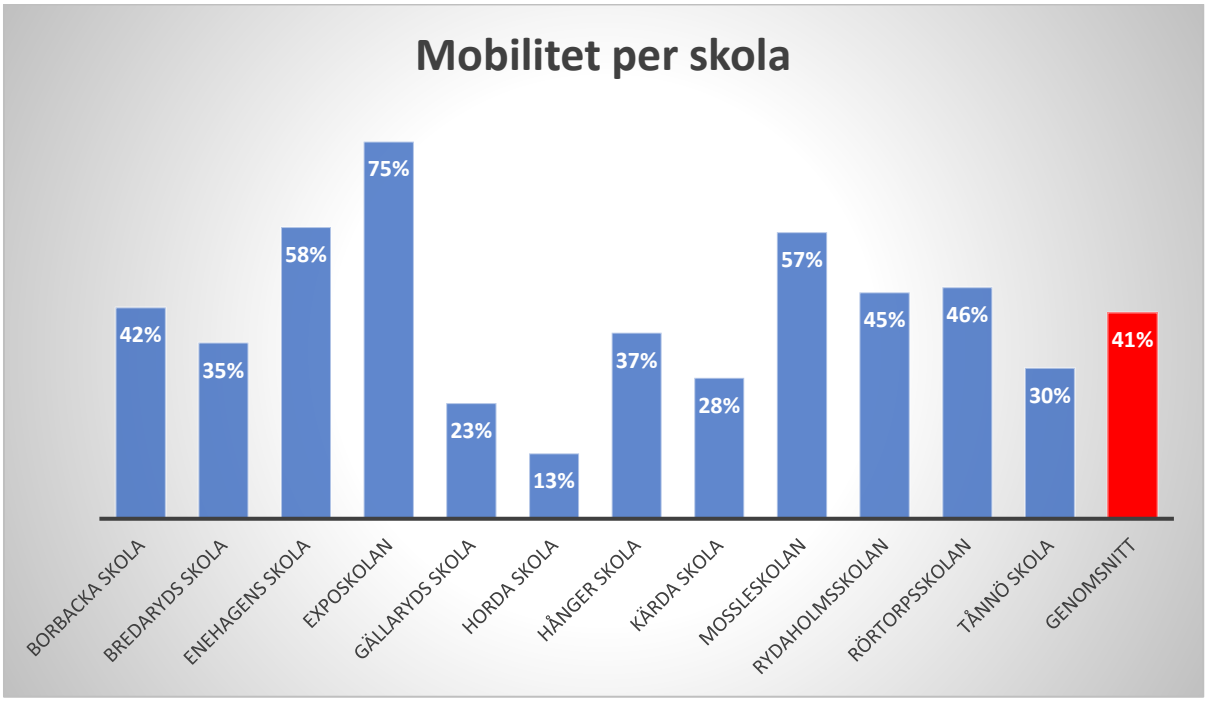
Kommentar

Det förekommer inga högre hastigheter på de två sträckor där mätningar har utförts. Området är lugnt med lekplatser, fotbollsplan, samt gång och cykelväg bakom huvudbyggnaden. Området är också inhängnat från vägen. Med tanke på detta bör antalet skjutsande föräldrar kunna minska och öka antalet cyklande och gående på sikt.

Sammanställning skjutsning

Sammanställning mobilitet

Kommentar
I snitt skjutsar var fjärde föräldrer barn till skolan i F-6 skolor i Värnam kommun (25%). Drygt var 4 av 10 barn går, cyklar eller åker elsparkcykel till skolan (41%). Det betyder att drygt 3 av 10 åker skolskjuts varje dag (34%).

Slutsatser & Rekommendationer

Många skolor i Sverige upplever att trafiksituationen är kaotisk och otrygg när skoldagen börjar och slutar. Enligt undersökningar så är det skjutsande föräldrar som bidrar med upp till 80% av biltrafiken. De vanligaste argumenten till att skjutsa sina barn till skolan är att det är praktiskt för familjen samt att det är farligt på grund av all trafik.

Trafiken kring våra skolor har ökat markant de senaste åren. Detta har i sin tur bidragit till att just trafiksituationen utanför de flesta skolorna har blivit väldigt komplex, och att många kommuner har valt detta som ett prioriterat område.

Ett sätt att åtgärda problemen är att ändra beteende och vanor hos skjutsande föräldrar, ett annat sätt är att förändra och förbättra trafikmiljön kring skolor och på det sättet minska konfliktpunkter utanför skolområdet. Det kommer dock alltid att finnas ett behov för föräldrar och skolskjuts av att kunna hämta och lämna barn vid skolor med bil respektive buss. Utmaningen ligger i att utforma trafikmiljön så att barn och unga får en säker skolväg, samt att uppmuntra och motivera andra färdsätt än bilen.

Vad kan man som förälder göra?

- Träna att gå till skolan med barnen för att sedan släppa iväg dem själva när de visat att de klarar det. Utforska om det finns vägar som är mer trafiksäkra än den närmaste. Utgå från trafikens hastighet, trafikmängd, om det finns trottoar eller cykelbana, om barnet måste korsa en väg eller en större utfart, om det finns belysning och så vidare.
- Gå samman med andra föräldrar och organisera ”vandrande skolbussar”. Turas om att promenera med skolbarnen. Den tidsmässiga belastningen blir liten om man delar på ansvaret. Man kan också ha en ”cyklande skolbuss”, men inte med fler barn än den vuxne kan överblicka. Barnen ska inte vara för små i den cyklande skolbussen.
- Ett barn som går med sällskap lär sig att gå på egen hand tidigare än ett barn som alltid skjutsas. Den som från början vänjer sig vid att dagligen gå eller cykla får det som en självklar vana. Även som förälder får man gratis motion och börjar kanske att fundera över de egna resvanorna.
-

Om man nu ändå måste ta bilen?

- Skjutsa bara halva vägen. Det är bättre att barnet går en del av sträckan än ingen alls, och det blir färre bilar runt skolan. Följ med i början. Med tiden kan barnet gå allt längre på egen hand.
- Samåk, ta med fler barn i området som annars också skulle ha skjutsats till skolan.
- Föreslå för skolan att skapa bilfria zoner närmast skolan och skolgården, med tydlig anvisning om alternativa och säkra avlämningsplatser.

Rekommendationer till kommunen

- I rapporten framgår det att hastigheten är alldeles för hög vid några skolor. Här bör kommunen se över möjligheten att sänka hastigheten från 50 till 40 km även om det är en statlig väg. Dialog bör inledas med Trafikverket.
- Generellt är skyltning vid kommunens F-6 skolor dålig. Här kan skyltning förtydligas med symboler kombinerat med text.
- Vid några skolor bör belysning och kvalité av passager ses över.

Hur går man vidare?

- Mätningar av hastigheter och flöden bör följas upp årligen av NTF eller kommunen själv.
- Granskning av trafikmiljön runt F-6 skolor bör ses över var tredje år av NTF.
- Insatser för att höja skolbarnens trafikmedvetande och trafikkunskap bör prioriteras det närmaste året. Här rekommenderar NTF att insats görs mot kommunens årskurs 4 elever under 2025.
- Målgruppen föräldrar bör vidare prioriteras för att på sikt minska skjutsandet av barn till skolan. Här rekommenderar NTF att insatser görs mot några skolor under 2025, företrädesvis i samband med föräldramöten eller annat lämpligt forum.
- Rapporten bör i sin helhet spridas till berörda grupper som skola, föräldrar, tjänstepersoner och beslutande politiker.
- NTF rekommenderar att delar av rapporten presenteras för beslutande politiker i teknik och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, samt barn och utbildningsnämnden, så snart det är möjligt.

Sjukfrånvaro-statistik

per april 2025

VÄRNAMO KOMMUN

Målbild

Den totala sjukfrånvaro ska vara högst 6% år 2027

- Sjukfrånvaron 2024 var 7,74%

31 december 2025 ska antal medarbetare med sex eller fler sjukfrånvarotillfällen vara högst 300.

- 366 medarbetare hade 6 eller fler sjukfrånvarotillfällen dec 2024

Kort sammanfattning

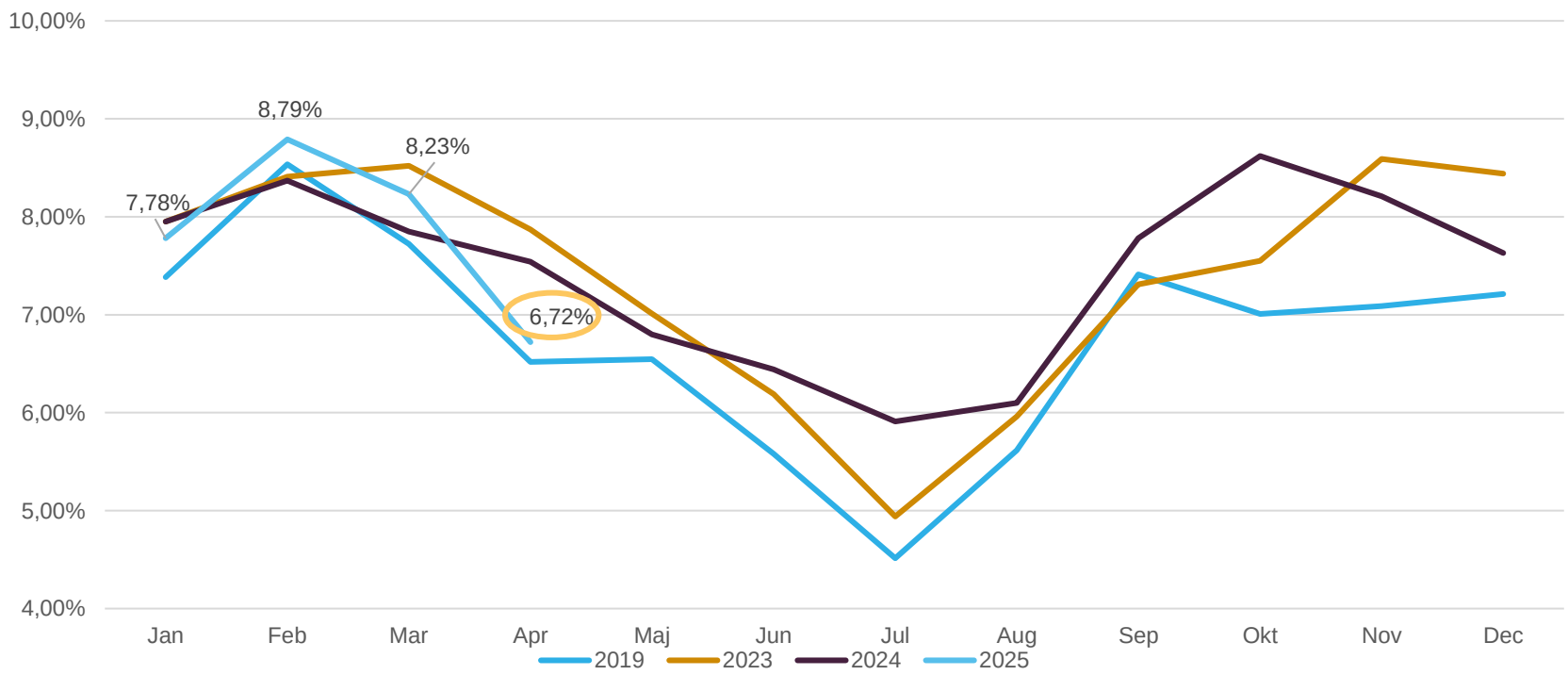
- Sjukfrånvaron i april 2025 i Värnamo kommun var 6,72%, vilket är 0,82 procentenheter lägre än sjukfrånvaron i april 2024 (7,54%). Jämfört med april 2019 är nivån 0,20 procentenheter högre (6,52%).

- Den ackumulerade sjukfrånvaron per april 2025 i Värnamo kommun var 7,88%, vilket är 0,04 procentenheter lägre än ackumulerad sjukfrånvaro per april 2019 (7,92%).
  3 av 8 förvaltningar har lägre ackumulerad sjukfrånvaro per april 2025 jämfört med april 2024.

- 359 personer har 6 eller fler sjukfrånvarotillfällen (R12) per april 2025. Nivån är 67 personer lägre än april 2024 (426 personer). Antalet personer med 6 eller fler sjukfrånvarotillfällen (R12) är 59 personer fler än målbilden för 2025.

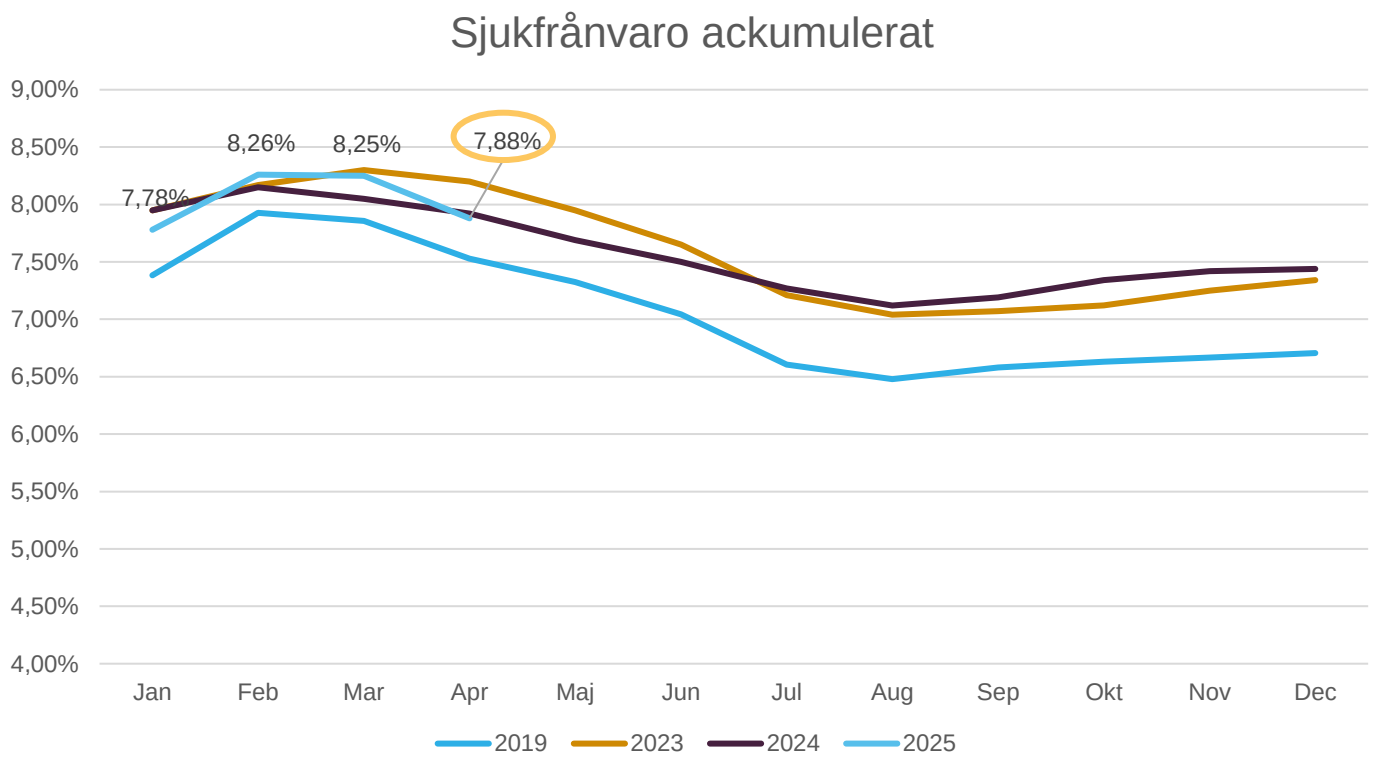
- I april 2025 var 55,82 % av dagarna med sjukfrånvaro på nivån 90 dagar eller mer.

Sjukfrånvaro % innevarande månad

År	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
2019	7,38%	8,54%	7,72%	6,52%	6,55%	5,58%	4,51%	5,62%	7,41%	7,01%	7,09%	7,21%
2023	7,95%	8,41%	8,52%	7,87%	7,01%	6,19%	4,94%	5,96%	7,31%	7,55%	8,59%	8,44%
2024	7,95%	8,37%	7,85%	7,54%	6,80%	6,44%	5,91%	6,10%	7,78%	8,62%	8,21%	7,63%
2025	7,78%	8,79%	8,23%	6,72%								

Sjukfrånvaro ackumulerat

Sjukfrånvaro ackumulerat april månad senaste 6 åren
2024: 7,93%
2023: 8,20%
2022: 9,99%
2021: 8,56%
2020: 9,20%
2019: 7,53%

Ack sjukfrånvaro 2024

Alla kommuner	7,4%
Värnamo	**7,4%**
Gislaved	7,2%
Mullsjö	7,1%
Eksjö	6,9%
Aneby	6,7%
Jönköping	6,7%
Jönköpings läns kommuner	6,6%
Sävsjö	6,4%
Vaggeryd	6,4%
Vetlanda	6,3%
Tranås	6,2%
Habo	6,1%
Nässjö	6,1%
Gnosjö	5,9%

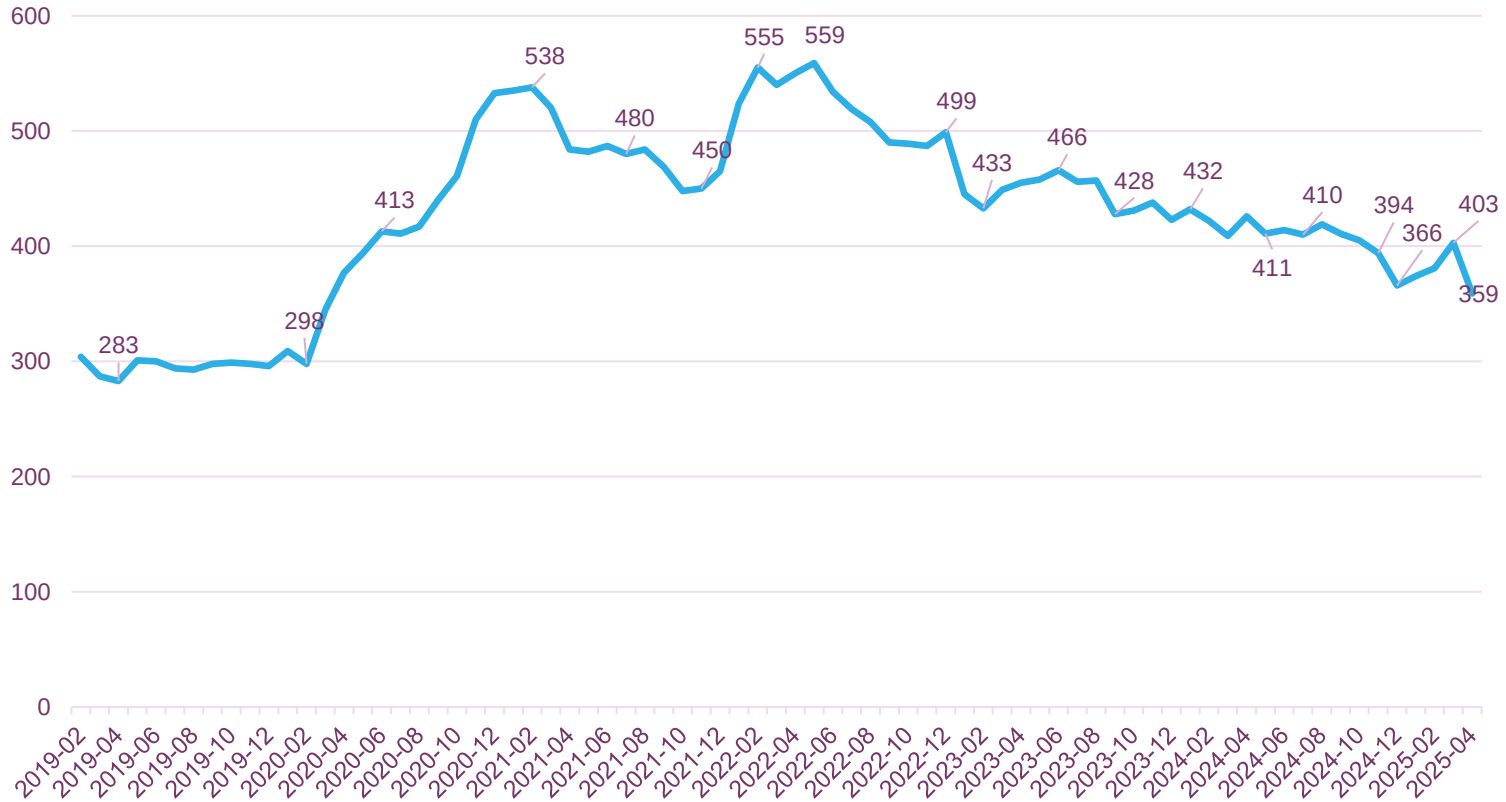
Källa: Kolada N00090

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
2019	7,38%	7,93%	7,86%	7,53%	7,33%	7,04%	6,60%	6,48%	6,58%	6,63%	6,67%	6,71%
2023	7,95%	8,17%	8,30%	8,20%	7,95%	7,65%	7,21%	7,04%	7,07%	7,12%	7,25%	7,34%
2024	7,95%	8,15%	8,05%	7,93%	7,69%	7,50%	7,27%	7,12%	7,19%	7,34%	7,42%	7,44%
2025	7,78%	8,26%	8,25%	7,88%								

Sjukfrånvaro i procent, ackumulerat per förvaltning

	Sjukfrånvaro i procent ackumulerat april 2025	Sjukfrånvaro i procent ackumulerat april 2024
Barn- och utbildningsförvaltningen	7,13% ↓	7,32%
Kommunledningsförvaltningen	3,33% ↑	2,92%
Kulturförvaltningen	7,73% ↑	7,23%
Medborgarförvaltningen	8,75% ↑	7,64%
Omsorgsförvaltningen	9,90% ↓	10,13%
Samhällsbyggnadsförvaltningen	6,33% ↑	4,81%
Serviceförvaltningen	8,75% ↑	8,60%
Teknik- och fritidsförvaltningen	3,66% ↓	4,03%
Värnamo kommun	7,88% ↓	7,93%

Antal personer 6 eller fler sjukfrånvarotillfällen (R12)

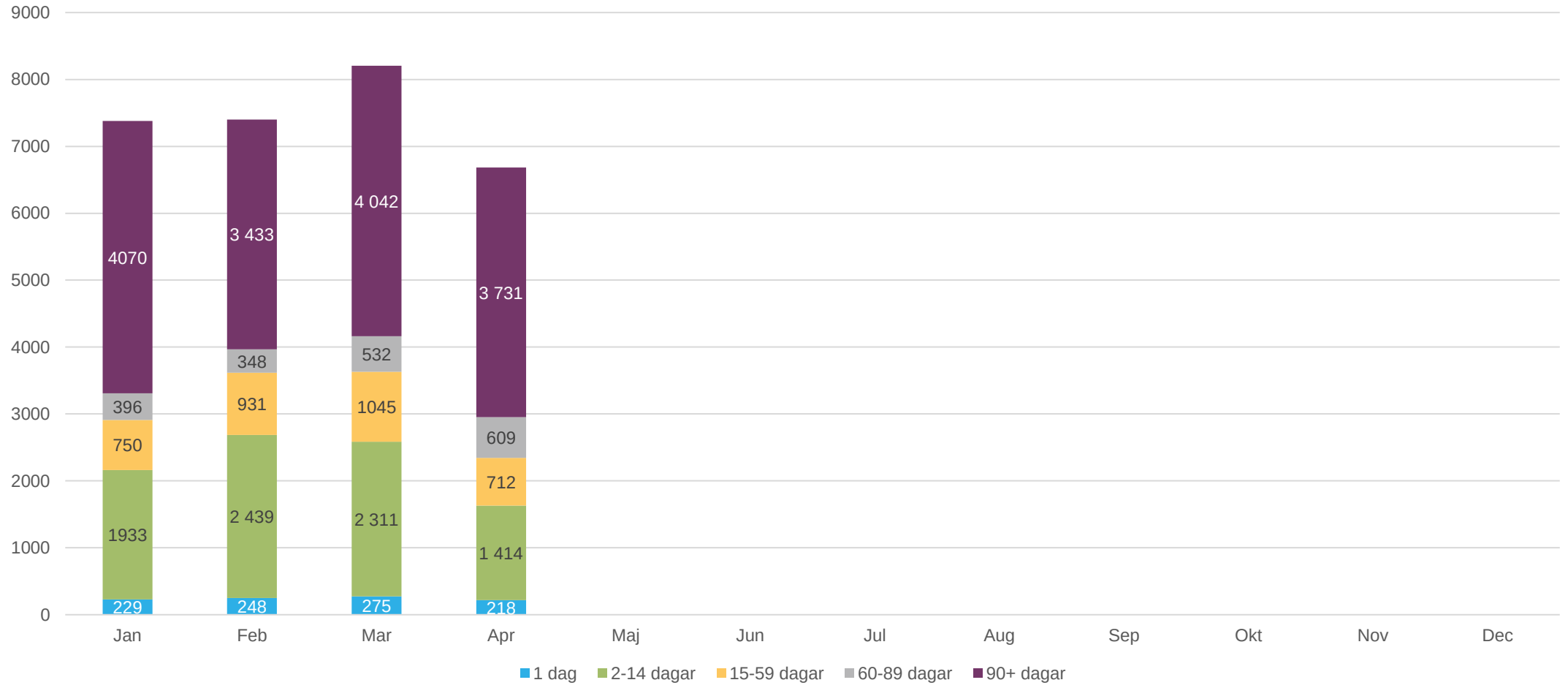

Antal personer 6 eller fler sjukfrånvarotillfällen (R12) i förvaltningarna, innevarande månad

	April 2025	April 2024
Värnamo kommun	**359**	**426**
BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN	155	167
KOMMUNSTYRELSEN	3	1
KULTURNÄMNDEN	0	1
MEDBORGARNÄMNDEN	10	20
OMSORGSNÄMNDEN	165	206
SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN	2	2
SERVICENÄMNDEN	19	19
TEKNIK- OCH FRITIDSNÄMNDEN	5	10

VÄRNAMO KOMMUN

Antal dagar med sjukfrånvaro per intervall 2025

VÄRNAMO KOMMUN

Plats och tid: 14 maj 2025 kommunfullmäktigesalen, Värnamo
Kl. 09.00-11:30

Beslutande:
Filip Wihrén Andersson, omsorgsnämnden, ordförande
Håkan Johansson, kommunstyrelsen
Gottlieb Granberg, teknik och fritidsnämnden
Karl-Mats Bodestad, överförmyndarnämnden
Göran Johansson, medborgarnämnden
Rolf Zimmergren, kulturnämnden
Michael Andersson, servicenämnden
Irene Lilja, PRO Värnamo
Anita Adesund, PRO Bredaryd
Irene Malm, SPF Forsheda
Sune Arvidsson, PRO Rydaholm
Anna-Lisa Johansson, SPF Värnamo
Inger Gustavsson, RPG
Brita Johansson, SKPF

Övriga deltagande:
Sandra Viktorin, omsorgschef
Kristina Rindert, sekreterare
Jonas Johansson, fixartjänst §14
Merima Rujovic, enhetschef §15
Helene Bromander, Hälsocenter §15

Justeringens plats och tid: Omsorgsförvaltningen, Värnamo, 2025-

Sekreterare: Kristina Rindert

Paragrafer: **10-18**

Ordförande: Filip Wihrén Andersson

Justerare: Irene Lilja

KPR § 10
Upprop
Sekreterare Kristina Rindert håller upprop.

KPR § 11
Fastställande av dagordning

KPR § 12
Ständig justerare
Irene Lilja.

KPR § 13
Genomgång av föregående protokoll
Den nya socialtjänstlagen innebär en ny delegationsordning och ett långsiktigt omställningsarbete både för omsorgsförvaltningen och hela samhället.
Att stärka det förebyggande är viktigt. SKR, Sveriges kommuner och regioner har erbjudit Värnamo Kommun att få vara med i ett lärande som börjar 2026. Pensionärsorganisationerna kan var en del i det arbetet tex att vara med i workshops.
Vid misstanke om brott i vår verksamhet är personalen skyldig att rapportera avvikelse och vid missförhållanden är man skyldig att göra en lex Sarah anmälan. Brott utreds av polisen. Det kan finnas ett behov att förtydliga våra interna rutiner. Finns även lagar och rutiner kring anställning

From med 1 september 2025 måste alla nyanställd i omsorgsförvaltningen lämna ett utdrag från belastningsregistret, gäller samtliga yrkesgrupper.

KPR § 14
TEMA
Jonas Johansson brandman på räddningstjänsten informerade rådet om fixartjänstens uppdrag.
Den som är pensionär eller har ett funktionshinder och bor i ordinärt boende kan få hjälp genom fixartjänsten med en del tjänster i hemmet. Det kan vara exempelvis att sätta upp gardiner, ta bort julpyntet och sätta det i förrådet m.m.
Hjälpen man erbjuder får inte konkurrera med annan verksamhet.
Syftet med tjänsten är öka tryggheten och förebygga ohälsa och olyckor.
Tjänsten är gratis men man betalar för det material som man eventuellt använder. För att komma i kontakt med fixartjänst ringer man till Värnamo kommuns kontaktcenter, tel.nr. 0370-37 70 00. Det finns information om tjänsten på Värnamo kommuns hemsida.

Fixartjänst kan gärna komma och informera även på pensionärsorganisationernas träffar.

KPR § 15
Hälsocenter
Helen Bromander från Värnamo kommuns hälsocenter informerade rådet om deras arbete. Man erbjuder bland annat 80 plus samtal och de vill gärna komma ut till pensionärsorganisationerna för att informera om dessa samtal. De önskar att få kontaktuppgifter till representanterna i rådet. För mer information vad hälsocenter kan erbjuda **se bilaga** eller läs på kommunens hemsida.

Förebyggande enhet
Merima Rujovic är enhetschef för den förebyggande enheten på omsorgsförvaltningen. Merima berättade om sin verksamhet.
Merima vill samverka mer med pensionärsorganisationerna och kommer gärna till dem på deras träffar. Inom Merimas enhet finns bland annat dagverksamhet demens och mötesplatser för seniorer både i Värnamo och i ytterområdena.
För mer information, **se bilaga.**

KPR § 16
Digitala lösningar
Sandra Viktorin rapporterar från omsorgsförvaltningen arbete med digitala lösningar som är ett viktigt strategiskt arbete.
Sveriges kommuner har enats om en strategisk agenda, ett handslag för välfärdsutveckling genom digitalisering. Värnamo ansluter sig handslagets första fyra initiativ, **se bilaga**.
Under hösten kommer förvaltningen att breddinföra läkemedelsautomater
Digitala lås finns sedan tidigare i kommunen och fungerar bra.
Digital tillsyn kommer att införas under 2025. Det krävs ett beslut om tillsyn och vid verkställighet kan detta erbjudas till brukaren.
Mobila trygghetslarm är inte infört ännu men kan komma att bli inom de närmaste åren.

KPR § 17
Tillgänglighetspris
Nomineringstiden är avslutad och sju är nominerade. Priset kommer att delas ut den 6 juni i Apladalen av Filip Wihrén Andersson. En jury ska sammansättas och Irene Lilja utses till jurymedlem från pensionärsrådet. Priset är på 5000kr och en statyett tillverkad i omsorgsförvaltningens verksamhet.

KPR § 18
Kort information från nämnderna.

Omsorgsnämnden
Ekonomi
Prognosen nu är ett plus-minus noll resultat.
Belastningsregister för alla nyanställda gäller from 1 september 2025.

Omsorgschef
Den som åker till dagverksamheten demens måste från och med 1 maj betala avgift för färdtjänst dessa resor har tidigare varit kostnadsfria.
Inför sommaren 2025 pågår en intensiv rekrytering av semestervikarier.

Kulturnämnden
Avslutat en filmfestival med ca 40 filmer 3500 besökare.
Värnamo kommuns kulturstipendium 2025 har gått till:
Jan Ove Forsell
Emma Örtlund
Ulrika "Fröken B" Boberg

Medborgarnämnden
Hög arbetsbelastning och för tillfället är sex konsulter anställda.
Man har en konsult som tittar på hela verksamheten.
Prognos -13.5 mkr

Överförmyndarnämnden
En förvaltaraenhet ska införas och ska ligga under serviceförvaltningen.
Förvaltare kommer att få en anställning, det innebär en trygghet och ekonomisk besparing. Gode män löper på som vanligt.

Kommunstyrelsen
Uppföljning årets budget och januari-mars 2025 är budget 71 mkr och prognos blev 70 mkr. Det som avviker mest är BUN och MBN

Budgetarbetet för 2026 pågår och man har fått många önskemål från nämnderna.
Kommunstyrelsen måste prioritera vad som ska satsas på.
Civil beredskap är en ny post som måste ingå i budget

Amorterar vi på gamla lån? svaret är att vi inte gör det nu då investeringsbehovet är stort och amorteringar kommer inom några år

Hur ser skattekraften i kommunen?
Skatteintäkterna kommer att öka de närmaste åren.

Servicenämnden
Ingen ny information

Teknik och fritidsnämnden.
Vattenmätare ska bytas och fastighetsägaren får betala extra för de konsoler man eventuellt behöver för att sätta upp vattenmätaren fast på väggen.
Trafikplan är på gång och det blir stora förändringar på lång sikt.
Översiktsplan kommer inom kort.
Värnamobadets framtid är oviss.
Forshedabadet kommer att vara kvar.
Simhallen i Värnamo behöver ses över finns önskemål om en större simhall
Kommunen har ett lagkrav på simundervisning.

Samhällsbyggnadsnämnden
Ej närvarande

KPR §
Ärenden – från pensionärsorganisationerna
Trygghetsboende hur går utredning? Vilka riktlinjer har Värnamo Kommun för trygghetsboenden?
Sandra Viktorin informerar om uppdraget att revidera riktlinjen för trygghetsboende, **se bilaga**

Hur ser regelverket för matdistribution ut i Värnamo kommun?
Vid behov får man ett biståndsbeslut. Från tillagning till servering måste den serveras inom 2 timmar samt värmehålla den enligt gällande regler.

Finns hörselombud på de särskilda boendena i kommunen?
Av 10 boenden har vi hörselombud på 8, och man kan alltid ta kontakt med hörselcentralen för att få mer kunskap.

Kommunala

Riktlinje trygghetsboende
2025-05-14

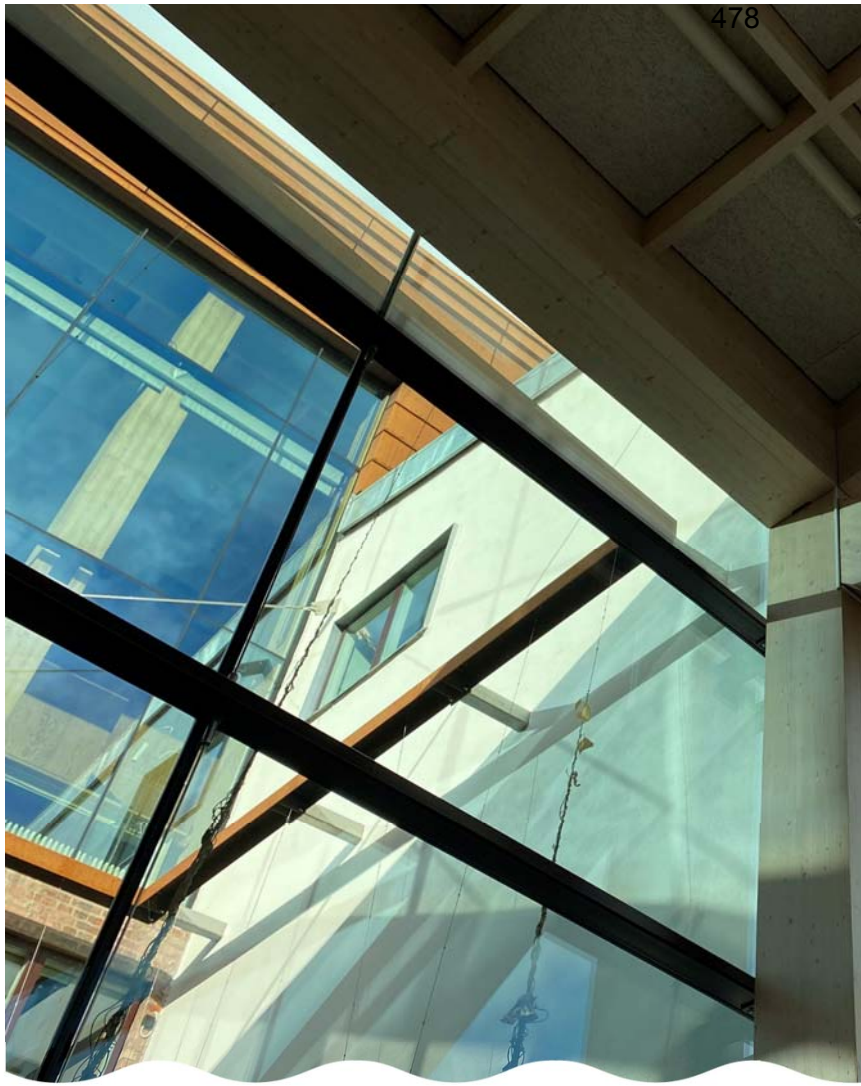
VÄRNAMO KOMMUN

Ärendegång

- Uppdrag lämnat i samband med kommunfullmäktiges budget 2025
- I oktober 2024 gav Omsorgsnämnd förvaltningen uppdrag att redovisa uppdraget senast april
- Redovisning KS/KF senast 30 april 2025

Bakgrund

- Riktlinje trygghetsboende antagen i omsorgsnämnd 2022
- Sjösala trygghetsboende (FiBo)
- Ej tillämpat befintlig riktlinje i sin helhet
- Fortsatt behov i kommunen av etablering fler trygghetsboenden
- Omvärldsbevakning och sammanställning nuläge

Sammanfattning

- Kommuner i landet och länet har kommit olika långt i utbudet av trygghetsboende som en boendeform i kommunen. Boverket erbjuder stöd för ny- ombyggnationer.
- Trygghetsboenden behöver vara tillgänglighetsanpassades och erbjuda ytor som kan nyttjas för social samvaro mellan de boende.
- Det saknas nationella riktlinjer för rollen som trygghetsvärd
- Innebörden av begreppet trygghetsboende kan skilja sig åt mellan olika kommuner. Informationen om vad det innebär lokalt behöver därför vara tydlig.
- Trygghetsboende ersätter inte behovet av särskilt boende.
- Att verka för fler trygghetsboenden i kommunen kan bidra till att minska risk för isolering och motverka ofrivillig ensamhet bland äldre.
- Genom förslag om reviderad riktlinje förtydligas ansvar och gränsdragning mellan omsorgsförvaltning och fastighetsbolag.

Gällande riktlinje

- Ansökan att driva trygghetsboende i Värnamo kommun – Omsorgsnämnd beslutar
- Måltider i anslutning till trygghetsboendet
- En värd (fastighetsbolag) och en aktivitetssamordnare (omsorgsförvaltning)
- Ersättning för gemensamhetslokal
- Förtur till trygghetsboende efter utfärdande av intyg

Reviderad riktlinje

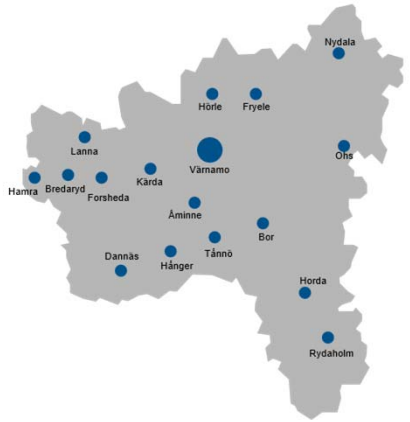

Reviderad riktlinje för subvention av trygghetsvärd vid trygghetsboende

- Omsorgsnämnden beslutar om krav på boendet uppfylls enligt riktlinje
- Förtydligade kring fastighet och närmiljö (utomhus, inventarier, hörslinga mm)
- Förtydligande kring trygghetsvärdens uppdrag (aktiviteter, samverkan föreningsliv, frivilligorganisationer mm)
- Subvention för trygghetsvärd i relation till storlek till boende
- Ekonomi – bostadssbolag ansvar för övriga kostnader
- Förtydligande ansökningsförfarande till trygghetsboende

Fortsatta behov

- Långsiktigt och strategiskt perspektiv – kommunens behov av bostäder anpassat förändrade behov i livet
- Behov av att sammanställa lokala prognoser, eventuella invånarundersökningar
- Kräver involvering av fler förvaltningar i kommunen
- Kommunala bostadsbolaget roll och politisk möjlighet att uttala förväntningar

Kommunala pensionärsrådet

2025-05-14

Digitala lösningar
Omsorgsförvaltningen

VÄRNAMO KOMMUN

Handslaget

Sveriges kommuner har enats om en strategisk agenda, ett handslag för välfärdsutveckling genom digitalisering. Värnamo ansluter sig handslagets första fyra initiativ

- Identitets- och behörighetshantering
  - Syftet är att skapa tydlighet i hur kommuner bör etablera och arbeta med identitets- och behörighetslösningar för fortsatt säker och effektiv verksamhet.
- SDK (Säker Digital Kommunikation)
  - Syftet är att frigöra tid för annat värdeskapande arbete kommunens medarbetare. För invånaren blir nyttan indirekt i form av snabbare handläggning och högre tillgänglighet till handläggare.
- Att införa och utveckla Digital post
  - Målet är att 80 procent av landets kommuner är anslutna till Digital post och skickar 80 procent av sina brev via tjänsten.
- Breddinförande av välfärdstekniska lösningar
  - Första steget har fokus på läkemedelsautomater, digital tillsyn, mobila trygghetslarm och digitala lås.

Digitala lösningar i Värnamo

Breddinföra välfärdstekniska lösningar

Omsorgsförvaltningen

- Läkemedelsautomater
  - Har testat redan 2019
  - Nytt införande 2025, via HMC
- Digital tillsyn
  - Test/utvärdering 2017
  - Breddinföra 2025
- Mobila trygghetslarm
  - Ej testat, däremot har vi GPS larm sedan 2015.
- Digitala lås
  - Infört 2012, ”Smarta telefoner infördes samtidigt”
  - Ny leverantör sedan 2021

Vad har vi idag

- Digitala Trygghetslarm inom ordinärt och särskilt boende
  - Ex kan Brandlarm kan kopplas till larm inom ord. Boende
  - SÄBO, alla som är i tjänst har varsin mobil
- Digitala Trygghetslarm inom funktionshinderomsorgen (nytt avtal 2025)
- GPS larm
- Digitala läkemedelsskåp
- Digitala hotellås – planerad investering
- Personliga telefoner inom hemtjänsten

Med mera…

Värnamo Hälsocenter

VÄRNAMO KOMMUN

Region och kommuner i Jönköpings län i samverkan
Hälsocenter

Hälsosamtal för äldre

- 107 st sedan starten oktober sedan starten 2024

- 53 st kvinnor och 54 st män

- Förbereder ett nytt brevutskick

Region och kommuner i Jönköpings län i samverkan
Hälsocenter

Hälsosamtal 80+

Frågor som vi går igenom under samtalet:

Fysisk hälsa
Psykisk hälsa
Fysisk aktivitet/ vardagsmotion
Finns det hinder för aktiviteter
Hur ser det ut med boende
Sociala relationer
Hur har de det med sociala aktiviteter
Utbud av sociala aktiviteter

Hälsosamtal 80+ - Värnamo kommun (varnamo.se)

Hälsocenter
Region och kommuner i Jönköpings län i samverkan

Vilka aktiviteter har detta lett vidare till?

Köpt träningskort i Värnamo Sim- och Sporthall (gym, gruppträning)

Deltagit i Fys före mys

Hittat till en mötesplats i Värnamo Kommun

Träffat nya vänner genom Fys före Mys som jag promenerar med

Fått kontakt till anhörigstöd/ rehab/ färdtjänst/ biståndshandläggare i Värnamo kommun

Fått information om olika seniorverksamheter i Värnamo Kommun

Fått träningsprogram för hemmaträning- styrka och balans

Fått genomgång på gymmet i Värnamo Sim- och sporthall

Fått information om Fixartjänst och appen säkra steg

Hittat till Rehabs träning på Expo

Kommentarer från kunder

Gott samtal där jag upplevde mig bekräftad

Efter en bortgång av nära anhörig var det skönt att få prata om detta

Nyfiken på att träffa nya människor

Träffat och lärt känna nya människor

Informera om hälsosamtal för äldre

Nå ut till kransorter

Vi önskar att komma ut till era olika föreningar och informera om hälsosamtal för äldre vilket ger en bra bild av vad hälsosamtalen innebär. Då finns det även möjlighet att boka sig på individuella samtal eller att genomföra hälsosamtal i grupp

Kontaktuppgifter för era föreningar

Hälsocenter
Region och kommuner i Jönköpings län i samverkan

Förebyggande enhet

- Mötesplatser för seniorer
- Träffpunkt Höjden
- Demensteam
- Dagverksamhet demens
- Anhörigstöd

Mötesplats för seniorer

- Främja och förebygga ohälsa, bryta isolering.
- Fånga upp individer i tidigt skede och komma in med frivilliga insatser tidigt.
- Samverkan. –central del
- Aktiviteter och riktning på våra mötesplatser baseras på våra nämnds mål – en stark, attraktiv, grön och trygg kommun.
    - Nära vård, nya SoL och nationella riktlinjer/vägledningar.

Mötesplatser för seniorer

- 5st mötesplatser i Värnamo Kommun
- Hälsofrämjande aktiviteter
  - Ex. Föreläsningar från rehab och hälsocenter – leva livet hela livet, träning och social aktivitet, samverkan med ex. tandvård och kost m.m. It-café, svårlurad, alkohol och äldre – samverkan med regionen.
  - Fys före mys – träning i samverkan med hälsocenter
- Seniorkul

Program under hela våren med olika aktiviteter i samverkan med ex. hälsocenter, bibliotek och andra föreningar.

- Hälsosamtal 80+
- Ung+Senior på Navet
- Seniormässa

Här finns våra mötesplatser

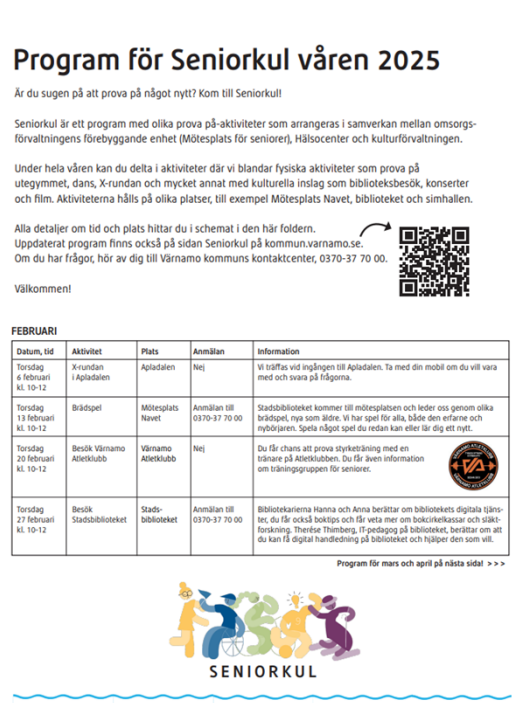
Mötesplats Senior på Navet, Vråen centrum 9
Öppet varje onsdag kl. 9.30-12.00

Mötesplats Luddö källa, Brunnsgatan 6, Värnamo
Öppet varje fredag kl. 10.00-12.00
Restaurangen öppen måndag-fredag kl. 12.00-13.30,
lördag-söndag kl. 12.30-13.30

Mötesplats Rydaholm, Lindgården, Fabriksgatan 11, Rydaholm
Öppet varje måndag kl. 14.00-16.00
Restaurangen har öppet alla dagar kl. 12.45-13.30

Mötesplats Forsheda, Forsgården, Skogsstigen 2, Forsheda
Öppet ojämna veckor torsdag kl. 10.00-12.0
Restaurangen har öppet alla dagar kl. 12.00-13.00

Mötesplats Bredaryd, Torpagården Ringvägen 78, Bredaryd
Öppet varje tisdag kl. 10.00-12.00

Program för Seniorkul våren 2025

Är du sugen på att prova på något nytt? Kom till Seniorkul!

Seniorkul är ett program med olika prova på-aktiviteter som arrangeras i samverkan mellan omsorgsförvaltningens förebyggande enhet (Mötesplats för seniorer), Hälsocenter och kulturförvaltningen.

Under hela våren kan du delta i aktiviteter där vi blandar fysiska aktiviteter som prova på utegymmet, dans, X-rundan och mycket annat med kulturella inslag som biblioteksbesök, konserter och film. Aktiviteterna hålls på olika platser, till exempel Mötesplats Navet, biblioteket och simhallen.

Alla detaljer om tid och plats hittar du i schemat i den här foldern.
Uppdaterat program finns också på sidan Seniorkul på kommun.varnamo.se.
Om du har frågor, hör av dig till Värnamo kommuns kontaktcenter, 0370-37 70 00.

Välkommen!

FEBRUARI

Datum, tid	Aktivitet	Plats	Anmälan	Information
Torsdag 6 februari kl. 10-12	X-rundan i Apladalen	Apladalen	Nej	Vi träffas vid ingången till Apladalen. Ta med din mobil om du vill vara med och svara på frågorna.
Torsdag 13 februari kl. 10-12	Brädspel	Mötesplats Navet	Anmälan till 0370-37 70 00	Stadsbiblioteket kommer till mötesplatsen och leder oss genom olika brädspel, nya som äldre. Vi har spel för alla, både den erfarne och nybörjaren. Spela något spel du redan kan eller lär dig ett nytt.
Torsdag 20 februari kl. 10-12	Besök Värnamo Atletklubb	Värnamo Atletklubb	Nej	Du får chans att prova styrketräning med en tränare på Atletklubben. Du får även information om träningsgruppen för seniorer.
Torsdag 27 februari kl. 10-12	Besök Stadsbiblioteket	Stads-biblioteket	Anmälan till 0370-37 70 00	Bibliotekarierna Hanna och Anna berättar om bibliotekets digitala tjänster, du får också boktips och får veta mer om bokcirkelkassar och släktforskning. Therése Thimberg, IT-pedagog på biblioteket, berättar om att du kan få digital handledning på biblioteket och hjälper den som vill.

Program för mars och april på nästa sida! > > >

SENIORKUL

VÄRNAMO KOMMUN

Frågor?

Mer information om vårt arbete kan ni hitta på kommunens hemsida – Mötesplatser för seniorer eller vårt instagram-konto:

Förebyggande enhet, omsorgsförvaltningen, Värnamo Kommun (@forebyggande_omsorg_varnamo) • Foton och videor på Instagram

TACK!

Plats och tid: Sammanträdesrum kommunfullmäktigesalen, stadshuset. kl. 14.00-15.00

Beslutande:
Filip Wihrén Andersson, omsorgsnämnden, ordförande
Margareta Lindahl, omsorgsnämnden
Ibrahim Candemir, samhällsbyggnadsnämnden
Irina Palmu, barn och utbildningsnämnden.
Sidsel Wern, Kulturnämnden
Lennart Ottosson, HRF
Emma Åverling, Neuroförbundet Östbo/Västbo
Britt Karlsson, FUB
Mats Karlsson, SRF
Lars-Åke Sandberg, PSO
Maria Grimstål, Autism Jönköpings län

Övriga deltagande:
Sandra Viktorin, förvaltningschef
Kristina Rindert, sekreterare
Lennart Malm, ersättare Neuroförbundet Östbo/Västbo
Malin Karlsson, räddningstjänsten §14

Justeringens plats och tid: Omsorgsförvaltningen, Värnamo, 2025-

Sekreterare: Kristina Rindert

Paragrafer: 10-17

Ordförande: Filip Wihrén Andersson

Justerare: Lars Åke Sandberg

KTR § 10

Upprop

KTR § 11

Fastställande av dagordning
Dagordningen fastställs.

KTR § 12

Val av justerare
Lars-Åke Sandberg

KTR § 13
Genomgång av föregående protokoll
Återkoppling feriearbete
Skickat skrivelse till KS som bekräftat att de mottagit skrivelsen med förhoppning om att man kan erbjuda ungdomar med funktionsvariation feriearbete sommaren 2026.

KTR § 14
Tema
Fixartjänst
Malin Karlsson brandman på räddningstjänsten informerade rådet om fixartjänstens uppdrag.
Den som är pensionär eller har ett funktionshinder och bor i ordinärt boende kan få hjälp genom fixartjänsten med en del tjänster i hemmet. Det kan vara exempelvis att sätta upp gardiner, ta bort julpyntet och sätta det i förrådet m.m. Hjälpen man erbjuder får inte konkurrera med annan verksamhet. Syftet med tjänsten är öka tryggheten och förebygga ohälsa och olyckor. Tjänsten är gratis men man betalar för det material som man eventuellt använder. För att komma i kontakt med fixartjänst ringer man till Värnamo kommuns kontaktcenter, tel.nr. 0370-37 70 00. Det finns även information om tjänsten på Värnamo kommuns hemsida.

KTR § 15
Anmälda frågor
Inga anmälda frågor.

KTR § 16

Tillgänglighetspris

Utse en representant till jury

Nomineringstiden är avslutad och sju är nominerade. Priset kommer att delas ut den 6 juni i Apladalen av Filip Wihrén Andersson. En jury ska sammansättas och Mats Karlsson och Lars-Åke Sandberg utses till jurymedlemmar från tillgänglighetsrådet. Priset är på 5000kr och en statyett tillverkad i omsorgsförvaltningens verksamhet.

KTR § 17

Kort information från kommunen

Omsorgsnämnden
Från och med 1 september 2025 måsta samtliga nyanställda lämna ett utdrag ur belastningsregistret.
Ekonomi
Prognosen är ett plus-minus noll resultat.

Omsorgschef:
Inom funktionshinderomsorgen pågår ett antal flyttningar, detta pga. att om möjligt ha kommunal verksamhet i lokaler som Värnamo kommun eller Finnvedsbostäder äger.
Korttidsbostad Strömgården behåller sitt namn men har ny adress är Magnusgatan 19, Värnamo.
Korttidsbostad Bryggan behåller sitt namn men får ny adress Magnusgatan 46, Värnamo.
Gruppbostad Myntgatan byter namn till **Gruppbostad Finngatan** på adress Finngatan 17 B, Värnamo.
Gruppbostad Ånabäcken kommer att byta namn till **Gruppbostad Ynglingagatan** och få adress Ynglingagatan 28, Värnamo.
Om man önskar lite utsmyckning så kan man ringa till kulturförvaltningen och be att få exempelvis tavlor till lokalerna.

En del anhöriga menar att man borde kunnat planera flytten bättre men omsorgschef upplever att man fått positiv återkoppling.

Det pågår rekrytering av sommarpersonal som ska ersätta ordinarie personal under semestern. Ordinarie personal som är villiga att ta extrapass i sommar eller flytta någon semestervecka kan få ersättning för detta.

Riktlinje Boendestöd
Arbete har skett i förvaltningen med framtagande av förtydligande riktlinje för boendestöd. Riktlinjen omfattar både handläggning och utförande av insats.
Riktlinjen är skickad på remiss till representerade intresseorganisationer inom LSS-samverkan. Riktlinjen är ännu inte politiskt behandlad.

Kommunstyrelsen
prognos januari-februari håller budget, prognosen är 70 mkr

Barn- och utbildningsnämnden
Prognos ser något bättre ut och man tror att man kan få en budget i balans

Kulturnämnden
Ej närvarande

Servicenämnden
Ej närvarande

Samhällsbyggnadsnämnden
Budgetdialog inför 2026 pågår
Ny detaljplan för Ljusseveka är på gång.
Förslag på trafikplan där man har möjlighet att framföra synpunkter.
Ibrahim Candemir frågar rådet hur många som använder sig av tillgänglighetsdatabasen? Och hur stort intresse det finns för att använda det för att använda den? Känner man till att den finns?
Tillgänglighetsdatabasen (TD) är idag den enda databas i Sverige som erbjuder information till invånare och besökare om fysisk tillgänglighet i vardagen. TD ägs, driftas och utvecklas av Västra Götalandsregionen.
Läs mer om Tillgänglighetsdatabasen

https://www.t-d.se/

Teknik- och fritidsnämnden
Ej närvarande

Medborgarnämnden
Ej närvarande

Kulturnämnden
Värnamo filmfestival 3500 besökande.
Värnamo kommuns kulturstipendium 2025 har gått till:
Jan Ove Forsell
Emma Örtlund
Ulrika ”Fröken B” Boberg